

HERBARZ POLSKI

i

IMIONOSPIS

zasłużonych w Polsce ludzi

wszystkich stanów i czasów;

UŁOŻONY PORZĄDKIEM ALFABETYCZNYM NA PODSTAWIE HERBARZA NIESIECKIEGO
I MANUSKRYPTÓW.

Tom II.

Aleksander Czołowski

Kości spruchniałe powstańcie z mogiły,
Przywdziejcie ducha i ciało i siły.

Woronicz.

L W Ó W.

Drukiem Kornela Pillera.

1859.

HERBARZ POLSKI,

i

Imionospis w powszechności zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów, ułożony porządkiem alfabetycznym na podstawie herbarza Kaspra Niesieckiego i manuskryptu, zebranego z różnych autorów.

Tom II.

Kabryt Fryderyk, nobilitowany w r. 1790. M*

Kaciucewicz, dziedziczył niegdyś w Orszańskiem. M.*

Kacperski Jan, podpisał elekcję Jana III.

Kaczanowski, herbu Ostoja. Jan, podpisał z powiatu Bracławskiego elekcję Jana III.

Kaczanowski, herbu Wczele.

Kaczkowski, herbu Nałęcz.

Kaczkowski, herbu Pomian. Nyczyko Kaczkowski, podczas bezkrólewia podpisał konfederację Wielko-Polską Krzysztof, uposażył kolegium Lwowskie datkiem 2000 złp. — Kaczkowski, rotmistrz zawołanego męztwa w wyprawie wojennej Zygmunta Augusta, naówczas jeszcze królewicza na Wołoszczyznę, ganił otwarcie powrót jego do Polski, jako nie będącego jeszcze w boju. M. — Potomkowie domu tego, przenieśli się z Poznańskiego na Ruś, stawali często w jej obronie; dzisiaj dziedziczą jeszcze w Sanockiem.

Kaczkowski, herbu Prus I.

Kaczkowski, herbu Świńka. M.*

Jeden tego nazwiska, niewiedzieć atoli z którego domu, rotmistrzując pod Sobieskim do Austrii, poległ przy odsieczy Wiednia w r. 1683. M.

Kaczorowicz Adam Józef, Lwowianin, bawiący w akademii Krakowskiej w r. 1685, pisał wiersze zastósowane dla młodzieży. M.

Kaczorowski, herbu Jelita. M.*

Kaczycki, herbu Abdank.

Kaczyński, herbu Jastrzębiec. M.*

Kaczyński, herbu Pomian. Kilku stawało na elebcyach królów polskich. Paweł, Jezuita, mąż znakomitych cnót kapłańskich i sławny kaznodzieja, zostawił kilka tomów szacownych kazań; zakończył życie w Lublinie r. 1676.

Kadau, nobilitowany r. 1790. M.*

Kadłubek, herbu Poraj. M.*

Kadłubek Wincenty, proboszcz Sandomierski, w skutek wysokich nauk z cnót kapłańskich, obrany zgodnie biskupem Krakowskim r. 1207, okazał się na tym wysokim urzędzie wielce gorliwym pasterzem; znacznie też dopomagał Kolomanowi, królewiczowi Węgierskiemu do korony Halickiej, którego sam na to królestwo namaścił i ukoronował; ułagodził oraz zatargi domowe książąt polskich, wylewając się przytém nieprzestannie na pobożne uczynki — ratowania ubóstwa, opatrywania sierót opuszczonych i wspierania uczącej się młodzieży. Przebywszy dziesięć lat na tej godności, ustąpił dohrowolnie z katedry biskupiej, obierając sobie życie w zakonie Cystersów. Zostawszy

mnichem w Jędrzejowie, pisał pierwszy kronikę dziejów polskich, która pod tytułem *Historia Polonica* wyszła w Dobromilu r. 1620. Po pięciu latach ostrego mnichostwa, dokonał życie świątobliwe w r. 1223. Synod prowincjonalny odprawiony w Warszawie r. 1634, zaniósł prośbę do stolicy Apostolskiej o jego kanonizację, w skutek czego też Klemens XIII. papież wpisał go w poczet błogosławionych. Po czterystu latach podniesiono tedy ciało świątobliwego męża z grobu, a przełożone w trumnę ołowianą, złożono w nagrobku marmurowym w Jędrzejowie r. 1633. M.

Kadłubicki, herbu Doliwa. M.*

Kadłubiski, herbu Korczak. Gniazdo domu tego Kadłubiska, w ziemi Bielskiej. Jan, poległ w bitwie pod Żółtymi Wodami. Wojciech, skarbnik Buski; tego zasługi wspomina konstytucya z r. 1676.

Kadłubowski, herbu Belina.

Kadłubowski, herbu Drzewica. Gniazdo domu Kadłubowce w powiecie Brańskim

Kadłubowski, chorąży Litewski, w bitwie pod Chocimem r. 1673 dowodząc pułkiem, odznaczył się walecznością niepospolitą. M.

Kadłubski, herbu Doliwa.

Kadziłowski, herbu Ogończyk, dóm starodawny, z którego Horacy słynął z wielkich nauk. Trojan, podczaszy Łęczycki wstawiony rycerskimi dziełami. Mikołaj, starosta Radziejowski, za Stefana Batorego zasłużył się czynami waleczności. Wojciech, najprzód pisarz ziemski Łęczycki, potem regent kancelaryi kor. za Władysława IV, następnie kasztelan Inowrocławski, mąż znakomity w radzie, fundował klasztor Kamedułów w pobliżu miasta Kazimierza. — Maciej, szlachcic z Kujaw w owej nieszczęśliwej bitwie pod Batowem r. 1652, gdy Tatarzy jeńców polskich w pień wycinali, stargawszy siłą więzy swoje, wydarł szablę jednemu mordercy, a rąbiąc nią w około siebie za-

pamiętałe, poległ dopiero po wielkiej klęsce wroga nastającego. M.

Kahle, nobilitowany r. 1775. M.*

Kajetanowicz Grzegorz, rodem z Łysca (r. 1780), porzuciwszy szkoły teologiczne wstąpił do służby wojskowej, w której jako doskonały matematyk, uTOROWAŁ sobie drogę do stopni honorowych. W wyprawach wojennych odznaczył się czynami rycerskimi i doszedł rangi kapitana przy artyleryi, a około r. 1812 został zamianowany komendantem jednej fortecy w Kroacyi. *Żyw. Orm. X. Bar.*

Kajmir, herbu Abdank.

Kakanowski, herbu Świnka.

Kakawski. O tych wzmiankują księgi grodzkie Ostrzeszewskie już pod rokiem 1542. —

Kakowski, herbu Kościeszka w województwie Ruskiem, gdzie znakomite urzęda piastował. Pierwszego kładą Stefana, chorążego Sanockiego. Jędrzej, cześnik Trembowelski, posłował z chwałą na trybunał koronny r. 1727 i na sejm Warszawski, z kąd był przeznaczony komisarzem do konfederacyi Tarnogrodzkiej. Gabryel, chorąży Nowogrodzki pułkownik chorągwi panczernej, posłował z ziemi Halickiej na sejmy r. 1732 i 1733. M.

Kalawski Waleryan, kapłan zakonu ś. Franciszka, obdarzony głębokimi naukami, piastował z gorliwością urząd lektora filozofii i teologii; wyniesiony następnie na godność prowincyała Małej Polski, utrzymywał słowem i przykładem ostrość zakonną, trwając przytém w statecznej pokorze i ubóstwie. Życie świątobliwe zakończył w klasztorze Soleckim r. 1735. M.

Kalecki, herbu Kotwicz. Maciej, kanonik Wileński, sekretarz królewski, sławiony z nauk wyborych i hojności dla ubogich; umarł 1576 r.

Knleczycki, herbu Kotwicz. Kilku z tego domu stawali na elekcyach Władysława IV. i Jana III.

Kaleniczeńko, nobilit. r. 1659. M.*

Kalenik, herbu Leliwa.

Kalenkowiez, herbu Kotwicz.

Samuel, podskarbi księżnej Ostrogskiej w pierwszej połowie XVII. wieku, na ozdobę kościoła XX. Jezuitów w Jarostawiu, przy wielu innych darach wyliczył 2000 złp. Jacek, podpisał elekcyę Władysława IV.

Kalenowicz, herbu Kotwicz. M.*

Kalewski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Kaliborski, herbu Grzymała; tego męstwo przytacza Okólski w dziejach Polski.

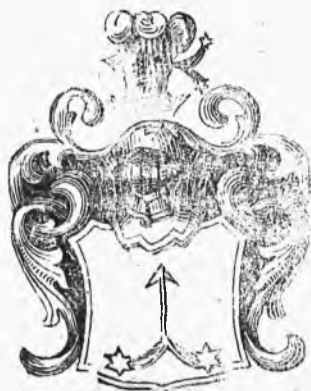
Kaliciński, w Wielkiej Polsce.

Z Kalinowa Mateusz, herbu Zareba, wojewoda Sieradzki, poległ w bitwie z Konradem, książęciem Mazowieckim r. 1288. M.

K A L I N O W A.

Opis herbu.

W polu czerwonym znajduje się strzała ze złotem żelazcem w połowie rozdarta, przy której końcach są dwie gwiazdy koloru złotego; nad hełmem zaś trzy pióra strusie, które przeszywa także sama strzała rozdarta.

Początek domu tego wywodzą niektórzy autorowie z Czech, Niesiecki atoli kładzie go na Rusi. Jędrzej z Kalinowy Kalinowski, poległ pierwszy w bitwie z Wołochami pod Obertynem. Marcin, wstawił się walecznością w bojach pod hetmanem Jazłowieckim. Walenty Aleksander, starosta Braclawski i Winnicki; temu dla położonych zasług nadała konstytucya prawem dziedzicznym Humań na Ukrainie i puste grunta na 30 mil w około. Poświęcenie się atoli jego przychyliło ustąpienie z placu walki pod Ce-

corą, za co odniósł sprawiedliwą karę, utonął bowiem w przepławie przez rzekę Prut. Pamiątkę po sobie zostawił fundacyą zakonu Jezuitów w Winnicy, któremu darem 30.000 złp. zapisał. Adam, starosta Braclawski i Winnicki, pamiętny z waleczności w bitwach pod Chocimem, Czortkowem, Haliczem, Lwowem, Burszlynem, Tszczewem i Kamieńcem; fundował OO. Dominikanów w Nesterwarze na Rusi; † 1638. Marcin, wojewoda Czerniechowski, hetman polny koronny, w młodym wieku udawszy się do obozu, zebrał po Czerskiej klesce resztę rozprószonych po kraju ludzi wojennych, i odpierał z wytrwałością nawał wdzierającego się nieprzyjaciela. Tak samo pod Korsuniem stawiał Tatarom połączonym z Kozactwem bezprzykładny odpór, pełniąc razem hetmana i żołnierza obowiązek, i póty ścierał się z najezdniczą tuzuszą, aż cięty w głowę i rękę, dostał się do niewoli. Wyszędłszy z tej po kilku latach, znowu objął straż zagrożonej granicy kraju, poskramiając przeważnie powstanie Kozactwa pod przewodztwem Bohuna; zagrożony atoli od przeważającej potęgi Tatarów i Chmielnickiego, uskutecznił mistrzowski odwrót od Kamieńca aż pod Sokal, gdzie połączywszy się z obozem królewskim, uczestniczył w bitwie pod Beresteczkiem, w której radą i dzielnością wiele do zwycięstwa się przyczynił. Po śmierci hetmana Potockiego objąwszy znowu straż nad Ukrainą, gdy z częścią wojska pod Batoł przyciągnął, a nie mogąc przez wylew Dniepru połączyć się z swojemi, został naraz opasany od przeważnej siły Chmielnickiego, z którą ścierając się do ostateczności, poległ razem z synem swoim Samuelem r. 1652. Szczodry na chwałę Boską, zbudował w Husiatynie dwa kościoły, fargę i OO. Bernardynów. Mikołaj, podczas najazdu Tatarów na Ruś, napadnięty w Kamionce dziedzictwem swoim, nadanem jeszcze Iwanowi Kalinowskiemu od Stefana Batorego r. 1576 w nagrodę zasług wojennych, poległ od ręki zabójczej. Adam, syn jego, rotmistrz królewski, dostał się do niewoli Tatarskiej, z której po dziewięciu le-

ciech wyszedłszy, na Chocimską wyprawę 2000 Kozaków uzbroił i przyprowadził. Idzi, pod Cecorą podobnie dostawszy się do niewoli, dopiero za wielkim okupem odzyskał wolność, poczem udawszy się ze zlecenia Zygmunta III. na czele pułku ochotników (Lisowczyków) do Czech w pomoc cesarzowi Ferdynandowi II., przybył właśnie w największej potrzebie i bez namysłu uderzył na czele jazdy polskiej na Szwedów pod wodzą sławnego Mansfelda, których też szczęśliwie rozprószył i z całego Szlązka wyparł. W szczęśliwym powodzeniu oręża swego, zabity został na Węgrzech r. 1621. Wojciech, łowczy Podolski; i ten na wojnach strawił czas niemoty; syn jego podobnie Wojciech, poległ w bitwie pod Cecorą. Walenty, wojski Halicki, wstawił się pod Batorym w wyprawie Gdańskiej. Jan, syn tegoż popadłszy pod Cecorą w niewolę Turecką, w wojnie Turcyi z Persami walczył z odwagą w sprawie Sultana, zaco obdarzony wolnością, stanął natychmiast w potrzebie uciśnionej swej ojczyzny. Jakób, wojski Czerwonogrodzki, za położone zasługi wojenne otrzymał dobra Podwysokie.

Kalinowski, nobilit. r. 1790. M.*

* **Kaliński**, herbu Jelita w województwie Łęczyckim, gdzie już w XVI. wieku urzęda ziemskie sprawował. Marcin, kanonik Chocki, cedował bibliotekę swoją kolegium Rawskiemu.

Kaliński, herbu Topor, w Krakowskiem. Marcin, towarzysz pod znakiem Zborowskiego, i drugi pod znakiem Tarnowskiego, odznaczyli się z odwagi przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582, idąc obaj pieszo do szturm. Łukasz, sufragan i dziekan Lwowski, mąż słynący z nauk i wymowy, prócz ozdobienia kościoła katedralnego, wspomagał oraz szczerze klasztor OO. Franciszkanów i Jezuitów tamże; † 1633. Jan, w nagrodę dania ratunku Zygmuntowi III. podczas uderzenia nań przez Piekarskiego, otrzymał od zawdzięczającego się monarchy dobra

Bojankowice w Sandomierskiem. Feliks, rotmistrz królewski, z nadzwyczajną odwagą walczył pod Cecorą i Chocimem; † 1624.— Tomasz, uczeń akademii Krakowskiej w pierwszej połowie XVII. wieku, zjednał sobie pochwały z prac poetycznych. M.

Kaliński, pułkownikował zaszczytnie w bitwie pod Zbarażem r. 1649; drugi tego nazwiska, rotmistrz ussarski w wyprawie Jana Sobieskiego na Turki, poległ w bitwie pod Parkanami na Węgrzech r. 1683. M.

Kaliski Wojciech, rektor szkół w Lewartowie przy końcu XVI. wieku, słynął z wysokich nauk i gładkiej wymowy. M.

Kalisz, dziedziczył niegdy na Wołyniu.

Kaliskowski, kerbu Nałęcz, dom starożytny, o którym wspominają księgi Ostrzeszewske już pod rokiem 1432.

Kalityński Jan, chorąży Braclawski, fundował XX. Dominikanów w Tyrowie na Podolu. M.

Kalk, nobilitowany w r. 1790. M.*

Kalkrajter Adam i Karol, szlachta Szlązka, przypuszczeni do prerogatyw szlachty Polskiej na sejmie koronacyjnym r. 1676, gdzie się zobowiązali przystawić 50 zbrojnych rajtarów na wojnę Turecką.

Kalkstein, herbu Kos z tą odmianą, że w tarczy herbu są trzy pasy czy rzeki w szerz tarczy ułożone, a na hełmie między dwiema trąbami myśliwemi skrzydło sępie. Dóm rozkrzewiony w Prusiech książęcych, gdzie znaczne urzęda piastował.

Kalo, herbu Pobóg, Litwin, przyjął ów herb na sejmie Horodelskim r. 1413.

Kalski, herbu Poraj. Według Kromera pierwszy z tego domu Tomasz, zebrawszy w r. 1395 znaczny poczet ochotników, przeprowił się na Węgry, gdzie w ciągłych zapasach z Turkami trwając, poległ w bitwie pod Nikopolis, dokąd się zapędził w uniesieniu zwyciężkiem.— Wprzód jednak uczestniczył w wojnie Władysława Jagiełły

z Krzyżakami, w której też bitwie pod Grunwaldem r. 1410 przewodził walecznie. M.

Kalamaszek, herbu Brochwicz. M*

Kaldowski, dziedziczył dawniej w Piotrkowskiem. M*

Kalkuła, nobilitowany r. 1576. M.*

Kałowski, herbu Korab. Jędrzej, sędzia grodzki Łęczycki, posłował na elekcję Jana III.

Kałuski, herbu Rogala. Samuel, podwojewodzi Podlaski, podpisał elekcję Jana III. — Stanisław, sławny kaznodzieja zakonu Jezuitów, wydał drukiem mowy przygodne; umarł w Jarostawiu r. 1711. M.

Kałust, biskup Ormieński Lwowski w połowie XVI. wieku, od Polaków powszechnie Kilianem zwany, odznaczył się gorliwym pełnieniem obowiązków powołania swego, dla tego też zgodnemi głasy narodu obrany na biskupstwo. *Z. Orm. X. Bar.*

K A Ł U S Z O W S K I.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są dwie szable, rękojeściami do góry, a ostrzami do siebie obrócone, związane w połowie ze sobą, na hełmie pięć piór strusich, na których kładą szablę z ukosa. — Ów herb prawdopod-

dobnie nadany został od któregoś z książąt Ruskich za czyny wojenne. Kałuszowscy kwitnęli na Wołyniu już na początku XVI. wieku. Roman i Adam, zasłużyli się z dzieł rycerskich pod wodzą książąt Ostrogskich. Damian, podpisał elekcję Władysława IV.

Kamienieczny, herbu Pogonia IV. w Wielkiej Polsce, jeden dóm z Hunorowskiemi.

Kamieniecki, herbu Pilawa. Sławny to z dawna dóm w Polsce i wielkimi dziełami jaśniejący, biorący tę nazwę od zamku Kamieńca na Podgórzu Karpackiem. Piotr, wyprawiwszy się na Węgry, w bitwie z Turkami pod Budzyniem r. 1443, odniósł świetne zwycięstwo, w skutek czego proporce swoje zatknął w kościele tamecznym. Henryk, kasztelan Sanocki, poległ w bitwie z Tatarami pod Wiśniowcem 1494 r. — Jan, kasztelan Lwowski, starosta Buski, wstawił się pamiętną porażką Tatarów pod Woronowem, gdzie w 500 tylko koni uderzywszy na pładrującą czerń pogańską, położył trupem 2000 i wszystek plon odebrał. — Mikołaj, wojewoda Krakowski hetman wielki koronny, dla rzadkich cnót swoich nie tylko Zygmunta I., ale i całego narodu szczególniejszych doznawał względów. Pomimo wrodzonej dobroci serca, potrafił utrzymać rycerstwo w przyzwyczajonych obrębach karności, a dopełniając czujnie obowiązków wodza, bielenił się też w potrzebie zastępować powinności prostego żołnierza, któremi to przykładami zagrzewając żołnierzy, uczynił ich niezwycięzonymi. Gdy Bohdan gospodar Wołoski, wsparty posiłkami Turcekiem wtargnął w granice państwa, toć Kamieniecki samym imienia swego postachem sprawił, że najezdźca z kraju ustąpił, uchodząc bezładnie nazad na Wołoszczyznę; lecz hetman idąc za nim w pogon, w odwet popełnionych zbrodni nawiedził ziemię nieprzyjacielską ogniem i mieczem, niszcząc miasteczka Czarnowce, Dorohim, Botuszany, Chocim i inne twierdze jego. W Soczawie stolicy gospodarów, zdobywszy plon bogaty, ustępował zwycięzko nazad ku Dniestrowi, gdzie przeprawiwszy przez rzekę połowę wojska swego, napadnięty został od mściwej Wołoszy; mężstwo Polaków pod przywództwem tak walecznego hetmana dało atoli nie tylko dzielny odpór, ale nadto odniosło zupełne zwycięstwo. Wkrótce potem pod Łopuszną, w pięć tysięcy tylko wojska uderzył na 25tysięczną potęgę Tatarów, którą z niemną kłęką rozprószył, niestraciwszy nad

50 ludzi swoich. Następnie gdy Zygmunt I. wybrał się na kongres do Wiednia (1515), oddał wojewodzie Kamienieckiemu królestwo w opiekę, podczas którego też sprawowania tak wysokiego urzędu zakończył życie. — Marcin, wojewoda Podolski, Mikołaja brata swego we wszystkich wyprawach nierozdzielny towarzysz, niezadługo po śmierci jego poraził na głowę Tatarów pod Trembowlą, następnie Tatarów i Wołochów pod Chocimem; † 1530. Tak wielu jeszcze innych z tego domu wspominają dzieje z czynów rycerskich, którzy nadto w każdej potrzebie kraju w znacznym kompicie ze swojemi chorągwiemi stawali. —

Kamieniecki z przydomkiem Chocim, nigdy w księstwie Litewskiem, którego chwalebne czyny wspomina konstytucja z r. 1661.

Kamieniecki Matyasowicz, herbu Wadwicz. M.*

Kamieniewski, herbu Junosza w Poznańskiem. Stefan, wstawił się z mężstwa i odwagi w bitwach, które staczał z Węgrami, Tatarami, Turkami i Moskalami. Niemniej służył ojczyźnie zdrową radą, przyjmując na siebie po kilka kroć poselstwa na różne sejmy. — Karol, podczaszy Kaliski, miał wziętość u narodu z powodu gładkiej wymowy, którą jaśniał na sejmach. Jeden tego imienia, pierw waleczny towarzysz pod Czarnieckim, potem miecznik Poznański słynący z cnót obywatelskich, zapisał OO. Dominikanom kilkanaście tysięcy na dobrach swoich Kamionkach i Taczałach.

Kamiński, herbu Cholewa w ziemi Dobrzyńskiej. Jeden z tego domu poległ w bitwie pod Sokolą r. 1579.

Kamiński, herbu Dołęga, Warzyniec, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. —

Kamiński, herbu Jastrzębiec, w Sieradzkim i na Wołyniu, z kąd wielu stało na elekcyach królów polskich. — Ja-

strzębczykowie piastowali też dożywotni urząd burgrabiów Krzemienieckich. *Monogr. Kam.*

Kamiński, herbu Junosza. M.*

Kamiński, herbu Odrowąż.

Kamiński, herbu Rawicz.

Kamiński, herbu Słepowron. Włodzimierz, w nagrodę zasług wojennych otrzymał chorążstwo Mściławskie. Jan, syn jego, w usługach Leona Sapiehy, swego opiekuna wielce się przysłużył krajowi ufortyfikowaniem zamku Mściławskiego, o który się następnie nieraz potęga nieprzyjaciela rozbijała. Jak nieprzełamany w boju, tak zachwycającym był wymową swoją na sejmach, dla tego też pozyskał poważanie nawet nieprzyjacznej Moskwy, która go dla jego prawości w sprawach spornych obierała za komisarza; † 1644. — Eustachiusz, protopop Wileński popierał gorliwie unją kościoła.

Kamiński Ambrozy (Jędrzej), arcybiskup Moskiewski rodem z Ukrainy, pamiętny z tego względu, że pobierał nauki w akademii jezuickiej we Lwowie, z kąd udawszy się w r. 1735 do Petersburga, poleconem miał sobie uporządkowanie seminarium tamecznego. W r. 1768 mianowany arcybiskupem Moskwy, gdzie w działaniu pełnem oświaty i poświęcenia się, podczas grasowania powietrza w r. 1771 od podburzonego molochu w świątyni został zamordowany. Mąż wielce uczony, przetłumaczył też kilka dzieł z hebrajskiego, greckiego i łacińskiego. *Monogr. Kam.*

Kamiński Adolf, Pijar z Nieswieża, zostawił kilka dzieł historycznych i materyi edukacyjnej; † 1781. M. K.

Kamiński Kajetan, rodem z województwa Krakowskiego, prowincyał zakonu Pijarów, rektor konwiktu szlacheckiego w Warszawie, i członek Towarzystwa przyjaciół nauk, położył wielkie zasługi w względzie krzewienia nauk, tłumaczył oraz wiele dzieł z francuzkiego. M. K.

Kamiński (Dadzibóg), rotmistrz znaku ussarskiego, w bitwie ze Szwedami pod Kirchholmem r. 1605, walcząc z nadzwyczajną zaciętością, odniósł rany zaszczytne. M. K.

Kamiński Włodzimierz, podkomorzy Mściślawski, fundował w Mściślawiu klasztor OO. Dominikanów r. 1676. M.

Kamiński Maciej, znakomity muzyk Warszawski, pozostawił piękną pamięć po sobie wydaniem wielu kompozycji polskich; † 1821. M. K.

Kamiński Marcelli, Jezuita, jako misjonarz do Irkutska w r. 1814, udzielał tamże najprzód nauki w szkołach niższych lat 4, potem oddawał się szerzeniu wiary chrześcijańskiej w Syberyi przez lat 8; w r. 1821 wygnany atoli z zakonem z całej Rosyi, udał się do Rzymu, i zakończył tam życie bogobojne r. 1845. M. K.

Kamiński, herbu Łuk napięty z tą odmianą, że strzała w tarczy jest na dół skierowana. Z domu tego piastowało kilku urzędów ziemskich w województwie Nowogrodzkiem.

Kamiński, herbu Sulima.

Kamiński, herbu Topor. Jeden z tego domu z Lubelskiego, mąż doświadczonego serca w bojach, z polecenia sejmu r. 1674 rotmistrzował rotom Wybrańców. — Kamiński Jan Nepomucen, założyciel, 50letni dyrektor teatru polskiego we Lwowie, członek Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, jako prawdziwy miłośnik i badacz języka polskiego, wydał około sto dzieł dramatycznych, przetłumaczywszy oraz niektóre utwory Szylerowskie. Nieustając w pracach umysłowych aż do ostatnich chwil życia, zakończył takowe d. 5. Stycznia 1855. M.

Kamiński Jan, posesyonat w Wilnie, podczas zdobycia miasta przez Rosyan w r. 1794, zabity od żołdactwa rozuzdanego. M. K.

Kamiński Antoni, towarzysz znaku J. M. Obnuskiego, dostawszy się w niewolę

Turecką r. 1706, odzyskał wolność dopiero po kilkunastu latach przez wykupienie przez XX. Trynitarzów. M. K.

Kamiński, regimentarz wojsk polskich i komendant miasta Lwowa, dostał się w niewolę Szwedów podczas zdobycia miasta tego przez Karola XII. r. 1704. M.

Kamiński, generał polski, poległ w bitwie pod Szczekocinami w r. 1794. M.

Kamiński Henryk, generał polski uczestniczył z chwałą w wyprawie Hiszpańskiej, zwłaszcza w pamiętnym przejściu przez Sommo-Sierra; następnie poległ w bitwie pod Ostrołęką r. 1831. M. K.

Kamionacki, podpisał elekję Jana Kazimierza. M.*.

Kamionomojski, herbu Łabędź, w Sieradzkim.

Kamionowski, herbu Paporona. M*

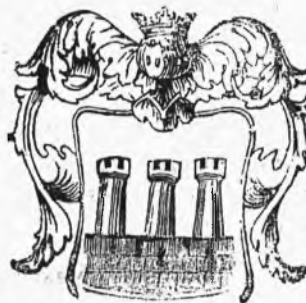
Kamisowski, herbu Jelita.

Kamocki, herbu Jelita, w Sieradzkim, gdzie kilku piastowało urzędów ziemskich.

Kamodziński, herbu Grzymała. Michał, dyrektor szkół Lwowskich, nieprzyjmując żadnego beneficjum, mieszkał u XX. Franciszkanów, gdzie prowadząc życie przykładne, umarł w opinii świętobliwości roku 1768. M.

KAMPENHAUSEN.

Opis herbu.

W tarczy jest mur, na którym wznoszą się trzy baszty albo wieże równie od siebie oddalone. — Jan, podkomorzy Parnawski, generałmajor infanterji koronnej, zasłużył się znakomitemi czynami na wojnach.

Kampian Paweł, konsul Lwowski r. 1665, zapisem 1000 złp. założył pierwszy fundusz banku pobożnego przy kościele metropolitalnym, do którego i syn jego Marcin, lekarz Lwowski datkiem 500 złp. się przyłożył. M.

Kampian Szymon, akademik Krakowski, otrzymał pierwszy wieniec filozofii r. 1643. M.

Kampioni, (Campioni) Filip Antoni, nobilitowany w r. 1790. M.*

Kampowski albo **Kampanowski** Stanisław, podczas szturm Pleszkowa r. 1582, odniósł rany zaszczytne.

Kamsetzer, nobilitowany r. 1790. M.*

Kanal, (Canal) nobilit. w r. 1775. M.*

Kandyba, niegdy ziemianie na Litwie.

Kandzierzawski, herbu Nowina. M.*

Kandzierzawski, herbu Poraj. M.*

Kanewczy Tomasz, rodem z Tarnogrodu, profesor astronomii w akademii Krakowskiej w pierwszej połowie XVII. wieku, wydał kilka dzieł matematycznych, oraz różne poezye w języku łacińskim. J. — Drugi tego imienia, proboszcz Jarosławski, podczas pierwszego najazdu Szwedów, uwiózł sprzęty kościelne do Gdańska i ocalił je od łupieży nieprzyjacielskiej. M.

Kanicki, ziemianie na Mazowszu i Wołyniu. M.*

Kanicz w ziemi Pruskiej, postował na kongres królewski r. 1612.

Kaniewski, herbu Nałęcz.

Kanigowski, herbu Lis w województwie Płockim, pisze się z Kangowa. — Franciszek, sufragan Władysławski, fundował Reformatów w Płocku. M.

Kanimier Jan, podpisał elekcję Władysława IV.

Kaniowski, herbu Zagłoba. M.*

Kanon, burgrabia zamku Sandomierskiego. Jędrzej, uczony Jezuita, wydał kilka dzieł historycznych w języku łacińskim.

Kantakuzen, dóm pochodzący z Grecyi, a spowinowacony z domem cesarzów wschodnich Paleologów, osiadł w późniejszych szasach w Polsce, gdzie też nabył dobra na Podolu. Herb jego: orzeł dwugłówny z rozpostartemi niby do lotu skrzydłami.

Kanty Jan, profesor akademii Krakowskiej rodem z Kęt (1412), jaśniał swoich czasów z wielkich nauk, zatem już w młodym wieku na nauczycielstwo został powołany. Przyjmując stan kapłański, zaczął odtąd życie surowe, i zwracając swoje myśli jedynie ku Panu Bogu, nic na świecie nie pragnął, ani mieć chciał. Po odbyciu podróży pieszo do ziemi świętej, dano mu plebanię w Olkusz; lecz prędko ją złożył, wracając nazad do zawodu nauczycielskiego, czytając i ucząc drugich teologię ś. Głośny darem nauczycielstwa i gruntowną świętobliwością życia, przeniósł się do wieczności r. 1473 w samą wigilią Narodzenia Pańskiego z żalem wszystkich mieszkańców Krakowa. Za staraniem akademii wyprowadzony został proces o życiu, cnotach i cudach jego, w skutek czego Klemens IX. papież ogłosił go błogostawionym kościoła katolickiego i między patronów polskich policzył. W 140 lat po śmierci podniesiono tedy zwłoki i przeniesiono je do wspólniejszej bazyliki, wystawionej u ś. Anny w trumnie z pięknego marmuru. M.

Kański, herbu Gryf. M.*

Kański, herbu Janina.

Kapel, nobilitowany w r. 1790. M.*

Kapłoński, nobilit. w r. 1659. M.*

Kapostas, nobilit. w r. 1790. M.*

Kapuściński, w ziemi Chełmskiej.

Kapusta książę, herbu Odrowąż, bierze swój początek od książąt Perejestawskich. Jędrzej, kasztelan Braclawski, staro-

rosta Owrucki, podpisał unję Litwy z koroną r. 1569.

Wojciech Kapusta, braciszek zakonu Jezuitów, dla łagodnych i prostych obywateli był od Zygmunta III. mile widziany. Płynąc na jednym okręcie z tymże królem do Szwecyi, gdy był zapytany: czy był wolał być królem szwedzkim czy polskim, dał pamiętną odpowiedź stosującą się do osoby króla: „że szwedzkim; bo tam Cię królu otwarcie nienawidzą, a tu skrycie.“ M.

Kapustyński, herbu Topor. M.*

Kar, nobilitowany w r. 1768. M.*

Kara, herb, patrz **Akszak**.

Karabataki, nobilitowany r. 1676. M.*

Karabczewski, herbu Ostoja, niegdy na Podolu i w Bełżkiem województwie. Zofia z Karabczewskich Chodkiewiczowa, kasztelanowa Wileńska, fundowała Panny zakonne w Bełżu z nadaniem wsi Staje, co też zatwierdziła konstytucya w r. 1674.

Karaczewski Wasyl, dworzanin Witolda, w nagrodę zasług wojennych otrzymał od tegoż księcia po zawojowaniu Podola (1494) znaczną część ziemi pustej, na której założył kilka osad. M.

Karaczun, dóm starożytny na Litwie.

Karaś, herbu Dąbrowa. — Kazimierz, kasztelan Wizki, marszałek dworu Stanisława Augusta, chwalony z staropolskiej cnoty i obyczajów. M.

Karasiński, ziemianie na Wołyniu. M.

Karaszewicz Grzegorz i Jan z powiatu Pińskiego, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Karaszewicz, nobilitowany r. 1775. M.*

Karboth, herbu Trybuławy, niegdy w Krakowskiem i Sandomierskiem, gdzie się pisał z Małęcina.

Karchowski, herbu Pretwicz. Jędrzej, w nagrodę okazanego męstwa w bi-

twie pod Tczewem, otrzymał prawo dożywotnie na starostwie Sieświejskim r. 1589. Jeden tego nazwiska, rotmistrz odważny wstąpił się nadzwyczajną walecznością w bitwie pod Pilawcami.

Karchowski, herbu Trzy karpie. M.*

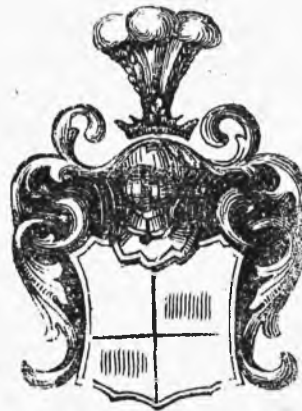
Karczewski, herbu Jasieńczyk. Tomasz, kasztelan Halicki, szczególny dobroczyńca kolegium Lwowskiego, fundował XX. Trynitarzów w Beresteczku na Wołyniu; † r. 1691. Maryanna za Granowskim, starostą Żytomirskim, słynęła z łaskawości na ubogich i domy Boże; † 1694. — Jan, syn powyższego kasztelana, wstąpiwszy do zakonu XX. Trynitarzów, jaśniał w tymże przykładną świętobliwością; a wyniesiony na przełożenie, wśród umartwienia ciała pilnie przestrzegał ustaw zakonnych. Za jego staraniem powstał według woli ojca jego klasztor tego zakonu w Beresteczku, w którym przeżywszy lat 50, przeniósł się do wieczności r. 1744. M.

Karczewski, herbu Samson, niegdy w Poznańskim województwie. Melchior pamiętny z waleczności pod Dorohostajskim, marszałkiem Litewskim.

K A R E G A

Opis herbu.

Pole tarczy przedzielone na cztery części naksztalt kraty, z których dwie są białe, a dwie szare, na hełmie trzy piór strusich. Dóm Karregów dziedziczący niegdy na Litwie, nazywał się oraz de Quarto, wyprowadzając swoje pochodzenie od książąt Sycylijskich.

Karer Wacław, nobilitowany r. 1790. M.*

Kargowski, herbu Bończa.

Kargowski, herbu Ostoja. Czterech stawało z Sieradzkiego na elekcji Jana Kazimierza.

Karkowski Piotr, podpisał elekcję Władysława IV.

Karliński, herbu Ostoja, dóm starożytny w Polsce, z którego jedną dzielnicę zwano Szyjami, a to z tego powodu, że któregoś z przodków zacięto w szyję. Ducha rycerskiego, siedmiu Karlińskich a to braci rodzonych, poległo w różnych bitwach.—Kasper, kasztelan zamku Olsztyńskiego, wstawił się pamiętną obroną onegoż w r. 1587. Podczas sporu o posiadanie tronu polskiego przez Zygmunta III. i arcyksięcia Maksymiliana, gdy stronnicy ostatniego po daremnych usiłowaniach zdobycia twierdzy, pojmwawszy syna jego niemowlę i tegoż mamkę, prowadzą na czele wojska, toć na wałach stojący ojciec poznawszy dziecię swoje, nie wahał się ani chwili; w myśl żołnierskiej powinności przytłumił uczucia ojcowskie i dał znak do odparcia tuż nastawającego nieprzyjaciela. Zagrzmiwały działa wałowe, w kłębach dymu znikły zastępy posuwające się do szturm, a z nimi i niemowlę. Tém rzadkim własnej krwi poświęceniem, ocalił Karliński powierzona mu twierdzę i sławę domu swego. M. Marcin, syn jego, niemniej żołnierz waleczny, okrył się sławą w wojnie cesarza Rudolfa na Węgrzech, w Inflantach pod Chodkiewiczem, a najwięcej pod Smoleńskiem; tam albowiem przedarł się przez mnogie szyki nieprzyjacielskie do oblężonego miasta, wprowadzając doń potrzebną żywność i pomoc w ludziach.

Karłowski, dziedziczył niegdy w Trockiem M.*

Karmanowski, dwóch głosowało na elekcjach królów polskich.

Karmiński, herbu Prus III. M.*

Karmiński, herbu Wczele.

Jeden tego nazwiska, żołnierz kwarciany w obozie Szwedów oblegających Częstochowę w r. 1655, znalazłszy z innemi w sadzawce srebra klasztorne zatopione przed łupieżą Szwedów, utaił je przed okiem najezdników, potem oddał XX. Paulinom jako własność kościelną. M.

Karnicki, herbu Iłgowski. Pierwszego podaje Niesiecki Stanisława, obóznego koronnego starostę Łatyczewskiego r. 1565. Trzech innych podpisało elekcję Jana Kazimierza. Kasper, mąż znakomity z czynów wojennych, za przywilejem Zygmunta III. otrzymał dobra w Inflantach. M.

Karnicki, herbu Kościeszka.

Karnicki, herbu Syrokomla. M.*

Jeden tego nazwiska, waleczny żołnierz polski przy zajęciu twierdzy Rzeczyca przez Polaków, w pięknem uczuciu ludzkości zastąpił ujętych w niewolę Szwedów od zemsty rozjuszonego żołnierstwa, czém uratował życie wielom nieprzyjaciołom, których mienić być także bliźniemi. M.

Karniewski, herbu Rogala.

Karnikowski, herbu Łabędź. M.*

Karniński, herbu Prus III. Jan, kasztelan Sierpski, wojski Płocki, za położone zastugi otrzymał przywilej od Zygmunta I. na podniesienie Karniszyna, majątności dziedzicznej do stanu miasteczka i odprawiania tamże jarmarków.

Karniewski, herbu Bersztyn I.

Karniowski, herbu Dąbrowa, dóm starożytny na Mazowszu, z którego potomstwo od różnych dóbr działem wziętych, przyjęło też różne nazwiska; tak Swentosław nazwał się Smolechowskim, Jakób Młodzianowski a Mikołaj Mikoszewskim. Także dóm Kostków bierze z niego swój początek. Tomasz, tenutarz Wasylkowski, przy erekcji kościoła Pułtuskiego, zapisał dobra swoje Malechy r. 1647.

Karnkowski, herbu Junosza, dóm starodawny z którego autorowie podają pierwszego Jana, kasztelana Gnieźnieńskiego; ten w wojsku cesarskiem żołąd wojenny prowadząc, pozyskał zaszczytne imię Joannes Polacus. Za Jana Olbrachta wstąpił się zwycięstwem nad Turkami na Wołoszczyźnie; w kilka lat potem wyprawiony na Moskwę, li tylko postrachem imienia swego sprawił tyle, iż nieprzyjaciel za zbliżeniem się jego w głąb kraju ustąpił. Umarł ów mąż wielki w r. 1503, mając lat 75, i pochowany w Krakowie. Jan, synowiec poprzedzającego, biskup Przemyski a potem Kujawski, urodzony w Zmigrodzie, jaśniał swoich czasów z bystrości rozumu i nauk niepospolitych, dla czego też Zygmunt I. zażywał go do różnych legacyi do postronnych dworów; † 1538. Stanisław najpierw biskup Kujawski potem arcybiskup Gnieźnieński, zajmował się gorliwie wykorzenieniem herezyi zanesionej do Polski, utrzymując nadto karność kościelną. Na zjeździe w Brześciu Litewskim wielce się też przyłożył do unii Rusi z kościołem rzymskim. Szczodry na ubogich, którym jałmużny hojnie dawał, opatrywał także szpital Włocławski i inne zakłady dobroczynne; nadto fundował seminarium na 24 kleryków, a w Kaliszu kollegium Jezuitów, nie skąpiąc na nie znacznych funduszów. Jak rad sam miewał kazania, tak też często czynił przemowy do studentów zachęcając ich do nauk: zwykł był tedy przy publicznych popisach mówić: „Te ręce kiedyś w piecu paliły, teraz królów maszczą i korony im na głowę kładą (koronował bowiem Stefana Batorego i Zygmunta III.), te nogi boso chodziły, teraz pierwszą w ojczyźnie prymacyalną godność noszą: wiccież z kąd mi to? Szczerze mówię, zem się zawsze najpilniej o dochowanie niewinności starał.“ Jak w tych słowach wydawała się głęboka pokora, tak też i w uczynku niezapierał się swego ubóstwa w latach dzieciennych, gdy był sierotą; zostawszy bowiem biskupem, kazał oprawić w srebro garnuszek, w którym odbierał u fórt zakonnych

pożywiecie, a podczas biesiad stawiać go kazał na stole niejako dla przypomnienia sobie dawnego stanu. Jako mądry senator, przykładny pasterz i uczony autor wielu pism historycznych i duchownych, zakończył życie świętobliwe r. 1603. Michał starosta Wyszogrodzki, zapisał na kollegium Płockie dobra swoje dziedziczne r. 1661.

Karnkowski, herbu Łabędź.

Karone Józef, nobilitowany w r. 1790. M.*

Karonski, nobilitowany r. 1685. M.*

Jan tłumacz koronny, ostatnią wolą zapisał r. 1722. 8000 złp na kahale Lwowskim ciężących, na klasztory zakonu ś. Bazylego we Lwowie, Krechowcie i Skicie M.

K A R P.

Opis herbu.

W tarczy w polu błękitném są trzy gwiazdy, dwie na górze podle siebie, trzecia pod niemi w środku, a na hełmie w koronie cztery pióra strusie. Przodek domu tego, szlachcic włoski Carpio nazwany, zamieszkałszy na Litwie, przyjął następnie z potomstwem swoim nazwę Karp.

Piastując znakomite urzędy i dostojęństwo, zasłużyło się wielu z tego domu dla dobra kraju. Pomiedzy innymi Jan Karp staroście Litewski, umierając w kwiecie wieku swego, spełnił rzadki czyn ludzkości, zapisał bowiem pałac swój w Janiszkielach na szpital publiczny z funduszem kilkakroć tysięcy złp, osobny legat przyznał dla akademii Wileńskiej, rozdawszy nadto znaczne sumy między swoich sług i domowników. M.

Karpenko Izydor; temu oprócz

nobilitacyi w r. 1660, nadano oraz za położone zasługi wojenne, dobra Wodjamki.

Karpiński, herbu Korab. Jan wstąpił się z odwagi przy zdobywaniu Pleszkowa. Szymon od lat młodocianych aż do sędziwego wieku, przetrwał w obozach na usługach ojczyzny, a uczestnicząc w walnych bitwach pod Smoleńskiem, Cecorą, Bednarowem, Krukowem, Kumejkami i pod Starczem, odniósł zaszczytne blizny na czole i na piersiach.

Karpiński Jędrzej, łowczy Wendeński, pisał dzieje świata. J.

Karpiński Franciszek, po ukończeniu szkół w Stanisławowie (na Rusi), na dworze ks. Czartoryskiego dał się najprzód poznać z talentu poetycznego; lecz nie stworzony na dworaka i obojętny na powaby świata, powrócił do ubogiej zagrody, gdzie napisał ów piękny wiersz: „Powrót na wieś,” który najlepiej stan jego duszy maluje. Król Stanisław August dowiedziawszy się o niedoli tak czulego i miłego poety, darował mu dwie wioski na Litwie. Karpiński oddał się odtąd zupełnie życiu rolniczemu, gdzie też został prawdziwym ojcem poddanych swoich; a założywszy szkołkę, zastępował w niej nieraz miejsce nauczyciela. Zapomniany w tém ustroniu, wśród dzieci i wnuków swojej siostry, zgasł w r. 1825, doszedłszy wieku sędziwego. Poezyje jego są pełne słodyczy, prostoty i miłego wdzięku, i dotąd słyhać pieśni jego tak w przybytkach Boga, jak i w zagrodach wiejskich. M.

Karpowicz Michał, zakonu XX. Missionarzów, w 22. roku życia swego z podziwieniem wszystkich zaczął kazać po ambonach w Warszawie i Krakowie; wkrótce przeniosłszy się do Wilna, wykladał tam lat kilkanaście historję kościelną i teologję, gdzie też dla wdzięcznej wymowy swojej przyszedł do tej wziętości, iż każdy trybunał lub zjazd krajowy uznać musiał przemową kapłańską. Poważany powszechnie od narodu i króla Stanisława Augusta, niemniej był gorliwym o

pomyślność prostego ludu, w którego obronie często i dobitnie przemawiał. W czasie zbierania się burzy, był on też nietylko nauczycielem cnoty i stróżem religii, lecz razem i wyrocznią obywatelstwa. Po podziale kraju przetrwawszy ciężką chorobę, na zjeździe w Gumbinie r. 1796 został zamianowany niespodziewanie biskupem nowej dyecezyi Wigerskiej, gdzie oddając się z rzadkiem poświęceniem ciężkim obowiązkom swoim, umarł w r. 1803, przeżywszy lat 59. M.

Karpowski, ziemianie na Wołyniu. M.*

Karski, herbu Janina. M.*

Karski, herbu Jastrzębiec w Rawskim.

Karski, herbu Korab w Sieradzkim.

Karski, herbu Radwan w Płockim. Z tego domu wyszło kilku znakomitych rycerzy: Piotr, chwalony z waleczności w wojnie Inflantskiej; Stanisław sławny rotmistrz i pułkownik w Inflantach, przeniosłszy się na Podole, w bitwie pod Perejestawiem zginął od ran zadanych mu od postrzałów działowych. Krzysztof, w zapasach wojennych z Turkami, pojmał Abas-Baszę i do obozu przyprowadził. Jan Wacław, dostał się pod Cecorą do niewoli, z której wyszedłszy tém zawzięciej walczył potem pod Chocimem i w Inflantach. W zasługach wojennych otrzymał też dobra Głuchów w województwie Czerniechowskim.

Karsnicki, herbu Jastrzębiec, dóm już w XV. wieku znakomity z urzędów w Polsce, gdzie się pisał Sasin z wielkich Karsnic. Pomędzy innemi Jakób, kasztelan Inowłodzki, zasłużył się czynami wojennymi za Stefana Batorego; Sebastian, chorąży Łęczycki, mąż siły do podziwienia wielkiej, zrywał bowiem jednem targnięciem postronki przeplecione drutami, albo zatrzymywał karety poszóstne w biegu, ujawszy jeno za tylne koła. Jan wstąpił się z czynów rycerskich w wyprawie Wołoskiej. Dwóch poległo w wojnie Inflantskiej.

Karśnicki, herbu Leliwa, gniazdo domu Ruś Halicka, jedna dzielnica z Granowskimi. Józef z Granowa Karśnicki, podkomorzy Halicki, młode lata strawiwszy w obozie, następnie służył ojczyźnie zdrową radą; posługując bowiem na sejmy, osobliwszą ludzkością pociągał wszystkich zdania ku sobie a zatem ku zgodzie. Sławiony był oraz z wielkiej dobroczynności; zgon jego pogrążył przeto w żalu wszystkich go znających.

Karśnicki, herbu Odrowąż w Sandomierskiem. Mikołaj, podpisał elekcyę Władysława IV.

Karsyński Ludwik Gustaw, urodzony w Szwecyi, w Polsce zaś wychowany, za położone zasługi wojenne od Władysława IV. udarowany szlachectwem r. 1638. Jego mężstwo doznali także i najezdcy miasta Lwowa; zawiadywał bowiem obroną zbrojowni; † 1653.

Karsza, herbu Roch III.

Karszanowski, herbu Wczele. M.*

Karsznicki, herbu Jastrzębiec. M.*

Karwacki, pięciu z tego domu podpisali elekcyę Władysława IV.

Karwat, herbu Murdelio. Jerzy przyszedł z tym herbem z Króacyi pierwszy do Polski, gdzie wkrótce zasłużył walecznością w bojach, za co też otrzymał w nagrodę opatrzenie dobrami ziemskimi. Mikłusz towarzysz usarski pod Zborowskim hetmanem, przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582 odznaczył się z mężnej odwagi.— Karwat Seweryn Wojcikiewicz, zakonu Jezuitów, kaznodzieja Jana Kazimierza, pomimo znaczenia na dworze królewskim, najmniej się mieszał do interesów publicznych, oddając się jeno obowiązkom swoim i naukom, których był miłośnikiem. Podczas wojny Kozackiej gromił surowo grzechy narodu, strasząc go zasłużoną karą. M.

Karwicki, herbu Łabędź, z dzielnicy domu Duninów, Krystyn Dunin kupiwszy bowiem r. 1340 Karwice, wziął na-

zwę z Karwic albo Karwicki. Od Zygmunta Augusta aż do najnowszych czasów zajmowali potomkowie tegoż znakomite urzędy w koronie.

Karwosiecki, herbu Lubicz. Jan ziemianin Płocki, dzieląc trudy obrony Zbaraża, wstawił się z okazanej wytrwałości.

Karwowski, herbu Pnieinia. Kazimierz, stolnik ziemi Bielskiej, posłował przeszło 20 razy na sejmy koronne, gdzie w publicznych radach jako mąż doświadczony wielką zyskał powagę, ztąd też na sejmie r. 1740. marszałkiem był obrany. M.

Karwowski, herbu Rawicz.

Karwowski, herbu Zagłoba. M.*

Karyński Wawrzyniec, akademik Krakowski i dziekan filozofii r. 1634. I.

Karyski z Podlaskiego; dwóch stało na elekcyę Jana Kazimierza.

Kasanowa, (Cassanowa) nobilitowany r. 1775 M.*

Kasiewicz, kanonik Tarnowski, zostawił prócz dobrego mienia i piękną pamiątkę pokrycia fary Bieckiej blachą miedzianą. M.

Kaski, herbu Leliwa. M.*

Kaski, herbu Szedziński w województwie Rawskiem. Z tego domu doszło kilku do nadzwyczajnego wieku; Stanisław żył lat 116, ojciec jego 130, a matka 95. Adam zginął w Niemczech w wyprawie wojennej.

Kaspari Jan, nobilitowany r. 1790. M.*

Kasparowicz Gabryel Andrzej, kaznodzieja przy kościele katedralnym ormieńskim we Lwowie, łączył nauki swe wyborne z prawdziwą bogobojnością. Prócz nauk teologicznych, oddawał się z zamiłowaniem historii powszechnej, dla tego też kazania jego na tle dziejów ojczystych osnute, tak wielce zajmowały słuchaczy. Przy ścisłym wykonywaniu swoich obowiązków kanonicznych, zajmował się oraz pracą literacką, które dotąd znajdują się w manuskryptach w księgo-

zbiorze tejże kapituły. Życie świętobliwe zakończył w r. 1785. *Ż. X. Bar.*

Kasperowski Adam, major wojsk polskich, znany z wielu prac literackich w przedmiocie rolnictwa, przelożył oraz marzenia Tassa. M.

Kasperski, podpisał elekcyę Jana III. M.*

Kasprowicz Tomasz Dominikan, mający sławę najlepszego teologa, w r. 1756 jeździł jako luminarz zakonny na kapitułę jeneralną do Rzymu, zkąd powróciwszy do Lwowa, z przykładnem poświęceniem się chodził około budowli terazniejszego kościoła XX. Dominikanów. Jako wzór prawego zakonnika, zakończył przykładne życie w roku 1776. *Ż. X. Bar.*

Kasprzycki, nobilitowany r. 1685. Hilary, Benedyktyn, proboszcz Kościelecki, sławiony swoich czasów z umiejętności poetycznych. J.

Kassyanowicz, niegdy w powiecie Braclawskim M.*

Kastelli Daniel, Lwowianin akademik Krakowski w XVII. wieku, profesor gymnasium Stanislawowskiego, pisał wiersze w stylu Horacyusza. M.

Kaszanowicz Stanisław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kaszewski, herbu Janina. Piotr, kanclerz niegdy Rzecznej Babińskiej, przez uczciwe żarty wielce wpływał na poprawę obyczajów. M.—Jeden tego imienia zajmował się tłumaczeniem klasyków łacińskich, którą to pracę chwali Jabłonowski. M.

Kasziński, herbu Poraj.

Kasztelli, nobilitowany r. 1676. M.*

Kasztulski Kruszyna, ma własny herb Krzyż, u którego spodu jest gwiazda. Dóm niegdy przeniesiony z Szlązka na Litwę.

Kaszyc Józef, cześnik Smoleński r. 1778. M.

Kaszycki, herbu Salamandra.

Katardzy Apostoł, siostrzeniec Piotra, wojewody Multańskiego, otrzymał w Polsce indygenat r. 1676.

Katkowski, podpisał elekcyę Władysława IV. M.*

Katyński Aleksander, podpisał konfederacyę Zatorską r. 1705.

Katzler, nobilitowany r. 1768. M.*

Kaulfus, nobilitowany r. 1775. M.*

Kaulsbers, nobilit. r. 1790. M.*

Kawczykiewicz Mateusz Józef, akademik Krakowski, pisał wiersze przygodnie. J.

Kawecki, herbu Gozdawa. Jan, w bitwie z Kozakami pod Starczem r. 1638, odniósł rany zaszczytne. Barbara pogardziwszy światem, poświęciła się na usługę Bożą, w której w rzadkiej pokorze oddawała się ratowaniu ubogich, których codziennie karmiła po dwunastu. Życie świętobliwe zakończyła w Toruniu r. 1667.

Kawecki, herbu Gryf.

Kawecki Wacław, porucznik chorągwi kś. Czartoryskiego, znany w obozie z mężstwa i odwagi, w r. 1650 imieniem towarzystwa oddawał we Lwowie uroczyście srebrną lampę do obrazu Maryi Panny, dziękując imieniem całego rycerstwa polskiego za opiekę przy oblężeniu Zbaraża. M.

Kawczyński, herbu Ostoja. Fabian, w wojnie Szwedzkiej w czterdzieści tylko koni uderzywszy na potęgę nieprzyjacielską, zadał jej klęskę dotkliwą.

Kawczyński Krzysztof, podkomorzy Miński, fundował w Uzdach w powiecie Mińskim farę i szkołę r. 1647. M.

Kawenicki Maciej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Kawiecki, herbu Dołęga na Rusi. Franciszek, skarbnik Podolski, fundował missyę w Liczkowcach.

Kawiecki. herbu Wyszogota.

Kawieczynski Maciej, starosta Nieświezki. Za pomocą jego zajmował się Szymon Budny tłumaczeniem biblii na język polski r. 1570. M.

Kazanowski, herbu Grzymała, pochodzi od Casanovy, rodziny Włoskiej; z tych jeden przybywszy do Polski, zamieszkał tamże, gdzie go nazwano z Kazanowa. Dominik podkomorzy Kazimierza Jagiellończyka, starosta Niepołomski, stawiając pod Chojnicami nacierającemu nieprzyjacielowi dzielny odpór, nie tylko króla w koło prawie już opasanego zastonił, ale i szczęśliwie go aż do Bydgoszczy uprowadził. Henryk syn tegoż, dostawszy się w niewolę Turecką, przetrwał w niej lat 20, na ostatek ujawszy sobie Turczyzna tegoż samego, co go pojmał, odprowadzonym został przez niego nazad do Polski, gdzie obaj żyli aż do śmierci prawie w miłości braterskiej. Hieronim, chorąży Sandomierski, fundował klasztor OO. Bernardynów w Kazanowie. — Adam kasztelan Halicki, przed bitwą Berestecką w r. 1651. ścierając się z Tatarami, poległ na placu utarczki. Zygmunt, podkomorzy koronny, kierował młodością Władysława IV., dzieląc z nim trudy wojenne we wszystkich ekspedycjach do Multan, Infant i Moskwy. W wieku sędziwym oddał się ćwiczeniom pobożności i w tych zakończył życie r. 1634.

Adam, marszałek nadworny koronny, ulubieniec Władysława IV., z którym razem się wychował, ztargł plamę swej chciwości i rozrzutności pięknym czynem; w niedostatku bowiem skarbu królewicza, zahartował dlań swój majątek. Gdy mu tedy Władysław przedstawiał: ile dla siebie był niebaczny, odpowiedział na to Kazanowski: „ani przy Tobie N. Panie ubogim być nie mogę, ani bez Ciebie bogatym być chcę.“ † 1649.

Marcin, wojewoda Podolski, hetman polny koronny, przyzwyczajwszy się od mło-

dości do życia wojennego, stanął następnie na czele wojska jako wódz zawołanego męstwa; w bitwach pod Teleżynem, Kirchholmem Łopuszną, Chocimem i Ornetą dał dowody niezwyklej odwagi, z kąd też odniósł rany zaszczytne. Tak samo i pod Smoleńskiem doznał Zygmunt III. męstwa jego, gdzie szczupłemi tylko siłami obległszy tę twierdzę, przyprowadził ją do poddania się. Z wrodzoną walecznością łączył oraz przykładną bogobojność; w obozie nawet nie opuścił żadnej mszy, podczas której i w najcięższe mrozy głowy nie nakrył, a podczas elewacyi wychodząc z ławki i czołem bijąc o ziemię, korzył się przed Stwórcą swoim. Szczęścił mu też Bóg przez całe życie, wyprowadzając go nadto po nieszczęśliwej przegranej pod Cecorą prawie cudem z niewoli Tatarskiej. Po przepędzeniu niemal 40 lat w obozach, i zwalczeniu wielu niebezpieczeństw, zakończył życie w r. 1636. Ciało jego spoczywa w Bołszowcu w kościele OO. Karmelitów, których był fundatorem. Adam oboźny koronny, starosta Tłumacki i Czerkawski, poległ w bitwie pod Korsuniem. Dominik Aleksander, wojewoda Braclawski, drugi syn wojewody Marcina, niemniej żołnierz zawołanego męstwa, wojował szczęśliwie z Tatarami, Szwedami i zawieruszonem Kozactwem, któremu zadał pamiętną klęskę pod Kumejkami, z kąd też wyniósł ranę, która go później o śmierć przywiodła. Na nim zakończył się też przeczny dom Kazanowskich. — Maria Anna, córka jego, wydana za Stanisława Jabłonowskiego, wojewodę Ruskiego, hetmana W. kor., jaśniała swoich czasów z rzadkiej ludzkości i bogobojności, mając ku temu wielkie dostatki, które od młodości swojej obracała li na dobroczynne uczynki. Łożąc wielkie sumy na wykupno ziomek z niewoli Tatarskiej, zbierała i wychowywała ubogie sieroty, zakładała szpitale, nadewszystko szczepiła miłość jedności kościoła katolickiego między ludem. Życie tak błogoczynne zakończyła we Lwowie r. 1687, gdzie też ciało jej złożono w kościele Jezuitów.

Kazewski Adam, łowczy Wołyński, pułkownik królewski podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kazmierczyk Stanisław, kapłan zakonu S. Augustyna kanoników regularnych Laterańskich w Krakowie, jaśniał swoich czasów z wielkiej bogomyślności i pokory; nadto jako wymowny kaznodzieja wielce wpływał na poprawę obyczajów. Po 40 letnich pracach wśród surowości życia zgasł w Krakowie r. 1489., gdzie też w 140 lat później zwłoki jego podniesiono z grobu i w kościele Bożego Ciała w wspaniałym grobowcu złożono. M.

Kazimirski, herbu Bibersztein. Jan Kazimierz, biskup Przemyski w drugiej połowie XV. wieku, ceniony z cnót kapłańskich i dowcipu rozumu; Piotr żołnierz zawołanego mężstwa, przy zdobyciu zamku Izborg dostawszy się do niewoli Moskiewskiej r. 1569., pośredniczył tamże wymianę jeńców, za co od W. Kniazia kosztownymi upominkami został udarowany. Powróciwszy do Polski, uczestniczył następnie w wyprawie Stefana Batorego na Moskwę. Krzysztof brat tegoż z Gołuchowskiej, biskup Kijowski z polecenia sejmu r. 1613 traktował z Turkami o zawarcie pokoju; nadto zostawił piękną pamiątkę zbudowania tamże katedry św. Piotra i Pawła; †. 1618.— Jan, na zjeździe Andrzejewskim gdy Stanisław Stadnicki niechcący widzieć Piasta na tronie powiedział: iż się obawia, aby woźnica jego niezechciał być królem; dał odpowiedź pamiętną: „Nie wadzi, byle biczem dla złych, a berłem dobrych władać umiał.“ M.

Kazłowski, herbu Grzymała. M.*

Kaziowiecki Piotr, biegły typograf w drukarni biskupiej we Lwowie roku 1666. M.

Kaznowski, herbu Jastrzębiec.

Kaznowski, herbu Suchek o m n a t y.

Kącki. obacz **Kątski**,

Kąsinowski, herbu Nałęcz. Kąsinowski, pułkownik wojsk polskich pod Napoleonem I., poległ pod Tudelą w Hiszpanii r. 1808, będąc pierw zamianowany baronem państwa Francuzkiego. M.

Kątkowski Feliks, podpisał elekcyę Władysława IV.

Kątski, herbu Brochwicz od dóbr Kątów tak nazwany. Marcin, sławiony z odwagi rotmistrz królewski w wojnach Batorego; Maciej podobnie rotmistrz. za panowania Zygmunta III. Jerzy, poległ pod Smoleńskiem; Jan, cześnik Podolski w potrzebie kraju r. 1658 przystawił swoim kosztem 200 piechoty do obozu. Marcin Kazimierz, najprzód kasztelan Lwowski, generał Podolski i artylerji koronnej, dalej wojewoda Kijowski a nakoniec kasztelan Krakowski, w młodości swojej w wojnie ze Szwedami postrzałem w szyję jakoby poświęcony do boju, we wszystkich następnych kampaniach odniósł chwałę wielkiego wojownika. Po wstąpieniu na tron Michała Korybuta, będąc osobliwie przywiązany do osoby hetmana Sobieskiego, dzielił sławę tego bohatera: Kudryńce, Bar, Chocim, Żurawno, Wiedeń i Strzyżon są pomnikami jego czynów—wszędzie artylerją raził przeważnie nieprzyjaciela i torował Polakom drogę do zwycięstwa. Rzeczplta Wenecka ofiarowała mu też przez posta jencralnego komendę wojsk swoich, czego on jednak nie przyjął; pełen chwały zakończył życie r. 1710. M.

Kątski albo Kącki Walenty, zawiadowca dóbr Komarna, należących do kś. Ostrogskiego, wydał drukiem naukę o pasiekach r. 1612. M.

Kątska Dorota, ksieni klasztoru Zwierzynieckiego w pierwszej połowie XVII. wieku, wielce przykładała się do szerzenia oświaty, łożąc koszta niemałe na wydawanie dobrych książek. E.

Kczewski, herbu Lewart w ziemi Pruskiej, dokąd zawitał z Anglii za czasów

Krzyżackich w r. 1472. Piotr Ernest, wojewoda Malborski, senator wielkiej powagi, który przez własne zasługi doszedł przez różne stopnie do najwyższych godności; † 1722.

Kezyński, w Poznańskim.

Kekerman Bartłomiej, rodem z Gdańska, nauczyciel filozofii tamże, pisał pierwszy o prawie polskim, i wstawił się przez swe dzieła filozoficzne; † 1609. *M.*

Kettler Gothard, ostatni mistrz Kawalerów mieczowych Inflantskich. Nie będąc w stanie oprzeć się Moskwie i Szwedom, oddał się w r. 1559 wraz ze stanami księstwa w Wilnie pod hołd Zygmunta Augusta, króla polskiego, od którego otrzymał prawem lennym dla siebie i potomków swoich księstwo Kurlandyi i Semigalii. Panował w Kurlandyi lat 28 i zostawił dwóch synów Fryderyka i Wilhelma. *M.*

Kęczanin Walenty, akademik Krakowski; prace jego poetyczne do dziś dnia zachowane, są dla czystości mowy i dawności dosyć szacowne. *J.*

Kęczewski; kilku piastowało urzęda w województwie Płockiem.

Kędzierski, w Sandomierskiem. *M.**

Kędzierzawski, herbu Nowina.

Kędzierzyński, herbu Bylina.

Kępiński, herbu Niesioba. Wierzbęta Kępiński, chorąży Wieluński r. 1402, przy dobywaniu Smoleńska z Witołdem, odniósł ciężką ranę. Bartłomiej, mąż chwaly z czynów rycerskich już to w ojczyźnie, jak i za granicą, walczył bowiem w sprawie cesarza Ferdynanda III. ze Szwedami; † 1646.

Kępski, herbu Gryf.

Kępski, herbu Jastrzębiec.

Kępski, herbu Niesioba. *M.**

Kępski, herbu Wieruszowa.

Kęsiecki, herbu Iłgowski z tą odmianą, że nad Abdankiem w pośrodku jest strzała bez pierścienia, a na hełmie trzy pióra strusie.

Kęsmiński, herbu Strzała.

Kęsowski, herbu Poraj z tą odmianą, że na hełmie jest pawi ogon, a na nim róża. Przodek domu tego Jakób Bauzendorf, przybywszy z Niemiec z ludem zwyciężnym w pomoc Krzyżakom, za położone zasługi wojenne otrzymał od tego zakonu znaczne dobra, a między innymi i Kęsowo, od których potomkowie jego nazwę Kęsowskich nabyli. Zygmunt I. aprobował tę donację. Jan, zginął pod Kiesą. Aleksander, opat Oliwski, przy rzadkiej gorliwości o chwałę Boską, przestrzegał surowo karnosć zakonną, przyczem zajmował się ratowaniem szlachty ubogiej. Jan, brat jego, najprzód w wojsku cesarza Rudolfa; a potem w wojnie Polski z Szwedami i Moskwą dawszy dowody wielkiego mężstwa i odniosłszy ciężkie rany, udarowany od Władysława IV. dobrami. Maciej, chorąży hetmański, poległ w Inflantach. Jan, chorąży ussaryi polskiej, w bitwie z Turkami pod Strzygoniem r. 1683, poległ na polu sławy.

Kęsztort, herbu Lis z tą odmianą, że przez strzałę tylko jeden krzyż kładą, w podporą i z dwiema gwiazdami, w hełmie zaś dwie trąby.

Kęszycki, herbu Nałęcz, wojewoda Gnieźnieński r. 1789. *M.**

Kętrzyński, herbu Cietrzew.

Kiciński, herbu Rogala. — Walerian, piastując urząd najwyższego pisarza skarbu koronnego, chlubnie służył krajowi ciągiem przez lat 50, a jako poseł podpisał elekcyę Augusta II. r. 1697. Stanisław, regimentarz wojska polskiego, dowodził walecznie w wojnie ze Szwedami. Pius, nieodrodzony swych przodków potomek, po wejściu do gabinetu Stanisława Augusta, wielce wpływał na ulepszenie form w obradach i ustawach, później nieraz odprowadzał też króla od słabych czynów, którym ulegał. Po rozbiórce kraju r. 1794. osiadł w Galicyi, gdzie otrzymał od cesarza Franciszka tytuł hrabiego; wezwany atoli nazad do królestwa r. 1817, wyborem senatu mianowany został

senatorem, w której godności pełnił oraz powinności najwyższego sędziego. Wielkie zasługi położył przekazaniem ogromnych zbiorów pamiętników i notat dziejowych dla przyszłych pokoleń, nagromadzonych przez ciąg politycznego i domowego życia swego, które zakończył r. 1828. *M.*

Kicki, herbu Gozdawa. *M.**

Kicki Saryusz, herbu Jelita. *M.**

Kicki Ferdynand, arcybiskup Lwowski, nominowany na tę godność w r. 1780., zjednał sobie chwałę pasterza gorliwego. W młodym wieku służył wojskowo; † 1797. *M.*

Kicki Kajetan, także arcybiskup Lwowski, mąż równie zacny jak jego poprzednik. Z licznych cnót jego, było miłosierdzie dla ubogich jedno z najcenniejszych; ogólnie dobroczynność i miłość bliźniego zjednała mu wieczną pamięć w rocznikach kraju naszego; † 1812. *M.*

Kicki Wojciech, wstawił się na wojnach z Szwedami i Tatarami; podczas przechodu ostatnich do Węgier, jako rotmistrz lekkiej jazdy uganiał się za nimi aż po za Karpaty, czyniąc im niemałe szkody. Z niemałą sławą dowodził też swoją rotą i na Ukrainie pod sprawą Żółkiewskiego, co mu dało powód do napisania dyalogu o obronie Ukrainy. *M.*

Kiedziński Stanisław, głosował na elekcyi Jana Kazimierza.

Kielanowski, herbu Pobóg.

Kielecki, herbu Sulima. Władysław, podpisał elekcyę Jana III.

Kielbasa, herbu Nałęcz.

Kielbowski, herbu Orla.

Kielczewski, herbu Abdank. — Dwóch z tego domu pod znakiem Mikołaja Potockiego walcząc z Kozakami pod Starczem, odnieśli zaszczytne blizny.

Kielczewski, herbu Pomian, dóm starożytny i zasłużony w Polsce, którego przodkowie zwali się Kielcami.

Kielpski, herbu Rogala.

Kielpsz Jerzy, podpisał elekcyę Jana III. — Michał, Jezuita, pisał trajedie wierszem polskim i łacińskim r. 1752. *J.*

Kiemlich, herbu Rawicz, dóm z dawna już dziełami rycerskimi wstawiony, z którego jeden wielce się przyczynił do zwycięstwa Litwy pod Morachwią w r. 1432.

Kieniszko, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. *M.**

Kierciński Łukasz, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kieremowicz Jan, biskup ormiański na Moldawii i sufragan Lwowski w drugiej połowie XVII. wieku, z korzyścią niemałą pracował dla dobra narodu. *Z. X. Bar.*

Kierdej, herbu Bełty. Jeden z tego starożytnego domu poległ pod Żurawnem. *M.*

Kierdej, herbu Trąby.

Kierdeja.

Opis herbu.

W tarczy w zdłuż na dwie części przedzielonej, są po prawej stronie w polu błękitnem trzy lilie jedna nad drugą położone, drugie pole czerwone próżne, a na hełmie trzy piór strusich. Herb ów według Długosza, nadany Kierdejowi walecznemu żołnierzowi przez króla Ludwika przy zdobyciu zamku Bełzkiego. Hryczko, kasztelan Lwowski a potem wojewoda Podolski, stając za Zygmuntem W. księżciem Litewskim, poraził przeciwnika jego Swidrygaję. Prokop, zginął pod Horyniem; Roman, starosta Włodzimierski, rotmistrzując w wojnie Moskiewskiej za Zygmunta III., pozyskał sławę walecznego.

Kierekiesz Jan, za położone zasługi wojenne nobilitowany r. 1662.

Kierkiło Jędrzej, oboźny Wilkomirski, podpisał elekcyę Jana III.

Kierkorowicz Cyprian, Ormianin rodem z Sandomierza, uzyskawszy pozwolenie stolicy Apostolskiej, wstąpił do zakonu XX. Reformatów, w którym jaśniał z cnót kapłańskich. Podczas grasowania powietrza morowego (r. 1705) będąc w Jarosławiu, oddał się niezwłocznie na usługi zapowietrzonych, którym niósł pomoc duchowną i lekarską. Wyszukując ich po domach i po polach, karmił i pielegnował opuszczonych, umarłych zaś grzebał w dołach przez się ukopanych. Wycieńczony na siłach, uległ w krótko tej strasznej chorobie; zgon jego obudził też płacz i narzekanie wdzięcznego ludu, który się teraz mienił być opuszczonym. *Z. X. Bar.*

Kierło, herbu Płomieńczyk. Ludwik, szlachcic Saski, dworzania cesarza Rudolfa, w bitwie z Francuzami gdy zwalczył znakomitego wodza nieprzyjacielskiego, pasowany został od tegoż monarchy na rycerza z nadaniem herbu zwyciężonego przeciwnika: trzy lwie głowy z rozwartymi paszczami w polu błękitnem. Synowie jego przeniosłszy się do Prus, służyli w wojsku Krzyżackim. Z tych jeden Henryk, zawiedziony w swych nadziejach, udał się pod opiekę Władysława Jagiełły, od którego jako mąż rycerski, pozyskał znaczne przywileje r. 1479. Wnuk tegoż także Henryk, poległ w bitwie pod Chojnicami. Ludwik, ten rotmistrzując zaszczytnie za królów Olbrachta, Aleksandra i Zygmunta I., otrzymał na sejmie Piotrkowskim indygenat. Gabryel, marszałek Starodubowski, uczestniczył z chwałą w wojnach na Wołoszy i w Prusiech.

Kiermański, kwitnął w r. 1583.

Kiernicki, posesyonat w Nowomiejskiem. *M.**

Kiernowski, herbu Junosza.

Kiernozki, herbu Sulima, pisze się z Kiernozia.

Kierski, herbu Jastrzębiec z tą odmianą, że jastrząb na hełmie trzyma w dziobie pierścień zamiast podkowy. — Józef, sufragan Poznański, usunąwszy się w zacisze klasztorne OO. Oratorianów w Gostyninie, po przeniesieniu Młodziejowskiego na biskupstwo Poznańskie, objął rządy diecezyi Przemyskiej; † 1783. *M.*

Kierszański, herbu Łuk napięty.

Kiernowski, herbu Jastrzębiec z odmianą. *M.**

Kiernowski, herbu Pobóg. Gabryel, towarzysz chorągwi ussarskiej, za położone zasługi wojenne otrzymał uchwałą sejmu r. 1662 dobra Trostyn w posiadanie dziedziczne.

Kierzyński, herbu Niesioba.

Kieszkowski, herbu Krzywda.

Kietlicz.

Opis herbu.

W polu czerwonym ma być łańcuch złoty pancierzowy w trzy węzły czyli essy ułożony, a na hełmie trzy pióra strusie. Jak o kształcie herbu, tak i o początku domu tego niezgadają się autorowie, co też jako rzecz niepewną ominiemy. Z domami książęcimi spowinowacony, dwóch Kietliczów (Henryków) sprawowało godność arcybiskupią Gnieźnieńską w XIII. wieku, z których też jeden ważne zajmuje miejsce w historii kościoła Polskiego.

Kietlicz II.**Opis herbu.**

Według Paprockiego w polu złotém jest bawół czarny wystający do połowy niby z przegrody szachowanej o trzech czerwonych a trzech czarnych polach, na hełmie zaś korona, u której na rogach są róże, jedna czerwona a druga biała, a po między nimi pióra kapłonie. Lenard Kietlicz, wniósł pierwszy ów herb do Polski za Zygmunta Augusta, gdzie osiadłszy rotmistrzował walecznie w wojnie Inflantskiej, zaco też otrzymał starostwo Kremonońskie w Inflantach.

Kietlicz, herbu Prus. *M.**

Kietliński, herbu Odrowąż, jednej dzielnicy z Płoszowskiemi.

Kietułka Piotr, dziedziczył niegdy na Wołyniu.

Kiewlicz, herbu Leliwa. Krzysztof, pułkownik zawołanego męztwa, wstawił się walecznością w bitwach pod Piątną, Byszyną, Gdańskiem i Buszą. Jeden tego imienia wspomniany zaszczytnie z odwagi pod Połockiem.

Kiewnarski, herbu Lubicz.

Kiejstotr, herbu Lis.*

Kiejstucz, ma własny herb.

Kieyzało, herbu Łabędź, pierwotnie na Litwie, zawarł z innemi pokój Litwy z Polską r. 1401. Michał, kasztelan Wileński, starosta Żmudzki, posłował z polecenia stanów Litewskich z bratem swoim Janem do Polski z ofiarowaniem księstwa Kazimierzowi królowi.

Kijanowski Jakób, rotmistrzował z powiatu Oszmiańskiego r. 1700.

Kijański albo Kijeński, herbu Gryf.

Kijewski, herbu Świerczek. — Wojciech, kanonik Krakowski r. 1560, przetłumaczył statut koronny z łacińskiego na język polski. *M.*

Kijowski, herbu Junosza na Rusi, jednej dzielnicy z Grochowskiemi.

Kijowski, herbu Lubicz w ziemi Pruskiej.

Kijowski, herbu Ogończyk.

Kiński, herbu Syrokomla, pisze się z Kijan. Szymon, Jezuita, podczas grasowania powietrza w Polsce roku 1708, padł ofiarą swego powołania kapłańskiego.

Kikul, herbu Drogomir.

Kilczewski Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Kilewski, herbu Sulima, w Wielkiej-Polsce.

Kilski, herbu Gryf.

Kimbar, herbu Siekierz z odmianą.

Kinarzewski Janusz, podwojewodzi Kamieniecki, z polecenia sejmu r. 1535, zawiadował fortecą Hołoskowską na Podolu.

Kindawski, poległ w bitwie pod Chocimem r. 1621. *M.*

Kinicki, herbu Prawdzic.

Kiniglis herb, obacz **Zajęc**.

Kiparski Maciej, żołnierz zawołanego męztwa, za położone zasługi wojenne otrzymał od króla Władysława IV. osadę Wybraniecką w Grywałdzie w starostwie Czorszyńskim. *M.*

K i r k o r.**Opis herbu.**

W tarczy pola czerwonego jest ni-
by tryanguł koloru
białego, a na hełmie
w koronie pięć piór
strusich. Aleksan-
der głosował na
elekcji Władysta-
wa IV.

Kisarzewski Michał, podpisał
elekcję Władysława IV.

K i s i e l.**Opis herbu.**

W polu czerwonym
jest namiot obozowy
biały i otwarty, na
wierzchu jego kapa
pstra przetykana bia-
łymi i czarnymi łuska-
mi, zaś na gałce
krzyż złoty, a na heł-
mie w koronie trzy wie-
że, z których średnia ma

być nieco wyższa od drugich. — Herb ów miał
być nadany Świętołdyczowi, hetmanowi Rusi
od Włodzimierza W. około roku 1040 za
przemysłną obronę Kijowa, gdy bowiem Pie-
czyngi tę stolicę oblegli, a nie mogąc prze-
mocą nic dokonać, umyślili głodem przyna-
glić ją do poddania się. Świętołdycz zro-
zumiawszy ten zamysł, rozkazał zaraz dwa
doły wykopać, które napelniwszy mąką, roz-
czyniono ciasto i napieczono z tego ogromną
ilość bochenków chleba, które potem miota-
no do obozu nieprzyjacielskiego. Widząc
Pieczyngowie, że ani siłą ani głodem nie
mogą Kijowianów złamać, odstąpili od opa-
sanego na okoł miasta. Za tę przemyślność
połączoną z wytrwałością, nadał Włodzi-
mierz W. temuż Świętołdyczowi ów namiot
jako znamie herbowe, nazwę Kisiel zaś o-

trzymał od kieszania chleba. — Kisiel, sta-
rosta Kijowski, poległ podczas oblężenia te-
go grodu przez Polaków. Aleksander,
wierny sprawie Władysława Jagielly, zginął
w boju ze Swidrygajłem, zaco wdzięczny
monarcha synowi jego nadał dobra w woje-
wództwie Kijowskiem, gdzie też potomkowie
tegoż znaczne urzęda piastowali. Adam
Franciszek, podkomorzy Witebski, fundo-
wał monaster XX. Bazylianów w Witebsku
na tym miejscu, na którym został zabity Jo-
zafat Kunczewicz; przy którym też osiadł na
starość. Gniewosz, poległ w bitwie pod
Orszą; Dymitr zaś pod Sokalem. Adam,
wojewoda Braclawski, mąż doświadczony lecz
i umiarkowany, w początku rokoszu Kozac-
twa wielce się zajmował ułagodzeniem gro-
żącej burzy, radząc raczej do łagodnego po-
stępowania z uwiedzionym ludem, niżeli par-
ciem go orężem do ostateczności; jakoż gdy
jego rada skutku nie miała, po klęsce Kor-
suńskiej jako Rusin traktował o pokój z
Chmielnickim. Mikołaj, brat jego starosta
Czerkaski, rotmistrzował zaszczytnie w woj-
nie Szwedzkiej w Prusiech, następnie doby-
wając Kozaków w Winnicy, wśród gradu kul
przedarł się aż do bramy twierdzy i utoro-
wał swoim drogę do zwycięstwa. — Jerzy,
podkomorzy Nowogrodzki, wstawił się z mę-
żnej waleczności pod Zbarażem r. 1649. M.

Kisielewski, herbu Junosza.

Kisielński, herbu Junosza.

Kisielnicki, w wojew Mazowieckim.

Kiski, herbu Leliwa.

Kissowski, herbu Radwan.

Kiszewski, herbu Drya. — Sta-
niśław, opat Benedyktynów w Lublinie,
był jeden z najsurowszych przestrzegaczów
ustaw zakonu tego; widząc albowiem wkra-
dające się nadużycia, obmyślił środki dla
przywrócenia dawnego porządku. Nadto i
wzorowem życiem i przekonującymi naukami
przywrócił mieszkańców Święciechowej na
łono wiary katolickiej. M.

Kiszka, herbu Dąbrowa, dóm biorący swój początek w XV. wieku od Zgierskich, jeden albowiem ze Zgierskich bawiący przy dworze hetmana Litewskiego, a lubiący jadać kiszki, z fantazyi pańskiej otrzymał żartem tą nazwę a razem i córkę jego jedynaczkę w małżeństwo z tém zastrzeżeniem, że tę nazwę przyjmie na się i sukcesorów swoich. Inni autorowie kładą wszelako przedtem jeszcze Stanisława Kiszkę, który wetując Moskwie spustoszenie Litwy, z wojskiem swoim wtargnął w kraj nieprzyjacielski, gdzie gospodarząc przez dni 10, przy odwołaniu zadał jeszcze ciężką klęskę zebranej pogoni. Drugi tego samego nazwiska także Stanisław, marszałek Litewski idąc w r. 1496 w pomoc królowi polskiemu do Mułtan, w dwóch potyczkach zgromił nacierających na się Wołochów, jak nieco później i Tatarów pod Bractawiem. Następnie pod Smoleńskiem oparł się mężnie potędze Moskiewskiej, pod Grodkiem zaś poraził Tatarów na głowę. Z pomiędzy wielu innych znakomitych z dostojęstw, zasłużyli się: Jan Stanisław, starosta Zmudzki, w wojnie Stefana Batorego z Moskwą przystawił pod Wielkielekimi do obozu królewskiego 400 jazdy i 120 piechoty swoim kosztem wystawionych. Mikołaj, kasztelan Trocki, wstąpił się zwycięzcy odniesionemi nad Szwedami; fundował oraz OO. Bernardynów w Iwie w powiecie Oszmiańskim r. 1637. Janusz, wojewoda Połocki, hetman W. Litewski w wojnie w Inflantach ze Szwedami dał pierwsze dowody odwagi rycerskiej, gdzie też znaczne rotę własnego zaciągu przystawił; następnie poraził potęgę Moskiewską, ciągnącą do odzyskania Smoleńska, zaco wdzięczna Rzplita na sejmie r. 1623 wyznaczyła mu pewne sumy na dobrach Bolnickich. Niezostawwszy potomstwa, zeszedł ostatni tego domu ze świata r. 1653. — Stanisław brat jego, biskup Zmudzki po rozwiązaniu ślubów małżeńskich złożywszy godność wojewody Smoleńskiego, wstąpił do stanu duchownego, w którym po stopniach doszedł biskupstwa te-

go. Nieprzerwanie walczył on z Aryanami, których sami Kiszkwowie poprzednicy jego do Litwy sprowadzili; † 1626. M.

Le w Kiszka, metropolita całej Rusi i władyka Włodzimierski, doprowadził szczęśliwie synod kościoła grecko-katolickiego, na którym wiele rzeczy dobrych na poprawę duchowieństwa swego postanowił.

Kiskowski Zygmunt, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kita obacz **Krzycki**.

Kitnowski, herbu Cholewa, w ziemi Chełmińskiej, gdzie kwitnąc za Krzyżaków, zwał się z niemiecka von Kintenu, potym zaś przybrał nazwę polską Kitnowski. Michał, będąc obożnym generalnym w wojsku cesarskim, zginął w boju na Węgrzech. Fabian, chorąży ussarski, poległ w bitwie ze Szwedami pod Kcyną.

Kitowski, pisze się z Kitowek.

Kittel, nobilitowany r. 1790. M.*

Kiwalski, nobilitowany r. 1768. M.*

Kizinek I.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest trąba czarna rogiem cieńszym w lewą stronę tarczy na ukos do góry położona, po której grzbiecie wystają trzy lilie wedle siebie, nad hełmem w koronie podobnie takie stojące dwie trąby krzywe, a na każdej z boku także po trzy lilie. Herb ten przyniesiony został do Polski ze Szlązka, gdzie przodkowie jego jaśnieli z zasług dla kraju i cesarza Karola V.

Kizinek II.**Opis herbu.**

Tarcza herbu tego jest zupełnie zachowana żółtymi i czerwonymi pręgami, t. j. pręgi przecinają taką na ukos całkowicie, a na hełmie pięć, według innych sześć piór strusich także czerwonych i żółtych.

Kizynopolski Stanisław, Jezuita, przez pół wieku przewodniczył jako nauczyciel niespracowanie różnym szkołom, zostawił oraz pisma teologiczne; † 1633. M.

Klabon Krzysztof, wyborny muzyk na dworze Stefana Batorego, zjednął na piękną pamięć kompozycją muzyki do pieśni zwyciężkich Kochanowskiego. M.

Klaczyński Stanisław, akademik Krakowski w połowie XVII wieku, pisał w języku łacińskim. J.

Klag Tomasz, zakonu Jezuitów, profesor gramatyki i teologii ś. w Wilnie, wydał wiele pism uczonych w przedmiocie sporów religijnych; † 1664. J.

Klamry, obacz **Cholewa** (w Tom. I.) Używają atoli i innym kształtem; tak Terleccy w Nowogrodzkiem nie kładą miecza w pośrodku kłamr, a Niemierzycowie kładą znowu dwie kłamry na krzyż, o czém więcej na swoim miejscu.

Klat Wilhelm, pułkownik w wojsku Litewskim cudzoziemskim, za okazane męstwo i odwagę w bojach, nobilitowany w r. 1662; następnie jako podczaszy Rzeczycki podpisał elekcyę Jana III.

Klausgielowicz, herbu Ciołek. M.*

Klausgielowicz, herbu Kościeszka. M.*

Klechowski, herbu Doliwa.

Kiecki Marcin, pleban w Klecku a potem w Miejskiej-górze, wydał pisma tyczące się sporów religijnych, oraz wiersze przygodne w stylu gminnym. J.

Kleczkowski, herbu Cholewa. Hieronim, rotmistrz kozaków Lissowczyków wystany na posiłek cesarzowi Ferdynandowi II. do Niemiec, wstawił się walecznością w bojach z Husytami, których w wielu potyczkach na głowę poraził. Pod Hornem atoli, zadawszy wprzód nieprzyjacielowi ciężką klęskę, poległ od kuli wypalona na z zasadki r. 1620. Wojciech, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kleczkowski, herbu Doliwa. M.*

Kleczkowski, herbu Tarnawa.

Kleczkowski, herbu Trzaska.

Kleczkowski Stanisław, reformat, kustosz prowincyi Ruskiej, wydawał we Lwowie na początku XVII. wieku kalendarz duchowny. M.

Kleczyński, herbu Strzemie, niegdę w powiecie Pilźnieńskim. — Józef, zakonu Jezuitów, sławny swoich czasów mowca, zostawił drukiem kilka kazań; umarł w Łucku r. 1725. M.

Klein Jerzy, kapitan autoramentu cudzoziemskiego, uchwałą sejmu r. 1632., policzony w komput szlachty Polskiej.

Kleinfeld.**Opis herbu.**

Tarcza herbu wzdłuż na dwie części przedzielona, której każda ma po siedm pasów przeplatanych białą z czarnymi a na hełmie dwa rogi jelenie. Dóm Kleindorfów kwitnął niegdę w Prusiech.

Kleinpolt Stanisław, sekretarz królewski, z polecenia hetmana uchwałą sejmu z r. 1676. obdarzony szlachectwem za położone zasługi, a mianowicie za danie ofiary pieniężnej na okup więźniów Polskich z niewoli nieprzyjacielskiej.

Klejt, herbu Doręgowski, niegdy w województwie Pomorskiem, z kąd Jan podpisał pacta conventa r. 1697.

Kleman, herbu Brochwicz z tą odmianą, że jeleni uskakujący w prawą stronę tarczy, ma gwiazdę nad głową. Dóm starożytny w powiecie Człuchowskim.

Klembowski, herbu Roch.

Klement, nobilitowany r. 1768. M.*

Kleparezyk Sebastyan, akademik Krakowski, chwalony swoich czasów z wymowy i nauk w historii i poezji. J.

Klempowski, herbu Strzemie.

Kleniewski, herbu Zagłoba.

Klermont, nobilitowany r. 1790. M.*

Kleszczowski, w Braclawskim, z kąd kilku stawało na elekcyach królów Polskich.

Kleszczyński, herbu Gryf z tą odmianą, że gryf biały wspięty w polu czerwonym do góry, trzyma krzyż w nodze prawej. — Maciej, wstawił się za panowania Jana III. z mężstwa na wojnach, gdzie też w pewnym harcu pojmał znacznego Turczyka, którego do obozu żywo przyprowadził.

Klichowski, herbu Doliwa. M.*

Klichowski, herbu Trąby. M.*

Kliki, herbu Prus I. — Piotr i Stanisław, głosowali na elekcyach królów Polskich.

Kliczewski, herbu Brodziec.

Kliczewski, herbu Dołęga. Stanisław, mąż wielkiej siły, który zwykł był wyjeżdżać na harc z dwiema kopjami i pokonywać szczęśliwie nieprzyjaciół.

Kliczkowski, herbu Pilawa.

Kliczkowski, herbu Prus I. M.*

Kliman Karol, nobilitowany roku 1790. M.*

Klimbowski, fundował opactwo Benedyktynów w Orłowej na Szlązku roku 1268. M.

Klimczycki Wiktoryn, podpisał elekcyę Jana III.

Klimecki Krzysztof, Reformata, pisał anagrammata i wiersze przygodnie w języku łacińskim. J.

Klimkiewicz Marcin Józef, akademik Krakowski w pierwszej połowie XVIII. wieku, biegły poeta swoich czasów, pisał panegiryki. M. — Inny tego nazwiska, nobilitowany r. 1790. M.*

Klimkowski, herbu Slepowron. M.*

Kliński.

Opis herbu.

W tarczy herbu powinna być kula ziemiska, a na niej krzyż, pod którym są dwie klanry końcami na dół obrócone, wyższa nieco większa, druga pod nią zaś mniejsza. Daniel Kliński, pamiętny z życia wojennego, w którym przetrwał aż do samej śmierci.

Tym herbem pieczętują się Ichnatowice i Okunie na Litwie.

Kliński, herbu Junosza z odmianą.

Kliszewski, herbu Jastrzębiec. Jacek, kapłan zakonu kaznodziejskiego i dziejopis; † 1762. — Piotr, zawołany lekarz w Lublinie, którego umiętność chwałą współczesni. M.

Klizne, nobilitowany r. 1685. M.*

Klonowicz Sebastyan, mąż rzadkiej nauki i nadwyzyczajnej pracy, zaszczycony godnością doktora filozofii na akademii Krakowskiej, przeniósł się do Lublina, gdzie zostawszy radcą i sędzią spraw żydowskich, przez naganne obyczaje swojej żony przyszedł do ostatniej nędzy i ubóstwa, w którym też i życie zakończył r. 1608. Jako surowy stróż obyczajów, karciał on wady współczesnych, przezco ściągnął na siebie niezasłużone prześladowania; wdzięczna potomność atoli szanując jego pamięć, uczciła go nadgrobkim w kościele ś. Michała w Lublinie, porównywając go oraz z Owiduszem co do smutnego losu, jakiemu obadwa ulegli. M.

Klonowski, herbu Abdank.

Klonowski, herbu Bończa.

Klonowski, herbu Leszczyc. — Józef, wojewoda Brześciański, wielki krasomowca. Fabian, poległ pod Smoleńskiem od kuli działowej.

Klonowski, herbu Nałęcz. M.*

Klucz obacz **Jasieńczyk**. Niektóre domy mianowicie Czechersey i Obuchowicze używają tego znaku, t. j. Klucza białego rozdartego w polu czerwonym z przydaniem złotej gwiazdy u boku, a na hełmie trzy pióra strusie.

Kluczewski, nobilit. r. 1768. M.*

Kluczyński, herbu Klucz. M.*

Klug, nobilitowany r. 1790. M.*

Kluk Krzysztof, kapłan zakonu XX. Misyonarzew, jako zamiłowany badacz natury wypracował wielce szacowne dzieło: „Opis roślin z zastosowaniem do gospodarstwa“; równie botanikę dla szkół narodowych, historię naturalną zwierząt i wiele jeszcze innych dzieł naukowych, które znalazły chlubny rozgłos w kraju i za granicą. Umrął w Ciechanowcu na Podlasiu roku 1796. M.

Klus, herbu Sreniawa na Rusi.

Kluwer Filip, jeden z najznakomitszych męzów, jakich Gdańsk wydał. Jak na dworze Zygmunta III. tak też i w obcych krajach, po których później podróżował, dziwno się jego głębokiej nauce i biegłości języków, których dziesięć doskonale posiadał. Wstawił się nadto wielą dziełami geograficznymi, które w Niemczech, Anglii i we Francji kilkakrotnie przedrukowywano; † 1622. M.

Kłowiński, dziedziczył niegdy na Wołyniu.

Kłajowski, herbu Pogonia IV.

Kłębowski, herbu Jastrzębiec.

Kłobski, herbu Pomian. Bartłomiej, wspominany z zasług wojennych.

Kłobucki Jan, professor akademii Krakowskiej i znakomity krasomowca, uważany był jako jeden z najlepszych mowców wieku swego. Od młodości poświęcając się nauczaniu, aż do dni ostatka nie opuścił swego zawodu, za które też trudy znalazł nagrodę w przywiązaniu swoich uczniów, którzy go pochowali w kościele akademickim ś. Anny r. 1609. M.

Kłobukowski, herbu Oksza. — Jan, w pamiętnej walce z Kozakami i Tatarami pod Zbarażem r. 1649., pułkownikiem pod wodzą Stanisława Lanckorońskiego kasztelana Kamienieckiego, odznaczył się z waleczności i zadziwiającej odwagi. Aleksander, napisał szacowne dzieło o stanie i powołaniu człowieka. M.

Kłoczewski, herbu Doliwa.

Kłoczowski, herbu Rawicz. — Piotr, kasztelan Zawichostski, starosta Małogoski, znany zaszczytnie z poselstw za granicę, poległ przy oblężeniu Wielkichluków r. 1580 od postrzału armatniego, właśnie w tej chwili, gdy drugich do meztwa zachęcał. Mikołaj, zginął w bitwie pod Sokolą.

Kłoczyński Marcin, proboszcz Bożego Ciała w Krakowie w XVI. stuleciu,

zbudował kościół ś. Wawrzyńca, przy którym też fundował szkołę. M.

Kłodnicki, herbu Łada, dóm starożytny na Mazowszu. Stanisław, walczył mężnie z Wołochami pod Obertynem; następnie fundował kościół w Żukowie na Rusi z obligacją śpiewania trzech mszy na tydzień za poległych. Stanisław, bratanek poprzedzającego, mąż wielkich nauk, jako doktor obojga praw był mianowanym pronotariuszem Juliusza papieża. Wysłany do Neapolu w sprawie księstwa Barskiego, zabawił tam czas niejaki, gdzie się też ożenił z córką margrabiego de Lauro, synowicą ks. Neapolitańskiego z domu Pignatelli. (Na autografie listu, pisanego z Neapolu r. 1578, podpisał się tenże Stanisław: Chłodziński). Kasper, starosta Błoński i Wolkinicki, także mąż wielkich nauk i biegłości w językach, zyskał najprzód w wojsku niemieckim wielkie pochwały, zkąd powróciwszy do ojczyzny, zasłużył się na wojnach, mianowicie pod Połockiem, Pskowem i Wielkołukami. Nieprzyjmując ofiarowanych mu godności, poświęcał się raczej naukom, których był wielkim miłośnikiem, przyczem też fundował kościół w Kamionce; Żukowski zaś w fundusze opatrzył. Mikołaj, towarzysząc królowej Bonie do Włoch, otruty tamże zdradziecko, umarł po powrocie swoim do ojczyzny r. 1559.

Kłodnicki, herbu Sas. — Stanisław, podpisał elekcyę Jana III.

Kłodziński, w bitwie pod Zbarazem r. 1649, pułkownikował pod wodzą Andrzeja Firleja kasztelana Bełzkiego z chwałą niemającą. Wysłany następnie z Kondrackim do Wołoch, zdobył Soczawę (1653) bronioną przez młodego Chmielnickiego. M.

Kłodzki, herbu Ogończyk. Wojciech, marszałek Litewski, starosta Kowieński i Bielski, odprawił od króla Aleksandra poselstwo do Moskwy, i umawiał pokój sześćcioletni.

Kłoczko Aleksander, chorążyc Płocki, poległ w bitwie pod Wiedniem roku 1683. M.

Kłokocki, herbu Nałęcz. Hieronim, pułkownik i starosta Rzeczycki, rozrządziwszy obszernemi dobrami wstąpił do zakonu Jezuitów, gdzie wśród pełnienia obowiązków swoich fundował w Słucku konwikt dla ubogich studentów; † 1721. — Pierw (1666) założył tamże Kazimierz Kłokocki szpital dla ubogich. M.

Kłokowski, dziedziczył niegdy na Nowosiedlcach.

Kłomnicki, herbu Oksza.

Kłoniczki, herbu Niezgoda.

Kłoński, herbu Topor.

Kłopotcki, herbu Łabędź. Paweł, podpisał elekcyę Jana III.

Kłopotowski, herbu Pomian. — Hieronim i Walenty głosowali na elekcyi Jana Kazimierza.

Kłopotowski, herbu Słepowron.

Kłosiński, herbu Lubicz.

Kłosowicz Dominik, kapłan wysockich nauk, piastował z zaszczytem narodu godność rektora gospody ś. Stanisława w Rzymie r. 1660. M.

Kłosowski, herbu Rola.

Kłuski, rotmistrz Kozacki, znany z mężstwa w bojach, w bitwie pod Chocimem roku 1621, odniósł ciężki postrzał w głowę. M.

Kmicic, herbu Radzic. Samuel, starosta Krasnosielski, sławny z odwagi pułkownik, którego chwali konstytucya r. 1670. Mikołaj, kleryk zakonu Jezuitów w Wilnie, napisał historią męczeństwa Josafata Kuncewicza arcybiskupa Połockiego, którą dopiero po jego śmierci drukiem wydano roku 1628. M.

Kmita herbu Chorągwie.**Opis herbu.**

W polu czerwonym są dwie żółte chorągwie kwadratowe jedna pod drugą, na hełmie zaś w koronie pięć piór strusich. Kojałowicz kładzie atoli na hełmie pawi ogon z gwiazdą w pośrodku. — Tym herbem pieczętują się: Bykowski Ty-sza, Czerlinkowski,

Hryckiewicz, Jelec, Kmita Czarnobyłski i Oli-zar Wołczkiowicz. Początek jego wyprowa-dzają autorowie na Rusi, gdzie miał być na-bytym od jednego z przodków domu tego na wojnie, kiedy natarłszy na nieprzyjaciela, wyr-wał chorążym przeciwnej strony dwie chorą-gwie i przyniósł takowe panu swemu.

Matwej, starosta Wiśnicki, od Kazi-mierza destynowany na województwo Kijow-skie, w nagrodę zwycięstwa nad Tatarami otrzymał od Aleksandra króla starostwa Czerniechowskie i Lubieckie; następnie obleżony od Moskwy w zamku Lubieckim, po wytrwa-łej obronie wzięty w niewolę, umarł w wię-zieniu. Krzysztof, syn jego, hetmaniąc nad ludem Kijowskim i Czerkaskim, gromił szczęśliwie najeżdżających Tatarów. Filon Siemonowicz Kmita, wojewoda Smoleński, starosta Orszański, zwiączy się pierwszy Czarnobyłskim od zamku Czarnobyła, który wziął zamianą od króla Augusta za dobra na Po-dolu, wstawił się pamiętnym zwycięstwem w r. 1552 pod Ostrzem, gdzie tylko w 300 ludzi swoich zbit nieprzyjaciela do szczytu, że go ledwie kilku uszło z placu walki. Na-stępnie odniósł jeszcze wiele innych zwy-cięstw; tak pod Czerniechowem, Starodu-biem i Smoleńskiem, torując tém Stefanowi Batoremu drogę do dalszych zwycięstw. — Jan Achacy, urzędnik żup Bocheńskich w XVI. wieku, pisał wiele dzieł wierszem i

prozą, pomiędzy innymi jako otwarty nie-przyjaciół żydów, wydawał prawie co rok pisma przeciw nim, wykrywając różne wady i podstępny, w skutek czego stanął wyrok są-dów Krakowskich r. 1602, że żydzi z Bochni wywołanemi zostali. — W jednym z tych pism powiada Kmita: „że przyjdzie ten czas, kiedy żydzi nie posiadą urzędów, ale będą rządzić urzędnikami; nie będą panować, ale będą pa-nami panów; kraj będzie miał podskarbiego, a oni skarb: a jak panu sprawią szubę so-bolą, to im pozwoli wszystkim chłopom za-brać kozuchy.“ J.

Kmita, herbu Sreniawa z Krzyżem. Najdawniejszy z domu tego Jaśko, starosta Sieradzki w r. 1374, zasłużył się uhamowa-niem smutnych zawichrzeń w kraju, zgromi-wszy Władysława (mnicha) najeżdżającego Wielkopolskę. Zginął wkrótce jako starosta Krakowski podczas tumultu wszczętego przez Węgrów w Krakowie przy królowej Elżbie-cie będących, gdy właśnie starał się uśmie-rzyć ów rozruch. Mikołaj z Wiśnicza, ka-sztelan Przemyski r. 1436, podpisał pokój Brzeski. Z pomiędzy wielu jeszcze innych, piastujących wysokie godności senatorskie, jaśniał Piotr, najprzód kasztelan Lubelski, nakoniec wojewoda Krakowski i marszałek w. k. wysokimi przymiotami duszy i umy-słu; tak łączył on rozsądek i miłość ojczyz-ny z szlachetną hojnością dla uczonych i ubogich uczniów, dla których w chrześciań-skiej gorliwości zawsze był cnym opiekunem; w bojach zaś (pod Wiśniowcem, Orszą i w Pruskiej kampanii), przysłużył się nie mało do pomyślności oręża zdrową radą i siłą. Postępując nareszcie do Karola V. i Ferdynan-da cesarzów z narodowym przepychem, utrwalił jedność pokoju z wielką imienia swego sławą. Zasłużył się także krwawym poskro-mieniem łotrów pogranicze Węgierskie nie-pokojących, i zaślaniem ziemi Spizkiej od rozbukanego żołdactwa. Ulokowawszy XX. Missyonarzów w Wiśniczu, dla których ko-ściół zbudował i funduszem opatrzył, i od-nowiwszy z gruntu zamek obronny tamże,

zaszedł ze świata r. 1553, niezostawiwszy żadnego potomstwa po sobie.

Knaclifus, nobilitowany r. 1775. M.*

Knapiński Franciszek, akademik Krakowski, jako biegły matematyk otrzymał pierwszy wieniec akademicki r. 1702. J.

Knapski Grzegorz, Jezuita, rodem z Mazowsza, zajmuje jedno z najpierwszych miejsc między filologami polskimi; wydał on wiele dzieł szacownych, które mu zjednały chwałę narodu i potomności. Przy obowiązku stanu swego, wykładał oraz nauki matematyki i krasnomowstwa; życie oddane nieustannej pracy i ćwiczeniom pobożności, zakończył roku 1638. M.

Kniaź, herbu Kurcz. M.*

Kniaźnin, herbu Kurcz. M.*

Kniaźnin, herbu Rudnica. M.*

Kniaźnin Dyonizy Franciszek, rodem z Witebskiego, obok poetyckiego talentu posiadał obszerną i gruntowaną naukę, mianowicie starożytnych języków. Książę Adam Czartoryski oceniając znakomite zdolności jego, wezwał go do domu swego i powierzył mu obowiązki sekretarza przy boku swoim. Spokojne życie Kniaźnina zakłóciły nieszczęścia krajowe i miłość zbyt niebaczną, które taki wpływ wywarły na umysł jego, iż z melancholii przeszedł w obłąkanie, z którego nie mogły go wyprowadzić i najtroskliwsze starania. Prace jego tchną wszystkie duchem obywatelskim; pełne są one głębokiego czucia i żywej imaginacji. Na tych samych niwach, co współczesny mu Karpiński, zbierał on kwiaty i stanął z nim w równi a częściej przeszedł go swoją żywą wyobraźnią. Umarł r. 1807 na rękę X. Zabłockiego, dawnego swego przyjaciela. M.

Kniaziewicz, herbu Murdelio z odmianą. Kniaziewicz, generał wojsk polskich, poległ w bitwie pod Szczekocinami r. 1794. M.

Kniazki, na Wołyniu.

Kniażycki, herbu Zagłoba z odmianą. M.*

Kniehiniński, dziedziczył na Wołyniu.

Kniehiński z Kniehinie na Rusi, dóm starożytny, z którego Jan był kasztelanem Halickim r. 1453.

Knihnicki Mikołaj, zostawił pamiątkę fundacją kościoła w Jaryczowie roku 1451. M.

Kniżyński, dwóch tego nazwiska stawali z Podlaskiego na elekcyi Jana III.

Knobelsdorf, niegdy w Prusiech ksiązęcych, z kąd Sebastyan podpisał dekreta komisji królewskiej r. 1609. Eustachi, kanonik Warmijski, dla znakomitych przymiotów swoich i biegłości w naukach, posiadał poważanie biskupów Gdańskich. Wydał też kilka dzieł historycznych w języku łacińskim; † 1571. M.

K n u t.

Opis herbu.

Tarcza przedzielona na trzy części, w której każdej jest jedna lilja, a na hełmie w koronie trzy chorągwie wojenne, schodzące się rękojęściami u spodu do siebie. Dóm ten wyszedł z Danii; osiadłszy w Polsce, wydał kilku mężów mających zaszczytny udział w ekspedycyi Smoleńskiej.

Kobelski, herbu Prawdzie. M.*

Kobielski, herbu Jelita, jedna dzielnica z Silnickimi, albowiem jeden brat Stanisław nazwał się Silnickim od dóbr Silnicy, drugi zaś Jakób, Kobielskim od dóbr Kobiela. — Jakób, walczył zaszczytnie pod wodzą Jana Sobieskiego pod Chocimem i

pod Wiedniem, z kąd też odniósł rany od postrzałów Tatarskich. *Wiel.*

Kobielski, herbu Poraj. Mikołaj Małdrzyk z Kobiela, dworzanin Witolda, dla wielkiego rozsądku w radzie, posiadał względy tego księcia. — Franciszek, biskup Łucki, oraz kanclerz Maryi Józefy austriackiej, małżonki Augusta III. i osobliwszy protektor Karmelitów na Wołyniu, jaśniał swoich czasów z poświęceń pasterskich, szczególnie kaznodziejstwa; fundował oraz kościół w Janowie nad Bugiem; † 1755. *M.*

Kobiernicki, herbu Dołęga.

Kobierski, herbu Ryś. Stefan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kobierzycki, herbu Korab, dóm zasłużony w Polsce z czynów wojennych. — Jan, mąż dzielności wielkiej i odwagi, pułkownikował z chwałą w bitwie pod Zbarażem r. 1649. *M.*

Kobierzycki, herbu Nałęcz.

Kobierzycki, herbu Pomian. Zofija Kobierzycka wydana za mąż za sławnego Stefana Czarnieckiego, wojewodę Kijowskiego, hetmana p. k., po między wielu czynami dobroczynności, zapisała kollegium ś. Piotra w Krakowie 12 tysięcy; † 1671. — Marcin, słynny z waleczności w bojach, poległ w bitwie ze Szwedami pod Ingolstadtem. Stanisław brat jego, starosta Brodnicki, potem kasztelan Gdański a nakoniec wojewoda Pomorski, wydał drukiem kilka dzieł historycznych odnoszących się do dziejów XVII. wieku.

Kobrzyński, herbu Rogala. — Byli też i książęta Kobrzyńscy, z których Sylwester piastował godność władzyki Chełmskiego.

Kobuzowski, herbu Mora. *M.**

Kobylański, herbu Grzymała, dóm starożytny na Podgórzu Karpackim, z kąd też Dymarz z Kobylan, kasztelan Biecki podpisał przymierze między Władysławem

Wem Jagiellą i Krzyżakami r. 1422. Inny czy ten sam jaśnieje z czynów bohaterskich w bitwach pod Grunwaldem i Koronowem. Jakób, starosta Sanocki, w 5000 jazdy posiłkował cesarza Zygmunta w wojnie Tureckiej r. 1426; — następnie w bitwie pod Wilkomierzem r. 1435. wstąpił się głośnym zwycięstwem nad Litwinami pod Swidrygajlem, sprzymierzonych z Rusią i Krzyżakami. W tej poległ sam mistrz z całym prawie rycerstwem, z Rusi zaś zabrano w niewolę 13 kniaziów i 1070 bojarów. *M.*

Kobylański, herbu Lubicz.

Kobylecki, herbu Godziemba, jedna dzielnica z Lubrańskimi. Franciszek, podczaszy Mielnicki, sędzia generalny wojskowy; temu dla położonych zasług wojennych puściła Rzplta dobra Grzęda w ziemi Lwowskiej w posiadanie posesyjne.

Kobyliński, herbu Łodzian. Z tego domu zasłużyło się wielu orężem w boju. Kazimierz, podpisał elekcyę Jana III. — Krzysztof, obywatel w Sieradzkim, sławiony z umiętności języka łacińskiego i talentu poetycznego, wydał szacowne dzieło naukowe r. 1558. *J.*

Kobyliński, herbu Prus II.

Kobyliński Maciej, kapłan przytym sławny lekarz, pisał uczone traktaty o medycynie, które darował akademii Krakowskiej. Drugi tego nazwiska, imieniem Jakób, przy oblężeniu Malborka przez Władysława Jagiellę r. 1410, pierwszy dostał się na wały tej twierdzy. *M.*

Kobylnicki, herbu Prawdziec.

Kobylnicki, herbu Rola.

Kobyłski, herbu Kościeszka.

Kobyleki, herbu Pobóg.

Koc, herbu Dąbrowa.

Koch, nobilitowany w r. 1658. *M.**

Kochałowski, herbu Radwan z odmianą. *M.**

Kochan, herbu Rawicz. Aleksander, przyłożył się do uposażenia klasztoru XX. Dominikanów w Tyśmienicy datkiem 300 złp. M.

Kochankowski Jan, ławnik Lwowski, jako mąż uczony i pięknej wymowy, witał imieniem miasta Jana Sobieskiego przy wjeździe jego po wygranej pod Chocimem mową pochwalną. M.

Kochanowski, herbu Korwin. — Jan, wojski Sandomierski, wydoskonaliwszy się w naukach za granicą, po powrocie swoim do ojczyzny pozyskał względy Padniewskiego, a potem Myszkowskiego biskupów Krakowskich. Przenosząc atoli mierność i wolność nad wszelkie godności, do których otwierały mu drogę jego talenta i cnoty, ani się dał namówić do stanu duchownego, do którego nie czuł w sobie powołania, i nie przyjął ofiarowanych sobie urzędów, lecz wyjechał do Czarnolesia majątności swojej, gdzie się oddał pracom naukowym. On to język nasz wydoskonalił, zbogacił, i pierwszą poezyi dał miarę, tok i gładkość; znając dokładnie autorów łacińskich i greckich, z ich dzieł nabral tej tkiwości, którą przelał w rym polski. Dzieła jego są też szacownym składem bogactw i piękności mowy naszej. Stając w Lublinie przed królem Stefanem Batorym w sprawie Podlodowskiego, tknięty został apopleksją i przestał żyć r. 1584. M. Piotr, sekretarz królewski, kawaler maltański, brat poprzedzającego, wstąpił się w wyprawie afrykańskiej r. 1601; następnie wydał drukiem tłumaczenie Torquata Tassa: „Gottfred czyli Jerozolima wyzwolona“ r. 1618. Zostawił także szacowny rękopis „Orland szalony“ z Ariosta. Drugi tego nazwiska Jędrzej, stolnik Sandomierski, wydał w roku 1590 Eneidę Wirgiliusza. M.

Kochanowski Trojan, żołnierz doświadczony męstwa za Zygmunta III., bronił wytrwale poruczoną sobie twierdzę Kozielsk w Inflantach, a w wyprawie Chocimskiej dowodził mężnie piechotą polską. M.

Kochański, herbu Lubicz. Wojciech, dziedzic Łososiny wstąpił się walecznością w bojach z Turkami i Szwedami; † 1634. Marcin, podobnie mąż rycerski, chwalony z męstwa na wojnach; Stanisław Samuel, burgrabia zamku Krakowskiego, w bitwie pod Beresteczkiem dał dowody wielkiej odwagi, gdzie też ofiarował 2000 czerwonych złotych na restaurację kościoła tamecznego; † 1659.

Kochański, herbu Ogończyk. — Jerzy, postował do Turcyi, gdzie z dzielnością sprawił się z danych mu poleceń sejmu r. 1616.

Kochański, herbu Rola. Adam, Jezuita, profesor matematyki za granicą, którego sława gdy doszła do Polski, król Jan III. sprowadził go do ojczyzny i powierzył mu dozór biblioteki swojej.

Kochecki, herbu Czaplą.

Kochlewski Wojciech, podpisał przywilej Zygmunta III., dany Rusi r. 1592. Jan, sekretarz królewski, jako mąż niepospolitej nauki wielce był ceniony od Zygmunta III., któremu też w podróży do Szwecyi towarzyszył. M.

Kochnowski, nobilitowany w roku 1775. M.*

Kochnowicz, nobilitowany w roku 1676. M.*

Kochowski, herbu Nieczuja. — Wespazyan, wojski Krakowski, jeden z najcelniejszych pisarzy XVII. wieku; pomimo wad stylu i sposobu wykładu zajmuje niepospolite między historykami, szczególnie w jego Klimakterach (okres panowania Jana Kazimierza) przebija duch szlachty polskiej z zupełną znajomością rzeczy. Uczestniczył niemniej z chwałą w wyprawie Jana Sobieskiego do Austryi, gdzie też w bitwie pod Wiedniem otrzymał rany zaszczytne. Życie zakończył w Krakowie r. 1699. M. — Aleksander, w wojnie z Tatarami za Jana Kazimierza, dostał się do niewoli; inny

tego nazwiska waleczny żołnierz polski, podczas najazdu Szwedzkiego przytomnością swoją uratował hetmana Lanckorońskiego w przeprawie przez Dunajec z rąk nieprzyjacielskich. Felicjan znowu, wstąpił się przez odważne natarcie na Szwedów i wyparowanie ich z zajętego przez się Sącza. Ostatecznie jeden Kochowski poległ w bitwie pod Beresteczkiem. M.

Kocięcki Józef, skarbnik Kowieński r. 1700.

Kociel, herbu Pelikan, dóm biorący swoje pochodzenie od książąt Słowackich: Rościława, Swiatosława i Kociela, pamiętnych z przyjęcia wiary chrześcijańskiej roku 800. Pierwszy Mikołaj Kociel, osiadł w powiecie Oszmiańskim, gdzie jako starosta Zygwolski, bronił mężnie tego zamku przeciw przewadze Szwedzkiej, którą nadto dzielnie strzepał pod Kerepcem, Jaskardem i Lendwardem.

Kocielkowski, herbu Korab. — Dwóch tego nazwiska poległo na wyprawie Moskiewskiej.

Kociński, herbu Rogala. Jan, podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego roku 1587.

Kociubiński, herbu Zdanowicz z odmianą. M.*

Kocorowski, podpisał elekcję Jana Kazimierza. M.*

Kocowski, herbu Dąbrowa. M.*

Koczan, herbu Nałęcz. Pierwszy przyjął ów herb na sejmie Horodelskim roku 1413, od którego idą dzisiejsi Koczanowicze. — Aleksander Antoni Koczanowicz, aktem wydanym w Sączu r. 1710 przez Teodora Lubomirskiego, wojewodę Krakowskiego, starostę Spizkiego, mianowany gubernatorem Spizu. Józef, piastował urząd szambelana dworu Stanisława Augusta; Ignacy zaś, brat jego, był kanonikiem Warszawskim. P. fam.

Koczanowski, herbu Strzemie.

Koczański, herbu Jastrzębiec z odmianą, że jastrząb trzyma w dziobie piciścień, a w szponach podkowę z krzyżem.

Koczelski Wojciech, podpisał elekcję Władysława IV.

Koczor Jan, proboszcz ś. Wojciecha w Poznaniu, fundował tamże klasztor PP. Be-gninek tak zwanych Kanoniczkami, naco własny swój dóm odstąpił r. 1405. M.

Koczorowski, herbu Rogala. — Stanisław, wstąpił się walecznością w wyprawach Stefana Potockiego; Antoni podobnie odznaczył się z odwagi w podjazdach Smigielskiego.

Koczowski, herbu Jastrzębiec. Jan stał na elekcji Jana III.

Koczyński, herbu Zabawa.

Kodreński, herbu Poraj.

Kodziel, herbu Prus III.

Kohałowski, herbu Radwan z tą odmianą, że nad chorągwią jest w środku kopia z proporcem, ostrzem do góry skierowana, a na hełmie trzy piór strusich.

Kojałowicz Wijuk, herbu Koście-sza z odmianą, że strzała rozdarta jest bez krzyża albo jalców, a w hełmie trzy pióra strusie. Wojciech, Jezuita, napisał i wydał kilka dzieł historycznych i teologicznych, pomiędzy innymi historię Litewską, która mu właściwą sławę zjednała; † 1677. M.

K o j e n.

Opis herbu.

Przez środek tarczy idzie pas na ukos z góry od prawego boku na lewy na dół, w którego pośrodku znajduje się pieniek leżący sękowaty, po obu stronach pasu trąby myśliwskie obiedwfe do siebie obrócone, jedna czerwona, a druga biała; na heł-

takiz pieniek prosto wystający, po którego lewej stronie jest chorągiew rozwinięta. — Benedykt de Kojen, rodem ze Szlązka, pojawiający córkę ostatniego z domu Tojdenkusa, otrzymał ów herb domu wygasłego w ziemi Pruskiej, które to nadanie potwierdził Stefan Batory. M.

Kojleński, herbu Zdań.

Kojo (Gojo), nobilitowany r. 1768. M.*

Kojszewski w Brzesko-Litewskim. M.*

Kokalewski, herbu Samson.

Kokaraeki, nobilit. r. 1676. M.*

Kokiej Konstanty, za położone zasługi wojenne nobilitowany r. 1662.

Kokorzyński, herbu Łódzia.

Kokoszka Stanisław, kapłan zakonu ś. Dominika w Krakowie, przez ostrość życia i inne cnoty kapłańskie pozyskał chwałę błogosławionego; † 1532. M.

Kokoszyński, herbu Pypka. M.*

Kokulosza, herbu Działosza. M.*

Kokutowicz, herbu Działosza, dóm starożytny, którego przodek przyjął ów herb na sejmie Horodalskim r. 1413.

Kolabiński dziedziczył na Wołyniu. M.

Kolankowski Jędrzej, ceniony muzyk dworu Zygmunta III. M.

Kolanowski, herbu Bogorya na Rusi.

Kollatorowicz Łukasz i Wojciech, nobilitowani r. 1790. M.*

Kolbrzymski Ludwik, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Koleczycki Sebastyan, nobilitowany r. 1676.

Koleczyński, herbu Rogala. Dwoch tego imienia stawało na elekcyach królów polskich-

Kolecki, herbu Trąby. M.*

Kolecki, herbu Strzała. Aleksander, w bitwie pod Kircholmem zasłużył się przy okazaniu mężwie oraz uratowaniem starosty Szmelsztyńskiego, pod którym gdy ubito konia, z tak wielkiego niebezpieczeństwa salwował go wzięciem na swego wierzchowca. Tak samo przewodząc pod Chodkiewiczem chorągwią usarską w Moskwie, za powstaniem konfederacyi w wojsku polskiem wołał ustąpić z obozu, a niżeli się wiązać z rokoszami przeciw własnej ojczyźnie. Wkrótce potem gdy przybieżał do piechotę do odsieczy pod Smoleńsk, toć Piotr Tyszkiewicz, wojewoda Miński oceniając jego wojenne zasługi, dał mu córkę swoją Zofię za żonę; † 1632.

Kolenda, herbu Bełty z tą odmianą, że byłty są żelzcami na dół a nie do góry obrócone, na którym jednym środkowym w polu czerwonym stoi na wierzchu krzyż, na hełmie zaś pawi ogón. — Jan, pisarz ziemski Wileński, mąż dla wielkiej biegłości w prawie i dla surowej sprawiedliwości, osobliwsze posiadał poważanie narodu. Jerzy Gabriel, archiepiskop Połocki i metropolita całej Rusi, jaśniał swoich czasów z przykładnego życia i gorliwości o unję świętą.

Kolendowicz Mateusz, akademik Krakowski, pisał wiersze heroiczne r. 1721. M.

Kolegdowski, herbu Bełty. M.*

Kolenko, patrz **Wolkowicz**.

Koleński, uczestnicząc w wyprawie Chocimskiej r. 1621, został pochwycony od dzicy Tureckiej i rozsiekany na sztuki. M.

Kolesiński Kazimierz i Konstantyn, podpisali elekcyę Jana III.

Kolicki Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Koliczkowski, herbu Bogala. Dwoch z Rawskiego stawali na elekcyi Jana III.

Koliński Adam, pisarz ziemski Drohiczycki, posłował na sejm Warszawski r. 1564.

Kolmer, nobilitowany r. 1658. M.*

z **Kolna** Jan, Polak będący w służbie Duńkiej w r. 1476, słynął jako najbiegłęjszy żeglarz swoich czasów w całej Europie; uprzedził on też Krzysztofa Kolumba z odkryciem Ameryki od strony stałego lądu, wynalazł bowiem cieśninę Amian i ziemię Labrador, co właśnie było Kolumbowi wskazówką do dalszych poszukiwań i odkryć na morzu. M.

Kolnicki, herbu Trąby z tą odmianą, że między trąbami znajduje się cyrkuł czyli róża. Dobrogost z Kolna, kasztelan Kamiński podpisał pokój Brzeski r. 1436.

Kolumna herb obacz **Roch**.

Kołaczkowski, herbu Abdank, jednej dzielnicy z Konarskimi Skarbkami w Wielkiej-Polsce. Przemysław z Konar, kasztelan Konarski, na dworze Zygmunta I. i Zygmunta Augusta ceniony z zasług połączonych.

Kołaczkowski, herbu Janina.

Kołakowski, herbu Kościeszka. Kilku z domu tego zastąpiło się czynami rycerskimi. — Stanisław, znakomity poeta, zostawił szacowne tłumaczenia obcych pisarzy. J.

Kołątaj, herbu Kotwica. Kazimierz, zginął w bitwie ze Szwedami; inny z tego domu poległ pod Chocimem r. 1621. Hugo, kanonik Krakowski, teologii i obojga praw doktor, podkanclerzy koronny i członek wielu towarzystw uczonych, pracował w różnym zawodzie dla dobra publicznego, wszędzie jednak znalazł przeciwności, które umiał przewyciężyć, aż nakoniec dołączył do urzędu referendarza Litewskiego, z którego wkrótce po rozwiązaniu władz krajowych ustąpił i zakończył na zawsze zawód polityczny. Po między innymi zasługami, należy też i jego zajęcie się niezmordowane

urządzeniem poprawnym akademii Krakowskiej, której był rektorem. Umarł w Warszawie r. 1812. M.

Koldowski, herbu Korab.

Kolek, herbu Trąby.

Koło albo **Koła**, herbu Junosza, dom starożytny w Polsce, z którego Jan, sędzia ziemski Halicki r. 1436 podpisał pokój Brzeski. Paweł, wojewoda Podolski r. 1504; tego córka jedynaczka Anna za Mieleckim, wniosła całą majątność rodu tego w dom Mieleckich.

Kołodyn.

Opis herbu.

Na tarczy pola białego jest litera A, a nad jej wierzchołkiem niby akcent, na helmie pięć piór strusich. — Tym znakiem pieczętują się Kołodyszcy na Wołyniu, których przodkowie sięgają czasów Włodzimierza W. Toż samo i Puoisto-

wie używają tego herbu z tą jednak odmianą, że na wierzchu litery A, a raczej krowki, znajduje się krzyż.

Kołodzieczyński, w Wileńskiem.

Kołodziński, rotmistrz chorągwi dragonskiej, stawił się mężnie w bitwie pod Zbarażem r. 1646. M.

Kołomyjski, niegdy w Zambrowskiem. M.*

Kołowski Kazimierz, podsędek Warszawski r. 1690.

Kołożebski, herbu Kościeszka.

Kołpytowski Jędrzej i Zacharyasz, podpisali z Wołyńskiego elekcyę Jana III.

Kołubielski, herbu Jasieńczyk.

Kołudzki, herbu Pomian, dóm starożytny, z którego Mikołaj, podstoli Inowrocławski r. 1436, podpisał pokój Brzeski. Mikołaj, sławiony z mężstwa i odwagi na wojnach roku 1578. Szymon, kanonik Krakowski scholastyk Kujawski w pierwszej połowie XVII. wieku, przykładał się niemało do ozdobienia świątyń i pomników, na którełożył znaczne sumy. Nie przyjmując biskupstwo Chełmskie, które mu ofiarowano, rządził dworem Jana Albrechta, królewicza kardynała i biskupa Krakowskiego, posiadając tegoż osobliwsze zaufanie. — August, znakomity dziejopis i biegły w prawie; † 1720. M.

Kolupaj, dziedziczył na Litwie. M.*

Kołyecz, w Brzesko-Litewskim.

Kołyuszko, herbu Denis. Benedykt, najprzód brygadyer kawalerji, a potem generał-major wojsk koronnych, pamiętny z odwagi na wojnach. M.

Komadarski Marcin Kazimierz, akademik Krakowski, następnie profesor gramatyki w szkołach Brodzkich w XVII. wieku, wydał piękne ody, między innemi opisał wierszem czyny Stanisława Koniecpolskiego. J.

Komajewski, herbu Trąby. Jan Juryewicz, marszałek Litewski, starosta Kowieński za Zygmunta I. jako komisarz królewski umawiał ugodę z Moskwą pod Siebieżem r. 1543.

Komar.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest lilja biała na dół ułożona, na niej krzyż, na hełmie zaś w koronie trzy pióstrusich. Komar Zabożyński, dziedzic wielkich włości nad Dniestrem, założył Komargrod na Podolu. Wnuk jego Wasyl Ostafiewicz, był pod-

komorzym Halickim. Michał, rotmistrz królewski, poległ w bitwie pod Chocimem. Hieronim, walczył zaszczytnie na wszystkich wojnach pod Chodkiewiczem; Krzysztof, syn jego rotmistrz królewski podczas nieszczęsnego rokосу przystawił swym kosztem zebraną chorągiew do obozu. Jerzy, wojski Wendeński straciwszy przez najazd nieprzyjacielski dobra swoje, z ostatniej fortuny wystawił wszelako chorągiew pancerną, z którą stawał we wszystkich potrzebach ojczyzny, za co w nagrodę otrzymał pięć wsi z Królewszyny mu wydzielonych. Konstytucya r. 1662 chwali pobożność i mężstwo jego.

Komar, herbu Korczak, niegdy na Mazowszu. W.

Komar, herbu Radwan. M.*

Komarnicki, herbu Junosza. M.*

Komarnicki, herbu Sas w ziemi Przemyskiej.

Komarzewski Jan, generał-adjutant Stanisława Augusta zniewolony intrygami dworu, opuścił ojczyznę i zwiedziwszy obce kraje, osiadł w Paryżu, gdzie zajmując się badaniami naukowemi, wydał wielce szacowne dzieło o mineralogji. Mianowany także członkiem Towarzystwa naukowego królewskiego, brał oraz udział w pracach Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, którego był członkiem korespondującym. M.

Komborski Jakób, kanonik Lwowski r. 1700.

Komecki, herbu Słepowron. Melchior, podczas pierwszego najazdu Szwedów na Polskę, stanął odważnie w obronie klasztoru panien zakonnych w Staniątkach pod Krakowem, gdzie też jego zwłoki zostały pogrzebione. D. — Jan, kanonik Krakowski, przyłożył się do fundacyi Kollegium ś. Anny. M.

Komeniusz Jan Amos, rodem Morawczyk wygnany z ojczyzny, znalazłszy schronienie w Lesznie, został najprzód nauczycielem a potem rektorem szkoły tamtejszej. Tam

ułożył też owo sławne w czasie swoim elementarne dziełko: „Orbis sensualium pictus“, tłumaczone następnie na wszystkie prawie języki; † 1671. M.

Komoniata.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest strzała na dwoje rozdarta i na krzyż z ukosa na kształt litery X ułożona, gdy trzecia jej część przez inne dwie u spodu przechodzi, a na helmie trzy pióra strusie. — Herb ten został nadany

Bogdanowi Komoniakowi, nakażnemu Białoruskiemu z tej okazji: Podczas najazdu Tatarów trafiwszy on w małym poczcie swoich na koszt nieprzyjacielski, rozpoczął z niemi bój zawzięty, w którym wszystkich ludzi swoich utracił tak dalece, że został mu tylko jeden zbrojny. Z tym ustępując z placu, zdążył ku Mozyrowi, lecz gdy konie pod niemi ustały, zsiadł obaj i stanęli pod sosną, z pod której tak dzielny odpór dawali, że wprzód 40 Tatarów od ich broni poległo, niż życie dali; niechcąc bowiem żywo dostać się do niewoli, bronili się aż do ostatniego tchu życia. Za ten czyn poświęcenia, nadany też został ów herb synom tego Bohdana. Filip, mszcząc się śmierci brata swego, zniósł tenże koszt plądrującej ordy pod Kijowem. Stanisław, poległ w bitwie pod Wierzchowicami; Michał zaś na Podolu w utarczce z Tatarami.

Komoniecki Andrzej, spisał dzieje miasta Żywca i jego okolic r. 1704. M.

Komoński, herbu Lis. M.*

Komornicki, herbu Gryf. Jeden z tego domu chwalony z odwagi przy szturmowaniu Połocka r. 1582.

Komornicki, herbu Łodzia.

Komorowski, herbu Bożawola.

Komorowski, herbu Ciołek. Samuel podpisał elekcyę Władysława IV.

Komorowski, herbu Dołęga. Z domu tego wyszło kilku mężów wsławionych z meztwa na wojnach: tak Jan, sędzia Wilkomirski, rotmistrz i pułkownik królewski, odznaczył się zaszczytnie w wyprawie Inflantskiej; Samuel, starosta Wilkomirski, oboźny Litewski po między innymi pod Łojowem wielce się przyczynił do zwycięstwa, uderzając z nadzwyczajną odwagą na nieprzyjaciela z zaplecza jego; po popadnięciu Gąsiewskiego w niewolę zostawszy regimentarzem, szczęśliwie prowadził hój zawzięty. Eliasz, brat jego, poległ pod Nitawą roku 1659.

Komorowski, herbu Korczak, dóm starożytny w Polsce, gdzie już za Władysława Jagiełły stawał w obronie kraju. Jakób, poległ w bitwie z Tatarami r. 1431. Mikołaj, przeniosłszy się za panowania Władysława III. na Węgry, posiadał starostwa Orawę i Liptawę, gdzie w zamieszkach kraju popadłszy pod Eperies w niewolę Iskry wodza Czechów, zaprowadzony został do Czech, z kąd wyszedł dopiero za wdaniem się Kazimierza W. — Piotr, hrabia na Orawie i Liptowie, w czasie pamiętnych wicherzeń Łupieżców w księstwie Oświęcimskim, przyszedł w pomoc Pieniążkowi, staroście Krakowskiemu, z którym też ową swawolną kupę Łotrów rozprószył. Sprzyjając domowi królewskiemu panującemu w Polsce, wspierał królewicza Kazimierza wezwanego na tron od Węgrów, za co od Macieja, króla węgierskiego prześladowany i z dóbr odarty, musiał się wynieść z kraju. Kazimierz wywdzięczając mu atoli jego chęci, w nagrodę utraconych dóbr na Węgrzech, puścił mu w posiadanie Żywiec i Żywiec na pograniczu Karpackiem, która odtąd została dziedzictwem domu tego. Krzysztof, kasztelan Oświęcimski, jaśniał pomiędzy innymi z miłości dla ojczyzny; podczas bezkrólewia bowiem r. 1586

uzbroił swoim kosztem kilka chorągwi, a w wojnie Tureckiej pożyczyl Rzpltej 10.000 złp. Mikołaj, starosta Nowotarski, mąż wspaniałomyślny i stały w wierze katolickiej naruszanej pod ów czas przez różnowierców, szczególną położył zasługę około fundacyi kościołów w osadach Karpackich.

Jan, podczaszy Belzki, podstarości i sędzia grodzki Krakowski; o tym wspominają zaszczytnie konstytucye z. r. 1620—1638. Michał, łowczy Buski, dziedzic na Suszni i Niestanicach, traktując w młodym wieku po rycersku, w różnych rozprawach wojennych dał niemałe dowody mężnego serca. — Adam, arcybiskup Gnieźnieński, prymas królestwa, mąż w sprawach politycznych narodu wielce biegły i troskliwy, położył niemałe zasługi około podniesienia gospodarstwa; † 1759. — Stefan, stolnik Belzki, pułkownik artyleryi koronnej, słynął z rzadkiej ludzkości swojej. M. — Komorowska Kunegunda, przełożyła dramat Metastazego „Temistokles“ na język polski. Toż i inne prace po niej pozostałe, okazują rzadki talent poetyczny. M.

Komorowski, herbu Kotwicz. M.*

Komorowski, herbu Łabędz.

Komorowski, herbu Nałęcz.

Komorowski, herbu Ostoja.

Komorowski, herbu Pobóg. M.*

Komorowski, herbu Rola.

Komorowska Konstancya z domu Indycka, fundowała w Słonimie XX. Franciszkanów r. 1660. M.

Komorowski Aleksander, w bitwie z Kozakami pod Pińskiem roku 1649, wstawił się z okazanego męstwa i odwagi. M.

Komorowski Adam, dziedzic dóbr Łoszniowa, legował 6.000 złp. na odbudowanie klasztoru w Łoszniowie r. 1649, przez Tatarów zburzonego. M.

Komorowski Stanisław, porucznik z chorągwi Stuzki, dostał się pod Kamień-

cem w niewolę Turecką, z której dopiero w 48 lat za wykupnem XX. Trynitarzy Lwowskich wyszedł na wolność r. 1727. M.

Komorski, herbu Sreniawa. — Szczęsny, walczył zaszczytnie z Krzyżakami pod Grunwaldem, Koronowem i Chojnicami.

Komuński, herbu Lis.

Konarski, herbu Abdank, dóm starożytny z dzielnicy Skarbków, z którego był i ów Jan, co zabawiając się w kostki z Kazimierzem Sprawiedliwym, uniesiony z wielkiej przegrany, zadał panu swemu policzek. Książę poczuwając się do winy, nietylko że publicznie do tego się przyznał, ale i potępionego szlachetnie uratował, co mu też zjednało imię Sprawiedliwego. — Jan, biskup Krakowski, pamiętny z wielkich przymiotów duszy i rozumu, zostawił trwałą pamiątkę po sobie wzniesieniem okazałych gmachów na dobrach biskupich; † 1525. Adam, biskup Poznański, założył kollegium Jezuitów i seminarium w Poznaniu, na którego utrzymanie zavezwał duchowieństwo do pewnych składek, uposażając takowe sam datkiem 2500 dukatów; następnie odprawił z chwałą niemałą podróż do Hiszpanii dla odzyskania pretensyi po królowej Bonie, i do Francyi dla sprowadzenia Henryka Walezjusza obranego królem polskim, gdzie powagą i rozumem swoim zjednał sobie szacunek Paryżanów: † 1574.

Konarski, herbu Gryf, jednej dzielnicy z Branickimi, pisze się z Wielkich Konar w województwie Sandomierskim. Przodek domu tego Poznań czyli Rozwoń, kwitnął za panowania Kazimierza W., gdzie też był obecnym rozgraniczeniu dóbr opactwa Tynieckiego r. 1354. Stanisław, kasztelan Chełmski, mąż sławy wojennej, uczestniczył z chwałą w bojach Stefana Batorego. Jan, przeniosłszy się do Prus, był generałem w wojsku Brandeburskim; tak podobnie i Stanisław pułkownikował w wojsku Angielskiem, drugi tego imienia w wojsku Ho-

lenderskiem, a Franciszek w Duńskim. Kasper, porucznik pod chorągwią usarską, poległ przy odsieczy Wiednia r. 1683. Gabriel, stolnik Mozyrski starosta Serejski, w wojsku Holenderskim pod wodzą księcia Oranji, wstąpił się walecznością w bojach; i wielu jeszcze innych znamienitych z czynów rycerskich. — Stanisław, prowincyał zakonu Pijarów, położył wielkie zasługi w względzie wskrzeszenia nauk w Polsce; poznawszy bowiem wady istniejące, sprowadził zbawienną reformę nauk, wzbudzając oraz szlachetny sposób myślenia, zamiłowanie narodowości i podniesienie gustu do nauk tak długo uspiętego. Słusznie też Stanisław August oceniając tak wielkie zasługi, uwieńczył go złotym medalem. Życie czynne zakończył r. 1773. — Józef, syn Ludwika starosty Przyłuskiego z Bielskiej, odznaczył się w bitwach pod Kościuszką w r. 1792 — 94; pełen cnót i poważania u ziomków, zakończył życie w Sannockiem r. 1848. M.

Konarski, herbu Jastrzębiec.

Konarski, herbu Lewart.

Konarski, herbu Łzawa.

Konarski, herbu Ozorya z tą odmianą, że niema koła złamanego tylko jedno dzwono położone barkiem do góry, z którego dwie sprychy wystają ku ziemi; tak też i piasta nie cała i bez krzyża, a na hełmie ręka zbrojna z mieczem podniesionym. Przodek domu tego przybył z Misnii, a osiadłszy w Konarzynie, przyjął tę nazwę, zkąd w r. 1311 przeniósł się do ziemi Pruskiej. Mieczysław, uczestniczył w wyprawie Władysława III. i poległ pod Warną. Michał, kawaler Bożogrobski, dowodził zaszczytnie kawalerją w wojnie Inflantskiej. Stanisław, wojewoda Gdański, najprzód walczył na Węgrzech za Rudolfem cesarzem przeciwko Osmanom, poczem powróciwszy do Polski, za panowania Zygmunta III. rotmistrzował z chwałą w wyprawie Inflantskiej i Tureckiej; pojmany następnie od Szwedów, wolał raczej poświęcić życie, niż wyrzucić się sprawy mo-

narchy swego. Samuel, chorąży Pomorski, fundował kościół w Topolnie r. 1606. Stanisław, kasztelan Kowalski, porucznikując pod wodzą Jana Sobieskiego pod Wiedniem, odniósł ciężki postrzał, z którego wyszedłszy prawie cudownie, służył jeszcze ojczyźnie z poświęceniem nietylko majątku, ale i własnego zdrowia.

Konarski, herbu Rola. Zygmunt, podpisał elekcję Jana III.

Konarski, herbu Topor.

Konarski Hieronim, króla Stanisława Leszczyńskiego sekretarz i przyjaciel, później profesor akademii Krakowskiej, założył instytutu dla wychowania młodzieży w Warszawie, Wilnie i Lwowie. Mając wzięcie u dworu, wymówił się od przyjęcia mu od Augusta III. ofiarowanych godności urzędowych, oddając się jedynie nauce młodzieży. M.

Konarzewski, herbu Nowina.

Konarzewski, herbu Pobóg. Jan, pamiętny z czynów wojennych; Jakób, syn jego toż samo żołnierz z namiętności, poległ w wyprawie Inflantskiej; Stanisław, zaś w bitwie pod Kumejkami.

Konarzewski, herbu Poraj.

Konarzewski, herbu Wręby z tą odmianą, że w polu czerwonym tarczy są trzy wręby albo rzeki białe równo siebie ułożone, idące wszystkie nieco ukośnie od lewego boku na dół, nad niemi gwiazda ośmiograniasta, a na hełmie trzy piór strusich. Ów herb nabył przodek domu tego za heroiczne dzieła na wojnach, któremu ani głębokość rzek, ani ciemność nocy nie była na przeszkodzie. Jędrzej, mąż rzadkich przymiotów serca, mądrym postępowaniem swoim odwrócił wielu dysydentów od błędu; nadto dla ubogich miłosierny, poświęcał się niemało dla cierpiącej ludzkości. Melchior, synowiec jego za panowania Zygmunta III. walczył zaszczytnie ze Szwedami — Adam, fundował OO. Reformatów w Koninie, uposażając klasztor i zbudowany szpital jak

najhojnie; † 1676. Jeden tego nazwiska traktował w roku 1672 z baszą Tureckim względzie okupu miasta Lwowa. M.

Konaszewicz Piotr, z prostego Kozaka wyniesiony na wodza Zaporozców, był rodem z Ukrainy. Odwaga, przezorność, dzielność niespracowana, rozsądek zdrowy, a przytém rzadka cnota w Kozactwie — trzeźwość, mieszcza go słusznie po między najwaleczniejszymi wojownikami tegoż wieku. Wstawiły go tylekroć przezeń Turkom i Tatarom zadane klęski; nietylko bowiem płoszył przeważnie najezdnicze tłumy, lecz zapuszczał się za nimi aż na stopy Krymskie, wydzierając bogate ploay i zrabowane zdobycze, po drugiej stronie na morzu szerzył postrach aż po mury Stambułu. Lekki, zręczny i odważny, przytém Polsce zawsze wierny, w wojnie Zygmunta III. z Moskwą, wielką był temu królowi pomocą. Hetmanem od Kozactwa obwołany, gdy karność i porządek chciał zaprowadzić, został przez zniechęconą i do wolności przywykłą czerń Kozaczą z tej godności zrzucony, a na jego miejsce wyniesiony opilec Brodawka; lecz mając zawsze poważanie starszyny, w wybuchłej wojnie z Turcyą zebrał na prędcę 20.000 Kozactwa i przybył w pomoc Chodkiewiczowi właśnie w tej chwili, gdy los walki miał rozstrzygnąć istnienie kraju. Znaczna część pomyślności bitwy pod Chocimem należy przeto jego dzielności, w której też postrzelony, w krótkce zakończył życie niezmordowane r. 1621. M.

Konaszewski Jan, podpisał elekcyę Jana III. — Adam, fundował OO. Filipinów w Gostyniu r. 1668, na których utrzymanie przyznał dobra ziemskie (Bodziewka i Błażejowo), do czego małżonka jego, Zofia z Opalińskich po śmierci męża dodała włość Dreńczewo, wystawiwszy nadto wspaśniały kościół. M.

Koncza, herbu Ogończyk. Jeden z tego domu odznaczył się z odwagi przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1582.

Konczycki, herbu Ostoja.

Kondarat, nobilit. r. 1676. M.*

Kondradzki, waleczny przewodzca wojska polskiego r. 1653, zdobył Soczawę stolicę Wołoską, gdzie też w krótkce z zadanej mu trucizny życie zakończył. M.

Kondratowicz, herbu Syrokomla. Sebastyan, wstawił się z odwagi w bitwie pod Ulą.

Konecki, herbu Odrowąż.

Koniecki, herbu Brodzic.

Koniecki, herbu Lew.

Konieczpolski, herbu Pobóg, dóm starożytny w Polsce tak nazwany od Konieczpola w wojew. Sieradzkiem, z którego pierwszy Przedbor był generałem Wielko-Polskim r. 1309. Jakób, wojewoda Sieradzki, przeciw Krzyżakom na Grunwaldską potrzebę wystawił swym kosztem chorągiew ludzi rycerskich. Jan, kanclerz W. K. za trzech królów: Władysława Jagiełły, Władysława III., i Kazimierza służąc wiernie ojczyźnie, odprawił z chwałą kilka ważnych poselstw w celu zawarcia pokoju lub przymierza, między innemi odebrał w Chocimie przysięgę wierności od Piotra, hospodara Wołoskiego z przyłożeniem się z drugiej strony do tego, że szlachta Pruska i miasta tameczne królowi Kazimierzowi się poddały; † 1455. — Przedbor, kasztelan Sandomierski starosta Przemyski, hetman i zaszczytnie szlachcie Ruskiej do Wołoch r. 1450, gdzie spędziwszy przewrotnego hospodara Bogdana z pola, następnie w odwrocie swoim napadnięty od tegoż u Krasnego Potoku, acz w sile nierównej, wszelako stawił mężnie czoło i odniósł świetne zwycięstwo. Aleksander, wojewoda Sieradzki uczestnicząc w wyprawie Stefana Batorego pod Wielkiełuki, w rozprawie pod Turopciem był jednym z liczby tych, co spędziwszy nieprzyjaciela z pola, gonili go jeszcze kilka mil siekąc i zabierając w niewolę; † 1609. — Stanisław, kasztelan Krakowski, hetman W. K. zaprawiwszy się w młodości swojej pod Żółkiewskim w rze-

miosłe wojennem, przy oblężeniu i zdobyciu Smoleńska dał pierwsze dowody wielkiego serca, odkąd stał się tego wielkiego wojownika nieodstępny towarzyszem, idąc po stopniach aż do najwyższej godności. W nieszczęśliwej bitwie pod Cecorą, w której poległ Żółkiewski, dostał się Koniecpolski z innemi 56ma Polakami do niewoli Tureckiej, z której po przetrwaniu ciężkich utrapień wyszedł dopiero w cztery lata; ledwie co wytchnąwszy, wyruszył znowu na Podole przeciw Tatarom tę krainę plądrujących. W trzech walnych bitwach pod Satanowem, Dunajgradem i Martynowem startł też potęgę wroga tak skutecznie, że ledwie szczątki jego uszły na stepy. Z tamąd obrócił swą szablę przeciw Szwedom — i tych zgromiwszy w kilku potyczkach (przyczem o mało co niepojmiano Gustawa, króla Szwedzkiego postrzelonego z muszkietu), przymusił go do zawarcia pokoju z Polską. Uspokoiwszy Prusy, pociągnął znowu na Podole, gdzie dognawszy Tatarów na Wołoszczyźnie, poraził ich na głowę i wszystek plon i jeńców w jasyr zabranych odebrał. Strzepawszy jeszcze należycie baszę Tureckiego pod Kamieńcem, zajął się wystawieniem potężnej fortecy Kudak przy Dnieprze, zamykając tem Kozakom drogę do wycieczek do Turcyi, co jedynie dawało powód do wzajemnych najazdów i wojen. Sprzeciwiających się temu postanowieniu Kozaków, którzy pod Pawlukiem podnieśli otwartą rebelję, poskromiwszy mocą oręża, zbił ostatecznie jeszcze Tatarów pod Ochmatowem, i w krótkce zakończył życie w Brodach r. 1646. Wielki ten wojownik, pan 170 miast i 740 wsi, miał mowę nieco zająkującą się, przeto żołnierze zwykli byli o nim mawiać: „Pan Stanisław wprzód uderzy, nim wymówi.“ Z pamiątek po nim pozostałych, są: kościół wspaniały w Koniecpolu, drugi w Brodach, gdzie też zbudował zamek warowny, o którego ważności po dzień świadczą ogromne fortyfikacye. Fundował oraz tam OO. Dominikanów i akademią, sprowadziwszy do niej profesorów z akade-

mii Krakowskiej; lecz ta upadła po zgonie jego. — Wnuk jego także Stanisław kasztelan Krakowski, odstąpił twierdzę Brodzką darem królewiczowi Jakubowi Sobieskiemu, Podhorce zaś królowej Maryi Kazimirze. M.— Aleksander, syn poprzedzającego, wojewoda Sandomierski, po zwiedzeniu w młodym wieku krajów obcych powróciwszy do ojczyzny, najpierw pod Ochmatowem bijąc się z Tatarami, dał dowody odważnego serca: następnie pod Merlem, Tomaszpołem, Konstantynowem, Zbarażem i Beresteczkiem okrył się sławą zwycięzcy. W wojnie ze Szwedami przyprowadziwszy wojsko swoje do powinności, nieschodził już więcej z pola; w stroju prostego żołnierza szedł z boju do boju aż do r. 1659, w którym przeszedł na wieczność. — Remigian, biskup Chełmski, zostawił pamięć podniesieniem zwłok Wincentego Kadłubka, niegdy biskupa Krakowskiego a potem zakonnika Cysterskiego i wystawieniem mu wspaniałego nadgrobru w Jędrzejowie r. 1633. Jan Aleksander, wojewoda Braclawski, nakoniec Sieradzki, mąż nieporównanej odwagi, brał udział czynny przy umowach traktatu Karłowickiego względzie rozgraniczenia Polski od Turcyi. Na nim wygasł też ród Koniecpolskich, umarł bowiem bez potomstwa roku 1720.

Koniński, herbu Nieczuja.

Konigsfels, nobilit. r. 1768. M.*

Koniński, herbu Junosza.

Koniński, herbu Łabędź.

Koniuszewski, w Brzesko-Litewskim. M.*

Konojacki albo **Konojadzki**, herbu Prawdzie.

Kononowicz, herbu Radwan.

Konopacki, herbu Junosza.

Konopacki, herbu Nowina. M.*

Konopatski.**Opis herbu.**

W tarczy jest mur z kamieni kwadratowych w siedm linii ułożony, na jego wierzchu trzy blanki, a na helmie w koronie chorągiew nie zupełnie rozwinięta w prawą stronę nachylona. Początek jego wypraw Krzyżowców do ziemi świętej; jeden z przodków domu tego bowiem z księstwa Brunswickiego pod wodzą Gotfreda Boulong, walcząc z Saracenami w Palestynie, w pewnej okazji wdarłszy się pierwszy na mury miasta nieprzyjacielskiego, wznosił tamże swą chorągiew, czem swoim drogę do zwycięstwa uutorował, zaco mu też ów znak zaszczytu został nadany.

Najdawniejszego z tego domu wspominają: Jana na Belczanach około r. 1260, potem Mikołaja z Konopatu zarządcy fortecy pogranicznej Kamień podczas bezkrólestwa po Kazimierzu W., których potomkowie mieli tytuł hrabiów od papieża i cesarza sobie nadany. Pierwszego małżonka Jutta z domu Sangerhausen († 1264), jaśniała życiem bogobojnym, dla tego zapisana w poczet błogosławionych. Jan, najprzód podskarbi ziem Pruskich, obrawszy stan duchowny, proboszcz Malborski, nakoniec biskup Chełmiński, jaśniał swoich czasów z wysokich nauk i ludzkości dla ubogich; † 1530. Fabian, dziekan Poznański, fundował OO. Bernardynów w Grodnie i altaryę w kościele Warmińskim. Maciej, wojewoda Pomorski, po zgonie żony swojej biskup Chełmiński, zostawił pamięć po sobie ustanowieniem fundacyi dla dzieci szlacheckich w Chełmży; † 1613. Jan Karol, syn poprzedzającego, najprzód starosta Dybowski, potem opat Wą-

chocki, dalej Tyniecki, nakoniec nominat na biskupstwo Warmińskie, dzielił z królewiczem Kazimierzem podróżującym po Francyi los niewoli. Z pomiędzy innych cnót jaśniał z wielkiej ludzkości dla ubogich i ludzi uczonych tak dalece, że dla poratowania bliźnich dzielił się ostatnim groszem, dla tego też po jego śmierci nie znaleziono li jeden czerwony złoty; † 1643.

Konopierski Wojciech, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Konopka, herbu Nowina. Z tego domu zasłużyli się: Stanisław, Paweł i Filip z czynów rycerskich. Kilku poległo śmiercią walecznych w wyprawie Wołoskiej. Jędrzej, głosował na elekcyi Jana III.; Stanisław, pleban Zabłotowski zapisał na dobrach Trościaniec kapitał 6000 złp. jako fundusz na utrzymanie trzech ubogich studentów.

Konopnicki, herbu Jastrzębiec. Hieronim, kasztelan Spicimirski, słynął z dobroci serca dla ubogich, fundował oraz OO. Paulinów w dobrach swoich.

de **Konrade**, herbu Sulima. Karol Ludwik, nobilitowany za położone zasługi wojenne r. 1676.

Konradi (Conradi), nobilitowany roku 1768. M.*

Konradzki, herbu Osorya. Janusz z Konradziec, kasztelan Raciążki roku 1496.

Konsiadzki, herbu Prawdziec. M.*

Konstantynowicz, herbu Lis. Augustyn, podpisał elekcyę Jana III.

Koński, starosta Przemyski r. 1678, założył tamże pierwszą zbrojownię. M.

Kontowt, dóm starożytny na Żmudzi.

Kontrym Jarosz, podpisał elekcyę Jana III.

Konwentski Wojciech, podpisał konfederacyę Krakowską r. 1705.

Kopaczewski, rotmistrz kozaków Lisowczyków, wstąpił się walecznością w wojnie Moskiewskiej; w wyprawie Chodkiewicza pod Chocimem zaś w r. 1621, wielce się przyczynił do zwycięstwa bezustannym niepokojeniem obozu nieprzyjacielskiego, gdzie też został postrzelonym. M.

Kopański, dóm starodawny, z którego Michał z Kopany, cześnik Warszawski roku 1496, uczestniczył przy zjeździe Czernskim.

Kopasina.

Opis herbu.

W tarczy są dwie rzeki z góry na dół spływające, w pośrodku których wystaje krzyż czyli raczej miccz otłuczony, a na hełmie trzy pióra strusie. Początek jego sięga dawnych czasów; w wojnach Bolesława Śmiałego bowiem postrzegłszy pewien rycerz Kopasina wojsko nieprzyjacielskie między dwiema rzekami rozłożone, podczas nocy ciemnej uderzył nań z towarzyszami swemi, gdzie zebrawszy wpród wszystkie konie, zbił niespodziewających się do szczytu. Za ten czyn odwagi, otrzymał też ów rycerz od króla polskiego te dwie rzeki jako znak herbowy, nadto darem i owe miejsce nad Dunajcem, na którym odniósł tak świetne zwycięstwo.

Tym herbem pieczętują się także: Kopasiński i Sikorski.

Kopczyk Grzegorz, dziekan kapituły Ormiańskiej we Lwowie, słynął jako niezmordowany kaznodzieja; † 1782. M.

Kopczyński Onufry, kapłan zakonu Pijarskiego, członek Towarzystwa Warszaw: przyjaciół nauk, jeden z najlepszych pisarzy gramatyki narodowej, dla tego też słusznie nazwany prawodawcą języka pol-

skiego; pełniąc z chlubą obowiązki nauczyciela i przełożonego, zajmował się niezmordowanie wyjaśnieniem zasad mowy polskiej, wydał też w tym przedmiocie kilka ważnych rozpraw uczonych. Umarł r. 1817 w 82 roku życia oznaczonego pracowitością bez granic, uczczony krótko przed zgonem medalem złotym od wdzięcznych ziomków. M.

Kopeć, herbu Kroje z tą odmianą, że na jednym kroju po lewej stronie tarczy, kładą krzyżyk mały. Dóm Kopców niegdy w księstwie Litewskim rozrodzony i wielce możny, wywodzi swoje pochodzenie od książąt Twerskich; piastował też znakomite godności aż do najnowszych czasów. — Jan Karol, wojewoda Połocki, fundował opactwo Benedyktynów w Janowie w powiecie Pińskim. M.

Kopeć, herbu Lubicz.

Koperni, herbu Jastrzębiec.

Kopernik Mikołaj, rodem z Torunia, pobierał nauki w akademii Krakowskiej, gdzie też został filozofii i sztuki lekarskiej doktorem. Czując w sobie skłonność przyrodzoną do matematyki, pojechał do Włoch dla słuchania sławnego na ów czas astronoma Dominika Maryi z Ferrary, i wkrótce tak postąpił z nauki tego mistrza, iż został jego towarzyszem, a wkrótce nauczycielem matematyki w Rzymie. Za powrotem do ojczyzny, wuj jego Wesserode biskup Warmiński dał mu kanonię téjże katedry. Na tym urzędzie poświęcił się Kopernik całej naukom i powinnościom kanonicznym; jako kapłan służył bliźnim i kościołowi, jako lekarz ratował ubóstwo, a jako astronom czynił ustawiczne obserwacje ciał niebieskich. Odrzuciwszy system Ptolomeusza, ugruntował dotąd nieznaną system słoneczny, podług którego słońce nieruszalnem, inne części ciała niebieskiego zaś około tego swój obieg odbywają. Jego nauka znalazła w początku nagane i ostrą cenzurę, późniejsze wieki atoli uznały ją bez uprzedzenia prawdziwą i ugruntowaną

na zasadach dokonanych badań; jemu więc należy chwala i imię pierwszego tłumacza prawdziwych biegów niebieskich i pierwszego założyciela dzisiejszej astronomii. Przeżywszy lat 71, zakończył życie w r. 1543. M.

Kopeszy, herbu Jastrzębiec. M.*

Kopiewski, wydał w Amsterdamie gramatykę łacińską w rosyjskim języku, oraz słownik łaciński, holenderski i rosyjski. M.

Kopijowski Teodor, od sejmu r. 1616 miał sobie poruczoną rewizję ksiąg ziemskich grodzkich i podkomorskich województwa Braclawskiego.

Kopinej, nobilitowany r. 1609. M.*

Kopiński Adam i Paweł, obywatele Podlascy, na zjeździe Parczowskim roku 1575 zasiadali w sprawie rozgraniczenia województw Podlaskiego i Brześciańskiego.

Koplewski, herbu Ah d a n k.

Kopyciński, herbu T o p a c z, przyjął tę nazwę od dóbr Kopyczyniec na Podolu. Szymon, rotmistrz chorągwi usarskiej, wstawił się walecznością w wojnach Moskiewskich.

Kopycki.

Opis herbu.

W tarczy są drzewca od oszczepów w wiązkę związane, z których wystają po obu stronach do góry na ukos dwa ostrza oszczepowe, a na hełmie nad koroną trzy pióra strusie. Za Zygmunta III. trzech braci z tego domu brali udział we wszystkich wyprawach wojennych, z których średni Dawid osiadł później na Podolu. Stanisław, w poczcie Kozaków wprowadził Podkowę na gospodarstwo Wołoskie r. 1577.

Kopydłowski, herbu D r y a. Przedpek z Kopydłowa, kasztelan Łęcki w bi-

twie pod Grunwaldem przyczynił się do zwycięstwa pojmaniem oddziału Szlązaków posiadającego zastęp Krzyżacki.

Kopylski patrz **Olelkiewicz**.

Kopystyński, herbu Leliwa w ziemi Przemyskiej, gdzie też Michał, władca ruski r. 1595 podpisał unję z kościołem Rzymskim. — Wincenty, chorąży koronny królestwa Galicyi i Lodomeryi, znany w uczyonym świecie z przekładu Rasyna, legował dla zakładu imienia Ossolińskich 500 czerw. złotych. M.

Kopytkowski, herbu Kościeszka.

K O R A B.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest korab żółty, łóż samo i na hełmie w koronie, do którego jednak później w nagrodę położonych zasług zamiast żaglu i masztu, przydano wieżę muru fortecznego. — Przodek domu tego był Robert, kasztelan Sie-

radzki około roku 1088, którego syn także Robert albo Rupert obrany biskupem Krakowskim r. 1142, kościół katedralny rozprze-strzenił i z fundamentu wyprowadził. Wśród obowiązków pasterskich, szczególnie zabieganiu około karności kościelnej, zajmował się także niemato ubogimi, dla których wielce był szczodroliwym. Sędziwoj albo Sandek, rektor akademii Krakowskiej i kanonik Gnieźnieński, w celu upomnienia Kazimierza IV. szedł boso aż do Brześcia, gdzie stanąwszy przed królem, sztrofował go o niesforne życie. W wieku podeszłym wstąpił do zakonu kanoników regularnych w Kłodawie r. 1476.

Tym herbem pieczętują się: Bieniecki,

Bobkowski, Bogustawski, Bojemski, Bronowski, Brzozowski, Chajecki, Chociszowski, Chojecki, Chrzanowski, Chwalibowski, Chyżanowski, Czacharowski, Czachowski, Czartkowski, Czepiel, Czerniecki, Dąbrowski, Drozdowski, Ejsmont, Gądkowski, Gałęski, Gliniecki, Głoskowski, Gniazdowski, Gociątkowski, Gorzycki, Grodzielski, Hołowicki, Hordziejowski, Hotowicki, Jankowski, Kałowski, Karpiński, Karski, Katorowski, Kiend, Kobierzycy, Kocielkowski, Kołdowski, Korabiewski, Kotowiecki, Kowalski, Krąpiewski, Krynicki, Kucharski, Laskowski, Luteński, Lutomski, Łabęcki, Łaski, Łobeski, Łopatecki, Łoza, Miłaczowski, Molski, Młodziejowski, Morawski, Nadstawski, Nawojski, Orzeszko, Ostrowski, Piątkowski, Piecznowski, Perucki, Poradowski, Radlicki, Rajski, Rulikowski, Rusocki, Skarszewski, Skulski, Sliwnicki, Slonecki, Sobocki, Sokolowski, Szczurski, Taniuszowski, Tarusz, Wdziekoński, Wojciechowski, Wojślawski, Zadzik, Zbikowski, Zdzieniecki, Zerowski.

Kopitowski Sebastian, znakomity muzyk na dworze królewskim w pierwszej połowie XVII. wieku. M.

Korabczewski, herbu Ostoja. M.*

Korabiewski, herbu Korab. Aleksander, fundował w r. 1667 szpital w Leżajsku, zapisując na utrzymanie jego po wieczne czasy 1an pola

Koracz, herbu Wąż. M.*

Korajski Jan, obywatel miasta Lwo-wa, sukiennik, na okup miasta podczas oblężenia jego przez Chmielnickiego r. 1648, dostarczył dobrowolnie sukna za 40.590 złp. M.

Koralewski Piotr i Franciszek, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Korbowski, dziedziczył w XVI. stuleciu w województwie Brześciańskim.

Kerbut, herbu Korczak na Litwie.

Korcicki, herbu Prus. M.*

Korcz, nobilitowany r. 1685. M.*

K O R C Z A K.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są trzy wręby białe, pierwszy najdłuższy, drugi nieco krótszy, a trzeci najmniejszy, na hełmie zaś nad koroną czasza, z której wystaje wyżeł w lewą stronę obrócony. — Nie wszystkie domy wszelako jednakowo tego herbu używają; tak jedni kładą w tarczy powyższego wyżła w czarze złotej, nad koroną zaś trzy wręby; inni dają nad hełmem zamiast wyżła trzy pióra strusie (Daleszyński, Kotowicz, Stelicki, Jeleński, Łaniewski, Ulczycki i Swidło); inni znowu kładą wręby przewrotnie, t. j. że u dołu jest największy a najmniejszy u góry, a nad nim podkowa barkiem do góry, toż samo z trzema piórami na hełmie (Hornowski); znowu inni kładą nad wrębami herb Abdank (Dermunt), albo między drugim i trzecim wrębem księżyc niepełny rogami na dół skierowany (Newelski), albo wręby na ukos a nad nimi gwiazda (Konarzewski) wszystkie z piórami strusiami na hełmie; albo pod wrębami księżyc niby je opasujący, a na hełmie głowa charta (Korytyński). — Początek herbu tego podają historycy nasi niejednakowo, wszelako zgadzają się w tém, że nabyty został na Węgrzech, zkąd rozplemienił się po różnych krajach: w Wenecyi używają go Donatowie, a w Neapolu Karaffa i wielu jeszcze innych. W Polsce zaś pieczętują się niem: Bałaban, Barzi, Bedlewicz, Biernacki, Biernawski, Bierzawski, Bohowityn, Boratyński, Branicki, Chańkowski, Chański, Chodorowski, Choński, Chyszewski, Cuper, Czaryski, Czasza, Czerniejowski, Czupa, Czuryło, Dąbkowski, Dale-

szyński, Derewiński, Dermunt, Derszniak, Deubel, Dobraczyński, Drogojewski, Drohojewski, Drzemlik, Drzewiński, Gliński, Gorajski, Hański, Hołowicki, Hołoniewski, Hornowski, Horodyjski, Hreczyna, Hyńko, Ilnicz, Jarkowski, Jarmoliński, Jeloński, Jesman, Jewłaszo, Kadłubiski, Komorowski, Kõparzewski, Korbut, Korczakowski, Korczmiński, Korytyński, Kotowicz, Koziaradzki, Krężyłowski, Krukiewnicki, Krupski, Krzeczowski, Leszczyński, Lipski, Luskowski, Łahodowski, Łaniewski, Łuszczewski, Łyszczewski, Malczycki, Michalewski, Mielezko, Mleczo, Mogilnicki, Morochowski, Myszka, Newelski, Ościslawski, Ostrowski, Podhorodcński, Porwaniecki, Prochnicki, Pruchnicki, Rocimirski, Rynka, Sadłocha, Salamoński, Sampławski, Saporowski, Serebryski, Sielicki, Siennoski, Silicz, Silnicki, Skoruta, Smietanka, Sołomiński, Stawski, Struś, Sutkowski, Świdło, Szczebiński, Szumlański, Tamanowski, Tur, Ulczycki, Waszczyński, Wasilkowski, Wasiutyński, Waszczyński, Wereszczyński, Wierzechnowski, Wołod, Wołodujowski, Wytycz, Zachorowski, Zajeczyński, Zaranek, Ziolkowski, Zoratyński, Zorawiński.

Korczakowski, herbu Korczak. Jan, podpisał elekcję Jana Kazimierza, Maciej Stanisława Augusta.

Korczewski, herbu Święcyc. Iwan z Litewskiego przeniosłszy się na Wołyn, walczył zaszczytnie z najeźdźcami hordami, za co nadane mu zostały w nagrodę obszerne grunta, na których założył miasteczko Grodek, nazwane potem Adamgród. Adam, fundował tamże OO. Dominikanów roku 1641.

Korczmiński, herbu Korczak. Stanisław, sędzia ziemski Włodzimierski 1648, podczas elekcji piastował urząd sędziego kapturowego.

Korczye, herbu Brochwicz II. Stanisław, podpisał elekcję Stanisława Augusta, M.

Korczyński, herbu Sas. Michał, biskup Przemycki, zapisał imię swoje w dzie-

jach kraju naszego wydaniem dzieł wielce nauczających: Książd pleban czyli wizerunek dobrego dusz pasterza; wykład nauki katolickiego kościoła; gramatyki języka polskiego i czasopisma dla duchowieństwa. Życie pełne niezmiordowanej pracy zakończył roku 1839. M.

Kordecki Augustyn, przeor Paulinów, podczas najazdu Polski przez Szwedów r. 1655, na czele tylko 150 żołnierzy i 70 zakonników obronił z Stefanem Zamojskim Częstochowę trzymaną przez Millera generała Szwedzkiego w oblężeniu. Nieustanne miotanie kul działowych i ponawiane szturmowanie do tej twierdzy, nie zdołały zachwiać wytrwałości tak szczupłej załogi; po 38 dniach daremnych usiłowaniach, odstąpił tedy Miller od oblężenia, zostawiając Kordeckiemu i jego towarzyszom nieśmiertelną sławę w dziejach świata. M.

Kordoński Piotr, Mazowianin, służąc za młodu wojskowo, uczestniczył z chwałą w wyprawach wojennych do Inflant, Węgier i Wołoszczyzny; w wojnie z Moskwą dostawszy się atoli do niewoli, został osadzony w klasztorze na pewnej wyspie głębokiego jeziora, gdzie posługiwany od czernców, miał sposobność czytać żywoty Ojców świętych, w czem tak zasmakował, że wyszedłszy na wolność, wstąpił do zakonu OO. Karmelitów, w którym w krótkce zajaśniał życiem przykładowym co do obowiązków zakonnych. Z jego to pobudki zbudowała też Agnieszka Firlejowa wojewodzina Krakowska ową sławną pustelnię w Czerny. Życie światobliwe zakończył ów sługa Boży r. 1642. M.

Kordymier, nobilitowany r. 1676. M*.

Kordysz w Braclawskim, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Korecki książę, herbu Pogonia, dóm pochodzący od Olgerda księcia Litewskiego. Dymitr Butaw Olgerdowicz posiadałszy dobra na Wołyniu, nad rzeką Korec na wzgórzu wyniosłym wystawił zamek warowny i nazwał go Korcem, od którego przyjął na-

zwę Koreckiego. Jako mąż wojenny mający udział w wyprawie Witolda przeciw Tatarom pod sławnym Edygą, w walnej bitwie r. 1399 poległ na polu sławy. Wasyl, Lew i Aleksander bracia rodzeni, polegli w bitwie z Tatarami pod Sokalem. Iwan, czwarty ich brat i Fiedor syn jego, wstawili się walecznością w bojach za panowania Zygmunta I. Bohusz, wojewoda Wołyński, wystawił zamki obronne w Winnicy i Braclawiu. Jego odwagę uczuli nieraz najezdźcy kraju; niekontentując się bowiem spędzeniem ich z granic Polski, gonił za nimi zwycięzko aż do Krymu, Wołoszy, Bułgarii i do Turcji. Pod Ulą i na polach Iwańskich przyczynił się niemniej do wygranej. Umierając w Lucku, przekazał konia swego doświadczonego w bojach razem z łukiem królowi Zygmuntovi Augustowi. Tak samo i Joachim, syn jego stawał walecznie z ludźmi swemi w każdej potrzebie kraju.

Samuel, syn Joachima, jeden z owych wojowników, co zasłynął w dziejach Zygmunta III. nie tyle przeważnemi usługami dla kraju, jak raczej osobistą odwagą i walecznością a szczególnie przygodami swego życia. Poślubiwszy Katarzynę, córkę Jeremiego Mohyły, hospodara Mułtańskiego, stanął w obronie swego teścia przeciw potędze Tureckiej, którą tylko z nadwornemi chorągwiemi swemi i dwóch swoich szwagrów Michała ks. Wiśniowieckiego i Stefana Potockiego, potrafił zwyciężyć. W dwudziestu bitwach usiał trupem przeszło 100.000 Turków, Tatarów i Wołochów, i stał się postrachem dla Muzułmanów większym, niż cała Polska. Nieodolny nawet Zygmunt III., co ani znał ludzi, ani ich umiał cenić, w podziwieniu nasłuchując o czynach Samuela, wyrzekł: „Gdyby takich Koreckich więcej miała Polska, nigdyby tak częstych najazdów od Turków i Tatarów nie doznawała.“ — Po raz drugi bez wiedzy króla i Rzeczpltej wydawszy Turcji wojnę, wpadł Korecki do Mułtan, łamie potęgę otomańską i wszedł zwycięzko do Jass stolicy. We trzy tysiące tylko żołnierza, bez dział i

amunicyi, otoczony od 60 tysięcy nieprzyjaciela, stawia opór bezprzykładny, bije zapalczywie i odpiera nieprzejrzaną tłuszczę pohańców. Baszowie nie mogąc przemocą nie dokonać, posłali doń poselstwo zaręczając przywrócenie Mohyłów na gospodarstwo, byle się tylko poddał. Poseł zaklinał go przeto, aby złożył oręż. „Mężu serdeczny, rzekł on do Samuela, miłuj swoje zdrowie: straciłeś mężnych towarzyszków, nie trać sam żywota: włos ci z głowy nie spadnie, ani uronisz swojej nieśmiertelnej cnoty.“ Korecki spojrział na swe chorągwie: garstka walecznych zeszczuła już na 800 towarzyszków opasanych dookoła od zdziwionego pogaństwa; zsiadł więc z konia, rzucił na ziemię szablę i głowę smutnie pochylił: pierwsze go bowiem czekały więzy. Z radośnym tryumfem wprowadzono go przeto do Konstantynopola; wybiegły chmary ludu, sam Padyszah wyszedł oglądać tego, przed którym cała jego potęga zadrżała. Umiejąc cenić bohaterstwo, ofiarował mu też wolność i najwyższe zaszczyty, jeżeli przyjmie wiarę mahometańską. Wzgardził tą łaską Korecki, więc jako jeniec został osadzony w zamku warownym nad Bosforem, w którym przesiedział blisko rok jeden, aż potrafił uciec przebrany i dostać się przez Włochy do Krakowa, gdzie został przyjęty z niewysłowioną radością uniesionego ludu. W krótko nastąpiła wyprawa Żółkiewskiego na Wołoszczyznę, na odgłos której Samuel Korecki przybył na czele 200 hussarów i tyle kozaków swoich do obozu hetmana, by dzielić trudy i zwycięstwa. W bitwie pod Cecorą wśród powszechnej klęski po zabicu Żółkiewskiego walcząc do upadłego, wraz z Koniecpolskim, Farensbachem i innemi dostał się do niewoli, zkąd prowadzony do Konstantynopola w gronie smutnych towarzyszków, przygrywał im na kobzie marsza, jakby szedł w tryumfie do znanego mu już grodu. Osadzony powtórnie w warowni, łudził się słodką nadzieją, że wolność uzyska, pisał przeto listy do ks. Zbarazkiego przeznaczonego na posła do

Porty; dywan atoli postanowił go tymczasem zgładzić, bojąc się pozostawić przy życiu tak głównego nieprzyjaciela, który w niecierpliwem uniesieniu nieostrożnie z pogroźkami występował, że skoro tylko wolność otrzyma, najazdem Wołoszczyzny pomstę przyniesie. Dowiedział się nareszcie Samuel o wydanym nań wyroku: mógł policzyć godziny pozostawione życiu. Czas był krótki, przekupuje straż i sprowadza sobie kapłana, przed którym oczyściwszy sumienie spowiedzią, spokojnie oczekuje chwili niecofnionej. Wystąpi mordercy wchodzą do wieży, przed któremi ledwie stanąwszy, widzi na się rzucający przez oprawcę stryczek: zręcznym skokiem na bok unika zarzut sznura, lecz zarazem rzuca się na morderców, wyrwa jednemu nóż z zapasa i rozpoczyna nierówną walkę: żga i płata na przemiany podłych oprawców, a gdy dwunastu uścielił trupem, nadbiegła nowa tłumacza w żelazne drągi uzbrojona i zabija mężnego rycerza. Tak skończył Samuel Korecki r. 1622, w rok po sławnem nad Turkami zwycięztwie pod Chocimem; zwłoki jego zrzucane z wysokiej wieży i przysypane piaskiem, wykupił Włodek, dworzaniego jego i uwiózł do Polski, gdzie w Korcu w kościele OO. Franciszkanów pochowane zostały. — Jan Karol, kasztelan Wołyński, brat Samuela w młodym wieku wojując po Europie, został w Holandyi od Szwedów pojmany i do Sztokholmu zawieziony, gdzie dopiero po pięciu latach ciężkiej niewoli w zamianę za Pontusa wodza Szwedzkiego wyszedł na wolność. Powróciwszy do ojczyzny, pierwszy z domu swego złączył się z kościołem katolickim, i zaraz fundował w Korcu klasztor OO. Franciszkanów, zapisując mu 10.000 złp. na utrzymanie. Dla zwątlatego zdrowia nie mogąc uczestniczyć w wojnie wybuchłej z Turkami, przystawił wszelako ośm chorągwi, następnie li w kilka set ludzi swoich poskromił swawolę Kozaków Lisowczyków pod Tulczynem i Uściem, i zakończył życie r. 1633. Samuel Karol, starosta Robczyński syn poprzedzającego,

walczył z niemafą odwagą pod Zborowem, gdzie też konia pod nim ubito. W nieustannych zabiegach pohamowania rozhukanego koczactwa, zgasł w r. 1651; na nim też zgasła świetność domu Koreckich, który według okazanych wielkich czynów wiekować był powinien.

Korewicki, herbu Prus III. Aleksandra wspomina konstytucya z r. 1631 zaszczytnie z czynów rycerskich.

Koreywa, herbu Dębno, przyjęty od jednego z panów Litewskich na sejmie Horodelskim.

Koreywa, herbu Kusza.

Korff, herbu Gozdawa z odmianą. Wilhelm Korff Smiling a Kreczburg, starosta Orleński, pułkownik królewski wstąpił się w obronie Smoleńska r. 1654. Mikołaj, wojewoda Inflantski syn tegoż, uchwałą sejmową otrzymał za położone zasługi wojenne dobra Kryszborskie prawem dziedzicznym. — Jeden z tego domu, pułkownikował w bitwie pod Zharazem roku 1649 z wytrwałą walecznością. M.

Korkonos Piotr, pleban kościoła ś. Piotra w Wilnie r. 1595, odbudował tę świątynię swoim kosztem. M.

Kormanicki, herbu Gozdawa. M.*

Kormanicki, herbu Junosza. Jeden z tego domu wstąpił się odwagą w bitwie z Wołochami pod Obertynem.

Kornachowski T., znakomity rytmik przy kołcu XVIII. wieku. M.

Kornacki, dziedziczył niegdy na Rusi. M.*

Kornałowski, podpisał elekcyę Augusta II. M.*

Korniakt, herbu Krucyni. Konstanty, dziedzic na Hussakowie, Sosnicy, Żurawicy i Białobokach, rodem z wyspy Krety, otrzymał indegenat za Stefana Batorogo. (Członek bractwa ruskiego we Lwowie, wyprowadził swoim kosztem wieżę cerkwi wołoskiej. M.) Syn jego także Konstanty z Dzieduszyckiej, wstąpił się z czynów rycerskich na wojnach w Infantach i na Wę-

grzech, poczem wystawiwszy własnym kosztem kilka chorągwi, wojował szczęśliwie z Tatarami, których w wielu potyczkach przezwannie gromił. Prócz tego zostawił pamiątkę po sobie fundacją OO. Karmelitów w Hussakowie i wyprowadzeniem jednej baszty we Lwowie, wydawszy na pierwszą 30, a na drugą tysiąc złp. † 1626. Karol Franciszek, wprawiwszy się za granicą do szabli, stanął jako nieodrodny syn zagrożonej ojczyzny w jej obronie; na uskromienie bowiem swawoli Kozackiej, zformował kilka chorągwi zbrojnych ludzi, z którymi jako i poddanymi z dóbr swoich podstąpił pod Przemyśl, i przyniósł skuteczną pomoc w oblężeniu trzymanemu miastu; odbiwszy bowiem nieprzyjaciela od murów miasta, pokonał go zarazem i w czystym polu; zdobytą też chorągiew zawiesił w kościele katedralnym na pamiątkę tego zwycięstwa. Gdy w tém wojna domowa przybrała postać groźniejszą, a Kozactwo połączone z dziczą Tatarską zalało niwy Podola, wtedy stanął Korniakt na czele pięciu własnych chorągwi dragonskich i ruszył do obrony kraju. W walnej akcji pod Zborowem w oczach całego wojska spędzając po trzykroć czerń Tatarską z pola, gdy znowu na nią naciera z odwagą niepohamowaną, ugodzony w pierś wypuszczona strzałą, poległ na placu walki. Miał ci on trzech synów, lecz ci zeszedli wszyscy bezpotomnie, zgasł przeto ów dóm w Polsce na zawsze.

K O R N I C.

Opis herbu.

Na kamiennej podstawie o trzech gradusach w polu czerwonym stoi krzyż biały na kształt litery **T**, na którego obu końcach utkwiony jest bochen chleba, a na hełmie pięć piór strusich. Według Długosza nadał ów herb któryś z

książąt ruskich niejakiemu Kornicowi w nagrodę za waleczność w bojach, gdzie go też zwano Hospody błahosławy, aż później otrzymał nazwę tego rycerza.

Tym herbem pieczętują się: Bies, Frydrychowski, Gorecki, Inwaldski, Jaroszewski, Jasieniecki, Kornicki, Porębski, Sokołowski i Szczepanowski.

Kornicki, herbu Kornic, niegdy ziemianin na Wołyniu.

Kornilowicz Kurosz, herbu Rawicz. M.*

Korolko Stefan, podpisał elekcyę Jana III.

Koronowski, herbu Łada. M.*

Korowaj niegdy na Wołyniu.

K O R S A K.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są dwa jelca, według innych dwie lilije do kupy spojone w pośrodku niby ogniwem związane, a na hełmie trzy piór strusich.

Przodek domu tego przyszedłszy do Litwy z Korsyki, pojął siostrę Swidrygiella księcia Lit., za którą otrzymał w posagu włości obszerne, który to obszar ziemi (w Połockiem) nazywają dotąd pole Korsakowe. Potomstwo jego rozródzone licznie, stawało często w obronie kraju. Jan sędzia Oszmiański w r. 1613, dla uczącej się młodzieży szlacheckiej fundował konwikt w Wilnie, a w Ostrowcu klasztor OO. Dominikanów. Drugi tego imienia, chorąży Połocki fundował XX. Karmelitów bosych w Głębokim na Rusi: Fiedor i Jędrzej, wstawili się

zwycięstwem nad Tatarami w bitwie pod Skowrońkami r. 1577. Rafał, najprzód władca Piński, potem metropolita całej Rusi, mąż wielce uczony i gorliwy około unij świętej, nie małełożył staranie o kanonizację bł. Józafata Kuncewicza; Urban VIII. ceniąc jego zasługi, ofiarował mu też kosztowny aparat kościelny obrządku greckiego. Kazimierz, dziedzic obszernych włości, podczas nocnego napadu Tatarów gdy zamiast swoich snkien, chłopskie odział, i w nich najezdnicze tłuszczę rozpłoszył, uczuł odtąd taki popęd do prostego życia, że porzuciwszy dostaki i godności, udał się na puszcze, a potem za sługę do prostego rolnika, gdzie pracując aż do zgonu życia, zakończył świątobliwie i niepoznany od swoich. Józef, starosta, potem wojewoda Mściśławski, w wojnie z Moskwą własnymi siłami obronił twierdzę Dzisiej; fundował oraz klasztor dla Karmelitów w Głębokim, a XX. Bazylianom w Bereszwie i Wierzbikowie. Ambroży, pomimo sędziwego wieku, liczył bowiem przeszło lat 70, stanął w potrzebie kraju, aścierając się z nieprzyjacielem pod Częstochową, poległ na polu sławy. M. Raimund, opierał wzniosłym uczuciem miłość ojczyzny. Utwory jego, umieszczone w ułamkach w pamiętniku Warszawskim r. 1819, są pełne słodyczy i ognia i warte zupełnego wydania; † 1817. M. — Julian, przy wzorowym gospodarstwie zajmował się oraz pracą literacką; prócz własnych utworów poetycznych, tłumaczył obcych klasyków: Byrona, Szekspira i Dantego; umarł w Nowogrodku d. 30 Sierpnia 1855. M.

Korsak, herbu Lis z przydomkiem z Poczapowa. Marcin, sławiony z doświadczonego męstwa w wojnach z Moskwą.

Korticeli (Corticeli), nobilitowany r. 1764. M.*

Kortum, nobilitowany w r. 1775. M.* — Ludwik Karol, rodem z Bielska, członek Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, zostawił ważne rozprawy fizyczne; † 1808. M.

K O R W I N.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest kruk czarny stojący na pniu sękatym leżącym w poprzek, trzymając w dziobie pierścień złoty kamieniem na dół obrócony, zaś na hełmie trzy pióstrusich.

Początek Korwinów wyprowadzają z Rzymu, z których jeden (Valerius Messalius Corvinus) za panowania Tyberiusza wojując w Panonii, podbił tę krainę pod władzę wszechwładnej Romy. Tym przydomkiem i znakiem herbowym szczycił się także i Jan Huniady, ów sławny swoich czasów wojownik węgierski, którego syn Maciej dzierzył berło tego królestwa. Do Polski zawitał w pierwszej połowie XIII. wieku, którego pierwszy Wawrzęta Kornim w r. 1224 na Slepowrona zamienił.

Tym herbem pieczętują się: Bachowski, Bienkowski, Bronicki, Ginwił, Jagodyński, Kochanowski, Korwin, Kruk, Krukowski, Lisowski, Małaczewski, Mielicki, Młodnicki, Pawłowski, Piotrowski, Sakowicz, Sarnicki, Sołkowski, Terajowicz, Żarnowiecki.

Koryatowicz, książę, herbu Pogonia litewska, dóm starożytny na Litwie pochodzący od Koryata, syna Gedyminowego, który się w XIV. stuleciu wielce zasłużył wypędzeniem Tatarów z Podola, gdzie też potem dzierzył rządy tej krainy. Aleksander będąc gubernatorem Podola, Wołynia i Pokucia, z ramienia Kazimierza W. trzymał oraz część ziemi Włodzimierskiej razem z zamkiem Oleskim w posiadaniu, drugiego zaś Konstantego, zamierzał ów monarcha, widzący żonę swoją a córkę Gedymina nieplodną, widzieć sukcesorem po sobie na tronie

polskim, do czego atoli nie przyszło. Niezgody doraowe sprowadziły w krótcie wygaśnięcie tego tak przezacnego domu.

Koryciński, herbu Topor, dóm niegdy w Polsce wielce zasłużony, z którego pomiędzy innymi Jakób, wstawił się mężstwem na wojnach za Stefana Batorego; Wojciech, chorąży Halicki walczył zaszczytnie z najezdniczą Wołoszą; Stanisław zaś z Tatarami, od których też żelaza otrzymał cios śmiertelny. Jakób, zasłużony rotmistrz polski, konstytucyą r. 1607 w nagrodę otrzymał dobra Żuków na Rusi na lat 50 w posiadanie, zkąd zapisał wieś Mięczykówkę konwetowi OO Dominikanów w Kolumny. Krzysztof, kasztelan Sądecki, potem Wojnicki, mąż światły i wielce wymowny, odprawił zaszczytnie po dwa razy poselstwa do Hiszpanii, nadto zasłużył się uspokojeniem wzburzonych rokoszem umysłów przeciw Zygmuntovi III.; fundował oraz klasztor OO. Bernardynów w Alwerni. Jędrzej, kasztelan Wiślicki, starosta Żywiecki, brat poprzedzającego, podobnie jeździł w legacyi do Rudolfa i Macieja cesarzów Rzymskich, gdzie wymową i miłemi obyczajami zjednał sobie poważanie niemałe. Mikołaj, kasztelan Sądecki, starosta Ojcowski, postępując na sejmy prawie wszystkie, z okazanej roztropności i wiadomości rzeczy zjednał sobie takie poważanie zgromadzeń obradujących, że najwięcej na jego radzie polegano. Nie tylko atoli radą, ale i orężem służył on ojczyźnie; pod Chocimem, pode Lwowem i w innych okazyach walczył zaszczytnie, dźwignąwszy oraz wielkim nakładem zamek w Ojcowie, upadający prawie już w gruzu. Stefan, kanclerz koronny wielce hojny na kościół, zasłużył się ojczyźnie odprowadzeniem pod Żwańcem Tatarów od przedsięwziętej wojny przeciw Polsce, następnie dostawieniem własnych ludzi do obozu pod Beresteczkiem, jak i wytrwałą obroną Krakowa i Warszawy przeciw Szwedom; umarł w r. 1658. Jan, kasztelan Oświęcimski, stawiony z mężstwa w bojach za Stefana i Zygmunta III. królów;

† 1633. — Wojciech, arcybiskup Lwowski, exekutor ostatniej weli króla Michała Wiśniowieckiego, jaśniał osobliwą dobroczynnością dla ubogich, po między których aż do 300 codziennie rozdawał jałmużnę, żywiąc nadto kolejno po dwóch w domu swoim. Życie świętobliwe zakończył r. 1677. M.

Korycki, herbu Ciołek. Jan, pamiętny z pogromu Tatarów pod Skowrodkami r. 1577.

Korycki, herbu Prus I. Krzysztof, rotmistrz królewski; temu za położone zasługi wojenne pod Zborowem, mianowicie za przystawione do boku króla Jana Kazimierza 500 koni, naznaczyła konstytucya zapłatę za dwie ćwierci. — N. podkomorzy Derpski, walczył zaszczytnie na czele swego pułku w bitwie pod Chocimem r. 1673, następnie przy odsieczy Lwowa oblężonego od Tatarów r. 1675. M. — Korycki Michał, Jezuita, znakomity wierszopis łaciński za Stanisława Augusta, wielce się przyczynił do usunięcia szkodliwych przesądów, mianowicie w poprawie nauk szkolnych. Uwolniony od rządów swego zakonu, trudnił się aż do zniesienia jego kaznodziejstwem, poczem mianowany rektorem szkół Mińskich, udarowany został medalem złotym; † 1791. M.

Korytko, herbu Jelita, dóm starożytny na Rusi, gdzie już widzieć go w roku 1427 w rejestrze szlachty ruskiej. Paweł, podkomorzy Przemyski, potem Lwowski, a nakoniec kasztelan Przemyski, posłował na zjazd pod Jędrzejowem r. 1576. — Stanisław, podczaszy Czarniechowski, pisarz grodzki Lwowski, uczynił fundusz na monastyr Horpiński, nazywając go „Krasną puszcza“, zapisawszy mu na wieczne utrzymanie pewne grunta w Horpinie i Zahorcach r. 1712. M.

Korytkowski, possessionat w Poznaniu.

Korytnicki Florian, w bitwie pod Grunwaldem r. 1410, dowodził z sławą oddziałem wojska, miał zatem głośny udział

w zwycięstwie odniesionem nad Krzyżakami. M.

Korytowski, herbu Mora, pierwotnie w wojew. Poznańskim. — Rajmund, szlachcic polski, podczas zajęcia Krakowa przez Rosyan w roku 1772, mieszkający na zamku, z największym niebezpieczeństwem życia, jakie mu ze strony dowódcy wojska nieprzyjacielskiego zagrażało, odważył się na rzadkie poświęcenie się, z którego zaszczytne znalazł miejsce w rocznikach historii. Porozumiawszy się z załogą Tyniecką pod Dumourmiorem, przedsięwziął ją wprowadzić do zamku; spędziwszy tedy kilkanaście nocy nad tak niebezpiecznym dziełem, dokonał tego d. 2go lutego; oddział żołnierzy polskich wszedł przez przepiłowane okno kanału od Wisły, zaskoczył straż nieprzygotowaną, rozbroił ją, a resztę załogi zabrał w niewolę. R. 433, n. 4. — Felicyan, pułkownik i komendant miasta Lwowa, zajmował się po między innymi upiększeniem stolicy Rusi; użył przeto do tego ujętych w niewolę jeńców wojennych, którymi zbudował też gmach kamieniczny w rynku, dziś tak zwany Andryolego. M.

Korytyński, herbu Korczak z odmianą, niegdy na Wołyniu. — Onufry, znakomity poeta, przetłumaczył Horacyusza na język polski; † 1770. M.

K O R Y Z N A.

komite urzęda.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest krzyż biały jakby przewrócony, przez który przechodzi strzała żelazcem w prawą stronę, a na hełmie trzy piór strusich. Tego herbu używali Koryznowie na Zmudzi, gdzie też piastowali zna-

K O R Z B O G.

Opis herbu.

W polu białym powinny być trzy karpie jeden nad drugim niby płynące, a na hełmie pięć piór strusich. Dóm Korzbogów zawitał do Polski jeszcze za panowania Władysława Jagielly, albowiem w r. 1400

Piotr posłował od tegoż monarchy do Węgier w sprawie Krzyżaków. Jan, kanonik Krakowski, opiekował się wielce uczącą młodzieżą, którą, jako też i akademją Krakowską hojnie wspomagał; nadto restaurował swoim kosztem klasztor św. Agnieszki na Stradomiu od pożaru zrujnowanego; † 1573. — Tym herbem pieczętują się: Korzbog, Łącki, Montigailo, Niesiołowski, Rybieński, Strykowski, Suplika, Tuchołka, Zajdliez i Zawadzki.

Korzekwicki, herbu Syrokomla. Zaklika, w bitwie z Krzyżakami pod Koronowem w r. 1410, wstawił się z mężstwa i odwagi.

Korzenicki w Kaliskiem.

Korzeniewicz, herbu Kolumna z odmianą.

Korzeniewski, herbu Lis, na Litwie. Jan, podskarbi Anny królowej, Stefana Batorego małżonki, otrzymał od tegoż króla w nagrodę swej wierności starostwo Trabskie. W potrzebie kraju za Zygmunta III. zaliczywszy 45 tysięcy kóp groszy litewskich, wiodł oraz rotę królewską na Ukrainę, gdzie też życie postradał. Stanisław syn jego, przetrwał w niewoli Tureckiej lat dzieśięć, z której wyszedłszy, od Zygmunta III. otrzymał przywileje na dobra Wydre. Kilku jeszcze innych zasłużyło się z czynności poselskich. *Wiel.*

Korzeniowski, herbu Nałęcz.

Korzeniowski, herbu Waga.

Korzeński, herbu Strzemię. Jednego z tego domu chwali Paprocki z męż-twa przy zdobywaniu Pleszkowa r. 1581.

Korzyc, dawniej w Słonimskim.

K O S.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są trzy pasy albo linie (rze-ki czyli helki) od prawego na lewy bok na ukos poło-żone, a na hełmie trzy pióra strusie. Początek domu tego wywodzą z Włoch; —z Neapolitańskiego

dostał się do Czech, z tamąd zaś do Prus, gdzie nabywszy dobra, wstąpił się z czynów wojennych. Tym herbem pieczętują się: Kalksztein, Kos, Kosak, Ostowski, Plastwig, Raba i Stoliński.

Koss Szemirowski, podobnie w ziemi Pruskiej, nosi w herbie dwa charty do sie-bie wspięte, a nad nimi trąbę myśliwską.

Kossa, herbu Kosy. M.*

Kosak, herbu Kos.

Kossakowski, herbu Słepowron. Franciszek Nikodem, starosta Łomżyń-ski jakoby pierwszy rozpoczął sławę domu tego; w bitwie pod Kirchholmem roku 1605 dowodził lewym skrzydłem i przyczynił się niemało do głośnego zwycięstwa Chodkiewi-cza nad Szwedami. Wielu piastowało nastę-pnie urzęda i godności znakomite w kraju.— Kossakowski, podsędek Bractawski, w bitwie pod Zbarażem roku 1649 pułkownikował z chwałą niemałą. M. Jan, biskup Wileń-ski, znany w uczyonym świecie z pism drama-

tycznych; 1794. M. — Anna, córka Mikołaja, kasztelana Kijowskiego, ksieni Panien Bene-dyktynek Lwowskich, jaśniała swoich czasów z niezrównanej bogomyślności, przyczem wy-lana na miłosierne uczynki, podawała ubo-gim hojne jałmużny, żywiąc oraz sieroty w klasztorze swoim; † 1758. M.

Kosarzewski, herbu Łuk napięty.

Kosawicz, herbu Kozieł. M.*

Kościewicz Stanisław, rotmistrz Litewski, w bitwie pod Chojnicami r. 1454, dostał się w niewolę Krzyżaków, zastaniając wytrwale ustępującego z placu króla Kazi-mierza IV.

Kościakowski, herbu Syrokomla.

Kościelecki, herbu Ogończyk. Paweł z Spicimierza Ogon, wojewoda Łę-czycki, protoplasta tego domu, w wojnie z Krzyżakami r. 1329, bronił wytrwale zamek Dobrzyński przeciw potędze nieprzyjacielskiej. Wojciech z Kościelca, wojewoda Brzeski-Kujawski wstąpił się podobnie zwycięstwem nad Krzyżakami, mianowicie w bitwie pod Radziejowem r. 1331, gdzie ich do 20 ty-sięcy trupem położył. Jędrzej, podskarbi koronny, administrator żup Krakowskich, pod-czas pamiętnego pożaru w kopalniach soli w Wieliczce r. 1510, gdy już wszystek ra-tunek okazał się być bezskuteczny, z wido-cznym niebezpieczeństwem życia własnego spuścił się z Betmanem, rajcą Krakowskim w gorejącą szybę i pożar szczęśliwie przy-tłumił. Uczestniczył też w podróży Zygmun-ta I. na kongres Wiedeński r. 1515, gdzie wystawnością dworu swego sprawił niemało podziwienie. Łukasz, biskup Poznański, gorliwy o czystość wiary katolickiej, pomno-żył fundację kolegium Poznańskiego, daro-wawszy mu wieś Januszowice; † 1597. — Mikołaj, proboszcz kapituły Kujawskiej, fundował kościół Bernardynów w Wymyśli-nach, w wojew. Inowrocławskim r. 1498. M.

Kościelski, herbu Kościeszka. M.*

*

Kościelski, herbu Ogończyk. Kry-
styn, stolnik Brzeski-Kujawski, podpisał po-
kój Brzeski.

Kościeln, herbu Jastzębiec. Gnia-
zdo domu tego Sędziszów, z którego Paweł
już przy pierwszym wtargnięciu Tatarów do
Polski, stawał w bitwie pod Chmielnikiem.

Koscieski, herbu Kościeszka. Ste-
fan, podpisał elekcję Władysława IV.

K O Ś C I E S Z A .

Opis herbu.

W tarczy pola
czerwonego jest ni-
by biała strzała u
dołu nieco rozdarta,
przez którą w poło-
wie przechodzi belka
dająca kształt krzy-
ża, na hełmie zaś
trzy pióra strusie.
Herb ten miał być
nadany od Bolesława

Śmiałego około roku 1072 z tej okazji:
w bitwie pod Snowskiem potykając się
mężnie pewien rycerz polski Kościeszka na-
zwany, z nieprzyjacielem, odniósł wiele ran
ciężkich; co widząc król Bolesław, a miano-
wicie strzałę w ciele rycerza utkwioną i miecz
w ręku jego całkiem otłuczony i złamany,
nadał mu ową strzałę i miecz przez nę idą-
cy, jako znak herbowy na wieczną pamiątkę
jego stateczności. — Tym herbem pieczętują
się: Aleksandrowicz, Beresiewicz, Blus,
Branwicki, Bujalski, Chodkiewicz, Chodzicki,
Chotowski, Chrzastowski, Daliński, Dalwicki,
Dolski, Dohorostajski, Gniewosz, Gołocki,
Grzywa, Jarmoła, Jaszkowski, Jaworski, Ja-
wor, Kakowski, Kobylski, Kojatowicz Wijuk,
Kołakowski, Kolożębski, Kopytkowski, Ko-
ścielski, Koscieski, Kułakowski, Lazarowicz,
Mężyński, Michalkiewicz, Miłoszewski, Miro-
szewski, Maiszewski, Murawicki, Nachorecki,
Nagorzewski, Naritowicz, Narwit, Nielubowicz,

Olszewski, Orański, Praweck, Pudliński, Pu-
dłowski, Puksza, Rakowski, Rudawski, Ru-
dziejewski, Rzczyński, Sałapski, Siechmo-
wicki, Siekierzyński, Skorulski, Sławogorski,
Słończewski, Sopocki, Stetkiewicz, Stanisław-
ski, Strzyszewski, Suliszewski, Szkleński,
Szymkiewicz, Targon, Targoński, Trojnowicz,
Tronowski, Waszkiewicz, Wawrowski, Wijuk,
Wodyński, Wolski, Wołk, Wołkowicz, Wroń-
ski, Żaba, Zakrzewski, Zaleski, Załuski,
Zambrzycki, Zberowski, Zbiruski, Zdychow-
ski, Zerzyński. — Niektórzy z tych tu wy-
szczególnionych domów, używają atoli tego
herbu z niejaką odmianą.

Kościszewski Adryan, cześnik
Bacławski, podpisał elekcję Jana III.

Kościszewski, wojski Wołyń-
ski, w wojnie Moskiewskiej r. 1660, wstąpił
się pod wodzą Czarnieckiego z mężstwa i od-
wagi. M. — Inny tego nazwiska z Bełżkie-
go, podpisał elekcję Jana III. M.*

Kościszewski, herbu Ro ch III, dóm
zasłużony w Polsce, któremu jeszcze Kazi-
mierz Jagiellończyk w nagrodę nadał dobra
Siechnowice, a król Aleksander zaś dar ten
pomnożył o dwie włóści więcej. Jan, żoł-
nierz zawołanego mężstwa, poległ w bitwie
pod Dyneburgiem r. 1578. Adam, kaszte-
lan Kurlandzki, niechęcąc szkodliwych dla
Polski podpisać o Kurlandję tranzakcy z Ro-
syą, wzięty został w niewolę i zaprowadzony
do Moskwy, gdzie przetrwawszy kilka mie-
sięcy w więzieniu, wyszedł dopiero na wsta-
wienie się Augusta II. — Tadeusz, pamię-
tny w dziejach świata z poświęceń swoich
dla ludzkości, rozpoczął zawód czynnego ży-
cia w Ameryce, dokąd się udał w młodym
jeszcze wieku właśnie wtedy, gdy kolonie
angielskie podniosły oręż przeciw Wielkiej
Brytanii. Wstąpiwszy w szeregi Amerykanów,
walczył zaszczytnie przeciw Anglikom, przez-
co pozyskał miłość narodu i przyjaźń Wa-
shyngtona. W r. 1792 powróciwszy do oj-
czyzny, w czasie rozpoczętej wojny z Rosyą
otrzymał władzę nieograniczoną, którą spra-

wował z rozwagą i umiarkowaniem aż do chwili dostania się w niewolę w bitwie pod Maciejowicami. Zaprowadzony do Rosyi, trzymany był jako więzień stanu aż do wstąpienia na tron Pawła I., którego pierwszą czynnością było, Kościuszkę i jego towarzyszków udarować wolnością. Kościuszko powtórnie udał się do Ameryki, w kilka lat atoli przepłynął Atlantyk po raz czwarty, przenosząc się do Szwajcaryi, gdzie żyjąc patryarchalnie w gronie przyjaciół, zakończył szlachetne życie r. 1817. Skromność, prostota obyczajów i uprzejmość, były prócz innych zalet Kościuszki przymiotami, dla czego też narody Europy policzyli go do znakomitych mężów, przynoszących zaszczyt naszemu wiekowi. Dla uczczenia pamięci z polecenia Aleksandra I., sprowadzono zwłoki jego do Krakowa, i złożono je w kościele katedralnym na zamku, pomnik zaś wystawiono usypaniem niebotycznej mogiły na górze Sikornik. M.

Kościuszkowicz, dziedziczył na Wołyniu. M.*

Kosecki, herbu Rawicz. — Józef, zginął pod Gołczą r. 1733. M.

Kossel (Cossel), nobilitowany roku 1768. M.*

Kosibski, herbu Rawicz. M.* 1876

Kosicki, herbu Samson.

Kosiłowski, herbu Jastrzębiec, waleczny towarzysz w chorągwi Polanowskiego, przestał żyć w Przemyślu r. 1691.

Kosiński, herbu Rawicz.

Kosiński, herbu Rogala. Jan i Aleksander słynęli z waleczności na wojnach.

Kosiński, generał polski, dał liczne dowody mężstwa i wysokich zdolności swoich. Wiele pięknych czynów jego u samych nieprzyjaciół zjednały mu szacunek i poważanie; umiał bowiem zawsze połączyć odwagę żołnierza z ludzkością. Po rozwiązaniu legio-

nów włoskich powrócił do kraju, i umarł na dobrach swoich w Poznańskim r. 1822. M.

Koskowski, herbu Junosza. M.*

Kosła, herbu Nowina.

Koslarowski, herbu Jelita. M.*

Kosmaczewski, herbu Jastrzębiec.

Kosmaczewski, herbu Junosza.

Kosmierzowski, starosta Kolski.

Kosmiński, herbu Lubicz.

Kosmowski, herbu Lis, z tą odmianą, że na strzale zamiast dwóch krzyżów, jest tylko jeden krzyż po lewym boku tarczy.

Kosmowski, herbu Trąby.

Kosmowski Jakób, rycerz polski uczestniczący w wojnie cesarza niemieckiego z Turkami na Węgrzech (r. 1550), przy oślepieniu Pesztu dostał się do niewoli Muzułmanów, z której atoli wybił się z orężem w rękę i powrócił szczęśliwie do obozu cesarskich, którzy go powitali z głośnemi okrzyki podziwienia i szacunku. M. — Michał, opat kanoników regularnych w Trzemesznie, własnym kosztem wymurował tamże r. 1773 kościół wspaniały, i założył przy nim szkołę publiczną, na którą mocą buli papieża Klemensa XIV. przeznaczył fundusz z dochodów opackich. Ustanowił także przy niej konwikt na 12 młodzieży szlacheckiej. M.

Kosnicki Michał i Floryan, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Kosnowicz, herbu Jastrzębiec. M.*

Kossobudzki, herbu Pobóg. Mikołaj, pisarz ziemski Płocki, podpisał unją Litwy z Koroną r. 1569.

Kossow Sylwester, najprzód władca Mścistawski, potem arcybiskup Połocki i metropolita Rusi r. 1649, opisał pieczary Kijowskie. — Stefan Antoni, horodniczy Witebski, głosował na elekcyi Jana III.

Kossowicz, herbu Wieniawa. M.*

Kossowski, herbu Abdank, w Łęczyckiem, gdzie kilku piastowało urzęda ziemskie. — Antoni, sekretarz koronny, dowodził z chwałą regimentem łanowym. M.

Kossowski, herbu Ciołek, w ziemi Drohickej, gdzie słynął z czynów wojennych za czasów Władysława Jagiełły. — Wawrzyniec Wojciech, pisarz grodzki Drohiccki, w czasie szerzenia się szyszmy, posłował do Stolicy Apostolskiej r. 1722; następnie deputował z chwałą na różne trybunały koronne. M.

Kossowski, herbu Jelita.

Kossowski, herbu Leszczyce.

Kossowski, herbu Łodzian.

Kossowski, herbu Odwaga, na Pomorzu.

Kossowski Franciszek, wojski Lubelski, fundował klasztor XX. Franciszkanów w Lublinie r. 1619. M. — Albert, penitariusz archikatedry Lwowskiej, legował testamentem znaczne fundusze dla kościołów i szpitalów Lwowskich; † 1646. M. — Henryk kasztelan Wendeński, podczas najazdu Tatarów na Polskę r. 1653, napadnięty w własnym domu w czasie wesela swojej synowicy, zabrany został z całą drużyną wesołą w niewolę. M.

Kostecki, rektor OO. Bazylianów w Humaniu, podczas pamiętnego rokoszu hajdamaków pod sławnym z okrucieństw Gontą, zamordowany w przybytku pańskim roku 1768. M.

Kostecki, nobilitowany na sejmie r. 1775. M.*

Kostka, herbu Dąbrowa. Nawoj z Rostkowa z przyczyny kostki na twarzy mu wyrosłej, Kostką przezwany, przekazał pierwszy to imię na potomków swoich. Jako mąż rycerski walczył zaszczytnie z Krzyżakami. Jakób, w nagrodę zasług wojennych otrzymał od Kazimierza Jagiellończyka obszerne dobra ziemskie. Stanisław, wojewoda

Chełmiński, ręką i głową służył sprawie Zygmunta I.; mianowicie w bitwie z Tatarami pod Wiśniowcem dał dowody wielkiej odwagi; † 1555. Jan, wojewoda Sandomierski znany z dzielności rozumu, z porady Partii Otomańskiej po ucieczce Henryka Walezego z Polski, o mało co nie został wyniesiony na tron polski, do czego jednak żadną miarą nie dał się namówić, skłaniając raczej wszystkich do wyboru Stefana Batorego, któremu następnie radą i orężem wielce był użytecznym; † 1581. Paweł, odziedziwszy dobra po ojcu swoim, kasztelanie Zakroczymskim, prowadząc życie wielce przykładne i bogobożne, fundował klasztor OO. Bernardynom w Praszniczu i bursę dla uczącej się młodzieży ubogiej w Pułtusk, które hojnie opatrzył w dochody. Nieprzyjmując żadnych ofiarowanych mu honorów, sprzedał nareszcie dobra swoje, i rozdawszy wszystko między ubogich, osiadł w szpitalu przez siebie fundowanym, gdzie się oddał całkiem opiece ubogich pielgrzymów i kalek, zniżając się przy ich pielęgnowaniu aż do posług cielesnych; † 1607. — Stanisław, brat jego, już w młodocianym wieku począł się przysposabiać do stanu duchownego; nieotrzymawszy wszakże podczas bawienia swego na naukach w Wiedniu przyjęcia do klasztoru, bez wiedzy rodziców udał się pieszo do Rzymu, gdzie też wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym zajaśniał z postępów pokory i bogobożności; wkrótce atoli, bo dziesiątego miesiąca swego zakonnego, a w 19tym roku swego życia, wśród podziwienia godnych wypadków przeniósł się do wieczności d. 15 sierpnia 1568. W niedługim czasie uznany od Stolicy Apostolskiej za błogosławionego, roznieśla się chwała jego po całej Europie; a gdy Jan Sobieski pamiętne nad Turkami odniósł zwycięstwo pod Chocimem, toć na wstawienie się bohatera króla wpisał Papież Innocenty IX., Stanisława Kostkę w poczet najpierwszych patronów korony Polskiej, oznaczając oraz uroczystość jego doroczną, którą to ustawę potwierdzili i inni

Papieże. — Anna, córka Jana, starosty Lipińskiego, postanowiwszy poświęcić się Bogu, wstąpiła do zakonu panien Benedyktynek w Jarosławiu, któremu wniosła bogaty posąg przeszło 100.000 złp. wynoszący, gdzie też po 55 letnim przełożeniu zakończyła życie wielce bogobojne r. 1699. M.

Kostkiewicz, herbu Rogala. M*

Kostkowski, herbu Dołęga. M.*

Kostro, herbu Rawicz. Kilkuch głosowali na elekcyi Jana Kazimierza.

Kostrowicki, herbu Rawicz. M.*

Kostrowicz, obacz Lwowicz.

Kostrowiecki Mikołaj, znakomity bibliofil i przyjaciel nauk; † 1853. M.

Kostrowski, herbu Wąż VI.

Kostrzejowski, herbu Łabędź.

Kostrzembski, dziedziczył na Wołyniu. M.*

Kostrzeński, herbu Zenowicz. M.*

Kosty, nobilitowany r. 1790. M.*

Koswiński Aleksander, podpisał elekcyę Władysława IV.

K O S Y.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwie kopy białe, ostrzem ku sobie ułożone a schodzące się u dołu w krzyż, na hełmie zaś pięć piór strusich. Są też i wilcze kopy, o czém pod herbem Prus więcej się powie.

Koszański na Litwie.

Koszyce z Brześciańskiego, głosował na elekcyi Jana III. — Andrzej, wal-

czył zaszczytnie w Prusiech ze Szwedami, Jakób zaś z Turkami pod Chocimem. M.

Koszczyński Jędrzej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Koszewski, herbu Ciołek.

Koszkowski, herbu Dołęga.

Koszonowski Aleksander, kanonik Poznański był sekretarzem króla Jana III.

Koszowicz Jan Michał, za wojenne zasługi nobilitowany r. 1662.

Koszowski, dziedziczył na Podolu. M.

Koszubski Paweł, sekretarz Zygmunta III.

Koszutski, herbu Leszczyc. Sebastian, żupnik Wielicki w połowie XVII. wieku, zbudował tamże klasztor OO. Reformatów. — Stanisław, wydał szacowne dzieło o wychowaniu i ćwiczeniu przełożonego r. 1558. M.

Koszyce, herbu Poraj. M.*

Koszycki, herbu Samson. M.*

Koszyrski książę, herbu Pogonia, obacz Sanguszko.

Koszyrski Krzysztof, szlachcic polski z Sochaczewskiego, dla niepospolitych nauk i dowcipu posiadał względy Zygmunta I., gdzie go powszechnie zwano uciechą i roskoszą dworu. M.

K O T.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy ma być kot morski wspięty nogami przednimi do góry, ogon po między nogi zwiniony, a przepasany w połowie pasem żółtym, na hełmie zaś trzy piór strusich. Wojsznar, jeden z panów Litewskich, przyjął

ów herb na sejmie Horodelskim; a prócz niego nieużywał go nikt więcej w Polsce.

Kot, herbu Doliwa. M.*

Kot (Koth) Wincenty z Dębna, arcybiskup Gnieźnieński, piastujący poprzednio stopień doktora nauk wyzwolonych w akademii Krakowskiej, przewodniczył chwałebnie w trudnych przygodach kraju; a tak przez czyny publiczne, jak i cnoty prywatnego życia, pozyskał szacunek współczesnych; † 1448. M.

Kotarski, herbu Pniehinia. — Stanisław, syn cześnika Latyczewskiego, pułkownikował kozakom Zaporozkim za panowania Władysława IV. — Tomasz, walczył pod wodzą Sobieskiego pod Wiedniem. M.

Kotczyc w Słonimskim.

Kotecki Rafał, sekretarz Zygmunta I.

Kotkowski, herbu Ostoja. Mikołaj, podczaszy Sieradzki w XVI. stuleciu, uczestniczył zaszczytnie w różnych sprawach kraju. Mikołaj, syn jego z Gołuchowskiej, służąc wojskowo, dostał się w niewolę Turrecką.

Kotlarzewski Jan, na początku tego stulecia rozpoczął nową epokę poezji ruskiej; tak przetłumaczył Eneidę wierszem rymownym, przeczco wzbudził niemały zapal i naśladowanie. M.

Kotlewicz, herbu Pobóg. M.*

Kotliński, herbu Ogończyk. Jerzy Maurycy ze Szlązka, zawiadując pod wodzą Stahrenberga komendę dwóch tysięcy piechoty, dawał Turkom mężny odpór pod Wiedniem, gdzie też zginął od ciężkiego postrzału.

Kotlubaj Samuel, podczaszy Witebski r. 1674.

Kotomirski, herbu Puchała.

Kotoni Jerzy i Konstanty, nobilitowani za czyny wojenne r. 1676.

Kotowicki, herbu Korab.

Kotowicz, herbu Korczak. Gniazdo domu tego ziemia Wołyńska, z kąd przeniósł się na Litwę. Jan, kasztelan Wileński, położył pierwszy fundację na klasztor Karmelitów bosych w Grodnie; Jan, syn jego umarł z ran odebranych przy obronie Smoleńska Aleksander, biskup Wileński, pasterz pełen przykładnego życia i promowator nauk, sprowadził XX. Missyonarzów do Wilna; † 1686. — Piotr, marszałek Litewski, odbył we Lwowie z Petrylą, wojewodą Wołoskim badanie sądowe, w skutek którego tenże jako gwałciciel przymierza skazany został na ucięcie głowy. M.

Kotowski, herbu Pomian. Jan, porucznikując pod Chodkiewiczem, poległ w jednej z wielu bitew ztaczanych; Stanisław, zginął w bitwie z Turkami pod Oryninem, Jędrzej pod Chocimem, Krzysztof, zaś pod Łojowem. Wszyscy cztery byli braćmi rodzonemi.

Kotowski, herbu Trzaska. Adam, sekretarz królewski, otrzymawszy indygenat w r. 1673, przyrzekł w potrzebie kraju dostawić sto dragonii własnym kosztem. M.

Kotuliński, herbu Odrowąż. M.*

Koturczyński Wojciech, podpisał elokę Jana III.

Kotutewicz, herbu Trzaska. M.*

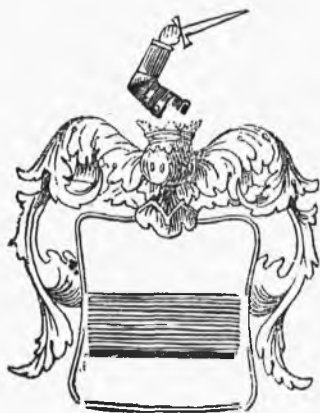
K O T W I C A.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest kotwica z trygonów ułożona, uchem na dół położona, a na hełmie trzy pióra strusie. Tym herbem pieczętuje się dóm Kotontajów.

Kotwicki, herbu Korab. M.*

Kotwicz.**Opis herbu.**

W tarczy białej jest pas czerwony na kształt rzeki wszerz tarczy rozciągniony, a na hełmie ręka z mieczem niby do ciężca wzniesiona.

Tym znakiem pieczętują się: Chmielik, Czapllicki, Dłuski, Dzieganowski, Gilewski,

Gołycki, Grodliński, Hełmindowski, Hemindowski, Kalecki, Kalenkowicz, Komorowski, Kotwicz, Krzycki, Lenkiewicz, Muchliński, Pochner, Radomicki, Silheim, Smolik, Strupiński, Strzała, Święderski, Sylchanowski, Tołkacz, Wężykowski, Wilkowski, Wryszkowski, Wyrzykowski, Zgorski.

Przodek domu tego był niejaki Pochner, i pochodził z Austrii; osiadłszy tenże w XIII. wieku na Ślązku, przezwiał się Kotwiczem, z kąd potomkowie jego przenieśli się później do Polski i od różnych dóbr nabyli osobnych nazwisk. — Janisław, arcybiskup Gnieźnieński, fundował OO. Dominikanów w Zninie, przyczem hojnie opatrując ubóstwo, pozyskał zaszczytne imię ojca ubogich; † 1341. Mikołaj, archydyakon Poznański, prałat wielkiej znajomości prawa, na synodzie prowincjonalnym za Jana Łaskiego, arcybiskupa Gnieźnieńskiego podał zbawienne ustawy o gwałcicielach; † 1493. M.

Kotyński Jan, uczeń akademii Krakowskiej, pisał pochwałę Władysława IV. M.

Kowalewski, herbu Dołęga. Stanisław, łowczy Kijowski, sprawował urząd komisarza do traktatów z Moskwą; r. 1670. Gorliwy o wiarę katolicką, przebudował w Kisielowie zbór arianski na kościół parafialny.

Kowalewski, herbu Godziemba. Tomasz, pisarz ziemski Sandomierski, słynął z rzadkiej dobroczynności dla ubogich i

sprawiedliwości w urzędzie; nieprzyjmując bowiem żadnych darów ani jakichkolwiek upominków, zwykł był mawiać: „I bez tego z łaski Boga będę chleb jadł;“ † 1646.

Kowalewski, herbu Gryf. M.*

Kowalewski, herbu Junosza.

Kowalewski, herbu Łada.

Kowalewski, herbu Nowina.

Kowalewski, herbu Prus III.

Kowalewski, herbu Radwan.

Kowalewski, herbu Żukowski. M.*

Kowalewski Jan, Zaporoziec, nobilitowany r. 1659. M. Marcin, kapitan z pułku marszałka kor. Lubomirskiego, dostał się do niewoli Tureckiej, z której dopiero r. 1727 po czterdziestoletniej niewoli od Trynitarzy Lwowskich został wykupiony. M.

Kowalkowski, herbu Godziemba. M.*

Kowalkowski, her. Przegonia. M.*

Kowalski, herbu Abdank.

Kowalski, herbu Jasieńczyk. M.*

Kowalski, herbu Korab. Kilku z tego domu piastowali urzęda na Rusi. Z tych jeden chorąży Lwowski, poległ w bitwie z najezdniczą turską r. 1649. W walce, gdy mu prawą rękę odcięto, przejął chorągiew w lewą, a gdy i tę stracił, upuszczony sztandar na ziemię przykrył swoim ciałem, dochowując ów klejnot mu powierzony aż do ostatniego tchu życia swego.

Kowalski, herbu Wieruszowa, dóm starodawny w Sieradzkim, posiadający przywileja od Władysława Jagiełły. — Benedykt, sędzia ziemski Wieluński, fundował w Wieruszowie r. 1401 klasztor zakonników ś. Pawła; następnie w wojnie z Krzyżakami poległ w bitwie pod Malborkiem r. 1409. — Marcin, fundował OO. Reformatorów w Kaliszu roku 1631.

Kowinicki, herbu Trąby.

Kowiński w województw. Płockim.

Kownacki, herbu Sępowron.

Kownacki, herbu Suche komnaty.

Kownacki Hipolit, niegdy sekretarz prymasa Poniatowskiego, później bibliotekarz Stanisława Potockiego w Wilanowie, poświęcał się z osobliwszym zamiłowaniem badaniom historycznym. Po między innymi wydał wielce szacowne dzieło: „Dzieje Mazowsza.“ Pełen zasług w dziedzinie nauk, zakończył życie czynne w r. 1854, przeżywszy lat 93. M.

Kownia.**Opis herbu.**

W polu czerwonym tarczy są trzy gołe miecze, u dołu ostrzami się zchodzące, a na hełmie trzy pióra strusie. Są atoli i odmiany jego, a to z dodaniem księżycy u spodu, albo gwiazd pomiędzy mieczami.

Tym znakiem pieczętują się: Domaradzki, Łośniewski, Pacholowiecki, Ptacek, Suskrajewski i Tur.

Kojczan Sułkowicz, herbu Wężyk.

Kozakiewicz Marcin, podpisał elekcyę Jana III. — Ksawery, kanonik Wileński, w r. 1618 piastował godność rektora kościoła i gospody ś. Stanisława w Rzymie. M.

Kozarski, herbu Wąż. — Tomasz, rotmistrz królewski, zginął za Zygmunta III. pod Smoleńskiem. — Stanisław, rotmistrzował z chwałą w wyprawie Chocimskiej. Czterech innych stawało na elekcyi Jana III.

Kozaryn, herbu DRYA.

Kozew Stefan, horodniczy Witebski, roku 1704.

Koziarowski, herbu Jelita. M.*

Kozie, herbu Łabędź. Dwoch podpisało elekcyę Jana III.

Koziaki, herbu Lubicz. — Maciej, rotmistrz jazdy polskiej, uczestniczył z chwałą niemają w ekspedycyi Moskiewskiej. r. 1665.

KOZICZKOWSKI.**Opis herbu.**

W tarczy są trzy róże na gałązkach, zchodzących się u dołu do kupy, u każdej gałązki zaś po cztery listki, a na hełmie w koronie trzy pióra strusich. Tego herbu używa tylko dóm Kozickowskich w Prusiech.

Koziebrodzki, herbu Jastrzębiec. Władysław, podpisał z Potockim województwem elekcyę Jana III.

Kozięłowski, herbu Zerwikapur. Krystyn, kasztelan Sądecki, podpisał przymierze Władysława Jagiełły z Krzyżakami roku 1412. M.

Koziak, herbu Pawęża Herburt na Litwie.

Kozielski, herbu Leliwa.

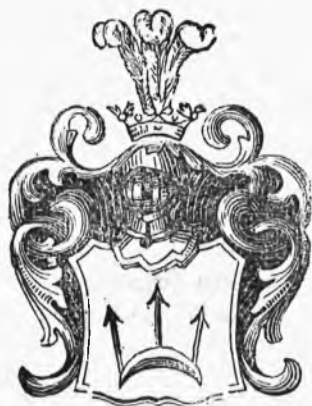
Kozielski, herbu Rola. Maciej, rotmistrz królewski; Bielski chwali jego wojenne czyny na Podolu przeciw Tatarom. — Seweryn, zakonu Pijarskiego, biegły w naukach filozoficznych i teologicznych, trudnił się ich wykładem z niemają korzyścią młodzieży; † 1730. M.

Koziel I.**Opis herbu.**

W polu czerwonym tarczy, powinien być kozieł biały w prawą stronę sobą obrócony, na hełmie w koronie zaś podobnie taki kozieł tylko do połowy do góry się wspinający. Do Polski dostał się ów

herb ze Szlązka, gdzie go Wilczkowie używają.

Kozieł II.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest księżyc niepełny rogami na dół obrócony, z którego barku z pośrodku i obu końców wystają trzy strzały, a na hełmie trzy piór strusich.

Herbu tego używali Kozłowie na Litwie, z których jedni

przezwali się Poklewskimi, drudzy Jasienieckimi.

Koziełkowski Mikołaj, podpisał elekcję Władysława IV.

Kozieniecki w Orszańskim.

Kozieradzki, herbu Korczak.

Kozierowski, herbu Dołęga.

Kozierowski, herbu Jelita.

Kozietulski, herbu Abdank. Jeden tego nazwiska, rotmistrz legionów polskich pod Napoleonem I., wstawił się z odwagi przy pamiętym zdobyciu wąwozu Sommo-Sierra w Pireneach roku 1808. M.

Kozika

herbu Zkrzyżłuk, którego Okólski tak opisuje: Łuk tatarski ciągnięty do góry napięty, a na niej stoi krzyż złoty. Herb ów nadany został przodkowi domu Kozików jako znak nagrody

za odniesione zwycięstwo nad Tatarami, oznaczając tém zarazem zwycięstwo krzyża ś. nad księżycem. Nadgrobniki Kozików, spowinowacanych z książęcimi domami w Polsce, znajdują się w Kijowie i Sokalu.

Kozikowski Aleksander, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Koziński, herbu Kierdeja. Adam, kasztelan Wołyński, wielbiony z dobroczynności dla ubogich i dla collegium Łuckiego.

Koziński, herbu Lubicz. M.*

Koziński, herbu Zagłoba z odmianą, że nie przez podkową szablą idzie, ale nad podkową sterczy ostrzem do góry, a na hełmie miasto skrzydła, trzy pióra strusie. Ducha rycerskiego, poległ jeden z domu tego Gabryel, w bitwie pod Sokalem.

Koziński, herbu Zdań. M.*

Kozłatkowski, herbu Śreniawa.

Kozloróg, herbu Jelita. M.*

Kozloróg, herbu Poraj. M.*

Kozłowski.

Opis herbu.

W tarczy ma być mur na ukos niby walący się od góry, a na hełmie w koronie dwa rogi bawole albo trąby myśliwe, u których z każdego boku wisi po cztery dzwonki sokole. Będący dawniej w ziemi Pruskiej, pisali się jedni z Kozłowa, drudzy z Kłotki, a inni z Laskowej.

Kozłowski, herbu Jastrzębiec. — Mikołaj, podsędek Sanocki, jako poseł sejmowi r. 1618, deputował na trybunał Radomski. — Mikołaj, odznaczył się walecznością w bojach; poległ też w jednej potyczce z nieprzyjacielem r. 1769. M. — Michał, syn jego uczestnicząc w szkołach w Berlinie i Lipsku, otrzymał w Halli patent doktora medycyny, z kąd powróciwszy do ojczyzny, został najpierw sztabs-medykem gwardyi koronnej, a potem konsyliarzem Stanisława Augusta. W czasie późniejszych wojen jako medyk generalny lazaretów wojskowych, pozyskał imię prawdziwego przyjaciela ludzkości. M.

Kozłowski, herbu Lis. Wawrzyniec, z pocztm Kozaków Ukraińców wysłany w pomoc Iwoni, gospodarowi Wołoszy przeciw Turkom, w wielu bitwach dał dowody nieustraszonego męstwa, gdy wtém przez zdradę tego Iwoni popadł w niewolę Muzułmanów roku 1578, z której wyszedł dopiero za wykupnem Ormianów polskich. M.

Kozłowski, her. Wieże na Szlązku.

Kozłowski Piotr, kasztelan Zawichostski, poległ w bitwie pod Wielkołukami roku 1579. M. — Kozłowski Szymon, proboszcz obrządku grecko-katolickiego w Żółtkwi w połowie XVIII. wieku, jaśnieje w rocznikach tego miasta z szczególnego poświęcenia się dla nieszczęśliwych, których w czasie morowej zarazy niezmordowanie ratował i pocieszał. M. — Kozłowski Mateusz, kapłan zakonu kaznodziejskiego, rodem z Krakowa, po powrocie swoim z Rzymu, gdzie nauki pobierał, do ojczyzny, rozpoczął zawód nauczycielski, w którym pozyskał nieograniczone poważanie i szacunek od wszystkich stanów, ceniących jego wysokie nauki i cnoty kapłańskie. Piastując później różne godności akademickie, poświęcał oznaczoną sobie pensję na potrzeby klasztoru swego, mieniając go właścicielem wszystkiego co posiadał. Pełen zasług, przeniósł się do wieczności w roku 1839. M.

Kozmian, herbu Nałęcz. — Kajetan, radca stanu i wzorowy gospodarz, celował przedniedawna jeszcze jako jentálny wierszopis. Pomiedzy innemi wydał poemat: „Ziemiaństwo,“ w którym naucza ziomków swoich kochać Boga, cnotę, mierność i zagon rodzinny; a w zgrzybiałym nawet wieku w zaciszu wiejskiego życia, wygotował poemat bohaterki: „Stefan Czarnecki,“ przypominający wielką przeszłość narodu polskiego. Życie pracowite zakończył dopiero w r. 1856. M.

Kozmińczyk Benedykt, akademik Krakowski, pracą własną i majątkiem rozkrzewiał nauki w Polsce; pełen wzniosłych uczuć wyznaczył dla tejsze akademii 4.000

zerm. zł. na różne fundusze; pisał oraz szczytne poemata, między innemi *Pharsalia Lucana*. Życie zakończył r. 1569, a nadgrobek znajduje się w kościele OO. Dominikanów w Krakowie. M.

Kozmiński, herbu Lubicz.

Kozmiński, herbu Poraj, jednej dzielnicy z Gruszczyńskimi w Wielkiej Polsce. — Piotr, sędzia ziemski Kaliski, uczestniczył z chwałą we wszystkich wyprawach Jana Sobieskiego. — Jan, syn jego wstępując w ślady ojca swego, zakończył' zawód życia w zaszczytnym boju.

Kozmiński Mikołaj, zakonu s. Benedykta, jaśniał swoich czasów z ostrości życia i wielkiej bogobojności; † 1490. M.

Kozniński, herbu Nowina. — Flo-ryan, sławiony z męstwa w bitwie pod Pleszkowem.

Kozniowski, herbu Ostoja.

Kozuba, herbu Mora.

Kozubowski Adam, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kozubski, herbu Abdank.

Kozuchowski, herbu Doliwa. — Stanisław, stolnik Kaliski, zebrał i podał do druku prawa koronne od roku 1550 do 1729. M.

Kozuchowski, herbu Pierzchała. M.*

Kozuchowski, herbu Roch.

Kozyński w Krzemienieckim. M.*

Krabenow, nobilit. w r. 1685. M.*

Kraczkowski w Sandomierskim. M.*

Kraiński, herbu Jelita. — Krzysztof, znakomity kaznodzieja w XVII. wieku, wydał kilka dzieł treści duchownej. M.

Krajewski, herbu Jasińczyk. — Marcin, dziedzic na Sendziwujach, obrawszy stan duchowny, najprzód rządził seminarium dyecezyalne w Pultusku r. 1766, poczem mianowany kanonikiem i officialem Łom-

żyńskim, zasłużył się przywróceniem zwyczajnego porządku w zarządzie duchowieństwa. M.

Krajewski, herbu Leliwa. — Jędrzej, archydyakon Krakowski, sekretarz Zygmunta Augusta, niespracowany w karność kościelnej; † 1573. — Jan, poeta znakomity na początku XVII. wieku, wydał drukiem kilka prac historycznych. M.

Krajewski, herbu Łabędź. Z tego domu był Mikołaj, biskup Przemyski, zmarły roku 1498.

Krajewski, herbu Trzaska. — Jan Stanisław, kapitan w wojsku polskim, poległ w bitwie pod Krupczycami r. 1794. M.

Krajewski, waleczny towarzysz z rotty sławnego z zwycięstw rotmistrza Niewiarowskiego, w wojnie Inflanckiej pojmany od Szwedów w zasadzce utajonych, i stawiony przed Karolem IX., mężnie i nieuleknie odpowiadał na czynione mu zapytania; w tém po zaszłej bitwie pod Kircholmem roku 1605, wleczony jako jeniec, od tegoż króla najezdcy z tej kłęski uciekającego, nikczemnie szpadą przesyty. M.

Krakowicz Jan i Wawrzyniec, wybrańcy z Raniszowskiej Woli (włości położonej w Rzeszowskim obwodzie), za odznaczenie się na wojnach, przywilejem Augusta II. roku 1699 obdarzeni wolnością i posiadłościami gruntowemi. M.

Krakowiecki, herbu Bończa.

Krakowiński; trzech głosowało na elekcyi Jana III.

Kral, nobilitowany r. 1768. M.*

Kralewski, nobilitowany r. 1768. M.*

Kramkowski w Lubelskiem.

Kramptemer Rafał, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Krakowski, herbu Trąba.

Krapiewski, herbu Korab.

Krasicki, herbu Rogala z mitrą książęcą, pochodzi od Pomściborza, hrabi na Mnachanacimie, kasztelana Ciechanowskiego.

W Dobrzyńskiej ziemi kwitnął pod imieniem Sיעińskich z Siecina i Murzynowa; z tych Piotr był kasztelanem Wyszogrodzkim; Stanisław, biskupem Przemyskim; Piotr, kasztelanem Czerskim, a Piotr kasztelanem Inowrocławskim. — Jakób Sיעiński przewany Trąba, mąż wojenny; tegoż syn także Jakób, przeniosłszy się około roku 1510 do ziemi Przemyskiej, i pojawiwszy Barbarę Orzechowską (ciotkę Stanisława sławnego pisarza), wziął z nią Krasice z przyległościami i od tych dóbr Krasickim pisać się zaczął. Synowie jego: Marcin, wojski Przemyski, mąż zasłużony z czynów rycerskich; Aleksy, sędzia ziemski Przemyski, zostawił wiele mów i dysertacji w rękopismach. Nowomiejska wniosła mu w posagu Nowemiasto z częścią dawnego księstwa Bybelskiego. Tego potomkowie: Jan, podkomorzy Ciechanowski; Jeremiasz, proboszcz Przemyski, mąż wielce dobroczynny, zabity we własnym domu swoim roku 1621. Jakób, umarł młodo w Poznaniu, ofiarowawszy nowicyatowi Krakowskiemu znakomity dar w księgach i innych przyborach. Stanisław, oboźny koronny, ochmistrz królowej Anny, kasztelan Przemyski, mąż doświadczony w boju i w radzie, dla tego też wielce szacowany u królów Zygmunta Augusta, Henryka, Stefana i Zygmunta III. On to czynił z Toszmą, hospodarem Wołoskim, niegdyś hołdownikiem a później zdrajcą Polski, schwytanym w ucieczce swojej do Węgier i do Lwowa przywiedzionym, badanie sądowe, w skutek którego Tomsza za wyrokiem królewskim skazany został na utratę życia, co spełniono ścięciem na rynku Lwowskim roku 1563. W potrzebie z Tatarami i Moskwą, dał on wielkiego mężstwa dowody, przytém dopełniał przez cały ciąg życia królowej Anny najpoufniejsze jej życzenia; tak towarzyszył w drodze do Szwecyi, dzielił niebezpieczeństwa i zwiększał okazałość dworu królewskiego swym majątkiem. W czasie przyjazdu króla do Szwecyi roku 1593, gdy jako marszałek królowej w Gdańsku urząd nieobecnych marszałków koronnych zastępował, a gdy wśród

zaburzenia spokojność i porządek przywrócić usiłował, gorliwości swej o bezpieczeństwo króla Zygmunta III. o mało co życiem nieprzeplacił. Był to człowiek ludzki, wszystkim miły, w rycerskich dziełach biegły, a ludzi mądrych kochający. Po matce swojej odziedziczył dobra Krasice z przyległemi wsiami, gdzie zamek Krasieczyn w roku 1594 stawiać rozpoczął; posiadał także od roku 1589 Dubiecko. Z Żurawińskiej zostawił synów dwóch, z Jakubowskiej tyleż córek, z których Katarzyna była małżonką Jana Daniłowicza, wojewody Ruskiego, pradziada po kądzieli króla Sobieskiego. — Marcin, krajczy koronny, dalej kasztelan Lwowski, a w r. 1627 wojewoda Podolski, syn poprzedzającego, z polecenia królowej Anny pobierał wychowanie w Ingolstadzie. Był to równie mąż ojczyznę kochający, dla której przeciwko Moskwie, Turkom i Tatarom swym kosztem liczne rotę stawił, i sam do obozu wodził, nacierając z nimi odważnie na nieprzyjaciół kraju. W czasie rokосу jemu to było powierzono bezpieczeństwo królowej, którą od napastujących Tatarów oswobodził, wicherzających w Rzpltej hamował, broniąc przytém wolność ojczystą. Sprawując poselstwo do cesarza Ferdynanda II., z którym znał się jeszcze z lat młodociennych ze szkół w Ingolstadzie, zaszczycony został od tego monarchy w raz z bratem swoim Jerzym, godnością hrabi państwa Rzymskiego. On to dźwignął zamek Przemyski już do ruiny nachylony, a Krasieczynski dla obrony okolicy wraz z kaplicą dokończył; Karmelitom bosym w Przemyślu zbudował wspaniały kościół z klasztorem, poczem wiek podeszły poświęcił pobożności, naukom i przyjaźni, doświadczając w obywatelstwie, które zawsze zapełniało dóm jego gościnny, nadzwyczajne poważanie; życie zakończył r. 1633, przekazując obszerne dobra w braku potomstwa na bratanków swoich. — Starszy brat jego Jerzy, chorąży Halicki, starosta Doliński i Boberecki, to pod bronią przeciw nieprzyjaciołom ojczyzny, to w pokoju na urzędach, dożył wieku sędziwego. Ro-

zumu wykształconego naukami i postawy ciała okazałej, miał siłę tak wielką, że woła pałaszem przecinał; † 1645. I on też był dostojnością hrabi cesarstwa Rzymskiego wraz z potomstwem obojej płci zaszczycony. Z Sanguszkównej księżnej zostawił synów pięciu: Stanisława, podczaszego Łomżyńskiego; Mikołaja, protonotariusza papieża Urbana VIII., archidyakona i administratora biskupstwa Łuckiego, a potem biskupa Argiweńskiego. — Marcin Konstanty, z razu podczaszy, dalej kasztelan Przemyski. Synowie tegoż: Aleksander, drugi Jerzy, stolnik Przemyski znany z wydania drukiem dzieła wierszem napisanego: „Scutata Sarmatiae Aquila sub regalli clypeo Joannis III. representata 1676.“ Po bezpotomnym zgonie tegoż, przeszły dobra Krasieczyn na Modrzewskich, Łaszczów, Tartów, Mnischów i Potockich; Dynów zaś przeszedł na Ogińskich. — Jerzy Kazimierz, mąż wielce dobroczynny, zapisał Jezuitom Piotrkowskim znaczny legat, a Karmelitom bosym Przemyskim wieś Hubice i Przedzielnice. Adoptowany za syna od swego wuja, ostatniego księcia Sanguszki Koszyrskiego, schodzącego bezdzietnie, odziedziczył po nim księstwo Koszyrskie i odtąd książęcą mitrą swój rodowy klejnot ozdabiać zaczął; † 1689. — Adam Władysław, chorąży Wołyński, nakoniec kasztelan Przemyski, mąż wielkich przymiotów, uposażył kościół w Rokietnicy, w Tuligłowach zaś nowe probostwo erygował; † 1677 — Jan, syn jego, zginął w bitwie pod Żurawnem roku 1676; drugi Karol, adoptowany za syna od stryja swego Jerzego Kazimierza, odziedziczył po nim księstwo Koszyrskie. Równie cnót staropolskich, umarł w roku 1717 kasztelanem Chełmskim, zostawiając z księżnej Czetwertyńskiej syna Józefa, kasztelana Halickiego, męża cnót wielu, zmarłego roku 1712. Synowie jego z Justyny Sapieżanki, wojewodzianki Trockiej: Aleksander i Jan, chorąży Litewski nadworny. Z dalszych potomków tychże: Feliks, dziedzic na Olble, Wielbicy i Wojchoszczu, fundował OO. Reformatorów w Lublinie;

Jacek, wielbiony jako dobroczyńca uczącej się młodzieży; — Jan, kasztelan Chełmski, mąż pełen cnót obywatelskich i ludzkości († 1751), zostawił sześciu synów, z których był najstarszym: Ignacy, (urodzony w Dubiecku 3. Lutego roku 1735). Ten w 16tym roku życia swego utraciwszy ojca, został pod pieczę bogobojnej matki (Anny z Starzechowskich), która widząc w podrastającym dziecięciu osobliwsze zdolności, zajęła się nim troskliwie. Po ukończeniu szkół u OO. Jezuitów we Lwowie, przeznaczony został do stanu duchownego; wysłany przeto do Rzymu, powrócił po pięciu latach nauk do Warszawy, gdzie został zamianowany w tymże roku (1759) kanonikiem katedry Przemyskiej. Jako kustosz kapituły Lwowskiej, uczestniczył na trybunał Małopolski, któremu w roku 1763 prezydował. Król Stanisław ceniąc przymioty jego, dał mu wkrótce kanonię Warmińską, później został koadjutorem opactwa Wąchockiego przy znakomitym biskupie Kijowskim Józefie Załuskim, z kąd go Grabowski, biskup Warmiński przybrał za koadjutora swego. Po zgonie tegoż biskupa zasiadł, przeto w początkach 1767 roku krzesło biskupstwa Warmińskiego, utraciwszy rokiem wprzódę cnotliwą matkę swoją. Tam zajął się uporządkowaniem diecezji, oddając się nadto naukom i przyozdabianiem Heilsberga i Smolan, rezydencji swoich, przyczem zaczął oraz wydawać różne pisma, które zwróciły na niego oczy ziomków, a zjednały mu chwałę znakomitego pisarza, i stały się najpiękniejszą literatury polskiej ozdobą. Z dowcipem i poetycznym talentem, łączył oraz najmiłsze przymioty obcowania. Pełen zabawnych anegdot, obfity w dowcipne żarty, umiał najdrobniejszej rzeczy nadać szczególniejszy wdzięk w opowiadaniu. Dóm jego odtąd zawsze pełen przyjaciół, znajomych i krewnych, łączył z przepychem książęcym staropolską gościnność, uprzyjemnioną przyzwoitą wesołością gospodarza. W roku 1795 mianowany księciem-arcybiskupem Gnieźnieńskim, zamieszkał w Skierniewicach w księstwie Łowickim, i tam bawił się najmiłszém sobie

upiększeniem ogrodów, gdzie są dotąd ślady kilkoletniego pobytu jego. Z powodów różnych względem biskupstwa Warmińskiego spraw zaległych, na początku tego stulecia pojechał do Berlina, gdzie też dokonał życia 14. Marca roku 1801, mając lat dopiero 66. Ciało jego złożone zostało w świeżo za jego staraniem i zabiegiem tam wystawionym kościele ś. Jadwigi. Dopiero za wstawieniem się księcia Antoniego Radziwiłła, namiestnika Wielkiego księstwa Poznańskiego, a gorliwém staraniem X. Wolickiego, arcybiskupa tamtejszego, szczątki jego przywieziono do Gniezna i tam złożono na wieczny spoczynek r. 1829. Jak wiadomo, Ignacy Krasicki wydał wiele dzieł szacownych, między któremi są: bajki i przypowieści, satyry, listy, poemata żartobliwe: *myszeis*, *monochomachia* i t. d. *wojna Chocimska*, *pieśni Ossyana*, listy o ogrodach, przypadki *Doświadczyńskiego*, *Pan Podstoli*, *rozmowy zmarłych z Lucyana*, *żywoty zacnych mężów z Plutarcha tłumaczone lub naśladowane*, *zbiór potrzebnych wiadomości*, i t. d. *Dmochowski* w mowie mianej na posiedzeniu *Towarzystwa przyjaciół nauk*, wyrzekł o Krasickim te pamiętne słowa: „Póki się utrzyma język polski, ta znakomita i najkształtniej okrzesa gależ języka sławiańskiego, póty imię jego (Ignacego Krasickiego) wspomniane będzie z tém uczuciem, jakie dzieła jego w każdym z czytających wzbudzają. Co mówię! dzieła jego przyłożą się do utrzymania tego języka. Najodleglejsi potomkowie, chciwi tych samych kosztować słodczy, których w czytaniu Krasickiego ich pradziadowie czerpali, uczyć się będą ich mowy i przesła ją swoim następcom.“

Pięciu braci Ignacego: *Franciszek Xawery*, Jezuita, a po zniesieniu zakonu kanonik i proboszcz kapituły Warmińskiej, umarł w r. 1781. *Karol*, także Jezuita a po zniesieniu zakonu kanonik kat. Krakowski i Warmiński, umarł w młodym wieku. *Marcin*, kanonik kat. Warmiński; *Antoni*, pułkownik wojsk Rzpltej, po wiele kroć poseł na sejmy z ziem Ruskich, kawaler orde-

rów orła białego i ś. Stanisława, mąż świętych zalet i wytwornego zdania, przytém gościnności i ludzkości staropolskiej, zostawił po sobie pamiątki pisane wierszem i prozą. — Katarzyna córka Antoniego, zmarłego w Dubiecku r. 1800 (za Stadnickim, starostą Ostrzeszewskim), słynęła z talentu malarskiego; jęj prace przechowują dotąd w obrazach olejnych w Boratynie i Dubiecku. Anna, jęj siostra (za Charczewskim) podobnie wykształcona w malarstwie i rytownictwie. Synowie tegoż Antoniego: Jan, od młodych lat służąc w wojsku Rzpltej, deputował z Bractawskiego na trybunał Lubelski r. 1792; majorem w regimencie imienia Potockich, odznaczył się szczególnie w obronie przejścia Bugu pod Dubieńką; życie zasłużone zakończył w Baranowie r. 1831. Ignacy, kawaler orderu ś. Stanisława, podkomorzy królestwa Galicyi, posiadał jeden z najznakomitszych zbiorów numizmatycznych w kraju i znajomość w tęg nauce niepospolitą, zostawił tęg w rękopismach pamiętniki i wiele notat historycznych i numizmatycznych; † 1844. Ksawery, młodo wstąpiwszy do wojsk Rzpltej, odbył w brygadzie Mokronowskiego całą wojnę; wr. 1794 miał sobie od Kościuszki powierzone dowództwo korpusu towarzysów tak zaszczytnie z tej kampanii znanych, potém jako majorowi dowództwo pułku huzarów; następnie otrzymał od tegoż naczelnika za odznaczające czyny w bojach pierścien obrońców ojczyzny. Życie zwątlone trudami zakończył w Lisku r. 1844. Maciej, mąż podobnie znakomity z nauk, i oddający się z zamiłowaniem rolnictwu, umarł w Dubiecku r. 1855. Józef, oficer 2go pułku ułanów księstwa Warszawskiego, w skutek ran odniesionych r. 1809 pod Sandomierzem, młodo zeszedł ze świata. *P. fam.*

Krasiński, herbu Słepowron. Przodek domu tego Warcisław Korwin, przybył za czasów Bolesława Wstydlwego do Polski z Węgier, gdzie osiadłszy na Mazowszu, nabył znaczne dobra sprawując oraz urząd hetmana wojsk księcia Mazowieckiego. Tego

dwaj synowie Roman i Bronisław, toż samo znakomici z urzędów i posiadłości ziemskich, pozostawili liczne potomstwo, z którego Chryzoltm, kasztelan Czerski pierwszy od dóbr Krasne, przezwanym został Krasińskim. — Sławek, sędzia Rożański i Makowski, za położone zasługi otrzymał uwolnienie od pewnych powinności na wieczne czasy (1427). Tego pięciu synów dało nazwę pięciu domom w Polsce; tak bowiem Sławomir, dziedzic na Szczukach, nazwał się Szczuckim; Stanisław na Rembowie, Rembowski; — Falisław na Łaniątkach, Łanieckim; — Jakób na Pienicy, Pienieckim; gdy tylko Mikołaj, dziedzic na Krasnem, pozostał przy tej nazwie — Krasińskich. Syn tegoż Jakób, służył wojskowo na Węgrzech, drugi Adam, w wyprawie Jana Olbrachta do Wołoszy, hetmaniał Mazurom, gdzie też poległ w lasach Bukowińskich r. 1497. Franciszek, biskup Krakowski, posiadający zaufanie narodu i króla Zygmunta Augusta, będąc jeszcze kanonikiem, po dwa razy jeździł w legacyi do Rzymu, i tyle do cesarza Maksymiliana, gdzie z chwałą niemając doprowadził polecene mu interesa do skutku. Za jego to staraniem na sejmie Lubelskim roku 1569 doszła tęg unia Litwy z koroną i inkorporacya Wołynia i Podlasia, za co król wywdzięczając się, wyniósł go na biskupstwo Krakowskie. Na tęg wysokiem stanowisku niezapomniał atoli swoich obowiązków obywatela, w potrzebie kraju bowiem podczas najazdu Tatarów wystawił 100 koni, a przeciw Gdańszczanom posłał 50 huszarów i 200 piechoty, szafując przytém hojne dary dla ubogich, których chętnie i w każdym razie wspomagał. Łagodnego charakteru, on jeden z biskupów na sejmie Warszawskim roku 1573 podpisał artykuły pokoju z różnawiercami, niezważając na czynione mu zarzuty; następnie zbudował wspaniałą świątynię w Krasnem, oraz szpital i szkołę, opatrzywszy takowe w dostatne fundusze. Uwielbiany i poważany od wszystkich, zakończył życie roku 1577. Pięciu braci jego, równie piastowali znakomite urzęda kościelne i świeckie. —

Jan, synowiec biskupa, kanonik i sekretarz Stefana Batorego, wydał drukiem kilka dzieł historycznych, a między temi *Polonia*, w którym podaje dokładny obraz polityczny stanu ówczesnej Polski; † 1612. Franciszek, kasztelan Ciechanowski, zjednął sobie chwałę niemałą wytrwałością przy oblężeniu Pskowa, gdzie z Zamojskim hetmanem, całą zimę w polu dotrwał. Stanisław, wojewoda Płocki, po zwiedzeniu dalekich krajów po za Europą, zajmował się czynnie sprawami ojczyzny, mianowicie praw uporządkowaniem. Bazyli, ten porzuciwszy znaczne dobra swoje w państwie rosyjskiem położone, udał się w protekcję Jana Kazimierza, który mu dał cześnikostwo Czacheckie w posiadanie dożywotnie. Ludwik, kasztelan Ciechanowski, starosta Płocki, odznaczył się wielce w wojnach ze Szwedami i Moskwą. Jan Bonawentura, wojewoda Płocki, fundował klasztor Reformatów w Węgrowie na Podlasiu. — Stanisław, starosta Nowomiejski; tego córka Franciszka dostała się w małżeństwo Karolowi, księciu Kurlandzkiemu, synowi Augusta III., którego zaślubiła bez wiedzy królewskiej, ztąd też zносиła niezastuzenie największe przeciwności losu. Dopiero po śmierci tego króla, za wdaniem się cesarzowej Maryi Teresy przyszła do swych praw niczém niezaprzeconych, którym jednak niebawem śmierć koniec przyniosła (r. 1796). Od jej córki jedynaczki, Maryi, zaślubionej księciu Sabaudyi, pochodzi dzisiejszy dóm królewski panujący w Sardynii. M. — Tekla, marszałkowa Czechryńska, znana znakomicie w świecie literackim; jej pracy wierszem i prozą zapełniały swoich czasów dziennik Wileński. M. — Józef, senator kasztelan, zasłużył się niemniej wydaniem pism czasowych: *Piast*, *Przewodnik Warszawski* i t. p.; napisał oraz i tłumaczył wiele dzieł dramatycznych; † 1845. M. — Leopold, prawdziwy przyjaciel ludzkości, którego szlachetne postanowienia uwielbiać będzie potomność; tak bowiem ostateczną swą wolą d. 18. sierpnia 1842 przekazał

cały swój majątek na dobroczynne cele: najpierw dobra Zalipie, Zawadówkę, Chołodówkę i Podgradzie (w Brzeżańskim obwodzie) zakładowi Sióstr miłosierdzia z tém zastrzeżeniem, aby założono oraz i dóm dla chorych w Rohatynie lub w inném miejscu tych posiadłości; dalej przekazał sprzedać cały swój majątek ruchomy, z czego uzyskaną kwotę miano rozdać pomiędzy poddanych ubogich lecz więcej pracowitych, którym jednocześnie darował na wieczne czasy daninę owsa osepowego. Jako osobny legat zapisał 1500 złr. dla podzielenia pomiędzy uboższych poddanych swoich. Uwieńczając tę szlachetną wolę ostatnią, przeznaczył oraz fundusz na założenie w tych dobrach domu ochrony dla małej dziatwy razem ze szkółką. M. — Waleryan, zamieszkawszy od r. 1831 w Edynburgu w Szkocyi, przez cały przeciąg pobytu zajmował się badaniem dziejów ojczystych; napisał też historię reformacyi w Polsce, zarys historii kościelnej narodów sławiańskich; panslawizm i germanizm; Rosya i Europa; zdanie o Napoleonie I. odnośnie do Polski i t. p., które to plody wydał drukiem w języku angielskim. Pełen przykładowych obyczajów, zakończył życie w roku 1855. M.

Krasiński, Jezuita w XVIII. wieku, wydał w Konstantynopolu historię odkrycia Ameryki, historię Egiptu i Afganistanu w języku tureckim. M.

Krasiński Aleksander, towarzysz ussarski za Zygmunta III., zginął w wojnie Moskiewskiej. M.

Krasiński Mikołaj, archidyakon Płocki, piastował urząd rektora kościoła i gospody ś. Stanisława w Rzymie r. 1611. M. Stanisław, kanonik Krakowski, uczynił fundacyę na opatrzenie 12 ubogich uczniów z młodzieży ziemiańskiej, legując na to 7000 złp. na dobrach Międzyjowicach r. 1599. M.

Kraska, herbu Belina.

Krasnicki, herbu Rawicz. Trzech tego imienia podpisało elekcyę Władysława IV.

Krasnodębski, herbu Pobóg z tą odmianą, że na podkowie kładą półtora krzyża. Adam Quiryń, wydał drukiem filozofię Arystotelesa r. 1678. — Łukasz, mąż uczony, pomnożył księgozbiór akademii Wileńskiej znacznym darem swoich książek. M.

Krasnodębski, poseł na sejmie Grodzieńskim r. 1793, sprzeciwiając się zamyśleniu ambasadora Siwersa, został uwiezony do Rosyi. M.

Krasnopolski, herbu Topor. Jeden z tego domu, urzędnik komory na Ukrainie, zabity od Hajdamaków podczas rebelji Gonty. M.

Krasnopolski, nobilitowany roku 1768. M.*

Krasnosielski, dóm dziedziczący na Wołyniu w XVI. wieku.

Krasnosielski, herbu Prus I. M.*

Krasowski, herbu Jastrzębiec.

Krasowski, herbu Rogala.

Krasowski, herbu Słepowron.

Krasowski, herbu Śreniawa. Jan, kanonik Przemyski, później Warszawski, dziedzic dóbr Siemiatycz, fundował tamże Missyonarzów; poczem przeniosłszy się do Rzymu, wielce się przyczynił do wspomnienia domu i kościoła narodowego ś. Stanisława tamże, któremu 40.000 złp. legował. M.

Krasowski Piotr, architekta Lwowski w połowie XVI. wieku, założył fundamenta na cerkiew tak nazwaną wołoską. M.

Krasuski, herbu Nieczuja. Paweł, rotmistrzował z chwałą w bitwie pod Chocimem.

Krasuski, herbu Nowina. Kilku z tego domu odznaczyło się czynami rycerskimi. — Michał, kapłan zakonu Jezuitów, wykładał z niemałą chwałą nauki po różnych szkołach, pisał oraz o wielu okolicznościach religijnych, dotyczących się szczególnie wojen Jana Kazimierza. M.

Kraszewski, herbu Jastrzębiec.

Kraszowski, herbu Nałęcz.

Kraus Michał, kapłan zakonu Piarskiego rodem ze Spiza, napisał wielce szacowne dzieło: „Prawidła sztuki krasomowczej.“ † 1673. M.*

Krauser (Crauser), nobilitowany roku 1673. M.

Krauszewski Jan, z ziemi Przemyskiej, w wyprawie węgierskiej kozaków Lissowczyków odznaczył się z mężstwa i odwagi. M.

Kraykowski, herbu Świerczek. Jan, kanonik Płocki, pisał wiersze heroiczne; † 1625. M.

Kraykowski, herbu Zagłoba. Paweł, podpisał elekcyę Władysława IV.

Krechowicki, dziedziczył na Podolu.

Kreczyk, nobilitowany r. 1685. M.*

Kreczmer Jan, niegdyś przełożony Dyzunitów w Połocku, przeszedłszy do unii został kaznodzieją Wileńskim, gdzie działając niespracowanie w duchu pojednania, wśród zaburzeń r. 1626 o mało co życia nie postradał. M.

Krekwicz, na Szlązku. Fryderyk, jeździł w legacyi do Konstantynopola, gdzie przeciwko prawu narodów osadzony w więzieniu, tamże życie zakończył.

Krempa Piotr, wódz załogi Sandomierskiej, podczas pamiętnego najazdu Tatarów na Polskę r. 1251, dawał mężny odpór najezdniczej tłuszczy; nareszcie namówiony od książąt ruskich, stawiał się w dobrej wierze w obozie nieprzyjacielskim dla umówienia pokoju, gdzie atoli został pojmany i srodze zamordowany. M.

Krepszul, herbu Drya.

Kresimowski Antoni, znakomity teolog; † 1706. M.

Kretkowski, herbu Dołęga, dóm starożytny w Polsce, z którego wielu piastowało wysokie urzęda. — Katarzyna, córka Łukasza, kasztelana brzesko-kujawskiego, osobliwsza dobrodziejka ubogich, po owdowieniu swoim przekazawszy majątek na dobre uczynki, wstąpiła do zakonu Panien Karmelitek bosych, w którym jaśniała z prawdziwych cnót chrześcijańskich; † 1654. M.

Kretowicz, herbu Godziemba. M.*

K R E U T Z E N.

Opis herbu.

W tarczy jest pas zakrzywiony z góry na dół idący, z hełmu zaś wystają trzy takie pasy, u wierzchu niby zawiązane. Tym znakiem pieczętowali się niegdy Kreuzowie w ziemi Pruskiej. Karol, Jezuita i znakomity kanonik w Gdańsku, wydał kilkanaście dzieł uczonych w języku niemieckim; † 1660.

Krenza Lew, władca Smoleński, wydał w r. 1618 traktat: „Obrona jedności cerkiewnej.

Kreza, herbu Ostoja. Jakób, w wojnie Polski z książętami Szlązkiemi, stał walecznie w obronie zamku Żarki. Mikołaj, w bitwie pod Sokalem, dostał się do niewoli Tatarskiej. Aleksander, mąż wojenny wniósł chwałę domu tego do grobu r. 1625.

Krepski, herbu Ostoja.

Krepski, herbu Poraj.

Krepski, herbu Nadelwicz. Tomasz, kapitan w gwardyi królewskiej, poległ w bitwie pod Kowalowem.

Kreutowski na Wołyniu.

Kreżyłowski, herbu Korczak.

Krieger Jan Konrad, malarz doskonały rodem ze Szczecina, w r. 1768 przeniósł się z Warszawy do Drezna, gdzie objął nauczycielstwo sztuki malarskiej. M.

Krivellius, nobilitowany za Batoro. M.*

Krobanowski, herbu Abdank.

Krobanowski, herbu Gryf.

Krobski Stefan Józef, akademik Krakowski, znakomity wierszopis w języku polskim i łacińskim na początku XVIII. wieku. M.

Kroclowski Stanisław i Piotr, podpisali elekcyę Jana III.

Kroczewski, herbu Grabie. — Erazm, podpisał unję Litwy z Koroną. Kilku poległo też na wojnach Polski z Tatarami i z Moskwą.

Krocowski Jacek, akademik Krakowski (1647), pisał wiersze przygodnie. M

Krogulecki, herbu Junosza.

Krogulski w Sandomierskim.^a

Kroiński, herbu Lis.

K R O J E.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są trzy kroje białe, a na hełmie w koronie pawi ogón. Jest to znak jeden z najdawniejszych w Polsce, którego używają tylko Krzeszowscy i Kopciowie na Litwie, ostatni atoli z tą różnicą, że na jednym

kroju kładą krzyż.

Krokier, mistrz akademii Krakowskiej i lekarz biegły nadworny Krzysztofa księcia Zbarazkiego, z którym przy poselstwie

r. 1621 jeździł do Turcyi; uleczywszy tamże matkę sultana, uzyskał wielką łaskę, którą użył na dobro poselstwa. M.

Krokoezyński, typograf umiety w drukarni biskupiej we Lwowie r. 1646. M.

Krokow w ziemi Pruskiej, gdzie ma własny herb.

Krokowski.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest trąba myśliwa, czarna, ustawiona na dwóch ptasich nogach, z wiązaniem u wierzchu, a na hełmie dwie ręce zbrojne złożone z podniesionymi palcami do góry. Olbracht Wikerod, rodem z Frankonii, osiadłszy w XIII. wieku w Prusiech, rozkrzewił tam potomstwo swoje; tego syn Franciszek nabywszy dobra Krokowo, pierwszy przyjął tą nazwę. Wawrzyniec, poległ w lasach Bukowińskich. Reinhold, pułkownikował zaszczytnie w wojnach Zygmunta III.

Krokowski, herbu Ślepowron na Rusi.

Krokwiński, nobilitowany w roku 1775. M.*

Krolewski, podpisał elekcyę Augusta II. M.*

Krolikiewicz, w ziemi Nurskiej. M.*

Krolikowski, herbu Poraj. Miłkołaj, podpisał pokój Brzeski.

Kromer Marcin, biskup Warmiński, rodem z Biecza na Podgórzu, znakomity pisarz dziejów ojczystych, nazwany przeto od

obcych Liwuszem polskim. Pełen bystrego dowcipu i pięknej wymowy, łączył oraz wysokie nauki, których nabral w Krakowie i innych zagranicznych akademiach, co go zaleciło Zygmuntowi I., który go poznawszy na dworze biskupa Gamrata, dodał swemu synowi Augustowi za sekretarza. Polubił uczonego męża Zygmunt August, a chcąc wynieść na wyższe stopnie, nobilitował go i mianował kanonikiem Krakowskim. Przełożony nad archiwum koronnym, zajął się uporządkowaniem onego, gdzie też powziął myśl napisania historii powszechnej narodu polskiego, do czego miał bogate materiały pod ręką. Przy wielu innych ważnych usługach publicznych, wykonał zamierzone dzieło z dokładnością wyborną łaciną, za co mu też zgromadzone stany swą wdzięczność publicznie oświadczyły. Niemniej i Stefan Batory považał go dla pięknych jego przymiotów, i powierzał mu ważne czynności kraju; między innymi odbywał ważne poselstwa do Rzymu, do Karola V. i Ferdynanda cesarzów. Po śmierci kardynała Hozysusza, został jednogłośnie obranym jego następcą na biskupstwo Warmińskie, gdzie w 77 roku życia przeniósł się do wieczności r. 1589. Oprócz historii powszechnej napisał Kromer panowanie Zygmunta I.; wyborny opis Polski, i kilka poezyj, które zwykł był zawsze posyłać kolegiacie Wiślickiej, jako jej dawny kustosz z pięknymi własnoręcznymi listami. M.

Kromer Andrzej, brat dziejopisa biskupa, pisał elegie i piękne wiersze; umarł w młodym wieku zaledwie doszedłszy lat 20 r. 1538. M.

Krompach, nobilit. r. 1673. M.*

Kroneman, nobilit. r. 1790. M.*

Kropidłowski Przedpełk, w bitwie pod Grunwaldem r. 1410 wśród wzniosłych czynów waleczności, zabrał główną chorągiew Krzyżacką ś. Jerzego. M.

Kropiwnicki, herbu Sas.

Kropotka, niegdy kniazie na Wołyniu.

Krosner Jan, obojga praw doktor, poświęcał się z wielkim zamiłowaniem naukom i usługom religijnym w Krakowie, gdzie też umarł r. 1631. M.

Krośnianin Paweł, akademik Krakowski rodem z Krosna, niegdy miasta kwitnącego na Podgórzu, które dało mu to nazwisko. On pierwszy zaczął uczyć wierszopistwa, i słynąc wydaniami także wierszami; pisał bowiem pełen mocy i wdzięków. Podczas zarazy morowej w Krakowie r. 1508, przeniósł się do Węgier, gdzie od pierwszych panów dla pięknych nauk i miłej w obcowaniu towarzyskiem przyjemności, z rzadką gościnnością został powitany. Wszystkie jego prace cechują trafny wybór materii i mocę dla każdego pojęcia i przekonania. M.

Krośnicki, herbu Lubicz.

Krosnowski, herbu Junosza. — Gniazdo domu tego województwo Rawskie; zkąd niektórzy przenieśli się na Ruś. Z wielu znakomitych z urzędów i godności, odznaczają się: Stanisław, podpisaniem zjazdu Jędrzejowskiego r. 1576. Mikołaj, podkomorzy Lwowski, potem wojewoda Czerniechowski, fundował wielkim nakładem szkoły przy kolegium Lwowskim; † 1723. — Mikołaj, arcybiskup Lwowski, mąż wielce uprzejmy i gościnny; pomiędzy innemi dobrodziejstwami dla ubogich tego miasta, zostawił szczytną pamięć fundacją dwóch kanonij, i pomnożeniem funduszu na muzykę kościelną darem 2000 złr., zaś do kaplicy Buczańskiej 10.000 złp.; † 1653. — Jan, chorąży Podolski, rotmistrz znaku hussarskiego królewicza Aleksandra, głośny z męstwa okazanego pod Wiedniem, zginął w utarczce r. 1702 pod Pinczowem stoczonej ze Szwedami. M.

Krosten w ziemi Pruskiej.

Kroszyński.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest niby trzyramienny lichtarz na podstawie dwuzębnej, który to znak zowią też lichtarzem.

Używali go kniazowie Kroszyńscy, pochodzący od księcia Wigunda, syna Kiejstutowego. Hrehory, syn tegoż Wigunda, zbudował miasto i zamek Kroszyn na Siewierzu, pierwszy przyjął nazwę kniazia Kroszyńskiego. Mikołaj, porucznik chorągwi usarskiej Lwa Sapiehy, dowód niepospolitego męstwa dał w pewnej akcji, gdzie w przedbojowym harcu 17 nieprzyjaciół pokonał. Pod Smoleńskiem postrzelony ciężko, umarł w obozie z rany otrzymanej.

Krotki, herbu Radwan na Żmudzi.

Krotowski, herbu Leszczyc. Jan, kasztelan Inowrocławski, posłował do Moskwy; † 1583.

Krowicki, herbu Nowina. Jan, dziekan katedralny Lwowski r. 1507, zrobił fundację na bezpłatne użycie łaźni parowej dla studentów szkoły miejskiej. M. — Marcin, pleban w Sądowej Wiszni rodem z Przemyśla, wydał kilka dzieł polemicznych treści duchownej, należących teraz do najrzadszych osobliwości bibliograficznych; † 1574. M.

Krucyni, obacz **Kruczyn**.

Kruczkowski na Wołyniu.

Kruczyn obacz herb **Krzyż**.

Krudner Jan, podpisał z Inflanckiego elekcyę Władysława IV.

Kruderowicz Kasper, akademik Krakowski r. 1670. M.

Kruki są w herbie Korwin, Ślepowron i Rosiniec.

Krukiewnicki, herbu Korczak.

Krukowiecki, herbu Pomian. M.*

Krukowski, herbu Gryf.

Krukowski, herbu Ślepowron z tą odmianą, że nad chorągwią, jak w herbie Radwan, na szczycie krzyża stoi Ślepowron z pierścieniem w dziobie w prawą stronę obrócony, a na hełmie trzy pióra strusie.

Kruniewicz.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego są dwa księżycy, jeden rogami na dół, drugi zaś rogami prosto do góry obrócony, pomiędzy którymi jest krzyż obydwu księżycy niby spajający, a na hełmie trzy pióra strusie. Dóm

Kruniewiczów znakomity w dawnych czasach na Wołyniu, z którego Wacław, chorąży ussarski poległ w bitwie pod Walmuzą.

Krupecki na Wołyniu. Atanazy, władca Przemyski, pasterz wielce gorliwy o unją świętą. Na synodzie we Lwowie r. 1629 odprawionym, wielce się zasłużył uspokojeniem umysłów. M.

Krupiecki Krzysztof i Stanisław, tych czyny rycerskie wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1626.

Krupka.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwie lilje białe obok siebie, a na hełmie jedna taka lilja między dwiema trąbami. Herb ów przyniósł do Polski niejaki Piotr Krucberg,

którego szlachectwo niemieckie potwierdził Zygmunt I. r. 1515. Tenże Piotr Krucberg wołany akcentem polskim Krupkiem, pozostawił też tą nazwę swoim potomkom. Konrad, sekretarz królewski, za położone zasługi otrzymał od Zygmunta Augusta znaczne dobra w posiadanie. Samuel, kanonik Pułtuski, fundował seminaria w Łowiczu i Pułtusku, oraz szpital w Gnieźnie; † 1659.

Krupocki, taki sam herb jak Kleinfeldów z tą jeno odmianą, że tu pasy są białe z czerwonymi, a na hełmie pawi ogón. Dóm Szynfeldów w Prusiech, przyjął tę nazwę od Krupocina na Pomorzu.

Krupski, herbu Korczak. Jeden z tego domu w niefortunnej bitwie królewicza Olbrachta z Węgrami pod Koszycami, uratował go podaniem oręza, którym się króliewicz zdołał wyrębać z pomiędzy nieprzyjaciół. — Jędrzej, wojewoda Bełzki, pamiętny z dobroczynności dla ubogich; † 1533. M.

Krupski, herbu Topacz. M.*

Krusiński, herbu Dołęga. Jan, rotmistrz polski znany z czynów waleczności w wielu bitwach, zginął w Moskwie r. 1606. Tadeusz, prokurator misyi polskiej w Persyi, pozyskał względy dworu perskiego, od którego też do tajemnic stanu był przypuszczony. Jako naoczny świadek wojny perskiej r. 1722, opisał ją językiem łacińskim, które to dzieło przetłumaczywszy potem na język polski, za staraniem sprzyjającego naukom wielkiego wezyra Ibrahima baszy, wydrukowane zostało w Konstantynopolu. Po 12 latach pielgrzymki po krajach azyatyckich, zakończył ten mąż uczony życie niezmordowane w Jerozolimie r. 1729.

Krusz Piotr, podpisał z Wołyńskiego go elekcyę Jana Kazimierza.

Kruszczyński Maciej, tak samo.

Kruszecki, herbu Doliwa.

Kruszelnicki, herbu Sas na Rusi. Jeden z tego domu, rotmistrz królewski,

wslawił się zwycięstwem nad Wołoszą roku 1572. Stanisław i Władysław, polegli na polu sławy.

Kruszewski, herbu Abdank, dom starożytny, z którego kilku piastowało znakomite urzęda. — Kruszewski, doktor medycyny, zwiedzając obce kraje, wstąpił w służbę wice-króla Egiptu Mehemeta Alego; a oddając się badaniom zarazy morowej panującej w Kairze r. 1837, uległ jej w samym kwiecie wieku swego. M.

Kruszowski.

Opis herbu.

W tarczy jest niedźwiedź stojący na tylnych łapach w prawą stronę obrócony, a przeszyty dwiema strzałami w gardło; tak samo na hełmie w koronie widzieć pół niedźwiedzia. —

Przodek domu tego przyszedłszy do Polski za Zygmunta I. z Węgier, przyjął tę nazwę od dóbr Kruszowo. Joachim, wslawił się na wojnach za Zygmunta III.

Kruszyna, nobilitowany r. 1790. M.*

Kruszyński, herbu Pobóg. Jerzy, posłował za Władysława IV. po dwa razy do Turcyi, za co otrzymał w nagrodę stolnikostwo Podolskie. Brat jego poległ w bitwie pod Chocimem.

Kruszyński, herbu Pomian.

Kruszyński, herbu Prawdzic. — Bernard, walczył zaszczytnie w sprawie królewicza Władysława carem moskiewskim obranego, poczem popadłszy w niewolę Moskwy, przetrwał w niej lat siedm. Antoni, kasztelan Gdański, jako nieodstępny towarzysz Stanisława Leszczyńskiego, dzielił z nim wszelkie nieszczęścia losu zmiennego. M.

Kruszyński Jan, mąż zasłużony orężem w bojach. W nagrodę mianował go Jan Sobieski gubernatorem fortecy Brodzkiej r. 1682, nabytej darem od Stanisława Koniępczolskiego. M.

Kruzanowski Stanisław, obywatel miasta Lwowa, traktował z Chmielnickim o okup miasta przezeń oblężonego. M.

K r u z e r.

Opis herbu.

W polu modrém tarczy są trzy krokwie jedna nad drugą, i trzy kubki srebrne, dwa u góry, a trzeci u dołu w pośrodku krokwi. —

Eneas z Kruzer, przyniósł ów herb do Polski z Niderlandyi r. 1655; wstąpiwszy w szeregi wojsk polskich, stał mężnie we wszystkich wyprawach Jana Sobieskiego, za co otrzymał indygenat r. 1683. Karol Maksymilian, syn jego z Fredrówniej, sędzia ziemski Podolski, jako major artyleryi koronnej zasłużył się niemało swej ojczyźnie. Marcin, chorąży Latyczewski, wystawił chorągiew żołnierzy, którą utrzymywał swoim kosztem aż do uspokojenia zaburzonego kraju.

Krwacki, herbu Lewart, jednej dzielnicy z Firlejami, tak nazwany od Krwat, dóbr wziętych w podziale.

* **Krydel**, nobilitowany r. 1790. M.*

Kryger niegdy w ziemi Pruskiej, ma własny herb tego samego nazwiska.

Kryliński, herbu Godziemba.

Krynicki, herbu Korab z tą odmianą, że tarcza pola czerwonego jest wzdłuż przedzielona, w której po prawej stronie jest Korab zwyczajny, a w lewej gryf stojący na dwóch nogach tylnych w prawą stronę obrócony, na hełmie zaś nad koroną pół gryfa z mieczem wzniesionym. Potocki w poczcie herbów fol. 562 podaje, że ów herb nadany

został Janowi Krynickiemu za odznaczające się czyny wojenne w Inflantach przeciw Moskwie, który konstytucją sejmu r. 1613 w komput rycerstwa polskiego został policzony. — Krynicki, porucznik kozaków Lisowczyków, poległ w bitwie pod Chocimem r. 1621. M. — Jan, profesor uniwersytetu w Charkowie, niez mordowany badacz natury, napisał kilka dzieł uczonych w języku łacińskim, polskim i rosyjskim; † 1839. M.

Krypski, herbu Topacz, na Rusi.

Krysiński Dominik, profesor uniwersytetu Warszawskiego, wydał kilka rozpraw historycznych w przedmiocie ekonomii politycznej; † 1853. M.

Kryski, herbu Prawdzic, dóm starożytny w Polsce, z którego wyszło wielu znakomitych mężów stanu. Z pomiędzy innych był Wojciech, podkomorzy Płocki; temu jako mężowi wytwornych przymiotów rozumu, powierzał Zygmunt August ważne poselstwa do Rzymu, Niemiec, do Hiszpanii i do Anglii. Stanisław, wojewoda Mazowiecki, starosta Płocki, jeździł w poselstwie od Batorego do Moskwy r. 1576. Szczególny, syn tegoż, kanclerz wielki koronny, pełen wiadomości i cnót obywatelskich, wspierał uczonych swoich czasów; † 1617. M.

Kryski Piotr, kasztelan Sierpski, w wojnie Pruskiej r. 1520 na czele z szlachty Mazowieckiej zdobył zamek Nizborg. M.

Kryszpin.

Opis herbu.

W pośrodku tarczy jest pieńek dębowy sękaty prosto do góry stojący, po którego lewej stronie w polu lazurów stoi lew przedniemi łapami nań oparty, po prawej stronie pieńka zaś

w złotym polu są dwie jelenie głowy jedna pod drugą, a na hełmie pawi ogón między dwiema skrzydłami orlemi. Przodek domu tego niejaki Kierszejsztein, zaszczycony przywilejami cesarskimi w Niemczech, przeniósł się do Prus, ztamtąd znowu do Litwy, gdzie nazwany Kryszpinem, zamieszkał na Żmudzi. Potomek tego dziedzic na Radwani, odbywszy w młodym wieku w wojsku Niderlandzkim kampanię pod wodzą sławnego Maurycego, po powrocie swoim do ojczyzny walczył zaszczytnie pod Chodkiewiczem z Moskalami w Inflantach. Hieronim, podskarbi wielki Litewski, regimentował z chwałą ludźmi księstwa Żmudzkiego pod Mohilowem; następnie stawał mężnie w obronie Żmudzi przeciw Prusakom i Szwedom; † 1676. Jędrzej, wojewoda Witebski w r. 1697, znakomity mówca i żołnierz wielki.

Krzysztoporski, herbu Nowina w Krakowskim. Mikołaj, poległ w wyprawie Jana Olbrachta w lasach Bukowińskich r. 1497. Jan, kasztelan Sieradzki, wstąpił się z legacyi, które odprawił z chwałą niemałą za Stefana Batorego do postronnych książąt i monarchów.

Krzeczonowicz, herbu Szeliga z tą jednak odmianą, że na księżycu kładą półtora krzyża. Stanisław zginął w Moskwie; Piotr, poległ w bitwie z Tatarami; dwóch znowu padli pod Chocimem.

Krzęciowski, herbu Rola.

Krzęcki, herbu Łodzka.

Krzczkiewicz Paweł, profesor poetyki w akademii Zamojskiej, z gorliwością poświęcał się obowiązkom stanu swego, z którego też szkoły wyszło wiele zacnych mężów. M.

Krzczkowski wspomniany zaszczytnie konstytucją r. 1676.

Krzczot Samuel, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Krzczowski, herbu Korczak, na Rusi.

Krzeczowski, herbu Lubicz. M.*

Krzeczunowicz Grzegorz, przyczynił się pierwszy do ożywienia przemysłu kraju naszego, albowiem on pierwszy rozpoczął handel wołami z Galicyi do Szlązka. Celując niezmyślną bogobojnością i szczodrobliwością dla cierpiącej ludzkości, zakończył życie w r. 1789, zostawiwszy przykład pracowitości i nieskazitelnej rzetelności. Cesarz Józef II. oceniając zasługi jego, udzielił mu też szlachectwo (r. 1785) z nadaniem herbu: tarczę przedzieloną na dwie części, w której jednej w polu srebrnym jest owca, w drugiej pola czerwonego koń biały, na hełmie zaś w koronie dwa skrzydła orle dwufarbne, z których pośrodku koń srebrny niby wyskakuje. *Pam. X. B.*

Krzeleżycki, herbu Ostoja. M.*

Krzemieniowski, herbu Grzymała.

Krzepicki, herbu Poraj.

Krzesimowski, herbu Jastrzębiec.

Krzesiński, herbu Nieczuja.

Krzesławski Stanisław, akademik Krakowski i wierszopis r. 1674. M.

Krzesz, herbu Kroje. M.*

Krzesz, herbu Leliwa. Wacław, chorąży Sanocki, walczył zaszczytnie przeciwko Kozakom, Węgrom i Szwedom, o czém świadczy nadgrobek w kościele OO. Bernardynów w Tarnowie; † 1671.

Krzesz, herbu Szreniawa. M.*

Krzeszowicki, herbu Gryf.

Krzeszowski, herbu Kroje. Krzesz, wojewoda Łęczycki, założywszy Krzeszow, dał początek tej nazwie domu swego.

Krzeszyński, herbu Łódzia.

Krzetowski, herbu Topor.

Krzętowski, herbu Zadora.

Krzewski, herbu Bończa. — Abraham, sekretarz Zygmunta III., biegły w je-

zykach wschodnich, jeździł w poselstwie do Turcyi. M.

Krzucki, herbu Topor. M.*

Krzybawski, herbu Chomąto. M.*

Krzycki, herbu Kotwicz. Jędrzej, arcybiskup Gnieźnieński, dla niepospolitych nauk, wdzięcznej wymowy i gładkości stylu, zyskał u współczesnych chwałę, którą i najpóźniejsze niezaprzczą pokolenia. Od Zygmunta I. wyniesiony na biskupstwo Przemyskie, jeździł w legacji do Ludwika, króla Węgierskiego, z kąd powróciwszy postąpił na biskupstwo Płockie, gdzie zajął się gorliwie uspokojeniem niesnasek dawnych z miastem Toruniem, i odbudowaniem tamże katedry spalonej. Założył oraz miasto Jędrzejów, nazwane od imienia swego. Ztamąd posłował na stawnym zjazd monarchów w Ołomuńcu, gdzie podobnie dał dowody wielkich talentów i zrozumiałości. Za wszystkich zgodą wyniesiony na arcybiskupstwo Gnieźnieńskie, żył na niem tylko dwa lata, umarł bowiem r. 1537. Był to mąż we wszystkim nieporównany; najpierwszą piastując godność, nie pokazał i cienia dumy, przytém lubił ludzi uczonych, z którymi chętnie dzielił chwile wolne od publicznych zatrudnień, wspierając oraz uczącą się młodzież. Pisał także w różnych materyach, celując osobliwie w poezyi; w satyrycznych wierszach przeszedł albowiem Juvenala, a w bohaterskim równał się Wirgilemu. M.

Mikołaj, dziekan Krakowski, proboszcz Poznański, podpisał elekcję Aleksandra króla. Wojciech, poległ w bitwie z Rosyanami roku 1660. Maciej, pisarz ziemski Wschowski, po śmierci żony swej obrawszy stan duchowny, postąpił na kanonik Poznański; jaśniał jako osobliwszy dobroczyńca akademii tamtejszej, której procent od 10.000 złp. przeznaczył na utrzymanie uczniów ubogich; † 1679. — Stanisław, podkomorzy Kaliski, mąż staroświeckich obyczajów i posiadający powszechną opinię nieudanej poczciwości, na sejmie elekcyjnym r. 1669 dał

pierwszy pomysł do obrania królem polskim Michała Wiśniowieckiego, którego też z podziwieniem całego narodu zgodnie obrano. M.

Krzycki, herbu Kita.

Opis herbu.

Ma być w polu czerwonym ręka prawa zbrojna kité czarną trzymająca; toż i na helmie w koronie taka sama ręka: według Kojałowicza zaś trzy piór strusich. Ten herb nadany został przodkowi domu Krzyckich z tej okazji:

że zwalczwszy wodza nieprzyjacielskiego, kité jego (pióropusz) przyniósł do obozu swego jako znak zwycięstwa. — Adam z Bychowa Krzycki, r. 1647 straciwszy w zamianie z Moskwą wsi 33, otrzymał starostwo Ejszyckie z sumą 16.000 kóp Litewskich. M.

Krzycki, herbu Lubicz.

Krzyzewski.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego ma być Radwan albo chorągiew kęścielna biała, w której miasto przedziału jest w środku strzała na dół żelazcem niby wisząca, u góry zaś rozdarta, a na helmie ptak pierścien w dziobie trzymający. — Władysław, pułkownik królewski, piastował urząd strażnika wojsk polskich w wojnie Inflantskiej; † 1622.

Krzykawski, herbu Trąby. Krzysztof, opisał komętę widzianego w r. 1680 pod względem astrologicznym.

Krzykowski, herbu Junosza.

Krzymuski Jędrzej, podpisał elekcyę Jana III.

Krzyniecki, herbu Lubicz.

Krzyniecki, herbu Nieczuja. M*

Krzyszczanowski Jan, głosował na elekcyi Jana III.

Krzyszkowski, herbu Odrowąż.

Krzyszczanowicz Stanisław, uczo-ny prawnik Krakowski, rodem z Zubrza pod Lwowem, w posługach Zygmunta III. odprawił kilka podróży do obcych krajów, wydał przytem szacowne dzieło, zawierające opis kraju naszego; † 1617. M.

Krzysztek Bogumił, Jezuita rodem z Biecza, rektor kolegium Prazkiego; życie swe naukom oddane zakończył w mieście rodzinnem r. 1622. M.

Krzysztofowicz Jerzy, chorąży w wojsku polskim, nobilitowany r. 1676. M.*

Krzysztofowicz Jakób, przybyły z Armenii do Seretu za czasów jeszcze udzielnie panujących książąt na Mołdawii, dał początek temu domowi rozrodzonemu później i w Polsce. Otrzymałszy tenże poświadczenie w Jassach dnia 4. września 1791 roku swego rodzimego szlacheństwa, wcielonym został do metryk szlacheckich królestwa Galicyi i Lodomerji r. 1792. Grzegorz, słuchacz filozofii w Zamościu na początku XVII. wieku, należał do owych dzieł poezji, których szacownie nazywano „Muzami.“ Zacharyasz, starszy sądów ormiańskich w Kamieńcu podolskim, wołą ostateczną r. 1662 przeznaczył przychód z sumy 7313 złp. na młynie tamże ubezpieczony na dobro publiczne i obronę miasta, który to testament Jan Kazimierz potwierdził osobliwym dyplomatem. — Szymon, filozofii i medycyny doktor, sławny swego czasu lekarz we Lwowie, złożył w banku s. Grzegorza 2250 złp. na pobożne uczynki; następnie w r. 1746 testamentem zapisał dla kościoła katedralnego łacińskiego 1000 czer-

wonych złotych; † 1746. Mikołaj, wikary Stanisławowski, przez 51 lat oddawał się niezmiernie nauce młodzieży, utwierdzając w niej życiem przykładną cnotę i bogobojność; † 1788. Szymon, dziekan Kamieniecki rodem z Łysca, za położone zasługi mianowany od Stolicy Apostolskiej protonotariuszem apostolskim, przeniósł się na probostwo Mohylowskie, gdzie własnym kosztem odbudował kościół upadający r. 1785. Józef, biskup ormieński w Mohilowie, pierwszy tego obrządku w państwie rosyjskiem r. 1809 w Petersburgu mianowany, zajmował się niemało wyprowadzeniem Ormian nieunitów z Krymu. Jędrzej, kapelan przy głównej armii ks. marszałka Witgensteina, uczestniczył w całej kampanii Rosyan przeciwko Turcyi, za co ozdobiony został kilkoma orderami. Objąwszy nakoniec probostwo w Raszkowie i mianowany kanonikiem Mohylowskim, zakończył życie r. 1853. *P. X. B.*

Krzysztofowicz N., legował klasztorowi OO. Dominikanów w Bredach fundusz 1000 złp. r. 1768. M.

Krzysztoporski Stanisław, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.* Mikołaj, młodzieniec uczony, wydał książkę wierszem polskim o powinnościach stanu szlacheckiego. M. — Jeden tego nazwiska, odznaczył się z odwagi przy obronie Częstochowy r. 1655. M.

Krzywański, herbu Jastrzębiec.

Krzywda.

Opis herbu.

W polu błękitnym tarczy ma być podkowa biała, w pośrodku niej krzyż cały, a na barku podkowy taki drugi lecz nie zupełny, bo po prawej stronie niedostaje belka; na hełmie w koronie

zaś trzy piór strusich. — Ten herb wziął swój początek od herbu Lubicz, z którym prócz nie całego krzyża na podkowie, ma zupełne podobieństwo. — O pochodzeniu tej różnicy domyślają się autorowie, iż brat brata ukrzywdziwszy w dziale ojczystego spadku, oddzielił kawał krzyża, od czego też ów herb Krzywdą był nazwany.

Tym znakiem pieczętują się: Bajkowski, Bogucki, Chrzastowski, Danowski, Duńczewski, Kieszkowski, Łaziński, Łazowski, Pogorzelski, Poleski, Rzewuski, Sankowski, Siemicki, Święcicki, Zgorzelski.

Krzywda Jan, obywatel Nieszawy, dla kościoła i szpitalu miasta tego zapisał w r. 1637, 100.000 złp. M.

Krzywezycki, herbu Topor. M.

Krzywicki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Krzywiec, herbu Ostoja.

Krzywiecki, herbu Kierdeja.

Krzywiecki, herbu Massalski z tą odmianą, że nad literą M znajduje się zamiast miecza, strzała żelazem do góry wystająca, u spodu bez piór przez dwa krzyże idąca, a na hełmie trzy piór strusich.

Krzywiński, herbu Abdank w Wielkiej Polsce, gdzie przodkowie domu tego fundowali kanonię w Poznaniu.

Krzywkowski, herbu Półkozic. Sebastian, miecznik Płocki, najznakomitszy swego wieku gospodarz. Jako rządca dóbr biskupstwa Chełmińskiego, zaprowadził porządek rolnictwa i przemysłu; on to pierwszy zboża nie ziarnem, lecz mąkami wyprawdzał za granicę, z czego nagromadził wielki majątek; † 1623. M.

Krzywobłocki, herbu Leliwa. M.*

Krzywonowski, herbu Lubicz.

Krzywotulski, herbu Prus I. — Mikołaj, wślawił się walecznością w bitwie Sobieskiego pod Chocimem.

Krzyworęcki, niegdy w Płockiem województwie.

Krzywosądzi, herbu Niesioba, dóm starożytny, którego początki sięgają pierwszej epoki chrześcijaństwa w Polsce, albowiem Krzywosąd nadał pewną wieś klasztorowi Sieciechowskiemu w roku 999.

Krzyż albo **Krucyni**.

Wiele domów w Polsce używa herbów ze znakiem krzyża, które też mają osobną nazwę, tak: Baryczka, Białynia, Bojcz, Bożedarz, Brodzic, Bodek, Chrynicki, Dębno, Dowojna, Jezierza, Łopotow, Nawrotnik, Pilawa, Prus, Swieczyc, Sieniuta, Waśkiewicz, Wizgiert, Złotawolność i wiele innych pod różnemi formami i z różnemi dodaniami. Pisarze nasi domyślają się, że pierwsi biskupi świeżo nawróconym do wiary chrześcijańskiej Polakom własne krzyże do ich herbów przydawali, albo też przodkowie nasi z afektu do znaku męki Chrystusowej sami te krzyże przybierali.

Krzyżem samym lub też z dodaniami pieczętują się: Dalewicz, Denis, Isiora, Korniak, Skorobohaty i Szczepkowski.

Krzyżanowski, herbu Dębno, pisze się z Krzyżanowic w Sandomierskim.

Krzyżanowski, herbu Juńczyk. M*

Krzyżanowski, herbu Prus I.

Krzyżanowski, herbu Świnka.

Krzyżanowski, nobilitowani konst. r. 1769 i 1775. M.*

Jeden tego nazwiska, ułan z pułku Krasieńskiego, poległ śmiercią walecznego przy zdobywaniu Sommo-Sierra w Hiszpanii roku 1809. M. — Krzyżanowski Andrzej, profesor uniwersytetu Warszawskiego, jako młodzian jeszcze ułożył książkę dla szkół elementarnych; wezwany potem do stanu nauczycielskiego, wykładał w Płocku matematykę; następnie udał się do Paryża, gdzie słuchając prelekcji najświetniejszych uczonych, wzbogacony naukami powrócił do kraju, obejmując znowu posadę nauczycielską w Kiel-

cach, gdzie oddając się zwykłym pracom, zajął się pisaniem dzieł uczonych i zbieraniem pamiątek historycznych. W pośród tych poświęceń, wielce się też zasłużył wyjaśnieniem pochodzenia Kopernika z domu polskiego. Umarł w Warszawie r. 1852. M.

Krzyżański, herbu Juńczyk.

Krzyżewski, niegdy w ziemi Rożańskiej.

Książęński w Ostrzeszewskim. M.*

Książki, herbu Jastrzębiec. M.*

Książnicki, herbu Ostoja.

Księski, herbu Łodzian.

Księski, herbu Topor, tak nazwany od dóbr Książ. Wacław, kanonik Krakowski, r. 1381 sławiony z nauk lekarskich. Stanisław i Krzysztof poległi w wojnie Moskiewskiej; Kasper zaś w bitwie pod Cecorą. Mikołaj, cześnik Krakowski, zaszczycony w młodym wieku ufnością hetmanów Lanckorońskiego i Czarneckiego, którzy go regimentarzem wojsk swoich czynili, jeździł w poselstwie do chana Tatarów; † 1676. Stanisław, brat jego, zginął w bitwie pod Beresteczkiem.

Kubecki Józef, nobilitowany roku 1790. M.*

Kuberski, herbu Dołęga w ziemi Wizkiej.

Kubicki Jakób, nestor budowniczych polskich, wykształcony we Włoszech kosztem Stanisława Augusta, po powrocie do ojczyzny oddawał się z całym zamiłowaniem swemu zawodowi. Mnóstwo gmachów liczy Polska wzniesionych jego pomysłem, kilkadziesiąt kościołów, pałaców i domów obywatelskich; toż i pałac Belwederski i Łazienki pod Warszawą są pomnikami jego biegłości; † 1833. M.

Kublicki, herbu Księżyc i miecz. Kilku z tego domu piastowało znakomite urzędy ziemskie.

Kublicki, pułkownik polski, znany zaszczytnie z utworów poetycznych; † 1809. M.

Kubniewski w ziemi Rożańskiej. Trzej głosowali na elekecy Jana Kazimierza.

Kucharski, herbu Godziemba.

Kucharski, herbu Jastrzębiec.

Kucharski, herbu Korab. Sebastian, pisarz grodzki Piotrkowski w roku 1682, legował kolegium tamecznemu kamienię swoją.

Kucharski, herbu Lubicz.

Kucharski, herbu Prawdziec.

Kucharski, herbu Rola, dóm zaśluzony z poświęceń wojennych. — Hieronim, kapłan zakonu Karmelitów bosych, urodzon w Oleszycach r. 1695, jaśniał swoich czasów nietylko z wielkiej bogomyślności, ale i z gruntowności swoich zdań, dawanych na obradach biskupich, do których był powoływany. M.

Kucharski Jędrzej, rektor akademii Krakowskiej, położył nie małe zasługi około uporządkowania biblioteki Jagiellońskiej przez Karola Gustawa zrujnowanej. M Michał, zapisał dla klasztoru XX. Dominikanów w Tyśmienicy legat 3500 złp. M. Andrzej, mieszczanin Krośnieński malarz zawołany; tego pamiątkę zachowuje dotychczas ołtarz w kościele OO. Kapucynów tamże przez niego malowany. M.

Kuchmistrzowicz, herbu Leliwa.

Kucicki, herbu Pobóg.

Kuciński, herbu Ogończyk, dóm starożytny, z którego Jan z Kutna był podkomorzym Gostyńskim r. 1446. Mikołaj, wojewoda Łęczycki, po odprowadzeniu Władysława królewicza polskiego, obranego królem Czeskim, do Pragi, umawiał przymierze między Polską, Węgrami i Czechami, poczem miał sobie powierzone odprowadzenie królowej Jadwigi, zaślubioną Jerzemu książęciu Bawarskiemu; roku zaś 1479 królowej Zofii

do Frankfurtu, zaślubioną margrabi Brandeburskiemu. — Kuciński Wincenty, kasztelan Bydgoski, poległ w bitwie pod Warną r. 1444. M. — Kuciński, kanonik katedralny Lwowski, traktował pokój ze Szwedami po zdobyciu tego miasta r. 1704. M.

Kuczankowicz Michał, Lwowianin, akademik Krakowski w drugiej połowie XVII. wieku, pisał wiersze przygodnie. M. — Maciej, obojga praw doktor, radzca miasta Lwowa, jaśniał swoich czasów jako znakomity mowca i protektor zakonu Trynitarzów. M.

Kuczborski, herbu Ogończyk. Tomasz, chorąży Dobrzyński r. 1632, sławiony z czynów wojennych. Walenty, kanonik Krakowski i Warszawski, pełen żarliwości o naukę ludu, wydał drukiem katechizm według uchwały soboru Trydenckiego i mowy kazalne; † 1573. — Jan, biskup Chełmiński, zasłużył się urządzeniem Prus i uspokojeniem zamieszek domowych. Pomiedzy innymi czynami dobroczynności, wydał na kolegium Toruńskie 10.000, na konwikt alumnów 12.000 złp., a 35.000 złp. na utrzymanie ubóstwa w Toruniu, Grudziążu i Malborgu. Umierając (1624 r.) postął Zygmuntovi III. kilkakroć tysięcy, podobnie dla rozdania pomiędzy ubogich. — Walenty, kapłan klasztoru Bychowskiego na białej Bursi, mąż szczególnej bogomyślności, prowadził życie pustelnicze w ustroniu nad Dniestrem, z kąd powołany nazad do klasztoru, zakończył życie r. 1624. M.

Kuczewski, herbu Poraj.

Kuczowski, herbu Jastrzębiec. Stanisław, żupnik Krakowski r. 1547, podpisał z urzędu ustawy zjazdu Pokrzywnickiego.

Kuczowski, herbu Wąż.

Jeden tego nazwiska Jan, żołnierz i rymopis, w bitwie pod Korsuniem dostał się do niewoli Tureckiej, z której wyszedł dopiero po wielu cierpieniach. M.

Kuczuk, herbu Jastrzębiec. M.*

Kuczuk, herbu Siostrzeniec. Jeden z tego domu, rotmistrz królewski dostał się pod Chojnicami w niewolę Krzyżaków r. 1454, ucierając się z nimi jedynie dla dania sposobności swemu monarsze do szczęśliwego odwrotu. Maciej, posłował w r. 1499 do Moskwy.

Kuczwarewicz Marcin, dziekan Szremski w pierwszej połowie XVII. wieku, wydał drukiem: „Relację ekspedycji Zbarazkiej r. 1649 i siedm psalmów spowiednych wierszem polskim.“ M.

Kuczyński, herbu Ślepowron. Florjan z Gąsiorowa, otrzymał w zasługach od Witolda księcia Litewskiego dobra Kuczyn, pierwszy Kuczyńskim zwał się począł. Kilku głosowało za elekcją Jana III.

Kaczyński, herbu Ogończyk. M.*

Kudbryn, herbu Jastrzębiec.

Kudelski, herbu Ślepowron.

Kudrewicz, herbu Łabędź. Samuel, rotmistrz chorągwi pancernej r. 1658, chwalony z czynów waleczności.

Kudrewicz Bartłomiej, majster szewski w Warszawie, znany z osobliwszego humoru i dowcipu, śpiewający zawsze czy przy robocie, czy idąc ulicą własne kompozycje; a że prztem był bardzo regularny i zgrabnie robił trzewiki damskie, przeto znaczny miał odbyt, z czego wypływający zysk szczerze rozdawał po między ubóstwo, przestając sam na małym i żyjąc bezzenny bardzo skromnie. Życie pracowite zakończył r. 1767. M.

Kudrzycki z Trockiego, podpisał ełokeyę Władysława IV.

Kufarski, poległ w bitwie pod Kirchholmem. M.

Kufel, herbu Kruzer. M.*

Kukalski, herbu Prawdzic. Paweł, podstoli Mielnicki, legował kolegium Malborskiemu 25.000 złp.

Kukowski, herbu Jastrzębiec.

Kukowski, herbu Ślepowron.

Kukwa, herbu Półkozic na Litwie.

Kul, herbu Jastrzębiec w Krakowskiem.

Kulczycki, herbu Sas. Porfiry, władka Piński, sławiony z gorliwości o uniję ś.

Kulczycki Jerzy Franciszek, rodem z Sambora, pierwotnie tłumacz wschodniej kompanii handlowej, podczas pamiętnego oblężenia Wiednia przez Turków r. 1683, dał niezwykły przykład poświęcenia: odważył się bowiem przedrzeć przez obóz turecki opasujący do około miasto, by uwiadomić Jana Sobieskiego spieszącego do odsieczy, o smutnym stanie Wiednia. Przebrany po turecku, z niebezpieczeństwem życia swego doprowadził do skutku umowę między wódzami, i powróciwszy do uciśnionego miasta, ożywił w niem nadzieję niepłonną. Po uwolnieniu Wiednia śmiały nasz rodak za położoną tak wielką zasługę nic więcej nie żądał, jak urządzenie pierwszej kawiarni w tém mieście. Miasto atoli przez wdzięczność postanowiło nadto zawiesić popiersie jego we wszystkich późniejszych kawiarniach, i corocznie obchodzić pamiątkę tego Polaka, by potomkom przypominać tém bezinteresowne poświęcenie się jego. M.

Kulczycki Innocenty, urodzon na Rusi galicyjskiej, po odbyciu nauk w Kijowie, później w Moskwie, doszedł przez własne zasługi do godności biskupa Perejesławskiego. Piotr W. ceniąc jego zdolności, przeznaczył go do Pekinu jako członka poselstwa rosyjskiego, dokąd atoli przed rząd chiński nie został przypuszczony; wrócił przeto do Irkutzka w Syberyi i osiadł tam w Woznesieńskim monasterze, oddając się opowiadaniu słowa Bożego różnym pogańskim pokoleniom, z których wielu skłonił do przyjęcia chrztu ś. Założył oraz własnym ko-

sztem szkołę, i trudnił się przy niej nauczycielstwem. Życie bogobojne i wielce cnotliwe zakończył r. 1731. M.

Kulezyński Ignacy, kapłan zakonu OO. Bazylianów, pisarz dziejów gr. kat. w Polsce. Dla wielkich nauk i wybornych przymiotów duszy, powołany był na godność prokuratora kongregacji XX. Bazylianów w Rzymie, z kąd powróciwszy do ojczyzny, został zamianowany archymandrytą Grodzieńskim, gdzie też w r. 1741 życia dokonał. M.

Kulesza, herbu Słepowron. Piotr, misionarz obozowy pod Zamojskim i Żółkiewskim, z krzyżem w ręku prowadzący do boju, wiele się przyczynił do zwycięstw wojsk polskich. — Stanisław, obywatel ziemski, podczas oblężenia Częstochowy przez Szwedów r. 1655, sposobił się z właściwą odwagą do dania odsieczy tej twierdzy. M.

Kulewski, herbu Strzemie.

Kuligowski Mateusz Ignacy, pleban Wołpiński i dziekan Wołkowyski, pracowity pisarz i tłumacz w XVII. wieku. M.

Kulikowski, herbu Drogomir. Marcin z Kulikowa, kasztelan Gnieźnieński r. 1413 podpisał przywilej Horodelski.

Kulikowski Uszak, herbu Nałęcz. M.*

Kuliński, herbu Odrowąż.

Kuliński, herbu Pokora.

Kulmiński, herbu Dąb z odmianą.

Kulnow, herbu Lubicz.

Kulpiński, wspomniany w konstytucji r. 1775. M.*

Kulpowicz w Mozyrskiem.

Kulwiec Ginwiłł, herbu Brodzie.

Kulwiński, herbu Bończa.

Kulak, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Kulakiewicz, nobilitowany roku 1673. M.*

Kulakowski, herbu Kościeszka. M.*

Kumarnicki, herbu Sas. Czy nie jednego domu z Komarnickim? Kilku są zaszczytnie wspomnieni z czynów wojennych. Paweł, wojski królewski, zapisał dla monasteru Ławrowskiego 100.000 złp., gdzie też zwłoki jego pochowane spoczywają.

Kumelski Norbert, autor dzieł poświęconych naukom przyrodzonym i technologicznym, zasłużył się niemało wypracowaniem wielu artykułów do encyklopedyi; † 1853. M.

Kumorowski, herbu Trąby. M.*

Kunaszewski, herbu Radwan. M.* Wojciech, skarbnik Braclawski, rotmistrzując w wyprawie Jana Sobieskiego, prowadził dyaryusz tej wyprawy aż do powrotu do ojczyzny. M.

Kunat, herbu Topor. Marcin, rotmistrz sławny z waleczności, gromił szczęśliwie Tatarów pod wodzą Mieleckiego.

Kunczewicz, herbu Łabędź. Przodkiem domu tego zowią Ginnejda; ten przyjąwszy ostatni z pomiędzy panów Litewskich za króla Jagiełły chrzest s., otrzymał od tego nazwę Kuncza, t. j. ostatni. Syn jego Ginejd Kunczewicz, przeprowadziwszy Witolda ciągnącego z wojskiem do Prus szczęśliwie przez wody i błota bez wszelkiej szkody, otrzymał od tegoż znak herbowy Łabędzia. Maciej, cywun Trocki, posłował od króla Aleksandra po dwa razy do Moskwy. Iwan, kasztelan Smoleński, za położone zasługi wojenne otrzymał od Zygmunta I. dobra w Kowieńskiem.

Kunczewicz, herbu Róża. Z tego domu wyszedł Jozafat, arcybiskop Połocki i Witebski, urodzony na Wołyniu r. 1580. Wstąpiwszy do zakonu Bazylianów, oddał się ćwiczeniom naukowym tak dalece, że wkrótce za biegłego teologa był poczytany; postąpił tedy wkrótce z przełożonego klasztoru na archymandrytę Wileńskiego. W tej

godności dał się jeszcze więcej poznać z cnót kapłańskich, przeto po śmierci Gedeona został na arcybiskupstwo Połockie i Witebskie wyniesiony. Teraz rozwinął całą energję ku nawracaniu ciemnego ludu do jedności w wierze, czém atoli rozjątrzył jeszcze bardziej wzburzone umysły, kierowane od inaczej myślących. Kunczewicz pełen gorliwości, nie wahał się osobiście tam wystąpić, gdzie najwięcej złego upatrywał, pospieszył przeto do Witebska, gdzie słowem i czynem zabiegał rozerwaniu kościoła ruskiego. Lud zażarty rzucił się na swego pasterza przemawiającego do niego po ojcowsku, i zamordował okropnie, potem obwłózione ciało po mieście wrzucił w rzekę Dźwinę r. 1623. To zabójstwo pasterza potępili wszystkiego stanu ludzie, nawet heretycy i żydzi, narzekając z płaczem na okrucieństwo zaślepionego ludu. M.

Kunecki, nobilitowany r. 1673. M.*

Kunelski, niegdy w ziemi Łomżyńskiej.

Kunicki, herbu Abdank.

Kunicki, herbu Bończa. Wacław, kanonik Łowicki r. 1615, wydał kilka dzieł pożytecznych, po między innemi: „Wizerunek szlachcica polskiego“, książka pełna zdań wybornych i zajmujących. Franciszek, podkomorzy Chełmiński, mąż pełen cnót obywatelskich i poświęceń, majątkiem i zdrową radą przykładał się wiele dla dobra ojczyzny swojej. M.

Kunicki, herbu Łabędź. Jędrzej, tego zasługi wspomina konstytucya z r. 1632.

Kunicki, szlachcic z Lubelskiego, jako żołnierz doświadczonego męstwa, pozyskał względy króla Jana Sobieskiego, ceniącego przymioty wojenne, który go też zamianował przewodzcą Kozaków Zaporozkich. Nie zawiódł hetman Kozaczy nadzieje w niem położone, albowiem nie tylko że granicę Polski przeważnie osłaniał, lecz podczas wyprawy Wiedeńskiej wpadłszy z drużyną bitnych

Zaporozan do Krymu, zemścił się na łupieżnych Tatarach wyrządzonych najazdów na Polskę. Zwartłszy się potem z dziczą powracającą z Węgier pod Kiliją, zniósł ją do szczytu, zabrawszy przytém ogromną zdobycz. Utrzymując następnie Wołoszę na wodzy, popadł w podejrzenie Kozactwa, które niepomnie swojej sławy, utłukło go między obą r. 1684.

Kuniewicz, herbu Poraj. M.*

Kuniglis.

Opis herbu.

W tarczy pola zielonego jest zając w lewą stronę niby wyskakujący, a na hełmie trzy pióra strusie. Początek tego znaku jest niewiadomy, i przywiązany il do nazwy tego domu na Litwie.

Kuniński, niegdy w ziemi Rożańskiej.

Kuniowski, herbu Piatyr.

Kunowski, herbu Łodzia.

Kunowski, herbu Nałęcz.

Kunowski Paweł, z Tłumacza, dla kościoła Tyśmienickiego legował w r. 1663 fundusz 100 złp. M.

Kupara, nobilitowany r. 1676. M.*

Kupiański Wojciech, asessor miasta Lwowa, deputował z narażeniem własnego życia do obozu tureckiego w względzie umowy okupu miasta. M. — Andrzej, doktor medycyny i radzca miasta Lwowa, podczas oblężenia tego przez Szwedów r. 1704, niezmordowaną zapobiegliwością wielce się zasłużył ojczyźnie. M.

Kupreło, niegdy w ziemi Upitskiej.

K u r.**Opis herbu.**

W polu czerwonym jest kogut biały w prawą stronę obrócony. Znak ten nadany został pewnemu rycerzowi za okazaną czujność w obozie. Pieczętują się nim: Kurkowie, Kurscy i Kurzescy.

Kurakin, herbu Korybut. M.*

Kurecz.**Opis herbu.**

W polu czerwonym tarczy powinna być niby Kościeszka przewrócona, po której prawej stronie jest gwiazda, po lewej księżyc niepełny, na hełmie trzy piór strusich. Kurczowie biorą swój początek od książąt Ruskich na Wołyniu, z pomiędzy których wyszło wielu znacznych mężów. Tak sławią dzieje nasze książę Bułgę, i Marcina rotmistrza królewskiego z czynów odwagi. Kazimierz, wzięty pod Pilawcami w niewolę, przetrwał siedm lat na galerach Tureckich; wyszedłszy na wolność, poległ w bitwie pod Warszawą. Eustachy, kasztelan Witebski, fundował klasztor Franciszkanów w Grodnie.

Kurczewski, herbu Śreniawa.

Kurdniak, ziemianin Braclawski, podczas napadu Tatarów r. 1551, dał dowody niepospolitej odwagi, w liczbie bowiem tylko ośmiu mężczyzn i kilkudziesiąt kobiet, bronił zamku przez dni trzy, gdzie też poległ od kuli działowej z obozu nieprzyjacielskiego wypuszczonej. M.

Kurełowa Henryk Paweł, kanonik Krakowski, akademii Jagiellońskiej rektor, biegły matematyk; † 1651. M.

Kurdwanowski, herbu Junosza. M.*

Kurdwanowski, herbu Półkozic, jednej dzielnicy z Ligzami. Jakób z Kurdwanowa, biskup Płocki, długi szereg lat rządził tym kościołem z przykładnym życiem i pasterskim pieczętowaniem, przykładając się nadto wiele do ozdoby swej katedry; † 1425. Soweryn, wojski Czerski, podpisał elekcyę Władysława IV. Paweł, kasztelan Zawichostski, po zgonie żony swojej z domu Branickich, obrał sobie stan duchowny, w którym poświęciwszy się Bogu, żadnych godności kościelnych przyjąć nie chciał; † 1669. Jan, sufragan Warmiński, dla osobliwszych przymiotów posiadał niemałe względy króla Sobieskiego. Jan, sędzia ziemski Sandomierski, wielce się przyłożył do fundacyi konwentu OO. Reformatów tamże r. 1672. Jan, skarbnik Drohiccki, podobnie po zgonie żony swojej wstąpiwszy do stanu duchownego, był proboszczem Przemyskim. Kilku jeszcze piastowało znakomite godności urzędowe na Rusi Halickiej. — Tomasz, do fundacyi kościoła Bołszowieckiego przyczynił się datkiem 4.000 złp. M. — Jan, stolnik Lubaczowski, posłował z ziemi Bełzkiej; na sejmie r. 1764 obstawał gorliwie za utrzymaniem powagi praw. M.

Kurek, herbu Kur.

Kurkowski Jan, podpisał elekcyę Władysława IV.

Kurkuć, dziedziczył niegdy na Litwie. M.*

Kurnachowski, herbu Trzaska. M.*

Kurnatowski, herbu Łodzia.

Kuropatnicki, herbu Nieczuja, dóm starożytny na Rusi, z którego Hieronim był kasztelanem Kijowskim, gdzie pierw jako sędzia Lwowski w ważnych sprawach kraju, dał dowód gruntownej biegłości. Nadto przyłożył się do podźwignienia kościoła w Wyżnianach, w r. 1640 przez Tatarów spalonego. Trzech potomków jego piastowało po sobie kasztelanję Biecką. — Ewaryst An-

drzej, kasztelan Bełzki, wydał ważne dzieło: „Wiadomości o klejnocie szlacheckim,” oraz „geografię Galicyi. Bibliotekę swoją gromadzoną z wielką troskliwością, wcielił do Zakładu narodowego imienia Ossolińskich. M.

Kuopatwa, herbu Jastrzębiec, dóm starożytny, z którego Jan, kasztelan Zawichostski r. 1413 podpisał przywilej Horodelski. Jaśko, podkomorzy Lubelski, przewodził zwycięzko wojsku polskiemu w wyprawie przeciw Janowi X. Oświęcimskiemu roku 1453, i zdobyciem zamku jego położył koniec zaburzeniom krajowym. Mikołaj, podkomorzy Halicki, poległ w bitwie z najezdniczą tłuśczej Tatarów. Helena za Bełzckim, fundowała kolegium Jezuitów w Stanisławowie. — Aleksander, kanclerz Lwowski w połączeniu z księżciem Zastawskim, fundował klasztor XX. Karmelitów bosych we Lwowie r. 1634. M.

Kurosz, herbu Ostoja.

Kurosz, herbu Rawicz. Jan, dworzanin Stefana Batorego zginął pod Połockiem.

Kurowicki Wacław i Benedykt, głosowali na elekcyi Jana III.

Kurowicz, niegdy w Trockiém województwie.

Kurowski, herbu Lubicz. Piotr, wystawił w Brodach kościół murowany, w którym też pogrzebiony został.

Kurowski, herbu Nałęcz w Kaliskiem.

Kurowski, herbu Sreniawa. Mikołaj, arcybiskup Gnieźnieński, fundował klasztor Dominikanów w Łowiczu, a na potrzebę Grunwaldzką posłał królowi Jagielle chorągiew uzbrojoną; † 1411.

Kurowski, herbu Strzemie, jednej dzielnicy z Lenczowskiemi.

Kurowski, herbu Węzyk.

Kurowski Kazimierz, sekretarz królewski, jako mąż pełen uczuć ludzkości, w r. 1763 fundował szpital dla ubogich w Piotrkowie pod wezwaniem ś. Trójcy. M.

Kurozweżki, herbu Poraj. Dobieśław z Kurozweżk, kasztelan Krakowski za czasów Ludwika króla wielce pracował około pomyślności kraju, którego też rządy w nieobecności tego monarchy sprawował. Po śmierci Ludwika utrzymywał gorliwie stronę Władysława Jagielly, i utworzył mu drogę do tronu; † 1387. Zawisza z Kurozweżk, biskup Krakowski, brat poprzedzającego i ulubieniec króla Ludwika, podobnie miał sobie powierzone rządy państwa. Fundował oraz przy bazylice Krakowskiej siedm mansjonarów; † 1382. Krzesław, kasztelan Sądecki a potem Sandomierski, wstąpił się na wojnach węgierskich za króla Ludwika, później w wojnie Władysława Jagielly z Krzyżakami uczestniczył zaszczytnie we wszystkich zwycięztwach; † 1390. Mikołaj, kasztelan Krakowski, mąż wielce ojczyźnie zasłużony, w wojnie bowiem z Krzyżakami swém mężstwem tak im docierał, że o pokój prosić musieli, przyczem był oraz tak ludzkim, że na hasło jego miasta nieprzyjacielskie dobrowolnie mu się poddawały; † 1438. Krzesław, kasztelan Wiślicki r. 1442, posłował z chwałą do Rzymu do Mikołaja V. papieża. Krzesław, biskup Kujawski, pamiętny z surowego przestrzegania karności kościelnej, niemałołożył starania, by króla Olbrachta odprowadzić od zamierzonej wyprawy na Mułtany; † 1503. — Od tychże Kurozweżkich wziął początek dóm Męcińskich.

Kurp, herbu Słepowron.

Kurpski, herbu Lew wspięty przedniemi łapami w lewą stronę tarczy do góry. Jędrzej Kurpski kniaź Jarosławski, hetmanując pod Newlem r. 1563 wojsku Moskiewskiemu, gdy pomimo waleczności swojej stracił bitwę, uszedł przed tyranią Iwana Wasylewicza do Polski, gdzie od Zygmunta Augusta dobrami hojnie był opatrzony. Za mordy popełnione na jego sługach, zemścił się następnie wtargnięciem w kraje ojczyste, gdzie około Wielkichłuk szkody niemałe poczynił. Potomkowie jego piastowali następnie godności urzędowe w ziemi Upitskiej.

Kurski, herbu Kur.

Kurski, herbu Prawdzic. Maciej Maryan, zakonu ś. Bernarda, sprawował biskupstwo Wołoskie w XVI. stuleciu, jaśniając swoich czasów z życia przykładnego.

Kurządkowski, herbu Brodzic.

z **Kurzelewa** Stanisław, znakomity lekarz XVII. wieku i filozof; † 1615. M.

Kurzeński, herbu Odrowąż. Bernard odbywszy kilka wypraw wojennych z chwałą, wstąpił do zakonu Bernardynów w Krakowie. Mikołaj, darem kamienicy dał początek klasztorowi OO. Dominikanów w Rohatynie; Krzysztof, niemało czynił dobrodziejstw dla kościoła tamże.

Kurzeniecki, herbu Bogorya z tą odmianą, że obie strzały we środku do kupy tak przystają, jakby jedną były. — Kasper, starościc Piński, uczestniczył z chwałą we wszystkich wyprawach Stefana Batorego do Moskwy; król też własnoręcznym listem pochwalił jego mężstwo i odwagę. M.

Karzewski, herbu Kur.

Kurzewski, herbu Poraj.

Kurzewski, herbu Topacz.

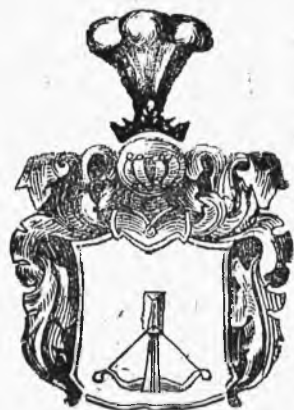
Kuszycki, niegdy na Wołyniu.

Kustra z Krzyszowa, pierwszy położył początek fundacji Leżajska.

Kusza.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy ma być łuk czyli kusza napięta bez strzały, a na hełmie trzy pióra strusie. Tym herbem pieczętują się; Korejwa i Burniak na Litwie; Bystrzycki używa go z tą od-

mianą, że jest tylko sam hełm od kuszy bez

rękojści i cięciwy, a pod beltem trzy wręby; Bystrzycki naostatek samego tylko hełtu bez wrębów.

Kuszaba, obacz Pa przyc a.

Kuszczycki, dziedziczył na Wołyniu. M.*

Kuszel, herbu Odrowąż. Okta wian, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Kuszel, herbu Drogosław. M.* — Konstanty, cześnik Podlaski, w wojnie Jana Sobieskiego popadł w niewolę Turrecką. M.

Kuszelewski, dawniej w Upitskim. M.*

Kuszewicz Paweł, przetłumaczył prawa Chełmińskie z łacińskiego na język polski r. 1623. Samuel, rodem ze Lwowa i radca tego miasta w XVII. wieku, opisał wierszem poselstwo Krzysztofa Zbarazkiego do Turcyi r. 1621. M. — Paweł, obywatel Lwowski podczas oblężenia tego miasta przez Chmielnickiego r. 1648, posłował do obozu nieprzyjacielskiego dla umówienia pokoju. M.

Kuszewski, herbu Junosza. Trzech tego nazwiska podpisało elekcyę Jana III. M.

Kuszkowski, herbu Junosza.

Kutkłański, herbu Dołęga.

Kutkowski, jeden dóm z Kotkowskiemi.

Kutlewski, herbu Pobóg.

Kutnowski, herbu Ogończyk. M.*

Kutyłowski, herbu Lis.

Kutzner, nobilitowany r. 1790. M.*

Kuzarski, herbu Wąż. M.*

Kuzmicki, herbu Jastrzębiec.

Kwaśnicki, herbu Pieleesz. Jędrzej, był archiepiskopem Smoleńskim, władką Pińskim; Jan, dostał się z Gąsiewskim w niewolę Moskiewską.

Kwaśniewski Jędrzej, arcybiskup Smoleński gr. kat., pasterz enót chrześciań-

skich podczas oblężenia miasta przez Rosyan r. 1654, wielce wpływał na spokojne zachowanie się mieszkańców, odprowadzając ich napomnieniami od zawichrzeń spokojności. M.

Kwiatkiewicz, herbu Gryf. M.* — Jan, wierszopis i historyk, z zaszczytem sprawował różne urzędy w zakonie Jezuitów; wstępując w ślady X. Skargi, prowadził roczniki dziejów kościelnych; 1750. M.

Kwiatkowski, herbu Gryf, dóm starożytny w Polsce, z którego pomiędzy innymi Krzysztof, mąż wielce wykształcony deputował po dwakroć na trybunały koronne, dawszy oraz w wojnach z Kozakami i Szwedami dowody dzielnego serca.

Kwiatkowski, herbu Nowina. Jeden z tego domu uczeń w Krakowie, w przechodzie przez miasto śmiertelnie raniony od nieznanego żołnierza, usilnemi prośbami wymógł u brata swojego uwolnienie pojmanego mordercy, czekającego na karę śmierci, któremu tuż przed samym zgonem krzywdę swoją odpuścił.

Kwiatkowski Marcin z Rożyc w Sieradzkim, napisał kilka uczonych dzieł, pomiędzy innymi opis ziemi Inflantskiej, wiadomości o języku sławiańskim, przykłady cnót i rodopisa niektórych wielkich domów. M. Kwiatkowski Paweł, proboszcz ś. Jana w Krakowie, jaśniał z biegłości w języku greckim. M.

Kwieciński, nobilitowany r. 1764. M.*

Kwilecki, herbu Śreniawa. Jeden tego nazwiska starosta Kościański, wstawił się zwycięstwem w bitwie pod Rozrażynem. M.

Kwileński, herbu Lis.

Kwinta, herbu Drya.

Kwintowicz Franciszek, gwardyan zakonu ś. Franciszka w Bieczu, podczas grasowania powietrza w tém mieście, gdy już żadnego z kapłanów przy farze nie stało, pełen gorliwości podjął się do usług zapowietrzonych, około których bez względu

na niebezpieczeństwo życia wszystkie prace odbywał. Padł też ofiarą miłości bliźniego. M.

Kwolek Antoni, mieszczanin Jarosławski, dla sprowadzonych do miasta XX. Reformatów darował folwark z gruntami. M.

Kykieryc, herbu Gozdawa z odmianą.

Labady, nobilitowany r. 1790. M.*

Lach Szyrma, herbu Lubicz.

Lachnicki, dziedziczył niegdy w Wilkomirskim. M.*

Lachowicki, herbu Łódzia. Piotr, podpisał elekcyę Jana III.

Lachowicki, herbu Sieniuta. M.*

Lachowicz, herbu Łódzia. M.*

Lachowicz, herbu Radwan. M.*

Lachowski, herbu Pilawa. Krzysztof, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M. Sebastian, sławny kaznodzieja króla Stanisława Augusta, wydał drukiem kazania na niedziele całego roku. Po zniesieniu zakonu Jezuitów został kanonikiem Inflantskim; † 1770. M.

Lacki.

Opis herbu.

W tarczy ma być smok skrzydlaty niby leżący głową w prawą stronę zwrócony, a ogonem zwinionym; nad nim między głową a grzbietem krzyż kawalerski, a na hełmie trzy piór strusich. Według zdania

dawnych pisarzy, przodek domu tego Zacharyasz Zawichojski wyszedłszy do Moskwy i tam osiadłszy, został nazwany od Rusi, Lackim, gdyż tak Ruś Polaków nazywała. Iwan, syn tegoż nie mogąc znieść tyranii Owczyny, opiekuna młodego cara

Iwana, przeniósł się za Zygmunta I. króla, na Litwę, od którego otrzymał dobra ziemskie w posiadanie. Następnie jako mąż wojenny, walczył zaszczytnie za panowania Zygmunta Augusta. Teodor, pisarz polny Litewski, syn poprzedzającego, wstawiony działami kawaleskiemi za granicą i w kraju, był tak wielkiej siły, że w Wenecyi wołu dzikiemu z impetem na niego zapędzonemu, ująwszy za rogi, kark skręcił i o ziemię uderzył; nadto targał z łatwością liny i powrozy, zatrzymywał karęty poszostne, ująwszy je za koła rozpedzone, i wiele innych sztuk zadziwiających. Powróciwszy do ojczyzny, przez lat 20 trwał w służbie wojennej, przewodnicząc zwycięzko hussaryi swym kosztem wystawionej. W wojnie Szwedzkiej w Inflantach, widząc hetman Chodkiewicz jego doświadczenie i mężstwo, mianował go nad wszystkiemi wojskiem namiestnikiem swoim. W bitwie pod Kirchholmem domagał się on u tegoż hetmana, żeby mógł pierwszy uderzyć na Szwedów; Chodkiewicz atoli nie chciał na to zezwolić, lecz zostawił go z częścią wojska w odwodzie; w tém podczas bitwy przypatrując się Lacki jej z daleka, i widząc pasujące się szczęście między walczącemi, z niepohamowanej niecierpliwości skoczył w ogień, i tyle przewagą swoją pomógł, iż daleko liczniejszą potęgę Szwedów złamał, czém do pamiętnego zwycięstwa znacznie dopomógł. Pomimo dwóch postrzałów w udo, nie ustąpił z placu bitwy, lecz dowodził swym pułkiem aż do zupełnego ustąpienia nieprzyjaciela z placu, za którym jeszcze dwie mil gonił i wiele mu szkody poczynił. W nagrodę trudów wojennych i poselskich, konstytucją z r. 1609 wypłaciła mu wdzięczna Rzeczpospolita sumy zaległe, przekazując oraz czyny jego potomności. — Jan Alfons, starosta Zmudzki uczestniczył z chwałą we wszystkich wojnach za panowania Zygmunta III.; fundował oraz konwent OO. Dominikanów w Wysokimdworze i wiele kościołów w dobrach swoich dziedzicznych.

Lacki Kasper, kustosz Tarnowski w połowie XXII. wieku, jaśniał swoich czasów z wymowy i prac poetycznych. M. — Feliks, zakonu Cystersów, zawołany teolog i mówca; † 1700. M.

Lanckoroński, herbu Ryś. M.*

Lanckoroński, herbu Zadora, dóm starożytny i zasłużony w Polsce, którego przodkowie pisali się z Brzezia. Jaśko z Brzezia pierwszy otrzymał przywileja w r. 1251 od Bolesława Wstydliwego. Zbigniew, hetman polski; ten w 200 ussaryi i 300 lżejszej jazdy towarzyszył Karolowi IV. na jego koronację do Rzymu, za co odwdzięczający się cesarz r. 1355 nadał mu i jego sukcesorom tytuł hrabiego państwa Rzymskiego z tém ukształtowaniem herbu: tarcza na cztery części przedzielona, w której wyższej prawej i niższej lewej są orły złote w koronie z rozpiętymi skrzydłami, w wyższej zaś lewej i niższej prawej zwyczajny płomieńczyk, w środku tej tarczy zaś w samym skrzyżowaniu się na części znowu mała tarcza, w której powinien być lew złoty buchający płomieniem; nad główną tarczą są znowu dwa hełmy z koronami, z której jednej wystaje orzeł podobny jak na tarczy, a z lewej lew trzymający w prawej łapie miecz wzniesiony. Kazimierz W. potwierdził ów przywilej cesarski r. 1370. — Zbigniew, syn poprzedzającego, marszałek wielki koronny, rycerskiego serca dał dowody w wojnie z Krzyżakami, na którą 200 ussaryi własnym kosztem zebranej do obozu Władysława Jagiełły dostawił, za co zjednał sobie wdzięczność króla tego. Mikołaj, dziedzic Lanckorony i Dobczyc, kasztelan Oświęcimski, osobliwy dobroczyńca klasztoru OO. Augustyanów w Krakowie, zbudował kościół murywany w Oświęcimie; † 1458. Przęczław, starosta Chmielnicki, po zwiedzeniu dalekich krajów poświęcił się usługom ojczyzny; tak w liczbie tylko 1200 Zaporozców zapędziwszy się aż pod Oczaków, pobił tam z grabieżcy powracających Tatarów, przyczém odebrał im

30.000 sztuk bydła i 500 koni; równie zgromił Turków pod Białogrodem i w wielu innych potyczkach na Podolu, dawszy się równie w znaki butnym Krzyżakom w Prusiech. Sławiony ten mąż zeszedł ze świata r. 1531. Stanisław, jako generał Podolski pozyskał nieśmiertelną sławę z odniesionych zwycięstw nad Tatarami pod Biłką, Wiśniowcem, Trembowlą, Podhajcami i wielu innych miejscach; pełen chwały i zaszczytu umarł r. 1505. Stanisław, kasztelan Halicki, zasłużył się ojczyźnie z odniesionych zwycięstw w wyprawie Wołoskiej r. 1572 i pod Skowródkami r. 1577. Mikołaj, podkomorzy Podolski, równie jak poprzedzający wsławił się głosnemi zwycięstwami w wojnie Stefana Batorego z Moskwą, mianowicie pod Pskowem, Połockiem i Wielkimi Łukami; następnie w bitwie pod Skowródkami w małej liczbie swoich rozgromił liczne siły Tatarów, gdzie też szkodliwą ranę odniósł w nogę. Hieronim, podkomorzy Podolski, przetrwawszy nie mały szereg lat w obozach, w wielu okazjach osobliwie pod Kluszynem dał dowody mężstwa wródnego. Stanisław, wojewoda Ruski, hetman polny koronny zaszczytnie zapisany w dziejach kraju naszego; od młodociennych lat trwał on w boju z nieprzyjaciółmi narodu swego, w którego obronie zawsze stawał gotowy z narażeniem zdrowia i fortuny. Tak pod Jagielnicą, Kapuścincami, Szmankowcami, Bednarowem, Martynowem, Ujściem i Bełzem pisał przeważnie najezdnicze hordy Tatarów i Wołochów, dając oraz uczuć ostrość szabli swojej rebelizującym Kozakom pod Kamieńcem, Ostropolem, Zbarażem i Krasnem. Życie wojenne zakończył r. 1657. — Krom tu wyliczonych, położyło jeszcze wielu innych z tego przeczającego domu, aczkolwiek rozrodzonych na inne dzielnice, nie małe zasługi około kraju już to orężem, albo radą, gdy nadto i kilku dało życie w obronie kraju: Zbigniew w Inflantach, Stanisław i Sebastian w Moskwie, Zygmunt zaś, starosta Miaskowski pod Beresteczkiem; — Franciszek, podkomorzy Krakowski starosta Sto-

bnicki, w wyprawie Wiedeńskiej r. 1683 odszczególnił się z waleczności, w której też przy szturmie miasta Syczynu na Węgrzech stracił lewą nogę od kuli armatniej.

Lacza, herbu Topor. M.*

Ladayda, herbu Śreniawa. M.*

Ladowicki Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Lagona, herbu Grzymała.

Lakowski, podpisał elekcyę Władysława IV.

Lalande Ludwik, nobilitowany roku 1790. M.*

Lalewicz Walenty, nobilitowany roku 1790. M.*

Lamara, przywrócony do indygenatu r. 1726. M.*

Lamfryd, herbu Lewart. M.*

Landsaj, nobilitowany r. 1764. M.*

Landszaft, nobil. r. 1790. M.*

Langenhoff Werner, nobilitowany r. 1768. M.*

Lagnau (de) herbu Rys.

Langus Jan, rodem ze Szlązka, wydoskonaliwszy się w naukach w akademii Krakowskiej, uczył na Węgrzech i w księstwie Lignickim, gdzie poznany od biskupa Wrocławskiego, powołany został dla niepospolitych umiejętności na jego sekretarza. Posługując na dwór cesarza Ferdynanda, otrzymał tamże urząd konsyliarza i w tej godności przywiózł do Krakowa Katarzynę, trzecią żonę Zygmunta Augusta. Kochając Polaków, kochanym był od nich nawzajem. M.

Lankowski Zygmunt, wydał herby miast polskich z dodaniem do każdego po 12 wierszów. M.

Larissa.**Opis herbu.**

W polu czerwonym są dwa lemiesz podług siebie końcami do góry, a ostrzem na bok obrócone, a na hełmie trzy pióra strusie. O początkach tego klejnotu różne są zdania, między innymi najpodobniejsze prawdy, że Wratysław książę czeski nie kontentując się z wyrugowania Jaromira, brata swego z kraju, zapędził się za nim aż do Polski. Bolesław stając w obronie prześladowanego, wyruszył przeciw niemu, a ciągnąc z wojskiem spotkał człowieka noszącego dwa lemiesz od kowala, z którym wdawszy się w rozmowę, nie tylko od niego dowiedział się o stanowisku nieprzyjaciela, ale i przez jego obrotność odniósł nad nim zupełne zwycięstwo; za którą to przysługę pozwolił mu nosić w herbie owe dwa lemiesz, jakie pod ów czas dźwigał. Tym herbem pieczętują się: Chocholaty, Domański, Madaliński, Mendalski i Zdanowski.

Larysz, herbu Kolumna.

Lassen, nobilitowany r. 1685. M.*

Lascaris, herbu Słońce. M.*

Laskary, herbu Leszczyc. M.*

Laskarys, herbu Godziemba. M.*

Laskiewicz, nobilitowany r. 1790. M.*

Laskowicz, herbu Korab.

Laskowiecki Jan, podpisał elekcję Władysława IV.

Laskownicki, w wojew. Kaliskiem.

Laskowski, herbu Dąbrowa w Łomżyńskiem.

Laskowski, herbu Drużyna w Krakowskiem.

Laskowski, herbu Korab niegdy w ziemi Warszawskiej, teraz w Galicyi.

Laskowski, herbu Leliwa.

Laskowski, herbu Leszczyc.

Laskowski, herku Półkoziec.

Laskowski, żołnierz waleczny, w bitwie pod Chocimem r. 1621 pojmany od Turków w zasadzce ukrytych, i zaprowadzony do obozu, został ścięty od dziczy najezdniczej. Drugi tego nazwiska, kanonik Łucki za panowania Stanisława Augusta, położył zasługi wychowywaniem dzieci szlacheckich swoim kosztem. M.

Lasochowski, herbu Jelita.

Lasocki, herbu Dołęga. Mikołaj, biskup Kujawski będąc jeszcze dziekanem Krakowskim, wysłany z innymi na koncylium Bazylejskie, stawał w obronie praw narodu przeciw Krzyżakom; następnie towarzysząc Władysławowi (Warneńczykowi) do Węgier, wielce mu tam pomógł swą radą i zabiegami do owdzięcia Krocacji, Dalmacyi i Słowaczyny. Złamąd jeździł w poselstwie do Fryderyka cesarza, a naręszcie do Rzymu, gdzie od Mikołaja V. papieża na biskupstwo został wyniesiony; † 1450. — Michał, podkomorzy Dobrzyński, sławny z zwycięstwa nad Turkami na Węgrzech, zawiesił na pamiątkę tego swój proporzec w kościele Budzińskim. Stanisław, podkomorzy Poznański, podpisał elekcję Aleksandra króla. Walenty, podkomorzy Wyszogrodzki r. 1626, w wojnie Szwedzkiej wielce się przykładał do podzwignienia najechanego kraju. Władysław, kasztelan Wyszogrodzki w nieszczęśliwej bitwie z Kozakami pod Batowem stając z mężtwem nieustraszonem, dostał się do niewoli, z której dopiero po dwóch latach wyszedłszy, i dalej ojczyźnie zdrową radą służyć nie przestawał. Stanisław, mąż rycerski, zginął pod Buszą r. 1621. Oprócz tych są wspomnieni zaszczytnie z dzieł wojennych: Grzegorz pod Chocimem; Mikołaj pod Batowem; Jan zaś pod Wiedniem.

Lasocki, herbu Śreniawa.

00. Lasocki Kasper, fundował klasztor Reformatów w Brzezynie r. 1627. M.

Lasopolski, nobilitowany r. 1768. M.***Lasota**, herbu Jelita.**Lasota**, herbu Rawicz.**Lasotowicz**, herbu Rawicz. M.***Lasowski**, herbu Osorya.**Lasowski**, herbu Szeliga.**Lasseur**, nobilitowany r. 1768. M.***Lastek**, herbu Wieniawa. M.***Laszczyński**, herbu Wierzbna. M.***Laszewski**, herbu Szeliga. M.*

Laszkiewicz Jan, ławnik narodu ruskiego we Lwowie r. 1594, słynął z rzadkiej sprawiedliwości. M.

Latalski, herbu Prawdzic. Maciej z Łabiszyna, wojewoda Brzeski-Kujawski, w wojnie z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły wielce się zasłużył ojczyźnie. Jan, arcybiskup Gnieźnieński, pamiętny z odprawienia zboru w Piotrkowicach względnie reformy obyczajów i karności duchowieństwa polskiego, nie mało się zajmował podniesieniem nauk, dla tego też był nazwany ojcem uczonych; 1540. Janusz, wojewoda Poznański, zapędziwszy się za Tatarami aż pod Oczaków, dostał się do niewoli, z której wyszedł dopiero za okupem brata swego arcybiskupa. Następnie posłował do Zygmunta cesarza, i umówił małżeństwo Zygmunta Augusta z Elżbietą księżniczką austriacką.

Latecki, nobilitowany r. 1790. M.*

Laterna Marcin, rodem z Drohobyczy na Rusi, po odbytych naukach w Kaliszu wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym zasłynął z cnót kapłańskich. We Lwowie spędził siedm lat na nauczycielstwie; powołany do dworu Zygmunta III., towarzyszył królowi w drodze do Szwecyi, ząd powra-

cając r. 1598, został schwytyany od Szwedów i w morze wrzucony. Śmierć jego uczcił Lwów obchodem pogrzebowym i mową pochwalną arcybiskupa Solikowskiego. M.

Latkowski Jędrzej, akademik Krakowski w XVII. stuleciu, pisał wiersze elegijne. M.

Latosz Jan, mistrz astronomii i sztuki lekarskiej w Krakowie, ząd też był rodem, pisał rozprawy uczone o kometach roku 1593. M.

Latoszyński, herbu Gryf. Gniazdomu Latoszyn w powiecie Pilźnieńskim, nadany od Leszka Czarnego r. 1287 jednemu z Cedrów herbu Gryf za czyny wojenne. Piotr, walczył w nieszczęśliwej bitwie pod Warną, w której się też dostał w niewolę Turecką. Kilian, kawaler Jerozolimitański, po dwa razy odbył peregrynację do Palestyny, gdzie też przyjął śluby zakonu Bożogrobskiego r. 1534.

Latoszyński Jan, rektor akademii Krakowskiej za Władysława Jagiełły, której sława napełniła świat chrześcijański i sprowadziła do niej mnóstwo cudzoziemców, zjednał sobie chwałę męża zapobiegliwego o nauki. M.

Latyczyński, herbu Hołobok.**Latyński**, herbu Prus. M.*

Laurans, przyjęty do szlachectwa roku 1768. M.*

Laurysiewicz Paweł, obywatel miasta Lwowa, podczas oblężeń miasta tego przez Chmielnickiego, w czystym poświęceniu się dla współbraci, udał się do obozu nieprzyjacielskiego, gdzie przez ofiarowany okup potrafił wytargować ocalenia miasta. M.

Lauxmin, herbu Dąbrowa, niegdy na Żmudzi. Jan, służąc żołniersko za Zygmunta III., zabity w Moskwie. Mikołaj odznaczył się walecznością w bitwie pod Kirchholmem. Zygmunt, członek zgromadzenia Jezuitów, zawołany mowca i retor, jaśniał swoich czasów z biegłości w języku greckim; † 1670. M.

Laveaux, nobilitowany r. 1773. M.*

Ladwański, herbu Jastrzębiec.

Latynowicz Bogdan, znakomity kupiec rodu Ormiańskiego we Lwowie, znany swoich czasów z dowcipu, który oddawał wierszem satyrycznym, oraz z uczynności swojej, albowiem nie tylko kościół Panny Maryi w Kamieńcu zrestaurował, ale i bractwu ś. Grzegorza we Lwowie przekazał 1000 złr. dla poratowania ubogich. Umarł r. 1716. P. X. B.

Layman, nobilitowany r. 1509. M.*

Lawrynowicz Mikołaj, kapłan zakonu OO. Bernardynów, znakomity mowca w pierwszej połowie XVII. wieku. M.

Lazański, herbu Jastrzębiec.

Lazarowicz, herbu Kościeszka. Michał, nobilitowany r. 1662 za okazane mężstwo na wojnach.

Lebedowicz, nobilit. r. 1676. M.*

Lebel Jan Zygmunt, dworzaniec Jana III., potem pułkownik w wojsku polskim, otrzymał indygenat na sejmie r. 1676.

Leben, herbu Szachownica. M.*

Lebowski, niegdy w ziemi Pruskiej.

Lechner Ferdynand, ławnik miasta Lwowa, w czasie oblężenia jego r. 1672 mając sobie od Łuckiego poruczone dowództwo oddziału ochotników, mężnie stał w obronie zagrożonego miasta. M.

Ledochowski, herbu Szaława. Gniazdo domu tego województwo Wołyńskie, gdzie Nestor Halka przodek jego otrzymawszy w nagrodę czynów wojennych od Kazimierza W. dobra Ledochow, przyjął nazwę Ledochowskiego. Iwan i Wacław, wstawili się mężstwem w wojnach z Krzyżakami za Władysława Jagiełły. Jerzy, Jan i Samuel, podpisali elekcyę Władysława IV. Felicjan i Kazimierz poległi pod Wiedniem r. 1683. Stanisław, podkomorzy Krzemieniecki, potem wojewoda Wołyński,

w piastowaniu różnych urzędów jaśniał swoich czasów z nienaruszonej sprawiedliwości i dbałości o honor ojczyzny. Do nieporównanej ludzkości łączył oraz i staropolską pobożność; tak w uroczystości Maryi Panny zapraszał do siebie rycerstwo Wołyńskie, z którym zjeżdżał do Łucka dla uczestniczenia na wystawnym nabożeństwie; w Chocieniu dobrach swoich fundował OO. Trynitarzów, a w Podkamieniu zbudował piękny kościół, gdzie też po zgonie r. 1725 zwłoki jego złożono. Jakób, podstoli Drohicki, fundował klasztor OO. Bernardynów w Warkowicach r. 1733. Franciszek, podkomorzy, następnie wojewoda Czerniechowski, podczas wzmagających się w Polsce niepowodzeń, nie przyjmując żadnych mu ofiarowych urzędów, wyjechał z kraju i zamieszkał za granicą. M. — Antoni Filip, starosta Hajsyński, mąż niezwyčajnej dobroci dla swych poddanych, w r. 1800 wyniesiony wraz z potomstwem swoim na dostojność hrabiego państwa Rzymskiego (już za Zygmunta I. szczylicili się Ledochowscy tytułem Comites), i mianowany kawalerem orderu austriackiego ś. Leopolda, po zgonie małżonki wstąpił do zakonu XX. Misjonarzów. W r. 1822 pożegnawszy uroczystie zasmuconych poddanych swoich, którym po ojcowościem upomnieniu wszelkie załatwić należności darował, udał się w drogę misyjną do Warszawy, gdzie zajaśniał rzadką wymową kaznodziejską. Przykładne życie zakończył w r. 1835 w 81 wieku swego. M. Tadeusz, c. k. austriacki generał-porucznik i podkomorzy, syn starosty Hajsyńskiego, już w młodociannym wieku jako oficer-chorąży w bitwie pod Regensburgiem r. 1809 dał dowód waleczności narodowej: na czele bowiem małego oddziału żołnierzy przedarł się z trzema chorągiewkami pułku br. Hiller przez zwyciężką armię francuzką pod Quodinetem, i ze stratą prawie połowy swoich towarzyszy uratował szczęśliwie poruczone mu sztandary, oddając je niesplamione swemu wodzowi. Czyn ten zjednał mu chwałę nie małą i względy najwyższe, w dowód czego

przechodził prędko stopnie honorowe aż do rangi rotmistrza przy pułku ułanów, w roku 1813 uformowanych własnym kosztem przez stany galicyjskie. Mianowany c. k. podkomorzym, znajdował się odtąd przy boku cesarza Franciszka, który go z osobliwem upodobaniem rad widział przy sobie. Jenerałem został w r. 1836; dla nadwątlonego zdrowia przeszedł atoli już w r. 1845 do stanu spoczynku; osiadłszy w Wiedniu, zakończył życie r. 1856 w 66tym wieku swego. M.

Legawski, herbu Janina. M.*

Legendorf w ziemi Pomorskiej, gdzie miał herb własny. Paweł, biskup Warmiński, po zawarciu pokoju zakonu Krzyżackiego z Polską r. 1464, pierwszy uznał władzę króla Kazimierza, poczem został otruty od trębacza Krzyżaków.

Legiecki, herbu Przyjaciół z tą odmianą, że strzała sterczy żelazcem do góry między dwoma sercami, na hełmie zaś pawi ogón.

Legowicz, dziedziczył w Wilkomiérskiem. M.*

L e l i w a.

Opis herbu.

W polu błękitném tarczy jest księżyc jak na nowiu niepełny do góry rogami obrócony, w środku jego gwiazda o sześciu granach, a na hełmie w koronie pawi ogón, w którym takież sam księżyc z gwiazdą, jak na tarczy. O początku tego klejnotu różnią się nasi historycy w podaniach, wszelako zgadzają się w tém jednomyślnie, że jest bardzo starożytny i sięga XII. wieku. Pieczętują się niemi: Adamowicz, Bahrynowski, Bajer, Bedliński, Błocki, Bobiński, Boboła, Boddzanta, Broniewski, Brzozdowski, Brzozogaj-

ski, Chleb, Chlebowicz, Chłasko, Chrościcki, Cudowski, Czapski, Czechowicz, Czelatycki, Czerkas, Czeski, Czobor, Czubiński, Czudowski, Czulski, Daszkiewicz, Daszkowicz, Dąb, Dorohostajski, Dorpowski, Drastawski, Fryjewicz, Gintowt, Gołuchowski, Górka, Gorcuński, Graniewski, Granowski, Hlasko, Jacostawski, Jarostawski, Jaskmanicki, Jelec, Jerzykowicz, Józefowicz, Juchnowicz, Juskiwicz, Kalenik, Karsnicki, Kiewlicz, Kiski, Kopestyński, Kozielski, Krajewski, Krzesz, Krzywobłodzki, Kuchmistrzowicz, Laskowski, Lgocki, Lisowski, Łaski, Łoziński, Łysakowski, Melsztyński, Miaskowski, Mierzeński, Młazkowski, Mładkowski, Morwid, Morsztyn, Mutkalski, Narmunt, Niemierzyc, Ninieński, Okuszko, Olechnowicz, Osostowicz, Ostaszkiwicz, Ostrowski, Pacyna, Pausza, Pawłowski, Pilecki, Piorun, Piotrowicz, Pokrzywnicki, Połonski, Popławski, Pruski, Pruszek, Przywidzki, Ptaszyński, Rakowicz, Rekcuc, Rohoziński, Rykowski, Ścierański, Szczepiecki, Sieniawski, Sierpski, Skorupa, Stawiński, Stotwiński, Smojski, Spławski, Szredziński, Staniewicz, Starowolski, Starzechowski, Staszkiwicz, Strykowski, Sworski, Szalkiewicz, Tarnowski, Trzcienieński, Tułkowski, Tyszkiewicz, Ustarbowski, Wapczyński, Wardęski, Wiazewicz, Więclawski, Wierozemski, Wietski, Wodzicki, Wojanowski, Wyrozemski, Wyrkowski, Wyskocki, Zabrzeziński, Żarski, Żyrowski.

Lekszycki, herbu Warnia. M.*

Lelewel, na Litwie, gdzie ma własny herb. (W tarczy podłużnie przedzielonej po prawej stronie w polu błękitném lwa wspinającego się, i trzymającego w łapach wazon czerwony z sześcioma kwiatami konwalii, po lewej stronie zaś w polu białém skrzydło orle rozpostarte, a na hełmie w koronie pół lwa, podobnego tarczowemu. M.*

Lelowski, herbu Junosza.

Leluszewicz Jan, wojewoda Podlaski r. 1519, umawiał pokój z Moskwą.

Lemański Józef, nobil. r. 1790. M.*

Lemnicky, herbu Jastrzębiec. M.*

Len, nobilitowany r. 1775. M.*

Lenartowicz, nobilit. r. 1676. M.*

Lenczowski, herbu Strzemię, dziedziczył w XV. wieku w Krakowskiem.

Leniek, herbu Rawicz, jednego domu z Rokickimi.

Lenkiewicz, herbu Kotwicz na Rusi. Jan, podsędek Mozyrski, jak uczony, tak był oraz i żołnierz odważny.

Lepiecki Floryan, akademik Krakowski w połowie XVII. wieku, ceniony jako poeta, wydał kilka elegii zajmujących. M.

Lepiszewicz, wspomniony w genealogii Tarnowskich.

Lernet, nobilitowany r. 1790. M.*

Lesiecki, herbu Nałęcz.

Lesing, nobilitowany r. 1790. M.*

Lesiowski, herbu Ogończyk, niedy w ziemi Sanockiej i na Rusi, gdzie znakomite urzęda sprawował. Jan, jezuita, rodem z Sanockiego, rządca kolegium Krakowskiego, dał początki kolegium Grodzieńskiemu. Będąc spowiednikiem Władysława IV., towarzyszył mu nieodstępnie w jego wyprawach, wzbudzając po obozach ducha religijnego. Napisał oraz z wielką pracą historję Polski, która atoli po śmierci jego w Krakowie roku 1633 w manuskrypcie zaginęła. Pozostało jednak szacowne dzieło pod tytułem: „Zwierciadło przykładów.“

Leski.

Opis herbu.

W tarczy niby liloniej, są dwa charty z obrozami na szyi, a wspiętemi siedząco grzbietami do siebie; nad niemi zaś mur, a na hełmie w koronie takież chart wspięty podobnie do

góry. Piotr von Ezelich czyli Leselicht dziedzic dóbr Leszcze pod Toruniem, pierwszy począł się pisać Leskim. Wielkich przymiotów i wiadomości, sprawował on z chwałą urząd gubernatora województwa Chełmińskiego.

Leski, herbu Dołęga na Mazowszu.

Leski, herbu Ostoja. Anna Leska za Gniewoszem Marcinem, niemało się przykładła do odbudowania kościołów, mianowicie w Lunowie, Zdziechowie i Zaklikowie, gdzie też szpital okazały wystawiła, w którym po owdowieniu osiadłszy, tam i życie świętobliwe zakończyła.

Leśnicki Grzegorz, sędzia generalny w wojsku Zaporozkim, nobilitowany w r. 1659. Nadto od wdzięcznej Rzpltej otrzymał za czyny wojenne miasteczko Kamionogród w posiadanie. — N. ziemianin Łęczycyki towarzysz Stadnickiego, poległ w walce pod Pleszkowem r. 1581.

Leśniewicz, herbu Półkozic, o którym wspominają zaszczytne księgi grodzkie Opoczyńskie pod rokiem 1589.

Leśniewski, dziedziczył w Sieradzkim. M.*

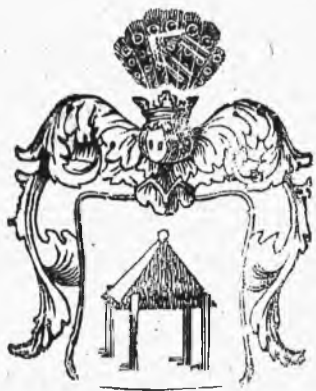
Leśniowolski, herbu Pierzchała. M.*

Leśniowolski, herbu Roch II, jednego domu z Oborskimi. Stanisław, kasztelan Czerski, mąż rzadkiej odwagi, czego dał dowody pod Newlem r. 1562, gdzie tylko w półtora tysiąca ludzi uderzywszy na 40 tysięcy nieprzyjaciela, zadał mu kłeskę pamiętną, położywszy oraz do 8 tysięcy trupa na placu. — Mikołaj, kasztelan Podlaski, mąż biegły w naukach, jeździł po Zygmunta III. do Szwecji, od którego dworu atoli później usunął się dla knowanych przeciw niemu intryg, nie łącząc się później ani do jego nieprzyjaciół, ani szukając pozyskania nowych względów.

Leśniowski, herbu Gryff, pierwotnie na Rusi zwany Gołąbkim. Mikołaj,

biskup Kamieniecki, 1467 r. zabity w drodze od ręki rozbójniczej. Jeden z tego domu walczył zaszczytnie w bitwie pod Obertynem roku 1531.

Leśniowski, herbu Grzymała. Maciej, kasztelan Bełzki, przechodząc z zaszczytem różne urzęda, w wojnie ze Szwedami i Turkami walczył odważnie; fundował oraz miasteczko Leśniów na Rusi, gdzie zbudował klasztor OO. Bernardynów, opatrzywszy go w mury forteczne r. 1637.

Leszczyc.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest bróg otwarty, którego słupy są białe, a na hełmie pawi ogon, w którego pośrodku taki sam bróg niby wywrócony. Jest to znak starożytny, a Bielski powiada, że ludzie z tego domu odszczególniali się z szczerą prostotą i gospodarności. Pieczętują się niem: Bełęcki, Białecki, Białęski, Biegański, Bolemiński, Bolimiński, Chmieliński, Dobrzycki, Dokowski, Donoski, Fałęcki, Grabionka, Gułowski, Jaskólski, Klonowski, Kosowski, Koszutski, Krotowski, Laskowski, Leszczyc, Luboński, Lubstowski, Łukawski, Mierucki, Mierzewski, Mierzejewski, Mroczek, Nagorski, Piekarski, Pierzchliński, Ponętowski, Popowski, Pszczyński, Radoliński, Rysiński, Siemiński, Sistrzewitowski, Skarszewski, Skulimowski, Słupski, Smięłowski, Stawski, Strzemiński, Sumieński, Swiecki, Swieżowski, Szumieński, Waliszewski, Węgorzewski, Wieruszewski, Włoszynowski, Wygrazewski, Zaleski, Zyznowski.

Kilku biskupów: Piotr arcybiskup Gnieźnieński, Imisław biskup Wrocławski, Gerward Poznański, Gerward Kujawski, Floryan Lascary Płocki, Trojan Kujawski i Piotr Wisz Krakowski pieczętowali się tym herbem.

Leszczyński, herbu Abdank. Z tego domu wyszło kilku zasłużonych mężów z czynów wojennych; pomiędzy innymi Piotr, zginął w boju na Węgrzech.

Leszczyński, herbu Bylina.

Leszczyński, herbu Jastrzębiec.

Leszczyński, herbu Korczak. Tomasz, po zgonie małżonki swojej opuścił świat i wstąpił do zakonu ś. Franciszka, w którym będąc gwardyanem w Sanoku, zbudował tamże swoim kosztem klasztor z kościołem.

Leszczyński, herbu Radwan.

Leszczyński, herbu Wieniawa, pochodzi od Perszteinów familii czeskiej, z których Dobiesław, marszałek dworu Dąbrówki, Mieczysława I. małżonki zawitawszy do Polski, osiadł tam na zawsze. Z potomstwa jego wymieniają autorowie nasi kilku biskupów, następnie Dobiesława: ten za panowania Władysława Jagielly wielce się zasłużył pokonaniem Krzyżaków w bitwach pod Koronowem i Gołubiem. Rafał, kasztelan Poznański, marszałek nadworny koronny, młode lata przepędził na dworze Fryderyka III. cesarza, od którego dla układości obyczajów i niezwykłych umiętności był użyty do różnych interesów poselskich, za co ów monarcha wywdzięczając się prócz hojnych podarków przydał mu jeszcze i tytuł hrabi na Lesznie, z ozdobą herbu zamiast trzech piór strusich na hełmie, lwa z mieczem dobytym w łapie niby do cięcia wzniesionym. W turnieju odbytym w Wiedniu, goniąc ów mąż zacny na ostrze z Maciejem królem węgierskim, pokonał go zsadzeniem z konia kopią. Powróciwszy do ojczyzny, oddał się gorliwie jej usłudze, za co przy łasce swego monarchy doszedł najwyższych godności; † 1501. Kasper, podkomorzy Kaliski, za położone zastugi wojenne na Wołoszczyźnie i w Moskwie, otrzymał starostwo Radziejowskie. Wacław, kanclerz koronny, generał Wielkopolski, w wojnach Zygmunta III.

nie opuścić prawie żadnej okazji, by nie stanąć osobiście w licznym kompuście ludzi rycerskich i zaciężnych swoim kosztem żołnierzy; † 1628. Jędrzej, arcybiskup Gnieźnieński, zrestaurował po między innymi kościół Tyniecki; w klasztorze zaś Czerwieńskim fundował szkoły filozoficzne i teologiczne. W wojnie ze Szwecją odwiódł elektora Brandeburskiego od ligi ze Szwedami, nieprzystając nęcić serca synów koronnych do bratniej zgody; † 1658. Jędrzej, wojewoda Brzesko-Kujawski, w wojnach za Zygmunta Augusta, Stefana Batorego i Zygmunta III. rotmistrzował z chwałą niemłą, uczestnicząc na czele swojej ussaryi we wszystkich bitwach; † 1606. Jan, wojewoda Krakowski, generał Wielkopolski podczas najechania Polski przez Szwedów, niesfatygowanie pracował w sprawie zagrożonej ojczyzny, jeżdząc to do Szwecyi, to do Wiednia, gdzie też uzyskał pomoc strapienemu królestwu. Gorliwy w wierze katolickiej, na zjeździe Toruńskim z dysydentami prezydował w imieniu królewskim, gdzie przy wielkiej żarliwości niemniej pokazał niemąło umiarkowania; † 1678. Przęgław, wojewoda Derpski, uczeń sławnego wojownika Spinoli w Niderlandyi w sztuce rycerskiej, po powrocie swoim do kraju, w wojnie Szwedzkiej pułkownikował z województwa Wielkopolskiego, † 1670. Wacław, arcybiskup Gnieźnieński, podczas wojny Kozackiej liczny komput wojska na obronę ojczyzny do obozu posłał, w wojnie z Szwedami zaś od elektora Brandeburskiego rugowany, potrafił go nazad dla sprawy Polski pozyskać. Uczony i ludzi uczonych kochający, nakładał hojnie na nauki młodzieży szlacheckiej, ratując przytém ubogich rzeszemi jałmużnami; † 1666. Jędrzej, wojewoda Derpski, mąż uczony i pierwszy poeta swego wieku, fundował kościół w Czartorysku, uposażywszy go funduszem 10.000 złp. Rafał, wojewoda Bełzki, niemniej mąż uczony, o którego przyjaźń wszystkie znakomite osoby się ubiegały. Oprócz prac poetycznych w języku polskim

i łacińskim, zostawił pamiątki i w innych umiejętnościach, j. t. w mechanice, architekturze i muzyce, w których był niepospolicie biegłym. Co do życia politycznego: z Szwecją zawarł traktat pokoju, w wojnie Tureckiej r. 1621 na czele 100 konnych i tyle piechoty kosztem własnym uzbrojonych, dzielił chwałę Chodkiewicza pod Chocimem. Samuel, oboźny koronny, starosta Łucki, Korsuński, podpisał elekcyę Jana III. Bogusława, podkanclerzy koronny, generał Wielkopolski pamiętny z gładkości wymowy i dowcipu, dla tego też od zgromadzonego rycerstwa po trzykroć obierany marszałkiem na różne sejmy. Mowy jego drukowane, świadczą do dziś dnia o jego prawości. Rafał, podskarbi wielki koronny, generał Wielkopolski, uczestniczył z chwałą w wyprawie Jana III. pod Wiedeń i do Węgier. Pamiętne w dziejach jest oraz jego poselstwo do Konstantynopola, gdzie przepychem orszaku swego wprowadził Turków w podziwienie; † 1703. Stanisław, syn jego, (urodzony we Lwowie d. 20 paźdz. 1677 r.) najprzód podczasy koronny, potem starosta Odolanowski, wkrótce po śmierci ojca wojewoda Poznanski, podczas nieszczęsnego rozerwania kraju na dwie partye — szwedzką i saską, gdy Karol XII. król szwedzki po dwukrotném zwycięztwie nad Augustem II. zajął Polskę, umyślił wynieść jednego z synów Sobieskiego na tron Polski, czemu atoli uwiezienie starszego przez Sasów, a zrzeczenie się szlachetne drugiego stanęło mu w drodze, został niespodzianie od tegoż Karola, któremu się z ujmującej postaci, jako też z otwartości i przytomności umysłu podobał, na kandydata do tronu podany i wkrótce królem polskim koronowany, (r. 1704). Wybór ten zapowiadał szczęście dla zgnękanego kraju: gdy w tém upadku Karola XII. stał się i jego upadkiem. Po bitwie pod Puławą a powrocie Augusta II. do Polski, nie mogąc się Stanisław przeciw niemu utrzymać, nie sądząc się nadto w kraju być bezpiecznym, ustąpił do Szwecyi, a ztamtąd udał się przez Turcyę do Alzacyi, do swej

rodziny, gdzie żył prywatnie aż do r. 1723, w którym córka jego Marya zaślubioną została Ludwikowi XV. królowi francuzkiemu. W r. 1733 po zgonie Augusta II. z namowy Francyi powrócił nazad do Polski, w nadziei odzyskania utraconej korony; nie było atoli wolą Pana Boga, ażeby narodowi Polskiemu panował, albowiem August III. elektor saski, syn zmarłego króla przy pomocy swojej party i siły zbrojnej rosyjskiej, zmusił go powtórnie do ucieczki z kraju. Uszedł przeto Stanisław do Gdańska, a ztąd po wielu niebezpieczeństwach do Królewca, gdzie pozostał aż do umówienia pokoju, zapewniającego mu tytuł króla Polskiego, jako też posiadanie księstw Lotaryngii i Baru. Długo uszczęśliwiał on swoich nowych poddanych swém panowaniem, na które jego ziomkowie przystać nie chcieli; cnoty jego zjednały mu także przydomek Stanisława dobroczynnego. Był to mąż z geniuszem, i kochający nauki i piękne sztuki, które ile możności wspierał i podnosił. Wstrzemięzliwy, hojny i przystępny, bez okazywania najmniejszej dumy chętnie rozmawiał z swymi poddanymi jak z równymi sobie, dzieląc ich prace i ciesząc się ich powodzeniem jak czuł ojciec. Dotąd istnieje w Barze pomnik jego, trwalszy nad spiży i marmury: — jest to fundusz od niego ustanowiony, składający się z 10.000 talarów z przeznaczeniem: zakupywania zboża w czasie urodzajów, a odsprzedawania go ubogim za pomierną cenę w czasie drożyzny. W Lunewillu założył nadto szkołę rycerską, w której szczególnie dla Polaków ustanowione były fundusze. I Lwów posiada pamiątkę jego szlachetnego myślenia: na fabrykę klasztoru PP. Sakramentek, ofiarował bowiem 40.000 złp. Okropny przypadek pozbawił go życia: siedząc przy kominku, ogień płonący zajął jego suknie, i nim służy przybiegli na ratunek, został ciężko uszkodzony, w skutek czego od ran odniesionych i febry umarł r. 1766 w 89tym wieku swego. — Marya, córka Stanisława króla, dzieliła od kolebki niepomyślności jego; nieszczęścia i dziecinna

miłość ustaliły przeto w jej sercu wszystkie cnoty niewieście, które zwróciły na się uwagę Ludwika XV., młodego króla francuzkiego. Zażądał jej ręki, i wprowadził ubogą wygnankę na tron, którego stała się ozdobą i przykładem. Skromna jak zawsze i na łonie wielkości, pędziła dnie swoje na wspieraniu ubogich i pełnieniu obowiązków pobożności, nie wdając się ani w sprawy kraju, ani intrzygi dworu. Otoczona tym wszystkiém, co tylko pochlebia dumie i namiętności, a nadto zepsuciem wieku swego, nie zesłała ani na chwilę z drogi cnoty, stała się przeto zaszczytem płci swojej. Będąc wielce wykształconą, nie chciała uchodzić za uczoną, nawet lękała się o podobnym mniemaniu o sobie. Za jej staraniem utworzył się przy kolegium Poznańskim gabinet fizyczny, który zasilana z Francyi hojnemi dary, gdy z drugiej strony dla ubogich była tak uczynną, że na ich poratowanie nie wahała się nawet sprzedać własne klejnoty. Niezatarte ślady jej dobroczynności przetrwały aż do naszych czasów. Zawczesna śmierć królewicza jej syna, po której nastąpiła wkrótce śmierć ukochanego ojca, skróciła wątek jej życia; zakończyła go w r. 1768, licząc dopiero lat 65. Z sześciu córek poszła jedna za księcia Parmy, dwie zaś Wiktorya i Adalaida, dożyły czasów Napoleona I., które uchodząc przed jego wojskami, pomarły w Tryeście, pierwsza r. 1799, druga r. 1800. Nabożne i dobroczynne, zjednały sobie serca ubogich. M.

Leszkowski, herbu Prawdzic. M.*

Leszyński, herbu Pomian z tą odmianą, że na hełmie kładą księżyc z gwiazdą. Przodek domu tego pod nazwą Czobor, przybył do Polski za Stefana Batorego z Siedmiogrodu, i osiadł w księstwie Oświęcimskim.

Lettaw.**Opis herbu.**

W tarczy pola błękitnego zda się być lemiesz w zwyczajnym drzewie, a na hełmie trzy piór strusich. Dóm rozrodzony w Prusiech, z którego Zygmunt

i Alesander za położone zasługi wojenne otrzymali w dziedzictwie dobra w ziemi Starodubowskiej położone, niegdy nadane prawem lennem od Władysława IV. ojcu ich Maciejowi, sekretarzowi królewskiemu.

Lewalt.**Opis herbu.**

W tarczy w czerwonym polu jest ręka zbrojna trzymająca w prawą stronę pierścień złoty, na hełmie zaś w koronie panna trzymająca podobnie takież pierścień, na której

głowie w koronie są trzy pióra cietrzewie. Przodek domu tego wyszedłszy z Luzacyi w XVI. wieku, osiadł w ziemi Pruskiej. — Po dziś dzień znajduje się tamże familia Jezierskich, mająca przydomek Lewalt. M.

Lewandowski, herbu Dołęga. M.*

Lewart.**Opis herbu.**

W tarczy pola czerwonego, według innych błękitnego, znajduje się lampart biały i centkowany z koroną na głowie niby siedzący, a przednimi łapami w prawą stronę obrócony; na hełmie podobnie wystaje pół takiego lamparta z korony.

Historycy nasi zgadzają się na to, że ten herb przyniesiony z zagranicy do Polski, a to z prowincyi Kolońskiej w Niemczech. Przodek domu tego Wichfried, dzierzył zamki Sandecz, Oświęcim i Siewierz, nadane mu w XII. wieku od któregoś z monarchów polskich. Tego potomek Ostafi, piastował godność stolnika Krakowskiego, którego i jego potomstwo Firlejami przewzano. Tym herbem pieczętują się: Broniewski, Firlej, Gorski, Kczewski, Krwacki, Konarski, Lewartowski, Markuszewski, Meglewski i Trelius. —

Lewartowski, herbu Lewart, dóm mający swoje pochodzenie od jednego z Lewartów, który później od zamków i włości posiadanych, na różne nazwiska podzielił się, zmieniając nazwisko zwykłym dawniej zwyczajem, dodając doń głoskę *wicz* lub *ski*; i tak Lewartowie rozrodzeni na Ukrainie i w Sandomierskiem, pisali się na małym Lewartowie Lewartowscy, drudzy na Litwie Lewartowicze, od których znowu jeden przeniósł się na Węgry blisko granicy polskiej, gdzie nabytą włość nazwał od swego imienia Lewartowem. Jakób z Lewartowa Lewartowski, towarzysz hussarski z pod chorągwi Mikołaja Sapiehy, w wyprawie Jana Sobieskiego r. 1683, zginął na Węgrzech. Józef, poległ pod Przemyślem. *Duncz.*

Lewicki, herbu Rogala, dóm licznie rozrodzony w Polsce i na Rusi, z którego piastowało wielu znakomite urzęda. — Jan, kasztelan Inflantski, pierw podstarosta Przemyski, jaśniał swoich czasów z biegłości w prawach. M. — Antoni, pułkownik kawalerii krzyża złotego W. P., mąż uczony i dobroczynny oddawszy się gospodarstwu wiejskiemu w Lutkowicach, dobrach swoich w Przemyskiem, wśród powszechnego szacunku przeniósł się do wieczności r. 1829. M.

Lewicki Gabryel, pisarz stolicy apostołskiej w pierwszej połowie XVII. wieku, pisał w Krakowie anagramata, które dedykował biskupowi Gembickiemu. M.

Lewikowski, herbu Abdank. Mikołaj, pułkownik zasłużony z czynów wojennych na Węgrzech i na Wołoszczyźnie.

Lewingston, nobilit. r. 1768. M.*

Lewiński, niegdy w ziemi Pruskiej, zkąd postował na sejm Grodzieński r. 1730.

Lewon, herbu Gozdawa. Mikołaj, wstąpiwszy w 17 roku życia swego w szeregi wojskowe, walczył zaszczytnie w wojnie ze Szwedami, w której też w bitwach pod Dynamundem i Nowomłynem został postrzelony; pod Nitawą naostatek, gdy się w oczach hetmana i całego wojska na harcu z nieprzyjacielem ścierał, i konia postradał, z zadziwiającą odwagą dotrwał placu piechotą i wyszedł zwyciężko.

Lewonowicz, herbu Rogala. M.*

Lexycki Franciszek, kapłan zakonu XX. Bernardynów i umiętny malarz; jego prace dotąd widzieć można na Kalwaryi Żebrzydowskiej, od znawców poczytane za wyborne, za które pewien Anglik podróżujący ofiarował po 200 funt: szterl: za sztukę (2.000 zlr.). Lexycki malował jeszcze kilka innych obrazów dla świątyń Krakowskich; przeniosłszy się do Grodna, zakończył życie r. 1667. M.

Leyman, nobilitowany r. 1509. M.*

Leżeński, herbu Nałęcz, jeden dóm z Nowodworskimi i Gostomskimi, piszących się także z Leżenic. Sędziwoj, w bitwie pod Chojnicami r. 1454, dostał się w niewolę Krzyżaków. Marcin, łowczy Lubelski, fundował kościół w Żelechowie. — Jędrzej, biskup Chełmiński, wielce się przyłożył do uspokojenia zaburzeń krajowych, wynikłych z prześladowań Lubomirskiego przez Jana Kazimierza, a tém samém utamował rozlew krwi bratniej. M.

Leżnicki, dziedziczył w Podlaskiem.

Leżycki, także w Podlaskiem. M.*

Lędzki, herbu Janina.

Lgocki, herbu Jastrzębiec, gniazdo domu tego pod Krakowem.

Lgocki, herbu Leliwa.

Liban Jerzy, rodem ze Szlązka, nauczyciel języka greckiego w akademii Krakowskiej, wydał kilkanaście dzieł uczonych, dziś bardzo rzadkich. M.

Liberacki, niegdy na Mazowszu.

Libicki, herbu Jelita. M.* — Jan, sekretarz Jana Kazimierza, wydał drukiem poczet pieśni swoich i tłumaczenie Horacyusza. M.

Libiszewski, herbu Wieniawa. Prandota, w XV. stuleciu podskarbi Pruski w wojnie z Krzyżakami dał liczne przykłady dzieł rycerskich. — Jeden tego nazwiska pułkownikował zaszczytnie w bitwie pod Zbarażem r. 1649 pod wodzą Jerzego Wiśniowieckiego. M.

Libuski, niegdy na Podolu.

Lichiński, herbu Pilawa. M.*

Lichnowski, herbu Jaśnieńczyk.

Lichnowski, herbu Pilawa na Szlązku.

Lichocki, nobilitowany r. 1790. M.*

Lichowski, wspomniony w konstytucyi r. 1611. M.*

Lichtański, herbu Pokora.

Lichtarz, obacz Kroszyński.

Lichtarzewski, herbu Kroszyński. M.*

Lichtenberg Stanisław, otrzymał indygenat w Polsce r. 1601.

Lichtenstein, niegdy w ziemi Pruskiej.

Lichtfus w ziemi Pruskiej. ma własny herb (głową niedźwiedzia białego w polu czarném, w prawą stronę obróconą).

Lichtyan.

Opis herbu.

W tarczy herbu jest koło młyńskie, toż i na hełmie nad koroną takie same koło. Dóm Lichtyanów rozrodzony dawniej w Chełmińskim, gdzie przez długi szereg lat znakomite urzęda piastował. Dzisiejsi Lichtenhaimowie w

Prusiech, używają tego samego herbu, ale w polu czerwonym. M.

Lidzbiński, herbu Abdank.

Ligeza, herbu Półkozic, dóm starożytny i wielce ojczyźnie zasłużony, z którego Lesko za Władysława Jagiełły walczył zaszczytnie w wojnach z Krzyżakami. Następnie towarzyszył Władysławowi III. do Węgier, gdzie odznaczywszy się walecznością w bitwach z Turkami, poległ razem z królem swoim pod Warną. Potomkowie tych zajmowali długi szereg lat krzesła senatorskie. Mikołaj, kasztelan Wiślicki, starosta Biecki i Zydaczewski, stawiał w różnych potrzebach kraju gromadne poczty ludzi uzbrojonych; umarł w Bieczu r. 1603, gdzie się też w kościele parafialnym przez niego zbudowanym, znajduje jego nadgrobek. Hermałausz, podskarbi w. koronny, w niedostatku skarbu zastąpił go własnym majątkiem,

Tom II. Nro 13.

zao wdzięczna Rzeczpospolita oddała mu starostwo Olsztyńskie; † 1630. Spytek Mikołaj, kasztelan Sandomierski syn kasztelana Wiślickiego z Jordanówny, mąż pełen ludzkości i wielce pobożny, fundował klasztor XX. Bernardynów w Rzeszowie, nadto szpitale dla ubogich po wszystkich dobrach swoich, przeznaczając hojne dziesięciny na ich utrzymanie. Stawiając wszelkie takie budowle tylko z cegieł, zwykł był mawiać: „Niechę tego, aby to ogień spalił, co Spytek wystawił.“ Przy wielkich dostatkach był jednak tak wielkiej pokory, że się na obrazach malować nie dał inaczey, jeno ciałem pochyloném do ziemi i krzyż Pański piastujący, jak to do niedawna widzieć było można w obrazie znajdującym się w Sędziszowie. Życie zakończył w r. 1637.—Przez Konstancję córkę jego, dobra Rzeszów przeszły w dóm Lubomirskich. Feliks, arcybiskup Lwowski, poświęcał się z zamilowaniem usłudze ziomków swoich, o czém współcześni pisarze wspominają z prawdziwém uwielbieniem enót jego; † 1560.

Jan Ligeza, kasztelan Krakowski wielkorządca Rusi, fundował kościół OO. Karmelitów bosych we Lwowie. M.

Teresa Ligezianka, wstąpiwszy młodo do zakonu PP. Karmelitanek w Krakowie, wśród nieustannych ćwiczeń i umartwienia ciała, zakończyła życie wielce przykładne r. 1646. M.

de Ligne, otrzymał indygenat roku 1780. M.*

Ligocki, herbu Orła.

Lilia Piotr, kanonik Poznański, po ukończeniu nauk w akademii Krakowskiej i złożeniu obowiązku nauczyciela, udał się do Rzymu, gdzie osiągnął stopień doktora teologii. Powzięte o swój nauce mniemanie, utwierdził wydaniem kilku szacownych książek; † 1606. M.

Limont.**Opis herbu.**

W tarczy pola czerwonego, znajduje się miecz prosto z góry na dół ostrzem niby w kuli utkwiony, gdy po obu jego stronach także są takie dwie kule, na helmie zaś wystaje z pomiędzy dwóch piór strusich miecz do góry. Dóm

Limontów kwitnął niegdy na Litwie, z którego Marcin sędzia Lidzki, potem kasztelan Witebski, fundował OO. Dominikanów w Wasyliszkach w Wileńskim r. 1658.

Tym herbem pieczętują się i Limońscy. M.*

Linczewski, dziedziczył niegdy w województwie Kijowskim. M.*

Lind, nobilitowany r. 1768. M.*

Linda.**Opis herbu.**

W tarczy herbu w polu czerwonym jest drzewko o pięciu gałązkach, ukośnie położone, a na helmie podobnie takie dwa drzewka, każde z trzema gałązkami u jednego boku. Pierwotnie służąc w wojsku Krzyżackim, osiadł jeden z nich w ziemi Pruskiej; zżąd Karol postował na sejm Grudziązki r. 1699.

Linde Ernest, pisał pamiętniki panowania Jana Kazimierza r. 1655. M. — Samuel, rodem z Torunia, zajął się pierwszy wypracowaniem słownika polskiego, w czym jako bibliotekarz Maxymiliana Ossolińskiego, znalazł ohfite źródła w bogatym jego księgo-

zbiorze. Powołany na urząd rektora liceum Warszawskiego, przy pomocy gorliwych mędzów przyproceedził ów zamiar do skutku i wydał drukiem to nieoszacowane dzieło roku 1814. M.

Linderer Kasper, rodem z Poznania, kanonik Wrocławski, słynął z biegłości w sztuce leczenia; † 1611. M.

Lindsaj, nobilitowany r. 1764. M.*

Lingenau, nobilitowany r. 1775. M.*

Lingwieniewicz, kerbu Pogonia, dóm pochodzący od Lingwiena, brata Władysława Jagielly, którego potomek Michał, książę Mścislowski trzymający partyę kniazia Glińskiego, poddał się Moskwie.

Liniewicz, nobilitowany r. 1790. M.*

Liniewski.**Opis herbu.**

W tarczy pola brunatnego znajduje się miecz ostrzem z góry na dół po między dwoma sercami idący, a na helmie trzy piór strusich. Dóm zamożny na Rusi i na Wołyniu z przydomkiem Wojna, z którego Stanisław, łowczy Kijowski fundował klasztor OO. Bernardynów w Łucku r. 1643. Jan. rotmistrz województwa Wołyńskiego r. 1648, sławiony z waleczności, poległ w bitwie pod Krupą. Drugi tego imienia, regimentarz wojsk polskich zginął w morderczej bitwie ze Szwedami pod Cudnowem. Marianna, córka jego za Abrahamem Gołuchowskim, podkomorzym Litewskim, pomiędzy innymi zbudowała w Kisielinie dobrach swoich kościół wspinały.

Jeden tego nazwiska, porucznik wojska polskiego, podczas jego rokoszu w r. 1653, z powodu zaległości żołdu, jako obrany komi-

sarz okazał szlachetne umiarkowanie i przyczynił się немало do uspokojenia rozognionych umysłów. M.

Linkacz Jan, pułkownik w wojsku Litewskim, za położone zasługi w wojnach Kozackich i Moskiewskich, konstytucją z roku 1662 policzony w poczet synów korony.

Linkiewicz, żołnierz doświadczonego meztwa, podczas najazdu Tatarów na Ruś r. 1672, od hetmana Sobieskiego odkomenderowany w kilkaset ludzi na podjazd pod Niemirów, sprawił się walecznie z oznaczonemu mu zadania i pozyskał głośną pochwałę wodza swego. M.

Linowski, herbu Pomian.

Linowski, herbu Rawicz.

Linowski Zygmunt, Pijar w Krakowie, zostawił między innymi pracami: „uwaga nad historią powszechną Bosueta“ i dopełnienie dzieła tego autora; † 1808. M.

Lipczyński, herbu Korwin. Kazimierz, łowczy Przemyski, z sejmu r. 1676 działał jako komisarz w uspokojeniu granic Węgierskich.

Lipicki, herbu Junosza.

Lipicki, herbu Lis w Sieradzkim. Szwaszczo, dziedzic na Lipicach w drugiej połowie XV wieku, fundował XX. Misjonarzy w Warcie.

Lipicki, herbu Rawicz. Swentosław, kasztelan Konarski, podpisał w roku 1562 przywilej inkorporacji księstw Oświęcimskiego i Zatorskiego.

Lipicki Jan, po między innymi piśmami, wydanymi w r. 1647, przetłumaczył na język ojczysty wiersze Horacego. M.

Lipiński, herbu Gozdawa. M.*

Lipiński, pisarz grodzki Kamieniec-ki, na sejmie koronnym r. 1764 odszczególnił się nad innych gorliwym obstawianiem za utrzymaniem powagi praw. M.

Lipiński Karol; rodem z ziemi Łu-

kowskiej, genialny skrzypek i kompozytor orkiestry Lwowskiej. M.

Lipiński Tymoteusz, nauczyciel szkół Warszawskich, członek towarzystwa geograficznego rosyjskiego, jako gorliwy badacz historii opuściwszy zawód nauczycielski, oddał się całemu ulubionej nauce poznania przeszłości polskiej. Przeszedł też niemal cały kraj wyszukując i zbierając wszystkie pamiątki, podania i rękopisma. Owocem tych prac jest część szacownego dzieła „Starożytna Polska,“ i kilkanaście rozpraw w rozmaitych pismach perorydycznych. Umarł w Warszawie r. 1856. M.

Liplewski Jan, podwojewodzy w Kijowskim r. 1632.

Lipnicki, herbu Hołobok. Jeden z tego domu słynął za panowania Zygmunta Augusta tak z dowcipu rozumu, jak i z meztwa w boju. Jan, rzadki przyjaciel ludzkości, zastępując swoich poddanych (ubogich chałupników i komorników) na dobrach w Sandomierskim, zapisał pewną sumę, z której dochodu za nich podatki płacone być miały, co aprobowala konstytucya r. 1647. Stanisław, pułkownik w wojsku Litewskim, walczył zaszczytnie w wojnach z Moskwą, Szwedami i Turkami.

Lipnicki, herbu Junosza. M.*

Lipnicki, herbu Poraj.

Lipnicki Stanisław, w r. 1640 zapisał klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie legat 1000 złp. na dobrach Łencze. M. — Szymon z Lipnicy, kapłan zakonu ś. Franciszka, podczas misyi ś. Jana Kapistrana w Krakowie, porzuciwszy urząd profesora akademii Krakowskiej, wstąpił do zakonu ś. Franciszka, w którym wkrótce zasłynął kaznodziejską wymową, które to nauki spisał też dla pożytku innych. Mając sobie zdany urząd magistra nowicuszów, wlewał w serca młodzi zakonnej nauki zbawienne i tak skutecznie, że wielu z nich zasłynęli później z doskonałości duchownej. Trwając w ustawicznym utrudeniu ciała, gdy go proszono, aby nieco od-

począł, wskazaniem na ziemię dał pamiętną odpowiedź: „Będzie tu dosyć czasu na spoczynek, a teraz póki czas, trzeba pracować na niebo.“ Życie świątobliwe zakończył w roku 1482. M.

Lipowiecki, herbu Ciołek. M.*

Lipowski, herbu Ciołek, gniazdo domu Lipowiec w Sandomierskim województwie, z którego Stanisław był kanclerzem Gnieźnieńskim r. 1540, a drugi kanonikiem Płockim. Mikołaj z Wybranowskiej, skarbnik Płocki, potem enyferus i tribunus major Wiślicensis r. 1776; Antoni syn jego, najpierw rotmistrz w służbie pruskiej za Fryderyka W., w 28 roku życia swego nominowany od Stanisława Augusta majorem kawalerii narodowej, podczas smutnej epoki kraju r. 1793 wziął dymisyę jako wice-brygadyer, i usunąwszy się w zacisze wiejskie, żył odtąd w ustroniu na dobrach swoich w Sandomierskim; † 1823. Potomstwo jego z Chwalibogównęj, dziedziczy dotąd w Tarnowskim. P. f.

Są także Lipowscy i w Czechach, dokąd się dostać mieli za czasów wojen husyckich. Z tych jeden kapłan katolicki, zajmuje się obecnie pielegnowaniem kolonii czeskiej w Ameryce północnej. M.

Lippi, herbu Nałęcz. Przodek domu tego, Prosper, za panowania Stefana Batorego przybył z Wenecyi do Polski, gdzie wstąpiwszy w szeregi rycerskie, w wojnie Moskiewskiej odznaczył się mężstwem, zaco na zalecenie hetmana Zamojskiego został policzony w komput szlachty polskiej. Mikołaj, syn jego z Podoskiej, w bitwie pod Chocimem odszczególnił się walecznością.

Lipski, herbu Drużyna. M.*

Lipski, herbu Grabie, dóm starożytny w Polsce, przyjął tę nazwę od dóbr Lipie w województwie Kaliskim; zkąd jeden przeniósłszy się w Bełzkie, osiadł na dobrach nabytych. Z tych Adam, chorąży Bełzki, starosta Tarnogórski, zasłużył się ojczyźnie

z czynów wojennych. Towarzysząc Kozakom Lissowczykom jako delegat królewski do Węgier, po złożeniu Rogawskiego r. 1720, został obrany ich hetmanem. Jędrzej, biskup Łucki potem Krakowski, wyborną nauką i cnotami usłał sobie drogę do téj wysokości godności. Biegły w sprawach politycznych, niemniej sprężystym okazał się na stolicy pasterskiej, na której zajął się zreformowaniem duchowieństwa. Znaczne dochody poświęcał na pobożne uczynki: tak fundował sufraganię Łucką, i Mansyonarów tamże; klasztor OO. Reformatów w Choczu i w Łucku, wznosząc oraz wspaniałe kościoły w wielu miejscach. Nadto przy kollegiacie w Choczu ustanowił gimnazjum, uposażając go w konwikt na 12 młodzieży szlacheckiej. Na to wszystko wydał przeszło 300.000 złp. Będąc bliskim śmierci, rozszafował całą swoją fortunę na upominki i dobre uczynki, aparat zaś biskupie wielce kosztowne przekazał katedrze Krakowskiej. Oprócz historii Zygmunta III., zostawił nadto kilka dzieł politycznych; † 1631. — Samuel, sędzia ziemski Bełzki, marszałek trybunału koronnego za Zygmunta III, założył miasteczko Lipsko i wieś Lipie (dziś w obwodzie Żółkiewskim). Jan Lipski, chorąży Bełzki żołnierz zawołanego mężstwa za panowania królów Jana Kazimierza, Michała i Jana III. W wojnie ze Szwedami prowadząc województwo Bełzkie pod sztandarami, w bitwie pod Warszawą dał dowody wielkiej waleczności. W tej bitwie poległo też siedmiu z domu Lipskich. Jan Aleksander, biskup Krakowski i kardynał kościoła Rzymskiego, jako wzór rzadkich przymiotów duszy i serca, przez własne zasługi doszedł do tych wysokich godności; następnie nominowany na arcybiskupstwo Gnieźnieńskie, rezygnował je dobrowolnie, oddając się z przykłądną gorliwością swoim obowiązkom. Życie zakończył r. 1746 w 52 wieku swego.

Lipski, herbu Korczak na Rusi, jednego domu z Gorajskimi. Jan, zasłużył się z czynów wojennych.

Lipski, herbu Ł a d a na Mazowszu, z kąd Jakób, syn Jarosława podskarbiego książęcego, odprowadzał Cymburgę księżniczkę Mazowiecką do Krakowa, zaślubioną także Ernestowi arcyksięciu Austryackiemu. Jędrzej, mąż wojenny strawił całe życie w obozach. Franciszek, kanonik Gnieźnieński wymówiwszy się wspaniałym umysłem od przyjęcia wyższych prelatur, oddawał się jedynie swoim abowiażkom; ceniony atoli od swoich ziomeków, przeszło 20 razy był obrany deputatem na trybunał koronny; † 1618.—Wawrzyniec, w wojnach za czasów Zygmunta Augusta, Henryka i Stefana Batorego walczył zaszczytnie, poczem jako sędzia ziemski Rawski ujmował sobie serca współobywateli niezachwianą sprawiedliwością i kojeniem rozerwanych umysłów.—Konstanty, arcybiskup Lwowski, wielce był ceniony od Jana III. On to błogosławił króla idącego na wyprawę Wiedeńską, a witał potem wracającego w tryumfie, okrytego laurami tak wielkiego zwycięstwa; † 1698. Maciej Jerzy, wojski Rawski wszystek wiek swój strawił na wojnach i na różnych funkcjach trybunalskich. W bitwach pod Oryninem, Cecorą i Chocimem walczył z chwałą imienia swego.—Jan, arcybiskup Gnieźnieński, prymas państwa posłował od Władysława IV. do Wiednia w celu wyjednania ręki Cecylii Renaty dla swego monarchy, gdzie od cesarza Ferdynanda III. otrzymał godność hrabi państwa Rzymskiego. Nie szczędząc kosztów na chwałę Bożą, życie przykładne zapieczętował aktem heroicznym, utaiwszy zbrodnię lekarza swego domowego przed światem, który mu z namowy przeciwnika potępionego za bluźnierstwo, zadał truciznę, o czem ów zabójca żalem zdjęty, przed zapadłym na zdrowiu pasterzem się przyznał. „Bóg mój dla miłości mojej umierając, rzekł arcybiskup, wszystkim nieprzyjaciołom swoim darował winy; a ja tobie dla miłości jego niemam darować?” Oprócz tego kazał mu jeszcze wyliczyć 100 czerwonych złotych ze skarbu swego; † 1641. — Arnold, poległ w bitwie

z Wołoszą nad rzeką Dziesą. Kasper Zygmunt, kasztelan Rawski, w wojnach z Turkami i Szwedami dał dowody mężstwa; wielkiej siły walczył przeważnie z nieprzyjaciół kraju; tak w pamiętnej bitwie pod Cecorą pochwycawszy na kopię jednego Turczyka z konia, przyniósł go przed hetmana Żółkiewskiego. Wojciech, w wojnie Szwedzkiej zginął od postrzału właśnie w tej chwili, kiedy godził z kopią na Gustawa. Dądzibóg, walcząc zaszczytnie pod sławnym Chmieleckim, poległ w bitwie z Tatarami r. 1629.

Lipski, herbu Lubicz. Samuel, starosta Stanisławowski w ziemi Nurskiej, fundował kościół w Sulejowie r. 1666.

Lipski, herbu Rogala w ziemi Czerskiej.

Lipski, herbu Sreniawa bez krzyża, dóm starożytny i jednej dzielnicy z Lubomirskimi, z którego Piotr był wojewodą Sandomierskim w r. 1376, jak to świadczy nadgrobek w klasztorze Czyrzyckim. Michał, opat Świętokrzyski, posłował od Kazimierza W. do Rzymu; zasłużył się oraz uporządkowaniem swego klasztoru; † 1476. Hieronim, staroście Sądecki, chorąży ussarski poległ w wojnie r. 1675.

Lipski Stanisław, kanonik Płocki, piastował godność rektora kościoła i gospody ś. Stanisława w Rzymie r. 1576. M.

Li s.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są dwa jelca ułożone w formie dwóch krzyżów, a na hełmie lis niby wyskakujący z korony w lewą stronę obrócony. Przodkowie tego domu używali początkowo li tylko tego lisa w herbie; przyszedłszy atoli przez zasługi do strzały, wyniesiony został ów lis na wierzch hełmu. Ta

odmiana miała się stać za Kazimierza I. w r. 1058; gdy albowiem przodek tego domu w wojnie z Litwą i Jadrzyngami z niewielką garstką swoich ludzi nad rzeką Bzurą nieprzyjaciela opasał, a wypuszczeniem strzały ognistej w powietrze tylne zasadzki do siebie sprowadził i nieprzyjaciela pogromił, otrzymał za ten czyn heroiczny ową strzałę jako przydatek do tarczy, i nazwę od miejsca zwycięstwa Bzura albo Mzura.

Tym herbem pieczętują się: Biskupski, Bolestraszycki, Borowski, Bucela, Buchczyci, Bukcicki, Bzurski, Chomętowski, Cieszowski, Czarnocki, Czyż, Dorożkiewicz, Fulko, Gatardowicz, Giebułtowski, Gliński, Gołuchowski, Grodowski, Grzegorzewski, Jerlicz, Jodko, Kanigowski, Kęszort, Komuński, Kosmowski, Konstantynowicz, Kozłowski, Kroński, Kutylowski, Kwileński, Lipicki, Lisowski, Łączki, Makarowicz, Maluszeński, Medeksza, Metra, Michałowicz, Michniewicz, Mieszkowski, Mikołajewski, Mnichowski, Naczowicz, Narbut, Nieczycki, Olszewski, Ołtarzewski, Osendowski, Piaseczyński, Pieczynga, Postrumieński, Proszczowicz, Radziwiński, Roszczyc, Rudnicki, Ruszel, Rymwid, Samsonowicz, Sapięha, Sikorski, Sipowicz, Słupski, Starzyński, Światopełk, Świrski, Szkudlski, Tymiański, Uliński, Wankowicz, Wasieńcowicz, Werbowski, Wereszczaka, Wichorowski, Wilkanowski, Wolan, Wolski, Woronowicz, Wróblewski, Zadambrowski, Zajęc, Zaleski, Zawadzki, Zdan.

Nie wszyscy jednak tu położeni jednokowym kształtem tego herbu używają; mniej więcej z odmianami, o czem przy każdym mówić się będzie na swoim miejscu.

Lisicki; o tym wspomina najpierw konstytucya z r. 1667.

Lisiecki, herbu Drya. Jędrzej, instygator koronny, surogator grodzki Kaliski, pisał dzieje panowania Zygmunta III; swą bibliotekę przekazał collegium Kaliskiemu; † 1639. Mikołaj, wsławił się z czynów

wojennych; † 1633. Józef, poległ w wojnie z Rosyanami.

Lisiecki, Jezuita zginął w bitwie pod Zborowem r. 1649. M.

Lisiewski Balcer, z Mazowieckiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Lisowiec, nobilitowany r. 1659. M.*

Lisowiecki Lewko, Podlaszanin, uczestnicząc w wojnie na Węgrzech, w bitwie pod zamkiem Beryn zwyciężył znakomitego Turczyzna, pojmał i do Polski jako jeńca przyprowadził.

Lisowski, herbu Bończa.

Lisowski, herbu Jeż, dziedziczył niegdy na Kokoszynie i Wołkach na Litwie. Jerzy, dworzanin królewski starosta Sokolski, sławiony z waleczności swoich czasów. Aleksander Józef Iwanowicz, jako porucznik chorągwi usarskiej pod wodzą Szczęsnego Niewiarowskiego, najprzód w Inflantach wprawił się do wojen, które odtąd stały się jego żywiołem. Przystawszy do sprawy Dymitra Samozwańca, zajaśniał wkrótce z czynów odwagi; obrany hetmanem Kozaków Dońskich, zdobył też niemało twierdz i zamków, zabiegłszy aż do Astrachau. Przyciągnięty nazad na stronę królewską, na czele swojej bitnej drużyny, która od jego imienia nazwę Lisowczyków przybrała, zadawał nieprzyjacielowi nie małe klęski, którego ubiegając i napadając niespodzianie, niepokoił nieustannie. Dotarłszy aż do morza lodowatego, poobrał też niemało grodów: Woroneż, Zawołocz, Krasne, Ostrów, Brańsk, za Wołgą zaś Kazanów, Rezań, Perejesław, Serebrne, Czelwiczów, Brudy itp. Z wielką zdobyczą powrócił tedy do Polski, i mile od Zygmunta III. przyjęty, wkrótce został powtórnie do Moskwy wyprawiony, gdzie niespodzianie pod Staradubem życie zakończył r. 1614. Jazda jego wsławiona tyłoma zwycięstw, dowodzona później przez Rogawskiego i Kleczkowskiego, roznosiła sławę oręża polskiego po całej Europie;

wysłana bowiem w pomoc cesarzowi Ferdynandowi II. do Niemiec, dokazywała cudów waleczności i odwagi. Stanisław, brat jego, rotmistrz piechoty walczył zaszczytnie w Inflantach, na Węgrzech i Multanach, w wojnie Moskiewskiej atoli postrzelony pod Trójcekim monasterem, umarł z ran odniesionych r. 1609. Trzeci z braci Jan, uczestniczył zaszczytnie w walce księcia Wiśniowieckiego na Wołoszczyźnie. Stefan, poległ pod Smoleńskiem.

Lisowski, herbu Korwin. M.*

Lisowski, herbu Lis, w Sieradzkim.

Lisowski, herbu Leliwa. Czterech z tego domu na Mazowszu, podpisali elekcję Władysława IV.

Lissowski, herbu Lubicz.

Lissowski, herbu Mądrostki.

Lissowski, herbu Nowina.

Lissowski, herbu Przegonia z tą odmianą, że przy rogach księżycy są gwiazdy.

Lissowski, herbu Słepowron na Litwie.

Liszewski Ludwik, nobilit. r. 1790. M.* — Andrzej, instygator koronny opisał relikwie katedry Krakowskiej r. 1613. M.

Litawor, herbu Odrowąż, niegdy w księstwie Litewskim, dał początek Chreptowiczom. Jan Litawor Chreptowicz, marszałek Litewski, starosta Nowogrodzki, w bitwie nad Wiedrussą r. 1499, dostał się do niewoli Moskiewskiej. Jerzy, Władysław Włodzimierski, arcybiskup Połocki; † 1599. Adam, podkomorzy Nowogrodzki, fundował XX. Bazylianów tamże. Stanisław, podwojewodzy Nowogrodzki, pod usarską chorągwią hetmana Pawła Sapiehy walcząc z Szwedami pod Warszawą, poległ na polu sławy r. 1666.

Litosławski, herbu Jelita niegdy w ziemi Przemyskiej.

Litwiński Walenty, profesor prawa w akademii Krakowskiej, i były rektor tejże, wydał kilka dzieł uczonych; † 1823. M.

Lityński, herbu Grzymała z tą różnicą, że brama jest w murze o sześciu ceglach, na którym niema żadnej wieży, ale tylko cztery blanki, a między temi w środku krzyż złoty, u bramy zaś srebrnej w pośrodku pół drąga albo zapory złamanej, a na helmie trzy piór strusich. Herb ten został nadany jednemu z przodków tego domu od książąt Ruskich, a to za okazaną odwagę przy zdobywaniu fortecy, gdzie znać pierwszy doń przyskoczył i bramę wyłamał. Lityńscy dziedziczyli niegdy na Wołyniu. — Bazyli, deputat na trybunał Lubelski, pamiętny z protestacyi wniesionej przeciw szerzącym się gwałtom, z czego jakoby w duchu wieszczym rokował najsmutniejsze następności kraju. M.

Lityński, herbu Sas. Gniazdo domu Litynia w ziemi Przemyskiej, za które w zamian otrzymał od króla Zygmunta Augusta dobra Tyniów i Siedliszcze w województwie Belzkiem.

Liwicki, nobilitowany r. 1768. M.*

Lizniewicz Franciszek, akademik Krakowski w połowie XVII wieku. M.

Lneżeliński, herbu Jelita. M.*

Lniski, herbu Ostoja z odmianą, pochodzi z Saxonii, zkąd przybywszy najpierw osiadł w ziemi Pruskiej. — Michał, podwojewodzi Pomorski znany z biegłości w prawach, za panowania Stanisława Augusta marszałkował obradom konfederatów z rzadką przecznością i umiarkowaniem; † 1777.

Lobedaw Jan, zakonu ś. Franciszka, rodem z Torunia, jako gorliwy kapłan zajmował się niespracowanie opowiadaniem nauki Chrystusowej i poprawą obyczajów. Życie pełne cnót zakończył w Toruniu r. 1464. M.

Lobeski, herbu Korab.

Loci Augustyn, nobilitowany r. 1673.

Lochman, nobilitowany r. 1768. M.* — Jan Marcin, Krakowianin, wydał drukiem Arca academica r. 1666. M.

Lode Krzysztof, podkomorzy Derpski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Lodorowski, nobilitow. r. 1685. M.*

Loelhoeffel, nobilitowany r. 1768. M.*

Logofet, nobilitowany r. 1607. M.*

Loka, herbu Rogala w ziemi Pruskiej.

Lokuciejewski, niegdy w Orszańskiem. M.*

Loręga Barbara, rodem z Krakowa, gdzie jej ojciec był wójtem, jaśniała z wielkiej bogomyślności, opiekując się przytęm nieszczęśliwymi i opuszczonemi. W opinii błogosławionej, zwłoki jej złożone zostały w kościele ś. Barbary przy wielkim ołtarzu roku 1621. M.

Lorencowicz Julian, konsul Lwowski położył niemałe zasługi około miasta tego, umocowaniem jego fosą i wałem w roku 1634. Aleksander, rządził chwalebnie kolegiami Jezuickimi w Jarosławiu i we Lwowie; sprawując urząd prowincyała r. 1669, wpłynął niemało na pojednanie Ormian Lwowskich z kościołem Rzymskim; † 1675. M.

Lorkowicz Maciej, rodem z Kopanicy, wydał w Krakowie kilka dzieł w języku łacińskim r. 1643. M.

Losicki, towarzysz Strusia starosty Braclawskiego, podczas zdobywania Pskowa, szedł odważnie do szturm. M.

Losowicz, herbu Syrokomla. M.*

Lowów, nobilitowany r. 1775. M.*

Luba, herbu Lubicz w województwie Rawskiem.

Lubański, herbu Poraj-

Lubartowicz Teodor książ, nadał włość Perehińsko kapitule Halickiej. M.

Lubaszowski Łukasz, akademik Krakowski i poeta w r. 1730. M.

Lubawczyk Franciszek, rodem z Lubawy w Prusiech, w zakonie ś. Fran-

ciszka w Krakowie, jaśniał z życia przykładnego, które zakończył r. 1649. M.

Lubawski, herbu Radwan.

Lubecki, książęta herbu Drucek, wywodzą swój początek od Włodzimierza W., jednowładzcy Rusi. Z tego domu piastowało kilku znakomite urzęda w Polsce.

Lubelezyk Jakób, mąż uczony w XVI wieku, przetłumaczył pierwszy psalmy Dawida na język polski. M.— Aleksy, profesor akademii Krakowskiej, dla swoich nauk obrany został rektorem w Pradze, później wstąpił do zgromadzenia Karmelitów bosych, w którym życie pełne cnót zakończył r. 1608. M.

Lubiański, herbu Godziemba. Jerzy, stolnik Witebski i Eustachi, podpisali elekcyę Jana III.

Lubiański, herbu Grzymała. M.*

Lubiatowski, herbu Grzymała. Wiktoryn, rotmistrz polski za panowania Zygmunta Augusta, postawił się walecznością w bojach.

Lubicz.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest podkowa jak w Dąbrowie albo Pobogu ułożona z dwoma białymi krzyżami, z których jeden w pośrodku podkowy, drugi na jej wierzchu, a na helmie trzy pióra strusie. Początek tego herbu sięga

XIII. wieku, w którym jeden z przodków tego w wojnie z Prusakami nad rzeką Drwęcią, dawniej Lubicz zwaną, odznaczył się z niepospolitego mężstwa.

Tym herbem pieczętują się: Arynek, Bajkowski, Bakonowski, Białobłocki, Białynski,

Bledzewski, Bolanowski, Borchowski, Borowski, Borzechowski, Borzewski, Borzymowski, Brzeziński, Brzozowski, Brzumieński, Buderaski, Burzymowski, Chaborski, Chabowski, Chełchowski, Chojceki, Chojnowski, Choromański, Chotolski, Ciesielski, Czaplicki, Czartoryski, Czerwiński, Dernałowicz, Dobrzyjałowski, Domaniewski, Duryewski, Dzieżyc, Gerkowski, Głębocki, Goreczkowski, Goślicki, Gostyński, Gradowski, Grochowski, Gruszecki, Gruzewski, Hercyk, Hołowka, Hrehorowicz, Jagniałkowski, Januszkiewicz, Jaszowski, Jawornicki, Jaworowski, Jurewicz, Karwosiecki, Kiewnarski, Kijowski, Kłosieński, Kobylański, Kochański, Kopeć, Kosmiński, Kozicki, Kozieński, Koźmirski, Kroswicki, Krzczowski, Krzycki, Krzyniecki, Krzywonowski, Kucharski, Kulnow, Kurowski, Lipski, Lisowski, Lutoborski, Łążyński, Łękowski, Łopaciński, Łopacki, Łopieński, Łoziński, Łuba, Ługowski, Łużecki, Łysakowski, Makowiecki, Mierzajowski, Misztolt, Młodyński, Mniszewski, Mogilnicki, Monkiewicz, Murzynowski, Myślecki, Nencha, Nieborski, Nieławicki, Niezabitowski, Obrąpalski, Ojrzyński, Orłowski, Orzęski, Oszkowski, Pachowski, Pączkowski, Piadlewski, Piadzewski, Piczkowski, Pieszkowski, Piwnicki, Plazowski, Płotowski, Pokrzywnicki, Potocki, Prostek, Przyłuski, Punikowski, Raczęński, Raczewski, Radziwiński, Rakowski, Rapacki, Rębieliński, Rejczyński, Rokicki, Romanowicz, Rudnicki, Sadowski, Samek, Sawicki, Sędzicki, Serek, Sielski, Siemiński, Sierakowski, Sierkuczewski, Skiwski, Skolimowski, Smuszewski, Spędowski, Stabrowski, Stawecki, Stawicki, Stawiecki, Stogniew, Stojanowski, Strzałkowski, Strzemeski, Strzeszewski, Sulimirski, Sulistrowski, Suski, Swiderski, Świński, Szantyr, Szeliski, Szerokowski, Szomowski, Szumborski, Szydłowski, Szyrma, Targowski, Tupik, Tylicki, Usiński, Uszyński, Watlewski, Wielicki, Wierzbicki, Wierzbowski, Wiński, Wisigierd, Wojtkowski, Woliński, Wolski, Wołkowicki, Wortkowski, Wygrazewski, Żabka, Zahorski, Zakrzewski, Zaleski, Zaorski, Zbo-

T. II. Nr. 14.

rzyński, Zbysław, Zdański, Żołciński, Żółkiewski, Żółkowski, Żydowicz, Żylicz.

Lubieniecki, herbu Rola. Walerjan, na początku XVII wieku mianowany biskupem Wołoskim, gorliwie się zajmował szerzeniem wiary w tej krainie, dla której znosił nawet niewolę Tatarską. Stanisław rodem z Rokowa, mąż biegły w starożytnych językach, lecz prześladowany od swoich ziomeków, w czasie burzliwych rządów Jana Kazimierza uszedł z kraju, a tułając się po Niemczech, umarł w Hamburgu z zadanej mu trucizny roku 1675; zostawił też kilka dzieł uczonych. M. — Bohdan, dla zdań religijnych z rodzicami swymi do opuszczenia ojczyzny przymuszony, w Holandyi nauczył się sztuki malarstwa, w której się dalej we Włoszech wydoskonalił. Wracając z tamąd wstąpił w służbę Fryderyka W. króla Pruskiego, i jako szambelan dworu został wkrótce dyrektorem akademii Berlińskiej. Przez cały czas pobytu swego w tej stolicy, zajmował się upiększeniem zamku tego monarchy, które to dzieła dotąd są uwielbiane od znawców. Pomimo powszechnego poważania, dla różnicy zdań opuściwszy Berlin, powrócił do kraju r. 1706, i spędził dalszy wiek w odosobnieniu na wsi blisko Tarnowa; † 1620. Toż i brat jego Krzysztof, wstąpił się z sztuki malarskiej w Amsterdamie. M.

Lubieniecka Teresa ze Zborowa, zapisała w r. 1761 klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie 15.000 złp. na dobrach Łęki i Lipiny. M.

Lubiński, herbu Doliwa. Gniazdo domu Lubień, z którego Jan, był biskupem Przemyskim; † 1435. Mikołaj, starosta Halicki w bitwie z Wołochami u Krasnego Potoku r. 1450 sprawując lewe skrzydło wojska polskiego, poległ na polu zwycięstwa. Hieronim, za panowania Zygmunta Augusta odznaczył się na wojnach z czynów rycerskich.

Lubieszowski, herbu Wieniawa. Prandota, dowodził walecznie w wojnie Pruskiej r. 1457. M.

Lubiewski, herbu Trzaska.
Lubliński, herbu Rola. M.*
Lubochowski, herbu Ostoja.

Lubocki.

Opis herbu.

W polu białém tarczy są trzy listki zielone, a na hełmie pawie oko, w którym trzy oszczepy na dół ostrzami skierowane. Dóm Lubockich dziedzielił niegdyś w ziemi Pruskiej.

Lubodziejski, herbu Nałęcz z tą odmianą, że na hełmie między jeleniami rogami znajduje się mąż z zawiniętą głową, a trzymający się rogów obiema rękami. Jan, był biskupem Chełmińskim w XVII. stuleciu.

Lubomirski, herbu Śreniawa bez krzyża, dóm starożytny i piastujący od najdawniejszych czasów znakomite urzęda w Polsce. Po między innemi zasłynął z zasług: Sebastyan, kasztelan Wojnicki, starosta Sandomierski, Spiski, Dobczycki, burgrabia i żupnik Krakowski; najpierw w każdej potrzebie kraju stawiał znaczne poczyty ludzi swym kosztem uzbrojonych, dalej wielkim nakładem odkupił ziemię Spiską i do Polski nazad przyłączył, ustąpiwszy nadto koronie szyć solną w dobrach swoich blisko Wieliczki utworzoną. Na sieroty i ubogich studentów wielce łaskawy, sypał nań hojne dary; równie dla XX. Kamedułów ustąpił wzgórze lesiste w Bielanych w celu zbudowania klasztoru, na którego utrzymanie wieś darował; w kościele zaś ś. Trójcy w Krakowie zbudował wspaniałą kaplicę, dla której wieś Wolice zapisał. Nabywszy Wiśnicz z przyległościami, otrzymał od cesarza Rudolfa pierwszy tytuł hrabi na Wiśniczu; † 1613. Stanisław, wojewoda Krakowski, potem Ruski, starosta Krakowski, Spiski, Zatorski, Niepołomski i Dobczycki, dawszy najprzód pod

Smoleńskiem dowody mężstwa i odwagi, przydany został jako pierwszy komisarz Karolowi Chodkiewiczowi hetmanowi Litewskiemu, idącemu na wyprawę wojenną przeciw Turcyi. Gdy atoli Chodkiewicz wiekiem i trudami złamany, pod Chocimem żyć przestał, natenczas objął Lubomirski rząd nad wszystkiem wojskiem, i doprowadził wojnę szczęśliwie do skutku, wymógłszy na Turkach korzystny traktat pokoju. Hetmanit jeszcze dwa lata aż do powrotu z niewoli Tureckiej Stanisława Koniecpolskiego, któremu oddał zaszczytnie piastowaną buławę. Następnie podczas najazdu Rusi przez Tatarów, odpędzając ich od Lwowa, w rozprawie pod Bursztynem poraził hordeę na głowę. Odtąd niemogąc już dla zdrowia złarganego pod Chocimem uczestniczyć w bojach, posyłał li tylko liczne swoje pułki, gdzie tego potrzeba kraju wymagała, oddając się niemniej kształceniu synów i opatrywaniu zamków obronnych w Wiśniczu, Połanicznie i Łancucie. Chorując, często się żalił „że ani rękoma, ani radą ojczyźnie już służyć nie może.“ W wierze katolickiej wielce gorliwy, niemniej był hojny dla chwały Boskiej; jego kosztem stanęło bowiem dwadzieścia kościołów, między temi OO. Karmelitów w Wiśniczu, OO. Dominikanów w Lubartowie, do którego przydał wsi 16ście; kollegium XX. Pijarów w Podoleńcu i tp., przyczem zwykł był mawiać: „miałem się przedtém nie źle, przecież mi zawsze niestawało; jakiem się zaś począł z Bogiem dzielić fortuną moją, kościoły i klasztory fundować, sam niewiem jako mi Bóg wszystkiego przymnaża.“ — Ozdobiony tytułem księcia od Ferdynanda cesarza, umarł w r. 1649. — Aleksander Michał, wojewoda Krakowski, pamiętny z stateczności w sprawie Jana Kazimierza tak podczas jego wyniesienia na tron, jako też i w późniejszych niepomyślnościach. Hojny dla ludzi rycerskich, szafował też niemało na dobre uczynki; pomiędzy innemi fundował konwent OO. Reformatorów w Sandomierzu, a do obrazu Matki Boskiej w Częstochowie dał tyle złota, ile syn jego Józef, co tylko się urodził, za-

ważył; † 1676. Jerzy Sebaſtyan, marszałek wielki koronny i hetman polny, starosta Krakowski, rozpoczynając pod Koniecpolskim pierwiastki dzieł rycerskich, dzielił później chwałę wszystkich wypraw; tak pod Zborowem, Beresteczkiem i pod Żwańcem azardował nie tylko fortunę, ale i życie. Podczas najazdu Szwedów na Polskę, niewzruszenie wierny swemu królowi, bronił do ostateczności jego sprawy, uzbroiwszy ziemię Spiską orężem i ludem. Tam przyjąwszy powracającego ze Szlązka Jana Kazimierza, sprowadził nazad do Polski, gdzie go w Łancucie zostawiwszy, sam pod Kraków z wojskiem poszedł, obległszy niespodziewanie zagnieżdżonych tam Szwedów, zamysławiając ich głodem wymorzyć. Gdy w tym Rakoczy w granicę kraju wtargnął, zostawiwszy Szwedów w Krakowie, pospieszył przeciw nowemu wrogowi, przeszkadzając mu połączenia się ze Szwedami. W porozumieniu z Czarnieckim, którego niemniej działał szczęśliwie w obronie kraju, dotarł aż do ziemi Siedmiogrodzkiej, gdzie odwetem wojny poczyniwszy wielkie szkody, w powrocie uderzył tak przeważnie na Rakoczego, że go do proszenia pokoju zagnął. Niepowstrzymanie ruszył teraz w pogon za Szwedami aż do Prus, gdzie z posiłkami cesarskimi nie mało im zadał klęsk. Koniec tej wojny przyniósł pokój Oliwski, któremu jako komisarz królewski przewodniczył. Teraz pospieszył przeciw Moskwie, gdzie odniosłszy świetne zwycięstwo pod Cudnowem, ruszył na Ukrainę dla ukrócenia swawoli Kozaków pod Chmielnickim, którego pod Stobodyszą podobnie szczęśliwie pokonał. Okryty sławą i poważany od narodu zaprotestował następnie przeciw nieprawemu obraniu księcia Kondensza na następcę tronu za życia bezdzietnego Jana Kazimierza, za co popadł w nienawiść królowej Maryi Ludwicy, która tyle potrafiła dokazać, że na sejmie r. 1664 zaskarżony jako majestatu i praw gwałciiciel, niesłusznym wyrokiem został skazany na utratę czci, majątku i życia. Mimo swych zwy-

cięztw nad stronictwem przeciwnym pod Częstochową i Montwami, przeprosił króla i ustąpił na Szlązko, aby nie być dalszego rozlew krwi przyczyną, gdzie też wkrótce życie zakończył r. 1666. Dopiero sejm elekcyjny r. 1669 zniósł ów dekret niesłuszny, i wydano na obronę jego niewinności *Vindicias intimatae famae*.

Stanisław Heraklius, marszałek wielki koronny, starosta Spizki, dla staropolskich obyczajów polskim Katonem nazwany, celował zarówno z umiędności, rozumu i gładkości wymowy, wydał też kilka dzieł uczonych. Jan Sobieski cenił go nie mało i jego mądre rady. Między innymi fundował klasztor OO. Bernardynów w Czerniakowie, a kolegium zaś Pijarskie w Podolencu zasilając w znaczne fundusze; † 1702. — Hieronim Augustyn, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, mąż niesfatygowany w bojach Jana Sobieskiego; tak pod Wiedniem, Preszburgiem, Budą, i Nowym Zamkiem, Jaurynem, Kilią i indziej prawie niedościgle torował do zwycięstw wojsk chrześcijańskich. Jak jego przodkowie, tak i on fundował OO. Reformatorów w Rzeszowie, pielęgnując nadto troskliwie kolegium XX. Pijarów tamże; † 1702. Aleksander, starosta Sądecki, i Jerzy Dominik, wojewoda Krakowski, uczestniczyli zaszczytnie w wyprawach zwyciężczych Jana III. — Józef, klasztorowi PP. Miłosiernych w Przeworsku cedeował 60.000 złp. dla utrzymania domu i pielęgnowania chorych. M. — Antoni, wojewoda Lubelski, fundował klasztor OO. Karmelitów w Barze r. 1759. — Kazimierz, mąż wspaniałomyślnego i wykształconego umysłu, w czasie wyprawy Napoleona do Moskwy i zwożenia rannych żołnierzy różnych narodów do Dubna, z czystego współdziałania dla ludzkości przygotował lazaret ogromny na 7000 rannych, sprowadziwszy lekarzów ze wszystkich stron; a nie ufając nikomu, sam sprawował dozór nad losem tylu nieszczęśliwych — zwyciężonych i zwycięzców. Dotknięty atoli gorączką zaraźliwą, padł ofia-

ra rzadkiej w naszych czasach ludzkości roku 1812. M. — Henryk, piastował długi szereg lat godność Kuratora Zakładu narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie, do którego wcielił swoje znakomite zbiory w książkach, obrazach, medalach i starożytnościach, obowiązuąc się nadto dobra swoje na wypadek wygaśnięcia domu książęcego oddać na własność tego zakładu. † 1849. M.

Lubomirska Krystyna, córka Jerzego marszałka i hetmana polnego z Ligzianki, wydana za Feliskę Potockiego kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego, jaśniała swoich czasów nietylko z pobożności chrześcijańskiej, ale też i z pięknych umiejętności, celowała bowiem w malarstwie i muzyce, które potem w dalszym życiu swojemu zażyła na chwałę Boską, ofiarując malowidła wykonane do świątyń Pańskich, do muzyki zaś układając pieśni harmonijne. Pełna dobroci dla swych domowników, wylaną była oraz dla ubogich, którym hojne jałmużny sypała, i onych po szpitalach nawiedzając karmiła i opatrywała. Jako przykład bogobojnych i cnotliwych matron polskich, zakończyła życie świątobliwe roku 1699. — **Lubomirska Anna** z Branickich, kasztelanka Wojnicka, fundowała w Krakowie kościół i klasztor PP. Dominikanek na Grodku roku 1634, na co wydała przeszło 65.000 złp. M.

Lubomlezyk Seweryn (Roxolanus), tak się nazwał od miejsca urodzenia w Lubomli na Rusi, zwany także Hebrajczykiem, gdyż był z żyda nawrócony na łono kościoła katolickiego, wstąpiwszy we Lwowie do zakonu ś. Dominika, zajaśniał wkrótce wysoką nauką. Jako nieporównany mowca i teolog, sprawował urząd kaznodziei na zamku Krakowskim, gdzie też był użyty do najwyższych czynności; tak posłował do Szwecyi po Zygmunta III, i do Rzymu, gdzie z wojewodą Mińskim kanonizacyą ś. Jacka do skutku doprowadził, którego też życie opisał; r. 1612. M.

Luboński, herbu Leszczyce. Jan, niegdy w Oświęcimskim, chwalony jako poeta i orator, ale i żołnierz dobry.

Luboszczyński Michał, głosował na elekcyi Jana III.

Lubowiecki, herbu Kuszaba.

Lubowiecki, herbu Sreniawa. Kilku z tego domu zasłużyło się z czynów wojennych; tak Jan w boju z Turkami pod Chocimem, Wacław w wojnie z Moskwą, Piotr, poległ przy zdobywaniu Smoleńska, Paweł naostatek dostał się w niewolę Tatarską.

Lubowiecki Józef, kasztelan Oświęcimski, pierwszy zajął się XX. Trynitarzami do Polski sprowadzonymi, udzielając im pomoc i fundusze na utrzymanie: † 1655 r. Stanisław, stolnik Ciechanowski, posłował do Bogdana Chmielnickiego w celu ułagodzenia go i umówienia pokoju. Jan Franciszek, kasztelan Wołyński, komisarz króla Michała, podczas oblężenia miasta Lwowa przez Turków w r. 1672, jeździł do Mahometa w Buczaczu bawiącego i z doświadczoną zręcznością umówił pokój pcządany. M.

Lubowiecki, herbu Pokrzywa. M.*

Lubrański, herbu Godziemba, dóm starożytny, z którego Jędrzej nazwany Laskary, biskup Poznański jaśniał z przykładnego życia i miłości dla ojczyzny. Posłując od Władysława Jagiełły na sobor Konstancyjski, trzy razy kazał tam w niemieckim języku; † 1426. Jan, podobnie biskup Poznański, senator wielkiej powagi i wspaniałego serca, wielce się zajmował fundowaniem i podniesieniem domów Bożych, łożąc na to hojne ofiary; on to wymurował i uposażył akademią Poznańską tak zwaną Lubrańską, wspierając nadto uczonych i ubogą młodzież; † 1520. Na Tomaszu, kasztelanie Brzesko-Kujawskim, zakończyła się chwała domu tego.

Lubesiński, herbu Łabędź.

Lubstowski, herbu Leszczyce. Jan

i Bartłomiej, bracia rodzeni odznaczyli się z mężstwa i odwagi w rozprawie z Gdańszczanami za Stefana Batorego.

Luczeliński, herbu Jelita.

Ludger, nobilitowany r. 1775. M.*

Ludkowicz Paweł, wydał wykład wiary w języku ruskim r. 1611. M.

Ludomski, herbu Łódzia.

Ludwich, nobilitowany r. 1775. M.*

Ludwikowski, dziedziczył niegdy w ziemi Pruskiej. Jan Stefan, stygar góry Janiny w Wieliczce w 1szej połowie upływnionego wieku, pisał wiersze łacińskie. M.

Ludwiski, na Wołyniu r. 1528.

Ludzicki Olbracht, dziedziczący na Rusi, w czasie napadu Tatarów r. 1615, dostał się w jasyr z całą rodziną swoją. Prokop, akademik Krakowski zostawił poemat „księżyc płaczący po zgonie Aleksandra Sieniawskiego“ r. 1622. M.

Ludzisławski, herbu Wczele.

Lukiański, herbu Jasieńczyk z odmianą. M.*

Lusdorski Mikołaj, podpisał elekcyę Jana III.

Luskina, herbu Odrowąż z tą tylko odmianą, że przez strzałę krzyż przydają w czerwonym polu, a na hełmie trzy piór strusich. Gniazdo domu ziemia Witebska.

Lust Franciszek, nobilitowany roku 1790. M.*

Luszkowski, herbu Korczak.

Luszkowski, herbu Trestka.

Luteński, herbu Korab.

Luteński, herbu Wczele.

Lutko, herbu Doliwa.

Lutkowski, poległ w bitwie pod Kirchholmem. M.

Lutoborski, herbu Lubicz. Mikołaj, głosował na elekcyi Jana III.

Lutomirski, herbu Jastrzębiec, dóm starożytny w ziemi Dobrzyńskiej, z któ-

rego Przedbor albo Scibor stawał mężnie w obronie kraju przeciw najazdom Krzyżaków, za co otrzymał od Władysława Jagiełły pół Lutomirska w posiadanie.

Lutomski, herbu Prawdzic. Paweł i Jakób, głosowali na elekcyi Władysława IV.

Są też Lutomscy i herbu takiego kształtu:

W tarczy znajduje się księżyc niepełny rogami do góry położony, nad którym wznosi się miecz rękojeścią u góry ostrzem na dół skierowany. Kilku z tego domu zasłużyło się z czynności poselskich na sejmie Grodzieńskim roku 1730.

Lutosławski, herbu Słepowron. M.*

Lutostański, dziedziczył na Podolu.

Lutyński, nobilitowany r. 1764. M.*

Lużecki, herbu Lubicz. Stanisław Karol, najprzód podkomorzy Drohicki, potem kasztelan Podlaski, naostatek wojewoda Podolski, jako żołnierz zawołanego mężstwa, stawał zawsze w obronie kraju przeciw najezdniczej tluszczy Tatarskiej, z którą też w pamiętnej walce pod Budzanowem r. 1686 poległ na polu sławy.

Luziński.

Opis herbu.

W tarczy pola modrego znajduje się pieniek złoty o trzech korzeniach, a na nim trzy zielone listki jakoby wszczepione, na hełmie zaś panna w szacie czerwonej, trzy

mająca w prawej ręce dwa jelenie rogi, a w lewej trzy listki zielone. Gniazdo domu ziemia Pruska.

Luzyński.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwie białe szczeki od szczuki zębami do siebie obrócone, a na hełmie dwa sępie skrzydła, pomiędzy którymi także dwie takie szczeki, jak na tarczy. Herb ów przy-

niesiony został do Polski z Misnij. **Fabian**, biskup Warmiński znakomity z nauk, w imieniu tego księstwa złożył homagium Zygmunto-
wi I. **Jan**, brat jego był wojewodą Chełmińskim.

Lwowiec **Jan** (Lwowiec), zwany także **Leopolda**, doktor teologii i nauczyciel akademii Krakowskiej za panowania Zygmunta Augusta, zajął się pierwszy przetłumaczeniem biblii ś. na język polski. **Marcin**, rymowis i sławny za Zygmunta Augusta muzyk, ułożył pierwszy w Europie melodyę chorałną; oprócz tego wynalazł nowe instrumenta muzyczne; † 1589. **Gabryel**, Dominikan, zawołany teolog i kaznodzieja, wydał drukiem kilka dzieł w duchu religijnym. **Lukasz**, sławny kaznodzieja tego samego zakonu, w gorliwym opowiadaniu słowa Bożego, duchem wieszczym przepowiedział przyszłe kłęski kraju; † 1583. **Jan**, podobnie jak i poprzedzający rodem ze Lwowa, kanonik, potem archidyakon Krakowski, słowy i pismem powstawał przeciw szerzącej się nauce Aryanów; będąc już na łożu śmiertelnym, wynieść się kazał na cmentarz kościoła św. Ducha w Krakowie, gdzie z wzniesionymi rękami do nieba upomniawszy lud zgromadzony do wytrwania w wierze katolickiej, oddał tamże ducha roku 1572. M.

Lwowiec, herku **Kostrowiec**. **Fiedor** i **Jasko** podpisali unią Litwy z koroną r. 1401. **Jan**, zginął w potrzebie z Kozakami pod Wilnem. **Michał**, po zabraniu Smoleńska r. 1514, przeniósł się do Litwy, gdzie otrzymał od Zygmunta I. dobra Połowi-
wiany.

Lwowski, herku **Nałęcz**, jeden dóm z **Ostrorogami**, z którego atoli dla dystynkcji przyjął od Lwówka nazwę **Lwowskiego**. Już w XVI wieku piastowali Lwowscy znakomite urzędy. **Dobrogost**, kasztelan Poznański podpisał list dany od Aleksandra króla dla Rusi; **Marcin**, kasztelan Kowalski posłował do Stefana Batorego z ofiarowaniem mu korony. **Stanisław**, starosta Międzyrzecki, pamiętny z nadzwyczajnego mężstwa przy wielkiej sile i urodziwej postaci.

Łabiszyński **Paschalis**, kapłan zakonu ś. Franciszka, podczas pierwszego najazdu Szwedów na Polskę i ówczesnego rabowania klasztoru Włocławskiego, zakłuty szpadami od rozhukanego żołdactwa w kościele na modlitwie. M.

Łabęcki, herku **Korab**. **Piotr**, rotmistrz zawołanego mężstwa na wojnach toczonych na Węgrzech, Wołoszech, Prusiech i w Moskwie. **Kazimierz**, mąż wielkiej odwagi i doświadczonego mężstwa, dla tego też pospolicie **Wojakiem** przezwany, za położone zasługi wojenne otrzymał w nagrodę od Jana Kazimierza starostwo **Kiszyńskie** i **Markusze**, królewszczyznę na Ukrainie położoną, zawierającą w sobie dwadzieścia i kilka włości. **Antoni**, syn jego starosta **Kiszyński** i **Rohatyński**, jaśniał z przykładnego życia, które w oddaleniu od zgiełku świata rad prowadził w pełnieniu dobrych uczynków. Jako wzór staropolskiej pobożności, skrycie wspierał biedne sieroty, szafując przytém hojne dary na różne zakony. Szczególnie konwentów OO. Franciszkanów we Lwowie i Stryju był wielkim dobrodziejem, dla których legował znaczne sumy; † 1738. **Remigian**, zawołany

z męztwa w wojnach ze Szwedami, Turkami i Kozakami.

Łabęcki, herbu Janina.

Łabęcki, herbu Łabędź.

Łabęcki, rotmistrz polski poległ w bitwie pod Humanem r. 1655. M. — Stanisław, akademik Krakowski w 1szej połowie XVII. wieku, pisał wiersze drobne w języku łacińskim. Mowy pogrzebowe i dysputy akademickie, uważają dotąd za celujące. M.

Ł a b ę d ź.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy znajduje się łabędź biały czy srebrny; taki sam ptak i na helmie w koronie. Są też i odmiany tego herbu, o czém będzie przy każdej nazwie domu.

Znak ów został przyniesiony do Polski z Danii przez Dunina za panowania Bolesława Krzywoustego. Pieczętują się nim: Balbas, Bałaszko, Bartodziejski, Berżański, Blinstrub, Błaszkowski, Borkowski, Brzeziński, Brzeziński, Dejdygolt, Dowgird, Dunin, Ginejd, Girsiński, Głuszyński, Gollimunt, Goławiński, Gościkowski, Grodziński, Hołowczyński, Horodyjski, Jagiełłowicz, Jastrzębski, Jawgieł, Jundził, Karnikowski, Karnikowski, Kamionomojski, Karwicki, Kąsinowski, Kłopocki, Komorowski, Koniński, Kostrzejowski, Kozic, Krajewski, Kudrewicz, Kunczewicz, Kunicki, Lubsiński, Łabęcki, Maciejowicz, Marcinkiewicz, Markiewicz, Matuszewicz, Matuszewicz, Matyszewicz, Miciński, Mieczynski, Mingaiło, Misopad, Modliszewski, Monstolt, Mozejko, Niemieksza, Owadowski. Pilecki, Polib, Primus, Prokulbicki, Przysławowski, Przyszowski, Radoński, Radostowski, Rajewski, Rostocki, Rzychowski, Siemaszko, Skrzyński, Slepse, Smoszewski, Suligostowski, Sze-

met, Szemiót, Szostakowski, Szpot, Szpotański, Talwosz, Tanajewski, Telefus, Trzebicki, Urbanowicz, Wąsowicz, Widejko, Wolski, Włodkiewicz, Woyszko, Woyszyk, Zawisza, Zbarzyński, Zborzyński, Zuchowski.

Łabęta Jakób, misionarz apostolski na Wołoszczyźnie w połowie XVII. wieku, zajmował się gorliwie szczepieniem wiary aż po granice Tatarskie, gdzie pracami i niedostatkami zwątlony, zakończył życie w Jasach r. 1662. M.

Łabuński, herbu Zagłoba. Mikołaj, biskup Kamieniecki w połowie XV wieku.

Łachnicki, dziedziczył w Wilkomirskiem. M.*

Łahodowski na Rusi.

Łacki, herbu Brodzie.

Łacki, herbu Jelita, pisze się z Nadoła.

Łacki, herbu Korzbok. Jan, podkomorzy Wschowski, podpisał elekcyę Jana III. Jan, fundował klasztor Reformatów w Szamotułach r. 1676.

Łacki, herbu Lis. Eliasz, wstawił się z męztwa w bojach z Turkami. Joachim zaś w bitwie z Węgrami pod Potyliczami; kilku jeszcze innych poległo w utarczkach z nieprzyjaciółmi kraju, za co wdzięczna Rzeczpospolita wypuściła r. 1662 Piotrowi, ich bratu dobra w ziemi Opoczyńskiej na lat 15.

Łacki, herbu Pierzchała. Kasper, wysłany od Zygmunta Augusta w poselstwie do mistrza Krzyzackiego do Inflant, przeciw prawom narodów tamże zabity r. 1556.

Łacki, herbu Prus I.

Łacki, herbu Roch. M.*

Łączkowski, na Rusi. Antoni, był podstolim Halickim. M.

Łącznowelski Jakób, pisał wierszem satyrycznym przeciw zbytkom w strojach niewiast owoczesnych (1682). M.

Łaczyński, herbu Dołęga. M.*

Łączyński, herbu Kościeszka.

Łączyński, herbu Nałęcz; gniazdo domu w księztwie azowieckim, gdzie używał herbu Kościeszka. Podczas wesela Zygmunta I., gdy Samuel Łączyński, dworzanin królewski pewnego Szweda wyszydającego zwyczaje polskie na pojedynek wyzwał, i po zwyciężeniu onego szczęśliwie acz raniony na pokoje wrócił, gdzie zawołany od monarchy dla dowiedzenia się całej okoliczności opowiedział rzecz całą, otrzymał od tegoż króla białą chustkę dla otarcia krwi spływającej po twarzy, od czego przyjął jako znak wieczny tej łaski pańskiej ku sobie herb Nałęcz zamiast Kościeszki (w tarczy pola czerwonego, na tępkułmie w koronie zaś pawie ogon między jeleniami rogami). Jan, burgrabia Krakowski, potem pisarz ziemski Przemyśki, mąż gruntownych nauk i w prawie ojczyściem biegły, posiadał osobliwsze poważanie króla i narodu, od którego też do różnych ważnych spraw był obierany, mianowicie do korekty praw koronnych r. 1589. Jan Franciszek, stolnik Gostyński, brat stryjeczny poprzedzającego, przetrwał z chwałą całe życie wojskowo w usługach ojczyzny. Piotr, podczaszy Rożański, wstawił się czynami wojennymi na Rusi, gdzie też osiadł w dobrach nabytych dziedzictwem. Mikołaj Hieronim, chorąży Kijowski słynął z osobliwszego mężstwa i odwagi w bojach; w walce pod Kirchholmem, gdy konia pod nim ubito, wytrzymał pieszo impet potęgi Szwedzkiej, aż posiłki Chodkiewicza nadeszły, a gdy mu konia podano, pomimo ran otrzymanych nacierał na nieprzyjaciela natarczywie, goniąc za nim jeszcze milę całą. Kasper, cześnik Krakowski podobnie całe życie przetrwał w służbie wojennej, zasłaniając ojczyznę własnymi pierściami. Pod Montwami zsiadłszy z konia, pierwszy rzucił się w ogień nieprzyjacielski, przewodząc żołnierzom swoim z odwagą, czem też najbardziej zmieszał natarczywość strony przeciwnej. Piotr, wojski Sandomierski, jaśniejący swoich czasów z nieporównanej odwagi w wojnach z Turkami, Tatarami i Ko-

zakami. Józef, pułkownik królewski w wojnie Kozackiej wstawił się obroną fortecy Kutdak, później w walce w otwartem polu ranił ciężko i pochwycony żywcem, przetrwał ciężką niewolę, z której wydobywszy się szczęśliwie, gdy powrócił do obozu, powitany został z wielką radością całego wojska. Odzyskawszy siły, nowe rozpoczął boje z najezdniczymi Tatarami, których tak przeważnie gromił, że urosła o nim u tego dzikiego narodu opinia, że niepodlega śmiertelności. Po poskromieniu wroga walczył następnie z Rosyanami, od których w pewnej okazji zaskoczony w sile liczbą nieporównaną, dostał się powtórnie do niewoli. I z tej wydobył się szczęśliwie po kilku latach, a przybywszy o kiju do Kutkorza, dóbr swoich dziedzicznych, niepoznany od nikogo, zastał w nich chorągwie polskie rozłożone, i poddanych jego uciemiężających, które powagą imienia swego wypędził. Jan Kazimierz nagradzając te jego dla ojczyzny okazane heroiczne zasługi, mianował go najprzód generał-majorem infanteryi r. 1665, potem zaś w rekompensę wielkich szkód w dobrach jego przez nieprzyjaciela poczynionych, nadał mu pewne królewszczyzny, a nareszcie i starostwo Buskie. Toż i za Michała i Jana III. królów, doznała ojczyzna mężstwa jego w wojnie z Turkami, osobliwie pod Chocimem opanował pierwszy okopy wzniesione, które dopóty dotrzymał mężnie, aż Sobieski po ukończeniu nabożeństwa obozowego nie nadszedł mu w pomoc, przezco przyczynił się niejako pierwszy do świetności tak głośnego zwycięstwa dnia tego. Ztąd to pozyskał wielką estymację Jana III., który go nieraz zaszczycał bytnością swoją królewską w Kutkorzu, wymawiając się z stałością od przyjęcia mu ofiarowanej kasztelanii Lwowskiej, a potem województwa Bełzkiego. Pełen sławy i zasług, zakończył życie w Bieńkowej Wiszni, a pochowany w Rudkach. Andrzej podkomorzy Nowogrodzki, syn poprzedzającego, pułkownik w regimencie jego i nierozdzielny uczestnik w zwycięztwach odniesionych nad nieprzyjaciołmi kraju, po którego śmierci

przeszedł pod chorągiew ussarską Jana III. Łagodnością, piękną wymową i rzadką ludzkością swoją zjednał sobie rzadkie poważanie narodu, a z sprawiedliwości w trybunałach koronnych i zdrowych rad na sejmach, imię wielkiego statysty. Jerzy, czwarty syn podkomorzego Nowogrodzkiego z Fredrówniej, najprzód skarbnik Przemyski, potem chorąży Żydaczewski, a naostatek podstarości i sędzia grodzki Lwowski, przetrwawszy młode lata w wojsku koronnym, dalszy wiek przepędził na różnych funkcjach województwa Ruskiego z chwałą w niczem nieposzlakowanego męża, z kąd też pozyskał imię sędziego sprawiedliwego. W Kutkorzu założył miasteczko, nazwawszy je Maryanów od imienia Matki Bożej, którą w obrazie sprowadził z Lublina i osadził w kościele przez się zbudowanym. — Z pomiędzy wielu innych, równie zasłużonych ojczyźnie tak orężem jak i głową, poległ Jan w bitwie z Tatarami; Michał zaś w obozie na Ukrainie. Floryan, uczestnicząc w wyprawie Jana Sobieskiego pod Wiedeń, w powrocie swoim zamieszkał w województwie Poznańskim, gdzie pojąwszy w małżeństwo Kamienieuską, dał początek osobnej linii domu tego. Łączyńscy w Poznańskim mają też herb odmienny: podkowa w tarczy barkiem do góry wystająca, a na niej krzyż kawalerski, we środku zaś strzała żelazcem na dół skierowana. — Jan, pisarz grodzki Krakowski, potem ziemski Przemyski, mąż niepospolitej nauki i biegłości w prawie, którego zdatności Rzeczpospolita doświadczała w wielu urzędowaniach jego w trybunałach i na sądach królewskich. M.

Ł a d a.

Opis herbu.

W polu czerwonym (podług Długosza, błękitnym) jest podkowa białą barkiem do góry ułożona, na której wystaje krzyż złoty.

Tom II. Nr. 15.

ty, a po obu stronach tej, strzały żelazcami na dół skierowane, pod którymi są dwa różki myśliwskie. Są też i odmiany jego: a to kładą po prawej stronie podkowy strzałę szarą, a po lewej myśliwego widłatego; na hełmie używają niektórzy parę orlich skrzydeł, inni strusie pióra, inni znowu lwa wystającego z zwniesionym w łapach mieczem. Według kronikarzy naszych nabył ów znak szlachectwa właściciel dóbr Łada w ziemi Sandomierskiej, a to z tej okazji. Objeżdżając on w polu robotników swoich, został nagle od Jadźwingów wraz z Litwą obskoczony, którym atoli dawszy mężny odpór, i nabiwszy wielu strzałami, szczęśliwie umknął do pobliskiego lasu. Znalazłszy tam widły myśliwskie, przyniósł je do książeccia Mazowieckiego, z którym teraz uderzywszy na najednicze tłumy, przymusił je do ucieczki z kraju. Paprocki przytacza, że dopiero za Władysława Łokietka któremuś Jastrzębczykowi został ów znak nadany.

Pieczetują się nim: Bienkowski, Bogdanowicz, Borzymowski, Brodowski, Czarnowski, Czerniakowski, Dobrzyszewski, Glatowski, Gnatowski, Grądzki, Grodzicki, Kłodnicki, Koronowski, Kowalewski, Lipski, Łada, Ładziec, Łazowski, Moczarski, Noskowski, Proszkowski, Radoński, Radostowski, Rędzina, Skrzyński, Służowiecki, Sobolewski, Szmerzyński, Walicki, Wąsowski, Zabłocki, Zaleski, Zarciszewski, Zawistowski.

Przodkiem domu tego kładą Przedysława, hetmana wojsk Konrada księcia Mazowieckiego. Od Waleryana Łady pochodzą Noskowscy, Kłodniccy i inni, od Jędrzeja zaś Skrzyńscy, z których jeden pojął Barbarę dziedziczkę Skrzyńna. Stefana Ładę wspomina zaszczytnie konstytucya r. 1653. — Łada N., delegat wojska polskiego na sejmie r. 1670, stanął szlachetnie w obronie Sobieskiego, natenczas jeszcze hetmana. M.

Ładowski Maciej Marcyan, sławny prawnik za panowania Jana Sobieskiego i tegoż sekretarz, wydał szacowne dzieło:

„Inwentarz konstytucyi koronnych od r. 1550 aż do 1683,“ który późniejsi uczeni dodatkami uzupełnili. M. — Remigian, mąż uczony w zakonie Pijarskim, zajmował się pisaniem dzieł naukowych; tak wydał pomiędzy innemi: historję naturalną królestwa polskiego; dykcyonarz osobliwszych starożytności; o hodowaniu pszczół, i ich rozmnażaniu (z tego się pokazuje, że u nas pierw, jak za granicą pisano w tej gałęzi gospodarstwa); gramatyka geograficzna i t. p. Pełen szacunku, umarł w r. 1798, przeżywszy lat 60. — D. X. Chod.

Ładziec, herbu Łada.

Ładziński, herbu Szaszor. M.*

Łaganowski, herbu Nowina.

Łagiewnicki, herbu Grzymała. Wincenty, archydyakon Gnieźnieński, 1519 r., chwalyony z gorliwości kapłańskiej. — Andrzej, podstarości Zatorski, mąż znamienity z czynów wojennych za obudwóch Zygmun-tów i Stefana Batorego. Nadgrobek jego znajduje się w kościele Wadowickim. M.

Łagiewnicki, herbu Poraj. Stanisław, zginął w bitwie pod Cecorą.

Łagoda, patrz **Wierzytkowa**.

Łagona, herbu Grzymała. M.*

Łahiński, herbu Pelikan. M.*

Łahiszewski, herbu Prawdzie. M.*

Łahiszyński, herbu Korybut. M.*

Łahiszyński, herbu Prawdzie. M.*

Łahodowski, herbu Korczak, na Rusi, gdzie Wańko Strumiła Łahodowski dobra Winniki sprzedał Zamojskiemu, kasztelanowi Lwowskiemu. Hieronim, był kasztelanem Wołyńskim r. 1617; Jan zaś kasztelanem Lubaczowskim r. 1619. Jeden z tego domu, fundował kościółek przy klasztorze XX. Karmelitów we Lwowie r. 1614. M. — Stanisław, rotmistrzował Kozakom Lisowczykom w wyprawie do Czech r. 1620. M.

Łakawski Jędrzej, pisarz ziemski Halicki, podpisał elekcyę Władysława IV.

Łakiński, herbu Pelikan.

Łakocki Adam, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Łakoszyński, herbu Prawdzie. M.*

Łancnecki, herbu Strzemie. M.*

Łancucki, herbu Szeliga.

Łancucki Albert, akademik Krakowski znakomity poeta w połowie XVII. wieku. Drugi tego nazwiska Jan, rodem z Łancuta, sławny z nauk matematycznych przy akademii Krakowskiej. M.

Łaniecki, herbu Pobóg.

Łaniecki, herbu Słepowron.

Łaniewski, herbu Korczak.

Łapa, niegdy w Oszmiańskim.

Łapanowski, herbu Rogala, pierwotnie w ziemi Przemyskiej.

Łapczyński, herbu Jelita z tą odmianą, że nad hełmem powinna być ręka zbrojna z szablą jak do cięcia wzniesiona ku prawej stronie. Walentyn, za okazaną waleczność pod Gdańskiem, Wielkołukami, Wielizą i Pleszkowem, na wstawienie się hetmana Zamojskiego otrzymał tę ozdobę do herbu rodzimego. — Antoni Chryzanty, komornik Smoleński w r. 1719, wydał drukiem kilka dzieł historycznych. M. — Maryan, kapłan zakonu ś. Franciszka, przez ciąg lat 44 sprawując z przykładem różne urzędy zakonne, zajmował się nieznużenie ojcowskiem nawracaniem błędnych z drogi nieprawości; † 1726. M.

Łapiński Jan; tego czyny wojenne opiewa konstytucya r. 1631.

Łapiński, herbu Lubicz. M.

Łapka, herbu Drużyna. Piotr, przetrwał życie aż do zgrzybiałej starości po obozach, za co w nagrodę otrzymał dobra na Podolu pod Barem.

Łaćiszewski, herbu Slepowron.

Łasicki Jan, wydał kilka dzieł historycznych, między innymi opis zdarzeń Wołoskich, dzieje Żmudzi pogańskiej i tp. M.

Łasiński, herbu Abdank.

Łaskawski, herbu Nieczuja.

Łaski, herbu Korab. O pierwszym z tego domu, wspomina Długosz, o Wojciechu, kasztelanie Łęczyckim. Jan, arcybiskup Gnieźnieński, mąż niezmiernej nauki, a w prawie ojczystym wielce biegły, zdobył dwór Kazimierza, Olbrachta i Aleksandra królów polskich. Będąc jeszcze kanclerzem koronnym, zebrał i wydał z polecenia króla Aleksandra Statuta wszystkich praw polskich. W sławnej sprawie przeciw Krzyżakom, na concilium Laterańskim imieniem Zygmunta I. bronił praw korony polskiej przed Leonem X; wyrobił oraz, że wyrokiem tego papieża Krzyżakom wieczne milczenie nakazane zostało. Tam to zalecał on usilnie zgodę między panami chrześcijańskimi; mowy jego ogłoszone były drukiem na tym synodzie. Zapobiegliwy o dobro kościoła, hojnie szafował na wzniesienie i reparację domów Bożych, przytém dbał o oświatę, wysyłał swoim kosztem młodzież polską na nauki do obcych krajów, opiekując się przytém ubogimi i sierotami; † 1531. Hieronim, wojewoda Sieradzki, w imieniu Zygmunta I. traktował o pokój między Ferdynandem królem Rzymskim i Januszem Węgierskim, poczem przywiązawszy się do sprawy ostatniego, posłował do Solimana W. w celu szukania dlań pomocy. Powróciwszy z Konstantynopola, w nagrodę swych trudów otrzymał od tegoż króla dobra na Spiżu, później zaś wielkorządtwo Siedmiogrodu, które mu atoli wkrótce niewdzięczny Janusz odjął, i nadto jeszcze do więzienia wtrącił. Dopiero za wdaniem się Zygmunta I. i panów polskich wyszedł na wolność, wytargowawszy na nim wynagrodzenie, które atoli w całości nigdy nie doszedł. Życie zakończył w Krakowie r. 1542 z zadanej mu od

Turków trucizny, podczas drugiej jego bytności w Konstantynopolu — czy tylko nie z namowy Janusza Węgierskiego. Albrycht, podobnie wojewoda Sieradzki syn poprzedzającego, jaśniał równie z hojności jak i waleczności w bojach. W niewielkiej liczbie wojska zniósł potęgę Aleksandra, wojewody Wołoskiego, osadzając na jego miejsce Jakóba Heraklidesa; wkrótce równą dzielność okazał w zapasach z Tatarami, których dopadłszy na Podolu, zniósł w kilku bitwach, a odebrawszy zdobycze, zapędził aż pod Oczaków. Sprzyjając partyi arcyksięcia Maksymiliana przeciw Stefanowi Batoremu, utracił przez zabór Lanckoronę, którą mu Batory nazad oddał po swym zwycięztwie pod Połockiem, po którym poznawszy Łaski dzielność nowego króla, przeprosił go uróczyście. Co do hojności, jako pan wielkich skarbów, prawie rozrzutnie szafował pieniędzmi czy to w posługach kraju, czy w kole przyjacielskim, do którego mieli wstęp ludzie rycerscy i uczeni. Stanisław, wojewoda Sieradzki zwiędziwszy w młodym wieku ziemię świętą, przyjął tamże śluby kawalera Bożogrobskiego; po powrocie do ojczyzny udał się do Francji, by uczestniczyć w wojnie, która właśnie wrzała między najpotężniejszymi dwoma monarchami: Karolem V. i Franciszkiem I. W bitwie pod Pawią dostał się razem z królem francuz: w niewolę, z której wyszedłszy poświęcił się odtąd posłudze ojczyzny, sprawując od Zygmunta Augusta ważne poselstwa do postronnych dworów.

Łasko, herbu Pomian. M.*

Łasko, herbu Leliwa na Wołyniu.

Łastowiecki, niegdy w ziemi Łatyczewskiej.

Łaszcz, herbu Prawdzic. Jan, podkomorzy Podolski, pierwszy początek swego zawodu uświetnił zgromieniem Tatarów pustoszących powiat Trembowelski; z małą garstką ludzi zbrojnych podszedłszy ich nocą w obozie rozespálych, w gwałtownym pędzie uderzył na wroga, poraził go do szczytu i cały

plon odbił. Następnie w r. 1457 wspierając usiłowania Bartłomieja Potockiego, starosty Podolskiego w odpieraniu nawały Tatarskiej, w niedostatku wojska uporządkował lud wiejski do obrony, z którym w zaszłej walce rozgromił też szczęśliwie znaczny oddział Tatarów. Zamiast iść za zdaniem jego i zwycięstwo to popierać dalszym natarciem na przelęknionego wroga, gdy nieusłuchano tej rady, nazajutrz po odpocznieniu spostrzegłszy Tatarzy szczupłość mężnych Polaków, obtoczyli ich w około i wśród rozpaczliwej walki pobili na głowę, gdzie też poległ i odwagą tchnący przewodca wieśniaków. Łazarz, łowczy Bełzki syn podkomorzego, wstępując w ślady ojca swego, podczas najazdu Tatarów na ziemię Bełzką oblężony w zamku swoimi, mężny dał odpór nacierającym zewsząd tłumom. Aleksander, kasztelan Czerski, założył miasteczko i zamek obronny, nazwane Łaszczowem. Aleksander, syn poprzedzającego, mąż rycerski wielkiej odwagi dowodził w bitwie pod Tszczewem, gdzie konia pod nim ubito i przez zbroje postrzelono. Jan, podkomorzy Bełzki po ujechaniu z Polski Henryka Walezego wysłany do Anny Jagiellonki, nakłonił ją do przyjęcia Stefana Batorego za małżonka. Stanisław Łaszcz ze Strzemielcza, rotmistrz zawołanego męstwa, jeździł z innemi do Siedmiogrodu dla sprowadzenia Batorego królem polskim obranego. Piotr, starosta Lityński, podczas ekspedycji Inflantskiej odznaczył się znakomitemi czynami wojennymi. Samuel, strażnik koronny i chorąży Podolski, wstawił się zwycięstwem na Ukrainie, gdzie ukrócił swawolę Kozaków zbuntowanych. Przy wrodzonym męstwie i swobodzie umysłu, był atoli wielce bogobojny; tak ostatnie trzy dni zapustne zwykł był trawić w kościele, a w dzień popielcowy kazawszy wdziany na gołe ciało pancierz zanitować, nosił go przez cały post na sobie aż do wielkiego piątku; † 1649. Aleksander, wojewoda Bełzki za panowania Augusta II. pan wielkich dostatków i majątności, nie mało szafował tak dla dobra

ojczyzny, jak i na dobroczynne cele, niezapominając przytém i ubogich, których zwykł hojnie obdarzać. Józef, syn jedynak poprzedzającego i dziedzic wielkiej fortuny, będący właśnie we Lwowie na ukończeniu nauk, nadspodziewanie wzgardziwszy światem obrał stan duchowny, w którym postąpił na kanonię Gnieźnieńską. W tej godności po dwakroć prezydował na trybunałach koronnych, przy czém okazał wielki rozsądek i świętą sprawiedliwość. Wymówiwszy się od przyjęcia sufraganii Gnieźnieńskiej, przyjął nareszcie Chełmską, przy której zamianowanym został przez stolicę apostolską biskupem Antypatryjskim, na które był konsekrowany we Lwowie wśród wielkiego zebrania ludu. Nieporównanie ludzki i przystępny, zasłynął wkrótce z wielkiej szczodrobliwości dla ubogich, których zawsze i przy każdej sposobności wspierał i zasilal, szczególnie przez post wielki, gdzie codziennie po 50ciu prócz hojnej jałmużny na swoim stole żywił. Nadto fundował w Łaszczowie, dobrach swoich dziedzicznych kolegium Jezuitów, zbudowawszy przy nim kościół wspaniały. Po zgonie jego przeszły obszerne dobra domu Łaszczów, mianowicie dobra w województwie Bełzkiem, na siostrzenicę rodzoną Annę Potocką, wojewodzine Kijowską. M. — Łaszczowa Zofia z Tyszkowskich, zapisała dla klasztoru OO. Dominikanów w Tyśmienicy 949 złp. — P. X. B.

Łaszcz yński, herbu Wierzbna.

Łaszewski, herbu Grzymała. Jakób, stolnik Braclawski posłował na sejm r. 1730.

Łaszewski, herbu Prawdzic. M.*

Łaszewski, herbu Szeliga.

Łatkiewicz, herbu Prus I.

Łatkowski, herbu Poraj. Szymon, zostawszy kawalerem Maltańskim, z chwałą imienia swego i narodu walczył z wyznawcami Mahometa, najprzód na Podolu, potém w wojsku cesarza Maksymiliana, zaco otrzymał od tegoż komandorstwo Opawskie na Szlązku.

Ławrynowicz, herbu Białynia. M*

Ławrynowicz, herbu Korczak. M*

Ławski, herbu Pobóg. Wielisław, pisarz ziemski Wiski, podpisał unję Litwy z koroną 1569. r. Stanisław i Jan, głosowali na elekcji Władysława IV.

Ławski, herbu Pomian.

Łayszewski, herbu Prawdzic. Mikołaj, dziedzic na Łayszowach, kasztelan Sochaczewski i marszałek dworu Wężyka i Łubińskiego prymasów Polskich, słynął z rzadkiej ludzkości; † 1655.

Łazański, herbu Jastrzębiec. M*

Łazarowicz, herbu Kościeszka. M*

Łazicki, herbu Jastrzębiec.

Łaziński, herbu Jastrzębiec.

Łaziński, herbu Jelita. M.*

Łaziński, herbu Krzywda. M.* — Jeden tego nazwiska, niewiedzieć atoli z którego domu, w r. 1672 pobił Tatarów na głowę, powracających z pod Lubaczowa z łupami, odebrawszy im nadto kilkanaście tysięcy jenców. M.

Łaźniewski, herbu Prawdzic.

Łaźniewski, herbu Prus II.

Łaźniński, herbu Jelita. Z tego domu wzięli Zamojscy swój początek; Tomasz z Łaźnina wyniosłszy się bowiem z Łęczyckiego na Ruś, kupił tam od Jędrzeja Piwo Stary Zamość, od którego jego potomkowie przyjęli nazwę Zamojskich.

Łazowski, herbu Krzywda, najpierw na Podlasiu, później i na Litwie.

Łazowski, herbu Łada, jednego domu z Skrzyńskimi, przyjął tę nazwę od dóbr Łazy.

Łazowy Samuel, był kasztelanem Mściławskim r. 1734.

Łażyński, herbu Lubicz w ziemi Pruskiej.

Łażyński, herbu Nałęcz.

Łęcki, herbu Nałęcz.

Łęczycki, herbu Niesioba. Przodek domu tego towarzysz Pieniążka, odznaaczył się z odwagi przy szturmie Pleszkowa. Mikołaj, zwany Lancicius, wyrzekłszy się błędów kalwińskich, w których był wychowany, wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym zajaśniał wielką świętobliwością. Nauki kapłańskie odebrał w Rzymie, zkąd po 14 letniem bawieniu powrócił do ojczyzny, i równie z wielką gorliwością uczył teologię świętą. Życie zwątlone dobrowolnem umartwieniem ciała, zakończył w Kownie r. 1652. — Paweł, Bernardyn wydał przetłumaczone z Włoskiego dzieło wielce pożyteczne: „O sprawach i rządach państw cudzoziemskich;“ przetłumaczył oraz kronikę zakonu św. Franciszka r. 1610. M.

Łęczyński, herbu Niesioba. M.*

Łękawski, herbu Nowina.

Łękawski, herbu Pobóg.

Łękiński, herbu Nałęcz.

Łękowski, herbu Lubicz.

Łękowski, herbu Nowina. M.*

Łększycki, herbu Warnia.

Łempicki, herbu Junosza. Adam, kanonik Smoleński, fundował bursę dla dzieci ubogich szlacheckich, co aprobowała konstytucya r. 1640. — Jakób sekretarz koronny chwalony zbiegłości w pisaniu królewskich listów do postronnych monarchów; † 1680. M.

Łepkowski, herbu Dąbrowa. Józef, arcybiskup grec. katol. Smoleński roku 1778. M.

Łęski Marcin, typograf akademii Zamojskiej, biegły w wielu wiadomościach, a szczególnie w języku greckim, przeto dzieła wychodzące w jego drukarni, uważane były za najpoprawniejsze. M. — Józef, doktor filozofii, pierw profesor liceum Warszawskiego, później nauczyciel astronomii przy akademii Krakowskiej, wydał kilka dzieł uczonych, ozdabiając takowe rycinami własnego utworu; † 1825. M.

Łętkowski, herbu Jastrzębiec.

Łętowski, herbu Niezgodą

Łętowski, herbu Ogończyk. —

Stanisław, chorąży Krakowski pod znakiem pancernym uczestniczył w wyprawie Wiedeńskiej, później jako mąż stanu przy boku Augusta II. zajmował się gorliwie sprawami kraju. Na fundację klasztoru OO. Karmelitów w Jasle wyłożył znaczne sumy. Aleksander, starosta Jadownicki i Boroniecki, marszałkował w kole rycerskim na sejmie elekcyjnym r. 1764. Podczas zaburzeń kraju na czele 800 szlachty przybył pierwszy do obrony Krakowa, zajmując stanowisko u bramy Sławkowskiej. Stanisław, podkomorzy i wielkorządca Krakowski, starosta Bocheński i Wielicki, całe życie przetrwał zaszczytnie w usługach kraju, którego szczęście starał się podnieść do dawnej świetności; na sejmie 1764 roku atoli z powodu podstąpienia wojsk cudzoziemskich pod stolicę, odpisał się od elekcji, poczem w następującym roku na nieszczęśliwym sejmie podniósł starą łaskę i 24 godzin nie opuścił miejsca obrady, aż go wiek i niemoc do tego zniewoliły; wrócił przeto do domu, i wkrótce z żalu żyć przestał. Jako gorliwy pomnożyciel chwały Bożej, fundował w Iwnicy kościół parafialny, zaś w Bobowy miasteczku dziedzicznym restaurował poważną kolegiatę. Adam, syn tegoż z Jordanównęj, kanonik Krakowski proboszcz w Niegowicach, był rektorem gospody ś. Stanisława w Rzymie, gdzie też nauki duchowne pobierał. Za całą pochwałę mogą posłużyć słowa księcia biskupa Krakowskiego Kajetana Sołtyka, który po zgonie jego rzekł do akademii Krakowskiej: „że zgasła mu świeca w kapitule.“ Feliks, uczestniczył w obronie Smoleńska, poczem w wyprawie 1812 r. zabrany w niewolę, przetrwał jeństwo na Kaukazie. Tak samo i Ignacy poniósł pod Smoleńskiem zaszczytne rany. Ludwik natomiast, początkowo służył przy gwardyi galicyjskiej w Wiedniu; w wojnie r. 1812 należał też do nieszczęśliwej wyprawy, w której dostał się do niewoli. Wyszędłszy z tej i

ozdobiony złotym krzyżem, zamienił stan wojskowy na duchowny, w którym postąpił na kanonik i kustodyę katedry Krakowskiej. M. Teofil, były major wojsk polskich, właściciel dóbr ziemskich, zachowujący do zgonu rzadki obyczaj staropolski, dla Towarzystwa dobroczynności Krakowskiego zapisał legat 80.000 złp.; † 1856. M.

Łętowski, herbu Ostrzew.

Lobaczewski, posłował z Wołynia na ostatni sejm Grodzieński. M.*

Lobczyński Jan, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Loboda Archory, hetman Kozaków Zaporozkich, mąż śmiałości i odwagi niepospolitej, w sprawie Rudolfa cesarza niemieckiego wojował Turków i Wołochów, rozbijając wpuch wszelkie potęgi. Powróciwszy na Ukrainę, jął się postępów przeciwnych jego waleczność, za które go sami Kozacy przyciśnieni od Żółkiewskiego pod Łubianami, śmiercią ukarali r. 1596. M.

Lobodzki, niedy kanclerz Gnieźnieński.

Lochocki, herbu Junosza. Erazm, najprzód sędzia ziemski Dobrzyński, potem kasztelan Słoński, w młodym wieku wstawił się z znamienitych czynów wojennych. Wojciech, cześnik Dobrzyński słynął z wielkiej siły i chybkoci w obrotach, przy zbroi bowiem i w pancerzu przeskakiwał konia i wozy jadące.

Lochowski, herbu Bylina. Stanisław, pisarz grodzki Opoczyński r. 1646, wydał kilka dzieł prawniczych i życie Aleksandra W. Filip, Jezuita i pracowity misionarz, zasłużył się ludzkości z poświęcenia podczas grasującego w Krakowie powietrza morowego, gdzie też życie zakończył r. 1677.

Lochowski, herbu Kaszuba.

Lochyński, herbu Jelita.

Lodwigowski, nobilitowany roku 1768. M.*

Ł o d z i a,**Opis herbu**

W polu czerwonym jest łódź żółta albo złota z czterech desek zbita, bez żagłów i masztu, na hełmie w koronie zaś pawi ogón, a na nim łódź takiego samego kształtu; znak starożytny sięgający czasów przedchrześcijańskich w Polsce. Pieczętują się nim: Baranowski, Bieczyński, Bniński, Bobolecki, Borzykowski, Brocki, Brodnicki, Byliński, Chrzastowski, Czarniecki, Dachowski, Dobratycki, Górka, Górski, Ilowiecki, Iwanowski, Iwiński, Kobyliński, Kokorzyński, Komornicki, Kossowski, Kunowski, Krzęcki, Krzeszyński, Księski, Kurnatowski, Lachowicki, Ludomski, Łabęcki, Maniecki, Mieczucha, Mienych, Mościński, Mosszczeński, Moszyński, Naramowski, Opaliński, Ordega, Osypowski, Pokorzyński, Poniński, Powodowski, Radziewski, Radzewski, Rąhiński, Rogaliński, Roszkowski, Rzeczycki, Sabkowski, Sapkowski, Skalawski, Słabkowski, Służowski, Smigielski, Smogorzewski, Starowiecki, Starowolski, Sułkowski, Świerczewski, Szczypierski, Szałowski, Szoldrski, Taczalski, Tłocki, Tomicki, Wyganowski, Zabiński, Zakrzewski, Zdziechowski, Zdzychowski, Zgórski, Żyrowiecki, Żytowiecki.

Przodkowie nasi brali nazwę od imienia herbu swego; tak też i przodkowie herbu Łódzia, zwali się tylko Łodziami. W najdawniejszej przeszłości widzieć ich można w dziejach narodu; tak Bolesław Śmiały odprowadzając Belę do Węgier, po osadzeniu jego na tronie zostawił przy nim pułk Łodziców. Bolesław Krzywousty zdobywszy w wojnie z Henrykiem V. miasto Głogów na Szlązku, oddał je pod straż Piotrowi Łodzicowi, który potem takowe dzielnie bronił. Rozrodzwszy się Łodzicowie, przyjęli nazwiska od

dóbr dziedzicznych: tak Łodzicowie z Kurnika, z Kępi, z Bnina. Z tego ostatniego domu Mikołaj poległ w bitwie z Tatarami pod Lignicą na Szlązku r. 1241. Jędrzej, kasztelan Kaliski będąc z Przemysławem na zjeździe w Rogoźnie, gdy margrabowie Brandeburscy zdradziecko króla najechali i zabili, odniósł także ciężkie rany, z których umarł r. 1294. Grób jego dotąd widzieć można w Wrocławiu w kościele św. Wojciecha. Kilku jeszcze innych piastowało z chwałą godności biskupie.

Łodyński, dziedziczył na Rusi. M.*

Łodziata, herbu Wadwicz. Mikołaj, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. — Aleksander, archymandryta Żydyczyński, postąpił na biskupstwo Chełmskie r. 1691.

Łodziński, herbu Radwan. Jan, rotmistrz znamienity z posług wojennych i poselskich. — Michał, mąż wielkiej dobroczynności; tego dowód zostawił w zapisach r. 1694 dla klasztoru ś. Katarzyny w Krakowie, mianowicie 3000 złp. na dobrach Osep, a 3000 złp. na Palczowicach i Smolnicy. M.

Łojko obacz **Loyko**.

Łojecki, herbu Samson.

Łojewski Jędrzej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. Paprocki wspomina jednego z tego domu, wójta Cereńskiego z mężstwa na Podolu r. 1575.

Łokański w zakonie Jezuitów.

Łokicki Jerzy i Jan, głosowali na elekcyi Jana Kazimierza.

Łoknicki albo **Łokwicki**, herbu Nieczuja. Jan i Maryan, bracia i sekretarze Stefana Batorego, podczas wojen tego króla mieli sobie poruczony dozór nad prowiantami wojska polskiego.

Łokociejowski, herbu Nieczuja. M.

Łomiński, herbu Suchekomnaty. Teodor, dla zasług wojennych nobilitowany na sejmie r. 1685.

Łomikowski, Bazyljan klasztoru w Skicie, otrzymawszy fundusze od Stanisława Koniecpolskiego, odbudował klasztor OO. Ba-

zylianów w Pleśniku r. 1659. Drugi tego nazwiska, Panternij, toż samo Bazylian i archydyakon Lwowski, testamentem z r. 1728 legował monasterowi ś. Jerzego 4000 złp. M.

Łomski; Maciej z Starej Łomży, najprzód Kamieniecki, potem Chełmski biskup r. 1484, przeniósłszy katedrę do Krasnego Stawu, uprosił u Jana Olbrachta króla niektóre przywileje dla miast do biskupstwa należących.

Łoniecki, herbu Nałęcz.

Łoniewski, herbu Nałęcz. Krzysztof, Augustyanin, wydał w Krakowie roku 1617 kilka życiorysów błogosławionych Polaków.

Łopaciński, herbu Lubicz. Piotr, mąż rycerski w wojnie z Moskwą dostawszy się w niewolę, już niepowrócił do ojczyzny, ale ożeniwszy się w Rosyi, zostawił tam potomstwo, z którego Izidor został biskupem w Moskwie. Kilku stawało na elekcyach królów polskich. — Jan, wprzód sekretarz Litewski, postąpił na biskupstwo Żmudzkie; † 1778. M.

Łopaciński, herbu Stumberg. M*

Łopaciński Ignacy Stanisław, surrogat ziemski województwa Mściławskiego, przełożył z łacińskiego Publiusza Kornelego Scypiona i trajedyę Temistoklesa roku 1751. M.

Łopacki, herbu Lubicz. Pierwszy, o którym dzieje wspominają, jest Wilhelm z Łopacina, dworzanin królewski; tenże w bitwie pod Grunwaldem z Krzyżakami zastaniając Władysława Jagiełłę od pocisków nieprzyjacielskich, poległ z ręki Krzyżackiej. Mikołaj, kasztelan Zakroczymski, zasłużywszy się z czynności poselskich, zginął w utarczce ze Szwedami pod Płomkiem. Jan, syn poprzedzającego chorąży Zakroczymski w bitwie ze Szwedami pod Grodnem pułkownikując zaszczytnie, poległ na polu sławy. Jan znowu, zginął później w wojnie Szwedzkiej.

Łopacki, herbu Stumberg. Jacek, znakomity lekarz za panowania Jana Sobie-

skiego, którego był konsyliarzem, odbył podróż jako sekretarz poselstwa do Hiszpanii. Jacek Augustyn, syn jego kononik Krakowski, filozofii, teologii i medycyny doktor po powrocie swoim z Rzymu, gdzie 10 lat jako zawołany lekarz praktykował, osiadł w Krakowie oddając się podobnie tej sztuce, i wkrótkim czasie przez szczęśliwe uleczenia wielu chorych, do znakomitej przyszedł sławy. W tém naraz wzgardził światem i poświęcił się stanowi duchownemu, w którym za łaską Augusta II. otrzymał zaraz po pierwszém święceniu prelaturę przy kościele Panny Maryi. Przechodząc różne godności kościelne, stał się nietylko dobroczyńcą miasta Krakowa przez poczynienie wiele funduszów, ale i opiekunem cierpiącej ludzkości przez hojne jałmużny. Tak zrobił fundacyę 2000 złp. na zakupowanie lekarstw dla chorych ubogich; dla starych mieszczan swej parafii wymurował nowy szpital i dochodami opatrzył; wyznaczył oraz kapitał na ogrzanie izb podczas zimy, jako też na utrzymanie stróżów na wieży ratusza. Mimo tych szlache-nych fundacyi,łożył jeszcze bardzo wiele na ozdobę kościołów, których był rządcą lub członkiem; a dla klasztoru Panien od ofiarowania Maryi Panny zapisał 20.000 złp. z przeznaczeniem, aby połowa tej sumy była obracaną na edukacyę ubogich dziewcząt, druga zaś na uczciwe służące przybywające do służby dworskiej. Życie pełne wielkich zasług zakończył r. 1762. M.

Łopatecki, herbu Korah. Kazimierz, mąż sławionego mężstwa w wojnie z Turkami, sprawował z niemniejszą chlubą urząd sędziego wojskowego, posługując oraz na różne sejmy i trybunały.

Łopatyński, herbu Łopot. Bazyli, posłował od Stefana Batorego do Moskwy roku 1579.

Łopczyński, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Łopieński, herbu Lubicz.

Łopeski Jan, napisał wierszem: „Pamiętka męki Zbawiciela naszego, oraz smutku Najśw. Panny“ r. 1638. M.

Łopot.

Opis herbu.

W polu czerwonym są dwa jelce płaskie na krzyż złożone, a na hełmie w koronie trzy piór strusich. Okólski nadmienia, że ten herb nadany został w nagrodę zasług wojennych. Pieczętują się nim: Łopata, Łopot i Łopatyński. — Pa-

wieł Łopot, poborca ziemi Wołkowyskiej, posłował na sejm r. 1578.

Łopuski, herbu Słepowron. M.*

Łopuszański, dziedziczył na Rusi. M.

Łopuszyński Jan, akademik Krakowski i znakomity poeta, otrzymał wieniec filozoficzny r. 1698. M.

Łoś, herbu Dąbrowa, dóm starodawny, z którego Jan był podkomorzym Zakroczymskim r. 1453. Władysław, wojewoda Malborski, podskarbi ziem Pruskich, sławiony z dzieł wojennych, później z czynności poselskich. Tomasz, znaku ussarskiego, w bitwie pod Starczem odniósł rany zaszczytne. — Jan, skarbnik Lwowski r. 1752, jaśniał jako osobliwy dobroczyńca konwentu OO. Reformatorów w Sądowej Wiśni. M. Mikołaj, kasztelan Lwowski założył budowę kościoła XX. Trynitarzów w Lublinie roku 1731. M.

Łościstowski Jędrzej, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Tom II. Nr. 16.

Łosiatyński.

Opis herbu.

W polu czerwonym znajduje się cyrkuł, we środku którego krzyż, nad cyrkułem zaś strzała żelazcem prosto do góry wystająca. Okazy tego herbu podają: W wojnie z poganami zwyciężywszy przodek domu tego olbrzymiego przeciwnika na harcu, gdy nadto od drugiego nań wypuszczoną strzałę ręką pochwycił, otrzymał za to dzieło ów klejnot i w tym kształcie. Mikołaj, uczynił przy kolegium Lwowskim r. 1648 fundacją na bursę uczącej się młodzieży, na co przeznaczył 12 tysięcy złp.

Łosicki Piotr, towarzysz Strusia starosty Braclawskiego, przy oblężeniu Pleszkowa dał dowód mężstwa nieustraszonego.

Łoska; w XVI wieku piastowało kilku znakomite urzęda.

Łoski, herbu Rogala. Franciszek Alojzy, podkomorzy Warszawski w pierwszej połowie upłynionego wieku, zostawił prace umysłowe pod tytułem: „Głosy poetyckie i oratorskie.“ M.

Łośniński, herbu Ramult.

Łośniewski, herbu Nowina. M.*

Łośniewski, herbu Rownia.

Łososiński, herbu Prus I.

Łosowicz, herbu Rozmiar.

Łosowicz, herbu Syrokomla. M.*

Łosowski, herbu Grzymała. M.*

Łosowski, herbu Jeż.

Łosowski, herbu Prus III. — Stanisław, człowiek rycerski osiadł na Ukrainie, gdzie podczas wojny domowej zginął w boju z Kozakami. Marcin, w młodym wieku

służąc zaszczytnie w wojsku koronném, obrat później stan duchowny, w którym przechodząc różne stopnie godności, postąpił na kanonię archikatedry Lwowskiej r. 1734.

Łosowski, herbu Szeliga.

Łotwiszyński, kerbu Gryf. M.*

Łowczowski, herbu Gryf. Jan, opat klasztoru Benedyktynów w Tyńcu, po między innymi chwalebnymi czynami założył także swoim kosztem szkołę, w której ubogie szlacheckie dzieci pobierały nauki przez sprowadzonych przezeń umiętnych profesorów wykładane, sposobiąc się do postug ojczyzny; † 1568. Jędrzej, towarzysz z pod chorągwi Tarnowskiego, w szturmie Pleszkowa odznaczył się z mężtwa.

Łowczyński, dziedziczył dawniej na Litwie. M.

Łowecki, albo **Łowicki**, herbu Nałęcz, jeden dóm z Nizińskimi.

Łowicki, starosta Brzesko-Kujawski, marszałkował na sejmie r. 1624. M.* Szymon, pospolicie zwany Szymonem z Łowicza od ojczystego miejsca urodzenia, przy akademii Krakowskiej mianowany doktorem medycyny, dla biegłości w sztuce lekarskiej wielce był wziętym w całej Polsce, przyczém żył z możnymi w poufałej przyjaźni. Z dzieł jego naukowych użytkowali późniejsi pisarze. M. — Stanisław, nauczyciel wymowy przy akademii Krakowskiej i przełożony bursy Jerzolimskiej w XVI wieku, w podeszłym wieku wstąpił do zakonu kanoników regularnych grobu Chrystusa, i wydał kilka dzieł uczonych dziś już bardzo rzadkich. M.

Łowieniecki, herbu Topór. Jan z Łowiennicy, rotmistrz zawołanego mężtwa w wojnie r. 1376.

Łowiejko, herbu Kotwica albo Kmicic.

Łowkjański, herbu Ślepowron.

Łojko, herbu Wąż. Paweł i Dominik, bracia rodzeni poległi w bitwie pod

Kowalewem. — Feliks, szambelan Stanisława Augusta, napisał dzieło wyborne o monetach, materyały do historii polskiej i ekonomii politycznej; jest także odpowiedź jego na deklaracye dworów r. 1773. M.

Łoza, herbu Korab. Jerzy Łoza, burkułap (horodniczy) Wołoski za zasługi wojenne otrzymał indygenat w Polsce na sejmie r. 1607. Stanisław, proboszcz Ołycki, sufragan Łucki oraz biskup Argiweński; † 1639.

Łoziński, herbu Leliwa. Jacek, żołnierz doświadczonego mężtwa pod wodzą Żółkiewskiego i Kazanowskiego.

Łoziński, herbu Lubicz z Łozin na Rusi. Michał, marszałek Litewski umawiał uniją Litwy z Koroną r. 1564. Pięciu z tego domu zapisani zaszczytnie z czynów wojennych.

Łoziński, wojewoda Podolski uczestniczący w wyprawie Jana Sobieskiego do Jass r. 1686, także zabity od Tatarów, gdy się nieostroźnie przechadzał poza miastem. M.

Łoźnicki, podpisał z Mińskiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Łuba, herbu Lubicz.

Łubiczewski, podpisał z Brzeskiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Łubiński, herbu Doliwa. M.*

Łubiński, herbu Pomian. Przodek domu tego walczył nieustannie z zakonem Krzyżackim; w nieszczęśliwej bitwie pod Chojnicami o mało co życie nie utracił. Wojciech, kanonik Gnieźnieński i Krakowski, słynął z dobroczynności dla uczącej się młodzieży, na którą jako też i na sieroty, rad był dawać hojne jałmużny. — Stanisław, wyniesiony na biskupstwo Łuckie, a później na Płockie, jaśniał swoich czasów z przykładnego życia; pomiędzy innymi zapomógł upadające gimnasium Noskowskie przy akademii Krakowskiej w znaczne fundusze (12.000 i 10.000 złp.), z których ubodzy studenci powinni mieć wyżywienie, a w Tyńcu odmu-

rował kościół i część klasztoru Benedyktynów. Będąc podkanclerzem koronnym, spisał przywileja, nadania i wszelkie dawne pamiętniki narodowe; następnie wydał wybornym stylem kilka dzieł uczonych, dowodzących jego obszerne wiadomości. Wychowanie młodzieży ubogiej, i przekazanie biblioteki swojej katedrze Płockiej, gdzie pochowany spoczywa, należą niemniej do znakomitych zalet jego; † 1640. **Maciej**, arcybiskup Gnieźnieński, zamiłowaniem dobra publicznego również znamienity, prócz hojności na chwałę Bożą, wielce się zajmował wychowaniem szlachty ubogiej, którą usilnie promował na ludzi stanu. Uprowadzając wielkie nieszczęścia kraju, przeżywszy lat 81., przeniósł się do wieczności r. 1652. **Kazimierz**, biskup Chełmski a potem Krakowski, zasłużył się odbudowaniem katedry w Krasnymstawie przez Kałmuków zrujnowanej, jako też wzniesieniem wieży przy kościele katedralnym Krakowskim przez wichur obalonej, więcej jeszcze przez udzielanie ratunku ludowi od powietrza nękanego. Kochając nauki, zachęcał i pomagał tym, którzy im się oddawali, utrzymując nadto 12 młodzieży własnym kosztem. † 1719. — **Władysław**, arcybiskup Lwowski, potem Gnieźnieński, będąc pisarzem koronnym podczas bezkrólewia po śmierci Augusta III w nader krytycznych okolicznościach, przy daniu dowodów nieskazitelnosci charakteru, wypełnił chwalebnie obowiązki urzędu swojego. Jako historyk biegły wydał pierwszą obszerniejszą geografję polską, odnowiłszy oraz drukarnię w Łowiczu; † 1764. M. — **Feliks**, urzędował przy boku Kościuszki jako komisarz narodu, poczem po podziale kraju postował do króla Pruskiego, dla wyjednania wolności dla więźniów politycznych, od którego został zaszczycony wstęgą orła czerwonego, a później roku 1798 godnością hrabioską. Przez czas księstwa Warszawskiego będąc ministrem sprawiedliwości, wprowadził do Polski kodex Napoleona, założył szkołę prawa, i darował krajowi swą bibliotekę, która stała się zawią-

kiem dzisiejszej publicznej. W r. 1814 usunął się na zawsze od interesów publicznych. Żona jego Tekla z Bielińskich, jedna z uczonych Polek najwięcej się przyczyniła do podniesienia teatru w Polsce. Posiadając łatwość rymowania, napisała dwie sztuk historycznych: Wanda i Karol W., które wzbudziły zapal i smak lepszy; † 1810. M.

Łubkowski, herbu Nałęcz. M.*

Łubnicki, herbu Rola.

Łucki, herbu Sas, niegdy na Rusi.

Łuczewski Jan, wydał w Krakowie r. 1640 kilka dzieł religijnych, które po dziś dzień za wzorowe uważane być mogą. J.

Łuczkiwicz, posesyonował na Rusi. M.

Łuczycki, herbu Nowina.

Łuczyński Franciszek, wydał rozprawę tyczącą się sądownictwa krajowego. Jan, profesor fizyki w Krzemieńcu, jako był uczeń Śniadeckiego przeniósł do swoich lekyi jego dokładność i gruntowność w wykładach matematycznych; napisał oraz kilka traktatów uczonych, które miał wydać drukiem, czemu jednak śmierć zawczesna przeszkodziła r. 1820. M.

Łudzicki, herbu Grzymała. Wojciech, wojski Trembowelski; mąż znamienity z czynów wojennych. Wdzięczna Rzeczpospolita wyznaczyła mu pewną sumę na wykupienie żony i dzieci zabranych w niewolę roku 1615.

Ługowski, herbu Drzewica.

Ługowski, herbu Junosza. M.*

Ługowski, herbu Lubicz. Przodek domu tego Wisko, walcząc z Leszkiem Czarnym przeciw Litwie i Jadźwingom, otrzymał od tegoż księcia dobra Ługi, od których przyjął tę nazwę. Dwóch późniejszych, Stanisław i Aleksander, chwaleni z czynów rycerskich.

Ługowski Szymon, kanonik Poznański, pisarz koronny i króla Zygmunta sekre-

tarz, nakoniec nominat Przemyski, zalecał się z prac poetycznych. M.

Ł u k.

Opis herbu

W polu czerwonym tarczy jest łuk napięty, z którego wystaje strzala żelazem do góry wyręchtowana, a na hełmie trzy piór strusich. Tym herbem pieczętują się: Ejdziatowicz, Kamiński z odmianą, Kierszański, Kosarzewski z odmianą, Narkiewicz, Piskarzewski, Rodziewicz, Tur.

Łukański, patrz **Pawłowicz**.

Łukasiewicz, jeden z Konfederatów obłożonych przez Rosyan w zamku Krakowskim r. 1794, w obec warty nieprzyjacielskiej spuścił się po linie z baszty, a dobiegłszy do Wisły, na której właśnie kra pędziła, z bohaterским poświęceniem się przeszedł na drugą stronę, zkąd szczęśliwie dostał się do Tyńca. M.

Łukaszewicz, niegdy w Nowogrodzkiem, gdzie pieczętował się Łukiem. M.*

Łukaszewski, nobilitowany roku 1676. M.*

Łukaszewicz Mateusz Michał, akademik Krakowski i senior szkoły P. Maryi, położył zasługi około uczącej się młodzieży. M.

Łukaszewicz Tomasz, kanonik Zamojski w pierwszej połowie XVII. wieku, zajmował się pisaniem epigramatów, wydanych po różnych miejscach. M.

Łukawiecki, dóm szlachecki na Wołoszczyźnie, posiadał już w XV wieku znaczne dobra Łukawiec i Berhomet. Jan Sobieski dyplomatem wydanym w Krakowie d. 4 lutego 1676 r. za położone zasługi w wojsku pol-

skiem obdarzył Gabryela i Bazylego szlachectwem polskim — herbu Sas, którą to nobilitację wciągnięto w akta ziemskie Halickie roku 1783. Potomkowie ostatniego, Jan, i tegoż synowie Aleksander i Bazyli przyjęli nazwę pradziada Wasylka (Bazylego), a wciągnięci do metryk Stanów Galicyjskich, dziedzią dziś na Bukowinie pod nazwą Br. Wasylków Sereckich — od dóbr Łukawiec i Berhomet nad Seretem położonych. *Pod. f.*

Łukawski, herbu Leszczyc. M.*

Łukawski, herbu Nieczuja.

Łukawski, herbu Radwan. Z Podlaskiego głosowało dwóch na elekcyi Władysława IV.

Łukawski Jan Stanisław z Leszczyk, za okazane męstwo w bojach policzony w komput szlachty polskiej r. 1662.

Łukiański, herbu Jasieńczyk. M.*

Łukociejko, nobilitowany r. 1676. M.*

Łukocki, herbu Łukocz.

Ł u k o c z.

Opis herbu.

W polu tarczy błękitnym ma być pół wieprza dzikiego, z muru w prawą stronę niby wyskakującego, z którego pyska wystają dwa kłosa pszenne, a na hełmie trzy pióra strusie. Herb ów został nabyty w okazji pod Gniwem w Prusiech;

gdy albowiem to miasto ściśnięte oblężeniem, wtedy przyjaciel z po za murów podał drugiemu w mieście wieprza, włożywszy w pysk jego kłosa z zapytaniem listownym, czyby to oblężenie było za ciężkie. Zapytany wskazał na to miejsce dogodne do szturm, który się też udał zupełnie, za co mu ów herb został nadany.

Łukomski, herbu Doliwa. Jędrzej kanonik Krakowski, mąż wielkiej szczodrobliwości dla ubogich, ostateczną wolą przekazał swoją bibliotekę kościołowi ś. Piotra; wydał oraz kilka dzieł treści religijnej; † 1637.

Łukomski, herbu Drya.

Łukomski, herbu Jastrzębiec M*

Łukomski, herbu Prawdzic. Wojciech, podpisał elekcję Jana III.

Łukomski książę, herbu Roch z tą tylko różnicą, że we środku lilji kładą krzyż na wierzchu. Przodkowie domu tego pochodzą z siostry króla Jagielly, i dzierżyli niegdy księstwa Połockie i Łukomskie. Jędrzej, książę Łukomski i Starodubowski; tego córkę Maryą pojął za żonę Witold, wielki książę Litewski. Jędrzej, cheraży Połocki, umawiał uniją Litwy z Koroną. Konstanty, sławny z waleczności w bojach, dał dowody z nieustraszonego męstwa pod Ulą r. 1568, i Turowlą r. 1579. Iwan, fundował w Łukomlu klasztor OO. Franciszkanów. Samuel Eustachy, skarbnik Orszański rotmistrz i pułkownik w wojnie z Moskwą wielce odważny, fundował w Połockiem nad Ulą OO. Dominikanów, co aprobować konstytucya r. 1678.

Łukomski Antoni, opat zakonu Cystersów w Lendzie r. 1694—1750, przyozdobił kościół tamże w pyszne wieże, zbudowałszy oraz dóm dla nowicyatu, na który przeznaczył znaczne dochody. Wyrobił także, że kolegium tego zakonu utworzone zostało w Mogile przy Krakowie. M.

Łukowicz, herbu Newlin. M.

Łukowski, herbu Dołęga.

Łukowski, herbu Jastrzębiec. M*

Łukowski, herbu Jelita. Jeden z tego domu zginął w wyprawie Wołoskiej.

Łukowski, herbu Nieczuja. M.*

Łuniewski, niegdy na Podlasiu, pieczętuje się Łukoczem. M.*

Łupiński, herbu Ślepowron. Jan, poległ w bitwie z Kozakami pod Starczem r. 1638, gdzie też i syn jego odniósł rany zaszczytne.

Łupkowski, niegdy na Podgórzu. M.

Łuski, herbu Odrowąż. Stefan z Witebskiego, rotmistrz królewski wstawiony odwagą. Łuski Stefan, ex-jezuita, po zniesieniu zgromadzenia tego w Warszawie, zaczął wydawać pierwszą gazetę polityczną, którą prowadził aż do r. 1790. M.

Łuszczewski, herbu Grabie. Kilku podpisało elekcję Jana III.

Łuszczewski, herbu Nałęcz. Wacław, pod wodzą hetmana Koniecpolskiego walcząc z nieprzyjaciół kraju, poległ na polu sławy. Marek, w wojnie ze Szwedami pułkownikując chwalebnie, poległ pod Warszawą r. 1656; Aleksander, brat jego zaś poległ w utarczce z Chmielnickim niedaleko Powołocza.

Łuszczewski, herbu Korczak. Stanisław, królów Zygmunta I. i Zygmunta Augusta sekretarz, sławiony z dzieł rycerskich. Jan Paweł, starosta Sochaczewski, sekretarz sejmu czteroletniego, później członek deputacji wysłanej do Drezna do Napoleona I. dla odebrania kodeksu dla księstwa Warszawskiego, nareszcie minister spraw wewnętrznych, jako wzór prawości nieskazitelnej umiał pogodzić obowiązki urzędnika i obywatela. Jako naczelnik oświecenia, szczególnie wpływał na magistraturę edukacyjną, mającą ścisły związek z losami kraju, bo zajmującą się rozpowszechnieniem oświaty pomiędzy wszystkie klasy narodu; † 1812. M.

Łuszczewski, herbu Nałęcz. M.

Łuszczkowski, herbu Korczak. M.

Łuszczyk, dawniej w Mściwosławskim i Połockiem województwie.

Łuwczycki, herbu Topacz, w ziemi Przemyskiej, z którego to domu Stanisław zginął w bitwie z Tatarami pod Połonnem.

Wacław i Ludwik synowie jego, polegli w wojnie Szwedzkiej; Dominik, dostał się do niewoli Tatarów; Wojciech, dał życie w wyprawie Moskiewskiej.

Lużecki, herbu Lubicz, obacz **Lużecki**.

Lychowski, herbu Jasieńczyk, w ziemi Halickiej, z kąd kilku zastrzyło się z posług obywatelskich na różne sejmy.

Lyczko, herbu Sulima pisze się z Ryglie. Marcin, proboszcz Tarnowski jaśniał swoich czasów z pobożności życia i szczodrobliwości dla ubogich, mianowicie studentów, na których utrzymanie zapisał fundusz znaczny przy akademii Krakowskiej.

Lyko Jan, skarbnik Orszański, podpisał elekcję Jana III.

Lyko, herbu Cielątkowa, niegdy kniazie na Litwie, z kąd Michał hetmanił wojsku Moskiewskiemu w XVI wieku. Wasyl Romanowski Lyko, otrzymał od Zygmunta I. dobra w Wileńskim. Aleksander, syn tegoż popadł w niewolę Moskwy, w której pozostawał przez lat ośm. Siemon, za okazane mężstwo i dzielność w wojnie Moskiewskiej, oraz wzięcie miast Bełstroda i Rylska, a obronienie Putywła, otrzymał od Zygmunta III znaczne dobra w województwie Kijowskim. Jarosz, zostając w opiece Aleksandra Chodkiewicza wojewody Trockiego, już w młodym wieku przywykł do stanu wojennego, w którym wyrobił się na wielce dzielnego żołnierza. Z rotą swoich Kozaków walczył zaszczytnie w ekspedycji Multańskiej, Inflantskiej i Moskiewskiej; w podeszłym wieku zaś, gdy już siły niestarczyły, wyprawił w zastępstwie siebie, syna swego pod chorągwią Jana Stetkiewicza, który przy odsieczy Smoleńska podobnie wstawił się z mężstwa i odwagi. Władysław IV. nagradzając takowe czyny owego Jarosza, nadał mu dobra w województwie Smoleńskim prawem dziedzicznym po wieczne czasy. *Wieląd.*

Lykowski, podpisał elekcję Jana Kazimierza. M.*

Lysakowski, herbu Jastrzębiec. Konstanty, strażnik w województwie Krakowskim, słynął z odwagi wojennej. Toż i syn jego Krzysztof, przetrwał długi szeregi lat w służbie wojennej.

Lysakowski, herbu Leliwa w ziemi Przemyskiej.

Lysakowski, herbu Lubicz. Jakób, podkomorzy Łomżyński za książąt Mazowieckich, mężnie stawał przeciw Krzyżakom i pisał je szczęśliwie. Mikołaj, kasztelan Lubaczowski a potem Chełmski roku 1576, jako poseł województwa Bełzkiego podpisał uniją Litwy z Koroną. Jakób, dworzanin Stefana Batorego, młode lata przepędził pod jego wodzą na Węgrzech, zaco otrzymał od tego króla wdzięczne opatrzenie.

Lyskowski, herbu Poraj z odmianą, niegdy w Połockim województwie. Maryanna, fundowała misyą w Słucku r. 1697.

Lysowiecki czyli **Lisowiecki** herbu Strzemię.

Lyszczynski, herbu Korczak.

Lyszkiewicz, herbu Księżyc z mieczem. Kazimierz, wstawiony czynami rycerskimi, pierwszy został policzony w komput szlachty polskiej.

Lyszkiewicz Grzegorz, rodem Ormianin, położył niemałe zasługi około miasta starej Warszawy jako radca w urzędzie miejskim; z rzadką biegłością praw i prawdziwą korzyścią przeprowadzał wszystkie sprawy do skutku, a w r. 1750 jako burmistrz przestregając gorliwie istotnych miasta korzyści, utrzymując przytém obszerne stosunki handlowe.

Ż. X. Bar.

Lyszkowski, niegdy w Krakowskim.

Lytko Ilnicz Marko, obywatel miasta Witebska odznaczywszy się w bitwie pod Felinem w r. 1605, gdzie na czele 500 Witebczanów z nieustraszoną walecznością uderzył na nieprzyjaciela, udarowany szlachectwem z przydomkiem Feliński. M.

Lyżyński, nobilitowany r. 1764. M.*

L z a w a.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego znajduje się miecz końcem prosto na dół idący, obok którego po obu stronach są podkowy białe barkami do siebie obrócone, a na hełmie trzy piór strusich. Pieczętują się nim: Boturzyński, Konarski i Zerowski na

Szlązku. Początek tego herbu podają od tej okazji: W wojnie z Rusią za Leszka Białego pewien rycerz herbu Belina trzymający straż obozową, gdy snem zmorzony układował się na ziemię, z przywidzenia jakoby nieprzyjaciel napadł na obóz, zerwawszy się począł wołać na trwożę, czém zaalarmował wojsko spoczywające i sprawił zamieszanie. Na pamiątkę tego odjęto mu za karę jedną podkowę, i nazwano herb Łzawą — niby od kłamstwa pochodzący.

Macedoński Dymitr, na sejmie r. 1613 policzony w komput rycerstwa polskiego.

Macewicz, niegdy w powiecie Włodzimirskim. M.*

Macheiński Teodor, kustosz i oficyał Płocki, deputował na trybunał koronny roku 1723.

Machnacki, herbu Rogala.

Machotor Jan, uczczony wieńcem filozoficznym w akademii Krakowskiej r. 1638, objął katedrę filozofii w Poznaniu, dokąd ściągnął wiele młodzieży z zagranicy. Pisał oraz prozą i wierszem wybornym. M.

Machowski, herbu Abdank z tą jednak różnicą, że na hełmie jest pół lwa w lewą stronę tarczy obróconego, a trzymającego w łapach tenże Abdank. Mikołaj, sławiony z czynów wojennych. Sebastyan,

żołnierz zestarzały w bojach i przewodzący wojsku polskiemu na Ukrainie przeciw Doroszeńce, w bitwie pod Batowem r. 1666 padł w niewolę Tatarską, gdzie zapędzony do Tauryki, więcej już nie powrócił. M.

M a c h w i c z.

Opis herbu.

W tarczy pola cielistego ma być murzyn niby stępujący, w sukni papuziej, trzymający w jednej ręce luk, a w drugiej lewej sajdak z strzałami; na hełmie pół takiego murzyna ale z kołpakiem na głowie, z którego kutas zwiesza. Jest to dóm starożytny w Prusiech, z którego Mikołaj Machwicz jeszcze za Krzyżaków w r. 1438 zajmował znakomite miejsce w gronie obywatelstwa. Później kiedy Prusy poddając się w opiekę Polski, Otto Machwicz znajdował się między deputowanymi i podpisał hołd poddaństwa Kazimierzowi królowi polskiemu. W r. 1467 piastował już godność wojewody Pomorskiego. Jeden Machwicz będący w służbie Szwedzkiej, w nagłej potrzebie zamiast księdza ochrzcił Zygmunta, urodzonego w więzieniu Janowi książęciu Szwedzkiemu z Katarzyny królowej polskiej, który to Zygmunt został później królem Polskim pod imieniem trzeciego.

Maciejowicz, kerbu Bogorya na Litwie.

Maciejowicz, herbu Łabędź. Mateusz, wsławił się męstwem w wojnach ze Szwecją i Moskwą.

Maciejowski, herbu Ciołek pisze się z Maciejowic w Sandomierskiem województwie. Bernard, za Zygmunta I. piastował pierwszy znakomite godności senatorskie. Samuel, biskup Krakowski, sławny

wieku swojego mowca i polityk, osobliwszą miał pieczę nad uczonymi, których liczył do domowników swoich. Jaśniał oraz opieką nad młodzieżą, którą kształcał w naukach i dobrych obyczajach, sposobił do różnych funkcji, z których też później wielu piastowało najpierwsze w ojczyźnie godności. Więcej jeszcze zasłużył się cnym umiarkowaniem; tak bowiem gdy po śmierci Zygmunta I. powstały domowe kłótnie z przyczyny ślubnych związków Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłówną, i wielu senatorów nastawoło na rozwiedzenie tego małżeństwa, toć zapytany od prymasa biskup, jakiegoby był w tej mierze zdania, odpowiedział pamiętne słowa: „Nie chwalebę ja tego królowi, że bez wiedzy Stanów pojął żonę, ale też i nato przystać niemogę, aby te związki małżeńskie miały być rozerwane, zwłaszcza, że prawom kościelnym nie są przeciwne.“ Jakoż wielu na to zdanie zgodziło się, a Stany potem to małżeństwo potwierdziły. Odbywszy następnie podróż poselską do Wiednia po Elżbietę Austriaczkę, przestał żyć r. 1550. — Stanisław, brat Samuela biskupa, kasztelan Sandomierski i marszałek nadw. koronny, jaśniał między innemi dowcipem i rozumem, dla czego też przy obradach wielce polegano na jego gruntownym zdaniu. Kasper, koniuszy koronny starosta Spizki, słynął z ludzkości dla ubogich, oraz mężstwa w bojach za Stefana Batorego i stateczności w wierze katolickiej niezczem nieprzełamanej. Bernard, arcybiskup Gnieźnieński i kardynał, młode lata spędziwszy na dworze cesarskim w Wiedniu, później w obozach, gdy Stefan Batory w nagrodę czynów wojennych ofiarował mu starostwo Bolesławskie, podziękował za nie, a obrawszy sobie stan duchowny, udał się do Rzymu, gdzie skończywszy wyższe szkoły, przyjął poświęcenie kapłańskie. Po powrocie swoim do Polski otrzymał kanonię Krakowską, poczem przechodząc różne stopnie godności pasterskich, był biskupem Łuckim, Krakowskim, a nakoniec arcybiskupem Gnieźnieńskim, otrzymawszy pierw jeszcze kape-

lusz kardynałski. Jako pasterz rzadkiej ludzkości, hojnie szafował na podniesienie i upiększenie kościołów; podczas grasowania chorób zaraźliwych w Łucku i w Krakowie naznaczał dozorców, którzy czuwali nad ubogimi, rozdając pomiędzy takowe pożywienie i lekarstwa potrzebne, od czego nazywano go ojcem ubogich. Jako przykład nieporównanej ludzkości, jaśniał oraz gorliwością kapłańską, albowiem chętnie nawiedzał chorych i umierających, nawet ludzi z prostego stanu, którym udzieliwszy ś. sakramenta, nabożne akta z nimi odmawiał. Tak w Krakowie gdy zgrzybiała wieśniaczka zażądała złożyć spowiedź w ręce samego pasterza, nieodmówił tej świętej posługi, a gdy po spowiedzi ofiarowano mu bochenek chleba razowego, według zwyczaju prostego ludu, przyjął go wdzięcznie i do stołu sobie dawać kazał, mówiąc: „że pasterskiej pracy swojej chlebem żyje.“ Po między innemi czynnościami, przydywał imieniem papieżkim na synodzie biskupów ruskich w Brześciu r. 1594, gdzie się wielce przyczynił do świętej jedności. Pamiętnym jest oraz zaślubieniem w Krakowie Konstancyi Austriaczki, Zygmuntovi III., jako też Maryny Mniszchówny sławnemu w dziejach moskiewskich Dymitrowi. Pełen cnót i wielkich zasług, przeniósł się na wieczność r. 1608, i razem ze stryjem swoim Samuelem złożony w Krakowie na zamku w kaplicy tak zwanej Maciejowskich. Jan, uczestniczył w wojnie węgierskiej przeciw Turkom, gdzie też żyć przestał. Katarzyna, wydana za Jędrzeja Wapowskiego podkomorzego Sanockiego, jaśniała z staropolskich obyczajów. Doznając często przysurowe obejście się męża, zносиła takowe z dziwną roztropnością i pokorą, czém powściągała jego popędliwość tak dalece, że nieraz zwykł był mawiać: „że nie żonę, ale anioła mam w domu.“ W 26tym roku życia swego owdowiawszy po mężu zabitym w Przemysłu, zobowiązała się ślubem czystości w kościele Dynowskim, a rozdawszy świetne szaty na ozdobę kościołów, przywlekła czarne i żałobne, które niezrzuciła więcej aż do śmierci,

odprawiając statecznie starających się o jej rękę konkurentów. Oddając się życiu duchownemu, krom modlitw, medytacji codziennych i rekolekcyi corocznych, zajmowała się oraz ratowaniem ubogich i pielęgnowaniem chorych i opuszczonych sierót. Nietylko do stołu swego zawsze skromnego w zastawieniu potraw, wzywała jednego ubogiego i kapłana, lecz stare i w lecjach podeszłe poddanki swoje, jako i osierocone dzieci chowała przy dworze swoim jakoby w szpitalu, karmiąc je, pielęgnując i do służby Bożej zachęcając. W ratowaniu bliźnich niespracowana, zaopatrywała też dóm ubogich studentów w Jarosławiu w zboże i inne potrzeby, dając oraz przytułek pożądany kapłanom zestarzałym. Otrzymałszy konsens Grzegorza XIII. papieża, zajmowała się niemniej uporządkowaniem cerkwi ruskich w dobrach swoich, które gorącym sercem o jedność świętą, kosztem swoim odbudowywała i ozdabiała w sprzęty i aparata. Dbając nareszcie o zbawienie bliźnich, nakłaniała wielu do wykorzenia złych obyczajów i nałogów, w czem dała przykład zakazując w dobrach swoich wszelkich robót w dni świąteczne, schadzek nieprzyzwoitych i pijatyk, wygnawszy oraz wszystkich Żydów z Dynowa jako dających ludowi pobudkę do wszelkiego złego. Ogółem jej zapal prawdziwie apostołski doszedł do tego stopnia, że zaparłszy się samej siebie, oddawała się prócz opieki ubogich, które nazywała swojemi dziećmi, nawet szyciu bielizny dla nich. W tém błogoczyнным działaniu przetrwawszy lat dwadzieścia i kilka, przeniosła się do wieczności roku 1596, i pogrzebiona w kościele Dynowskim z opinią świętobliwej. — Uwagi godnym jest także, że król Stefan Batory wielbiąc jej zasługi około ludzkości, uczcił ją na sejmie pochwalną mową; Jan Zamojski zaś, wielki hetman koronny korespondując z nią w materyach duchownych, z szacunkiem jej listy odczytywał.

Maciejowski, herbu Janina.

Maciejowski, herbu Jastrzębiec.
Tom II. Nr. 17.

Mackiewicz albo **Maczkiewicz** niegdy na Żmudzi, z kąd Jędrzej, pisarz Litewski posłował do Moskwy r. 1528, co powtórzył Bazyli r. 1562. Tomasz, ujęty w niewolę Moskiewską, którego niechętno inaczej wypuścić, jeno w zamianę za obraz Matki Boskiej, pozostały w Litwie po śmierci Heleny królowej.

Maczkowski Leonard i Franciszek, głosowali na elekcyi Jana III.

Macudkowiec Maciej, rodem ze Skawiny, akademik Krakowski w XVII wieku, pisał wiersze przygodne. J.

Maczowski, w ziemi Nurskiej. — Sebastian Ludwik, akademik Krakowski, otrzymał wieniec filozoficzny r. 1646. M.

Maczowski Andrzej, przełożył na język polski wyborne dzieło Cyncerona „O przyjaźni.“ M.

Maczkowski, podpisał elekcyę Jana III. M.*

Maczyński, herbu Jastrzębiec.

Maczyński, herbu Świnka, pisze się z Macznik w województwie Sieradzkim. Jan, zwiedziwszy obce kraje, po powrocie do ojczyzny zjednał sobie szacunek najznakomitszych mężów, jako też i króla Stefana Batorego, który go obdarzył znaczną pensją. — Z ułożenia Słownika polsko-łacińskiego zasłużył się wielce literaturze krajowej. — Jan, podkomorzy Wileński, w bitwie pod Beresteczkiem nacierając mężnie na gromadnego nieprzyjaciela, poległ na polu walki przeszyty dzidą nieprzyjacielską. Franciszek, staroście Klonowski, zginął przy odsieczy Wiednia r. 1683. — Wojciech, porucznik regimentu Wodzickiego, uczestniczył z chwałą w bitwie pod Racławicami, i jako goniec przywiózł pierwszy wiadomość o tém do Krakowa; † 1831. M.

Madaliński, herbu Larissa; dóm starożytny i znamienity z czynów rycerskich. Piotr, w owęj sławnej pod Grunwaldem z Krzyżakami potrzebie, trwał przy boku Władysława Jagiełły, strzegąc jego zdrowia i ży-

cia. Jan i Jerzy, sławieni z czynów wojennych, którego ostatniego (†1614) nadgrobek znajduje się w kościele ketadralnym Lwowskim. Bonawentura, biskup Kujawski, mąż nauką, ludzkością i pobożnością zalecony, był egzekutorem testamentu Jana Kazimierza † 1691. — Jakób Karol, wojski Mściwowski na wojnach Zygmunta III i Władysława IV. jeden z nadodważniejszych pułkowników królewskich; po między innymi przedarłszy się przez licznego nieprzyjaciela Smoleńsk oblegającego, zaopatrzył załogę tej twierdzy głodem wycieńczoną w prowianty, czem zapobiegł jej poddaniu się. Fundował także klasztor OO. Karmelitów w Radomlu na Białej Rusi z nadaniem znacznych funduszków. M. Jakób, rotmistrz królewski postrzelony w nogę kulą z działa, otrzymał od Władysława IV dobra w Siewierżczyźnie. Mikołaj, cześnik Wieluński, w przeprawie przez Strype w akcji pod Zborowem r. 1649, zginął od ręki Tatarskiej. Wojciech, wojski Wieluński jako biegły prawnik spisał najpierwszy inwentarz ustaw krajowych. Marcin, starosta Przemyśki, dla obrony kraju utrzymywał własnym kosztem chorągiew pancerną i zajął się naprawą zamku upadającego r. 1667. — W ostatnich czasach Józef Madaliński, najpierw kapitan gwardyi Galicyjskiej w Wiedniu r. 1704, potem generał pod Kościuszką, wstawił się znakomitemi czynami dobrego woźdza. M.

Madejski, herbu Poraj. — Idzi, Pijar rodem z województwa Krakowskiego, zpietnastu pism które zostawił, ważnym jest dla literatury ojczystej dzieło: „O początku i dalszym wzroście zakonu księży Pijarów; † 1746. M.

M a d r o s t k i.

Opis herbu. — W tarczy pola czerwonego powinno być ucho od kotła, z którego środka wystaje ostrzem prosto do góry strzała z krzyżem w pośrodku, a na hełmie trzy piór strusich. Znak ów pochodzi od herbu

Nowina, a to z tej okazji: Brat brata herbu Nowina, zabił kuszą, którego to czynu sprawcę pomimo ścisłych poszukiwań, nie odkryto. Brat atoli, którego to zabójstwo popełnił bardziej z impetu, niżeli z zawziętości, stawiał się dobrowolnie u urzędu, prosząc o wymierzenie nań zasłużonej kary. Ta niewymuszona konfessata, jako też niedoścignięcie zbrodni, wzruszyła sędziów tak dalece, że mu życie darowano; na pamiątkę tego kryminału atoli, herb jego rodzienny Nowina na ten kształt przemieniono: miecz wyjęto z ucha, a strzałę, którą exces popełnił, na tém miejscu osadzono, dodawszy krzyż jako znak pokuty. — Herbem Mądrostki pieczętują się: Golecki, Lisowski i Wilczek.

Mądrowicz Stanisław, Lwowianin, sprawujący urząd radcy w mieście rodzinnym, jaśniał między innymi z biegłości w języku greckim i łacińskim. Starowolski kładzie go między sławnymi mowcami wieku swego. — Rajmund, kapłan zakonu ś. Dominika, w akademii Padewskiej uzyskawszy stopień mistrza, wydał część teologii szkolnej o tajemnicach Boskich. M.

Mądzejowski, sławiony z mężstwa okazanego w bitwie pod Chocimem, poległ następnie przy odsieczy Wiednia r. 1683. M.

Mądzykowski, kapitan wojska polskiego pod Napoleonem I, w wyprawie Hiszpańskiej zginął pod Tudelą r. 1808. M.

Madyłow, Anna, rodem z Wołoszczyzny, pisząc się obywatelką polską, jaśniała swoich czasów z biegłości w polskim, łacińskim i niemieckim języku. J.

Madyowski, herbu Bożawola. M.*

Madzarski, nobilitowany r. 1790. M.* — Jan, sprowadził z Turcyi pierwszy, war-

stat do wyrabiania pasów tak zwanych Stuc-
kich, przezco fabryka ta zyskała nadzwyczaj-
ną sławę w kraju i za granicą. M.

Mądzelowski, niegdy w Kijow-
skiem. M.*

Magdalcine, nobilitowany r. 1768. M.*

Magdaleński, patron sądów Lwow-
skich w r. 1624, słynął z surowej sprawie-
dliwości. M.

Mager, herbu Szeliga, dóm staro-
żytny w Sandomierskiem i na Rusi, od któ-
rego pochodzi założenie miasteczka Magiero-
wa. — Benedykt, kapitan artylerji koron-
nej, poległ pod Warszawą przy armacie ro-
ku 1794. M.

Magiera, herbu Wąż. M.*

Magnifik Jakób, kapitan piechoty,
dla okazanego meztwa nobilitowany r. 1662.

Magnus, herbu Gierald. M.* — Jan,
niegdy profesor poezji przy akademii Kra-
kowskiej. M.

Magnuski, herbu Abdank.

Magnuski, herbu Bogorya.

Magnuszewski, herbu Ogończyk.

Magnuszewski, herbu Radwan,
niegdy na Mazowszu, jednej dzielnicy z Uchań-
skiem.

Magnuszewski Dominik, znępany
trudami wojennymi i stęskniwszy się za kra-
jem rodzinnym, gdy nie mógł powrócić do
Warszawy, przybył w r. 1832 do Galicji,
gdzie znalazł przytułek i spokój w Zaluczu
nad Prutem u zacnej niewiasty, która była
jego ciotką, a stała mu się matką przez ser-
deczne przywiązanie. Tam oddał się pracom
literackim, które właśnie teraz wychodzą dru-
kiem; † 1843. M.

Magneparlant, nobilitowany roku
1768. M.*

Maj Floryan, porucznik pancerny po-
legł w bitwie pod Chocimem r. 1673. M.

Majdasiewicz Stanisław, radzca
miasta Lwowa, r. 1683 przyłożył się datkiem
2000 złp. do odbudowania kościoła Panny
Maryi we Lwowie pożarem zniszczonego. M.

Majer, herbu Jastrzębiec. — Wa-
wrzyniec, obywatel ziemski z poświęcenia
się dla ludzkości, zostawił po sobie chlubną
pamiętkę i nazwę Patryarchy; umarł w Za-
gościeńcu r. 1829. M.

Majeranowski Józef, akademik
Krakowski w r. 1696, wydał kilka poezji. M.

Majerawski Konstanty, asesor cen-
zury Krakowskiej, przy obowiązku urzędu swe-
go zajmował się pracami literackimi, utrzy-
mując własnymi siłami czasopisma Krakow-
skie; † 1851. M.

Majerhofer, nobilitowany r. 1790. M.*

Majewski, niegdy w ziemi Ciechano-
wskiej M.*

Majewski, herbu Łabędź. M.*

Majewski, nobilitowany r. 1768, dru-
gi r. 1775. M.*

Majewski, kapitan z 1go pułku ula-
nów, w wojnie hiszpańskiej r. 1809 dostał
się do niewoli Anglików, a zawieziony do
Szkocji, przetrwał tam lat kilka. M.

Majkowski Paweł, podskarbi Bra-
cławski, fundował w Łucku klasztor OO. Try-
nitarzów r. 1718. M-

Majmon Salamon, rodem z Nieświe-
ża; jako filozofa mieszczą go obok najznakom-
itszych mężów wieku upłynionego; † 1800. M.

Makarowicz, herbu Lis z tą odmia-
ną, że przez strzałę powinny iść trzy krzy-
że. Ten przydatek nadany od książąt Litew-
skich jednemu z tego domu za okazaną od-
wagę w boju z Tatarami. Zwąc się pierw
Wasieńcowiczowie, przyjęli później tą nazwę
od dóbr Makarów na Rusi. Aleksander,
zginął w wojnie z Turkami na Węgrzech.

Makarski, niegdy w Starodubowskim. M.*

Makolnicki Tymoteusz, Domini-
kan, zajmując się gorliwem opowiadaniem

wiary katolickiej żydom w Polsce, udał się następnie do Tatary; w tej podróży misyjnej umarł w Kafie r. 1637, rażony powie-
trzem morowem. M.

Makobodzki z Makobod w Podla-
skiém, był kasztelanem Liwskim r. 1452. M.

Makolski, herbu Gryf. M.*

Makomeski, herbu Jastrzębiec.

Makosiej, herbu Prawdziec.

Makosiej, herbu Wukry. M.*

Makowiecki, herbu Dołęga.

Makowiecki, herbu Lubicz.

Makowiecki, herbu Pomian. Ma-
kowieccy dziedziczący niegdy na Pokuciu do-
bra Zawalów i Rożanka, ufortyfikowali tako-
we przeciw najazdom Tatarskim. Wojciech,
podkomorzy Halicki, poległ pod Cecorą. Ra-
fał, najprzód kasztelan Sanocki, starosta Trem-
bowelski, a nakoniec kasztelan Kamieniecki,
w wojnach za Jana Kazimierza wstawił się
z czynów odwagi. Przymiennie wiele miłosier-
ny dla podupadłych i biednych, przestał żyć
r. 1689.

Makowski, herbu Gryf. M.

Makowski, herbu Jelita. Kasper,
poległ w bitwie pod Orszą; Szczęsny zaś
brat jego, w bitwie pod Sokalem. Marcin,
wstawił się z mężstwa pod Obertynem. Adam,
Jezuita i znakomity mówca wydał drukiem kil-
ka dzieł ascetycznych. M.

Makowski Tomasz, rotmistrz rajtar-
ski, za okazaną waleczność nobilitowany w
r. 1662. M.—Jan, doktor teologii i profesor
filozofii, wzbogacił literaturę uczonego dzieła-
mi, które wydawał za granicą kraju; † 1644.
Szymon, kanonik Krakowski teolog i filo-
zof, znakomity mówca kościelny, podobnie za-
służył się z prac literackich; † 1683. M.

Makowski, herbu Ogończyk. Adam
z Makoszyna, opat Jędrzejowski, mąż uczo-
ny i w różnych językach biegły, posiadając
względem Zygmunta III., posłował od tegoż do
Neapolu i Hiszpanii, z kąd powracając umarł
w Akwisgranie r. 1623.

Makuch Wojciech, mieszczanin Lwo-
wski, fundował tamże klasztor OO. Karmeli-
tów (na Halickim przedmieściu); † 1641. M.

Malanowski, herbu Ogończyk.

Malawski, herbu Pomian. Sta-
nistaław, był horodniczym Mścistaławskim roku
1674.

Malczewski, herbu Abdank w Wiel-
kiej-Polsce. — Franciszek, Franciszkanin,
wydał mowy kazalne i kilka innych pism przy-
godnych. M.

Malczewski, herbu Tarnawa w zie-
mi Sanockiej. — Teresa, fundowała dwie
kaplice w kościele Jezuitów w Sandomierzu,
nadto ułożyła i wydała drukiem książkę o ś.
Kazimierzu. M.

Malczewski Antoni, autor znanego
zaszczytnie poematu *Marya*, wydane go teraz
po raz 18ty. Po ukończeniu nauk w Krze-
mieńcu, w r. 1812 wstąpił w szeregi wojska
polskiego, które atoli wkrótce po kapitulacji
Modlina opuścił, udając się w podróż za gra-
nicę kraju. Po powrocie swoim wzięwszy
dzierżawę na Wołyniu, w zaciszu domowem
zajął się gospodarstwem i pracami literackie-
mi, z kąd go jednak wypędziła obudzona na-
miętność ku swej kuzynce. Przeniosłszy się
do Warszawy, i poświęcając się dla niej zu-
pełnie, wychylił tam smutny kielich goryczy
nieodstatku i zapoznania; talent poetyczny zo-
stał dopiero po zgonie jego należycie ocenio-
ny; † 1828. Brat jego młodszy, będący przy
sztabie kwatermistrzowskim wojska polskiego,
za wyzwanie pułkownika rosyjskiego skazany
na więzienie, uszedł do Ameryki południo-
wój, gdzie walcząc w armii Boliwara prze-
ciw Hiszpanom, poległ śmiercią walecznych. M.

Malczewska Eleonora, synowica księ-
cia arcybiskupa Ignacego Krasickiego, zamiesz-
kująca na Podolu, pomiędzy innemi piękniemi
przymiotami posiadała talent rymotwórczy i
komponowała najwięcej wiersze religijne pię-
kną polszczyzną. M.

Malczowski Jarosław, gubernator Zbaraża, oboźny królewski, wstawił się w obronie tej twierdzy w r. 1649; następnie odznaczył się mężstwem w zaszłej bitwie pod Zborowem. M.

Malczycki, herbu Korczak na Rusi. Jerzy Boratyński wzięwszy działem Malczyce, przyjął pierwszy tą nazwę.

Malczyński, herbu Jastrzębiec. M*

Malechowski, herbu Abdank.

Malecki, herbu Jelita. M.*

Maleczkowski, herbu Ostoja. Michał, zasłużony się na dworze Stefana Batorego potem króla polskiego, piastował urząd wielkorządcy Krakowskiego.

Malenberg, nobilitowany r. 1775. M*

Maleszowski, herbu Gryf. Stanisław, sławny z mężstwa w bojach z Turkami, Tatarami i Wołochami, umarł w Krakowie r. 1555, gdzie też w kościele ś. Trójcy nagrobek jego się znajdował.

Malewicz Gabryel i Jan, podpisali elekcyę Jana III.

Malewicz Jan i Antoni, rodem Ormianie mający szlachectwo Mołdawskie, wpisani do metryk Stanów Galicyjskich w roku 1817. *Pamięt. X. B.*

Malewski, herbu Jastrzębiec.

Maliborski Bartłomiej, kasztelan Braclawski w młodym wieku mąż wielce waleczny, w pewnej bitwie zaciekłszy się za Tatarami i od nich otoczony, gdy mu kul nie stało, zębem wytrąconym sobie siłą nabił rusznicę, i wystrzałem z niej położył jednego z najprzedniejszych trupem, czém drudzy przestraszeni, pierzchnęli z placu. M.

Malicki, herbu Junosza. Jakób z Malic, wojski Lwowski r. 1436 podpisał pokój Brzeski. Andrzej, w akcji pod Żółtymi Wodami r. 1648, dostał się w niewolę. Bartłomiej, nauczyciel poezyi w kolegium Lubrańskim, potem nauczyciel języka francuz-

kiego w akademii Krakowskiej, wydał po między innymi gramatykę polską i słownik francuzko-polski r. 1699. M.

Maligni, otrzymał indygenat r. 1685. M*

Malina, herbu Rawicz. M* — Jan, wydał wiersz z okazji spustoszenia miasta Wilna, oraz psalmy pokutne; 1672. M.

Malinowski, herbu Ciołek. M.*

Maljnowski, herbu Ogończyk. M.*

Malinowski, herbu Pobóg.

Malinowski, herbu Ślepowron.

Malinowski Bazyli, Reformata, napisał zajmującą historję tego zakonu, wielce interesującą dzieje Polski r. 1759. M.

Maliński, herbu Pietyroch z przydomkiem Jęto. Daniel, pułkownik Wołyński, wstawił się z głośnych zwycięstw nad Tatarami. Eustachyi, władyka Łucki, z Hypacym Pocijem jaśniał z gorliwości o uniją ś. Mateusz, w wojnie Inflantskiej i Moskiewskiej walcząc odważnie, odniósł rany zaszczytne, za co go Stefan Batory prócz innych względów i dobrami udarował. Janusz, brat tegoż, dostawszy się pod Dubnem w niewolę, skoro z niej wyszedł, pospieszył pod Gdańsk, gdzie nacierając odważnie, poległ kulą postrzelony śmiertelnie. Złożonego w namiocie, odwiedził Stefan Batory i testament przezeń ułożony podpisał. Jan, chorąży królewicza Władysława, zakończył życie w obozie pod Moskwą. Aleksander, rotmistrzował chwytą niemalą na Węgrzech, a później w Polsce. Mikołaj, fundował konwent OO. Bernardynów w Janowicach r. 1628. Daniel, chorąży Wołyński, doświadczony z poświęceń dla ojczyzny, mianowany od sejmu r. 1633 komisarzem wojska na Ukrainie. Dowody większe poświęcenia swego dał w wojnach Tureckiej i Szwedzkiej, gdzie na czele ludzi rycerskich swoim kosztem zebranych, stawał mężnie do zaciętego boju.

Maliński Kasper, lekarz i rymopis niepospolity za panowania Stefana Batorego, będąc w Strasburgu na naukach, osiągnął

tamże r. 1575 stopień doktora medycyny, i sprawował z chwałą przy akademii tamecznej urząd profesora sztuki lekarskiej, poczem powróciwszy do Polski, osiadł przy dworze Jana Zamojskiego, gdzie oddawał się aż do zgonu życia swego ratowaniem cierpiącej ludzkości. M.

Maliszewski, herbu Godziemba. Stanisław, sędzia ziemski Dobrzyński; Michał, syn jego, opat ś. Krzyża w zakonie Benedyktynskim, słynął z nauk i dobrych uczynków; pomiędzy innemi fundował w Słupcu dóm wychowania dla opuszczonych sierót; † 1608.

Malonowski, herbu Cholewa.

Malski, herbu Nałęcz. Wojciech, zasłużywszy się czynami na dworze Zygmunta króla Węgierskiego, otrzymał od tegoż w nagrodę znaczne dobra; na odgłos wojny Władysława Jagielly z Krzyżakami, opuścił atoli świetne widoki i powrócił do ojczyzny, ofiarując swoje ramię do walki z wrogiem zawziętym; następnie jako marszałek królowej Jadwigi, stanął szlachetnie w jej obronie przeciw niecnym potwarcom. Po wyhraniu się Władysława III. do Węgier, poruczył mu ów król jako generałowi Wielkopolskiemu w swojej niebytności wielkorządztwo państwa. — Jan, domownik Mikołaja Wolskiego marszałka koronnego, zamieszkałszy w Podhajcach dobrach jego, przy wzorowej gospodarce pisał oraz dziwaństwa poetyczne. M. Andrzej, kapłan kościoła w Żółkwi i znakomity rymopis; pomiędzy innemi przetłumaczył niektóre ody Horacego r. 1640. M.

Maluszycki Mikołaj, podpisał elekcyę Władysława IV. Konstantyn, przetrwawszy młode lata na wojnach, przeniósł się później do stanu duchownego, w którym życie pracowite zakończył r. 1668.

Małachowicz Wawrzyniec, zasłużony typograf we Lwowie w pierwszej połowie XVII. wieku. M.

Małachowski, herbu Gryf. Kilku z tego domu zamieszkałego w Prusiech, piastowało znakomite urzędy wojskowe. M.

Małachowski, herbu Grzymała, dóm pochodzący od Piotrasza z Małachowy Małochy, wojewody Brzesko-Kujawskiego roku 1384. Dominik, przeor ś. Dominika, biskup Laodyceński, sufragan Krakowski, zakończył życie uzacnione pięknymi czynami r. 1539.

Małachowski, herbu Nałęcz w Sieradzkim. Mikołaj, sekretarz króla Zygmunta Augusta, potem kasztelan Spicimirski, posłował na konwokacyę r. 1572, Jan, biskup Krakowski, służąc rycersko pod Rewerą Potockim hetmanem, po zgonie żony swojej Szembekówny, obrał stan duchowny, w którym przez różne stopnie doszedł do najwyższych godności kościelnych. Dbały o chwałę Boga, nieprzestał atoli obowiązków obywatela; tak podczas ekspedycyi Jana Sobieskiego pod Wiedem, nie tylko że utworzoną przez się chorągiew ussarską posłał z królem, lecz nadto zaciągnął regiment dragonii dla bezpieczeństwa Krakowa; fundował oraz klasztor Panien Wizytek przy Krakowie w celu wychowania płci żeńskiej, jakoteż XX. Missyjonarzy na Stradomiu dla dozoru seminarium klerikalnego. Ostatecznie obdarzywszy kolegium Krakowskie darem 10.000 złpol., przekazał kapitule katedralnej 100.000 złp., zaś ubogim poddanym, niemającym czem płacić hiberny- 80.000 złp.; † 1697. Stanisław, wojewoda Poznański, mąż jak w ręce, tak i w głowie silny, dał swego męstwa dowody w bitwie pod Parkanami na Węgrzech, gdzie mimo otrzymanego postrzału w tulinie nań nacierających Turków trzech na placu położył. Następnie jako komisarz Rzeczypospolitej zawarł traktat Karłowiecki roku 1699, na mocy którego Porta Otomańska Kamieniec, Podole i Ukrainę nazad zwróciła. — Stanisław, sprawując różne urzędy, zjednał sobie powszechne poważanie współziomków, którzy go też r. 1788 okrzyknęli marszałkiem sejmu, któremu wśród tylu burzących sprzecznosci przewodnicząc przez lat cztery, niezawiodł i jednej chwili ufności publicznej. Po różnych zmianach w kraju zaszytych, w czasie

których i Małachowski rozmaitego doznawał losu, przy ustanowieniu księstwa Warszawskiego został zanominowany prezesem senatu, na którym to urzędzie dni swoje zakończył roku 1809. M.—Jan, senator wojewoda synowiec poprzedzającego, mąż równie pięknych przymiotów, przez całe życie postępował drogą prawości i nieskazitelności. Łzy wdzięczności i cześć ziomków, towarzysząca mu do grobu (1822), były dowodem, jaką miłość i szacunek posiadał rodaków. M.

Małachewski, herbu Prus II. Jan, najprzód władyka Przemyski, a potem Chełmski w drugiej połowie XVII. wieku.

Małachowski Hyacynt, uczony technik, wydał kilka dzieł w przedmiocie gospodarskim, nadto przyczynił się do upowszechnienia rozpraw uczonych r. 1776. M.—Piotr, wydał zupełny spis domów szlacheckich roku 1790. M.

Małaczowski albo **Małaczyński**, herbu Korwin. Okólski wspomina kilku takich ludzi wielce rycerskich.

Małdrzycki, herbu Wąż. M.*

Małdrzyk, herbu Poraj.

Małdrzyk, herbu Wąż pierwotnie w Mazowszu, któremu Władysław książę Mazowiecki za poratowanie w puszczy na łowach, nadał znaczną przestrzeń lasu Mnich zwanege.

Małecki, herbu Jelita. — Małecka Rozalia z domu Litwinowiczów, obdarzona natury poetyckim duchem, w zaciszu domowym jaśniała z pięknych przymiotów duszy i umysłu, które jej zjednały powszechny szacunek możnych, a miłość ubogich. Wśród najwyższego udziału zakończyła życie w Poznaniu r. 1834. M.

Małgiewski, herbu Rawicz.

Małkowski, nobilitowany r. 1673. M*

Małokłęcki, herbu Jastrzębiec.

Małomiącki, herbu Topor. M.*

Małopolski, herbu Kleinpolt, nobilitowany r. 1676.

Małowieski, herbu Gozdawa.

Małuski, herbu Jastrzębiec. Mikołaj z Buczacza na Rusi, słynął z odwagi w bojach z Tatarami. M.

Małnszeński, herbu Lis. Wojciech, podpisał elekcyę Władysława IV.

Małyński, wojski Wołyński r. 1764. M*

Małyшко Tomasz, Krakowianin, po otrzymaniu wieńca akademickiego roku 1738, wstąpił do stanu duchownego, w którym zostawszy kanonikiem Przemyskim, napisał historią tejże katedry. M.

Mameczyński Stanisław, kanonik Krakowski i obojga praw doktor przy akademii Krakowskiej. M.

Mamiński Stanisław i Jakób, podpisali elekcyę Władysława IV.

Mamecki, poległ w bitwie ze Szwedami pod Kircholmem. M.

Manasterski, herbu Pilawa. Mikołaj, sławiony z niepospolitych nauk w XVII wieku. M.

Manasterski, herbu Sas na Rusi.

Mańczak, herbu Sas.

Manczukiewicz, dóm Ormieński zamieszkały we Lwowie od r. 1540, z którego Tobiasz chorąży w wojsku polskim za czyny wojenne, konstytucyą sejmu Krakowskiego r. 1676 w komput rycerstwa został zapisany. Był potem skarbnikiem Mozyrskim, a nakoniec podstolim Trembowelskim. W r. 1686 zapisał dla kościoła katedralnego Lwowskiego fundusz 2000 złp. *Pam. X. B.*

Mańczukowski, nobilitowany roku 1676. M.*

Mandywel, herbu Rogala.

Mangiet, nobilitowany r. 1768. M.*

Maniecki, herbu Łodzia.

Maniecki, herbu Sokola w Poznaniu, dóm zaszczycony dostojenstwem na urzędach.

Maniecki Franciszek, Jezuita, syn Jerzego chorążego Kijowskiego, zasłużył się z prac poetycznych; † 1749. M.

Manierowicz Celestyn, nobilitowany r. 1790. M.*

Mankiewicz, herbu Lubicz. M* — Paweł, akademik Krakowski, pisał o godności kapłańskiej r. 1647. M.

Mańkobocki Jan, kasztelan Liwski r. 1452.

Mańkiewicz Stefan, podpisał elekcyę Jana III.

Mańnowski, herbu Jastrzębiec. Władysław, kapitan wojsk polskich za panowania Jana III, w ówczesnych wojnach słynął z mężstwa w boju. Adam, szlachcic żyjący w Żabnie koło Tarnowa na szczupłej części ziemi, pomimo ubóstwa swego dzielił się kawałkiem chleba z potrzebniemi tak dalece, że wszystkie ubodzy tej włości uważali go za swego dobroczyńcę. Wielce pobożny, jaśniał nadto jako wzór prawego chrześciana; po między innemi udał się na pielgrzymkę do Rzymu, zkąd powracając w Głewicach przy Morawie wszedłszy przypadkiem do zboru protestanckiego, po odniesieniu zniewagi wyrzucenia i pobicia, zakończył życie r. 1607.

Mańkowski, herbu Prawdzic.

Manowski dziedziczył niegdy na Mazowszu.

Manuczy, postował z Bractawskiego na sejm r. 1790. M.*

Manugiewicz Ignacy, rodem Ormianin, sekretarz królewski w r. 1760, zajmował się gorliwie sprawami narodu swego. Jako mąż uczony szperający po archiwach, wygrzebał kilka ważnych dyplomatów z XV wieku, przetłumaczył oraz dzieło Sztryttera o Chinach. — Jakób, ś. teologii doktor i promotaryusz apostolski, proboszcz i oficyał w Stanisławowie, zapisał dla bractwa Jazłowieckiego 1000 złp.; † 1774. *Pam. X. Bar.*

Marchocki, herbu Ostoja. Paweł, starosta Czchowski, dzielny rotmistrz pod Zamojskim, zasłużył się z czynności poselskich. Mikołaj, podobnie starosta Czchowski, wna-

grode położonych zasług wojennych otrzymał niektóre wolności na dobrach swoich. — Marchocka Teresa, córka Pawła starosty Czchowskiego, ksieni panien Karmelitek bosych we Lwowie, a potem w Warszawie, jaśniała swoich czasów z rzadkiej roztropności umysłu. Będąc wzorem wysokich cnót chrześcijańskich, znalazła godne poważanie tak w zakonie, jakoteż i osób najmożniejszych; a nawet sam król Jan Kazimierz z żoną swoją Ludwiką szukały u niej pocieszenia w swoich utrapieniach. Helena, ksieni ś. Klary w Starym Sączu, fundowała kościół w Chelmcu koło Sącza r. 1686. M. — Ignacy, dziedzic na Podolu mąż uczony i prawego charakteru a lubiący niewinne dziwactwa, które miały cechę dowcipu, oraz szlachetności. Tak zaprowadził monetę papierową ze stemplem swoim mającą kurs w obrębie dóbr jego, ustanowił przy boku swoim radę stanu i trybunał najwyższy z sędziwych kmotków złożony, którego wyroki ściśle musiały być dopełniane. Obok tych sądowych uroczystości zaprowadził jeszcze inne wesole i tkliwe, zwłaszcza podczas żniw, co atoli ściągnęło nań prześladowanie, nareszcie i uwięzienie. Dopiero przyjazd ś. p. cesarza Aleksandra I. do Krzemieńca, położył koniec jego niezasłużonym cierpieniom. Przed kilkunastu laty zakończył życie w Przymulii na Podolu. M.

Marcinkiewicz, herbu Łabędź. Paweł, sędzia ziemski Upitski, jako mąż w sztuce rycerskiej biegły, w wojnie Moskiewskiej od r. 1654 miał sobie poruczoną komendę miasta Wilna.

Marcinkowski, herbu Gryf.

Marcinkowski, herbu Jelita.

Marcinkowski, herbu Nałęcz.

Marcinowicz, obacz Zarucki.

Marcinowski, herbu Rola.

Marcinowski, herbu Topor, jednej dzielnicy z Tęczyńskimi. Trzech braci z tego domu sławi Bielski z waleczności w bitwie pod Wrocławiem r. 1474.

Marciszewski Andrzej, lekarz w Sandomierskiem za Zygmunta III, wspomniany zaszczytnie w wieku tego króla. M.

Marczewski, nobilitow r. 1775. M* — Hieronim, w roku 1667 wydał wierszem i piękną polszczyzną dzieło zajmujące: „Filozof i teolog chrześcijański.“ M.

Marezyński, nobilitowany r. 1775. M*

Marewicz Wincenty, rotmistrz województwa Trockiego jeden z dowcipniejszych rymotwórców polskich, za panowania Stanisława Augusta osiadłszy w Warszawie, wydał kilka sztuk dramatycznych. M.

Margaszewski Sebastian z Sandomierskiego, podczas napadu Tatarów na Polskę, dostał się w niewolę, z której wyszedł dopiero po kilkudziesięciu latach w r. 1727 za wykupnem przez XX. Trynitarzów. M.

Margiewicz, nobilitowany r. 1650. M*

Margoński Zygmunt, stolnik Kaliski, podpisał pokój Brzeski. — Andrzej, filozofii i medycyny doktor, sekretarz królewski, wydał drukiem kilka dzieł przygodnych w języku łacińskim. M.

Markiewicz, herbu Ł a b ę d ź. — Jan, kanonik Krakowski infułat Tarnowski, opiekował się szczególnie uczonym zakonem XX. Pijarów. M. — Jan, korzennik Krakowski znany z rzetelności swojej, prowadził dziennik zdarzeń ważniejszych i z wielką dokładnością od 1644 do 1689 roku. M. Roman, nauk wyzwolonych doktor, profesor na uniwersytecie Jagiellońskim i senator niegdy Rzeczypospolitej Krakowskiej, z pomiędzy wielu zalet światła i gorliwości w zawodzie publicznym, zasłużył się wydaniem wielu dzieł przedmiotów naukowych; † 1842. M.

Markosz Szeluta, herbu Głowa trupia. M.*

Markowicz, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Markowski, herbu Bończa.

Markowski, herbu Szeliga.

Markowski, chorąży Nowogrodzki, Tom II. Nr. 18.

podczas zdobycia Humania w r. 1768 zamordowany od zbuntowanego Kozactwa Gonty. Drugi tego nazwiska, dobosz pułku polskiego pod Napoleonem w Hiszpanii, przy zdobywaniu Saragosi w r. 1809 wślawił się z okazanej odwagi, wpadłszy bowiem na baterię Hiszpańską, wsiadł na działo i uderzeniem w bęben przyspieszył jej zabranie przez Polaków. M.

Markuszewski, herbu Lewart.

Markwart Jakób, Jezuita, biegły w naukach matematycznych, które wykładał w akademii Wileńskiej; przeniósł się potem na dwór Zygmunta III, gdzie piastował godność spowiednika królewskiego. M.

Marski, herbu Korab. M.*

Marson Karol, oberztleitnant w wojsku Litewskim, zasłużony na wojnach Kozackich i Moskiewskich, otrzymał indygenat na sejmie r. 1662.

Marszałkiewicz, herbu Zadora, pisze się z Brzezia. Stanisław, dworzania królewski, podpisał unją ziemi Belzkiej roku 1462 (Volum. Legum T. I. fol. 199—202); jeździł potem w poselstwie do Pragi (Długosz Lib. XIII. pag. 444); naostatek z tymże Długoszem r. 1478 do Macieja króla Węgierskiego (Kromer, Basileae r. 1555, Lib. XXIX. pagina 626, i Długosz Libr. XIII. pag 573.). Kazimierz, podżupnik Bocheński r. 1719 (Acta castr. Cracov. libro incript. 345). Michał, syn tegoż otrzymał od Augusta III. przywilej na wojtostwo królewskie Kokuszkę (Acta castr. Sandom. Libro 175 pag. 1893). *Pod. fam.*

Marszałkowski Józef, kanonik Wojnicki r. 1775 wznosił w Urzędowie swoim kosztem wspaniałą świątynię. M.

Marszewski, herbu Cholewa.

Marszewski, herbu Jastrzębiec.

Marszewski, herbu Rogala.

Marszewski Sebastyan, dworzania Piotra Gamrata arcybiskupa Gnieźnieńskiego, napisał kilka dzieł historycznych. M.

Marszyński, herbu Strzemie.

Maruchowicz, herbu Mohyla. M*

Maruszewski, nobilitowany roku 1790. M*

Maryani Aleksander, poległ przy obronie fortecy Kudak r. 1648; tegoż syn Jan, dawszy w wielu okazyach dowody wielkiej odwagi, otrzymał indygenat r. 1662. — Antoni, rajca Krakowski r. 1785, zapisał klasztorowi ś. Katarzyny tamże fundusz 2000 złp. M.

Maryanowski Tomasz, radca miasta Lwowa, podczas napadu Szwedzkiego r. 1704 zapobiegał z prawdziwem poświęceniem wzmagającym się nadużyciom. M.

Marycki Szymon, rodem z Pilzna, nauczyciel literatury i sztuk pięknych przy akademii Krakowskiej, słynął jako mowca i badacz starożytności, przezco jak i przez inne piękne przymioty zjednał sobie szacunek możnych panów, a nawet i Zygmunta Augusta króla. Z jego szkoły wyszli też wielcy ludzie: Walenty Herburt biskup Przemycki, Jan Dymitr Solikowski arcybiskup Lwowski, Jakób Wujek tłumacz biblii na język ojczysty, i Stanisław Słowacki astronom, którzy się tém szczylicili, że byli jego uczniami. Po długich usługach w nauczycielstwie, przeniósł się do Prus, gdzie przy katedrze Chełmińskiej jako kanclerz życie pracowite zakończył. M.

Marycz, Karmelita, sławny niegdyś kaznodzieja, poważany wielce od Jana Kazimierza, podczas wojny Szwedzkiej nieodstępował od boku nieszczęśliwego króla, którego upadające nadzieje pokrzepiał ufnością w Bogu. M.

Marylski, herbu Ostoja. Piotr, rodem z Podola, w młodym wieku służąc wojskowo walczył zaszczytnie i doszedł stopnia kapitana; później zmienił szablę na łemiesz, i w ustroniu wiejskim oddał się z zamiłowaniem życiu domowemu. Obrany członkiem rady obywatelskiej, spełnił ten urząd z praw-

dziwem poświęceniem się; umarł r. 1829, zostawiając po sobie pamiątkę staropolskiej cnoty. M.

Marynowski, herbu Niezgoda,

M a s a l s k i.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego ma być M litera wielka, z której krzyż wystaje; litera i krzyż są złote. Okólski podaje zaś, że pole tarczy powinno być błękitne, litera M biała, a krzyż złoty. Także na hełmie kładą nie-

którzy pięć piór strusich, inni mitrę książęcą. — Gniazdo domu tego Siewierz i Smoleńszczyzna, z kąd jedni zostali przy Moskwie, drudzy zaś wynieśli się do Litwy. Bohusz, za dobra opuszczone w Moskwie, otrzymał od Zygmunta I. opatrzanie na Litwie. Piotr, syn jego dostał się do niewoli Moskiewskiej. Aleksander, wojewoda Miński, przetrwawszy młode lata z chwałą niemałą w obozach, późniejszy wiek strawił w usługach ojczyzny, spełniając różne funkcje nań włożone; † 1641. — Tymoteusz, pojmany w wojnie Moskiewskiej r. 1570, tamże zabity na rozkaz wydany. Antoni, archymandryta Suprański około r. 1600. — Ignacy, biskup Wileński i pasterz cnót niemałych. Michał, marszałek sejmu elekcyjnego w r. 1733, po zgonie Augusta II, dążył do obrania królem rodowitego Polaka. M.

Herbem Masalski pieczętują się: Baka, Chmielnicki, Puciata z odmianą, że zamiast krzyża kładą miesiąc do góry rogami obrócony, i Wysocki z tą odmianą, że zamiast krzyża, wystaje strzała żelazcem do góry.

Masarski Jędrzej, akademik Krakowski, wydał „Monile Palladis Jagielloniae“ r. 1741. M.

Maścicki, niegdy w Krakowskiem.

Masser, nobilitowany r. 1790. M.*

Massiu, nobilitowany r. 1685. M.*

Masło, herbu Syrokomla.

Masłomiącki, herbu Topor.

Masłowski, herbu Samson. Jan, komornik wojewody Nowogrodzkiego, pisał proste ale dość pocieszne satyry r. 1617. M.

Maszewicz Piotr, za długoletnią służbę wojenną, nobilitowany r. 1662.

Maszewski, herbu Nowina. — Jeden tego nazwiska Przemyślanin, znakomity w sztuce malarskiej w drugiej połowie XVIII. wieku. M.

Maszkiewicz, herbu Kusza. Raczko Maszkiewicz, dworzanin królewski, w bitwie Siemona, księcia Słuckiego z Tatarami nad Prypecią, poległ w obronie kraju r. 1503. Inny tego nazwiska, horodniczy Nowogrodzki w r. 1505, wstąpił się z dzielnej obrony tego grodu przed oblegającymi Tatarami. **Bogdan**, rotmistrz pod hetmanem ks. Ostrogskim, w bitwie pod Wiedrussą, gdy wojsko Litewskie zostało porażone i hetman wzięty w niewolę, aczkolwiek ranny przecieź zebrał resztę niedobitków, i uprowadził je szczęśliwie. **Samuel**, pułkownik roty księcia Poryckiego uczestniczący walecznie w wyprawie Dymitra do Moskwy i w wielu akcyach, napisał ciekawy dyaryusz wydarzeń, których był świadkiem. Z rękopismu tego czerpaną jest po większej części historia panowania Zygmunta III przez Niemcewicza. M.

M a s z k o w s k i.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego, jest słońce w promieniach, a na hełmie trzy piór strusich. Jest to znak starożytny, którego nietylko w Polsce, ale i za granicą używano. Ow sławny Zyndram Maszkowski, miecznik Kra-

kowski, w wyprawie Władysława Jagiełły na Krzyżaków, w potrzebie Grunwaldzkiej roku 1410 dał dowody rzadkiej roztropności, objawszysy bowiem dowództwo nad wojskiem posiłkowym, dzielnie się sprawił w poruczonych mu obrotach. Dwóch tego nazwiska, polegli w bitwie pod Beresteczkiem r. 1651. M.

Maszkowski, herbu Jastrzębiec. M.*

Maszycki Jakób, znakomity rytnik we Lwowie r. 1704. M.

Matczyński, herbu Jastrzębiec. Marek, najpierw marszałek dworu Jana III, potem wojewoda Bełzki, dalej Ruski, wielce od tego monarchy poważany, pomiędzy innemi fundował XX. Pijarów w Warężu, a klasztor OO Trynitarzów we Lwowie opatrzył funduszem 50,000 złp.; zaś na obwarowanie Lwowa i Przemyśla odkazał 36.000 złp. — Jeden tego nazwiska, poległ przy odsieczysy Wiednia r. 1683. M.

Materna, herbu Slepowron z tą odmianą, że Slepowron jakby wzlatający jest w prawą stronę tarczy obrócony, stojący jedną nogą na różdze oliwnej, a w drugiej trzymając pierścień, gdy na hełmie są pięć piór strusich. Era zm, wstąpił się przy szturmie Pleszkowa.

Mathy, nobilitowany r. 1790. M.*

Matkowski, ziemianin w województwie Ruskiem. M.* Jeden tego nazwiska, kapitan wojsk polskich pod Napoleonem, poległ przy szturmie Saragosa w Hiszpanii roku 1809. M.

Matty, nobilitowany r. 1775. M.*

Matuszewicz, herbu Łabędź — **Tadeusz**, kasztelan Brzesko-Litewski, w czasie księstwa Warszawskiego był minister skarbu, na którym urzędzie został też potwierdzony przez Alexandra I, przez cały ciąg swego urzędowania poświęcał się dla dobra kraju, już to przez zaprowadzenie oszczędności, jak i umniejszenie zbytecznych ciężarów; jakoż po ustąpieniu swoim zostawił skarb pełen dostatków bez ucisku zebrany. W wolnych chwilach od zatrudnień publicz-

nych, wybornym przekładem przysłużył się literaturze poezji Horacego i innych autorów moralnych i politycznych. Zwałony trudami, przestał żyć w r. 1819. M.

Matuszewski, herbu Topor. Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Matyszewicz, herbu Wadwicz.

Matyszewicz, herbu Łabędź. M*

Maul Fabian, kasztelan Elbląski roku 1466.

Mauraty Jerzy, logofet Wołoski, dla zasług położonych dla Rzeczypospolitej polskiej, otrzymał indygenat r. 1607.

Maxymowicz, posesyonat na Rusi. M.

May, herbu Starykoń. Floryan, zasłużony z dzielności na wojnach za czasów Zygmunta Augusta przeciw Moskwie i Tatarom. Stanisław, wsławił się walecznością w boju pod Chocimem.

Maydel, niegdy w Infantach, z kąd Otto Ernest podpisał konfederacyę Piltyńską r. 1632.

Maykowicz Jędrzej, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. Franciszek, w bitwie pod Homlem r. 1654 dostał się do niewoli Moskiewskiej.

Maykowski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Mazani, nobilitowany r. 1768 M.*

Mazaraki Jan, poufny króla Jana Sobieskiego, posłował od tegoż do Persyi.

Mazowiecki, herbu Dołęga. Jakób, uczestniczył w wyprawie Jana Olbrachta do Wołoszczyzny, z kąd wybiwszy się szczegółliwie, walczył zaszczytnie w bitwie pod Orszą pod hetmanem Tarnowskim. — Michał, rektor kolegium w Reszlu, pisał i wydał pod cudzym imieniem wiersze rozmaite r. 1657. M.

Mazowski, herbu Grabie.

Mazuraki, włościanin na Ukrainie, niechęc należąc do rokoszu wzniczonego przez Chmielnickiego, z polecenia hetmana Rewery Potockiego udarowany szlachectwem. M.

Mazurkowiec Walenty, akademik Krakowski w połowie XVII wieku, pisał wiersze niepośledne. M.

Mazyni Krzysztof, otrzymał indygenat na sejmie r. 1662.

Mehowski Krzysztof i Jan, podpisali elekcyę Władysława IV.

Mdzewski, herbu Dołęga. Stefan, zakonu kaznodziejskiego, sufragan najprzód Łucki, potem Gnieźnieński, biskup Kalamacki r. 1714.

Mecherzyński, przewodzca Polaków w wojnie na Ukrainie, odniósł świetne zwycięstwo nad nieprzyjaciół w bitwie pod Tymonówką r. 1654. M.

Męciński, herbu Poraj, dóm niegdy bardzo możny piszący się z Kurozwesk, zajmował już w XVI wieku krzesła senatorskie. Z pomiędzy wielu zasłużył się Balcer, wystawieniem na wojnę Moskiewską r. 1618 swoim kosztem chorągwi konnej; Jan, walcząc mężnie w bitwie pod Cecorą, dostał się do niewoli. Wojciech Kazimierz, podkomorzy Wieluński, a potem kasztelan Sieradzki, mąż celujący nad innych mocą duszy i biegłością w sprawowaniu urzędów publicznych, a ulegający tylko prawdzie i sprawiedliwości, karcit jak najsurowiej wszystko złe, i pewnie byłby doszedł do pierwszych godności, gdyby wczesna śmierć nieprzecięła nie jego życia r. 1670. Wojciech, zapalony czytaniem o heroicznym zgonie męczenników, zapragnął podobnej śmierci; oddawszy przeto odziedziczony majątek kolegium Krakowskiemu ś. Piotra, wstąpił do zakonu Jezuitów z przedsięwzięciem podróŜowania do Japonii w celu głoszenia ewangelii ś. narodom pogańskim. W r. 1630 w Eborze w Portugalii poświęcony na misyonarza, właśnie gdy miał wypływać okrętem na morze, powołany został do Polski, gdzie ułatwiwszy zachodzącą sprawę, udał się w zamierzoną drogę do Indyi. Po różnych przygodach wysiadł nareszcie z kilku towarzyszami

zakonnemi na brzegi Japonii, gdzie zaraz pojmanym i do Nangasaki stołecznego miasta został zaprowadzonym; tam wtrącony do obrzydliwego więzienia, po przetrwaniu siedm miesięcznej niewoli okrótnie zamordowany r. 1643. — W nowszych czasach Wincenty, syn Stanisława, starosty Wieluńskiego z Kurdwanowskiej, dziedzic dóbr Barwinka i Jasiennicy, jaśniejący z cnót staropolskich i wzorowej gospodarności, zostawił po sobie miłą pamiątkę u wszystkich, którzy do niego byli zbliżeni. Życie sprawiedliwe zakończył w Truskawcu r. 1849. *Pod. Kr.*

Męczyński, herbu Rawicz; Wielądek nazywa go Męcińskim od dóbr Męcina w Płockiem województwie. — Klemens i Mikołaj z Podlasia, podpisali elekcję Jana Kazimierza. M.

Męciszewski Kasper, nobilitowany r. 1790. M.*

Medeksza, herbu Lis z tą odmianą, że przez strzałę stojącej na barku podkowy, powinny iść dwa krzyże, a na hełmie łabędź w prawą stronę obrócony. Początek domu tego dali dwaj bracia podczas wojen na Rusi, Proszczów i Murzow; Olgierd, wielki książę Litewski powoławszy zasłużonych żołnierzy z Rusi do Litwy, przeniósł oraz i jednego potomka owego Proszczowa. Stelemon z Proszcza, podkomorzy Kowieński otrzymawszy w zasługach wojennych od Zygmunta I. dobra nazwano Medeksza, przyjął od tych oraz tą nazwę.

Medeniowiec Jakób, akademik Krakowski, pisał zajmujące wiersze. M.

Mędrzecki Adam i Kazimierz, nobilitowani r. 1790. M.*

Meduniecki Konstanty, towarzyszył zaszczytnie w wyprawie Pawła Sapiegi hetmana Litewskiego r. 1677.

Medyński, dziedziczył na Wołyniu. M.

Megieln, nobilitowany r. 1673. M.*

Meglewski, herbu Lewart.

Mehler, nobilitowany r. 1790. M.*

Mehling, nobilitowany r. 1775. M.*

Mejen, nobilitowany r. 1790. M.*

Meinders, nobilitowany r. 1685. M.*

Mę k.

Opis herbu.

W tarczy znajduje się mąż zbrojny, trzymający w lewej ręce włócznię prosto do góry, prawą zaś podpierający się o bok; na hełmie podobnie taki mąż zbrojny. Męk, deputował na trybunał Litewski r. 1679.

Mękarski, niegdy w Krakowskiem województwie.

Mękarzewski w Sieradzkiem wojew.

Melbechowski, nobilitowany roku 1775. M.*

Melchendeiner, herbu Róża, niegdy w ziemi Pruskiej.

M e l e c y a n.

Opis herbu.

Tarcza tego herbu powinna być przedzielona; w przedziałce po prawej stronie w polu modrém są dwie głowy zajęcze, w tej zaś po lewej stronie w polu białém pienieki czerwony, z którego wytryskują z pomiędzy trzech listków czerwonych dwa grona modre; na hełmie zaś trzy pawie pióra. Dóm Melcyanów znany dawniej w ziemi Pruskiej.

Melegowski Konstanty, wydał dzieje kollegiaty Sądeckiej r. 1680. M.

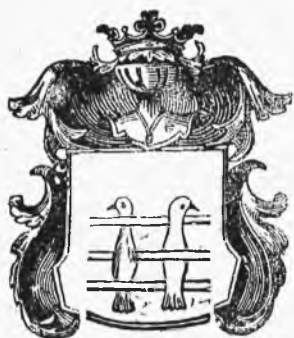
Melin Krzysztof, podpułkownik w wojsku koronnym, za położone zasługi wojenne nobilitowany r. 1676.

Melling, nobilitowany r. 1775. M.*

Melczyński, herbu Leliwa, patrz **Tarnowski**.

M e l d z y ń s k i.

Opis herbu.

W tarczy są dwa ptaki i to bez skrzydeł głowami od siebie odwrócone, a ni by przeplatane po między trzy pasy, na hełmie zaś murzyn zbrojny i trzymający oszczep w ręku. Niejaki von Allen przeniósłszy się jeszcze

za Krzyżaków z Saxonii do Prus, osiadł na Meldnie, i przyjął od tegoż tą nazwę. Michał, był kasztelanem Rypińskim.

Melgiewski, herbu Rawicz.

Mendalski, herbu Larissa.

Meniński Franciszek, urodzony w Lotaryngii z rodziców polskich, przyszedłszy do Polski, jako mąż uczony pozyskał względy Jana III, który go też zaszczytem szlachectwa obdarzył. Następnie udał się do Wiednia, i tamże zostając na dworze cesarskim, wyniesiony został przy godności radcy nadwornego na pierwszego tłumacza języków wschodnich. Po między wielu dziełami pióra jego, zasługuje na szczególną uwagę: Gramatyka polska i włoska, i słownik języków wschodnich. M.

Merlini, nobilitowany r. 1775. M.*

Merło, herbu Strzała rozdarta.

Mescheryn, herbu Pogonia III. z tą odmianą, że jezdziec na białym koniu

bieżący powinien być w zielonej sukni, i odstrzeliwający się w tył po za siebie z łuku, a miasto hełmu mieć na głowie koronę. Mieszczere Gerej przyjąwszy w r. 1082 chrzest ś. i nazwany Jakób Mieszczeryn, dał początek domowi temu, który przybył pierwotnie z Moskwy do Litwy i osiadł w województwie Smoleńskim. Piotr, stając w obronie Derptu w Inflantach, zginął podczas szturm na ową twierdzę. Ignacy, pułkownik królewski, poległ pod Smoleńskiem; Fedor zaś w bitwie pod Bołchowem. Iwan, cześnik Smoleński, podczas wojny Meskiewskiej zebrałszy drużynę bojarów i dzielnych Kozaków, w sprawie królewicza Władysława obraonego carem Moskiewskim walczył z wielką odwagą, zabierając ubiezeniem w moc swoją ważne stanowiska aż po Siebież, za co od Zygmunta III otrzymał znaczne nadania; † 1633. Iwan, podobnie cześnik Smoleński, pierwszy przystąpił do unii ś., a jako żołnierz niezrównanej odwagi walczył zaszczytnie w wojnie Szwedzkiej, mianowicie pod hetmanem Lubomirskim przeciwko Rakoczemu. Dymitr, stolnik Smoleński piastował z chwałą chorągiew usarską pod wodzą Michała Radziwiłła; gdy mu atoli zdrowia już nie stało, w wojnie r. 1662 wystawił własnym kosztem chorągiew na obronę kraju. Piotr i Hrehory, bracia jego, polegli w bitwie pod Filipowem r. 1656.

Meszek Stanisław, za czyny wojenne nobilitowany r. 1662.

Metra, herbu Lis M.*

Metych, herbu Lew wspięty.

Metzel Ludwik, nobilitowany roku 1790. M.*

Meydylon Kufołowicz, herbu Trzaska, przyjął ów herb podczas unii Litwy z koroną.

Meynartowicz, niegdy na Litwie.

Meysland, nobilitowany r. 1673. M.*

Meysner Jan, nobilitowany r. 1790. M.*

Meyszer Wilhelm, podpisał z Inflantskiego elekcyę Władysława IV.

Meysztowie Jan, podpisał z Trockiego elekcyę Władysława IV.

Meżeński, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Mezer, nobilitowany r. 1790. M.*

Mezonef, nobilitowany r. 1775. M.*

Mężyk, herbu Wadwicz.

Mężyk, herbu Wieniawa, dóm przybyły do Polski ze Szlązka. Jan Mężyk z Dąbrowy, uczestniczył w bitwie Władysława Jagiełły z Krzyżakami pod Grunwaldem W r. 1436 będąc już wojewodą Ruskim, odbył wyprawę wojenną przeciw Swidrygellowi. Stanisław, starosta Sądecki, jako rotmistrz królewski wstawił się czynami wojennymi, osobliwie za wojen Stefana Batorego.

Mężyk Jan, aptekarz królewski i obywatel Krakowski, zajmował się pisaniem epigramatów polskich. M.

Mężyński, herbu Kościeszka, dóm pierwotnie na Mazowszu, z kąd rozrodził się po całej Polsce. Marcin, kasztelan Wizki, sławny z biegłości w prawie, imieniem wszystkich stanów witał na granicach królestwa Stefana Batorego. Klemens, podpisał elekcyę Jana III.

Miąciński, herbu Wieniawa.

Miączyński, herbu Suchekomnaty, pierwotnie na Wołyniu, z kąd Atanazy, najprzód podskarbi nadworny koronny, potem wojewoda Wołyński, wstawił się na wojnach Tureckich z czynów rycerskich. Mianowicie pod Chocimem, wysłany od Jana Sobieskiego na przód, uderzył na czaty nieprzyjacielskie z taką gwałtownością, że ze stanowiska zupełnie pospędzał; potem w samej akcji przyczynił się swą odwagą niemniej wiele do zupełnego zwycięstwa, w którym też otrzymał zaszczytną ranę. Życie pełne chwały zakończył w r. 1723,

Miączyński, herbu Tępa podkowa.

Miączyński Andrzej, rotmistrz królewski, wstawił się z odwagi przy ubieźnieniu Braclawia r. 1671, będącego w mocy najezdniczych Tatarów: następnie uganiając się za wrogiem, zgromił go pod Stratynem r. 1675. Zapędziwszy się aż do Mułtan, napelniał zadunajskie narody pzzestrachem przed mszczącym się zniewagi orężem polskim. — Ignacy, mąż gorliwy o dobro publiczne, po spaleniu miasta Brodów, przeniósł Siostry miłosierdzia do Załoziec, i umieścił je tam w kościółku po zniesionych Augustyanach przez się kupionym. Nadto zgromadził znaczny zbiór kosztownych malowideł, z których zamysłał utworzyć we Lwowie galerię do publicznego użytku. W tym celu zbudował na przedmieściu Łyczakowskim obok ś. Antoniego gmach okazały, gdy w tém w r. 1809 wysłany w deputacyi do Napoleona, w Wiedniu niespodziewanie od śmierci zakoczony żyć przestał. M.

Mianowski, dziedziczył niegdy w Kijowskiem. Trzech braci nobilitowani roku 1790. M.*

Miarnowski, niegdy w Sieradzkiem.

Miaskowski, herbu Bończa z tą odmianą, że jednorożca białego wlewą stronę zapędzonego opasuje księżyc niepełny, a tuż nad szycją są trzy gwiazdy, gdy i na hełmie taki jednorożec ale bez gwiazd i księżycy. Z pomiędzy wielu zaszczyconych dostojęnstwy i wysokimi urzędami, Abdon, kasztelaniec Łędzki w wojnie Szwedzkiej dostał się do niewoli, a zaprowadzony do Stokholmu, umarł tamże w więzieniu. Adam, kasztelan Sannocki, układał spory pograniczne ze Szlązkiem. Adryan, Jezuita, wykładał nauki matematyczne, filozoficzne i teologiczne w szkołach zakonu swrgo, wydał oraz kilka dzieł uczonych.

Miaskowski, herbu Leliwa. Wojciech, najprzód stolnik Podolski, potem podkomorzy Lwowski, w młodym wieku wstawił się walocznością w bojach; później marszałkował z chwałą w trybunale koronnym, i od-

prawił dwa poselstwa do Rudolfa cesarza, do Konstantynopola do Ibrahima sultana Turckiego, z kąd kilkaset więźniów polskich z niewoli wyprowadził; † 1648. Łukasz, podstoli Podolski, w nieszczęśliwej akcji pod Cecorą, dostał się do niewoli, z której wydobywszy się nieprzystawał służyć zagrożonej ojczyźnie. — Kasper, ziemianin Wielkopolski i sławiony swego wieku wierszopis, wydał w r. 1622 zbiór szacowny poezji z różnych okoliczności dziejowych, dalej różne epigramata, panegeryki i nagrobki. M. Olbracht, podkomorzy Lwowski w r. 1640 posłał do Turcyi. M.

Micewski albo **Micowski**, herbu Prawdzic.

Michajło, rodem Litwin, wydał w Bazyli dzieło: o Litwinach, Tatarach i Rusi 1615 r. M.

Michaleczewski, herbu Prus I.

Michalewicz Zacharyasz, rodem Ormianin, posiadający wszechstronne wiadomości, osobliwie w obcych językach, w skromności ducha swego postanowił poświęcić się dla dobra bliźnich, w tym celu wstąpił we Lwowie do zakonu XX. Trynitarzów, zajmujących się wykupywaniem więźniów chrześcijańskich z niewoli Turckiej. W r. 1688 udał się w pierwszą podróż redemptyjną, a dostawszy się do Kamieńca, wykupił od bazy tamecznego najprzód ośm Polaków i doprowadził ich wśród uniesienia ludu do Lwowa. Po ustąpieniu Turków z Kamieńca, posłany tamże od przełożonych zakonu, zbudował klasztor i kościół i oddał go w całości zakonowi. *Pamięt. X. Bår.*

Michalewski, herbu Korczak. Deńko Boratyński wzięwszy działem dobra Michalewice, przyjął od tych tą nazwę.

Michalski, nobilitowany r. 1768. M.*

Michałkiewicz, herbu Kościusza.

Michałowicz, herbu Lis. Grzegorz, w połowie XVII wieku był władką Pińskim.

Michałowicz Jan, rodem z Sambora, sługa a oraz towarzysz owego Kulczyckiego, który się przy oblężeniu Wiednia przez Turków r. 1683 z narażeniem własnego życia, chrześcijaństwu tak wielce zasłużył, dzielił z nim wszelkie niebezpieczeństwa, przysposobiwszy się do tego poświęceniem swego orgęza na ołtarzu Matki Boskiej. M.

Michałowski, herbu Jasieńczyk. Pomiędzy wielu znakomitemi z tego domu, odznaczyli się: Kasper, chorąży Czerski, sekretarz Zygmunta III, i Melchior, pisarz grodzki Krakowski, później wojski Lubelski, z poczciwości i umiejętności prawa ojczyściego; ostatni jakkolwiek pan trzech wiosek, chętnie przyjmował od braci nań włożone obowiązki i gorliwie je pełnił, posłując już to na sejmy, albo na trybunały. „To mi największa godność i nagroda, mawiał, być od braci współziomków kochanym.“ Melchior, rządca collegium Ostrogińskiego podczas opowania tego miasta przez rozhukane Kozactwo w r. 1660, został srodze zamordowany.

Michałowski, herbu Jelita.

Michałowski, herbu Poraj, dóm starożytny w Polsce, albowiem już w r. 1411. Mikołaj z Michałowa był wojewodą Sandomierskiem.

Michałowski, herbu Trzaska. Scibor z Michałowa, podsędek Nurski, podpisał dekret księstwa Mazowieckiego przeciwko dyssydentom r. 1525.

Michałowski, herbu Wieruszowa. Mikołaj, stolnik Brzesko-Kujawski. Michałowski Kazimierz, skarbnik Orszański, fundował w r. 1686 okazałą kaplicę w Lesznie; drugi tego nazwiska, dworzanin Janusza Wiśniowieckiego, w podeszłym wieku obrał sobie stan duchowny, w którym został gwardyanem klasztoru Franciszkanów we Lwowie, za jego wstawieniem się przez tego księcia zbudowany. M.—Michałowski, starosta Luchowski, znamienity poeta, przetłumaczył Horacyusza wszystkie pieśni. M.

Michelson, nobilitowany r. 1775. M.*

Micherski, reprezentant narodu na sejmie Grodzieńskim w r. 1793, gdy z całą mocą wymowy opierał się przeciw zaproponowanym układom z ambasadorem Rosyjskim, wzięty został w niewolę i odesłany do Siewierza. M.

Michniewicz, herbu Lis. Jan, zasłużył się z prac żołnierskich w wojnach z Szwecją i Moskwą. Michał, cześnik Bracławski zaś podobnie z prac wojennych, przetrwawszy całą młodość swoją pod chorągwią uasarską.

Michnowski, herbu Trąby. M.*

Michoński Marcin, Pilznianin, akademik Krakowski i senior bursy Jeruzolimskiej w pierwszej połowie XVI wieku, pisał zdołne wiersze z przygodnych okoliczności. M.

M i c h o r o w s k i.

Opis herbu.

W tarczy pola białego jest wielbłąd szary w prawą stronę kroczący, nad hełmem z korony zaś wystają dwie łabędzie głowy, stykające się u góry ze sobą. Dóm Michorowskich kwitnął dawniej w ziemi Pruskiej.

Michowski, herbu Gryf, w Krakowskiem.

Michowski, herbu Rawicz. Dóm starożytny, z którego Jan Warsz z Michowa kasztelan Lubelski, hotmanit przeciw Litwie i Jadźwingom jeszcze za Bolesława księcia Krakowskiego. Warsz Michowski, kasztelan Wojnicki około r. 1330, w wojnie Władysława Łokietka z Krzyżakami, wielce się przyczynił do zwycięstwa odniesionego nad zakonem w bitwie pod Połowcami. Następnie uczestniczył w wyprawie Kazimierza W. na Ruś czerwoną, inkorporowaną do Polski. M.

Tom II. Nr. 19.

Warsz Michowski z Ostrowa, kasztelan Lubelski, towarzysz Władysława III. do Węgier, dzielił chwałę tego monarchy w wojnie z Turkami, następnie poległ z królami rodakiem w morderczej bitwie pod Warną. M.

Micłński, herbu Łabędź. M.*

Micłński, herbu Pelikan. Marcyan, zginął w boju ze Szwedami.

Miciński Adam, koniuszy Zygmunta Augusta biegły w weterynaryi, wydał ważne dzieło o chowie koni w Polsce r. 1570. M.

Mickiewicz, herbu Hipocentaurus. M.*

Mickiewicz, herbu Lis. M.*

Mickiewicz, herbu Poraj na Litwie.

Mickiewicz, herbu Nałęcz z przydomkiem Dowołgo. — Adam, rodem z Zaoisia w Nowogrodzkiem, w młodym wieku poświęcał się do stanu nauczycielskiego; mianowany profesorem literatury w Kownie, w skutek zasłużonych wypadków zasłany został do Moskwy, z kąd w r. 1828 wyjechał za granicę. Ukształcony w wysokim stopniu na wzorach Greków i Rzymian, oznajmiony dostatecznie z wzorowymi płodami ludów nowoczesnych, wzniósł się wkrótce bogatym swoim jeniuszem nad gmin rymotworców współczesnych. Osiadłszy w Paryżu, wykładał literaturę sławiańską; usunięty atoli z tej posady, żył w cichości aż do r. 1855 wśród gorącej tęsknoty za ojczystym krajem, który ujrzeć pragnął przed zgonem. Wtedy to wyjechał do Konstantynopola, gdzie wkrótce umarł na cholewę w 58 roku życia swego, zostawiając pamięć po sobie największego poety. M.

Micowski, herbu Prawd z ic.

Micuta, herbu Gozdawa, na Litwie.

Miczucha, herbu Łodzka, na Litwie.

Miczyński Sebastyan, magister filozofii w akademii Krakowskiej, wydał dzieło o Żydach (1618), wykrywające wszystkie wady tego narodu. M.

Midleton, nobilitowany r. 1768. M.*

Micchowiecki niegdy w Ostrzeszewskiem. — Jan, żołnierz tegi, ale burzliwy, wszedł w służbę Dymitra Samozwańca, którego został powiernikiem z władzą hetmańską. Po zgonie tegoż, potrafił się wymknąć i przystał do sprawy drugiego Dymitra, którego interesami kierował dość szczęśliwie, lecz wkrótce znalazł śmierć z ręki Rożyńskiego. M.

Miechowita Maciej rodem z Miechowa, w akademii Krakowskiej otrzymał zaszczyt doktorski; po zwiedzeniu obcych krajów, został nadwornym lekarzem Zygmunta, później kanonikiem Krakowskim, sprawując po kilkakroć urząd rektora akademii. Zakładając z zamiłowaniem szkoły parafialne, oddawał się oraz pisaniu dzieł naukowych i historycznych, poczem znaczny swój księgozbiór zapisał tejże akademii z funduszem 600 czerwonych złotych dla profesora medycyny z warunkiem, udzielania przez tegoż nauk młodzieży i leczenia darmo biednych ludzi, do czego założył też potrzebny szpital; † 1823. M. — Justyn, doktor teologii, w zakonném życiu w Krakowie oddawał się pracy naukowej; † 1649. M.

Mieciecki Zdanowicz w Trockiem.

Mieczkowski, herbu Zagłoba.

Miecznikowski, herbu Podkowa. Adam, pułkownik królewski za Zygmunta III. porzuciwszy stan wojskowy, wstąpił do zakonu Reformatów, w którym jaśniał wielką bogomyślnością.

Mieczyński, herbu Łabędź.

Mieduszewski, niegdy w Sandomierskiem województwie.

Miedzianowski, dziedziczył w Lubelskiem.

Miedzichowski, herbu Jasieńczyk. M.*

Miedzwiecki, herbu Oksza.

Miedzwiecki, herbu Ostoja.

Miedzwiecki, herbu Topacz.

Miedzwiecki, herbu Pobóg.

Miedzychowski, herbu Jasieńczyk. Stanisław i Łukasz, bracia i dworzanie Stefana Batorego, odznaczyli się odwagi przy szturmio Pleszkowa r. 1582.

Miedzygórski, herbu Topor. M.*

Miedzylewski, herbu Jastrzębiec. Wawrzyniec, biskup Kamieniecki r. 1526.

Miedzyński, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Miegałowski, w ziemi Mielnickiej.

Miękicki, herbu Trzy trąby. Wawrentyn, z ziemi Przemyskiej, zamieszkał między Kozakami Nizowskimi, gdy przybył na dwór Iwoni, hospodara Wołoskiego, tamże znalazł śmierć z ręki Tureckiej r. 1574.

Miękiński, herbu Dwie Strzały.

Mielezarski, nobilitowany r. 1775. M.*

Mielezewski Wojciech, typograf zasłużony we Lwowie r. 1684. M.

Mielecki, herbu Gryf, jedna dzielnicą z Branickimi, biorąca swój początek od dóbr Mielca, gdzie też w kościele tamczynym grobowce tego domu się znajdują. Najpierwszy pod tym imieniem był Stanisław, kasztelan Zawichostski; † 1532. Jan, wojewoda Podolski i marszałek wielki koronny, syn poprzedzającego, jako żołnierz i senator dał wielkiego rozsądku dowody; † 1561. Mikołaj, wojewoda Podolski i hetman wielki koronny od młodocianych lat przywykły do stanu wojskowego, przetrwał w nim całe życie z chwałą imienia swego; tchnący bowiem duchem rycerskim, uczestniczył we wszystkich wojnach z właściwą sobie odwagą. Tak wprowadził Bohdana, wyzutego z władzy od własnych poddanych na gospodarstwo Wołoskie, i mimo szczupłych sił swoich, bo tylko 1½ tysięcy ludzi, powrócił szczęśliwie do ojczyzny z zaburzonego kraju; płosząc oraz skutecznie Tatarów Podole tłu-

mnie najeżdżających. W wojnie Moskiewskiej mianowany hetmanem, rozpoczął kampanię zwycięzko zabranie Połocka i Sokoli, poczem wkrótce z zwałenia zdrowia złożył buławę w ręce Batorego, i zamknął dni swoje w r. 1585, przekazując testamentem znaczne fundusze dla kościołów.—Michał, opat Tyńiecki, syn kasztelana Krakowskiego, starający się o przywrócenie zakonu Benedyktynskiego do właściwego zatrudnienia, założył w Tyńcu szkołę, pomnożył bibliotekę klasztorną, i sprawił narzędzia matematyczne. M.

Mielęcki, niegdy posesyonat w Sieradzkiem.

Mielejeszycki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Mieleszko, herbu Korczak, pierwotnie na Litwie, jednego domu z Iliniczami i Jesmanami. Łukasz, poległ w bitwie z Tatarami nad Smotryczą. Abraham, walczył zaszczytnie przeciw Moskwie. Jerzy, chorąży Słonimski, podczas smutnego najazdu ziemi ojczystej przez Kozactwo, uzbroiwszy powiatową szlachtę poskromił niesforne tłuszcze. Jeden z tego domu pułkownikował pod wodzą Lanckorońskiego w pamiętnej bitwie pod Zbarażem r. 1649. M.—Jan, kasztelan Smoleński, fundował klasztor OO. Bazylianów w Żywolicach. M.

Mielicki, herbu Rola. Augustyn, sekretarz Zygmunta Augusta, z polecenia sejmu r. 1569 sprawował korektę statutu Litewskiego.

Mieliński albo Mieleński, herbu Wczele, dom zacny w Wielkiej Polsce; gdzie kilka kościołów są po dziś dzień fundacyi jego. Aleksander, posłował od Zygmunta Augusta do różnych dworów, poczem otrzymał w nagrodę swych zasług opactwo Trzemeszeńskie, które wielkim kosztem dźwignął od upadku. Stefan Batory mianował go też pierwszym biskupem Inflantskim. Później z pomocą wielu zaszczyconych znakomitemi urzędami: Wojciech, opat Trzemeszyński r. 1593, podczas grasowania powietrza

w Poznaniu przeniósł szkoły do swych dóbr dziedzicznych, gdzie tak profesorów, jako i studentów uboższych szczerobliwie opatrywał.

Mielwid, niegdy na Żmudzi.

Mielżyński, herbu Nowina, pisze się z Brudzewa w Wielkiej Polsce, gdzie kilkuch piastowało godności senatorskie. Z pomiędzy tych Maciej, kasztelan Szremski, starosta Kciński, jaśniał nadzwyczajną bogomyślnością. Przykładny obyczajami, zasłużył się ojczyźnie z usług wojennych pod chorągwią ussarską, jak i z innych czynności deputackich; † 1696.

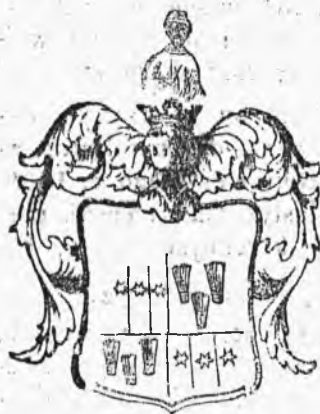
Miemczewski, herbu Radwan.

Mieński, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Mienych, herbu Łodzian, na Litwie.

M i e r.

Opis herbu.

W tarczy na cztery części przedzielonej, są w pierwszej przedziałce po prawej stronie trzy gwiazdy jedna podle drugiej między dwiema linijkami, w drugiej po lewej ręce są trzy snopki związane, z których dwa na górze, jeden pod niemi u spodu; w trzeciej po prawej stronie także trzy snopki, a w czwartej po lewej stronie znowu trzy gwiazdy; z korony zaś wystaje murzynek z głową zawiązaną, obrócony w prawą stronę tarczy. Wilhelm na Radziechowie i Wasuczynie Mier, generałmajor wojsk koronnych urodzony w królestwie Szkockiem, wstawiwszy się w Polskę czynami heroicznymi i niepospolitą odwagą na wojnach, otrzymał indygenat na sejmie r. 1739.

Miernikowicz Ołbracht, akademik Krakowski i nauczyciel wymowy, zostawił pra-

te poetyczne tyczące się domu Lubomirskich i Kóńciepolskich. M.

Mieroszewski, posłował z Krakowskiego na sejm r. 1790. M.* — Jacek, sekretarz wolnego miasta Krakowa, biegły w literaturze ojczystej, z nieznużoną gorliwością pracował nad ułożeniem życiobrysów pisarzy polskich. M.

Mierucki, herbu Leszczyc.

Mierucki, herbu Poraj.

Mierzb, herbu Bończa. M.*

Mierzejewski, herbu Leszczyc. M*

Mierzejewski, herbu Szeliga. Jedrzej, czołnik Halicki, rotmistrzował pod znakiem pancernym w rozruchach na Rusi.

Mierzejewski, herbu Lubicz.

Mierzeński, herbu Leliwa. Jan, podstoli Wołkowycki, podpisał *pacta conventa* Jana Kazimierza, był potem marszałkiem Wikołomijskim, komisarzem do zapłaty wojńska i deputatem na trybunał skarbowy.

Mierzewski, herbu Leszczyc. Jedrzej, biegły teolog na dworze Baranowskiego arcybiskupa Gnieźnieńskiego r. 1600. Franciszek, scholastyk Gnieźnieński, prezydował na trybunale koronnym.

Mierzewski, herbu Pawęza.

Mierzwiński, herbu Ogończyk. Aleksander, w nagrodę okazanego mężstwa w bojach i ran odniesionych pod Cudnowem, nobilitowany na sejmie r. 1662. — Jeden tego nazwiska, porucznik legii polskiej pod Napoleonem w Hiszpanii, poległ przy zdobywaniu Saragosa r. 1808. M.

Mierzyński, herbu Jastrzębiec. Arnolf z Mierzeńca, kanonik Płocki w roku 1471 posłował od Jana Rzeszowskiego biskupa Krakowskiego do Rzymu. — Jan, major wojsk polskich, w bitwie pod Chocimem roku 1673 odniósł ciężkie rany. M.

Miestelski, dziedziczył niegdy w ziemi Nurskiej.

Mięsteki Herman Adolf, oberstleitenant w wojsku polskim cudzoziemskim, otrzymał indygenat na sejmie r. 1662.

Mięstachowski Rajmund, z urodzenia Izraelita przyjąwszy wiarę chrześcijańską, wstąpił do zakonu Dominikanów, w którym wskutek okazanych przymiotów wymowy przeznaczonym został do prac misyjnych; w tym zawódzie odznaczył się żarliwością w kazaniach prawdziwie poruszających; † 1767. M.

M i ę s z a n i e c.

Opis herbu.

W tarczy na dwie części wzdłuż przedzielonej, znajduje się po prawej stronie pół orła białego, a po lewej stronie dwie róże białe jedna pod drugą w polu czerwonym, na hełmie zaś trzy piór strusich. Ów herb nadał Kazimierz W.

Pełce i Niemirze, braciom urodzonym z sławnej z piękności Esterki, żydówki. Obaj zesłali atoli bezpotomnie; pierwszy umarł młodo, drugi zginął w bitwie pod Pokrzywnicą.

Mieszkowski, herbu Junosza. M.*

Mieszkowski, herbu Lis, na Mazowszu.

Mieszkowski, herbu Mora. Stanisław, kanonik i official generalny Przemyski, znakomity swoich czasów kaznodzieja; † 1625.

Mieszkowski, herbu Odrowąż. — Piotr, archidyakon Gnieźnieński, sekretarz królewski wielce biegły w prawach, napisał szacowne dzieło: „O zwyczajach ojczystych stosujących się do prawodawstwa.“ M.

Mieszkowski, herbu Junosza, jednej dzielnicy z Karnkowskimi.

Mietelski, herbu Jastrzębiec. M.*

Mietelski, herbu Jelita.

Mietelski, herbu Korwin.

Mietelski, herbu Ostoja. Piotr, odznaczył się niepospolitą odwagą w wojnie Inflantskiej.]

Mijakowski, herbu Jasińczyk. M.*

Mijakowski, herbu Ogończyk. Jacek, Dominikan, wielką sławę zjednał sobie podczas sprawowania urzędu kaznodziei trybunału Lublińskiego, później katedry Krakowskiej, gdzie też wydał drukiem swoje mowy kazalne. M.

Mijowski, herbu Niesiołbia.

Mikin Tadeusz, nobilitowany roku 1790. M.*

Mikita, żołnierz zawołanego meztwa w wojsku Litewskim z wojen Krzyżackich, podczas konwojowania prowiantów do obozu, dostał się do niewoli tegoż zakonu roku 1414. Od niego poszli późniejsi Mikitowicze na Żmudzi.

Mikłasz, kustosz Krakowski, postował od Kazimierza do Litwy r. 1451. M.

Mikłaszewski, herbu Ostoja. Maciej, w wojnie z Moskwą za panowania Zygmunta Augusta wstawiwszy się dzielami heroicznymi, szczególnie pod Połockiem, Uługajindziej, osobliwem przywilejem policzony między synów koronnych. W ojciech, równie mąż doświadczonego meztwa, zakończył życie r. 1637. — Ignacy, akademik Krakowski, zdobył wierszopis w r. 1725. M.

Mikołajewicz Wacław, mianowany sekretarzem legacji, postował do Moskwy w r. 1555. Kilku innych z tego domu, piastowało godności urzędowe na Litwie. —

Mikołajewicz Axcnt Chosrowaj, rodem Ormianin ze Lwowa, otrzymawazy w Rzymie stopień doktora ś. teologii, po powrocie swoim do ojczyzny został proboszczem w Kutach, ząd przeniósł się do Mohylewa, gdzie przez pięć lat czuwał nad prawami swego narodu. W r. 1747 przeszedł do Raszkowa, zgroma-

dziwszy do siebie rozproszone rodziny ormiańskie, których prawa uporządkował i kościół wymurował. Tam napisał też kropikę miasta Kamieńca podolskiego. Pam. X. Bar.

Mikołajewicz Jakób, rodem ze Stanisławowa, podczas nauk teologicznych przyjął obrządek łaciński, a wyswięcony na kapłaństwo, objął obowiązek katechety gimnazjalnego we Lwowie, ząd postąpił na probostwo Kołomyjskie, potem na Żółkiewskie, a naostatek na Stanisławowskie, gdzie też życie pracowite zakończył w r. 1849. Jemu to należy zawdzięczyć zachowanie uszkodzonych pamiątek historycznych w kościele Żółkiewskim, t. j. czterech wielkich obrazów olejnych przedstawiających bitwę pod Wiedniem, Parkanami, Chocimem i Kluszynem, które na jego staranne wezwanie Stany galicyjskie odnowić kazały. Pam. X. Bar.

Mikołajewski, herbu Abtłank.

Mikołajewski, herbu Lis. Jan, porucznik roty starosty Barskiego, chwalony z meztwa i odwagi w bojach.

Mikołajewski, herbu Ogończyk.

Mikołajewski, herbu Półkozic.

Jeden tego nazwiska, był lekarzem króla Hiszpańskiego; inny Daniel, rektorem gimnazjum w Lesznie, gdzie prócz wydania biblii polskiej i psalmów dla ewangelików, pisał drobne i dasyć dobre poezye; † 1633. M.

Mikołajski Józef, wykładał nauki poetyczne w akademii Zamojskiej r. 1722. M.

Mikowski Jakób, kapłan zakonu ś. Franciszka, podczas grasowania zarazy morowej w Krakowie r. 1707, z osobliwem poświęceniem oddawał się postudze zapowietrzonych; życie świątobliwe zakończył na kaznodziejstwie w Zakliczynie r. 1712. M.

Mikorski, herbu Poraj. — Nazwa domu tego ma pochodzić od słowa łacińskiego *mi cor*, t. j. moje serce, którym Kazimierz Sprawiedliwy jednego z swych ulubieńców zwykł był wołać. Przodkiem tego imienia, tętnący duchem wojennym, służył

najwięcej wojskowo; a będąc mężnemi i w potyczkach szczęśliwemi, przybrali później herb Ostoja. M.

Mikosz, herbu Mikuliński. M.*

Mikoszewski, herbu Dąbrowa.

Mikoszowski Aleksander, akademik Krakowski pisał wiersze przygodne roku 1656. M.

Mikowicz Jan, marszałek Litewski, przyjmował poselstwo Moskiewskie przybyłe do Polski do Zygmunta Augusta.

Mikuć Karol, nobilitowany r. 1790. M*

Mikucki, herbu Ślepowron. Adam, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. — Cyprian, Karmelita Lwowski, uzyskał u władz rządowych pozwolenie fundacyi klasztoru swego zakonu w Warszawie. M.

M i k u l i c z.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego ma być księżyc obiema rogami do góry obrócony, w którego środku wystaje krzyż, a z tego znowu u wierzchu lilia, na helmie zaś trzy piór strusich. Księżyc, krzyż i lilia powinny być białe. Mikulicze idą

od Huryna Skumina Lwowicza, z których też jedni piszą się Skuminami, a drudzy Radeczkami Mikuliczami. Teodor, był biskupem Gracyanopolitańskim r. 1681.

M i k u l i Ń s k i.

Opis herbu.

W polu błękitném tarczy są trzy litery większe, jedna po nad drugą, a nad najwyższą krzyż, nad hełmem zaś pięć piór

strusich. Litery M i krzyż są według niektórych białe, według innych złote. Mikulińscy pierwotnie na Rusi, sprawowali urzęda w Bractawskiem i Czerniechowskiem. Tym herbem pieczętuje się także dóm Mikoszków.

Mikulski, herbu Sas. M.* — Stefan, kanonik Lwowski, fundował w Busku szpital dla ubogich r. 1783. M.

Mikułowski, herbu Drzewica, jednej dzielnicy z Zajączkowskiemi.

Mikułowski, herbu Rawicz.

Milanowski, herbu Jastrzębiec.

Milanowski, herbu Suche Komnaty. Jan, mąż znakomity z dzielności w bojach za Stefana Batorego.

Milberg Teodor, nobilitowany roku 1790. M.*

Milcer Wawrzyniec, nadworny lekarz Augusta III, z rzadką gorliwością zajmował się wszystkiém, co dotyczyło nauk w Polsce. Od Stanisława Augusta udarowany szlachectwem, postanowił utworzyć kolegium lekarskie; nadto wydał drukiem prawie wszystkich historyków polskich. M.

Milecki, poległ w bitwie pod Kirchholmem.

Milczewski, dziedziczył w Witebskiem. M.*

Milewski, herbu Jastrzębiec Jakób, dziekan Łęczycki, kanonik Łowicki r. 1560, wymurował swoim kosztem kanonię w Łowiczu. Piotr, służąc najpierw wojskowo, wstąpił później do stanu duchownego, w którym zostawszy kanonikiem Lwowskim, fundował przy kościele katedralnym czterech

mansyonarzów i kaplicę, w Jaworowie zaś klasztor XX. Dominikanów. Temu zakonowi we Lwowie zapisał też testamentem 10 tysięcy złp.; † 1641. Jan Stanisław, wojski Smoleński, zasłużył się podczas oblężenia Smoleńska; nie tylko bowiem zaprowiantował swoim kosztem oblężonych w twierdzy, lecz nacierając przyciem na nieprzyjaciela, niepokoił go ustawicznie.

Milewski, herbu Pomian.

Milewski, herbu Odwaga.

Milewski, herbu Ślepowron.

Milowski Stanisław, zasłużony z wojen Kozackich, otrzymał od Jana Kazimierza w nagrodę potwierdzenie posiadania wybraniectwa w Grywałdzie w starostwie Czorstyńskim. M.—Karol, pisarz znakomity, wydał opis gór na okręgu ziemskim, ogólny rys encyklopedyi dla użytku płci żeńskiej, i pamiętnik historyczny krajowy; † 1853. M.

Milej Albert, rodem z Rokitna, jako astrolog miał wielkie znaczenie przy akademii Krakowskiej 1616 r. M.

Mileyko na Litwie, z kąd Roman i Wołczko podpisali unję Litwy z koroną roku 1401.

Milkiewicz, posesyonat w Witebskiem. M.*

Milher, nobilitowany r. 1775. M.*

Milnicki Bazyli, uczony lekarz i mistrz w akademii Wileńskiej, pisał wiersze greckie. M.

Miliński Krzysztof, znakomity poeta łaciński i grecki w Krakowie w połowie XVI. wieku. M.

Milhejm Gebhard, rodem z Alzacji, za położone zasługi na dworze Władysława IV. jako i w obozie, otrzymał indygenat r. 1641.

Miloński, herbu Sulima. M.*

Milowicz, podpisał unję Litwy z koroną.

Mileki, dziedziczył w Sandomierskiem.

Milzecki, herbu Odrowąż.

Milaczewski, herbu Korab.

Miladowski Krzysztof, wstawiony z czynów wojennych w połowie XVII. wieku.

Milakowski, herbu Trąby. M.*

Milaszewicz Zacharyasz, podczasy Smoleński, w nagrodę położonych zasług, konstytucją sejmu r. 1678 otrzymał dobra w posiadanie.

Milaszewski Tomasz, Dominikan, gorliwy misyonarz i zawołany katechysta; † 1767. M.

Milkont, herbu Gozdawa. M.*

Milkowski, herbu Abdank. Jakób, długi szereg lat przepędził wojskowo pod sławnym Zamojskim.

Milkowski, herbu Ślepowron.

Milobędzki, posesyonat w Płockiem. M.*

Milodrowski, trzech tego imienia z Płockiego, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Milolecki Walerjan, podpisał podobnie z Płockiego elekcyę tego króla.

Miloński, herbu Sulima.

Milosławski, herbu Doliwa. Piotr, walcząc pod wodzą Witolda, poległ w bitwie z Tatarami r. 1391.

Milośnicki Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Milosz, nigdy w Kowieńskim. M.*

Miloszewski, herbu Kościeszka. Miloszewski, rotmistrz polski poległ w bitwie pod Beresteczkiem r. 1651. M.

Milowski, dziedziczył na Wołyniu.

Minasiewicz, herbu Przyjaciół. M.

Minasiewicz Floryan, doktor teologii kanonik Lwowski, wielce ceniony kaznodzieja, jako nadzorca szkół krajowych położył niemałe zasługi około kształcącej się młodzieży, zaco też został zamianowany rzeczywistym radcą cesarskim; † 1820. M.

Minasowicz Aswadur, Ormianin z Jazłowca zamieszkały w Lwowie, sprawował z gorliwością urząd starszego sędziego swoich ziomeków, poświęcając się przytém z szczerą gotowością dla dobra ogólnego. Tak podczas najazdu Turków i Tatarów, z narażeniem się na oczywiste niebezpieczeństwo przechowywał u siebie z ufnością poruczone mu cudze majątki; miasto Żółkiew zaratował pożyczką 100 czerw. złot., zaś za miasto Lwów oblężone od najezdniczej tłuszczy (1672), zapłacił 500 czerw. zł. haraczu, wykupując nadto z niewoli pogańskiej jednego kaptana. † 1678. Jakób, sekretarz Jana Sobieskiego, posiadał nieograniczone zaufanie tego monarchy, który go też Ormianom Lwowskim własnoręcznym listem na sędziostwo zalecał; † 1707. Pomędzy innemi sprawującemi urzęda i godności, zasługuje na wdzięczne wspomnienie: Józef Epifani, znakomity pisarz i poeta za Augusta III. i Stanisława Poniatowskiego, zaszczycony przyjaźnią Józefa Zaluskiego biskupa Kijowskiego, zakładał jedynie swe szczęście w pracy dla dobra towarzystwa ludzkiego, dlaczego też w jego pismach spostrzedz się dają wszędzie wyobrażenia o Bogu i myśli o uszczęśliwieniu ludzi. W tym duchu wydał wśród niedostatku życia kilkadziesiąt własnych, a kilkanaście prac obcych, razem dzieł 53; † 1706. Józef Dyonizy, senator departamentu rządzącego w królestwie polskim, jako mąż stanu poświęcał się z całą gorliwością swemu powołaniu, czego dowodem było poruczenie mu najważniejszych spraw kraju, jako też zaszczytowanie kilku orderami. Także w zawodzie literackim okazał wielkie zdolności, wydał bowiem szacowne utwory oryginalne i przekłady obcych autorów, które czytająca publicz-

ność przyjmowała z zachwyceniem. Życie zakończył w Warszawie r. 1849. *Pam. X. Bar.*

Minaszewicz Jan, porucznik wojsk polskich obdarzony klejnotem szlachectwa. M*

Minczer, herbu Pogonia IV.

Minczewski, ziemianin na Żmudzi.

Mingiel, herbu Syrokomla.

Miniewski, herbu Nieczuja. Jan, otrzymał w zasługach wojennych dobra w Nowogrodzkiem.

Minigajło, herbu Łabędź.

Minigajło, herbu Syrokomla.

Minigerodo, nobilitowany r. 1790. M*

Minkiewicz, herbu Odrowąż.

Minkowski, herbu Niezgoda. Minko, rotmistrz waleczny podczas oblężenia Uły r. 1568, podsadziwszy się pod bramę tego grodu, zrębał takową i zabrał działa nieprzyjacielskie.

Minocki, herbu Nowina.

Minor, herbu Półkozic, dóm pochodzący od Ligezy, któremu gdy się urodziło dwóch synów bliźniaków podobnych zupełnie do siebie, dano obóm imię Jana, dla rozróżnienia zaś jednego nazwano major (starszy), a drugiego minor (młodszy), od czego pozostała ta nazwa w tych potomstwie na zawsze. Pierwszy Ligeza Minor był wojewodą Łęczyckim; tego synowie zaś, jeden kasztelanem Sanockim, a drugi starostą Niepołomskim. Ostatniego syn Jan, starosta Pilźnieński spłodził z dwóch żon 18tu synów, z których ośmiu poległo w pamiętnej bitwie z Wołoszą pod Obertynem. Sebastian, mąż nadzwyczajnej siły, wstawił się odwagą w wyprawie na Węgrzech, następnie pod Byczyną; Ludwik, syn tegoż poległ w utarczce z Tatarami pod Bóbrką. Aleksander, posłany od Stefana Batorego w 50 koni do Węgier, walczył tam przez siedm lat z zaszczytem imienia polskiego. Tobiasz, półkownik królewski zwyczajem przodków swoich przez 30 lat nieschodził z pola, zaprawiwszy się w rzemiośle rycerskim najpierw

pod Oryninem. Pod Uściem uderzywszy na Tatarów w przeprawie będących, zadał im klęskę niemalą z zabranem oraz znacznych zdobyczy. Posłany w legacyi od Władysława IV do cesarza Ferdynada, przyjął chętnie udział w wojnie w Niemczech się toczącej, w której znamienicie się odznaczył sarmacką odwagą pod Ostropolem, gdzie nieprzyjacielowi kilka dział zabrał. Tam wstawił się też i jego syn Aleksander, który porwawszy chorągiew cudzoziemską, z dobranymi ochotnikami podskoczył pod bramę, i podłożywszy ogień, takową opanował.

Minostowski Paweł, sędzia ziemski Sandomierski, mąż osobliwszej sprawiedliwości w sądach i gorliwości o wiarę, o którą często z dysydentami dysputując, wielce ich oświecał.

Minowski, herbu Bogorya. M.*

Minowski, herbu Odrowąż. M.*

Miński, herbu Prus III. Ścibor z Gościeszyc, biskup Płocki r. 1468, kupił miasto Mińsk swemu synowcowi, od którego tenże przyjął tą nazwę. Stanisław, wojewoda Łęczycki, podkomorzy koronny jako mąż wymowy i wielce uczony, odbył poselstwo do Rzymu, gdzie kanonizację ś. Jacka do skutku doprowadził. Następnie podczas wybuchłego rokoszu starał się usilnie rozjątrzone serca braterskie pojednać, przyczem z podjętych fatyg z zaziębienia się słuch utracił. Powracając z Neapolu, gdzie bawił dla poratowania zdrowia, przestał żyć w Padwie we Włoszech r. 1607, gdzie też jego zwłoki złożono w kościele ś. Antoniego.

Miński, herbu Rola.

Mintowt, herbu Godziemba.

Minwid, dziedziczył na Litwie.

Mioduski, herbu Radwan. Paweł, łowczy Stefana Batorego, wielce poważany od tego monarchy.

Mioduszewski, herbu Ostoja. M.*

Miorsz, herbu Korab. M.*

Tom II. Nr. 20.

Mirczyński Wojciech, wojski Inowrocławski na początku XVII. wieku.

Mirecki, herbu Szeliga, pochodzi od Magierów, ale od dóbr nazwan Mireckim.

Mirosławski, herbu Ogonczyk.

Mirosławski, herbu Rogala.

Mirosławski, herbu Przyjaciel. M.*

Miroszewski, herbu Kościeszka.

Miroszewski, herbu Słepowron. Krzysztof, znakomity swoich czasów inżynier i sekretarz Jana III. kierował wzniesieniem fortyfikacji około Częstochowej; przedsięwziął oraz swoim kosztem założyć szkołę rycerską w Krakowie, co też potwierdziła konstytucya r. 1676.

Miroszewski Jerzy, kanonik Krakowski, jaśniał swoich czasów jako osobliwy opiekun zakonu XX. Pijarów. M.— Inny tego nazwiska, poświęcający się w Rzymie sztuce malarskiej, w r. 1826 szkicując nad Tyhrem przepaść naturalną, przez zawrót głowy spadł do rzeki i utonął w jej nurtach. M.

Mirowicki, posesyonat na Wołyniu.

Mirowski, herbu Niesiobia. Andrzej, lekarz i rymopis za panowania Zygmunta III., w Wirzburgu, gdzie na naukach bawił, wydał rozprawę fizyczną o wiatrach, następnie w Krakowie piękny wiersz o męce Pańskiej. M.

Mirski, herbu Białynia z tą odmianą, że strzała nad podkową nie na krzyżu stoi, lecz przez jabłko albo księżyc pełny, jakby go przesywający, przechodzi, a na hełmie trzy piór strusich. Hrehory, strażnik Litewski, pułkownik królewski słynący z odwagi, konstytucją z roku 1623 otrzymał pewną sumę na okupienie się z niewoli, w którą popadł w nierównym boju. Piotr, syn tegoż, w bitwie pod Szklowem r. 1664, przewodząc ojcowską chorągwią ussarską, poległ na polu sławy.

Mirski, herbu Jelita.

Mirski Jerzy, podczas wylania się Kozactwa Chmielnickiego na Polskę r. 1640, zgromił część jego pod Pińskiem. M.

Misiewicz, herbu Jelita. Mikołaj, za królów Olbrachta i Aleksandra walczył zaszczytnie. Mateusz, syn jego, burgrabia Krakowski, sekretarz królewski zalecający się z osobliwszej znajomości praw koronnych, sprawował z chwałą niemłą różno interesu Rzeczypospolitej. Z potomków domu tego, Adam, Jędrzej, Jakób, Krzysztof i Floryan stawając w obronie kraju, w wielu okazjach dali dowody mężnego serca; ostatni poległ też w boju z Turkami.

Mislewski, herbu Prawdziec.

Mislewski, herbu Prus II.

Misiowski, herbu Pilawa.

Misiuna, herbu Kotwicz.

Miskiewicz, nobilitowany r. 1775. M.*

Miskowski, herbu Grabie. — Krzysztof, nauczyciel w domu Ługowskich, pisał wiersze przygodnie. M.

Misliński Piotr, podpisał Płockiego elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Missopad, herbu Łabędź. Mikołaj, kasztelan Czchowski r. 1505, podpisał ustawę sejmu Radomskiego.

Miszlewski Jan, podpisał z Mściławskiego elekcyę Jana Kazimierza.

Misztolt, herbu Lubicz. Antoni, Jezuita, wydał *Historję Sapietana* 1724 r.

Mitarnowski, herbu Prus II. Józef, kapitan w wojsku Litewskim, deputował na trybunał r. 1731.

Mitczenko, nobilitowany r. 1650. M.*

Mitian Stefan, podpisał elekcyę Jana III.

Mitkiewicz, pierwotnie na Litwie. — Wincenty, oficer legionu nadreńskiego, odbył smutną wyprawę do St. Domingo, z kąd

pówróciwszy do ojczyzny, wśród powszechnego poważania przestał żyć r. 1826. M.

Mitkowski Jan, lekarz zawołany w pierwszej połowie XVII wieku, zostawił dzieło szacowne o katarach. M.

Mitrowski, herbu Rawicz. M.*

Mitulski Franciszek, zakonu Prostratensów w Krakowie, pamiętny z prac poetycznych. M.

Mitzler, nobilitowany r. 1768. M.*

Mizgier, posesyonat w Nowogrodzkiem.

Mizygłocki Mikołaj, fundował kościół parafialny w Żelechowie na Rusi roku 1426. M.

Miaszkowski, herbu Leliwa. M.*

Młacki, herbu Prus III.

Mleczko, herbu Doliwa, na Litwie.

Mleczko, herbu Kerczak, niegdy w województwie Podlaskiem.

Mleczkowski na Mazowszu.

Mlecki, herbu Dołęga, pierwotnie w Płockiem, później w księztwie Warmińskiem, z kąd Zygmunt był pułkownikiem w wojsku polskiem.

Mładanowicz, gubernator Humania, podczas zdobycia tego miasta przez Gontę w r. 1768, zabity z całą rodziną od podburzonego Kozactwa. M.

Miaszkowski, herbu Leliwa.

Mlochowski, herbu Bolina.

Młocki, herbu Prawdziec. Jędrzej, starosta Chetmicki, pułkownikował z nierównym mężstwem w wojnie Moskiewskiej i Szwedzkiej, w której też w zwycięskiej bitwie pod Kirchhofem r. 1605 dowodził prawym skrzydłem; zaco na zalecenie hetmana Chodkiewicza odebrał nagrodę od Rzeczypospolitej. Pomędzy innemi zostawił pamiętkę po sobie fundacyą XX. Bernardynów w Orszy. Z potomków jego, piastowało kilka-

nastu wysokie urzęda w ziemi Ciechanowskiej i Zakroczymskiej. — Józef, starosta Zakroczymski erygował klasztor XX. Kapucynów w Płocku r. 1757, zbudował oraz tamże wspomniały kościół z muru, M.

Młocki, herbu Prus III, w ziemi Czerskiej.

Młoczkowska Zuzanna, klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie zapisała w r. 1701 fundusz 600 złp. M.

Młodawski, herbu Murdelio.

Młodecki, herbu Półkozic.

Młodkowski, herbu Leliwa.

Młodnicki, herbu Korwin.

Młodyński, herbu Lubicz.

Młodzianowski, herbu Dąbrowa-Tomasz, w zakonie Jezuitów jaśniał wielkimi naukami i świętobliwem życiem. W młodym wieku zaraz po skończeniu nauk, udał się w podróż misyjną do Persyi, z kąd po zwiedzeniu ziemi świętej w kilka lat powróciwszy do ojczyzny, objął katedrę teologiczną, na której przy czynności kaznodziejskiej zyskał rozgłos nadzwyczajny. W przykładowym ubóstwie zakonnym trwając lat wiele, napisał dzieł kilkanaście treści teologicznej i filozoficznej; życie świętobliwe zakończył w Olbromiu r. 1686. — Andrzej, podobnie Jezuita, napisał życie i męczeństwo błogosławionego Jozafata Kuncewicza arcybiskupa Połockiego, ozdobiwszy je 40ma obrazami na miedzi rznietymi. M.

Młodziejowski, herbu Korab. — Andrzej Stanisław, biskup Poznański, kanclerz wielki koronny; † 1780. M

Młodziejowski, herbu Słepowron. Jacek, podskarbi nadworny koronny, starosta Krzeczowski i Piasecki, niespracowany w usługach kraju.

Młozewski, herbu Nowina.

Młozowski Sambor, chwalony swoich czasów z prac poetycznych. M.

Młozewski, dziedziczył na Wołyniu.

Młyniecki Szymon, kanonik i oficyał Wileński 1673.

Młynkowski, herbu Abdank.

Młyński, posesyonat w Raciążkim. M*

Mnichowski, herbu Lis. Jakób, opat Jędrzejowski r. 1496, zapisał temu klasztorowi dobra swoje dziedziczne.

Mnichowski, herbu Słepowron.

Mniewski, herbu Jastrzębiec.

Mniewski, herbu Odrowąż.

Mniewski, herbu Ogończyk, dóm bogaty w ludzi rycerskich, z którego Jan, słynął z odwagi za Kazimierza Wielkiego, Paweł i Jakób za Władysława Warneńczyka; ostatni poległ w wojnie z Turkami. Jędrzej zaprawiwszy się w sztuce wojennej na Węgrzech i w Niemczech, walczył następnie w ojczyźnie z chwałą imienia swego. Waleryan i Stanisław bracia rodzeni, długi szereg lat spędzili w obozach.

Mniewski, w wojnie r. 1794 zdobył szturmem miasto Bydgoszcz na Prusakach. M

M n i e s z e c h.

Opis herbu.

W polu czerwonym są siedm piór strusich czarnych jakoby pawi ogón roztoczonych, toż i na hełmie w koronie podobnie tyłoż piór strusich. Ow herb wniósł do Polski z Czech Mikołaj Wandaliu z Wielkich Kończyc, który widząc jawną niechęć ku sobie Fer-

dynanda króla Czeskiego, wyjechał do Polski, gdzie od Zygmunta I. mile przyjęty tamże zamieszkał, pojąwszy w małżeństwo Barbę Kamieniecką, kasztelanę Sanocką. Od służywszy się nowej swej ojczyźnie znamieni-

temi czynnemi, zakończył życie w r. 1553 na zamku Krakowskim, którego był burgrabią. I jego potomków zajmowało wielu krzesła senatorskie, z pomiędzy których Jerzy, wojewoda Sandomierski administrator żup Ruskich i ekonomii Samborskiej, fundował klasztor XX. Dominikanów w Samborze i XX. Bernardynów we Lwowie; przyczynił się oraz wiele do podniesienia kolegium Jezuitów we Lwowie, wyliczywszy na to 10.000 złp. Życie pełne zdarzeń politycznych zakończył w Sanoku r. 1613. Jego to córka Maranna z Tarłowej, poszła za mąż za Dymitra Samozwańca, który kosztem teścia i posiłkami polskimi owdładnął tron Moskiewski r. 1606. Stanisław Bonifacy, starosta Lwowski i Gliniański, wielki Ormianów Lwowskich benefaktor, wiele się przykładał do fundacyi Karmelitów Lwowskich, założywszy równocześnie monastyr Bazyliańek w Słowicie; † 1645. Franciszek Bernard, kasztelan Sądecki, starosta Sanocki, dawszy dowody rozsądku i mężstwa w wielu okazyach, posiadał niezwykle zaufanie królów Zygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimierza, z których pierwszy udarował go drogocennym medalem własnej roboty w kamieniu rytym; † 1661.— Jerzy, wojewoda Wołyński starosta Sanocki, fundował XX. Bernardynów w Dukli; † 1693. Józef Antoni, kasztelan Krakowski, marszałek wielki koronny, przyczynił się do odbudowania konwentu XX. Reformatów w Wieliczce po spaleniu tegoż r. 1718. Jako senator wielce gorliwy o dobro kraju, posiadał poważanie swego monarchy; także car Piotr Wielki będąc w Polsce, szacował go dla piękných jego przymiotów, nazywając go przy każdym widzeniu się swoim swatem; † 1747. Jan Karol, generał-leitnant kawalerji Rzeczypospolitej za panowania Augusta III., posłował do Turcyi w celu upomnienia się o ściślejsze wykonanie warunków traktatu Karłowickiego, i wyrobienie swobód dla kupców polskich; † 1759. Jerzy August, kasztelan Krakowski, sławiony jako osobliwszy obrońca praw i swobód krajowych podczas konfe-

deracyi Barskiej, fundował w Dukli Panny Miłosierne i księży Missyonarzów; umarł tamże roku 1778. Michał Jerzy, marszałek wielki koronny, złożył tę godność na sejmie Grodzieńskim w r. 1793, nie chcąc należeć do konfederacyi Tarnogrodzkiej; † 1806.— Tęgo małżonka Urszula Marya ordynatówna Zamojska, sławiona z czynów miłosierdzia dla ubogich i poddanych swoich, zasłużyła się ludzkości z zaprowadzenia szczepienia opsy w kraju; † 1816. M.

Mniszek, herbu Ogończyk. Stanisław, odbył podróż missyjną do Persyi, z kąd powróciwszy zawiadował godność rektora w Barze r. 1656.

Mniszek, herbu Poraj. Piotr, pisarz ziemski Przemyski, fundował tamże klasztor XX. Bonifratrów; † 1673.— Jan, starosta Lwowski, fundował klasztor XX. Karmelitów w Lublinie r. 1680. M.

Mniszewski, herbu Grzymała.

Mniszewski, herbu Kościeszka.

Mniszewski, herbu Lubicz. Wacław, przepędziwszy znaczną część wieku w służbie wojennej, osiadł na Wołyniu.

Mniszkowski, herbu Drzewica, dziedziczył niegdy w województwie Bełzkiem.

Mochowski, pierwotnie w Wielkiej Polsce.

Mocki Jerzy, proboszcz kolegiaty Żółkiewskiej r. 1728, zapisał kolegiacie 200 złp. na utrzymanie dzwonnika, któryby co wieczór dzwonił na cmentarzu za konających, i umarłych. M.

Moczalski, na Podlasiu.

Moczarski, herbu Łada. Mikołaj, pamiętny z dzielności pułkownik Kozaków Lisowczyków, wstąpił się zwycięzctwy nad Moskalami i Szwedami; w bitwie pod Kumejkami atoli, odniósł rany śmiertelne. Zasługi jego wynagrodziła Rzeczpospolita sukcesorom zapłatą znacznej sumy r. 1641.

Moczarski, herbu Trzywdar.

Modlibowski, herbu Drya. Bartłomiej, kasztelan Braclawski, stateczny w obronie kraju przeciw Tatarom, zacieklszy się razu pewnego za najezdnikami, i od tych obkoczony, przy ostrzeliwaniu się gdy mu kul zabrakło, zębem sobie wybitym nabił rusznicę i wystrzałem położył trupem najprzedszego dowódcę, czém dziec najezdnicza przerażona, pierzchnęła z placu, zostawiając zwycięztwo nieustraszonemu Sarmacie.

Modliński, herbu Tępa podkowa.

Modliszewski, herbu Łabędź. Mikołaj, odbywszy daleką podróż do Indyi, po powrocie swoim do ojczyzny sprawował urzęda poselskie na sejmach i trybunałach. M.

Modliszewski, herbu Ostoja.

Modliszewski, herbu Rawicz. M*

Modliszewski, herbu Topor. Gabriel, komornik królewski był swoich czasów szermierzem tak zręcznym, że pieniądz drobny położony na głowie chłopca, ścinał pałaszem bez uszkodzenia włosów. M.

Modliszewski Stefan, fundował XX Reformatów w Koninie r. 1631. M.

Modlski, herbu Nałęcz. M.*

Modniewicz Jan, Poznańczyk, pisał wiersze łacińskie r. 1640. M.

Modrzejowski, herbu Ostoja na Rusi. Krzysztof, wojski Halicki; Jędrzej, w zakonie Jezuitów; biegły w wielu językach, umarł we Lwowie r. 1632.

Modrzejowski, herbu Pawęza. M*

Modrzejowski, podczaszy Sieradzki czynny podczas pamiętnej wyprawy Jana Sobieskiego pod Chocim, w utarcze przed samą bitwą poległ na polu sławy. Inny tego nazwiska, doświadczony wojownik w czasie wojny Tureckiej z Austryą, porzuciwszy zagrodę swoją, pospieszył pod sztandary króla Sobieskiego, z którym pociągnął pod Wiedeń, gdzie z garstką dobranych hussarzy pierwszy uderzył na nieprzyjaciela. Wśród czynów mężstwa poległ na polu sławy dnia 12

Września 1683 r. Drugi zginął w tejże wyprawie pod Koszycami na Węgrzech. M.

Modrzewski, herbu Grzymała.

Modrzewski, herbu Jelita. Jeden z tego domu rotmistrz królewski; poległ w wojnie Inflantskiej r. 1561.

Modrzewski, herbu Rogala. M.*

Modrzewski, herbu Rola. Jędrzej, podskarbi nadworny koronny i starosta Przemyski, w wojnach Władysława IV. hojnie szafował fortuny i zdrowia dla zagrożonej ojczyzny.

Modrzewski Andrzej Fritzius, sekretarz Zygmunta Augusta, wydał ważne dzieło: *O poprawie Rzeczypospolitej*, niemniej wiele innych pism uczonych. Należał także do pamiętnego poselswa do Rzymu względem umówienia niektórych punktów dotyczących się kościoła polskiego. Jako sławny mówca i polityk, prowadził też pamiętny spór z Orzechowskim. M.

Modrzewski, żołnierz doświadczony odwagi, w wojnie Szwedzkiej r. 1656. wysłany od Lanckorońskiego hetmana na zwiaady Szwedów pod Wiśniczem, spotkawszy straż przednią nieprzyjacielską, pomimo czczupłych sił swoich uderzył śmiało na takową, czém dał sposobność wojsku postępującemu do przygotowania się do boju. M.

Modrzyński, herbu Grzymała. M*

Modrzyński, herbu Jastrzębiec na Rusi, gdzie Konstanty piastował urząd chorążego Grabowieckiego.

Modzela, obacz **Bończa**.

Modzelewski, herbu Bończa. M.*

Modzelowski, herbu Pawęza albo Herburt. Czterech głosowało na elekcyi Stanisława Augusta. Zacharyasz, wydał życia niektórych Jezuitów świątobliwych roku 1703. M.

Modzelewska Antonina z Cyrynów na Wołyniu, obdarzona rzadkim darem rymo-

tworstwa, posiadająca oraz obszerne wiadomości literatury ojczystej, pisała wierszem i prozą z ujmującą prostotą i gładkością. M.

Mogilnicki, herbu Korczak. Aleksander, kanonik Łucki sekretarz królewski, wydał kilka dzieł przygodnych.

Mogilnicki, herbu Lubicz w ziemi Ruskiej. Józef, pisarz grodzki Lwowski i sędzia kapturowy r. 1733.

Mogilnicki Józef, starosta Nieszawski, pisał dzieje bezkrólowia po Augusto II.; drugi tego nazwiska zginął w bitwie pod Chocimem r. 1621. M.

M o g i ł a.

Opis herbu.

W tarczy pola czarnego ma być mogiła kwadratowa, z której wystają trzy krzyże, dwa po bokach, a trzeci ze środka, na hełmie zaś pięć piór strusich.

Tym herbem pieczętują się: Andruszkiewicz, Bielewicz, Bogdanowicz, Dow-

gird, Monstwil, Solouch, Stankiewicz, Wysocki i Zodejko. Inni zaś, t. j. Bychowicz używa tylko dwóch krzyżów (jeden po wierzchu a drugi u spodu mogiły), Ciechanowicz zaś jednego tylko krzyża na wierzchu, Słeporodowej naostatek miasto krzyża strzałę ostrzem do góry wzniesioną między dwiema kopiami z porościami, przez którą belka znak krzyża przedstawia.

M o h y ł a.

Opis herbu. W polu czerwonym tarczy są dwie szable na krzyż rękojeściami u góry ułożono, końce zaś mają znak krzyża na sobie. Dóm Mohylów wywodzi swój początek od Muciuszów Rzymianów, z których

jeden przeniósłszy się do Grecji jeszcze za panowania Konstantyna Wielkiego, tam się rozplenił, zajmując oraz wysoko stanowisko w tej nowej ojczyźnie. Mohylów zaś nazwisko miało ztąd urosnąć: że jeden z tego domu wielki wojownik zastaniający brzegi

Dunaju od nacisku nieprzyjaciół, takowe gestemi mogiłami trupów obsypał. Jan Mohyla, dzielnością rycerską wstawiony na Węgrzech pod Huniadesem, pozyskał przyjaźń tego sławnego męża, i otrzymał administrację prowincyi Wołoskiej. Jeremi, syn jego gospodar tej krainy, otrzymał pierwszy indygenat w Polsce r. 1503, którego też cztery córki poszły za mąż za panów polskich. Synowie jego Konstanty, rugowany z gospodarstwa od Tomszy r. 1612, osiadłszy w Polsce z siostrą swoją, świadczył wiele dobrodziejstw dla kościoła Kamienieckiego; drugi Aleksander zgromił przeważnie rebelizujących Multańczyków. Jerzy, metropolita Multański otrzymał także indygenat w Polsce r. 1596. Piotr, metropolita Kijowski, archimandryta Peczerski, zrestaurował kościół św. Zofii i obostrzył karność duchowieństwa Ruskiego. Pomędzy pracami jego ważne zajmuje miejsce: *Wyznanie kościoła wschodniego*, w którym stara się ochronić Rusinów od zarazy błędów Kalwińskich, które się w ówczas rozszerzać zaczęły. Jego staraniem i nakładem stanęły też szkoły w Kijowie, które Władysław IV. osobliwem przywilejem potwierdził. W młodym wieku traktował on wojskowo; w rozprawie Chocimskiej walczył też z chwałą niemącą. Mojżesz niestatecznością Multańczyków od rządów odsunięty, osiadł na Rusi w dziedzicznych dobrach Wielkich oczoch.

Mojaczewski, pismo się z Olbrachcic. M.*

Mojecki, herbu Brodzie. Wacław, domownik Rozrażewskiego biskupa Kujawskiego, wydał dzieło: O okrucieństwie, mordach i zabobonach Żydowskich. — Przecław, napisał żywot ś. Kunegundy r. 1611. M.

Mojslawski Paweł, rotmistrz Kozaków Lisowczyków, w wojnie z Turkami w r. 1621 przybył hetmanowi Chodkiewiczowi w pomoc pod Chocim, a w następnym roku zaś zapędzał się zwycięzko w Niemczech aż po Ren. M.

Mokien Jan, nobilitowany r. 1790. M*

Mokłek, herbu Grabie. Stanisław, podczaszy Nowogrodzki r. 1648.

Mokosiej, herbu Wukry. Wańko, Litwin przyjął pierwszy chrzest ś. obrządkiem ruskim; będąc starostą Wołyńskim i Krzemienieckim, staczał z Tatarami walki zwycięskie. Stańko, syn jego, nacierając mężnie na dzicz Tatarską zacięła aż pod Kijów, poległ śmiercią obrońcy kraju. Michał, zginął w boju z Turkami pod Warną. Gabryel, fundował na zamku Krzemienieckim cerkiew ruską. Jego syn Denis, starosta Krzemieniecki, otrzymał za odstąpienie praw do Krzemieńca, inne nadania od Kazimierza Jagiellończyka. Od niego wzięli też swój początek Denissowie.

Mokronowski, herbu Bogorya. — Andrzej, generał-inspektor kawaleryi auroamentu cudzoziemskiego, nakoniec wojewoda Mazowiecki; jego życie przedstawia piękny przykład cnót obywatelskich; † 1784. Stanisław, generał-leitnant wojsk polskich; tego poświęcenie się dla dobra kraju było prawie bez granic, jakoż dopełnił życzenia króla i narodu, który go w chwili rozpaczycza wodza przywołał; † 1821. M.

Mokrski, herbu Jelita, dóm starożytny w Polsce, z którego Piotr z Mokrka był kasztelanem Sandomierskim roku 1329. Floryan, syn tegoż biskup Krakowski, obwarował Będzcin i Iłżę miasta wystawione na napady nieprzyjacielskie; w Będzcinie

zmurował nadto zamek obronny; posłował nareszcie do Węgier w celu zaproszenia po śmierci Kazimierza W. na tron Ludwika; † 1378. Mikołaj, porucznik pancerny zginął w wojnie z Kozakami.

Mokrzański, herbu Brochwicz.

Mokrzecki Teofil, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Mokrzycki, w Braclawskim. M.*

Molenda, herbu Gryf.

Moller Bogumił Jan, Gdańszczanin, znakomity filozof, napisał kilka dzieł naukowych; 1622. M.

Molski, herbu Korab.

Molski, herbu Nałęcz. Wojciech, poległ w nieszczęśliwej bitwie pod Batowem. Jan, komendant zamku Podhajckiego, zginął w obronie tegoż przed Kozakami.

Molski, herbu Prawdzie. Jeden z tego domu z Płockiego, otrzymał za położone zasługi dobra w Starodubowskiem powiecie.

Molski Marcin, pułkownik wojsk polskich, dał się poznać jako poeta przez gładki tek wiersza swego i łatwe zastosowanie do każdej okoliczności; † 1822. M.

Molodecki, rękodajny hetmana polnego Lubomirskiego, w bitwie pod Chocimem r. 1621 dał dowody głośnej waleczności. M.

Monezak, w Mińskim województwie.

Moneta, nobilitowany r. 1775. M.*

Mongiako, na Litwie.

Mongird, herbu Wadwicz. M.*

Moniuszko, na Mazowszu.

Monkiewicz, herbu Lubicz.

Monkowiec Jan, zapisał klasztorowi XX. Karmelitów w Brześciu Litewskim fundusz 8000 złp. r. 1754. M.

Monstefor, nobilitowany r. 1768. M*

Monstold, herbu Łabędź.

Monstwij, herbu Dołęga. M.*

Monstwil, heru Mogiła.

Montelupi de Marya Sebastian, zasłużony na dworze królewskim, otrzymał

indygenat r. 1613. Waleryan, wydał wiersz pochwalny na powrót Zygmunta III. z alegorycznymi obrazami. Tych potomkowie przybrali później nawę Wilczogórskich.

Montigaiło, herbu Korzobog. Montigaiło Budold, w r. 1401 z innymi Litwinami zawarł z Polską przymierze wieczne.

Montigerd albo **Mongerd**, herbu Wadwicz.

Montowt, herbu Pobóg z tą odmianą, że na hełmie kładą pięć piór strusich. Jurgi, był wojewodą Kijowskim r. 1503.

Montreorski, poległ przy odsieczy Wiednia r. 1683. M.

Montrym, herbu Syrokomla. Kazimierz, mąż uczony pisał stylem gładkim, podróżował oraz jako goniec do Moskwy roku 1607.

Montwid, herbu Leliwa. M.*

M o r a.

Opis herbu.

Wtarczy pola czerwonego ma być głowa murzynka po ramiona, w prawą stronę obrócona, z obwiązką nad czołem, a na hełmie trzy piór strusich. Pochodzenie tego herbu nie jest wiadome; jedni utrzymują, że został

nabyty w Polsce, drudzy zaś że przyniesiony z zagranicy. Pieczętują się nim: Grzymała, Kozuba, Korytowski, Mieszkowski, Morenda, Murysson, Nietyxa, Sławski, Szorc, Żwan.

Moraczewski, herbu Cholewa. — Józef i Szymon, podpisali elekcję Stanisława Augusta. M.

Moraczewski Jędrzej, Wielkopolanin, autor dzieła „Dzieje Rzeczypospolitej polskiej“ i wielu innych prac naukowych, zakończył życie 1855 r. M.

Moranti, nobilitowany r. 1768. M.*

Moraniecki, herbu Bończa, pocho-

dzi od Fredrów, od dóbr Morańca atoli Moranieckim nazwany.

Morawicki, herbu Jelita.

Morawicki, herbu Topor, jeden dóm z Tęczynskimi, od Morawicy atoli, dóbr działem wziętych, Morawickim przzwany. Jan, za panowania Stefana Batorego wstąpił się z czynów mężstwa i odwagi. Stanisław, mąż zawołanej waleczności, spędził niemal całe życie w obozach; † 1618.

Morawiec, herbu Ogończyk. Mikołaj, w bitwie pod Grunwaldem r. 1410 piastował chorągiew królewską nadworną, gdzie też na Krzyżakach zdobył chorągiew ś. Jana. Łukasz, w r. 1508 pod Łuckiem napadnięty tylko w 200 ludzi od wielkiej gromady Tatarów, nie tylko dał mężny odpór, ale uścieliwszy pole 500 trupami nieprzyjacielskimi, resztę do ucieczki zmusił. Jędrzejowi, mężowi rycerskiemu zmarłemu w roku 1616, wystawił brat jego Marcin, starosta Lwowski nadgrobek w Bieczu. Jerzy, poległ w bitwie z Kozakami pod Starczem.

Morawski, herbu Dąbrowa. Jan, mąż wielce uczony, przeto ozdoba i zaszczytem zakonu Jezuitów uznany, z woli Jana III. wyznaczony na dysputę publiczną z innowiercami, przekonał ich o prawdzie wiary katolickiej. Wydawszy kilkanaście dzieł religijno-moralnych, życie pełne przykładu zakończył r. 1700. — Wincenty, Franciszkan, kapłan zasłużony w swym zakonie z pism religijnych. Karol, generał w sztabie Napoleona I, za położone zasługi ozdobiony orderami: ś. Stanisława, Lwa złotego Bawarskiego, krzyża wojskowego polskiego i legii honorowej. Jan, przewodzca Konfederatów Barskich w Poznańskim, mąż siły nadzwyczajnej i wielce odważny, wstąpił się w utarczkach z Kozakami, których zwykł był porywać nocą na czatach, od tego też przzwany Zmorą. Franciszek, pułkownik wojsk polskich i wierszopis znakomity, napisał wiele zajmujących bajek, w których przebija moralność zdrowa, czystość mowy i dowcip z wesołością; † 1829. M.

Morawski, herbu Nałęcz z tą odmianą, że Nałęcz jest nie związany, jak u Dzierżycrajów i Czarnkowskich, z którymi pochodzi z jednego gniazda. Adam, staroście Gniewkowski, poległ w bitwie pod Konieczpolem. — Jan, kanonik Gnieźnieński, wydał kazania sejmowe r. 1738. M.

Mordas Stanisław, Litwin, za Kazimierza Jagiellończyka piastował godność starosty Kowieńskiego.

Morelli, nobilitowany r. 1775. M.*

Morenda, herbu Mora. Gabryel, J. U. D. i audytor biskupów Krakowskich; † 1644.

Mormiło, herbu Piatyr. Daniel, Konstanty i Roman, ludzie rycerscy, wstawili się walecznością w bitwie pod Chmielnikiem.

Morochowski, herbu Korczak z tą odmianą, że w tarczy powinny być trzy wręby, z których pierwszy od góry jest większy, drugi mniejszy, a trzeci jeszcze mniejszy, a nad nimi krzyż złoty. Joachim, władca Włodzimierski i Brzeski, wielbiony swoich czasów z umiarkowania i gorliwości o unję świętą; z prac jego zasługuje na szczególną uwagę: *Życie ś. Ignacego patryarchy Carogrodzkiego*, i *Żywot bł. Jozafata Kuncewicza arcybiskupa Połockiego*. Elias, rodem Rusin, sekretarz królewski, pracujący gorliwie w utrwaleniu jedności kościoła, wydał dzieło: *Utalenie uszczypliwego lamentu cerkwi wschodniej* r. 1612.

Morolski Jan Dominik, w Krakowie w r. 1628, zasłużył na wspomnienie dla czułych rymów swoich. M.

Morowiński, miecznik Przemyski r. 1667.

Morowski, setnik załogi Kamienieckiej, w r. 1651 dał mężny odpór Kozakom pod Dzedząłym. M.

Mcrez Piotr, nobilitowany r. 1676.

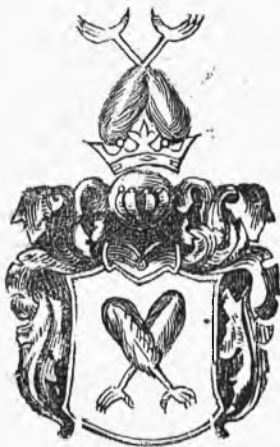
Morski, herbu Jastrzębiec.

Morski, herbu Topor. Stanisław, chwalony z poświęceń dla ojczyzny, dla której nie żałował ani zdrowia ani fortuny, posługując to na sejmy, to na trybunały, a bijąc się dzielnie w wojnach Inflantskich i Moskiewskich. — Jerzy, kanonik Krakowski, przyłożył się nie mało do zbudowania kolegium ś. Anny w Krakowie. — Aleksander, wydał dzieło pod tytułem: *Zodyak kawalerski* r. 1730. M.

Morsztyn, herbu Leliwa, dóm przybyły do Polski z Niemiec z nad Renu, gdzie się zwał Mondszternem. Pierwszy, o którym wzmianka, był rachmistrzem żup Wielickich r. 1581. Stefan, starosta Kowalski, wstawił się w wojsku cesarskiem, mianowicie w bitwach z Turkami pod Piotrowaradynem, Belgradem i Temeszwarem r. 1716 i 1717. Władysław, podobnie starosta Kowalski, mąż w trybunałach i na wojnach wielkiego serca; w bitwie z Tatarami pod Batowem dostał się do niewoli, zkąd sobie i innym towarzyszom wolność wykupił; † 1689. — Michał, syn jego, poległ w bitwie pod Wiedniem r. 1683. Stanisław, najprzód chorąży Zatorski, potem kasztelan Czerski, dalej wojewoda Mazowiecki i wojewoda Sandomierski, wstawił się w akcyach pod Cudnowem i Chocimem, kędy pierwszy na wał idąc, ciężko został raniony; dalej pod Żórawnem i Strzygoniem. — Jędrzej, referendarz nakoniec podskarbi wielki koronny, posłował do Francji, do Rzeszy niemieckiej i do Rzymu; między innymi fundował w Warszawie XX. Bonifratrów, wystawiwszy im kościół i klasztor znacznym kosztem. Wyrachowując się ze swego urzędu, wykazał najlepszy porządek skarbu, nadto 60.000 wydane z własnej szkatuły na potrzeby ojczyzny, które Rzeczypospolitej darował. Król Jan Kazimierz szacując go wielce, wybrał go też egzekutorem swego testamentu. Przetłóżył oraz kilka dramatów z francuzkiego na język polski, które w 150 lat później znalazły swoich wielbicieli. Syn jego zamieszkały we

Francyi, a przezwany od dóbr tam posiadanych Comte de Chatenville, zostawszy generałem, poległ podczas oblężenia miasta Namur. — Teresa Izabela, wojewodzianka Sandomierska z Oborskiej, celując swoich czasów z urody ciała i ukształcenia umysłu, ściągnęła na się uwagę nawet jednej osoby ukoronowanej, która słysząc o jej wybornych przymiotach, pragnęła ją poznać; skromna atoli dziewica żadną miarą nie dała się do tego nakłonić, a trwając statecznie w pannieńskiej czystości i enotach domowych, w wieku 18tym życia swego przeniosła się do wieczności r. 1698. M.

M o r t ę s k i.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwie orle nogi na krzyż złożone, pazurami na dół, na hełmie także dwie nogi, tylko że pazurami do góry obrócone. Ludwik z Mortęga był kasztelanem, a potem też wojewodą Chełmińskim w roku

1479; tego potomkowie piastowali długi szereg lat wysokie godności w ziemi Pomorskiej. Magdalena, wojewodzianka Chełmińska, wstąpiwszy do zakonu Panien Benedyktyn w Chełmnie, jako ksieni przyczyniła się do fundacyi podobnych klasztorów w Nieświeżu, Lwowie, Jarosławiu, Poznaniu i Sandomierzu. Wielce świętobliwa i miłosierna, wspierała hojnemi jałmużnami ubogich, za poddanych zaś klasztornych płaciła podatki, którym też przy zgonie roku 1631 wszystkie zaległości darowała.

Moruński Jan i Jakób, zasłużeni

z czynów wojennych, nobilitowani konstytucją sejmu 1662 r.

Morykoni, dóm włoski, mający herb własny (w tarczy przedzielonej wzdłuż znajdują się po prawej stronie niby cztery rzeki faliste (Unda Marina), a nad temi na hełmie pies wystający z korony; po lewej stronie orzeł czarny z rozpiętymi skrzydłami i nogami w polu srebrnym, głową w prawą stronę tarczy obrócony z koroną na głowie a pasem niebieskim przez piersi, na którym są trzy gwiazdy złote, na hełmie zaś murzynek po ramiona w prawą stronę skierowany, którego głowa białą bindą jest przepasana). Fredryan Morykoni przybył do Polski za Jana Kazimierza, zasłużywszy się w potrzebie kraju, mianowicie gdy na zapłatę wojska Litewskiego znaczne sumy pożyczyl, udarował Michał Wiśniowiecki synów jego Scypiona i Jana Karola indygenatem co potem Jan III. na sejmie koronacyjnym potwierdził. Kilku z tegoż domu piastowali znaczne urzęda w powiecie Wilkomińskim.

Morze, niegdy w ziemi Liwskiej. — Jakóba zasługi wojenne wspomina zaszczytnie konstytucya roku 1635. Bartłomiej, podwojewodzi Liwski, obrany od sejmu roku 1647 do rewizyi ksiąg grodzkich.

Morzowski Stefan, rotmistrz chorągwi pancernej w r. 1658, pod wodzą sławnego Czarnieckiego walczył zaszczytnie ze Szwedami.

Morzycki Marcin, Benedyktyn, opat Trocki r. 1637.

Mosakowski, herbu Jastrzębiec. Sebastian, niegdy chorąży Trembowelski. M.

Mosalski, herbu Ostoja.

Mościbrocki, w małej Polsce.

Mościcki, herbu Słepowron. — Maciej, nauczyciel Starowolskiego w akademii Krakowskiej, zostawił kilka dzieł poetycznych; umarł w czasie powietrza r. 1623. Jan, zapisał klasztorowi OO. Augustianów w Krakowie 1000 złr. na dobrach Jankowic r. 1752. M.

Mościcki Melchior, rodem z Mościsk w ziemi Przemyskiej, Dominikan i sławny za Zygmunta Augusta i Stefana Batorego kaznodzieja, którego wymowa kruszyła nawet najtwardsze dusze. Sprawując kilkakrotnie urząd prowincyała zakonu swego, dzwignął wiele klasztorów, w których karność surowo wglądał; przestawając na małym nie szukał godności i dostojenstw, nieprzyjął zatem ofiarowane sobie biskupstwo Przymyskie a potem Lwowskie, mówiąc: „wolę być ostatnim Dominikanem, jak szlachty polskiej kucharzem“. † 1591. — Trzech innych tego nazwiska było jeszcze w tym zakonie, z których Mikołaj, brat poprzedzającego Melchiora, podobnie Dominikan i wielki kaznodzieja, filozofii i teologii nauczyciel przy akademii Krakowskiej, był tak zawołanym spowiednikiem, iż lud do niego tłumnie się cisnął, a każdy z tém chciał się pochwalić, że się przed X. Mikołajem spowiadał. Wydał oraz kilka dzieł religijnych w czystej polszczyźnie. Michał, profesor filozofii w Wilnie, pracował gorliwie około unii ś.; i Wojciech, przełożony klasztoru Swidnickiego na Szlązku, pamiętny z obrony miasta przed wojskiem husyckim. M.

Mościński, herbu Łodzia. Jędrzej wojski Inowrocławski poseł na sejm r. 1629, z kąd wybrany był na trybunał Radomski.

Mościsz, herbu Ostoja. M*

Mosiewicz, herbu Topacz z tą odmianą, że w środku rozciągniętego skrzydła wisi od niego krzyż kawalerski. Aleksander Jan, wojewoda Mściśławski r. 1640, traktował z chwałą w różnych sprawach kraju.

Mosiężkowski Adam, kantor i or-

ganista krakowski za panowania Zygmunta III, słynął z śpiewu kościelnego. M.

Moskorzewski, herbu Pilawa. — Janusz, wojewoda Krakowski w r. 1239., w imieniu Bolesława Wstydlwego postował do Węgier, gdzie umówił małżeństwo swego monarchy z Kingą (Kunegundą) królową Węgierską. Z późniejszych na podobnie wysokich godnościach senatorskich, wstąpił się Mikołaj, podkanclerzy koronny za Władysława Jagiełły wytrwaniem w obronie Wilna, oblężonego przez trzy miesiące przez Krzyżaków. — Hieronim, znakomity poeta, posiadał także umiejętność lekarską osobliwie w chorobach oczu; będąc w nieokręślonem prawie poszanowaniu, i otrzymawszy zaszczyt nazwy Euzebiusza polskiego, zakończył życie odszczególniające się dobrmi uczynkami r. 1625. Marcin, Karmelita, pisał podobnie wiersze w różnych materyach. M.

Mostowski, herbu Dołęga pierwotnie w województwie Płockim, gdzie przez długi szereg lat znakomite urzęda zajmował. Tadeusz, wydawał za Stanisława Augusta pierwszą gazetę w Warszawie, jakoteż zebrał i wydał drukiem znaczniejszych autorów polskich. Elżbieta, zbudowała w Prasznyszczu w ziemi Ciechanowskiej kościół pp. Bernardynek r. 1615. Anna z Radziwiłłów, zbogaciła literaturę ojczystą kilkoma oryginalnymi powieściami. M.

Moszczenicki, w województwie Kijowskim, z kąd Waśko z Moszczenina podpisał list Władysława Jagiełły wydany dla Rusi r. 1420.

Moszczeński, herbu Łodzia. M.* — Jerzy, napisał wiersz na śmierć Piotra Opałńskiego pod tytułem Urania w Poznaniu r. 1624. Inny tego nazwiska rotmistrz wojsk polskich, w wyprawie Chocimskiej pod wodzą hetmana Chodkiewicza, odznaczył się z nieporównanej odwagi. M.

Moszczewski, na Rusi.

Moszczyński, herbu Grzymała.

Moszczyński, herbu Korab M.*

Moszczyński, herbu Nałęcz. Piotr z Moszczyzny, kasztelan Dobrzyński r. 1457. podpisał edykt Kazimierza III.

Moszkowski, w Lubelskiem. — Moszkowska Aleksandra, zapisała na dobrach Hołoskowicach 1500 złp. dla klasztoru Dominikanów w Tyśmienicy r. 1684. M.

Moszoro, szlachta Mołdawska mająca własny herb: w łarczy rycerz zbrojny z dobytym pałaszem na koniu czarnym. Z tych jeden założył na Bukowinie kolonię, zowiącą się dotąd Moszorówką; później przenieśli się na Podole i Pokucie. W r. 1816 weieleni zostali do Stanów Galicyjskich. — *Pam. X. Bar.*

Moszyński, herbu Łódzia, dóm starożytny biorący swój początek z Bnina, albowiem Maciej, wojewoda Poznański r. 1470, i Piotr, biskup Kujawski pisali się z Bnina. Maciej, darował Zygmuntovi Augustowi sumę 60.000 złp. które miał na dobrach królewskich zahypotekowaną. Jan, chorąży Sieradzki wstąpił się walecznością na wszystkich wojnach za panowania Zygmunta III., nie składając oręża prawie z siebie aż do śmierci, która nastąpiła roku 1620. Wacław, syn jego walcząc pod Koniecpolskim z dziecią Tatarską w pierwszym kwiecie wieku swego, bo dopiero 24 lat liczył, poległ śmiercią walecznego r. 1624.

Moszyński, herbu Nałęcz, pisze się z Moszna w województwie Lubelskim. Janisz, rotmistrz królewski zawołanego mężstwa, przy szturmie Smoleńska w obec Zygmunta III. pierwszy wskoczył na mury tej twierdzy; życie wstawione czynami wojennymi zakończył w r. 1638. Jan, walcząc w wojsku cesarskim, poległ w bitwie z Francuzami pod Alesandryą we Włoszech. Paweł także w szeregach wojsk cesarskich doszedłszy znacznego stopnia, w bitwie ze Szwedami pod Brzegą w głowę tak ciężko postrzelony, że wzrok postradał na zawsze. Jędrzej, woj-

ski Horodelski, gubernator ziemi Spizkiej, zaśluził się ojczyźnie w wielu okazyach. Jego dwaj synowie: Michał poległ w bitwie pod Chocimem, Stanisław zaś pod Parkanami.

Motowicz, ziemianin Wołyński.

Motowidło, herbu Prus I. M.* — Jan, pułkownik polski w bitwie pod Chocimem od Jana Sobieskiego przełożony nad hałastrą obozową, gdy takową zagrzawszy do boju prowadził odważnie na wały, zabity od kuli nieprzyjacielskiej. Samuel, dowódzca kozaków w tejże samej bitwie, pierwszy rozpoczął szturm do okopów, lecz obskoczony od émy Jańczarów, nie pierwszej poległ aż wystrzelał wszystkie strzały z sąjdu swego. W młodym wieku zabrany w niewolę, wytrwał takową 18 lat na okręcie Tureckim, aż nareszcie wybiwszy się z takowej, poległ w pierwszej wojnie.

Moykowski, herbu Jastrzębiec.

Moyki, herbu Jastrzębiec.

Mozer Piotr, major w wojsku Litewskiem r. 1674, dziedziczył w Kowieńskiem.

Mozerka, herbu Dąbrowa na Litwie.

Mozewski Aleksander, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

Mozeyko, herbu Łabędź na Żmudzi.

Mozgawski, herbu Gerald.

Mrocki, herbu Nałęcz. M.*

Mroczek, herbu Leszczyc.

Mroczek, herbu Nieczuja.

Mroczek, herbu Prus I z przydomkiem Pierzchała.

Mroczek, herbu Śreniawa.

Mroczkiewicz, nobilit. r. 1776. M.*

Mroczkowski, herbu Nałęcz. Jeden z tego domu w wojnie z Krzyżakami zdobył zamek Presmark.

Mroczkowski, herbu Prus III.

Mroczyński, herbu Drya.

Mrokowski, herbu Ślepowron, w ziemi Warszawskiej. Kilku stawało na elekcyach królów polskich. *Pod. f.*

Mroszkowski Marcin, Karmelita, pisał wiersze w różnych materyach i mowy kazalne. M.

Mrowiński, herbu Jelita. Maciej pisarz grodzki Wieluński, uchwałą sejmu naznaczony poborcą tej ziemi w r. 1601 — Jan rajca Krakowski w r. 1578, przyczynił się do uposażenia klasztoru ś. Katarzyny w Krakowie. M.

Mrozek, herbu Ostoja.

Mroziński, herbu Prus III. M* — Józef (urodzony w Koniuchach w obwodzie Brzezańskim w Galicyi), wstąpiwszy w młodym wieku do wojska polskiego, w ciągu 20to kilkuletniej służby doszedł do stopnia jenerała, odbywszy pod Napoleonem I. kampanią Pruską i Hiszpańską, i uczestnicząc zaszczytnie w 22 bitwach. Później dał się poznać z prac literackich; po między innemi wydał szacowne dziełko: Pierwsze zasady gramatyki języka polskiego, w którym rozwinął prawdziwe pojęcie naszej mowy. Życie zakończył w Warszawie r. 1839 w 55 wieku swego. M.

Mrozowicki, herbu Prus III. jednej dzielnicy z Witwińskimi. Aleksander, w wojnie Turéckiej dostał się do niewoli, z której wyszedłszy uczestniczył w boju z Tatarami, i tych pod Kijowem zbił na głowę; lecz tamże w krótkce obkoczony od przeważającej siły, poległ w nierównej walce. Daniel, wnuk jego, sławny żołnierz pod kniazim Rożyńskim, w wojnie Moskiewskiej w bitwie pod Mozajkiem zginął od postrzału działowego. Jakób, w wojnie Krzyżackiej walczył zaszczytnie, i aczkolwiek będąc małej postawy, zwalczył olbrzymiego Niemca, którego zabrał w niewolę i do Torunia przywiódł. Stanisław, zabity w walce pod Perejestawiem. Paweł, podstarości Trembo-

welski uchwałą sejmu 1635 r. do lustracyi dóbr, później komisarzem do granic od Wotoch wyznaczony. Jan, brat jego poległ pod Cecorą. Jerzy, pisarz Żydaczowski, a potem pisarz ziemski Halicki, jako komisarz sejmowy rozstrząsał szkody przez obóz pod Zbarażem poczynione. — Jan, stolnik Trembowelski, słynący z sprawiedliwości nieposzlakowanej, któremu Jan III. różne sprawy polecał, między innemi sąd z żydami Brodzkiemi r. 1687. M.

Mrozowski, dziedziczył w ziemi Wiskiej. M*

Mruczyński Jan, w młodych latach słynął w akademii Zamojskiej jako niezły poeta; później ze względu znakomitych czynów i surowej cnoty, którą w obyczajach i sprawach okazywał, doznawał względów i poważania Zygmunta Myszkowskiego, marszałka W. kor. Lubo zwykł był szydzić z dumy panów, i chytróści dworaków, wszelako dla swojej poczciwości był powszechnie kochanym; † 1640. M.

Mrzygłów, dawniej w księstwie Zatoskiém. M.*

Mrugaczewski Andrzej, akademik Krakowski r. 1751. M.

Mścichowski, niegdą w ziemi Wiskiej.

Mściszewski.

Opis herbu.

W polu błękitném jest księżyc biały niepełny jak na nowiu na dół rogami skierowany, pod nim strzała żelazcem prosto do góry wystająca, nad księżycem dwie gwiazdy, nad hełmem zaś i koroną pawia ogón, a na nim podobnie strzała jak w tarczy stercząca. Herb ten miał być na-

były w Kuszabach, gdy przodek domu tego pod noc przy gwiazdach natarł na nieprzyjaciela, i swoim towarzyszom utworował drogę do zwycięstwa. Tym herbem pieczętuje się tylko: Spegawski i Teszmar. — Wojciech Mściżewski służąc długo na dworze Zygmunta III, otrzymał pewne dobra prawem dożywotnem.

Mstowski, herbu Śreniawa. Rafał, kanonik Krakowski słynący z głębokich nauk i miłosierdzia dla ubogich, umarł 1576 r.

Msurowski, herbu Amadej.

Mszalski, jako amator wojny, przystał do Kozaków Lisowczyków idących r. 1620. na wyprawę Siedmiogrodzką, gdzie odznaczwszy się walecznością, powrócił z wielkimi bogactwy. M.

Mszanecki, niegdy w Krakowskiem.

Mszczuy, herbu Janina. M.*

Mszczuy, herbu Jastrzębiec. M.*

Muchański, herbu Gozdawa.

Mucharski, herbu Pogonia. M.

Mucharski Jakób, akademik Krakowski i rymopis, uwieńczony laurem poetyckim. W późnej starości wstąpił do stanu duchownego, w którym zakończył życie r. 1614. Jan, syn jego urodzon w Jarosławiu, doktor filozofii i medecyny, a biegły w sztuce lekarskiej, zawiadował urząd lekarza nadwornego króla Jana Kazimierza. Piotr, poeta za Władysława IV., uczył w wielu miejscach pamiętki znakomitych mężów, stawiając im nadgrobkę. M.

Muchliński, herbu Kotwicz. M.*

Muchowiecki, herbu Pobóg. — Samuel, zapisał dla księży Trynitarzów we Lwowie kapitał 30.000 złp. na wystawienie kościoła teraźniejszego parafialnego ś. Mikołaja r. 1745. Inny tego nazwiska walczył zaszczytnie w szeregach Kozaków Lisowczyków w Siedmiogrodzie. M.

Muczyński, dawniej w Grodzieńskiem. M.*

Mukański, herbu Prawdzic.

Müller Jan, nobilitowany r. 1790. M.*

Mulnier, nobilitowany r. 1775. M.*

Munkienbek, nobilitowany r. 1790. M.

Muraszko, Kozak odznaczony się zaciętą obroną Ładyżyna nad Bohem, nobilitowany r. 1659. M.*

Muratowicz Sefer, rodem Lwowianin, biegły w językach wschodnich, został wysłany do Persyi w celu zakupna drogich kamieni i wyrobów perskich dla Zygmunta III, gdzie przedstawiony u dworu, pozyskał względy Szacha Abasa tak dalece, że go ten monarcha prócz hojnego obdarzenia zaszczycił poleceniem pisemnem do króla Zygmunta, przez co zostały też odnowione związki dyplomatyczne i handlowe Polski z Persyą. Grzegorz, był tłumaczem króla Władysława IV. Wacław, doktor teologii ś. kanonik zakonu rycerskiego Krzyżaków, przełożony zakonu w Przeworsku, wydał opis tego zgromadzenia r. 1755. Franciszek Alojzy zostawił pisma poetyczne, które J. A. Załuski swoim kosztem dał drukować. Kajetan powróciwszy z Paryża, gdzie z polecenia arcybiskupa Myteńskiego i nuncjusza polskiego wyższe nauki pobierał, sprawował urząd kapelana nadwornego Stanisława Augusta króla polskiego. *Pam. X. B.*

Murawicki, herbu Kościeszka z tą odmianą, że strzała powinna być rozdarta bez krzyża albo jeliców.

Murawiec Paweł, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.*

M u r d e l i o.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest miesiąc złoty i niepełny do góry rogami zwrócony, pośród którego wystaje krzyż, a pod nim gwiazda; w hełmie zaś pół gryfa skrzydlatego w prawą stronę niby wyskakującego. Ów herb wniesiony został do Polski jeszcze za pano-

wania Jagiellonów przez pewnego Jerzego Karwata z Kroacyi, a że się odznaczył mężstwem niepospolitém, otrzymał w nagrodę wójtostwo we wsi Młodaszynie przy granicy Szląskiej, z kąd jego potomstwo nazwę Młodawskich przyjął. Ow Jerzy ucze-

stnicząc mężnie w wojnie Wołoskiej, poległ w lasach Bukowińskich r. 1497. Kasper rotmistrz i starosta Szmelsztyński w wojnie Inflanckiej wstawił się wielką walecznością; mianowicie w akcyach pod Apselem, Newlem i Liodenem. Pod Szmelsztynem zaś li tylko w 80 koni poraził na głowę siłę Moskiewską składającą się z 600 ludu jeźdnego a 400 pieszych, z których nadto 60 zabrał w niewolę, zabierając oraz nazad zamek Szmelsztyński, który na prędcie ufortyfikowawszy, bronił długo przeciw potędze nastawającej. Po wtargnieniu Stefana Batorego do Inflant, przyłączył się doń z rotą swoją, i siła jeszcze dokazywał. — Herbem Murdelio pieczętują się: Dyniatyński, Karwat, Kniaziewicz, Młodawski, Młodowski, Oskierka z tą odmianą, że księżyc jest na dół rogami obrócony, a na hełmie trzy piór strusich, Piotrowicz podobnie z odmianą, że gwiazda jest w pośrodku księżyca, a nad nią krzyż, na hełmie zaś trzy piór strusich, Snarski i Włodawski.

Murdenko Bazyli, paroch gr. kat. Kitajgrodzki na Ukrainie, podpisał manifest przeciw gwałtom przez rozuzdane kozactwo pod Żeleźniakiem popełnionych, wniesiony do ksiąg grodzkich województwa Kiiowskiego d. 22 grudnia 1768 r. M.

Murner Tomasz Franciszek, na początku XVI. wieku otrzymawszy wieniec teologiczny w akademii Krakowskiej, wykładał logikę Piotra Hiszpana. M.

M u r y s o n.

Opis herbu.

W tarczy w polu białém albo srebrném są trzy głowy murzyńskie, z których dwie podle siebie na górze, trzecia zaś pod niemi u dołu. Ów herb wniesiony do Polski z Brytanii przez Jakóba Murysona, któ-

ry na sejmie r. 1677 wykazał się szlachectwem Brytańskiem prowincyi Aberdeen. Synowie jego Wilhelm i Aleksander, służąc w wojsku koronném przez lat 20, za odznaczające czyny wojenne otrzymali indygenat na sejmie koronacyjnym r. 1676.

Murza, herbu Pelikan. Jędrzej, pokrewny hospodorów Wołoskich, był chorążym Mściśławskim.

Murzynowski, herbu Lubicz.

Murzynowski, herbu Ogończyk.

Murzyński Marcin, Lwowianin przeniósłszy się do Torunia, napisał tamże po polsku kronikę ziemi Pruskiej w r. 1582, dowodząc w niej, że Polacy byli panami całego pomorza Bałtyckiego. M.

Musiałowicz Kazimierz, profesor retoryki przy akademii Krakowskiej, pisał poema heroiczne dotąd wielce cenione; † 1707. M.

Muśnicki, herbu Przyjaciel.

Muszczyński Jan z Kurzelowa (Muscenius), mistrz filozofii i rektor akademii Krakowskiej r. 1632, oraz kanonik ś. Florian, pisał o skutkach zaćmień słońca i księżyca. M.

Muszyński Piotr, starosta Gliniański ukończył budowę kościoła tamecznego przez Mikołaja Potockiego rozpoczętą. Aleksander, zapisał na dobrach Barwaldzie

dla klasztoru OO. Augustynianów w Krakowie 2000 złp. r. 1767. M.

Mutykalski, herbu Leliwa.

Mutyna herb, obacz Drya.

Mycicki, niegdy w Krakowskiem.

Mycielski, herbu Dołęga, w Wielkiej Polsce, gdzie spowinowacony z najpierwszymi domami piastował znakomite godności do najnowszych czasów. — Krzysztof, sędzia ziemski i starosta Kolski, jako obrany komisarz związkowego rycerstwa Wielkopolskiego, podpisał pokój z Janem Kazimierzem. Maciej, pułkownikował zaszczytnie w bitwie pod Grochowem. Elżbieta, córka jego, wstąpiwszy do zakonu Sióstr Miłosierdzia w Poznaniu, oddawała się nieznużonej usłudze chorych, w którym to zajęciu się zakończyła życie w roku 1855, w 28 roku życia swego. M.

Mylius Jan, dozorca synów Jerzego Chodkiewicza kasztelana Wileńskiego, z którym długą podróż odbył po obcych krajach, pisał pochwały sławnych Polaków, szczególnie ze stanowiska jako mecenasów nauk i dobroczyńców uczonych; † 1585. M.

Myliusz, sekretarz księcia kardynała Jerzego Radziwiłła, wydał ryciny królów polskich z przypisem dziejowym, jako też opis Tartaryi przez Broniewskiego. M.

Mylski, dziedziczył na Wołyniu.

Mymer Franciszek, rodem ze Szląska, wyćwiczony w akademii Krakowskiej w różnych językach, wydał kilka dzieł w celu dania pomocy uczącej się młodzieży. M.

Myślakowski, herbu Ogończyk.

Myślański, według Paprockiego herbu Orła głowa, t. j. czarna orla głowa do pół piersi, ale bez skrzydeł w prawą stronę tarczy skierowana, z wywieszonym z pyska językiem.

Myślecki, herbu Lubicz.

Myślecki, herbu Prus II.

Myślecki, herbu Wczele.

Myśliborski, herbu Dołęga. — Marcin, fundował przy farze Piotrkowskiej proboszcza z pięcioma prebendarzami, co aprobowala konstytucya r. 1638.

Myśliborski, herbu Jelita.

Myśliszewski, herbu Jastrzębiec. Jan, w bitwie pod Zbarazem r. 1649 pułkownikował pod wodzą Lanckorońskiego z wrodzoną mu walecznością. Drugi tego nazwiska, czynny przy zdobyciu Chocima przez Jana Sobieskiego, obozował z poruczonem mu wojskiem pod Skalą. M.

Myślikowski, herbu Puchała.

Myśłowski, herbu Nałęcz. — Franciszek, był wojskim Trembowelskim. M.

Myszczynski, herbu Roch.

Myszka, herbu Korczak, dóm starożytny na Wołyniu.

Myszkowski, herbu Jastrzębiec, dóm zaszczycony honorami w dawnej Polsce, piszący się z Mirowa i Przeciszowa, z którego Wawrzyniec, kasztelan Sądecki, mąż waleczny i rezolutny, poskromił Jana księcia Zatorskiego, burzącego spokojność kraju, i o śmierć go przyprowadził r. 1513. Także w wojnie z Moskwą wstawił się z odwagi, przepływając z innemi całkiem uzbrojony rzekę Dniepr pod Orszą. Jan Aleksander, kasztelan Bełzki, Krasnostawski i Tyszowiecki starosta, wstawił się mężstwem pod Chocimem, wydarłszy wśród boju chorągiew Turczynowi przewodniczącemu potędze nieprzyjacielskiej. Jako biegły architekt, przyczynił się też nie mało do ozdoby kolegiaty ś. Anny w Krakowie. Stanisław Kazimierz, kasztelan Bełzki, fundował OO. Reformatów w Pińczowie. Piotr, biskup Krakowski, ze względu wyborych nauk i gładkości stylu wezwany do królewskiego dworu, sprawował najprzód urząd sekretarski, potem podkanclerski, zkąd postępując przez różne stopnie duchowne, przeniósł się na biskupstwo Pło-

ckie, a z tamtąd na Krakowskie, na którym przeżywszy lat 14, wszedł do grobu r. 1591, zostawiając po sobie pamięć biegiłości w traktowaniu interesów i poświęcenia dla ojczyzny. Przychylny domowi Austryjackiemu, po zejściu Zygmunta Augusta zalecał do tronu arcyksięcia Ernesta; gdy atoli Henryk Walezy królem polskim został obrany, witał go imieniem Stanów Rzeczypospolitej wyborną mową. — Zygmunt, marszałek wielki koronny, uchwałą sejmową r. 1601 uzyskał pozwolenie utworzenia ordynacji Pińczowskiej. Jako senator wielkiej powagi wysłany od Zygmunta III. do Austrii, w zastępstwie monarchy swego brał ślub z arcyksiężniczką Konstancją, i sprowadził królowę z wielkim przepychem do Krakowa. Będąc potem posłem we Włoszech, wszedł w związek familijny z domem książęcym Gonzaga, przeto od Klemensa VIII. papieża tytułem margrabi zaszczycony. Oddany całkiem sprawie Zygmunta III. podczas wojny Moskiewskiej dostawił znaczny poczet ludzi uzbrojonych do obozu królewskiego; w rokosz zaś Zebrzydowskiego wstawiał się za porażonemi pod Guzowem, a skazanemi za obrazę majestatu na śmierć rokoszani, mówiąc do króla pamiętne słowa: „Są to szaleńcy miłościwy Panie! odebrałeś im oręż, teraz ich zamknąć wypada, aby szkodzić nie mogli; ale szalonych zabijać nie wypada. Uwięzieni więcej cierpieć będą, niż gdyby umarli;“ czem odwłókł karę, nareszcie uzyskał i odpuścić winy. Życie pełne zdarzeń politycznych zakończył w r. 1615. — Ferdynand, towarzyszył Janowi Kazimierzowi w podróży do Hiszpanii i dzielił z nim więzienie we Francyi. Władysław, wojewoda Krakowski, przedtém starosta Grodecki, Drahimski, Mościcki i Medycki, aczkolwiek mąż ostrej bogobojności, w potrzebie ojczyzny stawał jako lew mężny do boju, czego dowody dał w bitwach pod Beresteczkiem i Zbarazem; † 1658. Konstancya Beata, kasztelanka Oświęcimska, wydana za Bużeńskiego, starostę Brzeznickiego i Dobczyckie-

go, ówdowiawszy w młodym jeszcze wieku, oddała się zupełnie posłudze bliźnich; zbierając ubogie dziewczęta, ćwiczyła je troskliwie w cnotach domowych i wychowywała na dobre gospodynie i matki. Sprowadziwszy nareszcie zakonnice ś. Teresy z zagranicy do Krakowa, i wystawiwszy im klasztor, wstąpiła do tego zakonu, w którym przetrwała resztę życia w największej pokorze; † 1627. — Józef Władysław, ostatni z tego domu, zapisał znaczny fundusz dla kolegiaty ś. Anny w Krakowie, nadto fundował klasztor XX. Kamedułów w Szańcach r. 1727. *M.*

Myszyński, herbu Klamry (kształtu gwiazdy sześciorożnej, hakami w prawą stronę ułożone).

Mytko, niegdy na Rusi. — Józef, wojski Czerwonogrodzki r. 1778. *M.*

Mzura, obacz **Lis**.

N.

Nabielak na Litwie, z kąd jeden stawał na elekcyi Jana Kazimierza. Nabielak, odbywszy kampanię pod Kościuszką, osiadł w Galicyi. *Pod. f.*

Naborowski Jędrzej, mąż zasłużony z wojen kozackich i tureckich, w których też po dwa razy dostawał się do niewoli; wykupiony z tej, umarł r. 1635.

Nabram albo **Waldorf**.

Opis herbu.

Tarcza jest przedzielona sześcioma pasami prosto do góry idącemi, z których trzy pierwsze od prawej ręki (przeplatane) są czarne, drugie trzy zaś białe, a na hełmie w koronie trzy pióra strusie. Początki tego herbu wprowadza

Paprocki od herbu Korczaka, gdyż jeden z tego domu w Prusiech zwiący się Nabram, z pewnego zajścia w rodzinie przyjął ów znak na wieczną pamiątkę. Tym herbem pieczętują się: Brodelski, Chotecki, Hondorf, Jedliński, Porębski, Piels, Preiss, Rogowski, Rosperski, Sieroszewski, Wolicki, Wulwanowski.

Nabut, herbu Radwan.

Nachtraba, herbu Gozdawa.

Nacowicz, herbu Lis.

Naczko, herbu Doliwa.

Naczory, niegdy na Litwie.

Nadarzyński, herbu Radwan, jednej dzielnicy z Zebrzydowskiemi, albowiem Antoni wzięwszy działem dobra Nadarzyn, począł się pierwszy pisać Nadarzyńskim. Walenty, kasztelan Ciechanowski, w roku 1548 podpisał list wydany od Augusta I. dla miasta Lwowa.

Nadelwicz, herb zdobiący niektóre domy w Prusiech, ma charta pod drzewem. W Wielkiej Polsce używa go dóm Kręskich.

Nadkowski, herbu Dębno.

Nadłętowski, herbu Ostrzew. *M.**

Nadolski, herbu Pierzchała. *M.**

Nadolski, herbu Prus I. *M.**

Nadolski, herbu Roch I. Samuel Stanisław, starosta Tczewski potem kasztelan Rozpierski, a nakoniec Rawski, młode lata przepędził na wojennych ekspedycjach; pod Cecorą nieodstępując hetmana Żółkiewskiego aż do ostatku, dostał się do niewoli tureckiej, z której później wyszedłszy, wyprawił się do Prus, gdzie uczyniony od hetmana Koniecpolskiego regimentarzem wojsk tam konsystujących, wielce się zasłużył z zwycięstw nad Szwedami; † 1665 r. Michał, spędziwszy podobnie młode lata na wojnach, wstąpił do zakonu św. Franciszka, w którym był gwardyjanem w Samborze.

Nadrowski, pierwotnie w ziemi Dobrzyńskiej.

Nadslawski, herbu Korab.

Nagawski Józef, pleban Iwkowski na początku upłynionego wieku, wydał kilka dzieł religijnych, oraz książki modlitewne. *M.*

z **Nagłowic**, obacz **Rej**.

Nagody, patrz Prus III.

Nagora, herbu Jastrzębiec.

Nagorezewski, herbu Ostoja. *M.**

Nagorka, początkowo na Mazowszu.

Nagorski, herbu Leszczyc.

Nagorski, herbu Ostoja. Łukasz, stasosta Garwoliński, był marszałkiem dworu Anny Infantki, królowej polskiej; † 1571.

Nagorski, dowódzca chorągwi pancernernej podczas wyprawy Jana Sobieskiego pod Kamieniec r. 1687, w wycieczce Turków z fortecy poległ na placu przeszyty dziłą nieprzyjacielską. *M.*

Nagorzewski herbu Kościeszka. *M.**

Nagrodzki, herbu Lubicz. *M.**

Nagrodzki, herbu Sawur. *M.**

Nagrodzki, kapitan wojsk polskich pod Napoleonem I., w bitwie pod Saragosą w Hiszpanii r. 1809 poległ na polu sławy. *M.*

Nagurezewski Ignacy, Jezuita, członek Towarzystwa Warszawskiego przyjaciół nauk, większą część życia przepędził na nauczycielstwie, wykładając nauki krasomowstwa, filozofii i łacińskiego języka, w którym to zawodzie pracował i po zniesieniu zakonu swego. Jako znawca starożytnych języków, przetłumaczył Iliadę Homera, mowy Cycerona, i niektóre ustępy z Wirgila i Demostenesa. Daleki od szukania godności, o które się nigdy nie ubiegał, umarł w Warszawie r. 1811. *M.*

Nahajus Kasper, rodem Tatarzyn, dostawszy się małym chłopięciem w ręce

Polaków, oddany został Janowi Tarnowskiemu kasztelanowi Krakowskiemu, który widząc w nim dowcip i pojętność, dał go do nauk, a później wyprawił do Rzymu, gdzie został Jezuitą, z kąd powróciwszy do kraju, umarł na Rusi r. 1596. *M.*

Nahojewski, herbu Stary koń. *M.**

Nahojewski na Rusi. Jana wspomnia konstytucya z r. 1626 z czynów wojennych.

Nahorecki, herbu Kościeszka. — Samuel, cześnik Braclawski, rotmistrz królewski, przetrwał niemal całe życie na żołnierce; w wyprawie Czarnieckiego do Holsacyi, piastował zaszczytnie chorągiew pancerną. Samuel, syn jego chorąży assarski, w bitwie pod Cudnowem odniósł ciężki postrzał.

Nahorski, herbu Ostoja.

Najmanowicz Jakób, rodem Krakowianin, praw obojga doktor, archydyakon Pilecki, rektor akademii Krakowskiej, podczas pamiętnego sporu z zakonem Jezuitów, który dążył do podgarnienia pod swą władzę wychowania publicznego młodzieży, z niełatwem narażeniem się i rzadkim dowcipem bronił skutecznie sprawę tejże akademii, i odzyskał dla niej nietylko względy, ale i nowe łaski Zygmunta III. Wdzięczna akademja oplakiwała też szczerze stratę jego († 1641) i położyła mu nagrobek w katedrze. *M.*

Nakażny, nobilitowany r. 1676. *M.**

Nakielski, nobilitowany r. 1683. — Samuel wstąpiwszy do zgromadzenia kanoników regularnych, podczas podróży swojej do Włoch, w Rzymie zaszczyconym został stopniem mistrza teologii ś., poczem osiadł w Krakowie na probostwie u św. Jadwigi. Pełen gruntownej nauki i wczesnej pobożności, w wolnych chwilach napisał dzieje zgromadzenia Krzyżaków Bożogrobskich, i najpierwszego ich w Polsce klasztoru w Miechowie r. 1634.

Nakwaski, herbu Gryf. *M.**

Nakwaski, herbu Prus II. Pierwszy z tego domu Budek z Nakwasina, cześnik Wyszogrodzki, podpisał dekret przeciw heretykom r. 1525. Wielu innych piastowało urzęda i godności w tym powiecie aż do najnowszych czasów.

Naleski, herbu Wczele.

N a l e w k a.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy powinna być nalewka czyli puhar koloru białego, a na hełmie trzy piór strusich. Tym herbem pieczętuje się Hrebnicki, niegdy w powiecie Połockim.

N a l ę c z.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy ma być biała binda w koło ułożona i zawiązana, a na hełmie panna, trzymająca się obiema rękami rogów jelenich z głową obwiązaną opaską, z której końce wystają po obu stronach.

Jest to herb starożytny, istniał bowiem już w XI. wieku, o którym mówiło się pod Czarnkowskim. Pieczętują się nim: Beklewski, Bielakowski, Błędowski, Błoński, Borsza, Brudzewski, Bukojemski, Chełmicki, Chmiel, Chwalibogowski, Cichocki, Ciechanowicz, Cwikliński, Czarnkowski z odmianą na hełmie, Dąbrowski, Darowski, Dłuski, Doma-

sławski, Drohiciński, Drużbicki, Drzewicki, Dybowski z tą odmianą, że pod Nałęczem są trzy wręby, a na hełmie trzy pióra strusie; Dylągowski, Dzierzykraj, Gembicki, Gigański, Gilbaszewski, Giżycki, Głowacz, Golian, Gorski, Gorzeński, Gosławski, Gostomski, Grabczewski, Grodziecki, Gurski, Herstopski, Horyszewski, Jabłonowski, Jałowicki, Janowski, Jarczewski, Jargoński, Idzikowski, Jędrzejowski, Jeleński, Jełowicz, Jeżewski, Jodkowski, Kaczkowski, Kaliskowski, Kaniewski, Kąsinowski, Kielbasa, Kłokocki, Kobierzycy, Koczan, Komorowski, Korzeniowski, Koźmian, Kraszkowski, Kulikowski-Uszak, Kunowski, Kurowski, Lesiecki, Leżeński, Lippi, Lubdziejski, Lwowski, Łączyński, Łążyński, Łęcki, Łękiński, Łoniecki, Łowecki, Łuszczewski, Małski, Małachowski, Marcinkowski, Mickiewicz, Mołski, Morawski, Moszczyński, Moczyński, Mrocki, Mroczkowski, Mysłowski, Nałęcz, Niemierza, Niepokojczycki, Niesiołowski, Ninieński, Nowodworski, Nowosielecki z odmianą, że nad Nałęczem wystaje strzała a na hełmie pięć piór strusich; Obieziński, Oborski, Odachowski, Odrzywolski, Orchowski, Ostrorog, Ostrowski, Parcaewski, Parul, Pigłowski, Pirawski z tą odmianą, że około Nałęczu są trzy gwiazdy, Pniewski, Podkocki, Podolski, Popielski, Popowski, Prusimski, Przebora, Przetocki, Raczyński, Radzicki, Rogaski, Rokitnicki, Rostworowski, Rudnicki, Rulikowski, Runowski, Russian, Rychłowski, Sadokierski, Sadowski, Sempelborski, Setnicki, Sierzchowski, Sieprawski, Skaławski, Skałkowski, Skomorowski, Słęski, Sobieszczanski; Sobocki, Socha, Sosnowski, Starczewski, Strumiło, Suski, Swaryszewski, Swieprawski, Szadokierski, Szamotulski, Szujski, Tański, Tłukomski, Tulibowski, Tupalski, Tymieński, Tynicki, Udrzycki, Uszak, Wardęski, Watkowski, Wąsowski, Wieniecki, Wierszowski, Wierzbiniński, Wierzchaczewski, Wilkowski, Wolski, Woyniestawski, Woyno, Woynowski, Woysławski, Żabicki, Zarczyński, Zbąski, Złotopolski, Zołądkowski, Żydowski.

Ksawery Nałęcz, podpisał elekcyę Stanisława Augusta z wojew: Poznańskim.

Nanowski, herbu Sas. — Izydor, zapisany pierwszy w grodzie Przemyskim r. 1677 w ks. 422 str. 2133. Stanisław zaś w księdze Stanów galicyjskich, ks. 22 str. 138.

P. f.

Nankier, z domu Oksza na Szlązku, biskup Krakowski, zasłużył się z odbudowania kościoła na zamku od pożaru zniszczonego r. 1306; pomiędzy innymi odprawił chrzest ś. na Aldonie księżniczce Litewskiej, zaślubionej królewiczowi Kazimierzowi roku 1326. Przeniosłszy się na biskupstwo Wrocławskie, uległ tam prześladowaniu Jana króla czeskiego, przed którym uszedł do Nissy, atoli dosięgnięty tam przez przywłaściciela Szlązka, umarł na zadaną mu truciznę r. 1341. *M.*

Napierski, herbu Dąbrowa.

Napiorkowski, herbu Prus III. w ziemi Bełzkiej.

N a p i w o n .

Opis herbu.

W polu złotém tarczy ma być głowa jelenia z rogami w górę wyniesionymi, a między niemi wilk szary z zadartym ogonem w prawą stronę obrócony, jeno że głową na lewo patrzy, a na hełmie pięć piór strusich.

Początek tego herbu sięga czasów Bolesława Krzywoustego, który go miał nadać jednemu z przytomnych na łowach z okazji ujęcia jelenia żywego. Tym herbem pieczętują się Gostyńscy i Radzimscy.

Napolski, herbu Niezgoda z tą odmianą, że podkowa w polu czerwonym

jest barkiem prosto do góry obrócona, którą strzała od lewego boku od dołu na ukos do góry przeszywa. — Piotr, opisał wojnę turecką za Władysława IV. i klęskę pod Cecorą; wierszem zaś: „Sławę dawnych bohaterów dla naśladowania rycerstwu polskiemu.“ *M.*

Napruszewski, niegdy w Kaliskim województwie.

Naraczewski Jakób, był podstolim Rzeczyckim r. 1674.

Narajowski, herbu Janina. Z tego domu piastowało wielu urzęda znakomite w województwie Ruskiem. — Mikołaj sędzia Lwowski, fundował kościół w Firlejowie r. 1573. *M.*

Naramowski, herbu Łódzia. — Adam, kasztelan Szremski, starosta Ujski, z Leszczyńskim generałem Wielkopolskim posłował do Turcyi. — Drugi z tego domu także Adam, rektor Pułtuski, proboszcz domu prefessow w Warszawie, wydał kilka dzieł historycznych; † 1736. *M.*

Narbut, herbu Lis w Wilkomierskiem.

Narbut, herbu Płomieńczyk. *M.**

Narbut, herbu Trąby, na Litwie, gdzie ów herb przyjąwszy na sejmie Horodelskim, piastował znakomite godności. Jan, sędzia Lidzki, fundował XX. Franciszkanów w Sołtynianach r. 1633. Adam, wojski Lidzki, fundował XX. Karmelitów w Lidzie r. 1676.

Narbut, herbu Zadora, także na Litwie. Piotr, zakończył życie w Rzymie, gdzie też ma nadgrobek w kościele ś. Stanisława, wystawiony r. 1633. Bazyli, kapłan zakonu Jezuitów, profesor filozofii i teologii, zmarły w Sandomierzu r. 1722, jaśniał równie z świętobliwości jak i wielkich nauk, przeto na sejmie Warszawskim r. 1733 zalecono starać się o jego kanonizację.

Narębski, herbu Nowina. — Jan, sławiony z odwagi żołnierskiej. W sędziwym wieku legował swoje dobra OO. Dominikanom w Krakowie.

Narewicz Maciej, sekretarz królewski, deputował na sejm elekcyjny r. 1648.

Nargiello, w księztwie Żmudzkiem r. 1621.

Narkiewicz, herbu Łuk napięty.

Narkiewicz, herbu Wieniawa, pisze się z Wondzagoły na Żmudzi.

Narkuski Stanisław, był biskupem Żmudzkiem. Mikołaj, kanonik Wileński, podczas inkorporowania Inflant do księstwa Litewskiego w r. 1559, imieniem królewskim odebrał przysięgę od Ketlera mistrza Inflantskiego.

Narmunt, herbu Leliwa. Stanisław, mąż uczony bawiący na dworze Lubomirskiego.

Naropiński, herbu Belina. — Feliks, kanonik Gnieźnieński, fundował kaplicę w Włocławku r. 1529. *M.*

Narownicki, posłował na sejm roku 1620. *M.**

Narownik Daniel, pisarz ziemski Kowieński, w wojnie tureckiej w roku 1620 był przydany hetmanom za doradcę.

Nartowski, herbu Trzaska.

Naruszewicz, herbu Wadwicz z tą odmianą, że między rybami kładą wzdłuż linię; dóm starożytny na Litwie, biorący swój początek od Montigierda, którego potomek Han podpisał unję Litwy z Koroną, a drugi Narusz dał nazwę Naruszewiczom. Paweł, starosta Zyzmerski, posłował do Moskwy roku 1517. Mikołaj, kasztelan Żmudzki, po między innemi czynnościami jako obrany komisarz traktował układy pokojowe między Zygmuntem III. i arcyksięciem Maksymilianem r. 1589. W wojnie Inflantskiej swoim kosztem dostawił do obozu sto hussarów, z ktoremi pod Ulą odznaczył się walecznością. Jan, łowczy Litewski, mąż wielce wojenny, rotmistrzował z chwałą pod Pleszkowem. Aleksander, podkanclerzy Litewski, po między wielu poselstwami mu

poruczonemi jeździł także do Sztokholmu, w celu odwrócenia klęsk wojny wywołanej z niesłusznych pretensyj Szwecyi do Polski; † 1668. Adam Stanisław, wstąpiwszy w młodym wieku do zakonu Jezuitów, kosztem jego pobierał nauki w Lugdunie we Francyi, zkąd powróciwszy do kraju, objął profesurę poetyki na uniwersytecie Wileńskim; wkrótce atoli przeniesiony do Warszawy do kolegium szlacheckiej młodzieży, przymiotami swemi zwrócił na się uwagę Stanisława Augusta, który znalazłszy w nim obszerne nauki i dowcip rzadki, zbliżył go do swojej osoby. Po zniesieniu zakonu Jezuitów zapewnił król był jego nadaniem mu probostwa, mianując go oraz koadjutorem biskupstwa Smoleńskiego, dalej pisarzem W. kś. Litewskiego, sekretarzem rady nieustającej, a naostatek biskupem Łuckim. Naruszewicz bawiąc zawsze przy boku króla, chwile wolne od zatrudnień urzędowych poświęcał pracom naukowym, których owocem była *historja narodu polskiego* w 6 tomach i 4 tomy dzieł rymotworczych, które mu sławę najpierwszego w obu rodzajach autora zjednały. Gdy po długim pasmie nieszczęść i błędów, zachwiał się był Polski i sława Stanisława Augusta, wtedy zmienił się Naruszewicz zupełnie; odpadła go chęć do pracy, ostygł zapał, zniknął smak towarzyski. Smutny, odrętwiały, beczynny, jedynie w wiejskiej pracy jeszcze znachodził jakieś zajęcie i rozweselenie zranionego serca. Późniejsze nieszczęścia kraju zatrwały goręcością ostatnie dni jego, które na osobności przepędził, zkąd zarządzając dyecezyą Łucką, umarł w Janowcu r. 1796. *M.*

Narwit albo **Narwid**, herbu Kościeszka.

Nawitowicz, herbu Kościeszka. *M.**

Narwosz, herbu Gozdawa. *M.**

Narzyski, herbu Dołęga. Kilku z tego domu piastowało wysokie urzęda, a nawet godności senatorskie.

Nasiechowski, herbu Gryf. Ko-

ściół św. Marcina w Krakowie jest fundacyi tego domu.

Nasiegniewski, niegdy w Rawskiém.

Nasiełowski, herbu Półkozic. *M.**

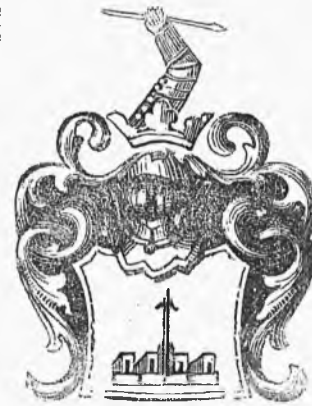
Nasierowski, herbu Ślepowron.

Nasiłowski, herbu Półkozic.

Naszyniec, herbu Doliwa. *M.**

N a t a r c z.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy znajduje się między blankami strzała w górę żelazcem prosto ustawiona, na hełmie zaś ręka do góry wzniesiona, dzidę w ewą stronę trzymająca. Ów herb miał być nadany od Gedymina księcia Litewskiego pierwszemu Natarczowi za odważną obronę zamku Krewo przeciw Krzyżakom. Z potomków jego osiadłszy jeden na dobrach nad rzeką Bienicą, przyjął nazwę Bienieckiego. Elias, żołnierz zawołanego mężstwa za panowania Stefana Batorego, szukając sławy w wojsku cesarskiem, poległ na Węgrzech w wojnie z Turkami. Eustachy, zginął w boju ze Szwedami pod Białym Kamieniem. Mikołaj, stolnik Grodzieński, od dzieciństwa aż do siwego włosa wojną się zabawiając, wstawił się osobliwą odwagą pod Parnawą, gdzie też odniósł ciężkie rany; następnie pod Chocimem; co widząc hetman Chodkiewicz, zalecił mężstwo jego względem Zygmunta III. — Jerzy, stolnik Grodzieński, posłował do Moskwy r. 1658.

Natko, herbu Doliwa. *M.**

Natkowski, herbu Dębno. *M.**

Naumański Jan, wydawał w Warszawie pierwszą gazetę, dołączając do niej

historję polską (od 1729 do 1733), napisał oraz geografję i historję świata. *M.*

Naumowicz Mikołaj, paroch g. k. w Kazarowcach na Ukrainie, zaniósł z innymi duchownymi manifest do grodu województwa Kijowskiego (r. 1768) przeciw gwałtom łotrzącego Kozactwa. *M.**

Nawoj, herbu Topor.

Nawojewski, herbu Stary koń.

Nawojski, herbu Szalawa. *M.**

Nawoski, dawniej w Bełzkiem wojew.

Nawrotyński, herbu Szalawa.

Nawrowski Jan, nobil: r. 1790. *M.**

Naxa, nobilitowany r. 1775. *M.**

Nazarewicz, herbu Szeliga. *M.**

Necewicz, herbu Janina. *M.**

Necz, herbu Jastrzębiec. Sebastian, za okazane męstwo na wojnach, na zalecenie hetmana Zamojskiego obdarzony szlachectwem.

Neczwojowicz, herbu Gołąbek. *M.**

Negroszo Rozalia, urodzona z rodziców Ormiańskich, w 14tym roku życia swego oddała się na służbę Bożą i cierpiących bliźnich w zgromadzeniu Sióstr miłosierdzia, w którym lat, 59 poświęcała się z największą gorliwością pieczy i usłudze ubogich i chorych. W r. 1824 obrona na przełożoną czyli wizytatorkę zakładów Sióstr miłosierdzia w Galicyi, sprawowała ten urząd blisko lat 22 z powszechnym zadowoleniem, dając oraz rzadki przykład poświęcenia się. Tak bowiem podczas grasowania cholery we Lwowie r. 1831 z uczuciem największej lietości oddawała się pielęgnowaniu dotkniętych tą chorobą, niedopuszczając innym siostrom sobie w tej pracy dopomagać z obawy o ich życie, pochodzącej ze złotytniej macierzyńskiej ku nim miłości. Życie pełne cnót zakończyła w r. 1846. *Pam. X. B.*

Nehrebecki, z województwa Bracia-

wskiego posłował na sejm r. 1632. — Aleksander, był wojskim Żydaczowskim roku 1778. *M.*

Nekanda, herbu Topor.

Nekten Anna, ksieni klasztoru PP. zakonnych w Rydze, podczas wojny się wiary luterskiej do Inllant, po zrujnowaniu klasztorów pozostała w nim z dwiema tylko towarzyszkami, przechowując w lochu sprzęty kościelne. Po 40tu latach dopiero, gdy Stefan Batory jako zwycięzca wszedł do Rygi, stanęły przed nim owe trzy zakonnice, a ująwszy go ksieni za rękę, miała doń tak tkliwą przemowę, że bohatera aż do łez wzruszyła. Wnet też król Batory przywrócił obzłek katolicki, a Anna Nekten 40 lat chowane sprzęty z lochów wydobywszy, takowe wyznaczonemu kapłanowi oddała. Po zgonie króla wyrzucili Ryżanie znowu księży katolickich; przetrwała i tą katastrofę świętobliwa Anna i doczekała się, że komisya zesłana od Zygmunta III, przywróciła napowrót duchowienstwo katolickie. Życie wielce bogobojne zakończyła r. 1591, przeżywszy lat 80 w tym klasztorze. *M.*

Nemir, herbu Jastrzębiec. *M.**

Nencha, herbu Lubicz.

Nenchen Jan i Karol, kapitanowie w wojsku koronnym, dla zasług wojennych otrzymali indygenat r. 1676. Wojciech był łowczym Żydaczowskim.

Neorza, herbu Topor. *M.**

Neronowicz, herbu Jelita. — Jędrzej, zapisał fundusz 2000 złr. na stypendia dla uczniów w szkole Jasielskiej. *M.*

Nersesowicz Deodat, arcybiskup ormiański Lwowski, jaśniał swoich czasów z biegłości w obcych językach i ostrości pasterskiej. Powodowany szlachetnymi uczuciami, przybył do Lwowa XX. Trynitarzom (r. 1686) podał rękę pomocną; przyjąwszy albowiem ich szkaplerz, podczas uroczystej konsekracji kościoła wymownymi usty za-

grzewał przytomnych do współdziałania dla tego dobroczynnego zakonu. Następnie udał się do Rzymu, gdzie światłem rozumu podźwignął uciemionych rodaków swoich, uzyskawszy przytém u Papieża ważne względy dla Ormian we Włoszech mieszkających. Powołany na arcybiskupstwo, wydał zbawienne ustawy, za pomocą których wprowadził porządek w całej dyciezyi. Zbliżony do ostatniego kresu życia (r. 1709), legował znaczne fundusze na cele dobroczynne, pisma zaś szacowne porozdawał pomiędzy znajomych.

Pam. X. Bar.

Nerwicki Marcin, profesor teologii w akademii Krakowskiej, zakończył życie na kaznodziejstwie przy dworze Zygmunta Augusta r. 1582. Pochowany w Krakowie w kościele ś. Floryana. *M.*

Nestorowicz, herbu Pobóg z tą odmianą, że podkowa nie jest przesyta strzałą przez obie części, jeno po jednej z lewego boku tarczy i to z góry ukośnie na dół.

Nestor Ureki, szlachcic Wołoski, za położone zasługi otrzymał indygenat w Polsce r. 1607. Jan, kasztelan Brześciański za Augusta II., sławiony z poświęcenia obywatelskiego w pokoju i na wojnach. — Drugi tego imienia, podstoli Brzeski, fundował w Krupczycach klasztor OO. Bazylianów i Karmelitów r. 1717. *M.*

Netarbowski z Piętki, herbu Pomian. *M.**

Netrebski, herbu Lubicz. *M.**

Netrebski, herbu Sawur. *M.**

Neuman, nobilitowany r. 1790. *M.**

Newelski, herbu Korczak z tą różnicą, że wręby trzy od góry są większe, u dołu zaś mniejsze i księżycem niby opasane, a na hełmie trzy pióra strusie. Nazwa tego domu pochodzi od Newla, zamku w Inflantach położonego, gdzie miał obszerne posiadłości. Jan Władysław, skarbnik Brześciański, wstawił się w wojnie moskiewskiej,

w której téż miał sobie poruczone ufortyfikowanie Brześcia litewskiego r. 1661.

N e w l i n.

Opis herbu.

W polu błękitném między dwiema gwiazdami u dołu powinna być strzała złota do góry ostrzem ustawiona, przez której środek przechodzi jelec, dający kształt krzyża, na hełmie w koronie zaś jest skrzydło orle karkiem w prawą stronę wystające, a przesyte strzałą także w prawą stronę. Ów herb przyniesiony do Polski z Niemiec od Szymona Ronneberga za panowania Zygmunta Augusta, którego brat Ernest potykając się mężnie z nieprzyjaciół pod Newlem, poległ na placu bitwy; od której to okazji ów herb Newlinem został nazwany.

Neyman, nobilitowany r. 1775. *M.**

Neystad Jan, major w wojsku litewském, na sejmie koronacyjnym r. 1673 otrzymał indygenat szlachectwa polskiego.

Nicki, herbu Radwan.

Nidecki, herbu Wieże. — Jędrzej Patrycy rodem z Krakowa, otrzymawszy w Padwie stopień doktora prawa, po powrocie swoim do ojczyzny, jako mąż uczony zamianowany został sekretarzem królewskim, z kąd wśród nieustannych prac postąpił na wyższe godności. Stefan Batory umiejąc cenić ludzi uczonych, mianował go pierwszym biskupem Wendeńskim w Inflantach, gdzie też wkrótce życie zakończył r. 1587. Jako pisarz w różnych przedmiotach, pozyskał szacunek wielkich mężów swego wieku. *M.*

Nieborowski, herbu Prawdzic. — Wacław, pierwszy z tego domu zasłużył się zgromieniem Eryka, księcia Szczecińskiego w r. 1462, za co otrzymał dzięki i donatywy od króla Kazimierza Jagiellończyka. Kasper, mąż rycerski poległ w wojnie Tureckiej pod Chocimem.

Nieborski, herbu Lubicz. Jan, rotmistrz polski w wyprawie Dymitra Samozwańca do Moskwy r. 1604, na czele dwóchset ussaryi pierwszy torował drogę do stolicy, rozpedzając stawiane mu przeszkody. Stanisław, biskup Meloński, sufragan Wileński słynął z szczerobliwości dla ubogich; † 1644. Felicjan, starosta Janowski podpisał elekcyę Jana III.

Nieborski, herbu Prawdzic w ziemi Wyszogrodzkiej, gdzie znakomite piastował urząd.

Nieborski, herbu Topor. *M**

Niebylski Nikodem, opisał wierszem swawolę Lisowczyków pod Rusinowskim. *M.*

Niechmirowski, herbu Poraj.

Nieciecki, herbu Poraj. Melchior, podkomorzy Drohiczyński r. 1576. *M.*

Nieciszewski, herbu Bożezdarz.

Nieczaj, herbu Pobóg z tą odmianą, że podkowa w polu czerwonym jest bez krzyża, a pod nią strzała ustawiona żelazcem prosto do góry, na hełmie zaś trzy pióra strusie. — Jan, ziemianin Mściślawski pułkownik Kozaków Zaporozkich, za położone zasługi w wojnie z Moskwą i obronę Bychowa, uchwałą sejmu r. 1659. prócz nadania mu szlachectwa został udarowanym starostwem Bobrujskim i dobrami w ekonomii Mohylewskiej. Tegoż małżonka Stefanidzie z Chmielnickich, aprobowana konstytucją sejmu 1661 prawa na pewne daniny. *M.*

Nieczajewski Bazyli, paroch g. k. w Pisarzewicach na Ukrainie, w czasie rokoszu zbuntowanego Kozactwa w r. 1768, zbito od tegoż na śmierć. dragami *M.*

N i e c z u j a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego ma być pień od drzewa obcięty z 3. sękami po prawej stronie 3, a 2 po lewej, na wierzchu jego krzyż, czyli raczej rękojeść miecza, a na hełmie podobny pieniek między dwoma skrzydłami. O początku tego herbu są różne podania; jedni mówią, że przyniesiony z Czech (gdzie go dotąd dóm Lipi i Berkowiczów używa), drudzy że nabyty w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego w okazji wojny z Czechami. Między przodkami domu tego kładą Derśława Nieczuję, podczaszego Bolesława III, jakoteż Wszebora wojewodę Sandomirskiego głośnego z zwycięstw nad Rusią. W bitwie Witolda z Edygą hanem Tatarskim, potykali się Nieczujowie z chwałą imienia swego.

Tym herbem pieczętują się: Branwicki, Bystrzejowski, Cebulka, Dębiński, Domaszewski, Dymitr, Dzierzek, Frącki, Galicz, Gębicki, Gładysz, Grębarski, Gręboszowski, Jemielski, Kochowski, Koniński, Krasuski, Krzeński, Krzynicki, Kuropatnicki, Łaskawski, Łętowski, Łoknicki, Łukawski, Miniewski, Mroczek, Ostrowski, Praski, Sadleński, Slanka, Ślaski, Snieszek, Starzechowski, Szumieński, Trzebowski, Urbański, Wapowski, Wichorski, Wierzbicki, Wilczopolski, Wilczowski, Wilkocki, Witostawski, Włodek, Zbigniewski, Zgierski, Ziemecki, Zuzelnicki. — Cebulka, Łętowski, Wierzbicki i Włodek, używają atoli pieńka bez krzyża, a na hełmie pięć piór strusich.

Nieczula herb, uważają za herb Bartlińskich (obacz Tom I. str. 16) z tą tylko różnicą, że zamiast sowy, szpak czarny siedzi na dębowym pieńku o pięciu korzeniach

i dwóch gałązkach po obu bokach, a na hełmie pawie ogon. W Prusiech używa tego herbu dóm Czerniewskich - Szwarzenbachów.

Nieczyski, herbu Lis.

Niedabyłski, herbu Bończa.

Niedbałowicz Jerzy, umiejętny rytmownik Lwowski na początku XVIII. stulecia; inny zaś Michał w tymże samym wieku w Poznaniu. Cenniejsze prace rylca jego są 48 rycin z życia ś. Alojzego Gonzagi. *M.*

Niedrowski, herbu Jastrzębiec.

Niedrowski, herbu Topor.

Niedrusławski Jan Karol, horodniczy Wilkomierski r. 1674.

Niedrzwicki, herbu Ogończyk. Jędrzej, kasztelan Połaniecki w wyprawie pod Połock dostawił znaczny poczet ludzi zbrojnych.

Niedziałdowski, posłował na konwokację r. 1574.

Niedziałkiewicz Andrzej, akademik Krakowski w r. 1645, pisał epigramata i wiersze przygodnie gładkiej zwięzłości. *M.*

Niedziałkowski, herbu Rawicz.

Niedzielski, herbu Prus. *M.** — Maciej, niegdy justyciarusz w powiecie Rudzkim obwodzie Samborskim, posiadający ogólne zaufanie i poważanie u ludu prostego, podczas smutnego wzburzenia w czasie regulacji kraju i z tąd wynikłych zamieszek, do których powściągnięcia użyto nawet siły zbrojnej, ofiarował się sam i bez wszelkiej pomocy wzburzone umysły uspokoić; jakoż udał się niulekniony do dóbr Komarna wśród tłumu rozhukanego ludu, i naprowadził go łagodnymi słowami do uspokojenia się, i poddania się władzy. W uznaniu tej zasługi z rozkazu cesarza Józefa II. został ozdobiony medalem „pro Virtute et Exemplo.” r. 1788. *M.* Szymon, artysta dramatyczny teatru Krakowskiego, pierwszy po Żółkowskim komik polski, pisał i tłumaczył wiele sztuk drama-

tycznych zostających dotąd w rękopismie; † 1837. *M.*

Niedziński, na Mazowszu w r. 1569.

Niedźwiecki, herbu Ogończyk. — Jan, rodem Lwowianin, profesor astronomii przy akademii Krakowskiej, kosztem Zamojskiego udał się do Padwy na nauki lekarskie, zkąd po pięciu latach powróciwszy, objął obowiązki nauczyciela w Zamościu. Napisał między innymi szacowną gramatykę łacinską i rozprawę o kościach ludzkich. W wieku podeszłym wstąpił do stanu duchownego, w którym zakończył życie r. 1613. *M.* — Andrzej, kasztelan Połaniecki, zasłużył się przystawieniem znacznego zastępu zbrojnych ludzi pod Płock. *M.*

Niedźwiecki, herbu Ostoja. *M.*

Niedzwicki, burgrabia Poznański w r. 1772, pisał i tłumaczył różne dzieła. *M.*

Niegibulski, herbu Rola.

Niegolewski, herbu Grzymała, dóm znakomity z godności w Wielkiej Polsce. Temi czasy zgasł właśnie w Poznańskim Andrzej, pułkownik wojsk polskich i uczestnik wielkich wojen pod Napoleonem I. Będąc jeszcze porucznikiem, przy pamiętnym zdobyciu wawozów hiszpańskich Sommo Sierra zabrał działa nieprzyjacielskie, przy których powalony od trzech kul i kilku pchnięć bagnietowych, odebrał z rąk samego cesarza, podziwiającego odwagę żołnierzy polskich, krzyż legii honorowej. Jego wojenne zasługi niesprostają atoli usługom obywatelskim mniej głośnych jak tante pod Somma Sierra, Tczewem, i Budziszynem; występował bowiem otwarcie i wytrwale w obronie praw kraju, którego był reprezentantem. Prócz czci ziomek swoich, pozyskał przeto zaszczytne uznanie i przez publiczność niemiecką. *M.*

Niegołowski Jan, opat Benedyktynów na Łysej górze, zajmował się gorliwie podniesieniem klasztoru przez pożar zniszczonego; † 1834. *M.*

Niegorski, dziedziczył na Rusi.

Niegowiecki Jakób, matematyk wydawał w Krakowie Kalendarze w r. 1747 — 1758. *M.*

Niegoszewski, herbu Jastrzębie c. Zygmunt, podczaszy Kijowski fundował misję Jezuitów w Kowlu r. 1686. — Stanisław, obdarzony bystrym dowcipem i wielką pamięcią, odczytawszy bowiem tysiąc wierszy, mógł je bez pomyłki na pamięć powtórzyć, nazwany przeto cudem rozumu ludzkiego. Podczas swej podróży po Włoszech, odbył w Wenecji w obec całego senatu pamiętną rozprawę naukową, za którą go zapisano w księgi szlachty Weneckiej i ozdobiono wieńcem poetycznym. W Rzymie wydał mowy Orzechowskiego, zapalające do wojny przeciw Turkom; zostawił nadto wiele pism poetycznych, w których osobliwie celował. Okoliczności i koniec tego genialnego poety, nie są wiadome, jedynie wiersz współczesny daje się dorozumieć, że umarł w r. 1596; ten opiewa: „Godzien późnej starości, umarł w kwiecie młodości.” *M.*

Niekmierowski, herbu Poraj. *M**

Niekraszewicz, z Wileńskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Nielawicki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. *M.**

Nieleczewski, w województwie Brześciańskim.

Nieledewski, herbu Prawdzie.

Nielepiec, herbu Prus I. — Andrzej, wielkorządca Krakowski dziedziczył w Krakowskim i księztwie Zatorskim. — W r. 1678 legował 1500 złp. jako stipendium dla ubogiej młodzieży, który to zapis istnieje po dziś dzień na dobrach Frydrychowicach. *M.*

Nielubowicz, herbu Kościeszka. — Jeden tego imienia pisał pamiętnik o wojnie Szwedzkiej. *M.*

Nielawicki, herbu Lubicz.

Nielejewski, z Brzeskiego podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Niemcewicz, herbu Rawicz, pierwotnie w Księztwie Litewskim. — Samuel Kazimierz, stolnik Wilkomirski fundował altaryę ś. Kazimierza w Bczynie Kartuzkiej, której zapisawszy dobra Lewoszki, tamże się kazał pochować r. 1673. Andrzej Jan, stolnik Witebski jako dobroczyńca kollegium Warszawskiego, po między innymi darami legował mu 10.000 złp. Stanisław, syn jego, towarzył pancerny poległ w Prusiech pod Nowym-miastem od ręki zdradzieckiej. Kazimierz, strażnik Brześciański po złożeniu tej godności wstąpił do zakonu Reformatów. Ursyn, adjutant i przyjaciel Kościuszki, dzielił chwałę i niedolę jego. Po powrocie z Ameryki, dokąd wyszedł w r. 1800, został sekretarzem senatu, a potem prezesem Towarzystwa przyjaciół nauk, przyczem zjednał sobie poważanie W. księcia Konstantego. Jako autor kilku dzieł, pisał bajki i powieści, w których przybija wielką znajomość ludzi, nauka prawdy i czysta moralność. *M.*

Niemczewski Zacharyasz, profesor matematyki na uniwersytecie Wileńskim, zostawał w związkach z wieloma uczonemi Europy. W przedmiocie matematyki, napisał kilka ważnych rozpraw; † 1820. *M.*

Niemezyk herb, podobny do herbu Niesioły, którego jest odmianą, albowiem ogón orli ma przesywać strzała, ostrzem w lewą stronę przechodząca.

Niemczynowski, herbu Prus I.

Niemelowski Jan, paroch g. k. Iwanowiecki na Ukrainie, manifestował w grodzie województwa Kijowskiego przeciw łotrzącemu Kozactwu r. 1768. *M.*

Niemiec, porucznik wojska polskiego uchodząc w nieszczęśliwej bitwie pod Cecorą przed pogonią Tatarską, uczaił się między trupami, gdzie rozsiekany został od wroga na sztuki. *M.*

Niemieckowski Jakób, ochmistrz Jana Krzysztofa Tarnowskiego syna hetmana koronnego, bawiąc na dworze cesarza Ferdynanda w Wiedniu, gorliwem pełnieniem swego obowiązku tak dalece ujął sobie względy tego monarchy, że mu ofiarował nauczycielstwo swoich synów. *M.*

Niemiera, herbu Mieszaniec. *M.** Aleksander i Konstantyn, bracia kasztelanowie Podlascy będąc jeszcze na nauce w szkołach Bielskich r. 1644, celowali w poezyi, pisząc ody liryczne. *M.*

Niemierza, herbu Jezierza. Aleksander, z przydomkiem Czarny, był hetmanem nad ludźmi rycerskimi księcia Starodubowskiego.

Niemierzyc, herbu Klamry, dóm starożytny na Rusi, wywodzi swój początek od Aleksandra Woronowicza hetmana u Swidrygiełły księcia Litewskiego. Jerzy, podkomorzy Kijowski hetmaniąc Kozactwu, z powodu podejrzenia o zdradę, od tegoż zamordowany okrótnie r. 1660. Drugi tego imienia podkomorzyc Kijowski pierw Socynianin, powróciwszy na łono wiary katolickiej wyznania greckiego, wydał modlitwy i pieśni polskie. *M.* Jeden tego nazwiska wślawił się walecznością w bitwie pod Cudnowem. *M.*

Niemierzycowa Antonina z Jęłowickich, jaśniała w pierwszej połowie XVIII. wieku z niepospolitych nauk. Umiejąc kilka języków i muzykę, wydała kilkanaście prac poetycznych i prozaicznych drukowanych we Lwowie. Oprócz tych zalet rozumu, łączyła oraz i zalety serca, jednające jej powszechny szacunek. *M.*

Niemierzyc, herbu Klamry. *M.**

Niemierzyc, herbu Leliwa. *M.**

Niemierza, herbu Nałęcz.

Niemieński, herbu Prawdzic.

Niemira, herbu Gozdawa. Przodek domu tego Nagora, mąż chciwy sławy, otrzy-

mał tę nazwę od wykrzyku Niemir, to jest „nie pokój”, podczas traktowania pokoju z Moskwą, życząc sobie potykać się z nieprzyjacielem. Kilkuć późniejszych uczestniczyło z chwałą w bitwach z Tatarami. Bazyli naostatek rotmistrz za Zygmunta Augusta i Stefana Batorego, za położone zasługi wojenne otrzymał trzy wsie pod Mohylowem w posiadanie.

Niemira albo **Niemirówic** z przydomkiem Szczyt, herbu Jastrzębiec.

Niemira, herbu Jezierza. *M.**

Niemilowski Paweł, paroch g. k. w Halczyńcu na Ukrainie, jako naoczny świadek zaburzeń miejscowych, pisał pamiętniki dziejów kozackich i ludu ukraińskiego. Życie przykładne zakończył wśród powszechnego poważania wszystkich stanów w r. 1776 w 93 wieku swego. *M.*

Niemirowski, herbu Trzaska.

Niemojewski, herbu Rola z tą różnicą, że na hełmie używa nie pióra strusie, ale męza w czapce, trzymającego w ręce dwa kroje. Jerzy, kasztelan Chełmiński, w usłudze publicznej jeździł do Włoch, Niemiec i do Turcyi, dopełniając zaszczytnie dane sobie polecenia. Kochający cnotę i prawdę, zakończył życie r. 1615. — Stanisław, syn jego także kasztelan Chełmiński, przewodniczył chorągwi swojej w wyprawie do Moskwy r. 1604, którą to wojnę opisał dokładnie. Pan wielkich dóbr, zostawił po sobie w gotowiznie do 5 milionów złp. *M.*

Niemojewski, herbu Szeliga. Kilkuć z tego domu piastowało godności urzędowe w Inowrocławskiem. Mikołaj, rotmistrz królewski miał sobie poruczoną fortyfikację Kamieńca Podolskiego r. 1581. — Jakob, chorąży Inowrocławski za Zygmunta III, uczony i wielce wymowny, o którym mówi jeden współczesny: „że Rzym mógł się dziwić jego łacinie, a mowy napisane o Bogu, uwielbiać powinien,” przeto go słusznie z Demostenesem porównywał. *M.*

Niemojewski, herbu Wiruszowa, jednej dzielnicy z Kowalskiemi, od dóbr Niemojowa tak nazwany.

Niemsta, herbu Jastrzębiec. Jerzy, jeździł z drugimi do Stefana Batorego, zapraszając go na tron polski; poczem uczestniczył w wojnach tego króla do Moskwy.

Niemsta, herbu Poraj w Wileńskiem.

Niemigłowski, herbu Jastrzębiec.

Niemyski, herbu Jastrzębiec z tą odmianą, że miasto krzyża w pośrodku podkowy, kładą strzałę u dołu nieco rozdartą prosto do góry żelazcem wyręchtowaną. Między innymi Wojciech Kazimierz, stolnik Podlaski, sędzia grodzki Lubelski, deputował na trybunał koronny r. 1690. — Za panowania cesarza Józefa II. dóm Niemyskich wyniesiony do godności Baronów państwa. *M.*

Nieniewski Piotr, z Kaliskiego podpisał elekcyę Jana Kazimierza. *M.**

Niepokojezycki, herbu Nałęcz. *M.**

Niepokojezycki, herbu Pocięj.

Niepokojezycki, herbu Waga. *M.**

Niepokurzycki, w bitwie pod Zbarażem w r. 1649 pułkownikował z podziwaną walecznością pod wodzą Stanisława Lanckorońskiego, kasztelana Kamienieckiego. *M.*

Nieprski, herbu Pobóg. Jakób, sławiony z dobroczynności dla kolegium Jezuitów we Lwowie; † 1692. Aleksander, syn jego w tymże zakonie, wydał drukiem żywot ś. Franciszka Regis r. 1716.

Nieprzecki, herbu Paprzyca. Antoni, kanonik Lwowski i Kijowski, mąż przykładnej świętobliwości, przestał żyć 1730 r.

Nieradzki Stanisław, podstarości Lwowski w pierwszej połowie XVI. wieku, podpisał oblatę przewileju Rusi danego. — Adam, pleban Markuszowski pisał epigramata, między innymi o swawoli żołnierstwa polskiego. *M.*

Nieroszyński, herbu Pobóg z tą odmianą, że na hełmie ma trzy pióra strusie. Mikołaj, podsędek Rzeczycki w wojnie z Moskwą wstąpił się obroną Bychowa.

Niesiecki, herbu Poraj. — Kasper, Jezuita we Lwowie; nieporównanej pracowitości zostawił pamiątkę w dziele o herbach i familiach polskich i księstwa Litewskiego, zbierając materiały lat kilkanaście z metryk koronnych, rozmaitych aktów i rękopismów. Znekłany pracą uległ w końcu zgrzyzotom r. 1743. wynikłych z oczernień jego mozolnego dzieła, które ówczesne zapoznane, dziś jest nieoszacowanym skarbem dla naszej historii. Dziełu temu przyznano cechę urzędowości do wywodów legitymacyjnych, a sprawiedliwsza potomność pracy jego tak wielce zasłużoną przyznaje wdzięczność. *M.*

Nieselkowski, herbu Rawicz.

Niesiewicz Jan, paroch g. k. w Dobranach na Ukrainie, w r. 1768 podpisał manifest zanosiony do ksiąg grodzkich województwa Kijowskiego przeciw gwałtom Kozaczym pod Żeleźniakiem. *M.*

Niesiołowski, herbu Korzbog. Samuel, chorąży pancerny w wojnie Szwedzkiej postrzelony w twarz, dostał się do niewoli. Kazimierz, kasztelan Smoleński, starosta Cyryński zasłużył się ojczyźnie w różnych funkcjach wojennych i poselskich.

Niesiołowski, herbu Nałęcz w ziemi Sanockiej.

Niesiołowski, herbu Pułkoziec. *M.**

Niesłuchowski Paweł, strażnik powiatu Pińskiego, posłował do konfederacyi Sandomierskiej. r. 1704.

Nieśmierski, herbu Jastrzębiec.

N i e s o b i a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego powinno być pół strzały białej żelazcem do góry ułożonej,

pod nią ogon orli czarny w polu złotym, a na hełmie trzy piór strusich. Znak ten sięga czasów starożytnych, albowiem roku 989, i odnosi się do Krzywosądów, przodków jego. Paweł z Biskupie Niesobia, w bitwie Grunwaldzkiej z Krzyżakami, stawał z chorągwią Krakowsk jego województwa.

Tym herbem pieczętują się: Biskupski, Doruchowski, Gąsczyński, Kępiński, Kierzyński, Krzywosądzki, Łęczycki, Mijomski, Mirowski, Sępiński.

Niesułkowski, herbu Rawicz. *M.**

Niesułowski, herbu Dołęga.

Nieświastowski, niegdy na Wołyniu.

Nieświcki Grzegorz, posłował od Korybuta do Władysława Jagiełły. r. 1387.

Nieszczewski, w Kaliskim województwie.

Nieszkowski, w powiecie Grodzieńskim.

Nieszporowicz Ambrozy, Paulin, prócz pięknych anagramatów wydał kilkanaście dzieł prozaicznych. *M.*

Nieszujka, herbu Syrokomla z odmianą.

Nieten, herbu Drogomir.

Nietuchowski, herbu Pomian. Maciej, wstawiony dzielami wojennymi, zmarły r. 1647, spoczywa w katedrze Poznańskiej, gdzie ma nagrobek okazały.

Nietyksza albo **Nietyxa**, herbu Mora.

Nieustowski, z Płockiego podpisał elekcyę Jana Kazimierza. *M.**

Niewęglowski, herb. Jastrzębiec.

Niewiadomski, herbu Dołęga pisze się z Niewiadowa w województwie Rawskim. Jędrzej, burgrabia Rawski posłował na trybunał koronny r. 1692.

Niewiadomski, herbu Prus I. z tą odmianą, że po prawej stronie półtora krzyża, jest podkowa obrócona do niego obiema końcami, a na hełmie trzy pióra strusie. Piotr, był pisarzem grodzkim Krasnostawskim; inny z tego domu wstawił się z zwycięstw nad Kozactwem.

Niewiardomski Mikołaj, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. *M.*

Niewiarowski, herbu Półkozic, bierze swój początek od Jana Ligęzy wojewody Łęczyckiego, który fuudowawszy Niewiarów w województwie Krakowskim (około r. 1389) swoim potomkom dał powód do przyjęcia tej nazwy. Przecław i Jan, bracia rodzeni legowali OO. Dominikanom Krakowskim znaczne dobra. Samuel, dziedzic na Krakuszowicach, Jędrzej na Dąbrowicy, i Balcer sławieni z waleczności w wojnach Polski z Szwecyą i Moskwą. Z domu tego na Litwie rozrodzonego jaśniał znowu Felix, pułkownik królewski z czynów rycerskich; w wojnie bowiem ze Szwedami w r. 1603 wielce się przyczynił do zwycięstwa pod Derptem, Białym Kamieniem, i Kirchholmem; następnie w wojnie Moskiewskiej r. 1611 — 1618 na czele Kozaków Lissowczyków z bezprzykładną odwagą wprowadził 500 piechoty do stolicy jako sukurs pożądaný. Paweł, syn jego rotmistrz ussarski pułkownik królewski, posłował z wojewodą Gosiewskim do Francji w sprawie uwiezionego tamże królewicza Kazimierza; następnie wstawił się z głośnego męstwa w wojnie z Kozactwem. — Stefan, starosta Budowicki rotmistrz królewski w bitwie pod Werkami r. 1658 padł w niewolę Moskiewską. Helena, była za Franciszkiem Poniatowskim, dziadem króla Stanisława Augusta; po śmierci męża wstą-

piła do zakonu PP. Wizytek w Warszawie, w którym przetrwała z przykładną bogomyślnością aż do zgrzybiałego wieku. *M.*

Niewęglowski Franciszek, pisał wiersze przygodnie polskie i łacińskie r. 1741. *J.*

Niewier, herbu Trąby.

Niewierski, herbu PrusII. — Jan, porucznik z pod chorągwi Potockiego, bronił Kamieńca Podolskiego przed Kozactwem.

Niewieściński, herbu Przegonia na Pomorzu, z kąd Maciej posłował na sejm r. 1589. Antoni, rotmistrz królewski sławiony z odwagi.

Niewieski, herbu Nowina. — Stanisław, akademik Zamojski, matematyk i sławny wydawca kalendarzów w r. 1698; o nim to było powszechne przysłowie: „Nie zgadnie pan Niewieski, co zrobi Pan Niebieski.” *M.* — Jan, setnik załogi Kamienieckiej w r. 1651, pozyskał pochwały za mężny odpór dany Kozakom pod Dzedżałym. *M.*

Niewiesz, herbu Pomian. *M**

Niewodowski, w ziemi Wiskiej. *M**

Niewski, herbu Junosza. *M.**

Niezabitowski, herbu Lubicz. Jakób, żołnierz wielkiej odwagi, ale i olbrzymiej postawy, wprawiwszy się pod Mieleckim na Wołoskich karkach w rzemiośle rycerskim, dokazował potem niemało z Tatarami, których zwykł był niespodzianie napadać; tak pod Zbarażem i Ozochowcami dzielnie ich przetrzepał, zabierając niemało niewolnika i wszystek plon zrabowany; dalej pod Skowródkami uderzywszy nań z szczupłą garstką swoich, gdy uwiadził przeważające siły, zsiadł z konia i ścierał się z nimi aż do ciemnej nocy, która dopiero położyła koniec walce nierównej. Niemniej w wojnie Moskiewskiej w bitwach pod Wielkołukami i Pskowem dał dowody wielkiego męstwa. Alexander Ludwik, rotmistrz pancerny w wojnie r. 1658

przyprował do obozu chorągiew Kozacką złożoną z 120 ludzi, i dragonii w 200 koni. Postąpił na kasztelanią Bełzką r. 1674. — Jan, stolnik Braclawski w r. 1557, postował z innemi do Rakoczego, obozującego w Stryju w celu odwrócenia go od najazdu. *M.*

Niezaeki, pisze się z Niezaczyc. Jeden tego imienia miał niegdy u Turków takie poważanie, że na jego wstawienie się niemało więźniów polskich wypuszczono z niewoli.

Niezdrowski, herbu Jastrzębiec.

Niezdziński Stanisław, sędzia ziemski Wyszogrodzki, podpisał unję Litwy z koroną.

N i e z g o d a.

Opis herbu.

W polu błękitném jest podkowa barkiem do góry postawiona, w środku jej strzała żelazna dółskirowana, przez którą jak i przez podkowę od prawej ku lewej stronie przechodzi miecz, a na helmie trzy pióra strusie. Znak ów otrzymał tę nazwę od niezgody dwóch braci herbu Dołęga, po którego zabicie jednego, na pamiątkę tego excessu krzyż zdjęto, a natomiast miecz położono.

Tym herbem pieczętują się: Kłonicki, Łętowski, Minkowski, Napolski i Radoszewski.

Niezlubowicz Tukalski z Pińskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. *M.**

Nieznanowski w Sandomierskim, z kąd Sebastian słynął z czynów wojennych.

Niewojewski, herbu Hołobok.

Nijowski, herbu Junosza. *M.**

Niklaszewski Krzysztof, filozof i medycyny doktor, dla swojej biegłości w na-

uce lekarskiej wielce ceniony, poświęcał się z gorliwością swemu powołaniu, niosąc bezinteresownie pomoc ziomkom, zwłaszcza ubogim. Życie pełne przykładu zakończył roku 1641. *M.*

Nikisiółka Jan, mieszczanin Klimuntowski podczas napadu tego miasta przez żołdactwo Rakoczego w r. 1657, w liczbie 36 wieśniaków uzbrojonych w cepy i drągi rzucił się odważnie na rabujących kościoły najezdników, i stoczywszy z nimi zaciętą walkę, przymusił do ucieczki z porzuceniem grabieży. *M.*

Niezychowski, herbu Pomian. Piotr, w wojnie ze Szwedami za Jana Kazimierza, dzielnie pisał zuchwałych najezdników.

Niklewicz, nobilitowany r. 1768. *M.**

Nikorowicz, rodzina ormiańska pochodząca od dawnych Nikohorów, zamieszkała w Jazłowcu; po opanowaniu miasta tego przez Turków w r. 1672, przeniosła się do Złoczowa, Brodów i do Lwowa, odkąd też imię ich nabrało rozgłosu przez istotne zasługi. Po między innymi Szymon Grzegorz, w orszaku Chomętowskiego wojewody Mazowieckiego posła Rzeczypospolitej do Porty Otomańskiej r. 1712, odbył w sprawie handlowej podróż do Konstantynopola. Deodat, kanonik i oficyał kapituły Lwowskiej, słynący z wymowy kaznodziejskiej, zakupiłszy kamienicę za cenę 5000 złp., oddał takową na szpital dla Ormian. Przy zgonie swoim roku 1757 legował bractwu Jazłowieckiemu fundusz 2060 złp. Mikołaj, bawiący przy poselstwie polskim w Stambule, nabył dokładną wiadomość języków wschodnich; pisał przeto z łatwością poezie w języku tureckim. Później został szambelanem Augusta III. Grzegorz, starszy prawa Ormiańskiego we Lwowie, mianowany od Augusta III. sekretarzem królewskim, dostąpił godności dyrektora sądownictwa, a następnie w r. 1775 prezesa sądów wekslowych, w której to godności nie przestawał służyć Bogu, krajowi i narodowi

swemu. Cesarz Józef II. ceniąc jego zasługi, ozdobił go szlachectwem z nadaniem osobistego herbu: (tarcza kończasta w poprzek przedzielona, której jedna połowa ma pole srebrne, a drugie niebieskie; na przedziale leży kotwica, której połowa niebieska spoczywa w polu srebrnym, srebrna zaś w polu niebieskim. Na obuch rogach tarczy u wierzchu są dwa hełmy z koroną, z której jednej sterczy kotwica, a z drugiej ręka zbrojna z mieczem niby do uderzenia). Życie odznaczone prawością obywatelską i dobrymi uczynkami dla ubóstwa, które zwykł był wspierać kojnemi darami, zakończył r. 1789. Dominik, assessor sądu karnego, i Józef kupiec Lwowski, sędzia magistratu Lwowskiego, za gorliwe prace dla dobra publicznego podobnie od cesarza Józefa II. szlachectwem obdarzeni, pierwszy r. 1782, drugi r. 1788. Józef, prezes sądów szlacheckich w Tarnowie, potem w Krakowie, a naostatek prezes sądu apellacyjnego, niespracowany w usługach kraju pozyskał ogólny szacunek tak narodu, jak i monarchy swego Franciszka I., który go mianował radcą tajnym. Jan Nepomucyn, członek Stanów galicyjskich, kawaler orderów Leopolda i krzyża jerozolimskiego, w młodym wieku bawiąc w Konstantynopolu przy poselstwie polskim, nabył potrzebnych wiadomości języków wschodnich; po zaszyłych zmianach r. 1772 powróciwszy do Lwowa i połączywszy się związkami małżeńskimi z Zofią Augustynowiczówną, przyjął urząd sędziego Ormian, w którym zawodzie zjednał sobie ogólny szacunek. Nie szukając atoli zaszczytów, z prawdziwym poświęceniem się dla dobra ludzkości szukał innego żywiołu dla swej tkliwej duszy. Nabywszy dobra Zboiska i Grzybowice pod Lwowem, z zapalem godnym uwielbienia jął się gospodarstwu, mając na celu poprawę i uszczęśliwienie swych poddanych, których stał się najtroskliwszym opiekunem i doradcą, jakoż wkrótce czasie podniosły się obie te włości do stanu kwitnącego. Ojcowskie staranie o dobro swoich poddanych dowiódł zbudowaniem cerkwi murowanej, i utworzeniem

dwóch fundacji zabezpieczeniem kapitału 4800 zlr. na poratowanie czterech zubożonych włóścian rocznie po 60 zlr., a drugiego w sumie 9050 zlr. na zaspokojenie podatków rustykalnych. Lecz nie tylko ci, których los poddał pod jego zwierzchnictwo, ale i ludzkość znajdowała w nim szlachetnego dobroczyńcy; wspierał bowiem każdego nieszczęśliwego, a będąc bezdzietnym, chętnie zajmował się wychowaniem opuszczonej młodzieży. Niemniej brał czynny udział przy utworzeniu instytutu ubogich we Lwowie, i przy formowaniu pułku ułanów cesarza Franciszka, które to poświęcenia zjednały mu względy monarsze i dekoracye ś. Leopolda, cnoty zaś religijne ozdobę krzyża Jerozolimskiego. Życie pełne zasług zakończył r. 1830 w 84 wieku swego w Zboiskach, gdzie też w świątyni przez siebie wystawionej został pochowany. — Pam. X. B.

Nikowski Szymon, Jezuita i kaznodzieja Katarzyny królowej Szwedzkiej w Sztokholmie; po zgonie tejże powróciwszy do kraju, pracował w różnych miejscach z wielką gorliwością, celując przytém wymową kaznodziejską. Przetłóżył oraz Martirologium z łacińskiego na język polski r. 1593. M.

Ninieński, herbu Leliwa.

Ninieński, herbu Nałęcz.

Ninkowski, w Sandomierskiem.

Nijowski, herbu Junosza na Rusi.

Niski, dziedziczył w ziemi Ciechanowskiej. M.*

Niszycki, herbu Prawdziec, dóm starożytny, sięgający XIV. wieku. Paweł, wojewoda Płocki około r. 1380, pamiętny z hojności oraz zamiłowania do łowów, albowiem za parę ogarów dwie wsie wypuścił księciu Mazowieckiemu. Z pomiędzy wielu piastujących godności senatorskie, Krzysztof wojewoda Bełzki, podpisał elekcję Zygmunta III; następnie za Stefana Batorego uczestniczył w wojnie z Gdańszczykami i z Mo-

skwą. Wydał oraz ustawy dla Kurpiów w sporach o pszczoły i barcie. Zygmunt, opat zakonu Benedyktynów w Tyńcu, część swego majątku poświęcił na nauki zakonników tego klasztoru. Zygmunt, starosta Prasnycki, w wojnie Tureckiej dwie chorągwie swoim kosztem wystawione posłał pod Chocim, dokąd wybierając się i sam osobiście dla uczestniczenia w boju z wrogiem chrześcijaństwa, przestał żyć r. 1620. Stefan, rotmistrz królewski walczył zaszczytnie we wszystkich ekspedycjach czasu swego. Paweł, kasztelan Sierpski walczył z chwałą pod Kirchholmem, Smoleńskiem i Chocimem, zaś na wojnę Pruską wystawił swoim kosztem dwie chorągwie, lekką i usarską. Od województwa Płockiego rotmistrem obrany, pod Brodnicą Szwedów niepospolicie przetrzepał. Życie pełne chwały zakończył r. 1627. Zygmunt, w bitwie nieszczęśliwej pod Sokalem wielu postrzałami raniony, gdy mu Tatarzy ręce ucieli, stojąc nad zabitym bratem, z którego strzały wyciągali, rękami na żyłach wiszącami uderzał jeszcze na nieprzyjaciół, aż dobity poległ na placu.

Niszkiewicz, herbu Korwin. M.*

Niszkowski Jan, profesor chirurgii praktycznej przy uniwersytecie Wileńskim, jako sławny operator wydał ważne rozprawy w tym przedmiocie; † 1811. M.

Nitosławski, herbu Dołęga. Paweł, burgrabia Winnicki fundował kościół OO. Trynitarzów w Stanisławowie.

Niwicki, herbu Płomieńczyk. M.*

Niwicki, herbu Rogala. Konstantyn, cześnik Starodubowski.

Niwicki, herbu Zadora. Jan, skarbnik Czerski r. 1525. Swentosław Zygmunt, Jezuita, wydał kilka dzieł treści religijnej; † 1700. M.

Nizielski, nobilitowany r. 1764. M.*

Nogatski, herbu Prus III.

Nogawski Józef, wydał w Krakowie r. 1727 Święta Pańskie symbolicznie i poetycznie wyrażone. *J.*

Nomolowski Michał, właściciel Wilamowic w Wadowickim, w r. 1664 zapisał fundusz 600 zlr. na wsparcie uboższego ucznia z dóbr swoich. Ów zapis obrócony na stypendyjm krajowe, istnieje po dziś dzień i jest zarządzany przez proboszcza włości Wilamowic, któremu przysłuży prawo obdziałania. *M.*

Noniewicz, niegdy w wojew. Trockiém.

Nornicki, herbu Stoma na Litwie.

Norwid, dziedziczył w Rzeczyckim. *M.**

Nos, herbu Topor. Jerzy, starosta Drohicki i Mielnicki, hetmanił wojsku Litewskiemu, a Świdrygailowi do odebrania Łucka pomagał w r. 1434., lecz tamże w niewolę został zabrany.

Nosac, nobilitowany r. 1659. *M**

Nosadyni Antoni, za panowania Michała Korybuta przybywszy z Wenecyi, za położone zasługi do indygenatu przypuszczony r. 1673. Kilkuch z tego domu piastowali urzęda ziemskie.

Nosalski, dawniej w Kijowskiém. *M** Jędrzej, uczestnicząc w wyprawie Kozaków Lissowczyków do Ślązka, zabity w Sandomierzu r. 1631. *M.*

Nosarzewski, herbu Dołęga. Miłkołaj; tego mężstwo sławi Konstytucya z r. 1638. Antoni, dziedzic na Sulmierzu w ziemi Ciechanowskiej, rotmistrz kawalerii narodowej w czasie sejmu walnego w Warszawie r. 1788, gdy aukcją wojska na 100 tysięcy pomnożono, jako wierny swej ojczyźnie obywatel, wystawił swoim kosztem chorągiew okazałą zbrojnych ludzi. *M.*

Nostelski, herbu Prawdzic, jednej

dzielnicy z Radzanowskiemi, ale od dóbr Nosielska tak nazwany.

Noskowski, herbu Gryf. Łukasz za nadgrobek znajduje się w Krakowie w kościele Panny Maryi.

Noskowski, herbu Łada, dóm starożytny na Mazowszu, albowiem Mieczysław w chorągży Zakroczymski, w sprawie Bolesława księcia Mazowieckiego ziemię Drobićką orężem zabrał r. 1442. Jędrzej, biskup Płocki zjednawszy sobie opinię dobrego kapłana, bez wszelkich zabiegów doszedł ów pasterski i senatorski urząd, na którym ón jeden w sprawie związków małżeńskich Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłówną okazał się najwyrozumialszym, domagając się następnie usilnie, aby królowę Bonę ze skarbami nagromadzonemi niewypuszczono z Polski. Po zgonie Barbary jeździł do Ołomuńca po arcyknieźniczkę Katarzynę, którą z wielkim przepychem sprowadził do Polski jako małżonkę swego monarchy, poczem wszystkie aparat dał przerobić na ozdobę kościołów. Uczynny dla synowców swoich, miłosierny dla biednych, równie był hojnym dla ojczyzny i czei Bożej; tak bowiem na wojnę Moskiewską dał znaczną sumę pieniędzy, gdy z drugiej strony zbudował dzisiejszą katedrę Płocką i kollegium w Pułtusku; w Krakowie zaś fundował bursę filozoficzną, legując dla niej 10.000 złp. Jaśniejąc cnoty kapłańskimi, do których także wstrzemięzliwość, sprawiedliwość i łaskawość doliczyć należy, zakończył życie r. 1567 w 75 r. wieku swego. Floryan, starosta Ciechanowski, w pamiętnej bitwie pod Obertynem uczestniczył z chwałą w odniesioném zwyciężtwie hetmana Tarnowskiego. Jędrzej, brat jego starosta Rożański, na potrzebę Rzeczypospolitej darował sumę testamentem mu się należącą. Adam, podkomorzy Lubelski starosta Makowski, fundował w tém starostwie szpital dla ubogich, zapisując nań pewne dochody na dobrach Trąbkach.

Noskowski, herbu Rawicz.

Noskowski, herbu Zareba niegdy w Wielkiej Polsce, z kąd przeniósł się do ziemi Halickiej.

Nosowicz, posesyonat w Poznańskiem. *M.**

Nostycz Drzewiecki, tego indygena potwierdzone r. 1769. *M.**

Nowacki, herbu Ogończyk. *M.**
Stanisław, Lwowianin pisał wiersze łacińskie 1605. *J.*

Nowaczyński, herbu Przyjaciel. *M.**
Tadeusz, Pijar w Warszawie filolog i pilny badacz języka ojczystego, wydał oprócz kilku dzieł religijnych także jedno o prozody i harmonii języka polskiego; † 1794. *M.*

Nowakowski, herbu Ślepownik. *M.**

Nowakowski Antoni Kajatan, kapłan zakonu pustelniczego, rytował na początku 18 wieku. *M.*

Nowalski, w powiecie Pilźnieńskim r. 1658. *M.*

Nowasz, nobilitowany r. 1658. *M.**

Nowicki.

Opis herbu.

W polu błękitnym są trzy osęki drzewcami w środku tarczy się schodzące, na hełmie trzy piór strusich, a na nich także trzy osęki, jak na tarczy. Ów herb został nabyty na Litwie, gdy al-

bowiem wojsko napadnięte w obozie, uchodząc sprzęty i ryszunek porzucalo w rzekę, toć wynalazł przodek domu tego sposób wydobycia tych rzeczy, zaco też tym znakiem został udarowany. W Lidzkiej ziemi posiadali Nowicy dobra dziedziczne od lat 300. Z tych Bog-

dan nazwany czarny, doświadczony z męztwa i odwagi, miał częste komendy sobie poruczane. Prokop, rotmistrz równie sławiony z dzielności, w bitwie pod Byczyną ujawszy wielu nieprzyjaciół żywcem, stawil ich przed hetmanem Zamojskim. Następnie otrzymał w zasługach wieś Rozlucz pod Samborem. Wojciech, syn jego traktował wojskowo długie lata, wstępując przytém w ślady ojcowskie. Zacharyasz, do osmdziesiątego roku życia swego służył pod wodzą hetmana Chodkiewicza, poczem dopiero osiadł na Żmudzi i zawarł śluby małżeńskie z Kułaczkową. Krzysztof, peległ w bitwie pod Chocimem.

Nowicki, herbu Poraj w ziemi Sannockiej.

Nowiejski Józef, akademik Krakowski, wydał wiersz na pochwałę Kleszczyńskiego r. 1638. *J.*

Nowiewski, herbu Jastrzębiec.

Nowina.

Opis herbu.

W polu błękitnym tarczy ma być ucho od kotła obiema końcami do góry obrócone, we środku niego miecz ostrzem na dół ustawiony, na hełmie zaś w koronie noga zbrojna z ostrogą, kolanem

niby klęcząca. O początku tego znaku różnią się kronikarze w podaniach; jedni twierdzą, że ten herb nadany od Bolesława Krzywoustego czy to w owej sławnej na Psieć polu bitwy, czy w ostatniej na Rusi pod Haliczem batalii, gdy przodek herbu tego widząc, że pod królem konia ubito, podał mu swego. a sam pieszo wręcz ścierając się z nieprzyjacielem, utracił nogę przez ucięcie; za który to czyn nogę taką otrzymał do ozdoby herbu swego. Inni utrzymują, że ten herb jest

dawniejszy i zwał się Złotogoleńczyk, mając takie same kolano w tarczy, jak tu na hełmie, i że ta odmiana z czasem dopiero nastąpiła. Pochodzenie Złotogoleńczyka zaś wywodzą z tej okazji: gdy w pewnej przegranej bitwie hetman i jego rotmistrz dostali się do niewoli, i jednymi kajdanami spętani do więzienia wróceniu zostali, toć ów rotmistrz z miłości ku ojczyźnie, której powodzenie na owoy hetmanie zależało, uciął sobie nogę, co dało tamtemu sposobność, wydobyć się na wolność; o czém dowiedziawszy się król, u którego był ów rotmistrz w więzieniu, dla powziętego dlań szacunku po wyleczeniu nie tylko udarował wolnością, ale nadto dał mu gołęń złotą. Owego Złotogoleńczyka zwano także Wojną. Do tego herbu należał **S w e n t o s ł a w**, kasztelan Krakowski pośredniczący niegdy między narodem a Leszkiem białym w względzie przyjęcia przez tegoż tronu polskiego; był on oraz pokrewnym matki ś. Stanisława biskupa i męczennika.

Tym herbem pieczętują się: Borkowski, Buruta, Bojnar, Brzoska, Chrzanowski, Czerny, Frykacz, Giszkowski, Gliński, Goczałkowski, Gośniewski, Hulewicz, Jankowski, Kędzierzawski, Konarzewski, Konopka, Kosła, Kowalewski, Koznicki, Krasuski, Krowicki, Krysztoporski, Kwiatkowski, Legawski, Lisowski, Łaganowski, Łękawski, Łuczycycki, Maszewski, Mielżyński, Minocki, Młószewski, Narebski, Niewieski, Nowiński, Ochocki, Orlicki, Orlik, Pachołowiecki, Padniewski, Pasiński, Pielat, Pilchowski, Piłat, Pitowski, Padleski, Popowski, Prządżewski, Przanowski, Przerębski, Przysiecki, Rożnowski, Ryszkowski, Sawicki, Sepiński, Sepowicz, Stądkowski, Skocki, Sokolnicki, Sroczycycki, Szeligowski, Szlacheński, Szwarz, Ujejski, Wilkowski, Witkowski, Wojutyński, Wolski, Wydzierzewski, Zarzycki, Żeromski, Złotnicki.

Nowiński, herbu Nowina. *M.** Aleksander, obrany od wojska niepłatnego swym naczelnikiem r. 1622, starał się usil-

nie o utrzymanie porządku, i złagodzenia tej sprawy umówieniem ugody z komisarzami Lwowskiemi. *M.*

Nowiszewski, w ziemi Mielnickiej. *M.*

Nowodworski, herbu Nałęcz, jednej dzielnicy z Leżeńskimi na Mazowszu. Dobrogost, arcybiskup Gnieźnieński załecony Urbanowi Papieżowi do tej godności przez króla Ludwika i w Neapolu konsekrowany, powróciwszy do kraju, po między innymi koronował Annę, drugą żonę Władysława Jagielly; † 1402. Bartłomiej, kawaler Maltański w młodym wieku wprawiający się w wojnie z Turkami na Podolu i Siedmiogrodzie w rzemiośle rycerskiem, udał się do Francji, gdzie strawiwszy tam lat 17 na wojnach, pojechał do Malty i przyjął śluby zakonu rycerskiego ś. Jana czyli Maltańskiego. Z pełnem poświęceniem się walczyć z nieprzyjaciółmi wiary chrześcijańskiej, przebył ośm lat w ustawicznym boju z Mahometanami, w którym zjednał sobie pochwały mistrza i poważanie kawalerów zakonnych. Powróciwszy do ojczyzny, ofiarował jej natychmiast swoje usługi, do czego była właśnie pora, albowiem wojna wrzała z Moskwą. Biorąc w niej czynny udział, z rzadką odwagą pełnił obowiązki doświadczonego hetmana jakoteż i odważnego żołnierza. Pod Smoleńskiem, Mozaiskiem i Moskwą wielce się przyłożył do wiktoryi, zaco mu też wdzięczny Zygmunt III. przy nominowaniu komandorem Poznańskim w Wilnie złoty łańcuch i miecz starożytny jako zasłużoną nagrodę ofiarował. Prócz tych czynów wojennych, zasłużył na wiekopomną pamięć z fundacyi naukowych; tak bowiem wyliczył 8000 na edukacyę młodzieży szlacheckiej w akademi Krakowskiej, a 7000 na drukarnię przy tej akademii, i utrzymania nauczyciela przy szkole kościelnej w Tucholi. Życie wstawione zakończył r. 1623, i pochowany w Warszawie u ś. Jana, na którego pogrzebie miał mowę Sobieski Ja-

kób, ojciec króla Jana III. Adam, najprzód biskup Kamieniecki, dalej Przemyski, a nakoniec Poznański, fundował kollegium w Łomży i mansyonarzów w Poznaniu. Życie sławione cnotami kapłańskimi zakończył r. 1634.

Nowodworski Korwin Wawrzyniec, od miasta rodowego Nowotargu na Szlązku tak nazwany, sławny rymotworca łaciński za Zygmunta I, wykładał na akademii Krakowskiej nauki wymowy i filozofii, z kąd przeniosł się do Wrocławia, sprawował tam urząd sekretarza i agenta tego miasta. Sam uczony, czczył uczonych, z którymi też zostawał w ścisłej przyjaźni. M.

Nowogórski, w połowie XVII. wieku miał drukarnię we Lwowie. M.

Nowomiejski, herbu Jastrzębiec.

Nowomiejski, herbu Prus II.

Nowomiejski, herbu Rawicz, dóm starożytny biorący swój początek od Grotów.

Jeden tego nazwiska, ale niewiedzieć z którego domu, poległ w bitwie pod Towarkową r. 1618, drugi zaś w bitwie pod Chocimem r. 1673. M.

Nowomski Aleksander, opat XX. Benedyktynów w Trocku; † 1654.

Nowopolski Wojciech, profesor w akademii Krakowskiej i medycyny doktor, słynął za panowania Zygmunta Augusta jako zawołany lekarz; wydał oraz kilka dzieł uczonych. M.

Nowosielski, herbu Nałęcz z tą odmianą, że nad Nałęczem kładą pół strzały ostrzem do góry sterczącej, a nad hełmem trzy piór strusich.

Nowosielski, dóm niegdy książęcy wywodzący swoje pochodzenie od książąt Ruskich.

Nowosielski, herbu Pogonia I. M.*

Nowosielski, herbu Sas. Jędrzej, zabrany w niewolę Turecką, przetrwał 37

lat na galerach, z której wyszedł dopiero r. 1645.

Nowosielski Franciszek, starosta Łukowski fundował Dominikanów w Domaszewicy r. 1699. M.

Nowosielski, herbu Ślepówron.

Nowosielski, herbu Wukry.

Nowoszycki, herbu Nowina. Zacharyasz, biskup Nikopolski, sufragan Lwowski r. 1640. Wojciech i Teodor podpisali elekcyę Augusta II. Jakób, towarzysz chorągwi pancernej przez zasługi doszedł stopnia generała województwa Brzeskiego. M.

Nowowiejski, herbu Jastrzębiec.

Nowowiejski, herbu Półkozic.

Nowowiejski, herbu Pomian.

Nowowiejski Remigian, rotmistrz Kozaków Lissowczyków, uczestniczył szacownie w wyprawie do Niemiec r. 1622 w sprawie Cesarza Ferdynanda. Felicyan, Dominikan, pisał wiersze heroiczne; † 1761. M.

Noyszewski, herbu Brodzic. M*

Nozowski, herbu Rawicz.

Nuceryn Sebastian, proboszcz Panny Maryi w Krakowie i znakomity mowca swoich czasów, sprawował urząd cenzora ksiąg lat 24; † 1635. M.

Nurkiewicz Jakób, Ormianin i obywatel Warszawski, wyprawiony od Augusta II. do Szacha Perskiego w poselstwie r. 1699, wywiązał się szacownie z peruczonyj mu misyi dyplomatycznej. — Pam. X. B.

Nurzyński Grzegorz, kanonik Łucki wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym zakończył życie r. 1628.

Nycz Jan, Warmińczyk, w akademii Krakowskiej między innymi wierszami wydał pochwałę tejże akademii, wymieniając wielu uczonych i sławnych mężów, r. 1640. M.

Nyklaszewski Krzysztof, zakonu braci miłośniernych, filozofii i medecyny doktor, przalozyl z Wloskiego zywoł bł. Jana Bożego zakonodawcy swego. M.

Obalkowski, herbu Prawdzic.

Obergoni, nobilitowany r. 1768. M.*

Obermajer Fulgenty, Pijar rodem z Wielkiej Polski, jako znakomity mowca wydal dzieło: Traktaty między mocarstwami Europejskimi zawarte; † 1783. M.

Obertyński, herbu Sas.

Obichowski, herbu Wieniawa. M.*

Obidowski, herbu Sulima.

• **Obiezierski**, herbu Nałęcz.

Oblak albo **Oblakowski**, herbu Pułkowiec.

Obloczyński, herbu Suche Komnaty. M.*

Obłow, herbu Jastrzębiec, na Mazowszu.

Obmiński, herbu Lis. M.

Obniński Marcin, podsedek Drohic-ki, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Obodziński, herbu Topor. Aleksander, opisał wierszem zacność starożytnych monarchów polskich r. 1641.

Obornieki, herbu Abdank, dóm starożytny w Wielkiej Polsce, którego Długosz wspomina jeszcze pod rokiem 1242.

Oborski, herbu Abdank na Litwie.

Oborski, herbu Godziemba w Kalskiem województwie.

Oborski, herbu Nałęcz w Sandomierskim. Jeden z tego domu, dowódzca chorągwi dragońskiej, w bitwie pod Zbarażem r. 1649 wstawil się z waleczności. M.

Oborski, herbu Roch II. na Mazowszu. Jan, kasztelan Wyszogrodzki, spisał prawa i dawne zwyczaje księztwa Mazowiec-

kiego. Jan, mąż wielkiej sławy z wojen z Poganami, otrzymał od Stefana Batorego zapis na dobra Sesternice. Olbracht, cywun Trocki rotmistrzował z chwałą niemalą w wojnach za Stefana Batorego. W bitwie pod Guzowem będąc na stronie rokoszanów, otrzymał pchnięcie kopiją w głowę, z którego to razu za ztaraniem Zygmunta III. wyleczony, żył jeszcze lata długie. Stanisław i Mikołaj w zakonie Jezuitów. Tomasz, kanonik Krakowski biskup Laodycki, jaśniał rzadkimi cnotami i skromnością kapłańską, posuniętą do tego stopnia, że nawet opactwa Mogińskiego i biskupstwa Chelmińskiego przyjąć niechciał. Między innymi słowem Bożem rad przywoził ludzi do pokuty, a pokrzywdzonych ubogich chętnie zastępywał, których też otwarcie i skrycie hojnemi jałmużnami wspierał, w życiu domowem zaś zniżał się do własnej obsługi i martwienia ciała, spoczywając na worze słomą napchanym albo na ziemi kobiercem pokrytej. Życie świętobliwe zakończył r. 1645, i pogrzebiony w Katedrze Krakowskiej przy wielkim konkursie ludu ciśnącego się do jego ciała. Mikołaj, sufragan i archidyakon Krakowski, biskup Laodycki, cnot stryja swego Tomasza naśladowca, podobnie odmówił przyjęcia ofiarowanego mu przez Jana III. arcybiskupstwa Lwowskiego; † 1689. Marcin, wojewoda Podlaski zasłużył się ojczyźnie z wielu czynności poselskich. Michał i Stanisław, polegli w boju wojennym. Mikołaj, doktor teologii i kaznodzieja katedry Krakowskiej, wielce się przykładał do jej ozdoby; † 1716. M.

Obrąpalski, herbu Lubicz. Jędrzej, pisarz grodzki Halicki sławiony z rozsądkiem i wielkiej sprawiedliwości.

Obrębski, herbu Cholewa w ziemi Przemyskiej. Zygmunt, przy szturmowaniu Pleszkowa odznaczył się z odwagi.

Obrębski, herbu Ostoja. M.*

Obrociwor, herbu Prawdzic.

Obrynski, herbu Charyton. Krzy-

sztof, podkomorzy Nowogrodzki r. 1613, sprawował z zaszczytem różne urzędy. Kazimierz, Franciszkan, dektor teologii i kustosz Wileński, wydał drukiem: Rzymskich bohaterów przykłady, oraz opis bitwy pod Beresteczkiem.

Obrzycki, herbu Prus I. *M.**

Obuch, niegdy w Nowogrodzkiem. *M.**

Obuchowicz.

Opis herbu.

W polu czerwonym powinien być klucz biały, zębami kształtu litery T do góry położony, u którego hoku po lewej stronie jest gwiazda, a na hełmie trzy pióra strusie. Dóm Obuchowiczów kwitnął

dawniej na Wołyniu i w Kijowskiem, z kąd jeden za Jana Olbrachta od Tatarów zabrany w jassy, umarł w niewoli. Filip Kazimierz, najprzód wojski Mozyrski, rotmistrz królewski, na elekcji Jana Kazimierza marszałkował z wielką pochwałą w izbie poselskiej. Będąc pisarzem Litewskim, odbył poselstwo do Moskwy; wojewodą zaś Smoleńskim, dla niezgody swoich i nieotrzymanych posiłków poddał Smoleńsk pod uczciwymi warunkami r. 1654, z czego na sejmie został oczyszczony.

Michał Lew, syn poprzedzającego, pułkownikując w wojnie z Rosyą r. 1660, w bitwie pod Brudnem dostał się do niewoli, z której wyszedłszy w nagrodę swych zasług wziął strażnikostwo Litewskie. Teodor, podkomorzy Nowogrodzki, walczył w pamiętnej bitwie pod Chocimem r. 1673. Teodor Michał, podkomorzy Mozyrski wstąpił się z czynów wojennych.

Obwesoński Teodor, podpisał z Grodzieńskiego elekcję Jana Kazimierza. *M.**

Ochabowicz Wojciech, Dominikan i sławny teolog; † 1746. *M.*

Obap, nobilitowany r. 1658. *M.**

Obłopowski Jan, podpisał z Wołyńskiem elekcję Władysława IV.

Ochmiński Bohusz, po odpadnięciu Siewierszczyzny do Rosyi, opuściwszy swoje dobra, przeniósł się do Polski, gdzie od Zygmunta I otrzymał wieś Oknię w Witebskiem. *M.*

Ochocki, herbu Nowina.

Ochocki, herbu Ostoja. — Piotr, w wojnie Szwedzkiej wstąpił się z waleczności, gdzie też ciężki postrzał odniósł; za co konstytucją sejmu koronacyjnego r. 1676 odzyskał prawo dawnego szlacheństwa, które Gabriel, ojciec jego, doktor filozofii i medycyny niejako zrzekł się przez osiedlenie się w Krakowie i przyjęcie urzędu rajeckiego. Ten cstatni uczeń na akademii krakowskiej sztuki lekarskiej, otrzymał następnie godność rektora, przyczem sprawował oraz urząd lekarza nadwornego Zygmunta III. Napisał także kilka rozpraw uczonych: o ruchu serca, o szaleństwie, o sympatyj i antypatyjii

Ochotnicki, herbu Jasieńczyk.

Ochowski, herbu Bogorya. *M.**

Ochrymowicz, Ziemiannin na Wołyniu.

Ochycki Jan, głosował na elekcji Jana III.

Ocieski, herbu Jastrzębiec. Jan, kanclerz W. koronny, starosta Krakowski, Oświęcimski, Zatorski, Sądecki i Olsztyński, jako mąż wielkiego rozumu i dowcipu, odprawił kilka ważnych legacji: do Rzymu, Niemiec, Węgier i Carogrodu. Między innemi wydał wrzorowe przepisy względnie obchodzenia się z więźniami; † 1563. Joachim, kasztelan Sądecki tyle był szacowany w narodzie z rozumu i cnoty, iż lubo nie był bogatym, po śmierci Stefana Batorego króla godnym go sądzono panowania. Miał oraz i

rycerskie zasługi; w wojnie Moskiewskiej przywiódł zbrojne rotę do obozu Batorego, z którymi i u Buczyny mężnie walczył. W czasie wojny domowej wielce też pracował, aby tak zwanych rokoszantów do zgody nakłonił. Życie przykładne zakończył z powszechnym żalem narodu r. 1609.

Oczekliński w Ostrzerzewskióm.

Oczko Wojciech, przybywszy z Czech zamieszkał w Polsce i przywiązał się do swojej nowej ojczyzny, którą polubił nad wszystkie inne kraje, gdzie też indygenat otrzymał r. 1581. Jako biegły lekarz bawił przy dworze królów Zygmunta Augusta, Stefana Batorego i Zygmunta III, których był także sekretarzem poufnym. Ze zlecenia Batorego zwiedził i opisał wody Jaworowskie, wydał oraz obszernie dzieło medyczne pod napisem Przymiot.

Oczkowiec Stanisław, akademik Krakowski w połowie XVII wieku. M.

Oczosalski, herbu Paprzyca. Maksymilian, sędzia Braclawski r. 1647.

Odachowski, herbu Grzymała.

Odachowski, herbu Nałęcz z tą odmianą, że na hełmie jest pięć piór strusich, a w pośrodku tych znak Nałęcza. Dóm starożytny w Łęczycy, gdzie pierwotnie miał nazwę Zielińskich. Lew pierwszy, podkomorzy Litewski podpisał pacta conventa Władysława IV. Jan drugi, mąż bogomyślny fundował plebanję w Olszowie w Stonimskim; † 1660. Krzysztof, cywun Berzyniański jako pólkownik królewski walczył zaszczytnie w wojnach postronnych, w których też odniósł rany szkodliwe; w r. 1661 zabity od ręki zdradzieckiej.

Odejowicz, herbu Bożezdarz. M.*

Oderski Jan, poległ w bitwie z Tatarami nad Worską r. 1399. M.

Odlaniski, obacz Poczobut.

Odlaniski, herbu Bożezdarz. M.*

Odlaniski, herbu Pogonia. M.*

Odnodzki, herbu Junosza z domu Rościszewskich, ale od dóbr Odnogi tak nazwany.

Odnowski, herbu Pogonia, dóm książęcy z dzielnicy Ruskiej.

Odnowski, herbu Herburt. M.*

Odojewski, podobnie z linii książąt Ruskich. M.*

Odojewski, w wojnie Sobieskiego z Turkami, dostał się w niewolę Tatarów ustępujących przed pogromcą swoim, dążącego zwyciężko pod Trembowłę, z której w skutek powszechnego zamieszania przełęcznioną tłuszczą potrafił umknąć. Przedstawivszy się królowi bohaterowi, uczestniczył z chwałą w dalszych wyprawach jego. M.

Odolikowski, herbu Topor.

Odoliński Jan i Jędrzej, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Odonell, otrzymał indygenat r. 1775. M.*

Odorski, herbu Gryf. Daniel, był horodniczym Dynaburskim. Odorscy są i na Szlązku, którzy się herbem Gryf pieczętują.

Odrodeff, herbu Biberstein. M.*

Odroważ.

Opis herbu.

W polu czerwonym jest strzała biała prosto do góry wystająca z końcami na obie strony zakrzywionemi, a na hełmie pawi ogón, w którym podobnie ów znak bokiem jest położony. Starożytni pisarze podają jednoznacznie, że ów herb został wniesiony do Polski z Morawii, gdzie się zwal Odrzywąsem, a to z tej okazyi: że przeciwnikowi

swemu, możnemu Poganinowi w pewnym zajęciu oderwawszy usta z wąsem, takowe wetknął na strzałę i jako znak zwycięstwa oddał swemu książęciu, zaco od tegoż miał trzymać nazwę Odrzywasa z wyrażeniem tego znaku jako klejnot herbowy, którym dotąd pieczętują się domy Siedlnickich i Tworkowskich w Morawii. W Polsce nosząc pierwotnie tytuł hrabiów z Końska, zalecał się ów dóm przed innemi wydaniem kilku wielkich mężów. Pierwszy Saul, około r. 1145 nadał klasztorowi Trzemeszeńskiemu pewne dziesięciny. Drugi Radosław zapisał klasztorowi Miechowskiemu znaczne dobra. Iwo, biskup krakowski jaśniał swoich czasów z szczodrobliwości dla ubogich i gorliwości o zbawienie ludu sobie powierzonego. Pamiątki po nim widzimy po dziś dzień jeszcze: tak klasztor OO. Cystersów w Mogile, takż Kanoników regularnych ś. Augustyna w Krakowie i w Kaliszu, szpital dla ubogich w Sławkowie, a później w Krakowie, kościół Panny Maryi, ś. Ducha i ś. Krzyża tamże, są jego fundacyi. Podczas swojej bytności w Rzymie, widząc czyny świątobliwe Dominika patriarchy, poświęcił synowców swoich Jacka i Czesława do jego zakonu, który też równocześnie sprowadził do Polski. Będąc jeszcze kanclerzem, poruczonem miał sobie od Leszka Białego odprowadzenie królowej Salomei do Halicza, poślubionej Kolomanowi królowi Halickiemu. Łagodny i umiarkowany w postępowaniu, chętnie ustępował w kontrowersjach, aby nie dać powodów do kłótni i zatargów; w końcu zamierzał nawet złożyć infułę i resztę życia przepędzić w zakonnej klauzurze, czego mu atoli Papież Honoriusz zabronił. W powrocie z powtórnej podróży do Rzymu, zapadł świątobliwy pasterz w mieście Udine we Włoszech na zdrowiu, gdzie też przestał żyć r. 1229. Zwłoki jego przeniesione do Krakowa, pogrzebione w wielkim chórze katedry. Jacek syn Eustachiusza, brata biskupa Iwona, wstąpiwszy do stanu duchownego, w Rzymie przyjął z bratem swoim Czesławem śluby zakonu kaznodziejskiego, z kąd wkrótce wy-

ślany został do Polski, gdzie w Krakowie otrzymał kościół ś. Trójcy dla zakonu swego. Udając się do Prus w drogę apostolską, założył klasztory OO. Dominikanów w Sandomierzu i w Gdańsku, z kąd przedarł się aż do Kijowa, gdzie wśród wielkich prac lat czterzy przemieszkiwał. Podczas najazdu grodu tego przez Tatarów, uszedł przed rozjuszoną dziczą pogańską do Lwowa, unosząc z sobą świętości i statuę Maryi Panny. I tu założył klasztor kaznodziejski; a powróciwszy nazad do Krakowa, po niedługim odpoczynku wybrał się w powtórny pielgrzymkę, zwiedzając podczas tej kraje północne iż do Tartaryi. W r. 1257 stanąwszy w Krakowie, zakończył tego samego roku życie świątobliwe. W 337 lat po jego zgonie, Papież Klemens VIII policzył go w poczet świętych. Czesław, brat ś. Jacka, kanonik Krakowski przyjąwszy śluby zakonne ś. Dominika, udał się do Czech, a potem do Wrocławia, gdzie założywszy klasztor, wśród prac żarliwych zakończył życie roku 1241. Bronisława, siostrzenica ś. Jacka; ta pogardziwszy roskoszami świata tego, wstąpiła do zakonu PP. Norbertanek przy Krakowie, w którym przetrwawszy przykładnie lat 40, przeniosła się do wieczności r. 1259.

Dotąd o Odrowążach z Końska, od których poszli Koneccy; lecz drudzy pisali się z Białoczowa; — od tych rozrodzili się Białoczowscy i Straszowie; inni z Chlewisk, — od tych Chlewiccy i Szydłowiccy; inni zaś ze Sprawy. Z tych był Prandota, fortunny hetman wojsk polskich przeciw Czechom za panowania Kazimierza W. — Jan, arcybiskup Gnieźnieński, mąż wielce poważany w radzie i kochający ludzi uczonych. Jako prymas kraju, dał piękny przykład poświęceń dla ojczyzny; tak podczas wojny z Krzyżakami gdy dla zapłaty wojska zabrakło pieniędzy, kazał przetopić srebra kościelne, w którym to celu złożył też kilka synodów, by z duchowieństwem obmyśleć pomoc potrzebną do wojny z Prusakami. Ustanowiwszy nadto wiele rzeczy pożytecznych, przenióst się do wieczności r. 1464. Piotr, wojewoda Podolski, potem

Ruski, pamiętny z zwycięstw za panowania Władysława Jagiełły, który mu w nagrodę położonych zasług całe Podole i część Rusi nadał. Ważniejsze sprawy jego są: poskromienie Swidrygiełły pustoszącego Podole, i pobicie wojsk Węgierskich i Czeskich drogę mu zastępujących. Po zgonie Władysława III. pod Warną, wysłany od króla Kazimierza na Wołoszczyznę w celu osadzenia na gospodarstwo księcia Aleksandra, w bitwie z Bogdanem, przywłaszczycielem kraju poległ na placu boju pod Krasnopolem r. 1450. Zwłoki jego przewiezione zostały do Lwowa i tam pochowane. Jan, arcybiskup Lwowski, brat rodzony wojewody, po zgonie jego zostając w nieutulonym żalu, tego samego roku wszedł z nim do grobu. Jędrzej, wojewoda Ruski, starosta Lwowski pamiętny z odniesionych zwycięstw nad Wołochami, Tatarami i Krzyżakami, odprawił z chwałą imienia swego kilka ważnych poselstw do postronnych monarchów. Jako osobisty przyjaciel Jana Kapistrana, wstąpił się do Stolicy apostołskiej o kanonizację jego. Po między innymi fundował OO. Bernardynów we Lwowie i odbudował kościół spalony. Po zgonie jego w r. 1465, król Kazimierz IV. wykupił starostwa Lwowskie, Gliniańskie, Lubaczowskie i Samborskie od Odrowążów za 200000 złp, niegdy im w zastaw dane. Jan, wojewoda Ruski, zbudował klasztor OO. Bernardynów w Samborze r. 1472. Jan Stanisław, wojewoda Bełzki a potem Ruski, wstąpił się porażką Tatarów pod Łopusznem r. 1509, i Wiśniowcem r. 1512; następnie w obozie pod Lwowem r. 1534 starał się czynnie wzburzone umysły pogodzić zachęcając Polaków do nowej wyprawy na Wołoszę. Anna, córka Hieronima, zakonnica w Przeworskim klasztorze, doszedszy w śród przykładnej świętobliwości wieku zgrzybiałego lat 120, umarła w r. 1588.

Z domu Odrowążów znowu piszących się z Szczekocina albo z Dąbna, piastowało kilku kasztelanie Lubelskie. Piotr, walczył zaszczytnie w wojnie Tureckiej na Węgrzech z sławnym Zawiszą Czarnym w sprawie cesa-

rza Zygmunta, gdzie dostał się do niewoli, z której wyszedł dopiero za wielkim okupem. Jan, zginął w boju pod Chojnicami r. 1454.

Herbem Odrowąż pieczętują się: Abrahama, Bębnowski, Białoczewski, Błaszczkowski, Buchta, Burkacki, Cedrowski, Chlewicki, Chreptowicz, Chwałkowski, Duracz, Godowski, Gorski, Gostwicki, Jaczynic, Jeleński z tą odmianą, że na hełmie kładą trzy pióra strusie; Kamiński, Kapusta, Karśnicki, Kietliński, Konecki, Krzyszkowski, Kuliński, Kurzański, Litawor, Łuski z odmianą, że na strzale kładą cały krzyż, a na hełmie trzy pióra strusie; Mieszkowski, Miłzecki, Minkiewicz, Minoski, Mniewski, Pacanowski, Pawłowicz, Pękański, Pieniążek, Płoszowski, Pniewski, Potemski, Potrykowski, Pruszkowski, Przedwojewski, Przedworski, Ptasiński, Siedliński, Sprowa, Strasz, Szczekocki, Sypniewski, Szydłowiecki, Wanikowski, Werda, Wilkoński, Wilkowski, Wissegerd, Wizgerd, Wolski, Wysegerd, Wysocki, Żaba z odmianą, że pod żelazcem strzały kładą dwa krzyże, na hełmie zaś trzy pióra strusie, i Zaranowski podobnie z tą odmianą, jak Łuskinowie.

Odrawski, herbu Pomian. Olbracht, poborca Halicki r. 1652. M.

Odrwolf, herbu Biberstein, na Szlązku.

Odrzechowski Hołobut, herbu Sas, niegdy w ziemi Przemyskiej.

Odrzywolski, herbu Nałęcz, dóm starożytny w Radomskim, gdzie Dobrogost Czarny był starostą r. 1409. Abraham Miłkołaj, dziedzic na Odrzwole jaśniał swoich czasów z waleczności na wojnach w Węgrzech, Inflantach i na Podolu r. 1640. Jan, kasztelan Czarniechowski, starosta Winnicki i Żydaczewski, uszedłszy żywo z kłęski Cecorskiej, we wszystkich kampaniach aż do Batochowskiej akcji walecznego serca dawał dowody; mianowicie pod Korsuniem sprawując lewe skrzydło wojska polskiego, zwrócił na siebie całą potęgę Tatarów, którą odpart

z zadziwiającą odwagą. Dostawszy się następnie w niewolę, został zapędzony aż do Tauryki, z kąd wyszedłszy po wielu lecjach, znowu stanął do boju z wrogiem napastniczym, w którym téż w pamiętnej bitwie pod Batowem poległ na polu sławy w lat życia swego blisko 80. Jak waleczny, tak i szczodry był dla sług kościoła; po między innymi konwentowi OO. Dominikanów w Winnicy na Podolu darował folwark okazały, gdy żona jego z domu Czuryłówna, na wzniesienie kościoła tamże ofiarowała 50.000 złp.

Odrzywolski, herbu Rogala, na Mazowszu.

Odwaga, herb, patrz **Konopacki** w Tomie I.

Odymalski W alenty, komendarz kościoła Secemińskiego, otrzymał w akademii Krakowskiej pierwszy stopień (w. r. 1642) i wydał kilka dzieł tchnących myślą pobożną. M.

Odyniec.

Opis herbu.

W polu niebieskim tarczy ma być strzała biała żelazcem prosto do góry ustawiona, u dołu zaś w prawą stronę załamana, przez którą w środku idzie przecznica, stanowiąca niby krzyż, a na hełmie

pięć piór strusich. Paprocki wspomina o nim nieco odmiennie. Ten herb miał być nadany od książąt Ruskich jednemu z najmężniejszych żołnierzy, którzy nie tylko z ludźmi silnymi, lecz i z samymi pasował się odyńcami, od czego téż Odyńcem został przezwany.

Teodor Odyniec, Książ, walczył w sprawie Świdrygiełły, i popadł w niewolę w bitwie pod Oszmianą r. 1433. Jan, koniuszy województwa Kijowskiego, staczał z dziczą pogańską zacięte walki, odpierając ją od napastowanej ojczyzny. — Aleksander,

uczestnicząc w konfederacji Barskiej, poległ w bitwie pod Stołowiczami. M. — Antoni Edward, znakomity wierszopis, którego prace zalecają się płynnością poetyczną. M.

Tym herbem pieczętują się: Barynowski, Bobusz, Brzozowiecki, Burba (z odmianą), Odyniec, Szostowski, Szyszka i Wisłouch.

Oelhof Mikołaj, lekarz królewski rodem z Gdańska, w r. 1643 wydał szacowny zielnik, w którym opisał wszystkie rośliny. M.

Ofetingen, otrzymał indygenat roku 1766. M*.

Ogilvie Jan, nobilitowany r. 1790. M*.

Ogiński.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest brama obozowa, z krzyżem rozdartym u szczytu, nad nim zaś mitra książęca. Przyjęcie tego herbu pochodzi od okazyi: gdy Tatarzy najechawszy Ruś bramę w obozie

przełamali, toć przodek domu tego, z domu książąt Kozielskich pochodzący w prostej linii od Włodzimierza W. jednowładcy Rusi, pierwszy dał hasło do boju i był powodem, że książęta z nim będący wypadli na wroga, wyparowali go z warowni i zbili na głowę. Dóm Ogińskich przeniósł się do Polski podczas pamiętnego w dziejach odpadnięcia Smoleńska do Moskwy. Osiadłszy pierwotnie na Litwie, zachował godność kniaziowską, którą i konstytucie koronne mu przyznały. Zpomniędzy wielu zaszczyconych godnościami urzędowemi, wstawił się Bogdan podkomorzy Trocki czynami wojennymi za Stefana Batoro i Zygmunta III. Aleksander, kasztelan Trocki walczył w pamiętnej bitwie z Szwedami pod Kirchholmem, z Rossyanami pod Smoleńskiem, a Turkami pod Chocimem, w której ostatniej odznaczył się nadto zuchwałą śmiałością: ucięciem głowy na harcu w obec obojga wojsk znacznemu Turkowi. Za Wła-

dysława IV. jako pułkownik srebrnej chorągwi, tak nazwanej od wyboru pod nią mężów i ryszunku żołnierskiego, w bitwie pod Smoleńskiem zwyciężył przemagające siły nieprzyjaciela. Pełen zasług dla ojczyzny, której głową jako i orężem służył, przestał żyć r. 1653. Jan, marszałek Braclawski, służąc od młodociannego wieku wojskowo, w bitwie pod Kuszlikami kulą ciężko postrzelony. Marcyan, wojewoda Trocki kanclerz wielki Litewski, niemniej dał dowody wielkiego serca w wojnach z Węgrami, Szwedami i Rosyanami. Pod Kownem postrzelony kulą w nogę, niustąpił kroku nieprzyjacielowi i dotrwał zaszczytnie placu. Jak waleczny w boju i wielkomyślny w radzie, tak też był i szczerobliwy dla chwały Bożej; pomiędzy innemi zrestaurował konwent kaznodziejski w zamku Trockim, a w Mińsku fundował kolegium Jezuitów. Szymon Karol, miecznik Litewski, fundował Karmelitów Bosych pod Wilnem. Marcyan, wojewoda Witebski, jako żołnierz walczył mężnie z Turkami i Kozakami. Podobnie jak jego poprzednicy wielce był pobożnym, szczególną mając intencję do bł. Jozafata męczennika. Hojny na domy Boże i stugi jego, fundował OO. Bernardynów w Mikulinie. Jan, wojewoda Połocki, hetman polny Litewski, w wojnach z postronnymi nieprzyjaciółmi dzielnością swoją niemało się przyczynił do zwycięstw odniesionych. Powracając z sławnej w dziejach wyprawy z pod Wiednia, przestał żyć w Krakowie r. 1684. Klasztor OO. Franciszkanów w Łopiennicy, jest jego fundacyi. — Mikołaj, kasztelan Trocki posłował do Moskwy. Ludwik, był biskupem Smoleńskim; † 1718. Grzegorz Antoni, starosta Zmudzki, hetman polny Litewski, zasłużył się z kilku zwycięstw nad Szwedami odniesionych; † 1709. — Niemniej i Michał hetman wielki Litewski, opuściwszy widoki do tronu po Augustie III, brał czynny udział w konfederacyi Barskiej, w której straciwszy swoją armię, uszedł za granicę i przemieszkał w Cieszynie na Szlązku. Powróciwszy do ojczyzny osiadł w Słonimie, gdzie od-

dając się poprawie losu swoich poddanych, założył wspaniałą gmachy rzemieślnicze i drukarnię. Najpiękniejszą pamiątkę po sobie zostawił wyrznięciem kanału, mającego łączyć za pomocą rzek morze Czarne z Bałtykiem, naco wyłożył około 12 milionów złp. Sejm zbrany w r. 1768 uznawszy ważność rozpoczętego dzieła, wyznaczył successorom jego dobra Łahiszyn i Myszkowce, i dozwolił pobieranie cła po 8 złp. od wiośla. Na zawdzięczenie zaś zasług hetmana, zamierzył wystawić jego posąg na zamku Wileńskim, co atoli z powodu wybuchłych zamieszek nie przyszło do skutku; † 1799. M. — Michał, miecznik i podkomorzy Litewski, synowiec poprzedzającego, pod wodzą Kościuszki odznaczył się walecznością w północnej Litwie. Po upadku sprawy wyjechał za granicę, gdzie przebywał aż do czasów wojny francuzkiej. Niedając wiary łudzeniom Napoleona I, powrócił do ojczyzny, i przemawiał w jej interesie do cesarza Aleksandra I, który pokładał w nim niemałe zaufanie. Jako pisarz wydał wielce cenione dzieło w języku francuzkim: „Pamiętniki o Polsce i Polakach.“ Życie zakończył we Włoszech r. 1831. M.

Oglecki Jan, był burgrabią Nowomiejskim r. 1647.

Ognicki Stefan, za okazane męstwo na zalecenie hetmana Chodkiewicza wpisany w komput rycerstwa Polskiego r. 1616.

Ogończyk.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego ma być pół strzały białej z pół pierścieniem żelazcem do góry wystającą, na hełmie zaś w koronie dwie ręce panięskie do góry wzniesione. Dóm Odrowązów w Morawii

dał początek domowi Ogończyków, jak to i o-

bóch domów znaki herbowe, choć z niejaką odmianą, zdają się potwierdzać. Zowią ten herb także Pogończykiem: czy to od pogoni za nieprzyjacielem, czy od zabicia poganina, tego niewiedzieć, odnosi się bowiem do czasów starożytnych, pokrytych mgłą niepewności.

Tym herbem pieczętują się: Augustynowski, Baliński, Białobłocki, Biechowski, Bloch, Bogorski, Borowiecki, Borowski, Broniewski, Butowiecki, Cym, Czarnotulski, Czerski, Dąbrowski, Dobiecki, Dobruchowski, Domajewski, Drwalewski, Drzewiecki, Działyński, Dzieciotowski, Godziszewski, Goleński, Gornicki, Goryński, Gorzechowski, Grodzicki, Grotkowski z tą odmianą, że ręce nad hełmem trzymają pierścień, Hayko, Jakimowicz, Janowski, Kadzidłowski, Kijowski, Kłoczko, Kłodzki, Kochański, Kończa, Kościelecki, Kościelski, Kotliński, Kuciński, Kuczowski, Kuczyński, Lesiowski, Łętowski, Magnuszewski, Mąkowski, Malanowski, Mijakowski, Mikołajewski, Mirosławski, Mniewski, Mniszek, Morawiec, Murzynowski, Myślakowski, Niedrzwiecki, Niedźwiecki, Ogonowski, Paczyński, Padzewski, Paprocki, Parul, Patyński, Pogorski, Powąła, Proszyński, Pruszkowski, Radojewski, Radzikowski, Rosnowski, Roszkowski, Rożyński, Sangaw, Sieczkowski, Sierakowski, Sieczkowski, Siewierski, Skarbieński, Skorzewski, Skrzypiński, Sokółowski, Stachowski, Stański, Starosielski, Szwykowski, Tolwiński, Trojanowski, Trzebuchowski, Twardowski, Wiesiołowski, Wlewski, Woliński, Wolski, Woyzyk, Wydzierzewski, Wysocki, Zakrzewski, Zaorski, Zarpalski, Zboiński, Zelski, Żółtowski, Zwolski.

Ogonowski, herbu Ogończyk. Adam, walczył zaszczytnie ze Szwedami. Zszedłszy w r. 1640 z tego świata, pogrzebiony w kościele ś. Katarzyny w Krakowie, do którego wzniesienia wielce się przykładał.

Ogrodziński Bartłomiej, w bitwie pod Chojnicami r. 1454 dostał się w niewolę Krzyżaków.

Ogrodzki Jacek, sekretarz koronny r. 1778. M.*

Ohanowicz, udowodniwszy dawne szlachectwo domu swego na Mołdawii, wpisany został w metryki Stanów galicyjskich r. 1817. M.

Ojezierski, herbu Druk. M.*

Ojrzanowski, porucznik legii polskiej pod Napoleonem I., zginął pod Saragosa w Hiszpanii r. 1808. M.

Okęcki, herbu Radwan. Antoni, był biskupem Chełmskim. M.

Okelli, otrzymał indygenat r. 1673. M.*

Okładowski. dziedziczył w ziemi Zawkrzeńskiej.

Okmiński.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego jest strzała żelazcem z pośrodku trzech Habdanków do góry wystająca, na której pierścień jest przewleczone, a na hełmie trzy piór strusich. Są atoli i odmiany tego herbu.

Dom Okmińskich przyjął tą nazwę od dóbr Okmiana, nadanych w nagrodę Boguszowi przez Zygmunta I. za okazaną życzliwość, po odpadnięciu bowiem Siewierza do Moskwy, zostawiwszy posiadłości swoje tam położone, przeniósł się do Polski.

Okólski, herbu Rawicz. Stanisław, z Sandomierskiego, służąc szereg lat wojskowo, osiadł na Podolu; Jan, brat jego, zginął w boju. Szymon, kapłan zakonu kaznodziejskiego, sprawował urząd misjonarza obozowego pod Mikołajem Potockim, hetmanem w. kor., i uczestniczył w wyprawach wojennych w r. 1637 i 38, poczem rządząc konwentami zakonu swego w Kamieńcu, Tyśmienicy, Jezupolu, a naostatek prowincją Ruską, oddawał się pisaniu dzieł historycznych, z pomiędzy których najznacześniejsze są: Herbarz polski i Orbis Polonus, mające te zalety, że się do dyplomatów odwołują;

† 1654. — W czasie drugiego oblężenia miasta Lwowa w roku 1655, posłował Okólski do obozu Chmielnickiego, dla umówienia pokoju. M.

Okołow, herbu Topor. Jędrzej, podpisał elekcyę Władysława IV. Jeździł też w poselstwie kilka razy do Moskwy.

Okołowicz, herbu Ostoja. Hieronim, skarbnik Orszański r. 1691. Stefan, wikary przy cérkwi Kopytoskiej na Ukrainie, w r. 1768 wniósł z drugimi manifest do ksiąg grodzkich wojew. Kijowskiego względzie popelnionych okrucieństw przez Hajdamaków. M.

Okorski Sieńko, ziemianin Wołyński r. 1528.

Okrasa, niegdy w wojew. Rawskiém.

Okreglicki Marcin, Jezuita, obrawszy stan duchowny, służył w niém z prawdziwą pokorą; podczas grasującej zarazy morowej oddając się posłudze zapowietrzonych, uległ téj strasznej chorobie r. 1622.

Oksza.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy znajduje się topor (Oksza) ostrzem w prawą stronę ustawiony, podobnie taki i w koronie końcem niby utkwiony. Początek tego herbu pochodzi z Czech, a to od

Worszowców niegdy domu tam zamożnego, który obwiniony o zdradę państwa, wyniósł się do Polski, gdzie urosł w Okszców. Z tego pochodzi Nankier biskup krakowski, pamiętny z odbudowania pogorzałego kościoła katedralnego kosztem swoim i całej diecezji. Zajmował się oraz nauką w wierze chrze-

ściańskiej Aldony, księżniczki Litewskiej, zaślubionej Kazimierzowi W. Życie zakończył w Wrocławiu r. 1341. przez zadaną mu truciznę.

Herbem Okszą pieczętują się: Bleszyński, Brzeski, Chocimowski, Chomętowski, Czechowski, Domarat, Gorlicki, Gosławski, Grabowski, Kamiński, Gramacki, Kłobukowski, Kłomnicki, Miedziewicki, Okszyński, Orzechowski, Pijanowski, Płaskowski, Radoszewski, Rey, Rzuchowski, Siemikowski, Strzelecki, Wątrobiński, Wątróbka, Wątrobski, Włostowski, Zdrowski.

Okszyński, herbu Oksza. Maciej, podpisał elekcyę Jana III.

Okulicz Aleksander, podpisał podobnie elekcyę Jana III.

Okuń.

Opis herbu.

W tarczy jest kula ziemiska, z której wystaje strzała zelezcem do góry, przełożona dwoma belkami, z których jeden od spodu jest nieco mniejszy, co przedstawia formę krzyża, na helmie zaś trzy

piór strusich. Pochodzenie tego herbu nie jest wiadome. Dóm Okuniów był niegdy na Litwie wielce znakomitym. Krzysztof napisał „Chwałę Zygmunta Augusta“, dziełko interesujące historyę. M.

Okuń, herbu Bylina, na Mazowszu. Jan, kasztelan Czerski, testamentem księżcia Konrada był naznaczony za opiekuna książąt mazowieckich. Jeden z tego domu, towarzysz chorągwi ussarskiej, w bitwie pod Starczem r. 1638 kulą postrzelony.

Okuszeko, herbu Leliwa, z dzielnicy domu Tyszkiewiczów.

Okuszeko, herbu Radwan. Euthy-

miusz, był władką Pińskim, później arcybiskupem Połockim około r. 1543.

Olbiecki, herbu Janina.

Olbrotowski, w Wielkiej Polsce.

Olchowicki, na Rusi. M.

Olchowski, herbu Pogonia. P. f.

Oldakowski, na Rusi, gdzie piastowało kilku znakomite urzęda.

Olechnowicz, herbu Leliwa, dóm pochodzący od Montwida, księcia Litewskiego. Piotr, podpisał unję Litwy z koroną r. 1504.

Olechowski, herbu Ratuld. M* — Jeden tego nazwiska uczestniczył w wyprawie Kozaków Lisowczyków do Siedmiogrodu r. 1619. M.

Ołędzki, herbu Rawicz. Z pomiedzy wielu piastujących godności i urzęda, Tomasz, kasztelan Zakroczymski takię był siły, że pięć talarów bitych w jednę kupkę ułożonych, szabłą swoją przecinał.

Olekszyc Jerzy, podpisał z Kijowskiego elekcyę Jana III.

Olelkiewicz, herbu Pogonia, dóm książęcy biorący swój początek od książąt Litewskich, z którego Włodzimierz, syn Olgierda dziedziczący księstwo Kijowskie, a sprzyjający zawsze Władysławowi Jagielle królowi Polskiemu, przybył z posiłkami pod Grodno. Przez zatargi domowe przystawszy na zamiarę księstwa Kopylskiego, założył miasto Słucz, od którego potomkowie przyjęli nazwę książąt Słuckich. Syn jego Aleksander albo Olelko, był powodem tej nazwy Olelkiewiczów. Siemon, syn poprzedzającego młodzian dopiero 18 lat liczący, wślawił się głośnym zwycięstwem nad Tatarami pod Grodnem. Między innymi odbudował cerkiew Peczerską w Kijowie. Umierając w r. 1470, posłał Kazimierzowi królowi Polskiemu swego konia bojowego i łuk z oddaniem syna niedorośłego Bazylego w opiekę. Jan Siemon, po-

gromca Tatarów pod Bobrójskiem i pod Grodnem, zamknął poczet książąt Słuckich r. 1593. Michał, z dzielnicy książąt Kopylskich, walczył zwycięzko z najeźdźcą tłuszczą Tatarów; tak samo i syn jego Jerzy zniósł poganów w wielu bitwach, zaco otrzymał podziękę Zygmunta I. — Zofia, ostatnia z tego domu, wniosła księstwa Słuckie i Kopylskie w dóm Radziwiłłów.

Oleski, herbu Grzymała z tą odmianą, że nienoszą żołnierza zbrojnego w bramie tarczy, ale na murze są trzy błanki, każdy o trzech dziurach, a na hełmie sześć piór strusich. — Jan z Ostrowitego, kasztelan Chełmiński, zbudował w Pieniążkowie kościół wspaniały, gdzie też zwłoki jego spoczywają. M.

Oleśnicki, herbu Dębno, dóm starożytny w Polsce, piastujący godności urzędowe jeszcze w XIII wieku. Po między innymi Zbigniew, biskup Krakowski obrany w r. 1423, w młodym wieku traktując wojskowo, wślawił się przytomną walecznością w boju z Krzyżakami; tak w sławnej pod Grunwaldem potyczce, zwałił z konia godzącego kopią na Władysława Jagielle Krzyżaka, za który to czyn wdzięczny król hojnie go udarował, i w krótcie, gdy sobie stan duchowny obrał, do infuły Krakowskiej dopomógł. Wyniesiony na godność pasterską, przywrodzonej wspaniałomyślności umysłu okazał niemniej osobliwszą zarliwość względzie czystości wiary katolickiej i utrzymanie praw kościoła. W skutek tego mianowany od Eugeniusza IV. papieża kardynałem, a równocześnie i od Feliksa antypapieża tym honorem uczczony, nieprzyjął go od żadnego, aż dopiero od Mikołaja V., który mu kapelusze kardynałski przysłał. Niezlomny i zapobiegliwy o krzewienie nauk i chwały Bożej, szafował niemało na cele pomienione; tak fundował kollegiatę w Nowym Sączu, OO. Paulinów w Pińczowie, OO. Bernardynów w Krakowie, szpital w Ilży, zaś przy akademii Krakowskiej wymurował wielkim kosztem bursę Jerosolimitanum, której swoją bibliotekę legował, zaś dla studen-

tów pewne dochody przyznaczył. Sławiony w kraju i za granicą, zakończył życie r. 1455. — Zbigniew, arcybiskup Gnieźnieński podobnie pasterz gorliwy o dobro ojczyzny, zwołał w Piotrkowie synod duchowny, na którym pobór z dóbr kościelnych na potrzebę wojny Pruską uchwalił; † 1493. Mikołaj, wojewoda Lubelski, mąż osobliwego dowcipu i niepospolitych nauk, zaszczycony przyjaźnią Stefana Batorego, po zgonie tego króla wystany od Zygmunta III. do Moskwy na wesele Dymitra (Samozwańca), po upadku tego przetrwał trzyletnią niewolę; † 1629.

Oleśnicki, herbu Radwan. Tomasz, starościec, Bełzki w wojnie z Turkami aczkolwiek młodociannego jeszcze wieku, brał czynny udział; z nieszczęśliwej bitwy pod Cecorą wyniósł też ciężki postrzał, pod Chocimem zaś położył życie, licząc dopiero lat 22.

Oleśnicka Zofia z Piaskowej Skały, pierwsza wierszopiska polska wydała w Krakowie r. 1556 pieśni nabożne, zalecające się czystością mowy i miłą prostotą. M.

Olesza, niegdy w Mściławskiem województwie.

Oleszko Floryan, wojski Włodzimierski, sekretarz królewski jeździł na Ukrainę jako komisarz do uspokojenia rozruchów Kozackich; † r. 1609.

Olewiński, herbu Ostoja. Dobiesław, wstawił się z mężstwa w bitwie pod Koronowem w r. 1410.

Olewiński, herbu Samson. Floryan, niegdy mąż rycerski, o czém wskazuje nadgrobek jego w kościele OO. Dominikanów we Lwowie.

Olewnicki, herbu Sas. M*

Olexiewicz, na Żmudzi.

Olecki Marcin, zasłużony z wojen na Ukrainie, poniósł tamże ciężkie rany. M.

Olli Stefan, proboszcz ś. Krzyża, potem wikaryusz jeneralny konsystorza ormiańskiego we Lwowie, nadzwyczajną gorliwością o pomnażenie chwały Bożej i niepospolitą biegleścią w piórze, zjednał sobie powszechny szacunek; † 1748. *Pam. X. B.*

Oliński Jan, poległ w wojnie z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.

Oliwa.

Opis herbu.

W polu zieloném tarczy ma być lilja biała, niby z ziemi z korzeniem wyrwana, po której obu stronach znajdują się rozyczki czerwone, a na helmie pół lwa z korony do góry wyskakującego. Początek

tego herbu podają dawni pisarze od owej okazji: W wojnie z Prusakami pod Oliwą, mąż jeden waleczny popisawszy się nieustraszoną odwagą, od hetmana otrzymał ów znak jako nagrodę swego czynu, który od miejsca potyczki Oliwą został nazwany.

Oliwą pieczętuje się w Polsce tylko dóm Grajewskich.

Oliwiński, herbu Ostoja. M*. Ignacy, obywatel województwa Krakowskiego, biegły w języku greckim i znakomity rymopis wieku Zygmunta Augusta, wydał wyborne pieśni, z których najcelniejsza jest napisana w czasie morowego powietrza. J.

Olizar, herbu Chorągiew Kmitów, z którymi jest jednego pochodzenia; Eleazar bowiem jeden z siedmiu synów Alexandra Woronowicza, brat Matwieja Kmity z ruskiego akcentu Olizarem przezwany, zostawił ten przydomek swoim potomkom. Początek domu tego sięga czasów starożytnych; w r. 1401 podpisał Olizar Wasilewicz pokój wieczny Litwy z Polską, a drugi unję Litwy z Koroną r. 1569.

Olizarowski, herbu Jastrzębiec.

Olizarowski, herbu Ślepowron.

Olkowski, podpisał elekcyę Jana III. Stanisław w sztuce drukarskiej wyzwoleńiec, wydał „Trąba wojenna na pobudkę.“ J.

Olkuski Marcin, powszechnie zwany Marcinem z Olkusza, od rodzowego miasteczka Olkusza w województwie Krakowskiem, jeden z przedniejszych matematyków i astronomów polskich za Zygmunta I., na wezwanie papieża Leona X. dopełnił z chwałą imienia swego i narodu polskiego poprawę kalendarza rzymskiego r. 1517, którą dopiero Grzegorz XIII. doprowadził do skutku; † 1540. M.

Olkuski Marcin, inny tegoż imienia i nazwiska za Kazimierza Jagiellończyka, wsławiony lekarz i matematyk przy akademii Krakowskiej, biegłością swoją w naukach pozyskał szacunek Macieja Korwina króla Węgierskiego tak dalece, że chcąc go mieć swoim lekarzem, obdarzył probostwem w mieście stołecznem Budzie na Węgrzech. M.

Oloff Marcin, kaznodzieja w Toruniu, pisał pieśni do kancyonatów polskich. M.

Olrych, nobilitowany r. 1775 M*.

Olsnitz, nobilitowany r. 1768. M*.

Olszamowski, dziedziczył na Rusi.

Olszański, herbu Jastrzębiec, na Wołyniu, gdzie Mikołaj był chorążym, a później kasztelanem Wołyńskim. Jerzy, chorąży Owrucki, marszałkował na trybunale koronnym r. 1728.

Olszański, herbu Słepowron. M*.

Olszer, w Inflantach. Jędrzej Kazimierz, major w wojsku Litewskim r. 1674.

Olszewski.

Opis herbu.

W tarczy są dwa haki, w których środku jest krzyż od szabli ułożony na kształt litery N., a na hełmie trzy pióra strusie. Gniazdo tego domu powiat Stonimski.

Olszewski, herbu Kościeszka, niegdy w księstwie Litewskim, później na Rusi, z których Jan był łowczym Kołomyjskim, Józef zaś podkomorzym Bełzkim. M.

Olszewski, herbu Lis, pierwotnie na Mazowszu. Mikołaj, w bitwie pod Sokalem dostał się w niewolę Tatarów, w której 20 lat przepędził. Jan brat jego, wybiwszy się z tej kłeski, walczył później z zaszczytem pod Obertynem. Maciej, syn Stanisława burgrabiego Krakowskiego, dla bractwa miłośierdzia zapisał w r. 1639. 10000 złp. Jakób, Jezuita doktor teologii, profesor w akademii Wileńskiej i zawołany kaznodzieja, wydał kilka dzieł historycznych i mów kazalnych; † 1634. — Jan, sędzia grodzki Halicki; tego potomkowie dziedziczą po ten czas jeszcze w Galicyi. M.

Olszewski, herbu Orla. Marcin, chorąży Rawski, umierając bez potomstwa, zapisał X. Misjonarzom w Łowiczu znaczne sumy r. 1717.

Olszewski, herbu Pobóg, w ziemi Łomżyńskiej.

Olszewski, herbu Rawicz. Marcin, Jezuita, wykładał w Poznaniu filozofię i teologię; wydał oraz kilka dzieł moralno-religijnych; 1669.

Olszewski, herbu Słepowron na Litwie, później w województwie Bełzkim. Stefan, za panowania Jana Sobieskiego pułkownikował z chwałą w jego wyprawach. Onufry i Michał, podczas konfederacji Barskiej zgineli w obronie kraju. M.

Olszewski Jan z Rzeczycy, klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie r. 1729 zapisał 1000 złp. na dobrach Węgrzynów. M. Hieronim, legował bibliotecę Krakowskiej kapitał 500 złp. M.

Olszewski, herbu Prus II. niegdy w ziemi Sieradzkiej. Jędrzej, arcybiskup Gnieźnieński, wielce się zajmował odebraniem sprofanowanych przez Luteranów kościołów

katolickich, budując oraz nowe w wielu miejscach, przy których osadzał kapłanów dla utwierdzenia wiary naruszonej. Ze spraw politycznych kraju, najwięcej zajmowały go: ulaczenie zamierzonej abdykacji Jana Kazimierza, ulagodzenie związku Litewskiego, wpływanie na obiór Michała Wiśniowieckiego królem polskim, sprowadzenie z Wiednia arcyksiężniczki Eleonory zaślubionej królowi Michałowi, nareszcie dzielne odpieranie zamachów przez partją przeciwną na Michała wymierzone. Gorliwy w sprawach ojezyny, niemniej zapobiegliwym był tam, gdzie o pomoc wołano: tak w Warszawie przyłożył się do fabryki klasztoru X Pijarów znakomitym datkiem; we Lwowie podczas ciężkiej klęski rozdał 500 czerwonych złotych dla ubogich, a w kluczu Łowickim podczas morowego powietrza zaoopatrzył ubóstwo w żywność obfitą. Także akademia Krakowska zawdzięcza mu niemało dobrodziejstw; wydał bowiem na nią znaczne sumy i obdarzył w znaczny księgozbiór z zastrzeżeniem, aby utworzono bibliotekę publiczną i każdemu przystępną. Ukoronowawszy Jana III, zakończył życie wielkich zasług r. 1677. Jan, kasztelan Brzeziński, sławiony z staropolskiej cnoty i rzadkiej ludzkości; † 1682. Wielu jeszcze innych piastowało wysokie godności aż do najnowszych czasów.

Olsztyński Marcin, kanonik Pułtuski r. 1630.

Olszyński, herbu Pnieinia Stanisław, podwojewodzi Wiski, poległ na wojnie. Samuel, zginął w niewoli Tureckiej.

Ołdanowski Ignacy, nauczyciel prawa rzymskiego i krajowego przy liceum krzemienieckim na Wołyniu, potem przy akademii Wileńskiej, niezmordowany w zbieraniu wiadomości naukowych i udzielaniu ich swoim uczniom, zjednał sobie ogólne poważanie kraju. W r. 1821 zakończył życie pracowite, pozostawiając po sobie pamiątkę w szacownych manuskryptach do historii i prawa krajowego należących. M.

Ołobok, obacz herb Hołobok.

Ołobrucki Józef, geometra grodu Krakowskiego w pierwszej połowie 18 wieku, pisał wiersze dowcipne. I.

Ołtarzewski, herbu Lis. — Jan, uczestniczył w wojnach pod wodzą sławnego Czarnieckiego.

Omański Władysław, podpisał konfederacyę Krakowską r. 1705.

Omelański, dziedziczył niegdy na Wołyniu.

Omęta, w wojew. Trockiém, z kąd trzech podpisało elekcyę Władysława IV.

Omieciński, herbu Junosza. Jan, sławiony z czynów rycerskich. Anna Rozalia, urodzona w Ponkowicach pod Brodami r. 1709, pomimo że od dzieciństwa prawie czuła pociąg do stanu zakonnego, od rodziców swoich wydana za mąż, wyjednała wszelako rozwód i wstąpiła do zakonu PP. Brygitek, w którym wśród cichości i modlitwy wiodła życie przykładne, aż zapozwana w sprawie posagu od trybunału w Łucku, po cierpliwém oczekiwaniu tamże decyzji sądowej, niespodziewanie zapadła na zdrowiu i wkrótce zakończyła życie roku 1731. Ciało jej złożono w kościele Krzemienieckim na Wołyniu, gdzie dotąd spoczywa nienaruszone. Na konwokacyi generalnej Warszawskiej r. 1733, zalecano o staranie się u Stolicy apostołskiej o jej beatyfikacyę. M.

Omulski, dziedziczył w Orszańskim. M*.

Onichowski, w Brzesko-Litewskiem. M*. — Stanisław, Dominikan, posłany do Petersburga dla objęcia po Jezuitach zarządu kościoła parafialnego, doprowadził budowę świątyni katolickiej w Carskim Siolu, w której gorliwie opowiadał ś. nauki, zaprowadziwszy oraz rodzaj rekolekcyi dla żołnierzy wyznania rzymskiego. Nadto wykladał w korpusie Aleksandryjskim przez lat 25 historcyę ś. Życie przykładne, przypominające ostrością i pokorą pierwsze wieki chrześcijaństwa, zakończył w r. 1856 M.

Onoszko, herbu Jacyna. M*

Onoszkowicz, herbu Jacyna. M*.

Opacki, herbu Prus III. Zygmunt, wojewoda Derpski, znany z siły ręki i rozumu. Wojciech, podkomorzy Warszawski, za panowania Jana Kazimierza posłował do postronnych monarchów, szukając pomocy w smutném zająsci ojczyzny; na zjeździe Welańskim zaprzysiągł w imieniu Rzeczypospolitej zawartą umowę; † 1680. — Władysław, archydyakon Krakowski, przyłożył się wielce do wzniesienia kolegiaty ś. Anny. M.

Opalenicki, herbu Prus. M*

Opaliński, herbu Łódzia, dóm starożytny w Wielkiej Polsce, miał tą nazwę przyjąć od Opalenicy, miasteczka przy Poznaniu założonego przez Jędrzeja biskupa na tém miejscu, na którym spalono pięciu heretyków o fałszyż przekonanych. Successorowie Piotra z Opalenicy, podzieliwszy się dobrami, przyjęli od tych i nazwy domów swoich; tak jedni od Bnina przezwali się Bnińskimi, drudzy od Radzewa, Radzewskimi, a trzecie od Smigła Smigelskimi. Piotr, kasztelan Gnieźnieński, jako mąż znanój roztrpności mając sobie poruczony dozór młodego królewicza Zygmunta Augusta, wpoił w niego to zamiłowanie nauk, które go później jako króla tak znamienicie zdobiło. Wdzięczny Zygmunt I. polecał mu téż najważniejsze legacje do postronnych monarchów: do Ferdynanda króla Węgierskiego i Czeskiego, do Pawła III. papieża, do Ferdynanda króla Rzymskiego, Karola V. cesarza, i do Solimana sultana, z których się z honorem narodu i imienia swego sprawił zaszczytne. Umierając r. 1545 bezpotomnie, testamentem zapisał Zygmuntowi Augustowi 100.000 złp., oraz złota i srebra. Jędrzej, marszałek wielki koronny, generał Wielkopolski, po zbieżeniu Henryka Walezjusza do Francyi w r. 1575, gorliwie promował elekcyę Maksymiliana cesarza do tronu królestwa polskiego, jednak gdy tamten zwlekał przyjazd, a tym czasem Stefan

Batory przybył do Krakowa, chętnie powitał go królem i przysługiwał mu się radą i orężem aż do zgonu; to téż ów król schodząc ze świata, egzekutorem swego testamentu zaraz po Zamojskim oznaczył. Podobnie jak poprzedzającego króla, tak i Zygmunta III. doznawał życzliwości, na którego obranie nakłonił szlachtę Wielkopolską. Mąż o wiare katolicką wielce gorliwy, zostawił tego pamiątkę w dwóch przemowach; a to na sejmie r. 1570, gdy dessydenci wiary swojej profesyą chcieli mieć aprobowaną, oparł się temu heroicznie, oświadczając: „że przy wierze katolickiej, by mu i ginąć przyszło, nato nigdy nie zezwoli“, motywując zarazem to swoje zdanie temi słowy: „Napatrzyłem się wielu takim, którzy w ostatnich chorobach swoich, ale zdrowi na umyśle, z wielkim affektem księży katolickich żądali, o rozgrzeszenie upraszali, z kościołem katolickim się jednali, lecz niewidziałem żadnego, anim słyszał o którym, żeby katolik umierający miał wątpliwość jaką wiary pokazać, i heretyckiego do siebie predykanta wzywać. Co tém większa, że śmierć stojąca przed oczyma, najzbawienniej ludziom oczy otwierać zwykła.“ — Życie przykładne zakończył r. 1593. — Jędrzej, biskup Poznański przy ostrości ku innowiercom, których nie cierpiał w swój dyecezyi, chętnie zajmował się ratowaniem obóstwa, karmiąc i odziewając takowe w pewien czas corocznie z wielką szczodrobliwością; † 1623. Łukasz, marszałek wielki koronny, wojewoda Rawski, posiadający względy królów Zygmunta III., Władysława IV. i Kazimierza, za których zakłóconej ojczyźnie radą i orężem się przysługiwał. Na pamiątkę i pokutę wojny domowej z Stanisławem Stadnickim dziedzicem Łańcuta, który poległ pod Tarnowcem, fundował w Leżajsku kościół i klasztor wspinały OO. Bernardynów; † 1654. Piotr wojewoda Kaliski, wstąpił się z czynów wojennych; nietylko bowiem Turków nad Dniestrem, ale i Szwedów w różnych miejscach zwyciężko płażał, za którymi z śmiałym Czarnieckim aż do Holsacyi zabiegł. Kazimierz,

biskup Chełmiński pasterz żarliwy o wiarę katolicką, nadał katedrze Chełmińskiej dobra Turow, kupioną od książąt Pruskich; † 1693. Jan, wojewoda Brzesko-Kujawski, generał Wielkopolski, przewodził zaszczytnie pułkom w bitwie ze Szwedami pod Górką; z Kozakami pod Barem, a z Turkami pod Kałuszem i Chocimem, za które to zasługi trzymał starostwa Konińskie, Odolanowskie i Międzyrzeckie. Pamiątkę po sobie zostawił fundacją klasztoru OO. Reformatów w Rawiczu, i wzniesieniem kościoła murowanego w Osiecznie; † 1684. Piotr, wojewoda Łęczycki, generał Wielkopolski, wyćwiczony w sztuce wojennej pod jenerałem Hatzfeld w wojsku cesarskiem, wodził potem chwalebnie pułki własne w potrzebie ojczyzny. Po między innymi zbudował w Osiecku klasztor OO. Reformatów. Jan Leopold, kasztelan Nakielski, fundował w Grodzisku OO. Bernardynów; † 1672. Piotr wojewoda Poznański, zasłużył się z poświęceniem dla ojczyzny; bo nie tylko że na jej potrzeby zawsze znaczne koszta łożył, lecz i osobiście się stawił; tak na wojnę z Wołoszą przyprowadził dwie chorągwie swego zaciągu, ussarską i kozacką, i utrzymywał je przez trzy lata. W wojnie z Moskwą stawił się w obozie Chodkiewicza pod Łuckiem w poczcie 50 dzielnej ussaryi, z którą następnie pod Kaługą dotrzymał placu. Tak samo i pod Chocimem walczył z nieustraszonem mężstwem; to też powiedział o nim Jakób Sobieski, ojciec Jana III: „żeby ojczyzna niemożna nikomu innemu lepiej buławy powierzyć, jak jemu.“ Aczkolwiek był jeszcze młodym, bo umarł roku 1624, licząc dopiero lat 37, a dotego ducha rycerskiego, wszelako niezaniebował obowiązków religijnych, których dopełniał z nierzadkiem w owych wiekach przykładem; tak albowiem nie tylko słuchał codziennie mszy świętej, odmawiając koronkę i godzinki do najśw. Panny, lecz corocznie odbywał także pieszko peregrynację do Częstochowy. Wszelkimi siłami starał się oraz ianowierców pojednać z kościołem katolickim, w którym to celu fundował OO.

Bernardynów w Sierakowie. Łukasz, marszałek koronny, mąż wielce uczony wydał kilka dzieł historycznych, przyczem przysłużył się krajowi i orężem, bo nie tylko w Prusiech dowodził zaszczytnie własną chorągwią ussarską, lecz i pod Zborowem i Warszawą przyczynił się do zwycięstwa, stawiając potem czoło Rakoczemu, którego od Rytwian szczęśliwie odpędził. Wielce wstrzeźliwy i przykładem domu swego pobożny, okazał rzadką troskliwość około sług i poddanych swoich, na których w stanie choroby albo innych potrzebach życia, wszelkie starania łożył; † 1662. Krzysztof, wojewoda Poznański, fundował szkołę w Sierakowie, do której profesora wprowadził z akademii Krakowskiej. Jako mąż mający dobro publicznie na celu, napisał 52 satyr, w których surowo powstawał na występki i zdrożności owoczesne; † 1655. Jan, kasztelan Poznański; tego córka jedynaczka Katarzyna była za Stanisławem Leszczyńskim, których córka Marya została królową Francuzką. Wojciech, wojewoda Sieradzki zmarł bezpotomnie r. 1774, zamknął sławny poczet domu tego.

Oparski, herbu Junosza.

Opatkowski, herbu Cholewa. Jan z Opatowic biskup Chełmski, z zakonu kaznodziejskiego na tą godność od Władysława Jagielly wyniesiony, fundował klasztory swego zakonu w Kościeniu, Łowiczu, Srodzie, Hrodle i Hrubieszowie, pisał oraz dzieje panowania tego króla; † 1440.

Opatkowski, herbu Jastrzębiec, niegdy w Sandomierskiem, z kąd Stanisław podpisał ustawy Pokrzywnickie r. 1587.

Opatowczyk Adam, akademik i kanonik Krakowski, nauczyciel pisma św. i zawołany teolog, opisał żywot św. Jana Kantego, św. Salomei, i św. Jacka, oraz wydał kilka dzieł religijnych; † 1647. M.

Opatowicz Jakób, nobilitowany r. 1790. M^a.

Opatowski Jan, kanonik katedralny

Lwowski w r. 1630, klasztorowi XX. Bernardynów także darował księgozbiór kosztowny. M.

Opalewski, nobilitowany r. 1768. M*

Opeć Baltazar, przełożył żywot Chrystusa napisany przez ś. Bonawenturę, który drukarz Wietor wydał w Krakowie r. 1522. Jest to może najdawniejsza książka w Polsce, a wydanie jej wzbudziło taką żarliwość do czytania, że po kilka razy tą najpierwszą z ksiąg polskich przedrukowywano. M.

Opersdorf, herbu Kur na Szlązku. Franciszek, w wojnie ze Szwedami za Jana Kazimierza, walczył w szeregach polskich, za co otrzymał indygenat na sejmie r. 1683.

Opocki, herbu Janina w wojew: Sandomierskiem, gdzie dotąd istnieją fundacye tego domu.

Opolski, czyli z Opola Piotr, podsedek Lubelski r. 1436.

Opcrowski, herbu Sulima, dóm starodawny w wojew: Łęczyckiem, gdzie już od XIV wieku krzesła senatorskie dzierzył. Władysław, arcybiskup Cnieżnieński, fundował w Oporowie zamek i kościół farny, w którym zakonników od ś. Pawła pustelnika osadził; † 1454. Piotr, wojewoda Łęczycki, w wojnie Pruskiej z szlachtą Wielkopolską dzielnie nacierał na Krzyżaków, którym też wiele zamków odebrał. Jędrzej, biskup Przemyski, a potem Kujawski piastował z rzadką gorliwością urząd podkanclerza; † 1483. — Oporowski N., rotmistrz piechoty polskiej, w bitwie pod Chocimem r. 1621 poległ na polu sławy. M.

Op Ruth z Niedrwicy, herbu Ogończyk. Stanisław, podpisał list Zygmunta I. dany miastu Lwowskiemu.

Oraczewski, herbu Sreniawa. Piotr, pisarz ziemski Krakowski, słynął z wymowy, rozsądku i rzadkiej ludzkości; † 1610. Zygmunt, poległ w wojnie Wołoskiej. Antoni, w bitwie pod Korsuniem r. 1648 dostał się w niewolę Tatarów. Józef zabity w pewnej okazyi r. 1705.

Oranowski, niegdy w Mozyrskim. M*

Orański, herbu Kościeszka, niegdy na Wołyniu. Gedeon, był władyką Chełmskim r. 1674; Pachoniusz, władyka Piński, słynął z wielkich nauk. Kilku innych piastowali godności urzędowe w Czernichowskiem.

Oratowski Wasil, podpisał z Bracławskiem wojew: elekcyę Władysława IV.

Orchowski, herbu Nałęcz. Florian, sędzia grodzki Lwowski, podpisał się na przywileju danym Rusi r. 1537. Aleksander, ochmistrz młodych Sobieskich, Marka i Jana, pod którego dozorem do Francyi na nauki byli wysłani. On to zaszczerpił zamiłowanie enót w młodych sercach; co król Jan Sobieski odwiedzając, poruczył mu administracyę dóbr swoich w Żółkwi, oraz i zawiadowanie spraw sądowych. Jako sędzia niezachwianej sprawiedliwości, w imieniu wyższej władzy prezydował w sprawie zabójstwa przez żydów Brodzkich r. 1687 popełnionego. M.

Orczyński, herbu Rogala.

Orda, herbu Ostoja. Wasil, chorąży Piński, sławiony z odwagi w wojnach z Koźactwem.

Ordega, herbu Łodzka.

Ordynski, herbu Ostoja. M*

Oreliński, herbu Brochwicz. M*

Orgewał, nobilitowany r. 1683. M*

Oreski, herbu Brochwicz na Szlązku.

Orła.

Opis herbu.

W polu tarczy białem, ma być orzeł czerwony z rozpostartemi skrzydłami i nogami, ale bez głowy, zamiast której kładą gwiazdę, a na helmie pięć piór strusich. Herb ów przyniesiony do Pol-

ski z Węgier albo Niemiec, gdzie przodek domu tego idący z książęcej familii, za zabicie brata swego na pamiątkę tego czynu, utracił głowę orlą w herbie, potomkowie atoli odznaczywszy się heroicznymi dziełami, w nagrodę zasług otrzymali gwiazdę złotą zamiast téj głowy. Na Węgrzech zowie się ten herb Szaszani, od czego w Polsce nazwano go Szaszor. Tym herbem pieczętują się: Bardzki, Bukowski, Chobieniecki, Gieraltowski, Gorajski, Jarogniewski, Kielbowski, Ligocki, Olaszewski, Orłowski, Palczewski, Ptaczyński, Rogowski, Szaszewski, Wilamowski, Załoga.

Orłowski, herbu Cielątkowa.

Orlik, herbu Nowina. M*

Orlicki, herbu Nowina, przedtem znany pod nazwą **Orlik**. Stanisław, kawaler Jeruzolimitański, był żupnikiem Ruskim; † 1540. Stefan, ziemianin Smoleński; tego męztwo chwali konstytucya z r. 1662.

Orlikowski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.

Orłowski, herbu Chomąto, w ziemi Pruskiej.

Orłowski, herbu Jastrzębiec w ziemi Dobrzyńskiej.

Orłowski, herku Junosza. Mikołaj, mąż rycerski, w wyprawie wojennej do Multan i Wołoszczyzny, wstąpił się walecznością i męztwem, co oceniając hetman Jan Tarnowski, wystawił mu nadgrobek w Sandomierzu r. 1549.

Orłowski, herbu Lubicz w ziemi Dobrzyńskiej, gdzie kilku piastowało godności urzędowe.—Karol, archydiakon Kijowski, wydał: „dzieje biskupstwa i dyecezyi Kijowskiej” r. 1748. M.—Dominik, pan na Jampolu nad Dniestrem, pułkownik pancerny, żył lat 103, zostawiając syna Wawrzeńca, który się w konfederacyi Barskiej męztwem odznaczył. Jan Onufry, łowczy nadworny koronny, jako mąż postępowy, mając nadto ufnosć rodaków postował za Stanisława Augusta z

wojew: Podolskiego na różne sejmy. W Jaromincach, dobrach swoich wymurował kościół i klasztor XX. Bernardynów. M.

Orłowski, herbu Orła. Piotr Stanisław, kanonik Krakowski infułat Tarkowski, przykładał się wiele do ozdoby kolegiaty ś. Anny w Krakowie. Biegły w prawie duchownym, sprawował u Jana Małachowskiego biskupa Krakowskiego urząd audytora.

Orłowski, herbu Sas. Bartłomiej z Chełmińskiego województwa, przetrwał lat dziesięć niewolę Turecką.

Orłowski Aleksander, malarz jęniały ukształcony staraniem kś. Czartoryskięj, w r. 1794 brał czynny udział w wojnie z Rosyanami, w której téż w bitwie pod Zgierzem został ranionym. Po ukończeniu kampanii, powrócił nazad do swego zawodu, a osiadłszy w Petersburgu, zjednał sobie rozgłosną sławę i wziętości niemalą; † 1832. M.

Ormiński, herbu Prus I.

Ormiński Stanisław, kapłan zakonu kaznodziejskiego w Krakowie, straciwszy wzrok w podeszłym wieku, nieprzystawał w swém powołaniu obowiązki dobrego kaznodziei, nadto podawał swe prace do druku. M. Tomasz Franciszek, akademik Zamojski, matematyk i medycyny doktor, wydał kilka prac poetycznych. J.

Orosa, otrzymał indygenat roku 1768. M*

Orpetan, niegdy na Podlasiu.

Orszeti (Orsetti) Wilhelm, przybywszy z Włoch do Polski za Jana Kazimierza, i zasłużywszy się nowej swéj ojczyźnie, został przypuszczony do indygenatu r. 1659.

Orszulski, nobilitowany r. 1775. M*

Ortyński, dziedziczył w powiecie Dzwinnogrodzkiem.

Orwid, herbu Giejsz, na Żmudzi, gdzie wywodzi swoje pochodzenie od czasów pogaństwa.

Orwitowski, herbu Junosza.

Oryński, herbu Wąż, poległ w bitwie pod Pleszkowem r. 1582.

Orys Bazyli, Wołoszyn i dowódzca chorągwi Wołoskiej, otrzymał indygenat w Polsce r. 1607. Mikołaj i Jakób z województwa Wileńskiego, podpisali elekcję Jana Kazimierza.

Oryszowski, herbu Prawdzic. M*. Jan, hetman Kozaków Nizowskich, zaszczycony buławą przez króla Stefana Batorego, brał czynny udział w wojnie Moskiewskiej, poczem pospieszył w pomoc Polakom przeciw Wołochom i Tatarom, których gromił z nieposwtrzymanym mężstwem. W podeszłym wieku przeszedł do Zaporozców, i przestał żyć około roku 1600. M.

Orzechowski, herbu Oksza w ziemi Przemyskiej. Aleksander, walczył w pamiętnej bitwie pod Warną, gdzie straciwszy wszystkich swoich towarzyszy, ziemianów Przemyskich, sam jeden uszedł tej klęski. Stanisław, wnuk tegoż, kanonik Przemyski urodzony z Baranieckiej, córki księdza ruskiego, posiadający nauki i niepospolitą wymowę, od której pozyskał imię Demostenesa polskiego, napisał kilkanaście dzieł historycznych; po między temi sławne Turcyki, które później w wojnach z Turkami wiele dobrego sprawiły. Dziełko to przedrukowywano zawsze, jak tylko do wojny z wrogiem Chrześcijaństwa przychodziło, kiedy Chrześcian do walki zagrzewać trzeba było; one też zagrzały mężstwo Chodkiewicza i Sobieskiego, ale i cudzoziemców; drukowane jest przeto nietylko w Polsce, lecz i w Wiedniu i we Włoszech, i rozdawano publicznie. Przez ożenienie się z Magdaleną Chełmską r. 1551, dał powód do gorszących zakłóceń w dyecezyi, czemu po większej części nie był przyczyną, lecz ojciec jego, który go przymusił do stanu kapłańskiego, pomimo że do tego nie miał żadnej skłonności. Życie burzliwe zakończył około 1666 roku w ustroniu spokojnem, otrzymawszy za udaniem się Zygmunta

Augusta od Stolicy apostolskiej uwolnienie od kapłaństwa i potwierdzenia małżeństwa swego. Jędrzej, starosta Lajski w Inflantach, wstąpił się z mężstwa w bitwie pod Pskowem. Piotr, wojski Przemyski, zginął w boju pod Krakowem. M.

Orzechowski, herbu Rogala, w wojew: Lubelskiem, gdzie już w XVI. stuleciu znakomite godności piastował.

Orzęcki, herbu Pobóg.

Orzęcki, herbu Zagłoba. M*

Orzęcki Franciszek, ustanowił w Żółkwi fundację 7600 zlp., z której sześciu starców mają pobierać pensję rocznie po 60 zlr. M.

Orzelski, herbu Brochwicz. M*

Orzelski, herbu Drya. Swentosław, sędzia ziemski Kaliski, głosował za elekcją Zygmunta III. Pisał oraz dzieje bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta; † 1617. M.

Orzeł, herbu Prus I.

Orzęcki, herbu Lubicz. M*

Orzeszko, herbu Korab.

Ościak, herbu Trąby, pierwotnie na Litwie, gdzie wziął swój początek od Narymunda, księcia Litewskiego. Jeden z tego domu, na sejmie Horodelskim r. 1413 przyjął powyższy herb za klejnot rodowy. Grzegorz, starosta Mirecki w bitwie pod Wiedrussą r. 1499. popadł w niewolę Moskiewską, w której przetrwał lat 8. Mikołaj, mąż wielkiej dzielności na wojnach za panowania Zygmunta Augusta.

Ościślawski, herbu Korczak, niegdy w ziemi Przemyskiej.

Osekowski, z ziemi Przemyskiej podpisał elekcję Władysława IV.

Osendowski, herbu Lis. Stanisław, akademik Krakowski wydał drukiem kilka dzieł prozaicznych w języku łacińskim. M.

Osieborowski Jan, skarbnik Grodzieński r. 1674.

Osiecki, herbu Dołęga, dziedziczył w Brzesko-Kujawskim województwie.

Osiecki, herbu Drya. Franciszek, krakowskiemu domowi professów Societ. Jezu zapisał 10.000 złp., poczem wstąpiwszy do tego zakonu, rządził domem Bydgoskim; † 1663. Drugi z tego domu legował kolegium Poznańskiemu 4000, kościołowi zaś tamecznemu 2000 złp.

Osiecki, herbu Jastrzębiec.

Osiecki, herbu Pomian.

Osiecki Jan, paroch Markowski na Ukrainie, podpisał z innymi manifest przeciw szerczącemu się hajdamactwu. M.

Osieczkowski, herbu Ostoja.

Osiemiatycz Bazyli, pochodzący od książąt Litewskich, w roku 1496 posiłkował króla Jana Olbrachta w wyprawie do Wołoch.

Osiński, herbu Junosza. Jeden z tego domu pułkownikował chwałebnie w wojnie Kozackiej. Po klęsce pod Korsuniem r. 1648, miał sobie poruczone ważne poselstwo do prymasa Łubieńskiego.

Osiński, herbu Radwan. Samuel, oboźny Litewski w wojnie z Kozakami wspierał dzielnie zabiegi Jeremiasza Wiśniowieckiego ku obronie kraju. Kazimierz, zginął w rozprawie z Tatarami.

Osiński, herbu Wąż. Gniazdo domu tego Osiny w ziemi Wieluńskiej, gdzie kilku piastowało godności urzędowe.

Osiński Józef Herman, kapitan zgromadzenia Pijarów, członek Towarzystwa przyjaciół nauk w Warszawie, jako mąż w umiejętnościach fizycznych nader biegły, z prawdziwą żarliwością poświęcał się do upowszechnienia tychże w owoczyźnie swojej; † 1802. Ludwik, dyrektor teatru Warszawskiego, później profesor wymowy przy uniwersytecie, a nakoniec referendarz rady stanu, przekładem kilku trajedyi Korneila i napisaniem różnych wierszy oryginalnych

zjednał sobie sławę i uwielbienie rodaków; † 1838. M.

Osipowski, w Smoleńskim. M^r. Jeden tego nazwiska, w bitwie pod Chocimem r. 1621 pochwycony od Turków, został ścięty w bozie. M. — Jozefina, wydała kilka dzieł obyczajowych; 1853. M.

Oskakowski, w ziemi Warszawskiej.

Oski, herbu Rawicz w województwie Rawskim.

Oskierka, herbu Murdelio z tą jednak odmianą, że księżyc w tarczy herbu obie ma rogami na dół położony, okrąża niby gwiazdę, mając na barku swoim krzyż, a na hełmie trzy pióra strusie. Hrehory, mąż słynący z odwagi na wojnach za panowania Zygmunta Augusta i Stefana Batorego; mianowicie pod Ulą i Połockiem wielce się zasłużył do odniesionych zwycięstw. Samuel, w młodym jeszcze wieku zaprawiwszy rękę do szabli, przetrwał zaszczytnie wszystkie wojny, w których jako pułkownik królewski z niezachwianą odwagą i zadziwiającą chybkością gromił nieprzyjaciół kraju. Wśród tego zajęcia fundował w Stucku klasztor XX. Bernardynów r. 1671. M.

Jeden tego nazwiska, dowódzca Kozaków Ukraińców, wstawił się obroną Humania przeciw Dorożeńce. Dwa tygodnie mężnie wytrwał oblężenie Tatarów i sprzymierzonych z Dorożeńką Turków, aż do nadejścia posiłków polskich, które twierdzę oswobodziły. M.

Oslinski Marcin, akademik Krakowski, którego zgon uczszczono odą łacińską. M.

Oslowski, herbu Kalkstein w ziemi Pruskiej. Jan, proboszcz Żółkiewski r. 1628, ozdoba stanu duchownego czasów swoich, podczas najazdu Tatarskiego oddawał się ratowaniu nieszczęśliwych. M.

Osmiański Mateusz, kanonik Brodnicki, napisał kilka dzieł w przedmiotach religii i moralności, przyczem pracował z niezmierną gorliwością nad utrzymaniem i pielęgnowaniem języka polskiego; † 1857. M.

Ośmianiec, w powiecie Wołkowskim. Jan wstąpił się przez dzieła mężstwa i odwagi na wojnach Moskiewskich.

Ośmieniszko, niegdy na Żmudzi.

Osmólski, herbu Bończa. Jednemu z tego domu nadała Rzeczpospolita za usługi wojenne, dobra Rudki i Ryszyki w dożywotne posiadanie. — Izajasz, kapłan zakonu Kaznodziejskiego, w podróży misyjnej dostał się w niewolę Tatarską, z której wyszedł w r. 1637. za wykupnem przez konsulów Lwowskich. M.

Ośniałowski, gniazdo domu Ośniałów w ziemi Czerskiej. P. f.

Ośnicki Maciej, sędzia ziemski Kujawski, podpisał pokój Brzeski.

Osorya.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest żółte koło, u którego u góry w miejscu brakującego dzwona wystaje krzyż albo miecz otłuczony, na helmie zaś trzy pióra strusie. — Początek znaku tego, sięga dalekiej starożytności. Za powód jego podają kronikarze tą okoliczność: Osorya pisał, ożeniwszy się w Czechach, gdy zapragnął powrócić do ojczyzny, w skutek czego zaprzeczone mu zostało wydanie posagu po żonie, użył sposobu, że skarby przechował w kołach i osiach ponawiercanych i uwiozł je do Polski, gdzie na pamiątkę tego obrotu, znak koła za herb domu swego otrzymał. Inni zowią ów herb Starzą od jego starożytności, drudzy zaś Poświstem z tej okazji, że przodek znaku tego świstając sobie wesóło, napadnięty od nieprzyjaciół, niestraciwszy przytomności pobił ich do szczętu. — Dóm Osoryów kwitnął jeszcze za Władysława Łokietka; Wojciech, bowiem

poddał miasta Kraków Bolesławowi, księciu Opolskiemu.

Tym herbem pieczętują się: Bakłowski, Bohtowski, Brochocki, Bukowski, Ciepliński, Dobiecki, Koto, Konarski, Konradzki, Lasowski, Rus, Tyrawski, Szczaniecki, Twerbus.

Osostowicz, herbu Leliwa.

Ossowiński, herbu Prus III.

Ossoliński, herbu Topor, dóm starożytny i jednej dzielnicy z Tęczyńskimi, z których Jaśko założywszy Ossolin, przyjął tą nazwę. Mikołaj, kasztelan Wiślicki w wyprawie do Węgier r. 1377. stawił z innymi Toporczykami zbrojną chorągiew, poczem w roku następującym assystował Władysławowi Jagielle do Litwy. Za położone zasługi w wojnie Pruskiej, otrzymał od tego króla dobra Wojstów w województwie Krakowskim. Jego drzej, syn jego piszący się z Balic, za okazaną odwagę w bojach węgierskich, otrzymał hrabstwa Turzec, Sklawinę i Bardyów na Węgrzech. Jan, dziedzic na Ossolinie, Klimuntowie, Morawicy, Balicach i Goślicach, kasztelan Radomski jako mąż wielkiej powagi, podczas niebytności królewskiej, zawiadywał z Kasztelanem Krakowskim porządek publiczny. Mikołaj, starosta Radomski i Krzyśkiński, podczas bytności swojej w Padwie we Włoszech, wystawił w kościele św. Antoniego tamże ołtarz wspinały z fundacją odprawiania przy nim mszy św. za zmarłych we Włoszech Polaków; † 1663. Hieronim, kasztelan Sąddecki potem Wojnicki, w bitwie z Wołoszą pod Obertynem walcząc mężnie, odniósł ciężkie rany; † 1579. Marcin, starosta Krzczowski, poległ w rozprawie z Gdańszczanami pod Tczewem. Zbigniew, Wojewoda Podlaski zasłużył się ojczyźnie ułagodzeniem podniesionego przeciw Zygmuntowi III. rokoszu właśnie w tej chwili, gdy obie strony pod Janowcem do boju stanęły. Między innymi fundował w Klimuntowie klasztor z kościołem XX. Dominikanów; † 1623. Krzysztof, Wojewoda Sandomierski, mąż głębokiej nauki i powagi, a wielbiony z do-

broczności dla zakonów, fundował OO. Reformatów w Stobnicy r. 1622. Baldwin, starosta Stobnicki i Ropczycki, w przeprawie przez Strypę pod Zborowem w r. 1649. zabity od Tatarów; Adam Jerzy zaś, starosta Lubelski, poległ pod Beresteczkiem. Hieronim, w wojsku Holenderskim dostępując się honorów kawalerskich, zginął w boju zaciętym. Jerzy, kanclerz wielki koronny, jako mąż niepospolitych przymiotów, odbył kilka ważnych poselstw do dworów zagranicznych: do Anglii, Rzymu i do Ratysbony, w których imienia i narodu swego sławą występował z nadzwyczajnym przepychem. Wymowny i obrotny w radzie, niemniej był męznego serca, nieopuścił bowiem żadnej okazji wojennej, w którejby albo sam osobą swoją, albo ludźmi swemi nie stawał. Obok tych przymiotów jaśniał nadto staropolską pobożnością, czego dowodem są po dziś dzień hojne fundacye i zakłady dobroczynne. Życie zakończył w Klimuntowie r. 1650. — Józef Maxymilian, zaufany radca stanu, marszałek królestwa Galicyi i Lodomeryi, nadwornej biblioteki prefekt i członek wielu towarzystw uczonych, jako mąż gruntownie uczony i gorliwy o rozszerzenie światła w narodzie, pozyskawszy przychyłność cesarza Franciszka I., skłaniał jego dobroczynną wolę do podźwignienia kraju; jakoż za jego wpływem ustanowiona została przy akademii Lwowskiej katedra literatury polskiej. Aby zostawić przyszłym pokoleniom w spuście trwałe zasoby naukowe, założył instytut narodowy, w którym umieścił znakomity swój księgozbiór, zapewniając mu stałemi dochodami wzrost i wieczne utrzymanie. Wśród prac dla narodu zaprawdę pożytecznych, utraciwszy wzrok w latach podeszłych, jako przywykły do czynnego życia dyktował jeszcze tłumaczenia starożytnych autorów; wśród tej pracy zakończył z chwałą dla siebie, a z pożytkiem dla kraju spędzone życie r. 1826. M.

Ossowski, herbu Dołęga. Maciej, na czele trzystu ludzi swego zaciągu walczył

zaszczytnie w wojnach za Stefana Batorego i Zygmunta III. Wacław, kasztelan Nakielski podobnie mąż wojenny, po upadku Dymitra Samozwańca przytrzymany w Moskwie, przez siedm lat przetrwał niewolę; † 1643. Jędrzej, starosta Wschowski słynął z zadziwiającej siły, albowiem podkowy i szyny żelazne rozrywał z łatwością. Paweł, skarbnik Łomżyński, straciwszy szereg lat w obozie, osiadł na starość w województwie Brześcińskim, gdzie poświęcając się dla dobra ludzkości, darował kolegium tamecznemu wieś Kotelną. Stefan, chwalony z doświadczonego męstwa w bitwach pod Zborowem i Beresteczkiem. Piotr, poległ w boju pod Białocerkwią, Stanisław zaś pod Batowem.

Ossowski, herbu Gryf, dóm starożytny w Polsce, z którego wielu piastowało wysokie godności. Stefan, ziemianin Lubelski, wzięty pod Cecorą w niewolę i zapędzony do Krymu, po dwóch latach powrócił do kraju, gdzie pochwywszy za oręż, bił się znowu z wrogiem najezdniczym.

Ossowski, herbu Prus I., pisze się z Ossowa w ziemi Pruskiej.

Ossowski, herbu Rola.

Ossowski Franciszek, kustosz kościoła katedralnego w Krakowie, komisarz klasztoru PP. Norbertanek w Busku w powiecie Stobnickim, w r. 1776. czyniąc poszukiwania za solą, odkrył źródło wody mineralnej, które mając siłę uzdrawiającą, dziś jest wielce uczęszczające. M. — Ossowski z Jabłonna w województwie Lubelskim, mając lat 115, jeździł konno i gryzł jeszcze orzechy. M.

Ostankiewicz, w województwie Witebskiem.

Ostałowski Łopatka Jan, metropolita Halicki, w r. 1570 przeniósł katedrę biskupią z Halicza do Lwowa, i osadził ją przy cerkwi OO. Bazylianów u ś. Jerzego. M.

Ostaszewski, herbu Ostoja, dziedziczył pierwotnie w ziemi Nurskiej. — Jeden

z tego domu, oficer 2go pułku ułanów, poległ w bitwie pod Kurowem. M.

Ostaszkiwicz, herbu Leliwa. M*

Osten, w ziemi Pruskiej.

Ostoja.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwa księżycy niepełne żółte, barkami do siebie obrócone, między nimi miecz biały otłuczony, końcem na dół ustawiony, a na hełmie w koronie pięć piór strusich. Początki tego herbu sięgają czasów Bolesława śmiałego, gdy albowiem nieprzyjaciel wtargnął w granicę Polski, wysłany został przeciwko niemu mąż rycerski imieniem Ostoja z niewielkim poczetem ludzi zbrojnych, który podemknąwszy się pod obóz wroga napastniczego, straż jego przednią zniósł do szczytu. Jeden z pojmanych szukając łaski, pod przysięgą przyrzekł dowódcy Polaków dopomódz do większego jeszcze zwycięstwa. Darowany tedy wolnością, powrócił do obozu, gdzie niewspominając nic o porażce swoich, nakłonił hetmana swego do wysłania nowych straży. Licniejsza od pierwszej, padła równo pod szablą Polaków tak dalece, że żaden nie uszedł śmierci; dopiero Ostoja potączywszy się z chorągwiami, za zbliżeniem się nocy uderzył na obóz nieprzyjacielski i zniósł go najzupełniej. Za ten czyn otrzymał ów herb z nadaniem znacznych posiadłości ziemskich. Z domu tego piastowało kilkunastu w najdawniejszych czasach wysokie godności tak świeckie, jak i kościelne. Między innymi, Henryk, opat Tyniecki pamiętny z utrzymania karności klasztornej; † 1354. Scibor walczył w sprawie Ludwika, króla Węgierskiego z Wenetami. Po zgonie tego monarchy, jako mąż szukający chwały, prowadził i

pod Zygmuntem, następcą po Ludwiku zbrojne pułki do boju; w niepomysłnej walce pod Nikopolem atoli, gdy król został przymuszony do opuszczenia placu boju, toć ów Scibor stawiał mężnie czoło nastawiającym Turkom i powstrzymał na sobie całą ich potęgę, czem dał sposobność zwyciężonemu królowi salwowania się za Dunaj. Wyszedłszy zdrowo z tej walki, gorliwie popierał sprawę tego króla, już to radą, już orężem, i przyprowadził do postuszeństwa rebellizujących Węgrów. Za te czyny, wdzięczny Zygmunt mianował go wojewodą Siedmiogrodzkiem i posłem swoim do Władysława Jagielly króla polskiego.

Herbem Ostoja pieczętują się: Balicki, Baranowski, Biestrzecki, Blinowski, Błociszewski, Bogusławski, Boratyński, Broniowski, Bukowski, Bzowski, Chełmski, Chodorkowski, Chotkowski, Chrostowski, Chrzastowski, Chudziński, Chyżewski, Czechowicz, Czernikowski, Denielowicz, Darowski, Dmosicki, Dobromirski, Domaradzki, Duhaniewski, Dubkowski, Fink z tą odmianą, że księżycy schodzą się barkami do siebie, a zamiast miecza jest gwiazda u góry, Gajewski, Gawłowski, Głewski, Głębocki, Głogiński, Guiady, Godziszewski, Itowiecki, Jakliński, Janiszewski, Jerzykowski, Jatejko, Kaczanowski, Karaczewski, Kargowski, Karliński, Kaweczyński, Komorowski, Kończycki, Kotkowski, Koźniewski, Krępski, Kresz, Kreza, Krzywiec, Książnicki, Kurosz, Leski, Iniski z taką odmianą, jak Fink, Lubochowski, Maleczkowski, Marchocki, Miedźwiecki, Mietelski, Mikłaszewski, Modliszewski, Modrzejowski, Mosalski, Mościsz, Mrozek, Nagorczeński, Nagorka, Nagorski, Ochocki, Okolowicz, Olewiński, Orda z tą odmianą, że zamiast miecza są dwie gwiazdy, Osieczkowski, Ostaszewski, Owsiany, Pałęcki, Pękowski, Pilawski, Podwysocki, Pokroszyński z odmianą, Politański, Poniecki, Potocki, Raczko, Radógowski, Roguski, Rokosz, Roźniatowski, Ryłski, Samborski, Samorok, Sędzimir, Siedliński, Sieradzki, Skrzyszewski, Słoński, Słupski Słu-

szka, Smuszewski, Solecki, Stachler, Stachora, Starzeski, Starzycki, Steblecki, Stobiecki, Strzałka, Strzałkowski, Suchcieki, Suchorabski, Świerczyński, Szyszkowski, Te-liński, Turkuł, Turzniecki, Uleski, Unichowski, Wadowski, Wolski, Wojnowski, Wysocki, Zabierzowski, Zabokrycki, Zagórski, Zajarski, Zajerski, Zawadzki z odmianą, że niema księżycy po lewej stronie tarczy, lecz dwie gwiazdy jedna nad drugą, Złociszewski.

Ostowiecki, herbu Jasieńczyk.

Ostojski, herbu Ostoja. M*

Ostejko w Smoleńskiem.

Ostrogórski Marek, ławnik Lwowski, w r. 1616. przyznał dwa własne domy obok Kaliczej góry na przytułek dla ubogich, z której to osiary utworzył się później szpital ś. Łazarza. M. — Wojciech, Lwowianin, zapisał kościołowi metropolitalnemu Lwowskiemu 2.000 złp. na ozdobienie onego w malowidła, dając nadto za życia do kościoła ś. Marka, zbudowanego przez jego siostrę Zuzannę r. 1619., po 300 złp. M.

Ostrogski.

Opis herbu.

Herb Ostrogskich, biorących swoje pochodzenie od książąt Halicko-ruskich był pierwotnie jeździec albo raczej ś. Jerzy smoka przebijający. Konstantyn I. książę Ostrogski, wojewoda Trocki i hetman wielki Litewski, powróciwszy z siedmioletniej niewoli Moskiewskiej, odmienił ów klejnot na znak, że z nieprzyjacielem ojczyzny, który podobnie takiego herbu używał, niechciał mieć nic wspólnego, przybrawszy za klejnot domu swego pół Ogończyka a pół Leliwy, z których pierwszy jest na górze a drugi na dole, czyniąc to na pamiątkę dwóch synów swoich, z których jeden Eliasz pojął Kościelecką herbu

Ogończyk, drugi zaś Konstanty. Tarnowskę herbu Leliwa.

Daniel, syn Bazylego, a synowiec Daniela króla Halickiego, pierwszy się książęciem Ostrogskim pisać zaczął. Tenże Daniel pan na Ostrogu, Dubnie i Zaslawiu, widząc ziemie ruskie i Wołyń od Kaziemierza W. zabrane i do Polski włączone, jako też księżęta ruskie mu się poddające, idąc za ich przykładem też samo uczynił r. 1349. Fiedor, mąż wojowniczy, walczył zwycięzko z Polakami w sprawie Świadrygały księcia Litewskiego od Władysława Jagielly z władzy złożonego. Iwan, wsławił się zwycięstwem nad Tatarami w r. 1453, których w powrocie z pod Trembowli z bogatemi łupu dopadł pod Krasowem, i do szczętu wyciął. Roman, w bitwie z Tatarami pod Buskiem r. 1516, zaciekłszy się zwycięzko w tłumy nejezdnicze, gdy koń pod nim szwankował, zabity od wrogów. Konstantyn, hetman wielki Litewski i sławny swoich czasów wojownik, w bitwie z Moskwą pod Wiedrusą gdy tylko w 4.000 ludzi 40sto tysięcynemu nieprzyjacielowi mężnie czoło stawił, od nawały przynięciony dostał się do niewoli, w której przetrwał lat siedem w śród najohydniejszych z sobą obchodzeń. Deklarowawszy się nareszcie służyć przeciw Tatarom najeżdżających właśnie Ruś moskiewską, został uwolniony z pęt żelaznych i hetmańską władzą wyprawiony na wroga najezdniczego, którego też w kilku potyczkach zniósł zwycięzko. Upatrzawszy w tém porę dogodną, uszedł po kryjomu z niegościnnego mu kraju, w którym doznał tyle okrucieństw, i wśród nie-małych przygód przybył szczęśliwie do Polski. Mile przyjęty od króla Zygmunta I. nie-małe też pozyskał łaski jego, albowiem w krótkce zajaśniał nowemi zwycięstwami nad Moskwą i Tatarami. Jakoż ogółem wygrał 33 walnych bitew, z pomiędzy których najważniejsze były pod Wiśniowcem, Orszą, Słuckiem, Kaniowem i pod Pińskiem, nie licząc w to pomniejszych potyczek na Wołyniu. Toż Zygmunt I. niepraktykowanym nigdy przedtém

przykładem dwa razy mu ztryumfem wjeżdżać do siebie pozwolił, raz w Wilnie po wygranej pod Orszą, a drugi raz w Krakowie. W nagrodę tych zasług zdał mu nadto na sejmie Grodzieńskim województwo Trockie, co niemało uraziło możnowładców polskich i litewskich, że szczytowi, a do tego tak potężnemu, dano krzesło w senacie przeciw ustawom krajowym. Posunięty naostatek na kasztelanią Wileńską, przeniósł się do wieczności r. 1533. zostawiając po sobie wielką imienia swego sławę. Ilija albo Elias, syn powyższego kasztelana, idąc torem ojca swego, zwycięzko odpierał zagony Tatarskie. Wśród widoków sławy zakończył życie w r. 1539, pozostawiając z Kościeleckiej córkę jedynaczkę Halszkę albo Elżbietę, która z powodu licznych do siebie konkurencji, była przyczyną zamieszek domowych. Konstanty Bazyli, wojewoda Kijowski, pan z dostatków i mężstwa pamiętny, miał bowiem rocznej intraty milion dwakroć sto tysięcy. Dwór jego był przeto okazalszy od królewskiego; liczba ludzi przy nim będących dochodziła często do dwóch tysięcy, a starszym sługą czyli marszałkiem był górny wojewoda, mający płacę siedmdziesiąt tysięcy. Co do drugiego, w każdej potrzebie stawał gotów do walki, gdzie tego honor i powinność wymagały. Przy tém wszystkim był wielce szczerym dla ubogich i żołnierzy wusłużonych, których prócz hojnego obdarowania jałmużną, chętnie i w inne potrzeby życia opatrywał. Nie mniej był hojnym na chwałę Bożą, wystawił bowiem wiele cerkwi i monasterów w obszernych dobrach swoich, i fundował szpital i szkołę grecką i łacińską, na które znaczne prowenta wyznaczył. Co do bogomyślności, takową posuwał do tego stopnia, że w pierwszych dniach wielkiego postu zamykał się w Dubieńskim monasterze, gdzie rzuciwszy z siebie pańskie szaty a wdziawszy podłę, trawił dnie i nocy na modlitwie. Wyznania wschodniego, miał szczerę zamiary przystąpić do unii; w tym celu wysłał poselstwo do Rzymu, w czém gdy się inaczej

stało, pozostał w dawnej wierze i obstawał za nią aż do śmierci, która przypadła r. 1608. w blisko 100 lat życia jego. Janusz najprzód wojewoda Wołyński, potem kasztelan Krakowski, bawiąc w młodym wieku na dworze cesarskim, został katolikiem, zaco niemałych przeciwności doznał od swego ojca, który widząc jego determinacyę i stateczność w wierze, wypuścił nareszcie z więzów i wysłał nazad do obozu cesarskiego dla poloru w rycerskich dziełach, z tém atoli zastrzeżeniem, aby polskiego ubioru za granicę nie odmieniał na cudzoziemski. Po kilku leciech bawienia w Austrii, powrociwszy do Polski, w krótkim czasie dał dowody nabytej experyencyi wojennej; podczas najazdu Tatarów na Ruś wysłany od ojca swego do Dubna, bronił go mężnie przeciw napastniczej tłumy, zadając jej przytém niemałą klęskę; następnie uganijając się za pładrującą dziecią poraził ją pod Retką, Soborzeką i Ostrogiem jako też zbuntowane Kozactwo pod Piątkami. Fortunny na wojnach, niemniej był gorliwym o chwałę Bożą; tak fundował w Konstantynowie OO. Dominikanów, w Międzyrzeczu pod Ostrogiem OO. Franciszkanów, a Misyjonarzom przy kościele Tarnowskim wyznaczył fundysz rocznych 500 złp. Urządziwszy swoje dobra na ordynacyę, i zapewniwszy następstwo po sobie, zakończył życie w r. 1620 w 66 lat wieku swego. Na nim zakończył się téż poczet mężów domu tego; z córek zaś Anna Alojzya, wydana za hetmana Chodkiewicza, jaśniała z rozgłosnych cnót niewieścich. Owdowiawszy w dziesięć miesięcy po ślubie z walecznym mężem, który życie na usłudze ojczyzny styrane zakończył pod Chocimem, stała się wzorem dla płci swojej, najprzód bowiem odmówiła ręki wszystkim o nią starającym się możnym panom, poświęcając się służbie Bożej, do której miała pochop od lat dziecinnych. Dalej fundowała w Ostrogu konwikt dla szlacheckiej młodzi, jako téż obszernie szpitale, które ostatnie często zwiedzając, troskliwą niosła pomoc dla chorych i ubogich, pełniąc przy nich

obowiązki obsługującej dozorczyńi. W r. 1638 podczas wielkiego głodu, nie tylko swoich poddanych, ale i obcych ludzi szczerobliwie żywiła ustanawiając do tego na obszernych dobrach swoich publiczne stoły. Często też więźniów, albo na śmierć skazanych odkupowała, skarbiąc sobie zato wdzięczność rodzin opuszczonych. Najpiękniejszy dowód tego dała w sprawie wytoczonego sądu przeciw obałamucenym chłopom wyznania wschodniego, którzy za dopuszczenie się gwałtów ku jej osobie, skazani zostali na karę śmierci. Gdy już przyszedł czas egzekucyi, a wszyscy przewinieni oczekiwali pewnej śmierci, udarowała ich życiem, a uwolniwszy z kajdan, nadto hojnie udarowanych puściła wolno do domu. Tym czynem rozbroiła niechęć nawet najzaciętszych swoich przeciwników, a wpłynęła na rozszerzenie wiary katolickiej; jakoż na pamiątkę tego postanowiła, ażeby w dzień Bożego Ciała wszyscy kapłani z jej dóbr zjeżdżali do Ostroga dla odprawiania processyi i odśpiewania czterech ewangelii w języku sławiańskim. Życie wielkich cnót zakończyła w r. 1634.

Ostrołęcki, herbu Ciołek na Mazowszu.

Ostromięcki, herbu Pomian.

Ostroróg, herbu Nałęcz, dóm starożytny w Polsce, jednej dzielnicy z Szamotulskimi. Dobrogost, wojewoda Poznański, za panowania Leszka Białego w r. 1220. poległ przy zdobywaniu zamku Uścia. Sędziwoj, kasztelan Nakielski w rozprawie Witolda z Tatarami, odważnie nacierając na wodza najeźdźców, zabity od dziczy tatarskiej. Sędziwoj, wojewoda Poznański, wstąpił się czynami rycerskimi w wojnie z Krzyżakami; mianowicie pod Grunwaldem i Koronowem przyczynił się swém mężstwem do zwycięstw Władysława Jagiełły. Wpadłszy potem w margrabstwo, w jednym roku (1433) dwanaście miast szturmem opanował. Następnie hetmaniał w wyprawie do Czech w celu utrzymania tamże na tronie Kazimierza

Jagiellończyka. Dobrogost, brat tegoż pamiętny z zwycięstw nad Tatarami i Krzyżakami, walcząc potem pod Władysławem w wojnie turecko-węgierskiej, poległ w bitwie pod Warną. Stanisław, wojewoda Poznański, w wyprawie do Węgier w sprawie króla Władysława, zdobył twierdzę Jauryn, z kąd powróciwszy nazad do Polski, napastniczym Krzyżakom stawiał mężnie czoło. Jako mąż wymową i sławą rycerską zalecony, odprawił czternaście legacyj w ważnych sprawach kraju; † 1477. Z pomiędzy wielu jeszcze innych piastujących wysokie dostojęstwa, jaśniał Jan, wojewoda Malborski z pięknych przymiotów; tak w każdej potrzebie ojczyzny stawał osobiście albo posyłał znaczne poczty ludzi uzbrojonych; w czasie rokосу zaś jako rozejmca umiarkowany, hamował mściwe zapędy związkowych, czem zjednał sobie względy Zygmunta III. tak dalece, że mu edukacyę synów swoich poruczył. Po między innemi fundował klasztor OO. Bernardynów i kościół w Sokalu, których dokończenie atoli śmierć przerwała. Wydał oraz drukiem: Wojnę Wołoską albo dziennik wojny tureckiej w Wołoszech, myślistwo z ogary, i kilka innych w języku łacińskim. — Jan, podkomorzy koronny, na utrzymanie towarzystwa strzeleckiego we Lwowie, ustanowił w r. 1647 pobieranie w dobrach swoich w starostwie Drohowyżkiem pobieranie myta strzeleckiego. M.

Ostrouch, niegdy w wojew. Witebskiem.

Ostrowicki, herbu Dołęga.

Ostrowicki, herbu Topor. Janusz, w bitwie z Krzyżakami pod Koronowem przebiwszy się przez ich szyki aż do chorążego, po zabiciu onego uchwycił chorągiew nieprzyjacielską, i zatknąwszy takową sobie za kołnierz, wyrąbał się cało z tłumu go otaczającego rycerstwa niemieckiego.

Ostrowiec, herbu Bożawola. M.*

Ostrowski, herbu Gryf.

Ostrowski, herbu Grzymała. An-

oni, biskup Inflantski, po śmierci Podoskiego r. 1778 objął godność prymasowską; umarł w Paryżu r. 1784. M.

Ostrowski, herbu Korab, kwitnął w wojew. Sieradzkim. Stanisław, opat Przemęcki, sławny kaznodzieja, wydał kilka dzieł religijnych. — Michał, pułkownik kawalerii narodowej, orderu ś. Stanisława kawaler, oddawał się później z przykładną gorliwością obowiązkom w urzędach cywilnych. M.

Ostrowski, herbu Korczak. Fiedor, porucznik w wojsku Litewskim; Jan, starosta Dunemundzki i Feliks sławieni z waleczności na wojnach za panowania Stefana Batorego.

Ostrowski, herbu Leliwa w ziemi Przemyskiej.

Ostrowski, herbu Nałęcz. Jakób, kanonik Krakowski, wydał drukiem kilka dzieł religijnych i mów pogrzebowych. Zgasł w r. 1637, i pogrzebiony w katedrze Krakowskiej.

Ostrowski, herbu Nieczuja.

Ostrowski, herbu Rawicz, dom starożytny w Polsce, z którego Krystyn chorąży Sandomierski, zginął w wojnie z Krzyżakami r. 1330. Drugi tego imienia, zakonu ś. Franciszka, gorliwy w utwierdzeniu wiary katolickiej, został mianowany od Grzegorza XI, pierwszym arcybiskupem Halicza. — Tomasz Adam, kasztelan Czerski, podskarbi koronny, potem senator wojewoda, a w końcu prezes senatu, pod trzema monarchami dopełnił w obliczu tronu i narodu z nieposzlakowaną zaległą obowiązki swego wysokiego powołania. W jego to ręce cesarz Aleksander I. złożył konstytucję daną dla Polski; † 1817. M.

Ostrowski, herbu Slepowron. Jan, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Ostrowski, herbu Tępa podkowa, dom obfity w ludzi wojennych na Pokuciu.

Ostrowski Stanisław, profesor wymowy w akademii Jagiellońskiej w Krakowie;

wdzięczni uczniowie wzniesli mu pomnik w kościele ś. Anny r. 1577. M.

Ostrowski, gwardyan OO. Franciszkanów w Przemyślu, wystawił z zebranej jałmużny terazniejszy kościół tamże. M.

Ostrowski, biegły rysownik w Warszawie, jako nauczyciel w szkole kadetów, przykładał się gorliwie do ukształcenia młodzieży; 1802. M.

Ostrowski Teodor, pijar we Lwowie rodem z Podlasia, położył niemałe zasługi wydaniem kilku ważnych dzieł w przedmiocie prawa i kościoła polskiego; † 1812. M.

Ostrożęcki.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego, są trzy srebrne Habdanki powiązane, a na hełmie trzy pióra strusie. Dóm powinowaty Hołowniom, z którego Adam w wojsku Litewskim zasłużył się z czynów wojennych.

Ostrzakowski, herbu Junosza. M.*

Ostrzew herb, różni się tem od herbu Nieczui, że krzyża na pieńku nie ma, a na hełmie nosi pięć piór strusich. Przyniesiony został do Polski od Tomisława rodem Czecha, za panowania Władysława Hermana. Tym herbem pieczętują się Dembińscy, Łętowscy, Wierzbicy i Włodkowie, luboć wszyscy herb swój Nieczują zowią.

Ostrycki Adam, marszałek wojska skonfederowanego pod Lubomirskim, zniósł Litwinów pod Częstochową. M.

Ostyk, herbu Trąby. M*

Osuchowski, herbu Godzawa, nigdy w wojew. Rawskim, z kąd słynął Jan, waleczny rotmistrz z wojen tatarskich; dziś w Sanockiem.

Oświecim, herbu Radwan. Floryan, dziedzic na Potoku pod Krośnem; syn jego Stanisław dworzanin Władysława IV., urodzony z Krasic Śląskiej, fundował w Krośnie u Franciszkanów kaplicę, którą po dziś dzień Oświecimską zowią. W sklepach tej kaplicy znajduje się grobowiec zawierający zwłoki tej rodziny, a pomiędzy temi i Stanisława z Kunowy i jego siostry Anny.

Osypowski, herbu Łodzian w Witebskiem.

Oszczewski.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego są dwa tryanguly jeden pod drugim końcami, z sobą się stykające, w pośrodku wierzchniego ma być krzyż, a na hełmie w koronie trzy piór strusich.

Herb ów nadany z tej okazji: że przodek domu tego napadłszy odważnie na obóz nieprzyjacielski tym kształtem ułożony, pomieszał go do szczytu, czem swoim drogę do zwycięstwa utworował.

Oszkowski, herbu Lubicz. — Melchior, Lwówianin zapisał archikatedrze Lwowskiej 1000 złp. dla pokrycia kościoła miedzią; † 1639. M.

Ostrowski, dziedziczył w Krakowskiem. M*

Otockie, herbu Dołęga.

Otockie, herbu Prus I.

Otolska Dorota, fundowała OO. Bernardynów w Łęczycy r. 1600.

Otrembus, herbu Rawicz. Jan, kanonik Krakowski, jako powiernik Jana Kazimierza posiadał zaufanie tego monarchy.

Ottenhausen, herbu Bończa w Inflantach.

Otto, nobilitowany r. 1775. M*

Ottyng, nobilitowany r. 1685 M*

Otwinowski, herbu Gryf. Grzegorz i Jan Aleksander, chwaleni z waleczności pod sławnym Czarnieckim, Kasper zaś z odwagi w bitwie pod Chocimem za Jana Sobieskiego.

Otwinowski, herbu Trąby. Walerian, podczaszy Sandomierski poeta swoich czasów niepospólity, wydał drukiem tłumaczenie Ziemianstwa Wirgiliusza Marona i Przemiany Owidiusza. Hieronim, sekretarz Zygmunta III., jeździł w poselstwie do Turcyi. Samuel, żołnierz doświadczony na wojnach, dla umiejętności w językach wschodnich posłany do Turcyi, po dziesięciu léciech swego bawiewia tamże, uległ zarazie morowej. Mikołaj, rotmistrz królewski walczył zaszczytnie pod Kokenhausem. Aleksander, w rozprawie pod Skałą pojmany od Tatarów, po wyjściu z niewoli jeździł w legacyi do Turcyi.

Owada.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego ma być brama złota o dwóch drzwiach, nad nią korona królewska, a na hełmie trzy pióra strusie. Ow herb został nadany od Bolesława Śmiałego pe-

wnemu żołnierzowi polskiemu nazwiskiem Owada, a to za doprowadzenie tego monarchy aż do bramy Kijowskiej, zwanej złotą.

Owadowski, herbu Łabędź. Gniazdo domu Owadów w powiecie Radomskim. — Andrzej, w r. 1565. lustrował z rozkazu królewskiego zamek Lwowski. M.

Owaniszewicz Krzysztof, Ormlanin, akademik Zamojski, pisał wybornie epigramata łacińskie. J.

Owidzki, herbu Dołęga. M*

Owłoczyński, herbu Suche-komnaty. Jeden z tego domu zginął w Moskwie r. 1606. — Wawrzyniec, łomnikan i sławny kaznodzieja, zwykł był wielokroć przepowiadać: „Bogdajby oczy moje nie widziały klęsk, jakie idą na królestwo polskie.“ Jako potężny mowca, jasnymi dowodami przekonywał on żydów, iż już przyszedł Mesyas, z tego powodu żydostwo spiknęło się na życie jego; jakoż zaniemógłszy w Bełzie, gdy użyto do pomocy żyda chirurga, tenże miał mu zadać trucizny, z której umarł r. 1763. M.

Owsiany, herbu Ostoja w Nowogrodzkiem. Kazimierz, służąc ojczyźnie wojskowo, poległ w boju z nieprzyjaciół kraju.

Owsiany, herbu Rawicz w powiecie Lidzkim.

Owsiany, herbu Rola na Podlasiu.

Owsiński Jan, proboszcz w Jazowsku, wystawił tamże razem z bratem swoim rolnikiem, ze składek i jałmużny kościół mурowany do dziś dnia istniejący. Metryki kościelne wypełnione są ręką tego kapłana notatami wszystkich szczególnych wypadków zasłych w okolicy. M. — Kazimierz, sławny artysta dramatyczny za czasów Stanisława Augusta, w młodym wieku opuściwszy służbę wojskową i umieszczony przy dworze pry-masa Podowskiego odbywając z nim podróże za granicą, nabrał smaku do tego zawodu, jakoż po powrocie swoim do Warszawy doskonałością gry wszystkich uwagę zwrócił na siebie. Umarł we Lwowie r. 1799. M.

Oyrganowski, herbu Junosza.

Oyryński, herbu Lubicz. Józef, pułkownik w wojsku polskim r. 1788. M.

Ożarówski, herbu Rawicz, pisze się z Ożarowa w województwie Sandomierskiem, gdzie Jan Brogiło kwitnął już w r. 1489. Jerzy, stolnik Krakowski potem oboźny koronny, marszałkował w izbie poselskiej r. 1732.

Ożaryński, nobilitowany r. 1676. M*

Ozdowski, dziedziczył na Wołyniu.

Ozegowski w ziemi Opoczyńskiej.

Ozga, herbu Rawicz. Balcer, sędzia grodzki Lwowski, jaśniał swoich czasów równie z niepospolitych nauk w prawie ojczystem, jak i z czynów rycerskich. Piotr, sędzia ziemski Lwowski, posłował od Zygmunta III. do Turcyi, z kąd powróciwszy, postąpił na referendarstwo koronne i starostwo Trembowelskie, gdzie wprowadził zakon OO. Karmelitów r. 1617. Drugi tego imienia, podkomorzy Lwowski, pamiętny z mowy mianej na sejmie r. 1668, w której dobitnymi słowy perswadował Janowi Kazimierzowi zamierzoną abdykację tronu. Na ubogie wdowy i ozdobę kąpieli św. Stanisława Kostki, zapisał znaczne fundusze. Jakób, fundował kongregację dobrej śmierci przy kościele Lwowskim. Samuel, biskup Kijowski i Czernichowski, zwany apostołem Ukrainy, fundował kościół katedralny w Żytomierzu; po pożarze onego odbudował go na nowo. Alexy, pijar przez 44 lat poświęcał się z pożytkiem zawodowi nauczycielskiemu w Warszawie, gdzie też zjednał sobie niezaprzeczone prawo wdzięczności: † r. 1771. M.

Oziębłowski, herbu Radwan. Mikołaj, uczestniczył w boju z Turkami pod Chocimem, Stanisław zaś pod Wiedniem, z kąd powracając obaj ze znojów wojennych pomarli w krótkim czasie. Kazimierz, zginął w wojnie Moskiewskiej.

Oziębłowski, herbu Sulima.

Oziębłowski Piotr, wojski Brzesko-litewski, przyłożył się do fundacji klasztoru XX. Trynitarzy w Brześciu r. 1727. M. Anieła, sędzianka Brzesko-litewska, w r. 1770 przetłómaczyła z francuzkiego dzieło religijne Mikołaja de Sault. M.

Ozierecki, dóm książęcy wywodzi swoje pochodzenie od Sudzisława księcia Pleszkowskiego.

Ozierski Michał, ziemianin Smoleński; tego odwagę rycerską wspomina zaszczytnie konstytucya z r. 1682.

Ozimiński Balcer, Krakowianin zostawił pamiątkę napisaniem mowy pogrzebowej na zgon Macieja Dembińskiego wierszem dobornym r. 1607. M.

Pac, herbu Gozdowa, dóm możny na Litwie wywodzący z Włoch swoje pochodzenie. Jerzy, starosta Połocki, w obronie Smoleńska przeciw Moskwie r. 1500, dał dowody mężstwa wytrwałego. Stanisław, wojewoda Witebski, wstawił się głośnemi zwycięstwami nad Moskwą; tak najprzód we dwa tysiący ludzi zgromił 13tysięcy nieprzyjaciela pod Jezierzyszczami r. 1564, później zdobył twierdzę Sitno zapędziwszy się aż do ziemi Bielskiej, gdzie pułk z bojarów złożony zniósł do szczętu. Ostatecznie oblężony w Witebsku, dotrzymał mężnie tę fortecę. Mikołaj, biskup Żmudzki, pasterz wielkich zasług w wspieraniu nauk i utrzymaniu karności kościelnej, zakończył życie w Padwie we Włoszech r. 1619, nieustając aż do zgonu opiekować się ubóstwem. Piotr, wojewoda Trocki jako mąż wojenny brał czynny udział we wszystkich wojnach Polski z Moskwą, Szwecyą i Turcyą, stając do boju zawsze osobiście z licznem rycerstwa gronem, swoim kosztem utrzymywanem. Równie bogobojny jak waleczny, prócz przykładowego życia wiele się zajmował krzewieniem chwały Bożej między ludem, jakoż fundował kościół w Mściślawiu, i klasztor Augustynianów w Twereczu. Jerzy, syn tegoż, gwardyan zakonu OO. Bernardynów, zabity od Szwedów w Białym Stoku. Hieronim, strażnik Litewski odznaczył się dzielnością żołnierską w zapasach ze Szwedami i Kozakami, nakoniec w domu swoim od Moskwy w niewolę wzięty i w głąb kraju zapędzony, tam życia dokonał. Piotr Michał, marszałek Braclawski, potem generał księstwa Żmudzkiego, podobnie głośny z zwycięstw nad Turkami i Tatarami, mianowicie pod Barem, Żurawnem i Choci-

mem dał dowody wielkiego mężstwa. Jan Kazimierz, chorąży nadworny Litewski starosta Uświatski pułkownikował z chwałą pod Żurawnem i Chocimem. Kazimierz Michał, kawaler Maltański, komandor Poznański, podczas pięcioletniego pobytu w Malcie, walczył zaszczytnie w wojnie tego zakonu z Turkami. Po powrocie swoim do ojczyzny, przyjął urząd pisarza Litewskiego, poczem postąpił na starostwo Pińskie i Szyrwinińskie. On to doprowadził do skutku fundacyę OO. Kamedułów przez jego przodków rozpoczętą. Kazimierz, biskup Żmudzki, w imieniu Rzeczypospolitej załatwiał ważne sprawy kraju. Między innemi fundował Kanoników regularaych w Antokolu; † 1692. Bonifacy, obożny Litewski podpisał elekcyę Jana III.; zabity w własnym domu. Michał Kazimierz, hetman polny Litewski, w wojnie ze Szwedami słynął z odwagi, która mu uścieliła drogę do głośnych zwycięstw; podobnie w wojnie z Moskwą w pięć tylko tysięcy żołnierzy znosił potęgę nieprzyjacielską, szukając ją nieraz w nierównym co do sił boju. Jakoż po zabiciu Gosiewskiego hetmana, król Jan Kazimierz zlecił mu przy regimenterstwie i ułagodzenie wzburzonego wojska, co też z łatwością do skutku doprowadził. Konstytucye nie mało też zawierają pochwał jego czynów, mianowicie ta z r. 1662. że mężnego żołnierza i rozsądnego hetmana urząd wypełniał, albowiem przy zdobywaniu fortec na czele swojej piechoty do szturmów postępował. Przy tych zaletach i godnościach był atoli niestęchanej uprzejmości dla wszystkich, przyczem przestrzegał surowo sprawiedliwości w każdym czynie i karność żołnierską. Zapisawszy znaczne dobra na restauracyę zbrojowni Wileńskiej, zakończył życie r. 1682, i pochowany w Wilnie według własnej woli i bez wszelkiej wystawności jako ubogi zakonnik w progu świątyni. Fundator kościoła św. Piotra tamże, włożył na księży obowiązek, aby się co dziennie modlili za dusze żołnierzy poległych w boju pod jego dowództwem. Samuel, chorąży Litewski

w wojnach ze Szwecją i Moskwą walczył z rozgłosną sławą, i aczkolwiek odniósłszy ciężkie rany w głowę i w nogę, nieschodził z pola aż do samej śmierci, która przypadła w r. 1622. Jan, podstoli Litewski podczas rozruchów kozackich swoim kosztem osłaniał granicę kraju, zaciekaając się zwycięzko aż po za Dniepr za rozbujanem rokoszem chłopstwem. Dominik, brat jego zaskoczony w domu od Kozaków i oddany Moskwie, niewolnie osiadł za granicą i tam życie zakończył. Stefan, podkanclerzy Litewski towarzyszył Władzławowi królewiczowi w podróży jego po Europie, jako też w wojnie z Moskwą, przyczem nie żałował i majątku swego, albowiem na potrzebę kraju wydał przeszło 150.000 złp. Pamięć po sobie zostawił sprowadzeniem Karmelitów do Litwy i zbudowaniem dwóch kościołów w Wilnie, gdzie też w jednym włoki jego złożone spoczywają. Krzysztof, kanclerz Litewski, mąż światły i niespracowany w urzędach, podczas wojny kozackiej wystawił wielkim kosztem chorągiew usarską, z którą był zawsze przy boku Jana Kazimierza. Między innymi fundował w Pożajsku wspaniały kościół z klasztorem Kamedułów. Mikołaj Stefan, kasztelan Wileński jako senator wielkiego rozsądku i powagi, zawsze tylko dobro ojczyzny miał na celu, dla której też kosztów ani poświęcenia nie żałował. W wojnie Moskiewskiej mając sobie fortecę Krzyczowską poruczoną, dotrzymał ją mężnie aczkolwiek z szczyptami tylko siłami. Wstąpiwszy do stanu duchownego, postąpił w krótkce na biskupstwo Wileńskie, gdzie równie zajaśniał świętobliwością, gorliwością o wiarę i hojną szczerobliwością dla ubogich; † 1684. Klasztor XX. Dominikanów w Choroszczy i w Werkach są jego fundacyi.

Pac Stanisław, niegdy lekarz nadworny Stanisława Augusta, przeniosłszy się w r. 1802 do Satanowa na Podolu, zbudował tamże pałac osobliwszej konstrukcyi o trzech piątrach w głębi ziemi, z którego tylko jedno wystawało na powierzchnię, gdzie

utrzymywał w pokojach wszelkiego rodzaju zwierzęta, w pośród których jakby w arce Noego doczekał się sędziwego wieku patriarchów, dożył bowiem lat 120; † 1826. M.

Pacanowski, herbu Jelita. Florian z Mokrska, otrzymawszy działem dobra Pacanów w Krakowskim, przyjął od nich nazwę domu swego r. 1419. Stanisław, fundował tamże szpital dla ubogich. Jędrzej walczył zaszczytnie ze Szwedami w ziemi Pruskiej. Stanisław, w wojnie z Moskwą za Zygmunta III. gdy w nierównych siłach uderzył na nieprzyjaciela, dostał się do niewoli, z której wyszedł w zamianie za więźniów moskiewskich, wyswobodzając oraz danem słowem swoich towarzyszków niewoli. Joachim, zginął z ciężkiego postrzału w bitwie pod Tczewem.

Pacanowski, herbu Odrowąż.

Pacerski Stanisław, kanonik Kielecki, słynął z gorliwości o wiarę katolicką naruszoną przez Aryanów; † 1664. M.

Pacewicz, dziedziczył na Litwie. M*

Pacholowiecki

Opis herbu.

W tarczy w zdłuż przedzielonej po prawej jej stronie pola czerwonego, jest pół orła białego, po lewej zaś trzy kopie tak ułożone, jak w herbie Jelita; nad hełmem zaś w koronie

pawie ogon, w którym widzieć herb Równię, t. j. w księżycu rogami do góry obróconym trzy miecze ostrzem w księżycu utopione i dwie gwiazdy między niemi, a trzecia pod księżycem; z obydwu stron pawiego ogona wystają znowu z koron wieże okrągłe, na których powiewają chorągwie, prawa ze znakiem Batorych, lewa z herbem Jelita. Wieża po prawej ręce ma nadto otwory jakoby drzwi i okien.

Stanisław Pachołowiecki herbu Równia, odznaczywszy się przy szturmie Pskowa nadzwyczajnym mężstwem (pierwszy bowiem wskoczył na mury i spędziwszy nieprzyjaciela, zabiegł za uchodzącymi aż do wieży, gdzie bijąc i siekąc zapamiętale, i z tamąd go wyparował, czym nieomylnie przyczynił się do zabrania tej warowni), przywilejem Stefana Batorego otrzymał ów herb jako nagrodę nieporównanej waleczności i odwagi. Niemniej posiadał względy tego króla dla swych umiejętności, przy udawaniu bowiem 30 charakterów pisma, umiał zdejmować plany i mapy fortec, których rysunki mają się w Rzymie dotąd znajdować.

Pachołowiecki, herbu Nowina. M*

Pachowski, herbu Lubicz. M*

Pachowski, herbu Półkozie.

Paciorkowski, nobilit. r. 1775. M*

Pacyna, herbu Leliwa.

Pacynowski, herbu Korab. M*

Paczek, herbu Pół-orła.]

Paczlowski Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IV.

Paczoski, herbu Jastrzębiec.

Paczygiewski Wojciech, akademik Krakowski, był seniorem szkoły Panny Maryi r. 1688. M.

Paczyński, herbu Jastrzębiec. M*

Paczyński, herbu Ogończyk, dóm słynący z odwagi rycerskiej.

Paczyński, herbu Topor, na Szlązku

Paderowski Franciszek, podpisał konfederacyę Sandomierską r. 1704.

Padlewski Skorupka, herbu Słepowron, niegdy w województ. Podlaskiem.

Padniewski herbu Nowina. Filip, biskup Krakowski młode lata przepędził na dworze Karola i Ferdynanda cesarzów, z kąd powróciwszy do ojczyzny, wstąpił w szeregi rycerskie szukając sławy na polu

marsowym; jakoż w bitwie pod Pozwołem odznaczył się nie pospolicie. Przeniosłszy się do stanu duchownego, przypadł wnet Tomickiemu biskupowi Krakowskiemu do serca, który go też odtąd zatrzymał przy swoim boku. Król Zygmunt August poznawszy zdolności jego, polecił mu ważne poselstwa do Rzymu i do Wiednia, za które niejako w zasługach otrzymał najprzód biskupstwo Przemyskie, a potem Krakowskie. Sam uczony cenit równie uczonych ludzi, dla których był wielce przystępnym; nadto wspierał ubogie talenta, dając im utrzymanie i nauki, lub wysyłając na wydoskonalenie się w obce kraje; † 1572. Stanisław, starosta Dybowski podczas bytności swojej w Rzymie, fundował akademię przy kolegium Jezuitów, podobnie i w Piley archikonfraternią Compassionis, gdzie też życie zakończył r. 1613.

Padzewski, herbu Ogończyk.

Pączkowski, herbu Lubicz. Paweł, podpisał pokój Brzeski.

Pągowski, herbu Pobóg; w Sandomierskim pisał się z Rokszyc. Mściśław legował kolegium Piotrkowskiemu kamienicę r. 1651.

Pągowski, herbu Sulima. M*

Pągowski poległ w bitwie pod Kirchholmem. M.

Pajączkowski Stefan, podpisał Konfederacyę Krakowską r. 1705.

Pajewski, herbu Jelita w Lubelskiem. Jan, Trynitarz we Lwowie, w drodze z Konstantynopola, dokąd był wysłany dla wykupna więźniów z niewoli, zamordowany od Turków r. 1727. M.

Paklen, otrzymał indygenat r. 1775. M*

Pakosławski, herbu Prawdzie w Sieradzkim, gdzie od dóbr Pakosławia przyjął tę nazwę jeszcze w XV. stuleciu. Henryk, zginął w wojnie z Litwą. Mikołaj, w imieniu Jerzego Lubomirskiego zawarł pokój z komisarzami Krakowskiemi r. 1666.

Pakosławski, herbu Radwan. M*

Pakosz, herbu Prawdzic. Krzysztof, porucznikował z chwałą w wojnie z Kozakami. Trojan, podpisał elekcyę Jana III.

Pakoszewski, herbu Pobóg.

Pakoszewski, herbu Radwan.

Pakoszewski, herbu Trąby, w ziemi Sanockiej z przydomkiem Ferens.

Pakowski, herbu Jastrzębiec. Piotr jezuita, podczas morowej zarazy w Kamieńcu Podolskim r. 1738, poświęcając się z rzadką odwagą postudze zapowietrzonych po trzech miesiącach niezmordowanej pracy uległ tej strasznej zarazie.

Palatowicz, lekarz Lwowski, zamordowany przez nieprzyjaciół w zasadzce utajonych r. 1634. M.

Palczewski, herbu Orla, niegdy w księstwie Zatorskim. Stanisław, podstarości i burgrabia Krakowski, chwalony z dzieł rycerskich. Krzysztof, pisarz ziemski Zatorski, napisał rozprawę o Kozakach r. 1618. Paweł, krajopis i polityk za Zygmunta III. podczas 16 letniej podróży po Europie nabywszy różnych umiejętności, przy wrodzonym dowcipie i rozsądku wielce był miłym w obywatelstwie, do czego łączył też i staropolską uprzejmość. Jako owoc swoich nauk, wydał drukiem kilka dzieł w języku łacińskim.

Palczycki, herbu Jastrzębiec. M*

Pałęcki, herbu Brochwicz. Franciszek, marszałkował na Konfederacyi województwa Poznańskiego r. 1735.

Pałęcki, herbu Ostoja. Marcin, sekretarz królewski starosta Ejszyński, w potrzebie krju dał pomoc w pieniądzech, co wspomina konstytucya z r. 1595.

Pałaszowski Jan, profesor przy akademii Krakowskiej, wykładał nauki prawa; † 1763. M.

Pałucki, herbu Prawdzic.

Pałuk, herbu Topor. M*

Pałuski, herbu Poraj. Jan, pod królem Batorym uczestniczył zaszczytnie w wojnie z Moskwą.

Pampowski, herbu Gozdawa. Ambroży, generał Wielkopolski, starosta Malborski, traktował pokój z Krzyżakami r. 1510.

Panasiewicz Andrzej, paroch Wysocki na Ukrainie, manifestował przeciw gwałtem przez hajdamakow popełnionych r. 1768. M.

Pancera Franciszek, pisarz sielaniek w XVI. wieku. M.

Pancerzyński, herbu Trzaska. Karol Piotr, biskup Wileński, gorliwy w sprawach kościoła i ojczyzny, słynął z rzadkiej ludzkości; † 1729.

Pangali, nobilitowany r. 1775. M*

Panfilowicz w Nowogrodzkiem.

Paniewski, herbu Godziemba. Feliks, kasztelan Lwowski za czasow Kazimierza W. jako mąż rycerski uczestniczył w wojnie Władysława Warneńczyka z Turkami. Po zgonie króla tego pod Warną, został i dalej na Węgrzech, gdzie zebrawszy 500 Polaków, cuda waleczności dokazywał. Tak pomiędzy innemi napadłszy razu pewnego 6mę koczującej hordy, pomimo szczupłych sił uderzył na nią zapamiętale, i chociaż po pięć razy odparty od wielkiej nawały, wszelako tém mężniej zwracał do nierównego boju; w tém ściągnawszy do siebie posiłek Raścianów, niczem niepowstrzymany zgniół stawiany opór, zrąbawszy 4.000 Turków i odbiwszy 17.000 niewolnika. Pomściwszy niejako zgon swego króla bohatera, powrócił do ojczyzny, gdzie niebawem dobył szabli na innego wroga, wrzała bowiem wojna uciążliwa z Krzyżakami; i w téj wstawił się zdobyciem twierdzy Chojnic r. 1466.

Pankiewicz Filip, paroch Motolowski na Ukrainie, uciśniony dla wiary od rozbukanego Kozactwa pod Gontą, zaniósł z drugimi manifest do ksiąg grodzkich województwa Kijowskiego przeciw tym gwałtom r. 1768. M.

Panigrodzki, herbu Topor. M*

Panterowicz, herbu Swoboda. M*

Papara, herbu Paparona. Jerzy, rodem z Grecyi, konstytucyą sejmu z r. 1690 w komput rycerstwa polskiego policzony za położone zasługi wojenne, przyczem nadano mu jeszcze prawem dziedzicznym dobra w starostwie Kamienieckim. Teodor, podczaszy Nowogrodzki, potem sędzia kapturowy Lwowski r. 1733. Jerzy, senior bractwa stauropigialnego we Lwowie w r. 1692, zajmował się gorliwie około podniesienia dochodów tego zakładu. M.

Paparona.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego ma być gęś biała w prawą stronę tarczy obrócona siedząca na darniu zielonym, a na helmie pięć piór strósiich. Utrzymują, że ten klejnot przyniesiony do Polski z Włoch, gdzie go zowią Parta Roma (Budzisz) z tej okazji, że gęś obudziła Kamilla, który powstrzymał podsuwającego się cichaczem nieprzyjaciela, i uratował zagrożone Capitolium. Tym herbem pieczętują się: Chodowski, Kamionomojski, Papara, Parzniewski, Pstrokoński, Szydłowski, Wajucki.

Paparszyński, herbu Paprzyca. M.

Papczyński Stanisław, rodem z Sącza, Pijar i kapelan Jana III., utworzył w Polsce zgromadzenie Marianów czyli Marianitów; † 1701. M.

Papieski, herbu Gryf. Stanisław przetrwałszy długi szereg lat na wojnach na Podolu, osiadł tam na majątku. Kasper, syn jego, poległ w wojnie Moskiewskiej. Piotr, jezuita, filozofii i teologii profesor, piastował urząd rektora w kolegium Lwowskim i Krakowskim; nakoniec złożywszy rządę prowincyi Polskiej, zakończył życie we Lwowie r. 1671.

Papieski, herbu Jastrzębiec. M*

Papkiewicz, nobilitowany r. 1659. M*

Papliński, herbu Trzaska.

Papłoński, herbu Strzemię.

Papone, nobilitowany r. 1676 M*

Paprocki, herbu Cholewa.

Paprocki, herbu Jastrzębiec. Bartłomiej, moralista, wierszopis i satyryk jowialny, przytem dziejopis szacowany, wydał znaczny poczet dzieł i rozmaitej treści, między temi opisał pierwszy herby rycerstwa polskiego. Jest to źródło najdawniejszych tradycyi o dziejach domowych pokolenia szlacheckiego. Podczas wychodztwa swego do Czech, podobnie zajął się zbieraniem i wydaniem heraldyki Szlązkiej i Czeskiej. Życie zamęczone przeciwnościami zakończył we Lwowie r. 1614. Łukasz, jezuita pisał penageryki wierszem i prozą; † 1650.

Paprocki, herbu Jelita w ziemi Przemyskiej, z których Wacław w sufraganie Kujawski był biskupem Margarytańskim. Bartłomiej, jezuita, sprawował misyą obozową pod Smoleńskiem; wydał oraz kilka dzieł w języku łacińskim.

Paprocki, herbu Ogończyk w Chełmińskiem.

Paprzyca albo Kuszaba.

Opis herbu.

W polu białym tarczy jest kamień myłski szarego koloru i z żelazcem w pośrodku jak do mełcia, a na helmie ośmiore szczeniąt. Herb ów miał się dostać do Polski z Czech za czasów jeszcze Bolesława

Wstydlwego, według innych z Saksonii, o którego początku podobnie niezgadają się podania.— Pieczętują się nim: Bielicki, Bokum, Ciecholewski, Dąbrowski, Ganowski, Grochowski, Grodziński, Iwicki, Lubowiecki, Łochowski, Nieprzecki, Oczosalski, Paparzyński, Paprzycki, Pieczewski, Potrykowski, Prześniński, Strusiński, Sieklucki, Swizawski, Warszawicki, Wygonowski, Żupek.

Paprzycki, herbu Paprzyca. M*

Papuziński Jan, akademik Krakowski, pisał wiersze przygodne. M.

Parafianowicz w Wilkomirskim. M*

Parczewski, herbu Nałęcz. Marcin, sławny kaznodzieja za Jana Kazimierza, umarł z ran zadanych mu od Kozactwa. Piotr był biskupem Żmundzkim; † 1658.

Partein, kerbu Prawdzic w ziemi Pruskiej.

Parul, herbu Nałęcz.

Parul, herbu Ogończyk. Aleksander, na Podolu popadł w niewolę Tatarów.

Paruszewski, herbu Rogala.

Parys, herbu Prawdzic. Floryan, kasztelan Zakroczymski, spisał prawa i zwyczaje księstwa Mazowieckiego r. 1536. Jan, wojski ziemi Warszawskiej, podpisał unję Litwy z Koroną. Od tego idzie długi poczet mężów zajmujących godności senatorskie.

Paryski Piotr, poległ w bitwie z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.

Parznicki niegdy w Sandomierskiem, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Parzniewski Zygmunt, kasztelan Łęczycki r. 1545.

Parzniewski, herbu Paparona.

Passakas Dawid, przywilejem Augusta III. z dnia 7 Grudnia 1758 sekretarzem królewskim mianowany, jako mąż obszernych wiadomości przewodniczył w sądach ormieńskich w Tyśmienicy, gdzie też upadający ko-

ściół odbudował. Grzegorz, z przydomkiem Szigeth, dyplomatem cesarza Franciszka I. r. 1797 otrzymał szlachectwo węgierskie, z kąd przodek domu tego przybył do Galicyi. Kajetan, właściciel dóbr Komorowa i Kolanek, pobierawszy nauki na Węgrzech, miał wielkie zamiłowanie do mowy łacińskiej, w której też prznosił starożytnych klasyków nad wszystkie nowoczesne utwory; † 1846. P. f.

Pasek, herbu Doliwa w województwie Krakowskiem. Krzysztof ziemianin Smoleński; tego mężstwo chwali Konstytucya z r. 1662.—Jan Chryzostom, żołnierz waleczny za czasów Jana Kazimierza i Michała Korybuta, napisał pamiętniki wypraw wojennych, których był uczestnikiem pod wodzą sławnego Czarnieckiego. M.

Pasiński, herbu Nowina.

Paskrzyński Jan, Cysters w Sulejowie, podczas napadu klasztoru zabity od Prusaków r. 1657. M.

Paskucki, w ziemi Łukowskiej. M*

Pasławski z Słomińskiego postował na seim r. 1790. M*

Pasqua, nobilitowany r. 1775. M*

Pastori ab Hirtenberg. Joachim, medycyny doktor, kanonik Kujawski, sekretarz Królewski, napisał kilka dzieł do historii polskiej należących konstytucyą z r. 1662 polichony w poczet szlachty polskiej; † 1682.

Paszczykowski Mikołaj, pleban w Markowej Porembie (w Oświęcimskim.) jako zamiłowany poeta wydał kilka dziełek w języku łacińskim. M.

Paszewski, herbu Godziemba. M*

Paszewicz, herbu Radwan z tą odmianą, że miasto krzyża nad chorągwią, kładą pół strzały, a na helmie trzy pióra strusie. Franciszek, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Paszewicz, herbu Strzała (przezywająca dwa księżycy niezupełne barkami

do siebie obrócenę) z przydomkiem Tołłokański. Daniel, dziedziczył w Oszmiańskim. M.

Paszkowski, herbu Zadora. Marcini, poeta wydał w Krakowie kilka dzieł historycznych wierszem i prozą, po między którymi „Dzieje tureckie i wizerunek starych Sarmatów“ zajmują niepoślednie miejsce w literaturze polskiej.—Jan ze Skąty nad Zbruczem, jako przywódca Kozaków Lissowszyków, w wyprawie na Szląsk r. 1620, odznaczył się czynami odwagi. M. Antoni z Brzezia, legował dla klasztoru na Kalwarii Zebrzydowskiej 3.000 złp. Dwóch tego nazwiska poległ w bojach z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.—Demeter, paroch Deręgowski na Ukrainie, zaniósł z innymi manifest do grodu Kijowskiego przeciw bezprawiom hajdamaków r. 1768. Franciszek, generał wojsk polskich, po odbyciu nauk na uniwersytecie Lwowskim r. 1795, udał się do Paryża, gdzie zaciągnąwszy się do wojsk francuzkich jako ochotnik w dwóch latach dostąpił już rangi kapitana. Po przekształceniu wojsk r. 1802, porzucił atoli żołnierkę i wziął się napowrót do nauk, studiując język arabski. W rok potem znowu wdział mundur i został adjutantem sztabu ks. Murata. Wr. 1807. osiągnął stopień szefa sztabu księcia Poniatowskiego z rangą pułkownika, poczem niebawem został adjutantem króla Saskiego. Uczestnicząc we wszystkich wyprawach tej epoki, został generałem brygady r. 1812. W końcu wojen Napoleońskich powrócił do ojczyzny, a osiadłszy w Krakowie, jako przyjaciel Tadeusza Kościuszki zajął się czynnie kierowaniem usypiania mogiły ku pamiętce tego znakomitego męża. Prócz prac w zakresie umysłowym, napisał: Pomysły do dziejów, Podróż do Anglii, oraz zostawił wiele zasobów do życiorysu Kościuszki. Życie nieskazitelne zakończył w Krakowie r. 1856. M.

Paszocho, herbu Rownia. M*

Paszye, w powiecie Lidzkim. Gniazdem domu tego poczytują niegdy królestwo Bośnię (gdzie Osman Paszye posiadał znaczne dobra w dzisiejszym paszalicu Skadarskim), z kąd

przeniósł się do Polski. Paweł, dziedziczył dobra Marcinkowice w Sądeckim, Ignacy zaś dobra Proszówka w Bocheńskim. Kasper, był kanonikiem katedry Krakowskiej i oficjałem Sądeckim. Jako osobliwszy dobrodziej kolegiaty Sądeckiej, zapisał na kościół tameczny znaczne dochody ciężące do tych czas na dobrach Marcinkowice. Antoni, starosta Horodecki, podczaszy Piński i regimentarz partii Ukrainskiej, podobnie poczynił znaczne legaty na tę kolegiatę i kościół w Tarnowie. Pod. f.

Patek Jan, nobilitowany r. 1790. M*

Patkula nabył indygenat r. 1775. M*

Patocki, herbu Prus. M*

Patrocki Kazimierz, sekretarz królewski, wydał w r. 1670 napisy pochwalne. M.

Patryk, herbu Tarnawa. M*

Patrzycki w ziemi Wieluńskiej.

Patyński, herbu Ogończyk. M*

Pałkowski, herbu Trzaska. Jan, mąż doświadczonego meztwa w bojach, zakończył życie 1617. r.

Paulitz, nobilitowany r. 1768. M*

Pawęcki, herbu Radwan. Wawrzyniec, komornik i pisarz graniczny Krakowski, dla umiejętności w prawie nobilitowany od Zygmunta III.

Pawęski Piotr, przewany **Skarga**, jako kaznodzieja potem kanonik Lwowski, po złożeniu tej godności wstąpił do zakonu Jezuitów, w którym wstawił się opowiadaniem słowa Bożego, i napisaniem żywotów Świętych pańskich. Piastując urząd kaznodziei przy dworze Zygmunta III. przy wielu innych zabiegach o dobro ludzkości, założył w Krakowie bractwo miłosierdzia i bank pobożny na wsparcie ubogich; † 1612. M.

Pawęza herb, różni się od herbu Herburtów tem tylko, że jest bez krzyża nad jabłkiem.

Pawęzki albo **Pawęzowski**, herbu Pawęza. M*

Pawiński Jan, teolog Wileński, zostawił po sobie pamiętkę prac poetycznych. Ludwik, kapłan zakonu św. Franciszka, jaśniał z wielkiej bogomyślności. Życie świątobliwe zakończył w Zakliczynie r. 1728. M.

Pawlicki, nobilitowany r. 1657. M*.

Pawlikowicz Jan, Norbertan przełożony Witowski, pisał ody łacińskie. M.

Pawlikowski, herbu Cholewa. Krzysztof, z sejmu r. 1578znaczony poborcą skarbowym.

Józef, dziedzic Medyki, przy otworzeniu Zakładu narodowego imienia Ossolińskich we Lwowie, zapisał nań 500 dukatów. Gwałbert, syn jego, zostawił po sobie pamięć niewygasłą, na którą z dwóch mianowicie zasłużył względów. Jako założyciel pierwszego i jedyne go, jaki mamy w kraju, zakładu ogrodniczego w Medyce, i jako prawdziwy miłośnik ojczyźnej literatury, zbierając nie małym kosztem książki, medale i ryciny, odnoszące się do historii kraju polskiego, do nauk i sztuk pięknych, jakie w nim kwitnęły. Ogród Medyki i zbiór rycin mianowicie, jeden z najkompletniejszych co do rzeczy polskich, są to dwie wielkie pamiętki, dwie prawdziwe zasługi. Tworząc zakład ogrodniczy, przysłużył się krajowi z materyalnego nawet względu, zaopatrując bowiem całą niemal prowincję bogactwem swoich szkółek po cenach umiarkowanych, które ledwie pokrywały ogromne wydatki na ten zakład łożone, zatrzymywał niejako w kraju te ogromne kwoty, które rok rocznie wychodziły za granicę. Zbiór zaś rycin zbierany przez długi przeciąg tak z namiętuem można powiedzieć, ale i umiejętnem amatorstwem, ma wartość nieocenioną dla badaczy tak historii, jak też postępu sztuk pięknych. Dodać należy jeszcze, że oddany z całą duszą naukom i łożąc niemało na te zbiory, wspierał także młode talenta, zachęcając je prawdziwie szlachetną uprzejmością do dalszego zawodu. Życie pracowite zakończył w r. 1852. M.

Pawlikowski Piotr, obywatel Lwowski w XVII. stuleciu, gorliwy o powodzenie konfra-

terni strzeleckiej, przykładał się niemało około kształcenia strzelców miejskich przez wyznaczenie znakomitych nagród. M.

Pawłowicz, herbu Jasieńczyk. M*

Pawłowicz, herbu Odrowąż.

Pawłowicz, herbu Przyjaciół z tą odmianą, że klucz zębami na dół i w lewą stronę tarczy obrócony, a na nim serce strzałą przeszyte, na hełmie także takie serce strzałą przeszyte, ale bez klucza. Pawłowicze z przydomkiem Łukiańscy, od dóbr Łukian tak nazwani, używają znowu w herbie swoim dwa serca podle siebie, każde z nich strzałą przeszyte. Adam Hilary, sławny pułkownik, szybkością w obrotach wojennych niemało się przyczynił do zwycięstw oręża polskiego. Walczył on pod Cecorą, Chocimem, w Infantach, i pod Smoleńskiem, torując wstępny boj drogę za nim postępującym wojskom polskim, znosząc i niepokojąc nieustannie nieprzyjaciela. Pełen chwały żołnierskiej, przestał żyć w Wilnie r. 1650. Stanisław, brat jego nosił z chwałą chorągiew w różnych ekspedycjach. Krzysztof, podpisał elekcję Jana Kazimierza.

Pawłowski, herbu Jastrzębiec. Maciej, rotmistrz królewski; † 1644. Teodor, opat Bledzewski zakonu Cystersyjskiego r. 1641, wydał drukiem kilka dzieł religijnych.

Pawłowski, herbu Korwin. Michał, pisarz ziemski, jako szczególny dobrodziej akademii Wileńskiej, zjednał sobie niewygasłą pamięć u potomności.

Pawłowski, herbu Leliwa. Stanisław, po odbyciu nauk w Wiedniu, wstąpił tamże do stanu duchownego; przechodząc różne stopnie, osiągnął infułę biskupią w Ołomuńcu, którą ozdobił przykładnym życiem i pasterską zarliwością. Ceniony od cesarza Rudolfa II., jeździł od tegoż w poselstwie do Polski. Pamiętka po nim jest oracya drukowana, którą miał do stanów koronnych zebra nych na elekcję nowego króla w Warszawie.

Franciszek, w wojnie z Moskwą za Batorego szedł nieustraszony do szturm pod Pskowem.

Pawłowski, herbu Półkozic. Franciszek, podpisał elekcyę Jana III.

Pawłowski, herbu Roch. Stanisław, był biskupem Płockim; życie zakończył w Toruniu r. 1439.

Pawłowski, herbu Wierzbna. Wojciech, wstawił się z czynów rycerskich na wojnach Moskiewskich.

Pawłowski, w ziemi Pruskiej, gdzie używał herbu Rozput tego kształtu: w polu zzerwonem powinny być trzy gwiazdy żółte w tryangół ułożone, a na helmie bez korony czapka na kształt kapelusza z dwoma piórami.

Pawłowski Daniel, Jezuita, niepospolitych nauk, wydał kilka dzieł teologicznych; † 1673. M.

Pawłowski Jarosz, przewodzca Kozaków, w pamiętnym rokoszu za Michała Korybuta, dochował wierność dla Polski. M.

Pawłowski Bogumił z Werbna, zapisał klasztorowi św. Katarzyny w Krakowie 2000 złp., legując takowe na dobrach Aleksandrowice r. 1702. M.

Pawłusiński Antoni, akademik Krakowski r. 1726. M.

Pawołowicz Maciej, akademik Zamojski r. 1698. M.

Pawsza, herbu Leliwa. Siemon, pólkownik wojsk Litewskich, w wojnie z Kozactwem dał dowody dzielnego wodza.

Paxyl Bernard, Dominikan gorliwy w nawracaniu innowierców, pisał wierszem polskim i łacińskim. M.

Pazdziernowicz, herbu Gozdowa.

Pezywiński, w województ. Brześciańskim.

Pelikan. **Opis herbu.**

W tarczy jest Pelikan stojący, w lewą stronę obrócony pierściami swojemi troje młodych piskląt karmiący, a na helmie trzy pióra strusie. Przodek domu tego otrzymał ów znak jako nagrodę poświęcenia na wojnie, gdzie z pogardą życia nieodstępował hetmana swego. Jan, arcybiskup Upsalski, przyjąwszy w Krakowie z rąk św. Jacka habit Dominikański, puścił się w drogę misyjną do Szwecyi, gdzie pracując niez mordowanie w winnicy Pańskiej, rozszerzył swój zakon, w którym jaśniejąc nauką i doskonałością chrześcijańską, wyniesiony został na biskupstwo Alboceńskie, a potem na arcybiskupstwo Upsalskie; † 1291. — Herbem Pelikan pieczętują się: Kociel, Łakiński, Miński, Murza i Proszczewicz.

Pekulicki, nobilitowany r. 1659. M*

Pelicki, wykładał obce języki przy akademii Krakowskiej r. 1601. M.

Pelkin Mikołaj, chorąży rajtarski, za okazane mężtwo w boju, nobilitowany r. 1662.

Pelczyeki, herbu Jastrzębiec. Leonty, władca Piński na synodzie Brzeskim r. 1590. gorliwie obstawał za unią z kościołem rzymskim. M.

Pelczyński Mikołaj, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.

Pelka, herbu Janina. Krzysztof, żołnierz wielkiego mężtwo.

Pelka, herbu Junosza. M.

Pelka, herbu Jastrzębiec na Szląsku.

Pelka, herbu Mięszaniec na Rusi.

Pełka, herbu Radwan w ziemi Sannockiej. Z tego domu był Pełka Zambar sędzia ziemski Sandomierski exekutorem testamentu króla Ludwika r. 1371.

Pełnia, herb obacz **Iwanicki**.

Pemperzyński, herbu Radwan. M*

Penczyński, herbu Kolumna. M*

Pepelman, otrzymał indygenat roku 1775 M*

Peperzyński, herbu Kuszaba. M*

Peplowski, herbu Gozdawa. Szymon, był biskupem Płockim. Maciej, w wojnie z Moskwą r. 1631, z chorągwią w ręku i w kirysie, skoczył pierwszy do Dniepru, i przepłynął tę bystrą rzekę. Wawrzyniec, zginął w bitwie z Kozakami pod Czortkowem. Aleksander, pod hetmanem Koniecpolskim uczestniczył zaszczytnie w wojnie Szwedzkiej, następnie w bojach z Turkami i Kozakami. Jan Paweł, kasztelan Wołyński jako mąż wielkiego rozsądku i gładkiej wymowy posłował na wszystkie sejmy, na których zabiegał niezmordowanie około dobra Rzeczypospolitej; † 1739. Wawrzyniec, podkomorzy Podolski, w Tajkurach dobrach swoich na Wołyniu zbudował kościół okazały r. 1720. M.

Perbant Jan, jako poseł powiatu Tarpiańskiego, podpisał komisję zbraną w Królewcu r. 1609.

Perekładowski, dziedziczył na Wołyniu. M*

Peretyatkowicz.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest koń biały osiodłany i z uzdą, w prawą stronę tarczy zapędzony, a nad głową jego jedna gwiazda, druga nad karkiem, a nad hełmem trzy pióra strusie. Pierwszym herbem zaszczycony

został Krzysztof za położone zasługi wojenne, którego konstytuca r. 1659 policzyła między synów koronnych.

Perkowiec Tomasz, Jezuita i teolog przy dworze Jabłonowskiego wojewody ruskiego, napisał dzieje kolegium Lwowskiego i historię szymy greckiej; później wykładał filozofię w Kaliszu i Poznaniu; † r. 1720. M.

Perkowski, herbu Pierzchała. M*

Perlicki Wojciech, oficyał i administrator archidiecezyi Lwowskiej w r. 1603, ułagodził spór mieszkańców miasta z magistratem, wynikły z nadużyć władzy urzędników. M.

Perłowski, herbu Zarembo. M*

Pernet, nobilitowany r. 1768. M*

Pernigotti, otrzymał indygenat roku 1768. M.

Pernus.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest pas biały ukośnie do prawego boku tarczy z góry na dół położony, a na nim trzy gruszki jedna podle drugiej z listkami u spodu; na hełmie zaś w koronie kur biały w prawą stronę obrócony. Przodek domu tego przybył do Polski około r. 1442 z królestwa czeskiego, gdzie się zwał Kippenhan. Potomkowie jego zasłużycy się znakomitemi dziełami, otrzymali od Zygmunta III. konfirmację dawnych przywilejów, danych niegdy od cesarzy Rzymskich, a oraz indygenat w koronie. Paweł, podczas elekcji niezgodnej po zgonie Stefana Batorego, stawał mężnie w bronie Krakowa.

Perott, nobilitowany r. 1685. M*

Persa, nobilitowany na sejmie r. 1662.

Augustyn, rodem Ormianin, wstąpił do zakonu OO. Dominikanów w Krakowie 1613 r.

Życiem przykładnem i wiadomością języków wschodnich zwrócił na siebie uwagę swoich przełożonych tak dalece, że go na arcybiskupstwo wielkiej Armeni zalecono. Otrzymałszy w Rzymie konsekracją (w r. 1631), udał się do swojej diecezji, gdzie oddawał się aż do zgonu sprawami dobrego Pasterza. W r. 1637 zjechał do Polski jako poseł króla perskiego, które to poselstwo zjednało mu równie wielką sławę, gdyż podobnie odpowiedział zaufaniu w niem położonemu. Pam. X. Bar.

Perski Paweł, pisał wiersze polskie i łacińskie. M.

Persztein, herbu Wieniawa. M*

Pertens, nobilitowany r. 1768. M*

Pestrzyński, herbu Cholewa. M*

Peszeński, herbu Cholewa na Rusi.

Peske Józef, Krakowianin i znakomity malarz ze szkoły Smuglewicza, zostawiwszy w Warszawie, Wilnie, Petersburgu i Moskwie prace rąk swoich, po powrocie do rodzinnego miasta r. 1817 został zamianowany profesorem malarstwa i rysunków przy uniwersytecie Jagiellońskim. Wśród ciągłej pracy uległ cholercie r. 1830. Zamitowany w rzeczach ojczystych, zostawił kilkanaście dużych obrazów z dziejów polskich własnego pomysłu. M.

Peszkowski, herbu Jastrzębiec.

Pet, herbu Jastrzębiec.

Petrowicz, dóm ormiański na Mołdawii, przeniosłszy się na Bukowinę, uzyskał w r. 1817. potwierdzenie swego dawnego szlachectwa z herbem Kotwicy, nad którą słońce jaśnieje. Pam. X. Bar.

Petru albo **Petryczajko**. Stefan, wojewoda Mułtański podczas wojny Tureckiej sprzyjał niezmiennie Polsce, za co na sejmie r. 1676 otrzymał indygenat; gdy zaś w następujących zamieszkach życie utracił, toż uchwałą konstytucji r. 1685 stanęło, aby jego potomkom co roku 20 tysięcy ze skarbu koronnego dawano.

Petelezye, herbu Pobóg.

Peterman, nobilitowany r. 1768. M*

Petlikowski, dziedziczył na Rusi. M.

Petranowski Wojciech, Franciszkan, wielbiony z prac kaznodziejskich; † 1719 M*.

Petrawski Kasper, Jezuita biegły w językach greckim i hebrajskim, dla wielkiej pamięci i znajomości wielu nauk, mile był widziany od biskupa Tylickiego; † 1612. M*.

Petrusiewicz, posesyonat na Rusi. M.

Petruszewski Kirył, paroch Torczycki na Ukrainie, podczas zaburzeń wstępnych przez Gontę r. 1768, podpisał manifest podany do grodu Kijowskiego. M.

Petryey Sebastyan, sławny medyk oraz filozof, historyk i wierszopis, urodzony w miasteczku Pilźnie, powróciwszy z zagranicy, gdzie kosztem Maciejowskiego biskupa Krakowskiego pobierał nauki, wykładał przy akademii Krakowskiej nauki lekarskie. Przyjąwszy obowiązki medyka przy dworze Maryny Mniszchówniej, po uroczystem jej zaślubieniu z Dymitrem (Samozwańcem) w Krakowie roku 1605, towarzyszył obojgom do Moskwy, gdzie po strasznej katastrofie z wieloma Polakami wtrącony został do więzienia. W półtora roku wypuszczony na wolność, powrócił do ojczyzny, gdzie oddawał się aż do zgonu obowiązkom swoim — lekarza i dobrego obywatela. Pomędzy innemi przeznaczył część swego majątku na powiększenie dochodów kapituły kościoła akademickiego, na wsparcie ubogich studentów, i na utrzymanie historyografa, któryby znaczniejsze wypadki zaszłe w kraju ciągle zapisywał, a których zbiór miał być co sto lat drukiem wydawany. Hojna szczodroblivość i napisanie kilku dzieł uczonych, uwieńczyła ostatnie chwile życia jego, które przypadły około r. 1622. Powszechny żal mieszkańców, łyży pospolitego ludu, który go swoim dobroczyńcą nazwał, a po skonie z tem się dał słyszeć: *Już po nas, kiedy Petrycy nie żyje*, najlepszem są dowodem

uwielbienia cnót jego. — Jan Innocenty, również jak poprzedzający, którego był synem, sławny dziejopis i lekarz za czasów Zygmunta III. Przy obowiązkach swoich zajmował się gorliwie spisywaniem ważnych wypadków historycznych, jakoż opisał z dokładnością ówczesną wojnę turecką, i wiele innych rzeczy naukowych. Życie zakończył w r. 1642.

Petryczyn, herbu Prus I. Wacław, pierwszy za krwawe zasługi otrzymał przywilej nobilitacji od Kazimierza Jagiellończyka r. 1455; Zygmunt August takim samym przywilejem udarował Władysława, wnuka Wacława. Stefan Batory nagradzając poświęcenie Stanisława Petryczyna, który przybył pod Płock w 200 ussaryi i 60 rajtaryi swego zaciągu, i gdy do szturm przyszło, pierwszy z swemi ludzmi zsiadłszy z konia wielką odwagą wały opanował, przywilejem jemu i jego sukcesorom stolnikostwo Połockie konferował. Tak samo i Jan Bogusław wstąpił się walecznością w bitwach pod Zbarażem i Beresteczkiem, szczególnie zaś obleżeniem i zdobyciem zamku Krzepickiego na Szwedach 1656 r.

Petryk, herbu Tarnawa. Jeden z tego domu, marszałek Smoleński, od rozhukanego pospólstwa w Dnieprze utopiony r. 1440.

Petrykowski, herbu Paprzyca. Mª Hieronim, posłował do Hana Tatarów Krymskich, później w wojnie Tureckiej r. 1673 opanował pierwszy szaniec Chocimski, i zatknął na nim sztandar polski. M.

Petryżycki Samuel, skarbnik Orszański.

Petni Mikołaj, przybył z Armeni do Seretu jeszcze za czasów książąt Mołdawskich, gdzie szcząc się szlachectwem domu swego, otrzymał tegoż potwierdzenie r. 1807. M.

Pezarski, herbu Pomian. Jerzy Jezuita, wydał drukiem rodowód Ogińskich i Puzynów r. 1732.

Pęcherski, dziedziczył w Kujawskim.

Pęcherzewski, w ziemi Wieluńskiej.

Pęcherzyński Adam, profesor Poznanski w r. 1695. M.

Pęclawski, herbu Jastrzębiec. Bartłomiej, w bitwie pod Pskowem dał dowody odważnego serca. Piotr, poległ w boju z Rosyanami.

Pęczelski, herbu Pilawa.

Pęczkowski, herbu Grzymała.

Pęczyński, herbu Roch.

Pęgowski, herbu Sulima.

Pękalski, herbu Odrowąż. — Szymon, akademik Krakowski, opisał pięknym wierszem bunt Kozaków Niżowskich, dzieło wielce zajmujące i potrzebne do dziejów. M.

Pękosławski, herbu Abdank. Stanisław, starosta Sandomierski przywykły od młodości do życia wojennego, przy wrodzonym mężwie nabył niezwykłej opinii, co było powodem, że Stefan Batory wybierając się z wojskiem na poskromienie zbuntowanych Gdańszczanów, przełożył go nad rotą swoją przyboczną; jakoż nie zawiódł się na nim ów światły monarcha, albowiem z wielką odwagą torował mu Pękosławski drogę do zwycięstwa. Podobnie walcząc z Tatarami na Podolu, a z Moskwą pod Płockiem i Wielkołukami, otrzymał od tego króla, umiającego cenić zasługi wojenne, starostwo Maryenburgskie w Inflantach w zasługach.

Pękosławski, herbu Ostoja. Mª Paulina, klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie, zapisała legat 550 złp. na dobrach Ruda r. 1772. M.

Pękowski, herbu Ostoja.

Pęperski Bartłomiej, pleban Kcyński, fundował tamże kościół OO. Karmelitów.

Pęperzyński, herbu Radwan.

Pęski Walenty, Jezuita i sławny kanonik, podczas zarazy morowej w Piotrkowie, 14 niedziel niósł pomoc zapowietrzono-

nym, gdzie też poległ ofiarą swej gorliwości, 1681 r. Jan, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Pętkowski Kasper, Jezuita wydał drukiem dzieje soboru Florenckiego, które z greckiego na polski język przełożył, † 1612

Pfeisdorf Mikołaj, kasztelan Gdański r. 1466.

Philoński Jan, podstoli Piński 1674.

Piączyński Stanisław, sędzia ziemski Czernichowski 1631 r.

Piadzewski, herbu Lubicz, z tą jednak odmianą, że zamiast na barku, we środku podkowy są dwa krzyże jeden pod drugim, a na hełmie trzy pióra strusie. Marcin, podsędek Kowieński 1732, stawiony z czynów rycerskich, zapisał dobra swoje na fundacyę kolegium w Kownie.

Piałowski Jan, z Kaliskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.

Piasczyński, niegdy w Sieradzkim. Stanisław, deputował z Sieradzkiego na konfederacyę Sandomierską r. 1704. Jeden tego nazwiska, w bitwie pod Zbarażem r. 1649 walczył z chwałą niemają. M.

Piasecki, herbu Gozdawa. Michał, podkomorzy Podolski, słynął z mężstwa i rozsądku wielkiego. Melchior, podsędek Buski, podobnie jaśniał temi cnoty. Arnolf, poległ na polu bitwy w wojnie Moskiewskiej.

Piasecki, herbu Janina. Pierwotnie zwany Janowskim, gdy atoli jednemu dostały się w zasługach dobra Piaseczno, przyjął od nich nazwę Piaseckiego. Paweł, biskup Przemyski, mąż w całym życiu swoim niczem nieskazony, prócz swoich obowiązków zajmował się z zamiłowaniem w krzewieniu nauk. Oprócz dziejów Europy, wydał jeszcze kilka innych dzieł historycznych w języku łacińskim, mianowicie wierny rys panowania Zygmunta III. początki Władysława IV. Łagodny dla rówierców, tak też był miłosiernym dla pod-

danych i ubogich, przyczem rad gromadził do dworu swego synów szlacheckich, przewodnicząc im w naukach. Przyjaciel prawdy, miłośnik sprawiedliwości, i surowy stróż cnoty, zakończył życie r. 1649. Hieronim, pisarz polny Litewski w rozprawie Chocimskiej, walczył z przykłądną odwagą. Mikołaj, poległ pod Cecorą; drugi tego imienia, chorąży pod znakiem Kazanowskich, zginął w potyczce ze Szwedami pod Trzcianną.

Piasecki, herbu Pierzchała. Jan i Daniel, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Piasecki, herbu Rawicz.

Piasecki, herbu Wąż. M*.

Piasecki, herbu Zabawa. Jan, cześnik Czernichowski; tego zasługi chwali konstytuca z r. 1667.

Piasecki Jan, towarzysz księcia Dymitra Wiśniowieckiego pojmany od Tomży hospodara Wołoszczyzny, razem z hetmanem swoim zakończył życie na hakach w Konstantynopolu, dokąd został zasłany. Paweł z ziemi Sanockiej, za konsensem rzeczypospolitej udał się w 200 ludzi do Niemiec na sukurs Cesarzowi Ferdynandowi II. Stefan, opat Benedyktynów w Lubinie, poważany od Jana III. dla wielkich nauk, wyniesiony na archikatedrę Lwowską. M.

Piasczyński, herbu Lis, kasztelan Kamieniecki a potem Kijowski, w r. 1630 postował do Turcyi, we trzy lat zaś traktował o pokój z Moskwą. Między innemi fundował kolegium Jezuitów w Nowogrodzie, a konwent OO. Bernardynów w Uładowie. Kazimierz, starosta Ostrołęcki, waleczny pułkownik pod Czarneckim, przypłacił życiem zwycięstwo odniesione nad Szwedami w Daniu r. 1659; gdy bowiem tylko z trzema półkami starał się zdobyć wyspę Fionię bronią od 12 tysięcy Szwedów, pod Koldyniem został kulą działową w piersi ugodzony, co też szczupłą garstkę Polaków i Brandeburczyków do gorętszego ataku poruszyło, jakoż wnet tę wyspę zajęli.

Piaskowski, herbu Junosza. Paweł, żołnierz zawołanego męztwa, na weselu hetmana Zamojskiego z Batorówną w rycerskich zapasach popisał się zwycięstwem nad przeciwnikiem. Później jako dowódzca artylerji, w wojnie Inflantskiej wstawił się przy zdobywaniu Weisensteinu i Smoleńska.

Piaskowski, herbu Sowa.

Piaskowski, wojski Włodzimierski posłował na sejm koronacyjny r. 1764, na którym w pamiętnej mowie obstawał za utrzymaniem powagi praw. Jan, wstąpiwszy w r. 1760 do zakonu OO. Bernardynów we Lwowie, legował klasztorowi temu 3000 złp. M.

Piątkowski, herbu Grzymała na Litwie.

Piątkowski, herbu Korab, w Sieradzkim, jednej dzielnicy z Gorzyńskimi. Stanisław, pojął w małżeństwo pozostałą wdowę po owym sławnym Zawiszy czarnym z domu Chylińską.

Pichert, na Pomorzu, gdzie piastował różne urzęda ziemskie.

Pichocki, z Wileńskiego podpisał elekcyę Jana Kazimierza. M.

Pieczkowski, herbu Lubicz. Mikołaj, Jezuita, profesor filozofji i teologji, rządził kolegium w Krośnie; umarł we Lwowie r. 1681.

Piec później **Piecowski**, herbu Piława na Podlasiu.

Piecek, herbu Trąby. M*.

Piechowicz Wojciech, filozof i rektor akademii Zamojskiej, jaśniał swoich czasów równie z nauk jak i z prac poetycznych. M.

Piechowski Jerzy, podwojewodzi Malborski, posłował na sejm r. 1637. Michał, kanonik Chełmski a potem sufragan Przemyski, wydał życiorys biskupów Chełmskich.

Piechowski, herbu Paprzyca.

Pieczewski, herbu Paprzyca. M*.

Pieczkowski, herbu Jelita.

Piecznowski, herbu Korab. Walenty, regent kancelaryi koronnej i sekretarz Zygmunta Augusta. Marcin, w młodym wieku dawszy dowody w bojach ze Szwedami i Tatarami, opuścił stan wojskowy a zamienił na duchowny, w którym osiągnął godność kanonika Kujawskiego, a potem opata Hebdowskiego; † 1030.

Pieczhojski, herbu Gozdawa.

Pieczynga, herbu Lis.

Pieglowski, herbu Nałęcz. Stefan, kasztelan Oświęcimski r. 1695.

Pieglowski, herbu Sokola. M*.

Pieglowski Wojciech, kanonik kapituły Lwowskiej, jaśniał w XVII. wieku z wielkiej wymowy. M.

Piekarski, herbu Dębno.

Piekarski, herbu Leszczyc.

Piekarski, herbu Rola.

Piekarski, herbu Topor. Krzysztof, wojewoda Brzeski, wydał drukiem kilka ksiąg historycznych; napisał także historję swoich czasów, która atoli przed drukiem przypadkowo ogniem spłonęła.

Piekowski, dziedziczył na Podolu.

Pielasz, herbu Trzaska.

Pielat, herbu Nowina. M*.

Pielecki, herbu Topor.

Pielesz.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy są dwa miecze na krzyż złożone, a na helmie trzy pióra strusie. Herb ten nadany został za czyn odwagi na harcu z nieprzyjacielem. Używają go: Jelscy, Kwaśniccy,

Pieleszye, Prusakowie i Włoszkowie.

Pielesz, herbu Salamandra.

Pieleszyc, herbu Pielesz.

Pielgrzymowski Jan, pierwszy był podsędkiem Krakowskim r. 1463. Eliasza, pisarz Litewski, dodany jako sekretarz poselstwa Lwa Sapiehy do Moskwy, opisał dzieje tego poselstwa; † 1610.

Piels, herbu Nabram.

Pielski, herbu Przerowa.

Pieńczykowski, na Rusi. Johanna, fundowała w r. 1845 w kościele OO. Bernardynów we Lwowie ołtarz ś. Stanisława kosztem 1400 złr. M.

Pieniążek, herbu Jelita, w ziemi Sanockiej, pisze się z Witowic. Mikołaj, najprzód starosta Biecki, a potem podkomorzy i wielkorządca Krakowski, w r. 1448 zapisał dziesięcinę z dóbr swoich dla klasztoru Miechowskiego. Między innymi sprawami swego urzędu, jako poseł Kazimierza, na zjeździe w Bytomiu r. 1460 zawarł przy mierze z Jerzym królem czeskim. Poskromił oraz rabusiów w ziemi Oświęcimskiej, płosząc ich z zamków Dobczyc i Bukowska. Stanisław, starosta Sanocki, po zgonie Paniewskiego r. 1488 piastował buławę wojska polskiego.

Pieniążek Kobyliński, herbu Prus II.

Pieniążek, herbu Odrowąż, dóm starożytny i jednej dzielnicy z Szydłowickimi. Jędrzej z Szydłowca, był kasztelanem Sandomierskim r. 1362. Jakób, podczaszy Krakowski, starosta Czorszyński, podpisał konfirmacją fundacji klasztoru Mogilskiego r. 1462. Piotr, poległ w wyprawie wołoskiej. Piotr, w wojnie Stefana Batorego na czele żołnierzy swego zaciągu stawał do boju pod Turpocem i Wielkołukami. Tak samo i Jan, starosta Nowotarski, walczył zaszczytnie za panowania tego króla. Prokop, kawaler Maltański, w walkach zakonu z Turkami, wstawił się mężstwem tak na morzu, jak i na lądzie. Przełożony nad flotylą

Maltańską, oczyścił morze śródziemne od rozbójników algierskich, zaciokających się za zdobyczą aż po Włochy i Sycylię. Mimo wszelkich usiłowań zakonu do zatrzymania go w swoich usługach, gdy usłyszał o wszczętej wojnie z Gdańszczanami, pospieszył do rodzinnej ziemi, gdzie walecznością i odwagą swoją wielce się przysłużył Batoremu, jakoż wdzięczny monarcha zamierzył utworzenie floty polskiej jemu poruczyć, co atoli zawczesna śmierć jego zniweczyła. Następnie na wojnie Moskiewskiej stawał w różnych potrzebach z doświadczonym mężstwem, co nagradzając Zygmunt III, potwierdził mu wszystkie przez Batorego puszczone w zasługach królewskiej służby. Krzysztof, dworzanie króla Stefana, wstawił się z rotą swoją w bojach z nieprzyjaciół kraju. Wydał oraz drukiem: *Hippika* albo sposób poznawania, chowania i stanowienia koni. Nikodem, zaprawiwszy się w sztuce rycerskiej za granicą, powrócił do Polski właśnie wtedy, gdy przygotowywano wyprawę do Moskwy; jakoż zaraz stawił się być gotowym do tej ekspedycji, i odprawił ją całą z fortunnym szczęściem. Był on nadto niezrównanej siły i zręczności; w ubiorze bowiem ciężkim hussarza, równymi nogami konia przeskakiwał, i z jednego na drugiego w biegu przesiadał. Jan, wojewoda sieradzki, powagą i rozumem przewyższając niemal wszystkich współczesnych, dał dowód niespracowanego oddawania się swoim obowiązkom. Przetłumaczył oraz kazania Piotra Skargi na język łaciński. Mikołaj, poległ w boju z Krzyżakami.

Pienicki, herbu Ślepowron.

Pienkiewicz, herbu Trąby.

Pieńkowski, herbu Suche komnaty. Jędrzej, regent grodzki Krakowski, przyjąwszy stan duchowny, jako kanonik Krakowski i Tarnowski, deputował po kilka razy na trybunał koronny.

Pierściński, herbu Ramuła. M.*

Pierucki, herbu Korab.

P i e r z c h a.**Opis herbu.**

W tarczy jest ryba morska (flondra), na hełmie zaś pawi ogón, po którego obu stronach ma być po jednym kluczu zębami do góry ustawionemi. Jan, wojewoda Pomorski r. 1480, gdzie

też potomkowie jego zamieszkali aż do nowszych czasów.

Pierzchała, herbu Roch. Paprocki wspomina: Rościsław, wysłany r. 1238 od Konrada księcia Mazowieckiego przeciw Litwie i Jadzwingom ziemię Czerwieńską pustoszącym, nie czekając drugich chorągwi, z którymi się miał zejść na pewnym miejscu, uderzył mężnie na pogan, którzy nie mogąc natarczywości jego wytrzymać, uciekli się do zdrady. Ustupując z placu, przywiedli Rościsława ciągle następującego na lud swój daleko liczniejszy, co postrzegłszy mąż waleczny i obliczywszy szczerpłe siły swoje, wziął się do odwrotu; w tém nad nadzieję swoją spotkał się z chorągwiemi, na które nie chciał czekać; z temi się dopiero złączywszy, uderzył ponownie na Litwinów tak potężnie, że ich na głowę poraził. Od tego czynu żartem nazwany Pierzchałą, jakoby pierzchnął z potyczki. — Klemens, biskup Pułtusk, odbudował miasto Pułtusk przez Litwinów spustoszone. M.

Pierzchniński, herbu Leszyc. Stefan, podpisał elekcyę Władysława IV. — Jan, w wojnie z Moskwą w obec wojska polskiego uniesiony od konia do Dniepru i tam zrzucony, pomimo ciężkiej zbroi wyszedł cało z tej toni, idąc nurkiem po pod wodą aż na brzeg tej bystrej rzeki. M.

Pierzchnowski, herbu Grzymała. M.*

Pierzniński, herbu Ramult. M.*

Pięściorecki, w ziemi Zakroczymskiej.

Pięściorowski, herbu Grabie.

P i e s t n i k.**Opis herbu.**

W polu czerwonym są dwie ręce ludzkie jabłko żółte utrzymujące, z którego u dołu ogónek wystaje, na hełmie zaś trzy pióra strusie. Pomimo, że to jest herb polski, używają go różne familie i za granicą. Nabycie jego i od kogo, nie jest wiadome.

Pieszkiewicz, herbu Cholewa. M.* Mikołaj, komornik Lidzki, podpisał elek: Jana III.

Pietrzecki, herbu Półkocic.

Pietrzycki, cywun Żmudzki, posłował na sejm r. 1724.

Pietkiewicz, herbu Trąby, na Litwie.

Piętka, podpisał elek: Jana Kazimierza.

Piętkowicz, herbu Działosza. M.*

Piętkowicz, herbu Pomian. Przodek domu tego niejaki Saka, na sejmie Horodelskim r. 1413 przyjął ów znak, dla tego też pisali się niektórzy Piętkowicze Sakowie. Stanisław, starosta Brześciański, podpisał list Aleksandra o unii Litwy z Koroną. Jerzy, biskup Żmudzki, fundował w dyecezyi swojej pierwsze seminarium; † 1574.

Piętkowski, herbu Pomian. M.*

Piętowski, w ziemi Gostyńskiej. M.*

Pietrachnowicz Mikołaj, malarz na początku XVII. wieku, zostawił pamiątkę swej zdolności w obrazach niepośledniej wartości w cerkwi wołoskiej we Lwowie. M.

Pietraszewski, w powiecie Upitskim.

Pietraszkiewicz Stanisław, marszałek Lidzki, starosta Grodzieński, podpisał unię Litwy z Koroną. Drugi tego imienia, posłował do Moskwy r. 1542.

Pietruski, herbu Stary koń. Gniazdomu Pietrusza koło Krosna, z którego

Marcin walczył pod Sobieskim pod Wiedniem, Jakób zaś w sprawie Augusta II. ze Szwedami. Daniel uczestnicząc w konfederacyi Barskiej, dostał się do niewoli Moskiewskiej i zapędzony na Syberyę. Kazimierz, prezes obwodu Stryjskiego r. 1809, zajmował się sprężysie sformowaniem pułku ułanów cesarza Franciszka; Izydor, sekretarz rządu centralnego księstwa Warszawskiego, następnie komisarz pełnomocny rządu narodowego, położył nie małe zasługi dla kraju; między innymi najczynniej popierał sprawę zaprowadzenia instytutu kredytowego w Galicyi; † 1848. M.

Pietruszewicz Melchior, pisarz grodzki Upitski, naznaczony od sejmu r. 1601 poborcą tejże ziemi.

Pietruszewski, herbu Radwan.

Pietrzykowski, dzielny żołnierz polski, w bitwie pod Chocimem r. 1673 zatknął pierwszy znaki polskie na zdobytej twierdzy. M.*

P i e t y r ó g.

Opis herbu.

W polu błękitnem tarczy są dwa tryanguły ułożone tak, że stanowią pięć rogów, na którym jednym w pośrodku jest lilia biała, na hełmie zaś trzy pióra strusie. Dawni pisarze twierdzą, że tego znaku używano za godło

zwycięstwa jeszcze przed narodzeniem Chrystusa. — W Polsce pieczętują się nim: Bukiński, Kuniewski, Maliński i Mormiło.

Piewski Adam, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Pigłowski, herbu Sokola. Gniazdo domu Pigłowice w Wielkiej-Polsce. Paweł, najprzód Jezuita, potem kanonik Poznański, wydał drukiem mowy pogrzebne. — Jan, w bitwie pod Zbarazem r. 1649 pułkownikował z chwałą pod wodzą Andrzeja Firleja. M.

Pijakowski, herbu Jelita. M.*

Pijanecki, dziedziczył na Podolu. M.*

Pijanowski, herbu Junosza. M.*

Pijanowski, herbu Oksza. Maciej, r. 1638 zalecony z męstwa w wielu okazyach.

Pikarski, herbu Dębno. M.*

Pikarski, herbu Półkozic. Jan, sędzia ziemski Czerski, w r. 1300 otrzymał od książąt Mazowieckich dobra Latowicze, jako nagrodę za czyny wojenne. Jan, dziekan Warszawski kanonik Wileński, będąc kaznodzieją Zygmunta Augusta, występował żarliwie przeciw innowiercom; † 1577. Zacheusz, kanonik Pułtowski, zbudował w Gostyniu kościół wspaniały; † 1607. Piotr, kanclerz Kujawski kanonik Łucki, słynął z umiejętności prawa i gładkiej wymowy; † 1629. Jan, waleczny żołnierz, przeniosłszy się do wojsk niemieckich, w bitwie ze Szwedami pod Gustawem Adolfem poległ na placu boju. — Adryan, Jezuita osiwiwały w obozach pod sławnym Czarnieckim, i spowiednik trzech królów, jaśniał z nauk niepospolitych, gładkiej wymowy i cnót kapłańskich, jakoż głos powszechny sądził go być godnym krzesła biskupiego; † 1679. M.

Pikulski Gaudenty, kapłan zakonu Minorytów, znakomity teolog; 1763. M.

Pil w Infantach, z kąd Gerard podpisał elekcyę Władysława IV.

Pilat albo **Pielat**, herbu Nowina, niegdą w Krakowskim województwie.

P i l a w a.

Opis herbu.

W polu błękitnem jest półtrzecia krzyża, a na hełmie w koronie pięć piór strusich. Zyrosław, zaprawiwszy się pod Bolesławem Krzywoustym na wojnach z Rusią w rzemiośle rycerskim, walczył następnie z poganami, których w bitwie

pod Pilawą z pola spłoszył, ubiwszy im poprzednio ich wodza a raczej herszta owej rebelji, do którego przebił się przez środek wojska walczącego. Od owej okazji urosła nazwa tego herbu, albowiem Kazimierz Sprawiedliwy nagradzając czyny owego Żyroslawa, zamienił półtora krzyża jego (herb Prus) na półtrzcicia. Ośmiu wnuków tegoż podzieliwszy się znacznymi dobrami, przyjęli następnie od tych i nazwy domów swoich.

Pilawą pieczętują się: Borowski, Buczacki, Chrzczonowski, Cieszkowski, Drozdowski, Janowski, Jurkowiecki, Kamieniecki, Kliczkowski, Lachowski, Lichnowski, Manasterski, Misiowski, Moskorzewski, Pęczelski, Piec, Piecowski, Pilawski, Piotrowczyk, Piotrowicki, Podfilipski, Potocki, Stostowski, Stanisławski, Tworowski, Ważyński, Wojsza, Zagorski, Zakliszewski, Żeliszawski.

Pilawski, herbu Ostoja. Grzegorz, rotmistrz pancерnej chorągwi w r. 1658.

Pilawski, herbu Pilawa. Tomasz, dawszy w bojach dowody nadzwyczajnego męstwa, na sejmie r. 1662 w kompot rycerstwa policzony i od Pilawitów do tego herbu przypuszczony. — Stefan, paroch Jakimowski r. 1768 zaniósł z innemi manifest do grodu Kijowskiego przeciw gwałtom poczynionym przez Hajdamaków na Ukrainie. M.

Pilch, herbu Łada. M.*

Pilchowski, herbu Achinger.

Pilchowski, herbu Jastrzębiec. Maciej, w bitwie pod Tczewem za Stefana Batorego, porucznikował z odwagą.

Pilchowski, herbu Nowina.

Pilchowski, herbu Rogala. Kilku z tego domu piastowali w XIV. i XV. wieku godności kasztelanów Mazowieckich. Jakób, walczył zaszczytnie w bitwie pod Tczewem.

Pilchowski Dawid, nauczyciel w akademii Wileńskiej i członek Towarzystwa Warsz. przyjaciół nauk, jako tłumacz wzorowych pisarzy łacińskich, zaszczytne pozyskał miejsce

między uczonymi. Mając sobie powierzony konwikt Wileński, założył bibliotekę publiczną, pierwszą na Litwie; po zniesieniu zakonu Jezuitów objął katedrę literatury i rządu drukarni, w której za jego staraniem wiele pożytecznych pism przedrukowano. Surowy dla występku, lecz pobłażliwy słabościom, niemniej był miłosiernym dla ubogich; jakoż hojne dary wpływały do rąk jego na wsparcie cierpiącej ludzkości. Całe życie swoje poświęciwszy naukom i cnotom, zakończył życie r. 1802. zapisawszy cały swój majątek na utrzymanie 12 uczącej się młodzieży. M.

Pileczycki, herbu Topor. Stanisław, zginął w nieszczęśliwej wyprawie na Wołoszczyznę.

Pilecki, herbu Ciołek.

Pilecki, herbu Leliwa. Początek domu tego sięga roku 1400; Wincenty Granowski albowiem kasztelan Nakielski, pojawiwszy Elżbietę córkę jedynaczkę Ottona z Pilcy, wojewody Sandomierskiego, od dóbr Pilecy nabytych z nią w posagu, Pileckim pisać się począł. Ta Elżbieta owdowiawszy, została żoną Władysława Jagiełły. Jan, starosta Lubelski i Parcowski, w wojnie z Moskwą odznaczył się z nadzwyczajnej odwagi; pod Orszą bowiem w obec nieprzyjaciela broniącego przystępu u rzeki, przepłynął takową z ludźmi swemi i uderzył nań z niewstrzymanem męstwem. Jeden z tego domu poległ w bitwie z Wołochami pod Seretem r. 1538.

Pilecki, herbu Łabędź, na Litwie.

Pilecki, herbu Topor, dóm starożytny, z którego wielu piastowało godności senatorskie.

Piliński, herbu Bełty z tą odmianą, że trzy bełty w polu czerwonym są w kształt gwiazdy szesciorożnej. żelzcami do góry ułożone, a na hełmie trzy pióra strusie.

Pilifowski, herbu Brodziec.

Piłytyński, herbu Brodziec. M.*

Pilko, herbu Rogala. [M.*

Pilli Stanisław, nobilitowany r. 1685.

Pilznianin Marcin, wyborny poeta, wzięty kaznodzieja i filozof znakomity za panowania Stefana Batorego. M.

Piłsudzki, herbu Komoniaka. M.*

Pinabel Karol, nobilit. r. 1790. M.*

Pinczowski Tomasz, klasztorowi OO. Dominikanów w Tyśmienicy zapisał dar 1400 złp. r. 1645. M.

Piniński, herbu Jastrzębiec, w ziemi Dobrzyńskiej. — Stanisław, starosta Pilźnieński. Wojciech, podczaszy Włodzimierski.

Pinoeci Hieronim, rodem z Włoch, zasłużywszy się na dworze Jana Kazimierza z odbytych poselstw do postronnych mocarstw, do Anglii i Holandyi, uchwałą sejmu przypuszczony do prerogatyw wolności szlacheckiej roku 1662.

Piorkowski Paweł, dowódca artylerji polskiej za Zygmunta III., niemało się zasłużył około podniesienia tej broni w Polsce. M.

Pióro, herbu Bończa, niegdyś w Bełżkiem województwie. — Jeden tego nazwiska dowódca ochotników ukraińskich, walczył zaszczytnie w wojnie Tureckiej r. 1649—1670. M.

Piorun, herbu Leliwa.

Piotraszewski, herbu Abdank. Jan, podstarości Oświęcimski r. 1586.

Piotrkowczyk Jędrzej, akademik Krakowski i obojga praw doktor, zaszczytne zajmował miejsce między uczonymi swoich czasów. Poważany powszechnie, posłował kilkakrotnie na sejmy od miasta Krakowa; za jego radziectwa kwitnął też niezwykły porządek w tej stolicy i liczne budowle powstawały. — Stanisław, kapitan jazdy niemieckiej w wojsku koronnym, za czyny wojenne i okazane mężstwo w różnych okazyach, udarowany szlachectwem r. 1662 z przyjęciem herbu Piława. Melchior, mistrz nauki lekarskiej przy aka-

demii krakowskiej, proboszcz Jarosławski, wydał drukiem książkę przeciw morowej zarazie: „Przestroga dla ludu pospolitego.“ Podczas pamiętnego pożaru miasta Jarosławia r. 1600, w którym i świątynia Pańska padła w gruzy, zalem zdjęty nagle życie przestał. Jadwiga, małżonka Andrzeja P. typografa krakowskiego, nie mając z młodu żadnych nauk, po zamęzceniu nauczyła się łacińskiego języka, w którym tak postąpiła, że nawet wyborne wiersze pisała. Rządna i roztropna, przy kształceniu własnych dzieci po śmierci męża, utrzymywała drukarnię w czynności. M.

Piotrowicki, herbu Piława.

Piotrowicz Zacharyasz i Krzysztof, bracia rodzeni, zasłużeni ojczyźnie z czynów wojennych, nobilitowani r. 1661.

Piotrowicz, herbu Leliwa z tą odmianą, że nad księżycem i gwiazdą znajduje się krzyż, a na hełmie trzy pióra strusie. — Kasper, porucznik chorągwi Mikołaja Chlebowicza, odznaczył się z odwagi w bitwie ze Szwedami pod Dynamundem.

Piotrowicz, mąż wielkich zasług w wojnach pod Sobieskim, udarowany majątnością dziedziczną w Żółkwi, został mianowany oraz komendantem tego miasta przez księcia Michała Radziwiłła r. 1739. M.

Piotrowin, herbu Nałęcz. M.* Piotr z Lubelskiego, ofiarował ś. Stanisławowi biskupowi krakowskiemu włość dziedziczną Piotrowin na potrzebę kościoła, co następnie dało powód do potwarzy tego pasterza. M.

Piotrowski, herbu Gozdawa, pierwotnie na Podlasiu. Łukasz, prowizor szkół Nowodworskich i prokurator akademii krakowskiej, jako łacinnik najmocniejszy swoich czasów, wydał gramatykę, którą za uchwałą akademii po wszystkich szkołach wykładano. Zasłużył oraz tém na wdzięczną pamięć, że podczas zabrania Krakowa przez Szwedów, przysięgę królowi i Rzeczypospolitej złamać nie chciał; † 1679.

Piotrowski, herbu Junosza na Litwie. Jan, rotmistrzując pod hetmanem Zamojskim na Multanach, stracił rękę w boju. Hrehory Stanisław, stolnik Nowogrodzki, zgromił Moskwę pod Lubeczem, położywszy 300 na placu, a resztę wytopiwszy w rzece Swini.

Piotrowski, herbu Korwin. M.*

Piotrowski, herbu Ślepowron. — Stanisław, zapisał kolegium Jezuitów w Łucku dobra Kuczkorowiec. — Kasper, głosował na elekcji Stanisława Augusta. M.

Piotrowski, herbu Świnka. Jan, dziekan Poznański, kanonik Krakowski, sprawował urząd sekretarza królewskiego r. 1587.

Piotrowski Grzegorz, chorąży znaku pancernego, dawszy w wielu okazjach dowody dzielnej odwagi, na sejmie r. 1662 między synów koronnych policzony. — Wojciech, nobilitowany r. 1790. M.*

Piotrowski Wespazyan, w r. 1618 ofiarował swoją majątność w Krakowie na zbudowanie kościoła i klasztoru XX. Karmelitów. M.

Piotrowski Paweł, paroch z Skinogrobla, i Nicefor paroch z Kaniowa, w r. 1768 podczas rokoszu Gonty na Ukrainie zanieśli z innemi manifest do grodu Kijowskiego przeciw popełnionym gwałtom. M.

Piotrowski Gracyan, rymopis i mowca kościelny, wykładał filozofię i teologię w szkołach OO. Pijarów w Warszawie, z kąd przeniósł się do Rzeszowa, gdzie miał rządy zakonu swego poruczone. Naostatek otrzymał probostwo w Lisku, jako cnotliwy i czujny pasterz dokonał życie r. 1785. M.

Pipan Jerzy i Jędrzej, bracia rodzeni, za okazane męstwo w wojnach za Jana Kazimierza, nobilitowani r. 1662. Jerzy, domownik Mikołaja Firleja kasztelana Bieckiego, doznawał szczególnych łask Stefana Batorego. Jako biegły medyk, zasiadał w radzie pierwszych doktorów na dworze tego króla będących. J.

Piramowicz, nobilit. r. 1768. M.* — Grzegorz, rodem ze Lwowa pochodzenia ormiańskiego, przyjąwszy śluby zakonu Jezuitów, zajaśniał nad wszystkich gruntownymi naukami, jakoż później w edukacji krajowej i oświeceniu publicznem wielkie położył zasługi. Jako zawiadowca wychowania trzech młodych Potockich, odbył z nimi podróż naukową do Rzymu, z kąd właśnie wtedy powrócił do kraju, gdy zapadł wyrok zniesienia Jezuitów. Zostawszy bez przytułku, powołany został od Ignacego Potockiego do Warszawy, który mu ofiarował plebanję w Kurowie, dobrach swoich. Tam poświęcił się Piramowicz z przykładem obowiązkom swego stanu, nietylko bowiem był proboszczem i nauczycielem, ale i opiekunem powierzono sobie ludu. Dbały o oświatę jego, utworzył szkołę parafialną, w której rad uczył drobną działwę. Zawiadywał oraz i szpital miejscowy, na który część dochodów swoich poświęcał. Przy utworzeniu komisji edukacyjnej, powołany na urząd sekretarza, zaszczytnie odpowiedział zaufaniu w sobie położonemu, zawiadując zarazem i własne powinności pasterza ludu wiejskiego. Życie cnotliwe zakończył r. 1801. Z pomiędzy prac jego największą mają wartość: „Powinności nauczyciela, i Nauka obyczajowa dla ludu.“ M. — Kazimierz, przeor klasztoru OO. Dominikanów w Żółkwi r. 1778, kapłan gorliwy o dobro kościoła katolickiego, sprowadził do Żółkwi relikwie śś. Pańskich: ś. Tomasza z Akwinu, Wincentego Ferar: i wielu innych dla wzbudzenia wiary. — Piotr, podobnie przeor tego zakonu w Żółkwi, podczas zniesienia klasztorów w Galicyi pozyskał u cesarza Józefa II. ten zaszczyt, że ze względu dawania nauki elementarnej młodzieży miejskiej ten klasztor pozostawiono, poruczając mu oraz jako zaletę wykładanie i trzeciej klasy. M.

Pirawski, herbu Nałęcz z tą odmianą, że w tarczy są trzy gwiazdy, z których jedna na środku nad Nałęczem, drugie dwie są po bokach jego. Tomasz, sufragan lwowski, biskup Nikopolski *in partibus*, fundował kaplicę ś. Tomasza przy katedrze lwowskiej; niemniej spisał dzieje tej archikapituły.

Piruski Stanisław, zapisał dla szpitalu Lwowskiego cztery dworzyszczka w Skniłowie r. 1606.

Pisanka, herbu Prus III. w ziemi Wiskiej.

Pisarski, herbu Śreniawa. Achacy, starosta Wolbromski w bitwie pod Chocimem po utracie konia przyłączył się do piechoty, z którą walczył z Turkami do upadłego, a okryty 72 ranami poległ na placu. Joachim, klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie legował 2000 złp. na dobrach Pełczyskach. M.

Pisarzewski, herbu Ślepowron.

isarzewski, herbu Starykoń w księztwie Oświęcimskim.

isarzewski, herbu Topor.

Pischtek Franciszek de Paula, arcybiskup Lwowski, prymas królestwa Galicji, jako człowiek i kapłan wzorowego poświęcenia, nabył prawo do wiekopomnej pamięci wzniesieniem trwałych pomników, jakimi są: pałac arcybiskupi, kościół odnowiony seminarjum łacińskiego, nadewszystko zaś instytut wychowania ubogich uczniów. Zgon przedwczesny r. 1846 przegroził urzeczywistnienie dalszych zamiarów jego, wzniesienia budowli pożytecznych i zakładów publicznych. M.

Pisecki, herbu Wąż.

Pisieński, herbu Poraj.

Piskarzewski, herbu Łuk napięty.

Piskarzewski, herbu Ogończyk w ziemi Pruskiej, gdzie Borowski osiadłszy na dobrach Piskarach, przyjął tę nazwę.

Piskorski, herbu Dołęga. Kasper, wstąpił się z odwagi przy szturmie Pskowa. Sebastyan, profesor akademii Krakowskiej w XVI. wieku, wydał kilkanaście dzieł historycznych, między temi: Żywot ś. Salomei królowej Halickiej, i Panteon śś. mężów polskich, które to dzieła kilku wydań się doczekały. Jak wiele sam pisał, tak też i uczniom swoim materje do pisania dawał i takowe poprawiał. M.

Piskorski Sebastyan, prebendarz na Grodzisku i profesor akademii Krakowskiej, jako miłośnik starożytności w r. 1677 uprzątnąwszy gruzy na wierzchu góry w Grodzisku, wystawił tamże dotąd istniejący kościółek. M.

Piskorski Sobiesław, kaznodzieja i dyrektor fabryki u kollegiaty ś. Anny w Krakowie, przyczynił się wiele do szybkiej budowy onej. M.

Piskorzewski Mateusz, kanonik Wileński w drugiej połowie XVI. wieku, wydał drukiem kilka dzieł historycznych dotyczących się dziejów Polski.

Piskunowski Tomasz, paroch gr. kat. Kościański, podczas powstania Hajdamaków na Ukrainie r. 1768, od watażki Semena Nieżywego zastrzelony. M.

Pisulski, herbu Krzywda. M*.

Piszczanski, herbu Prus z tą odmianą, że od prawej strony krzyża, tam gdzie połowę jego niedostaje, kładą księżyc niepełny rogami do krzyża obrócony.

Pitowski, herbu Nowina. Jan dworzanin królewski ceniony z męstwa i odwagi, zginął w wojnie Moskiewskiej.

Piwakowski, herbu Jelita.

Piwko, herbu Radwan. M*.

Piwnicki, herbu Lubicz z odmianą, że między trąbami myśliwskimi na hełmie kładą tenże Lubicz. Kilku z tego domu zasłużyło się z czynności deputackich.

Piwo, herbu Prawdzic. Piotr, pułkownik zawołanego męstwa; pomiędzy innemi zniósł Tatarów ziemię Krzemieniecką najeżdżających; Jan, poległ przy odsieczu Wiednia r. 1683.

Plastwig, herbu Koss w ziemi Pruskiej.

Plat, herbu Lniski w ziemi Pruskiej.

Platemberg, herbu Łągoda, t. j. tarcza na dwie części linią na wzdłuż podzielona, a na hełmie dwa strusie pióra na ukoś, jak litera V ułożone. Dóm starożytny w

Inflantach, gdzie Walter był starostą Nowogrodzkim r. 1632. Jerzy, podkomorzy Wendeński, starosta Czorsztyński, któremu zdradą ubiegł ów zamek osławiony rozbojem Napierski. Bartłomiej, podsędek ziemski, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

P l a g e r.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są trzy białe pasy poprzeczne, a czwarty na nich z ukosa od prawego do lewego rogu idący, a na hełmie pięć piór strusich. Wilhelm, podczas najazdu Inflant przez Moskwę roku 1577, odebrał

sztuką zamek Dyneburski, zajęty od nieprzyjaciela, poczem wyruszył w kilkaset koni Inflantczyków do obozu pod Wieliką w pomoc Polakom. Jan, wstąpił się przy obronie Smoleńska. — Teofil, r. 1695 fundował w Wilnie kościół dla XX. Missyonarzów. M.

Piatkowski, dziedziczył w województwie Wileńskim.

Iatner Henryk, był konsulem miasta Lwowa w XIV. stuleciu M.

Plajski Jan, zakonu ś. Pawła pustelnika, kaznodzieja i orator wielki w r. 1727.

Pląskowski, herbu Oksza. Stanisław i Aleksander, bracia rodzeni, polegli na polu sławy przy pogromie Turków pod Wiedniem r. 1683. Józef, fundował klasztor Reformatów w Brodnicy M.

P l e m i ę c k i.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest pas czy rzeka, przez środek tarczy w szerz idąca, nad nią dwie róże białe jedna podle drugiej, u spodu trzecia, a na hełmie w koronie róża z czterema listkami między dwiema chorągiewkami po

bokach, z znakami krzyża na nich. Plemięcki z ziemi Pruskiej za położone zasługi otrzymał od Kazimierza III. zamek Kowalewski w posiadanie. Fabian podczas bytności swojej w Rzymie jako domownik Grzegorza XIII. był przytomny śmierci tego papieża; †1622.

Agnieszka, zakonnica ś. Benedykta w Chełmnie r. 1579, podczas szerzenia się herezyi w Prusiech, dotrwała sama jedna w tym konwencie, zabiegając jego sprofanowaniu.

Plesinger, nobilitowany r. 1790. M*.

Pleszczyński, herbu Rola. M*.

Pleszkowski, herbu Pogonia z tą odmianą, że ręka zbrojna w polu czerwonym bez obłoków z szablą jak do cięcia wzniesiona, w hełmie zaś pół męza zbrojonego z szablą w ręku. Herb ów nadał Stefan Batory Krzysztofowi Stefanowiczowi pisarzowi królewskiemu, który pod Pleszkowem i Wielkołukami dawszy dowody nieuleknionego męstwa, w komput rycerstwa polskiego policzony i tym herbem zaszczycony, a od pogoni za nieprzyjacielem do miasta obwarowanego Pleszkowa, Pleszkowskim został zawołany.

Pleszowski Stanisław, sławny lekarz i wyborny poeta, bawiąc na dworze Macieja króla Węgierskiego, dla niepospolitych nauk zyskał powszechne uwielbienie M.

Pleszyński w wojew. Rawskiem.

Plichta, herbu Półkozic, dóm wywodzący swoje pochodzenie od dawnych książąt Ruskich. Jedni przenieśli się do Czech, drudzy do Mazowsza, gdzie piastowali wysokie godności. Z pomiędzy tych Stanisław, wojewoda Mazowiecki, wstąpił się z czynów wojennych w Prusiech i na Wołoszczyźnie. Michał i Ja-

nusz waleczni rotmistrze w wojsku cesarza Rudolfa na Węgrzech.

Płniecki, podpisał z Mazowieckiem elekcyę Jana Kazimierza.

Pluszczowski Dawid, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Płuwński dziedziczył na Podlasiu.

Płachecki, herbu Jastrząb takim kształtem, jak mają Haubiccy.

Płaczkowski w Wielkiej Polsce.

Płaska, herbu Topor. M*

Płaskowski, herbu Poraj.

Płatkowski, podpisał z Wileńskiego elekcyę Jana Kazimierza. M*.

Pławiński, podczaszy Przedecki r. 1778. M.

Pławski Jan i Gabryel, podpisali elekcyę Jana III.

Płaza, herbu Topor, dóm starożytny mający przywileie jeszcze Kazimierza w. r. 1366. Stanisław, wielkorządca Krakowski, starosta Ojcowski; Jan, starosta Lubaczowski jako poseł przyjmował na granicach Polski Stefana Batorego królem obranego. Posunięty na wielkorządztwo Krakowskie, umarł r. 1616, gdzie też na zamku pogrzebiony.

Płaza, herbu Warnia. M*.

Płazowski, herbu Lubicz. M*.

Płochocki w księztwie Mazowieckiem.

Płocki, herbu Prawdzie pierwotnie w Łęczyckiem województwie.

Płodownik, herbu Dąbrowa.

Płomieńczyk, obacz herb Zadora.

Płomkowski albo **Płomykowski**, herbu Pomjan. Bartłomiej i Jarosław, sławni z meztwa w bitwie z Krzyżakami pod Koronowem.

Płonezyk Jerzy, dla zasług wojennych w komput szlachty policzony r. 1676.

Płonezyński, herbu Glaubicz.

Płoniakiewicz, nobilitowany r. 1673. M*.

Płoński, herbu Prus I. Józef i Kazimierz, podpisali elekcyę Stanisława Augusta. Jakób poległ na polu bitwy pod Szepetówką r. 1793. M.

Płonski Michał, rytownik i malarz znakomity, pracując w Amsterdamie zyskał pochwały i nazwę polskiego Rembranta; następnie w Paryżu ile mógł udzielał pomocy potrzebującym wsparcia rodakom swoim. Powróciwszy do Warszawy r. 1810, w krótkce zakończył życie dostawszy pomieszania zmysłów. M.

Płoski Bartłomiej, podpisał elekcyę Władysława IV.

Płoskinowski na Rusi.

Płoskowski, w ziemi Halickiej. M*

Płoszczyński, w ziemi Mielnickiej. M*.

Płoszowski, herbu Odrowąż.

Płotnicki pisze się z Płotnicy. Grzegorz, regent grodzki Piński r. 1788. Roman, paroch Makijowski na Ukrainie, uszedł z drugimi przed prześladowaniem Haidamaków pod sławnym z łotrostw Gontą. M.

Płotowski, herbu Lubicz z tą odmianą, że na hełmie bez korony kładą kryż po prawej, a po lewej stronie skrzydło sępie do góry wzniesione.

Płowiński, niegdy na Wołyniu.

P n i e i n i a.

Opis herbu.

W polu czerwonym są dwie łapy niedźwiedzie trzymające jabłko białe, które przesywa od spodu ku górze strzała, na hełmie zaś skrzydło sępie czy orle barkiem w prawą stronę obrócone podobnie strzałą przesyte. Począ-

tek tego herbu wywodzą od zwalczania szkoldiwego niedźwiedzia, który ugodzony strzałą celnie od czatującego nań strzelca, gdy się powalił, tenże doń przypadł i odciął mu obie łapy przednie, zaco książę Mazowiecki nadał mu ów klejnot.

Tym herbem pieczętują się: Karwowski, Kotarbski, Olszyński, Rostkowski i Starczewski.

Pniewski, herbu Jastrzębiec w ziemi Zakroczymskiej, gdzie kilku piastowało znakomite urzęda.

Pniewski, herbu Nałęcz. Piotr, nominat na biskupstwo Płockie r. 1463.

Pniewski, herbu Odrowąż. Wincenty z Pniewa, podpisał pokój Brzeski r. 1436. M.

Pniewski, herbu Rola.

Pniewski, herbu Ślepowron. ¹²⁷⁷⁻¹²⁸¹ Jakób, podpisał z Podlaskiego elekcję Władysława IV.

Pobiedziński, herbu Gryf. Zuzanna, jaśniała z ostrości życia i cnót chrześcijańskich, jakie prowadziła przez kilkadziesiąt lat w stanie wdowim. Umierając r. 1677, zapisała znaczne fundusze na kościół ś. Piotra w Krakowie i kollegium Jezuitów tamże.

Pobikrowski, w ziemi Stężyckiej. M*

Pobłocki, ma własny herb Jeleń, nad którego głową jest książęc niepełny i trzy gwiazdy, po jednej nad każdym rogiem, a trzecia w pośrodku książęca, na hełmie zaś trzy pióra strusie. Dóm zamieszkały niegdy w ziemi Pruskiej i na Pomorzu.

P o b ó g.

Opis herbu.

W polu błękitnem tarczy jest podkowa srebrna barkiem do góry położona, na której grzbiecie wystaje krzyż złoty; na hełmie chart z obrozą i smyczą jakby wyskakujący z korony w prawą stronę. Jest to znak starożytny, a pochodzący od Jastrzębczyków, któ-

Tom II. Nr. 31.

regoprzemiana miała zajęć jeszcze za czasów Bolesława Chrobrego.

Tym herbem pieczętują się: Andrzejkiewicz, Barberius, Benistawski, Bieliccki, Bromierski, Brzuchański, Burzyński, Bylicki, Cebrowski, Chomiński, Czyżowski, Cętkowski, Da-

dzibóg, Dłużewski, Dmochowski, Duszewski, Elert, Faliszewski, Filemanowicz, Filipowicz, Filipowski, Garliński, Gintowski, Górski, Grabowski, Gumowski, Jamentowicz, Januszewski, Iskrzycki, Kalo, Kielanowski, Kierznowski, Kobylski, Konarzewski, Koniecpolski, Kosobudzki, Kotlewicz, Krasnodębski z tą odmianą, że jest krzyża półtora, Kruszyński, Kucicki, Kutlewski, Łaniecki, Ławski, Łękawski, Malinowski, Miedźwiecki, Montowt, Muchowiecki, Nesotrowicz, Nieczaj z podkową bez krzyża, Nieprski, Nieroszyński z odmianą, że miasto krzyża wystaje pół strzały, a na hełmie trzy pióra strusie, Olszewski, Pągowski, Pakoszewski, Petelczyc z tą odmianą, jak Nieroszyński, Polanowski, Popowski, Radomski, Rało, Rokszycki, Ruszkowski, Rutkowski, Rymaszewski, Ryński, Ryszczewski, Ryszczewski, Sawaniewski, Stanisławski, Stanisławski, Strzeszewski, Suchodolski, Surgolewski, Sutkowski, Sutocki z odmianą, że w środku podkowy kładą rybę małą, a na hełmie trzy pióra strusie, Szantyr, Szczucki, Szukszta, Szydłowski, Torejkowski, Tołoczko, Trzcński, Wiekowicz z odmianą, że podkowa jest bez krzyża, lecz strzała pod podkową, Wierzchowski, Wilkowski, Wodoradzki, Wolski, Zadarka, Zapolski, Zarzecki, Zengoński, Zengwirski, Żeromski, Zgazdziński.

Poborski Jan Kanty, akademik Krakowski w połowie XVIII. wieku. M.

Pochner, herbu Kotwicz na Szlązku.

Pochorski, w ziemi Mozyrskiej roku 1620.

Pociej, herbu Waga, dóm zamożny na Litwie, gdzie już za Zygmunta I. piastował znakomite dostojenstwa.—Adam, kasztelan Brześciański po zgonie żony świat sobie sprzykrzywszy, wstąpił do zakonu ś. Bazylego, w którym przyjąwszy imię Hipacego, oddał się z całym zapalem swemu powołaniu. Król Zygmunt III. nie dał atoli mu długo bawić w klasztornej ukryciu; pamiętny na jego zasługi, nadał mu infułę Włodzimierską i Brzeską. Po zgonie Michała Rahozy został metropolitą całej Rusi i archymandrytą Peczerskim, w której to godności unii ś. był najgłówniejszym filarem. Oddawszy poprzód jeszcze, podczas swego poselstwa do Rzymu r. 1595, posłuszeństwo Stolicy apostolskiej, niespracowanie zapobiegał o utrzymanie jedności wiary, kształcąc potemu duchowieństwo w seminariach przez się fundowanych, dla którego wyjednał potwierdzenie królewskie dawniejszych przywilejów, szczególnie ażeby osoby duchowne i dobra onych niepodlegały sądom świeckim. Ta jego gorliwość wzbudziła nienawiść nieunitów ku niemu tak dalece, że nasadzono się nawet na życie jego; jakoż podczas Bożego Ciała, gdy w metropolitalnym apparacie w obecności Zygmunta III. asystował processyi, zaślepiony człowiek uderzył nań szablą. Podniesienie lewej ręki ku obronie, uhamowało impet cięcia, przeczco jednak trzy palce utracił. I w tym wypadku okazał czcigodny pasterz przykładną Mistrza swego łagodność; zbrodniarza bowiem osądzonego na śmierć darował życiem. Zasłużony ze wszech miar kościołowi, poszedł po nagrodę swoich czynów r. 1613, i pochowany w Włodzimierzu, gdzie ciało jego dotąd nieparuszone spoczywa. Z prac jego, są najważniejsze: Kazania i homilie, i Przywileja nadane Rusi od królów polskich.—Paweł, pod chorągwią usarską w bitwie pod Kumajkami mężnie na nieprzyjaciela nacierając, poległ na polu sławy. Leonard, wojewoda Witebski, starosta Rohaczewski przy

wrodzonej waleczności był oraz wielce bogomyślnym, szafował bowiem hojnie na domy Boże, które rad budował i ozdabiał. Ludwik, wojewoda Wileński, fundował OO. Paulinów w Kłodawie. Kazimierz Aleksander, wojewoda Witebski podobnie wielce zapobiegliwy o chwałę Bożą, fundował Paulinów w Wilnie, a w dobrach swoich wystawił wiele cerkwi, inne zaś zrestaurował, wyliczywszy oraz OO. Bazylianom siedm tysięcy na dokończenie bazyliki. Jako wielbiciel bł. Jozafata męczennika, wystawił w Witebsku okazałą kolumnę marmurową z posągami tego arcybiskupa na tem samem miejscu, gdzie ów mąż ś. odniósł śmierć męczeńską; † 1769.

Poczapowski, herbu Kotwica. Jeremiasz, był władką Łuckim roku 1621. Przedsięwziąwszy podróż do Rzymu, mieszkańcy nieunicy tej dyecezyi obrali sobie innego pasterza; jakoż Poczapowski powróciwszy do kraju, niedobijał się więcej o tę godność, lecz zamieszkał w Żydyczynie, gdzie też umarł r. 1637. Jan, chwalony z nauk gruntownych, zabity za granicą kraju.

Poczernicki, herbu Prawdzic.

Poczobut, herbu Pogonia I. Nazwa domu pochodzi od dóbr Poczobody w Grodzieńskim, otrzymanych w zasługach od Zygmunta I. Jędrzej pisarz ziemski, fundował OO. Dominikanów w Oszmianie. Marcin z przydomkiem Odlanicki, exjezuita doktor filozofii i teologii, astronom i rektor akademii Wileńskiej, piastując przez lat 19 tę godność, z niespracowaną zapobiegliwością czuwał nad całością tej świątyni nauk; nadto urządził kosztowne obserwatorium, na którego zbudowanie kosztąłożył z własnej kieszeni. Przeszedł życie w r. 1810. M.

Podaczewski, w Nowogrodzkim województwie,

Podajski, w Krakowskim,

Podarowski Jan, paroch Rastowski na Ukrainie, protestował do grodu Kijowskiego r. 1768, przeciw zamachom Gonty. M.

Podbereski, herbu Gozdawa z tą odmianą, że na tarczy powinien być orzeł o dwu głowach, na którego piersiach herb Gozdawa, a na hełmie trzy pióra strusie między dwoma proporcami, albo mitra książęca, albowiem kronikarze dawni twierdzą, że dóm ów pochodzi od Włodzimierza jednowładcy Rusi; jakoż Michał książę Podbereski poległ w bitwie z Tatarami nad Worskłą roku 1399. Jerzy Samson, marszałek Bractawski z sejmu r. 1611znaczony komisarzem w sporze o granicę między Kurlandją a ziemią Bractawską. Grzegorz, wojewoda Smoleński, spędziwszy młode lata w bojach z Szwedami, Kozakami i Moskwą, następnie oddał się posłudze ojczyzny; jakoż traktował ze Szwedami o cła Ryzkie, i o zaległości wojskowe. Na elekcyi Jana III, podpisał też *pacta conventa*.

Podbielski, herbu Trzaska.

Podbipięta albo **Polupięta**. Mikołaj Kazimierz, pisarz Litewski, fundował klasztor Karmelitów w Czewszych dziezicznych dobrach swoich.

Podberski, niegdy w województwie Połockiem.

Podchociwski, w województwie Smoleńskiem.

Podczaski, herbu Rawicz. Gniazdo domu Podczachy w wojew. Rawskiem.

Poddebski, herbu Rawicz. Paweł, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Podfilipski, herbu Ciołek.

Podfilipski, herbu Pilawa.

Podgórski Sebastyan, towarzysz Młodziejowskiego, pod Pleszkowem r. 1582 dał dowody odwagi, idąc pieszo do szturm.

Podgurski Jan Samuel, profesor języka hebrajskiego przy akademii Krakowskiej wr. 1691—1702, wydał drukiem epigramata i wiersze przygodne. J.

Podhajecki w ziemi Sanockiej.

Podhorecki, herbu Bylina. Arnolf, podczaszy Stefana Batorego, sławiony z mężstwa na wojnach tego króla. Floryan, bawiając wojskowo na Węgrzech, dostał się w niewolę Turecką.

Podhorodecki, na Wołyniu. M.*

Podhorodeński, herbu Korczak.

Podhorski, herbu Brodzie z mitrą książęcą, pochodzi bowiem od książąt ruskich na Perejestawiu. Hryhory przeniósł się pierwszy do Polski za panowania Zygmunta Augusta, który mu przy udzieleniu indygenatu pozostawił oraz i godność kniaziowską, dlatego też używa mitry za ozdobę herbu Brodzie. Mikołaj, tegoż prawnuk piastował urząd podstarościę Trembowelskiego. Baltazar zaś podczaszego Krzemienieckiego. Dóm Podhorskich kwitnie dotąd na Ukrainie P. f.

Podkamer, herbu Bradacice z tą odmianą, że dwie klamry powinny być na krzyż złożone, a między niemi dwie okse obuchami do siebie obrócone. Joachim i Gotfryd, podpisali z ziemi Pruskiej elekcyę Jana Kazimierza.

Podkański, herbu Brochwicz. — Florenty, Pijar i znakomity wierszopis w pierwszej połowie XVIII. wieku. M.

Podkocki, herbu Nałęcz.

Podkowiecki dziedziczył na Rusi.

Podlaski Zygmunt, poległ w bitwie pod Korsuniem.

Podlecki Piotr, rotmistrz w wojsku Litewskiem, zasłużył się znamieniem na wojnach Inflanckich i Moskiewskich.

Podlesiecki niegdy na Rusi. M.

Podleski, herbu Grzymała. Walerjan, starosta Borzechowski jako komisarz województw skonfederowanych zawarł i podpisał umowę pokoju z królem Janem Kazimierzem r. 1666. Stanisław, towarzysz chorągwi usarskiej królewicza Aleksandra Sobieskiego, poległ przy odsieczy Wiednia r. 1683.

Podleski, herbu Nowina.

Podleski, herbu Poraj. Jeden z tego domu wstąpił się w wojnie Moskiewskiej w Infantach; † 1647.

Podleski, herbu Prus I. w ziemi Czerskiej.

Podlodowski, herbu Janina. Jakób, podkoniuszy królewski i żołnierz zaważanego męstwa, zabity od Kozaków; Mikołaj, rotmistrz królewski w bitwie pod Barorowem dostał się do niewoli Tatarskiej.

Podłęski, herbu Bogorya. Marcin, Jezuita wydał kilka dzieł ascetycznych.

Podniesiński, w ziemi Bielskiej.† M.

Podolaniecki dziedziczył na Podolu.

Podolec, herbu Dąbrowa. Pięciu z tego domu i to braci rodzonych, poległ na wojnach.

Podolecki, herbu Wąż, na Rusi. Stanisław, sławiony z odwagi na wojnach; Krzysztof zaś brat jego stolnik Lwowski roku 1590, ceniony jako mąż niepospolitych nauk. — Antoni, wydawał w Warszawie pierwszy dziennik handlowy i ekonomiczny. M.

Podolski, herbu Junosza.† M.*

Podolski, herbu Natęcz. Jeden z domu Domasławskich odziedziczywszy dobra Podole, przyjął od nich tę nazwę. Bartłomiej, zasłużony się w wojnach Moskiewskich, w nagrodę otrzymał od Zygmunta III. dobra Laszki; Aleksander, jako sekretarz legacji jeździł do Carogrodu; Jędrzej Antoni, archydyakon i officjał gener. Przemyski, administrator kościołów na Spiżu, deputował po kilka razy na trybunał koronny.

Podolski Bazyl, paroch gr. k. Meleszkowski na Podolu, zaniósł manifest do grodu Kijowskiego przeciw gwałtom Gonty r. 1768. M.

Podolszyński Jan, podpisał elekcyę Jana III.

Podoski, herbu Junosza, dóm starożytny, z którego Derszław z Podosia był pierwszy kasztelanem Wyszogrodzkim roku 1452. Łukasz, kanonik Krakowski, od królów Augusta i Stefana po dwakroć wysyłany w legacji do dworu cesarskiego. Karol, odważny żołnierz, poległ w boju z Moskwą. Kilku jeszcze innych piastowało wysokie godności senatorskie.

Podsejdkowski, herbu Trzaska.

Podwerbecki, dziedziczył na Podolu.

Podwiński w wojewódz. Mińskiem, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Podwysocki, herbu Ostoja.

Podwysocki, herbu Sas.

Podwysocki Fares Jakób, dworzaniec Zygmunta Augusta i wierszopis. M.

Podymowicz Adam, profesor filozofii w Warszawie, z niezwykłym zapamiętaniem poświęcał się naukom przyrodzonym; wydał drukiem kilkanaście prac swoich, z których łatwo poznać można, coby mógł być zdziałal dla dobra nauk, gdyby go niezabrała śmierć zawczesna r. 1830. M.

Pogirski Leon, marszałek Rzeczypospolitej, za położone zasługi konstytucyą z r. 1667 otrzymał w nagrodę dobra ziemskie.

Pogodziński Mikołaj, opisał wierszem żywot żołnierski. J.

Pogonia.

Opis herbu.

W polu złotem jest ręka zbrojna z mieczem w prawą stronę z obłoków wychodząca, i na hełmie w koronie podobnie taka ręka w lewą stronę ułożona. Kiedy i od kogo ów herb

został nadany, niema nic pewnego; niezawodnie, że za męstwo wojenne. Pieczętują się nim: Bielunka, Hunorowski, Kamieniczny, Kłajowski, Minczer, Pleszkowski, Poczobod, Potemkin, Radamski, Repliński, Sando, Ujejski, Wandzon, Załuczski.

Pogonia I. Pogonię przedstawia jeździec na zapędzonym w biegu koniu, z szabłą jakby do cięcia wzniesioną. Tegoż herbu używa księstwo Litewskie i województwa w temże księstwie położone; także dawni książęta z krwi książąt Litewskich, tj. Giedyminowie, Koryatowicze, Lingwienicze, Olelkowicze szczycili się tym herbem.

Pogonia II. Herb ten jest podobny do pierwszego, z tą tylko odmianą, że mąż zbrojny na koniu zapędzony w prawą stronę tarczy, trzyma w prawej ręce kopię, jakby do uderzenia spuszczoną.

Pogonia III. W tym herbie jest ta odmiana, że jeździec powinien być nagi i dzidą smoka przeszywający (patrz Czwartynski). Do tego herbu podciągają herb Mieszczyrynów tego kształtu: że jeździec w zielonem ubraniu na białym koniu odstrzeliwa strzałę z łuku po za siebie, a miasto hełmu ma koronę złotą.

Pogonowski Stefan, podpisał elekcyę Jana III.

Pogorecki Jakób, paroch Matusowski na Ukrainie, zaniósł do grodu Kijowskiego manifest przeciw prześladowaniom Unitów przez Kozactwo Gonty r. 1768. M.

Pogorski, herbu Ogończyk. Jędrzej, był burgrabią Malborskim r. 1648.— Jeden z tego domu w rozprawie pod Zbarazem r. 1649 pułkownikował z niemałą chwałą pod wodzą Andrzeja Firleja kasztelana Bełzkiego. M.

Pogorzelski, herbu Krzywda, pierwotnie w ziemi Nurskiej.

Pogorzelski, herbu Wczele w Wielkiej Polsce.

Pogorzelski Andrzej, wydał w Wenecyi r. 1569 mapę dokładną całej Polski; Piotr zaś Franciszkanin pisał w Zamościu r. 1638 wiersze liryczne. M.

Pogroszewski, herbu Roch.— Jan, zbudował kościół i klasztor XX. Karmelitów w Horodyszczu na Wołyniu r. 1662, legując oraz dla niego fundusz 20 tysięcy złp. M.

Pohl, nobilitowany roku 1775.— Andrzej, misyonarz i wizytator prowincyi Litewskiej, wydał kilka szacownych dzieł teologicznych; † 1820. M.

Pohorecki, herbu Sas. M.*

Pokaszewski, nobilitowany w roku 1676. M.*

Poklękowski, w Kaliskiem województwie.

Pokłoński na Żmudzi, z kąd Jerzy i Jędrzej słynęli z waleczności w bojach; ostatni dostał się do niewoli Szwedów w bitwie pod Filipowem r. 1656.

Pokora.

Opis herbu.

W polu błękitnem tarczy jest podkowa barkiem do góry położona, na której w poprzek leży klucz, na hełmie zaś trzy albo pięć piór strusich. Nabycie tego herbu kładzie Paprocki od Papieża,

który nadał go jakiemuś pokutnikowi przybytemu po odpust do Rzymu, co stwierdza nazwa Pokora. Przodek domu tego niejaki Dobiesław, podczas inkursyi Tatarów stawał mężnie w obronie klasztoru w Lublinie, napastowanego od tej dzicy. Tym herbem szczyci się: Chmieliński i Lichtański.

Pokorski Innocenty, zakonu Paulinów, pisał w przedmiocie dziejowym; † 1740. M.

Pokorzyński, herbu Łodzia. M.*

Pokosławski Grzegorz podchorąży, uposażył kościół Bolszowiecki funduszem 10 tysięcy złp. M.

Pokrzyński, herbu Ostoja z tą odmianą, że nie u boków miecza, lecz na samym mieczu kładą dwa księżycy niepełne jeden pod drugim rogami na dół skierowane, a na hełmie trzy pióra strusie. Paweł i Piotr, opuściwszy kraj przypadły do Moskwy, osiedli w Polsce, pierwszy pod Grodnem, drugi na Podlasiu. Krzysztof wojski Lidzki, fundował OO. Dominikanów w Słonimie r. 1685.

Pokrzywnicki, herbu Bończa.

Pokrzywnicki, herbu Grzymała. Rafał, na sejmiku w Szadku starając się zwaśnione umysły dwóch partyj, do których żadnej nienależał, pogodzić, w tumulcie trzema kulami przeszyty. Jan, dziekan Gnieźnieński, proboszcz Krakowski i referendarz koronny, po kilka razy prezydował na trybunałach. Poświęcając się z rzadką gorliwością swym obowiązkom, nieprzyjął ofiarowanego mu arcybiskupstwa Lwowskiego.

Pokrzywnicki, herbu Leliwa.

Pokrzywnicki, herbu Lubicz, w Prusiech.

Pokubiała, niegdyś w Lidzkiem. M.*

Pokutyński, herbu Brodzie. M.*

Pokutyński, herbu Pilawa. M.*

Pokutyński, herbu Prus. M.* Mateusz, był rektorem kolegium Pultuskiego roku 1705.

Pola Jan, za okazane męztwo nobilitowany r. 1662.

Polakowski, herbu Pokora. M.*

Polanowski, herbu Pobóg. Jan, cześnik Halicki długi szereg lat przetrwawszy w bojach na Podolu, tamże osiadł na dobrach nabytych po żonie. Jerzy, wojski Halicki i Bartłomiej jego synowie jako lu-

dzie rycerscy służyli ojczyźnie nie tylko orężem, ale i majątkiem, sprowadzając do obozu znaczne poczty swoim nakładem zaciągane. Aleksander i Mikołaj, polegli w wojnie Wołoskiej. Samuel, rotmistrz zawołanego męztwa, okryty ranami odniesionymi zaszczytnie w bojach, po dwa razy popadł w niewolę Tatarską. Zbigniew, Stanisław i Wojciech niemniej zasłużyli się z czynów wojennych. Jan, podczaszy Halicki, radą i rozsądkiem wpływał niem mało na obradujących na sejmach i trybunałach; jeździł także w poselstwie do Radyły hospodara Wołoskiego. Aleksander, najprzód chorąży Sanocki, potem stolnik koronny, wstąpił się z męztwa w bitwach pod Żorniszczami, Lesienicami, pod Braclawiem i pod Chocimem; jakoż po zgonie Jana III. był podany na kandydata do tronu. Kilku innych piastowali godności urzędowe w ziemi Bełzkiej.

Polanowski, herbu Starykoń, w Krakowskiem województwie. Maciej i Jan chwaleni z czynów wojennych. Tomasz, opat Świętokrzyski zakonu ś. Benedykta, zapisał temu klasztorowi znaczne legaty; † 1582.

Polanski Piotr, cześnik Sanocki, postanowiony od sejmu komisarzem do rozgraniczenia Węgier r. 1670.

Polaszowiecki, podpisał z Nowogrodzkiego elekcyę Władysława IV. M.*

Polezycki Mikołaj, podpisał elekcyę Władysława IV.

Polencz, dóm niegdy w ziemi Pruskiej i herbu własnego tej nazwy.

Poleman, nobilitowany r. 1685. M.*

Poleski w województwie Sieradzkiem.

Poleski, herbu Krzywda na Rusi.

Poletyło, herbu Trzywdar. M.*

Polewicz w powiecie Lidzkim.

Polędowski, w walce z Kozakami na Ukrainie r. 1638, odniósł ciężkie rany. M.

Polib, herbu Łabędź.

Poliechnowski w ziemi Dobrzyńskiej.

Policki, herbu Prawdzic. Wojciech, pisarz ziemski Poznański, jako mąż biegły w prawie miał sobie poruczoną korektę Statutu Koronnego r. 1532. Wojciech inny zasłużył się z czynów wojennych.

Policyani, nobilitowany r. 1673. M.*

Polikowski, herbu Jastrzębiec w Lubelskiem.

Polikowski, herbu Junosza na Podolu.

Polikowski, herbu Prus I. w ziemi Łukowskiej.

Polikowski Anioł, przeor XX. Dominikanów w Żółkwi r. 1762, ceniony z niepospolitych nauk, uczył filozofii z chwałą powszechną. M.

Polinarski, w ziemi Wschowskiej. M.*

Politalski, w Grodzieńskiem. M.*

Politański, herbu Ostoję.

Poliweczyński, w ziemi Zawskrzeskiej. M.*

Połnjański Benedykt, strażnik obozowy Kozaków Lissowczyków, w wyprawie nad Ren r. 1622, wstawił się z odwagi serca. M.

Polajowski, herbu Wąż.

Połehowski, herbu Junosza. M.*

Półkonie, obacz **Rokosz**.

Półkozic.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest głowa ośła szara, a na hełmie półkozic w prawą stronę skolorowanego. Początek tego herbu podają zgodnie wszyscy autorowie w ten spo-

sób: Rycerz polski imieniem Stawisz będąc od pogan w zamku Eczech obleżonym, przy dzielnej obronie jego użył oraz wybiegu, który mu się zupełnie udał. Przy wzmaganiu się bowiem niedostatku żywności w zamku, kazał pozostałego jeszcze jednego ośła i kozę zabić, i krwią tych zwierząt skóry wołowe pomazać, poczem je po murach jako znak dostatków porozwieszano. Nieprzyjaciel widząc swe zabiegi — dostania twierdzy już to przekupstwem, albo wygłodzeniem — jak się spodziewał, udaremnione, ustąpił z pod murów, unosząc z sobą to przekonanie, że go tak prędko zdobyć nie potrafi. Za ten czyn otrzymał też ów Stawisz głowy tych obojga zwierząt jako znak herbowy. Miało się to stać w r. 1022.

W odległej starożytności kilku z tego domu piastowali wysokie godności duchowne i świeckie.

Tym herbem pieczętują się: Bietkowski, Błażowski, Błędowski, Bogusz, Borzęcki, Brzostowski, Chmielowski, Czyżowski, Dankowski, Dąbkowski, Dłuski, Dobroszewski, Garliński, Gostyński, Gostyowski, Gradowski, Justymont, Krzywkowski, Kukwa, Kurdwanowski, Laskowski, Leśniewicz, Ligeza, Mikołajewski, Minor, Młodecki, Nasitowski, Niewiarowski, Nowowiejski, Obłąk, Pachowski, Pawłowski, Piestrzecki, Pikarski, Plichta, Potrykowski, Pezeradowski, Rzeszowski, Sepichowski, Skotnicki, Stamirowski, Stawisz, Strzałkowski, Swenderski, Swidziński, Świeżyński, Tabor, Wielowiejski, Wilski, Włodek, Wojeński, Wolski, Wołczek, Wrocimowski, Zakrzewski, Zawisza, Ziemblicki.

Połomski, herbu Brochwicz II.

Połoński, herbu Leliwa.

P o ł o t a.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest ręka w lewą stronę ułożona i strzałą przesyta, a trzymająca pochodnię gorejącą; na hełmie nad

koroną zaś wieża o dwóch dachach i czterech oknach, z których dwóch wystają chorągiewki. Herb ów nadany został od Stefana Batoroego na pamiątkę okazanej odwagi niejakiemu Walentynowi Wąsowi, który przy szturmie Połocka z kotłem z węglem rozpalonym w jednej ręce, a zapalonem łuczywem w drugiej, pomimo rzesistych strzałów podsunął się pod wieżę i takową zapalił, z której potem tak gwałtowny pożar powstał, że załoga nieprzyjacielska poddać się musiała. Wyleczywszy się z ran odniesionych przy tej sposobności, prócz nagrody królewskiej udarowany został od sejmu (r. 1581) dwudziestoma łanami wydzielonemi z dóbr królewskich, a od miejsca popisu nazwany Połotyńskim. Mianowany następnie rotmistrzem, z równem mężstwem walczył pod Wielkołukami i indziej.

Połubiński, herbu Jastrzębiec z tą odmianą, że orzeł czarny na tarczy jest bez korony, na którego piersiach jest podkowa. Skrzydła i nogi orła są rozciągnięte. Pochodzenia od książąt Ruskich, używa zamiast hełmu mitrę książęcą. Sęd rzej, jeden z przodków domu tego, zginął w boju z Tatarami nad Worską r. 1399. Leon, rycerz zawołanego mężstwa, był znany w obozie cesarza Karola V. — Aleksander, kasztelan Nowogrodzki pamiętny z obrony Inflant przeciw Moskwie, którą w ciągu lat pięciu w wielu potyczkach mężnie znosił; pod Wolmarem atoli przez zdradę pojmany i w głąb kraju zapędzony, tam życie zakończył roku 1577. Konstantyn, wojewoda Parnawski fundował w Dereczynie klasztor i kościół OO. Dominikanów. Aleksander Hilary, starosta Słonimski, potem marszałek Litewski wsta-

wił się z odwagi w wielu okazyach; tak pod Warszawą r. 1656, spędził z pola li tylko z ludźmi swemi całą potęgę Szwedzką; pod Prostkami zabiegł tył uzuchwalonemu nieprzyjacielowi; pod Tykocinem z ussaryą królewską pieszo szedł do szturm, poczem na 30 mil splądrował nieprzyjaźne Prusy; przetrzepawszy następnie z Czarnieckim księcia Rakoczego, zwrócił się lotem sokoła na Szwedów gospodarzących w Kurlandyi, i wyrzucił ich z kraju sobie nieprawnie przywłaszczonego. Przy tych zajęciach wojennych poświęcał się z równą zapobiegliwością czynnościom obywatelskim; jakoż odbył wiele komisyi, szczególnie co do traktatów pokoju z Moskwą, do zapłaty wojska i tp. Niemniej był dbały o chwałę Bożą; fundował bowiem w Wilnie klasztor Panien Dominikanek, a w Hlusk 00. Bernardynów; w konwencie Dereczyńskim ustanowił kurs filozoficzny, a nowicyatowi Wileńskiemu darował wieś Surwiliszki z dwoma folwarkami. Pełen zasług zakończył życie r. 1679. Krzysztof, syn jego uczestnicząc w wyprawie Sobieskiego pod Wiedeń, zeszedł ze świata bezpotomnie na Węgrzech; Lew i Daniel, poległi w bitwie z Moskwą pod Białą, Aleksander zaś zginął w wyprawie Wołoskiej.

Połujan, na Litwie. M.*

Połukniazewicz, na Wołyniu roku 1528.

Połuszyn Jan, paroch gr. katol. w Walawie na Ukrainie pochwycony od rozhukanego Kozactwa Gonty, odniósł śmierć męczeńską w Kaniowie r. 1768. M.

Połuż Piotr, dziedzic na Dubie, w wojnie Władysława IV. zabrany od Moskwy w niewolę.

Połużyński, ziemianin na Żmudzi. M.*

Pomarnacki Andrzej, fundował misję duchowną na Ukrainie.

Pomaski Franciszek, proboszcz Samborski, potem kanonik Płocki i sekretarz królewski, towarzysząc Maryi Mniszchównie

do Moskwy, tamże z bratem swoim Stanisławem, podkomorzym carowej, zabity przy ołtarzu r. 1606.

P o m i a n.

Opis herbu.

W polu złotem jest zubrza głowa czarna, z zatopionym w niej od prawego rogu mieczem, w helmie zaś ręka zbrojna z podniesionym do góry mieczem. Co do nabycia, tego herbu nie zgadzają się dawni kronikarze; jedni utrzymują, że niejaki

Łastek Hebda z Grabia, zabiwszy brata swego Jarandę dziekana Gnieźnieńskiego, krom in-szej kary odniósł i tę, że z herbu Wieniawa, którym się z przodków swoich szczycił, zdjęto kółko, a dano miecz przez głowę zubra, co nazwano Pomianem, niby *pomnij nań*, (pomnij na herb Wieniawę). Damalewicz przy-tacza, że któryś z Wieniawitów będąc z ksią-żęciem na łowach, pokonał zubra zatopieniem mu miecza swego w głowę, zaco na pamiąt-kę tego czynu otrzymał ów znak herbowy. Parisiusz zaś przytacza, że jeden z Sarmatów pojmany od Rzymian, i przeznaczony do wal-czenia w amfiteatrze z dzikimi zwierzętami, ugodził nań wypuszczonego zubra tak dzielnie danym mu do rąk mieczem, że ów zwierz na miej-scu padł, za co wolnością i tym znakiem zo-stał udarowany.

Z przodków domu tego liczą Włościborza, arcybiskupa Gnieźnieńskiego w XIII wieku, potem Mikołaja, proboszcza Kujawskiego r. 1433, który kapitule Kujawskiej odstąpił niektóre dobra.

Herbem Pomian pieczętują się: Besiekierski, Biesiekierski, Boczkowski, Bogatko, Bohatko, Broniszewski, Brudzewski, Brzączewski, Brzozowski, Brzuchowski, Chaliński,

T. II. Nr. 32.

Chebda, Cieński, Ciesnowski, Ciosnowski, Dziembowski, Gliński, Gorski, Grabiński, Grabski, Hummel, Juranda, Izdebski, Kaczkowski, Kaczyński, Kielczewski, Kłobski, Kłopotowski, Kobierzycki, Kołudzki, Kołowski, Kruszyński, Leszyński, Linowski, Łaszko, Ławski, Łubiński, Makowiecki, Malawski, Milewski, Nietuchowski, Niewiesz, Niezychowski, Nowowiejski, Odrowski, Osiecki, Ostromięcki, Pezarski, Piętko, Piętkowski, Piętkowicz, Płomkowicki, Płomkowski, Pomian, Przecławski, Przystanowski, Psarski, Puklatecki, Ryłto, Sagajło, Sakowicz, Siciński, Sokołowski, Suleński, Suski, Wawrzymowski, Wędziogolski, Wichrowski, Wilkostowski, Wolski, Zagajewski, Zakrzewski, Zdanowski, Zdzenicki, Żerostawski.

Pomianowski, herbu Ślepowroń.

Pomorski, herbu Trzy gwiazdy.

Pomorzański Hrycko, wojewoda Podolski w połowie XV wieku, nadał fundusze kościołowi w Biłce. M.

Pomorzkan Atanazy, Pijar, przez lat 68 swego zakonnego życia z rzadkiem poświęceniem oddawał się nauce młodzieży; oprócz innych prac uczonych wykonał w większej części słownik łacińsko-polski, którego dokończeniu słabość oczu niedozwoliła; † 1823. M.

Pomynicki Ignacy, paroch gr. kat. zabity na Ukrainie od rozhukanego Kozactwa r. 1768. M.

Ponętowski, herbu Leszczyc. Mikołaj, Pełka i Jakób, wstawili się z męż-twa w bojach z Krzyżakami. Jan, opat Gradziecki, mąż uczony, restaurował kościół tameczny z klasztorem, bibliotece Krakowskiej zaś zapisał rękopisma i książki swoje. Z prac jego zasługuje na uwagę: *Komentarz rzeczy polskich sejmowych* r. 1569. Jakób, cze-śnik Łęczycki pamiętny z legacyi odbytych do postronnych mocarstw za panowania Stefana Batorego. Dwóch z tego domu w bitwie pod Starczem odnieśli zaszczytne rany.

Poniatowski, herbu Ciołek, pochodzi od dawnej włoskiej rodziny Torellich, który podczas zamieszek domowych w XVII. wieku do Polski się przeniósł, zmieniając oraz nazwę rodzinną Torellich, co oznacza Ciołka. Przez odziedziczenie dóbr Poniatowa, przyjął on następnie nazwę Poniatowskiego. Jędrzej, sędzia generalny kapturowy, podpisał *pacta conventu* Jana Kazimierza. — Jan z Poniatowa, będąc przy dworze królowej polskiej Maryi Ludwiki z Gonzagów, z której domem przodkowie jego byli spokrewnieni, zwrócił na się uwagę Jana Kazimierza tak dalece, że go rad przy boku swoim widział. Poznawszy w nim odwagę i mężstwo, porucił mu król komendę nad wojskiem, z którym walczył zaszczytnie w wojnie z Chmielnickim, z Tatarami i Szwedami; odniósł też kilka ran ciężkich, które go o śmierć przyprowadziły. Franciszek, syn tegoż, służąc wojskowo za Michała Korybuta i Jana Sobieskiego, niemal nie wszystkie odbył wyprawy wojenne; jakoż i najślawniejszej pod Wiedniem był uczestnikiem. Stanisław, odbywszy z chwałą pod Eugeniuszem wodzem austriackim pamiętną kampanię przeciw Turkom, po powrocie do ojczyzny mile był przyjęty od Jana Sobieskiego. Po wstąpieniu na tron Augusta II. podczas wkroczenia Karola XII. do kraju, przywiązał się Stanisław przez zbieg okoliczności do jego, a raczej Stanisława Leszczyńskiego sprawy, dzieląc obudwu powodzenie i dołg. Po smutnym zgonie Karola pod Friedrichshall, w którym utracił prawdziwego przyjaciela, za wstawieniem się Ulryki Eleonory, siostry pomienionego króla Szwedzkiego, powróciwszy do Polski, pozyskał względy Augusta II., który przy oddaniu mu dóbr zabranych, mianował go podskarbin W. Litewskim, regimentarzem wojsk koronnych, wojewodą Mazowieckim, nareszcie kasztelanem Krakowskim. (Dziedzic Zaleszczyk, znacznie się przyczynił do podniesienia tej majątności przez założenie fabryk i zaprowadzenie walnych jarmarków, podobnie podźwignął zamek Przemyski i w nim

skład pism urzędowych postanowił). Pełen honorów i sławy, zakończył życie r. 1758. Synów jego pięciu podniesiono na sejmie koronacyjnym r. 1764 do godności książęcej. Andrzej, generał wojsk austriackich, w wojnie siedmioletniej z Prusakami nabył sławy znakomitej; † 1773. Michał Jerzy, prymas królestwa, uchylając się od wszelkich stronnictw, czynił wiele dla oświaty kraju, jakoż dźwignął z upadku akademię Krakowską z ujmą własnych dochodów; † 1794. Stanisław August, syn Stanisława kasztelana Krakowskiego na elekcyi r. 1764 obrany królem polskim. Panowanie jego należy do historii narodu; umarł w Petersburgu r. 1798. Józef, syn Andrzeja generała austriackiego, urodzony w Warszawie z hrabiny Kińskiej, a wychowany pod okiem królewskim, w 16 roku życia wstąpił w służbę austriacką, w której w czasie wojny Tureckiej r. 1787 jako adjutant cesarza Józefa II. odznaczał się rzadką walecznością, jakoż przechodząc spiesznie różne stopnie, będąc już pułkownikiem dragonów, przy wzięciu Szabaczu został ciężko raniony. Pomimo świetnych widoków, przedsięwziął powrócić do ojczyzny, gdzie jak mniemał, usługi jego mogą być użyteczne. Jakoż gdy Stany zgromadzone postanowiły nową organizację armii narodowej, książę Józef zajął się z całą energią urządzeniem tych nowych zastępów, obejmując oraz poruczone mu dowództwo onych. W wojnie z Rosją r. 1792 okazał niemało energii; widząc atoli swój zapal przez rozkazy monarchy wstrzymany, udał się za granicę i tam przebywał aż do r. 1794, w którym to czasie wypadki zaszły w Polsce, do powrotu go znagliły. Przybywszy do kraju objął dowództwo korpusu, na którego czele w czasie oblężenia Warszawy wielce się odznaczył, a w kilka dni później Prusaków pod Wołą pobit. Smutny wypadek tej wojny zmusił go do powtórnego oddalenia się z kraju, później jednak żył na dobrach swoich pod Warszawą, zwróconych mu przez króla Pruskiego. Wojna między Francją i Prusami r. 1806, a na-

stępnie utworzenie księstwa Warszawskiego powołały księcia na nowo do usług kraju, gdzie został mianowany ministrem wojny i naczelnym wodzem. Po walkach z różnym szczęściem prowadzonych, nastąpił pokój Wiedeński, poczem książę poświęcił się cały urzędowaniu swemu jako minister, aż w r. 1812 wojna, którą Napoleon Rosyi wypowiedział, znowu go na czele wojska postawiła. W ciągu całej tej kampanii, prawie we wszystkich ważniejszych wypadkach był czynnym, mając sobie powierzone dowództwo korpusu z wojsk polskich i francuzkich złożonego. Lubo nie był marszałkiem, Napoleon rozkazał jednak, ażeby używał znaków, stopnia i honorów randze tej przynależnych, naco Poniatowski oświadczył: „że jest dumnym z dowództwa Polaków, i że wszystkie inne zaszczyty nieprzystoją dla niego.“ Napoleon wydał przeto rozkaz dzienny, że: „chcąc dać księciu Józefowi Poniatowskiemu dowód swojego wysokiego szacunku, i zarazem przywiązać tem mocniej osobę jego do przeznaczeń Francyi, wynosi go do rangi marszałka cesarstwa.“ Bitwa pod Lipskiem, w której złamaną została potęga Napoleona, uwieńczyła skronie księcia Józefa laurem nieśmiertelnej sławy; gdy bowiem po dwudniowej morderczej bitwie Napoleon ustąpić musiał, Poniatowski został przeznaczony do zastąpienia ustępu armii francuzkiej. Dopełniając włożonego na siebie obowiązku, wstrzymywał nastawającą potęgę nieprzyjacielską, przezco ułatwił odwrót znacznej części wojsk francuzkich, a niemając przyczyn dłuższego trzymania się w Lipsku, z pozostałą garstką wiernych towarzyszków pospiesza za armią, lecz zastaje most na Elstrze wysadzony i odwrót przecięty. Nietracąc czasu, udaje się w inną stronę i rzuca się w nurty rzeki, lecz osłabiony wpływem krwi z trzech ran odniesionych, niemogąc przytem wydostać się na brzeg przeciwny dość wysoki, spadł z koniem w jej spienione nurty i znalazł śmierć chwalebna. Ciało jego znalezione, na rozkaz cesarza Aleksandra I. złożone zostało w gro-

bach królów polskich w Krakowie obok zwłok Jana Sobieskiego. M.

Poniatowski, herbu Junosza.

Poniatowski, herbu Śreniawa.

Poniecki, herbu Ostoja. — Michał, pisał wiersze greckie i łacińskie.

Ponikiewski, herbu Trzaska. — Jan, miecznik Mureński pułkownik królewski, w bitwie pod Wiedniem r. 1683 wstąpił się z waleczności. M.

Ponikwicki, herbu Korab. M.*

Poniński, herbu Łódzia. Gniazdo domu Poniu pod Kościanem w Wielkiej Polsce, z którego Aleksander w wojnie roku 1648 pojmany od Kozaków, po obojęciu rąk żywcem został spalony. Hieronim, kasztelan Gnieźnieński w młodym wieku odbył pamiętną kampanię pod sławnym Czarnieckim, i stał się uczestnikiem jego chwały. Władysław, walczył z zaszczytem pod Sobieskim przy odsieczy Wiednia i na Węgrzech z Turkami. Adam, kasztelan Poznański podobnie za panowania tego króla odznaczył się w bojach z Ottomanami; † 1732. Z pomiędzy wielu innych piastujących wysokie godności, są jeszcze pamięci godni: Stefan, sławny kaznodzieja w zakonie Jezuitów i autor kilku dzieł religijnych; Franciszek, biegły teolog i kaznodzieja królewski; życie pracowite zakończył w Krakowie r. 1714. Franciszek, starosta Kopanicki, stolnik Poznański, pamiętny z stałości i wytrwania w sprawie Leszczyńskiego; pomimo bowiem że wszystkie województwa uznały już władzę Augusta II., on sam jeden pozostał niezemnieugięty i stawiał zawzięty opór naprowadzonym Sasom; i na czele swoich Kozaków nadwornych prowadził tak szczęśliwie podjazdową walkę, że imie jego stało się wkrótce postrachem wojsk elektorskich. Dopiero zdrada położyła koniec jego heroicznemu poświęceniu się, jakoż pojmany od Sasów w własnym domu, uwięzionym został do fortecy Sonnenberg; † 1740. Antoni, wojewoda Poznański, pisał

z łatwością wiersze łacińskie. *J.* — Józef, starosta Piotrkowski, pamiętny z odbytych poselstw do postronnych mocarstw: Hiszpanii, Portugalii, Anglii, Holandyi i Rosyi; jako mąż wielce uczony zostawił wiele prac w rękopiśmie; † 1770. *M.* Adam, oficer głównego sztabu Kościuszki, w bitwie pod Szczekocinami r. 1794 odniósł ciężkie rany. — Helena fundowała zakład Sióstr miłosierdzia w Czerwonogrodzie r. 1844, naco przeznaczyła fundusz 20,000 złr.; † 1854. — Wincenty, testamentem przekazał 80.000 złr. na utworzenie funduszu dla wsparcia czeladzi rzemieślniczej, 15,000 złr. na wyposażenie corocznie dwóch ubogich dziewcząt, a 15,000 złr. na zbudowanie cerkwi w Sawatuskach w dobrach swoich; życie zakończył w Krakowie r. 1855. *M.*

Popiel, herbu Sas. *M.**

Popiel, herbu Sulima. Przodek domu tego, otrzymawszy w zasługach od króla Władysława grunta na Rusi pod Drohobyczą, założył tamże wieś, która od imienia jego nosi dotąd tę nazwę. Potomkowie tegoż, rozrodzeni przyjęli następnie różne przydomki: tak Popielowie Chościakowie, Dumiczowie, Romanowiczowie i Czarnokozicowie. Z pomiędzy wielu służących wojskowo, wspomina konstytucya z roku 1631 Grzegorza i Krzysztofa, starostę Tuchajskiego pułkownika hetmańskiego, który jako ablegat jeździł do Turcyi.

Popielski, herbu Nałęcz na Mazowszu.

Popiołek Józef, matematyk i wierszopis w pierwszej połowie XVIII wieku. *J.*

Popkowski w ziemi Łomżyńskiej.

Popliński Jan, profesor literatury polskiej w Poznaniu, wydał kilka dzieł celujących znajomością rzeczy; † 1839. *M.*

Popławski, herbu Drzewica. Krzysztof, poległ w bitwie pod Żółtymi wodami.

Popławski, herbu Jastrzębiec.

Popławski, herbu Leliwa.

Popławski, herbu Ślepowron. Adam, misyonarz obozowy zwalczony trudami wojennymi na Podolu, zakończył życie we Lwowie r. 1684.

Popławski, herbu Trzaska. Mikołaj, najprzód biskup Inflancki, a potem arcybiskup Lwowski, pamiętny z przykładnego życia, wydał: Medytacye i nauki duchowne, i Kazania przy dorocznej uroczystości bł. Jana z Dukli r. 1671.

Popławski, rotmistrz Kozaków Lisowczyków, odbył wyprawę do Siedmiogrodu. — Antoni, Pijar wykladał w Warszawie prawo publiczne i prawo narodów; w r. 1780 otrzymał sekularyzację, został rektorem i profesorem seminarium akademickiego w Krakowie, na którym urzędzie zostawał aż do śmierci r. 1786. Oprócz dzieła o ekonomii politycznej, wydał wiele jeszcze innych naukowych. *M.*

Popowski, herbu Gozdawa w Trockiem.

Popowski, herbu Leszczyc w Sandomierskiem.

Popowski, herbu Nałęcz, w Wielkiej Polsce.

Popowski, herbu Nowina, w Wielkiej Polsce, z kąd Jan podpisał konfederację szlachty r. 1382. Marcin, po zgonie żony, z którą przeżył lat 45, wstąpił do stanu duchownego, i umarł kanonikiem Poznańskim roku 1503.

Popowski, herbu Pobóg, na Mazowszu.

Popowski, herbu Trzaska, w Sandomirskiem.

Poradowski, herbu Korab; gniazdo domu tego Porady pod Rawą. Walerjan z przydomkiem Grzywa, mąż waleczny za Stefana Batorego, po zgonie tego króla rotmistrzując piechocie, dawał mężny odpór wojsku niemieckiemu podstępującemu pod Kra-

ków, z kąd wypadłszy zabrał w niewolę kilku kapitanów; za którą to odwagę nadane mu zostało wójtostwo w powiecie Bieckim. Jędrzej, syn jego porucznikował w wojnie Moskiewskiej pod Kazanowskim. Jan, chorąży Halicki, poległ w bitwie pod Humanem r. 1655. Stanisław, rotmistrz zawołanego męztwa jako nierozdzielny towarzysz młodego Potockiego w wyprawie Wiedeńskiej r. 1683, zwłoki poległego tamże na polu bitwy przyjaciela, sprowadził do Stanisławowa. M. Hipolit, Pijar, pisał wiersze heroiczne; Krzysztof zaś wydał w Lublinie r. 1634: „Orzeł biały i Pogonia.“

P o r a j.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest róża biała o pięciu listkach, i takąż na hełmie w koronie. Herb ten dostał się do Polski z królestwa czeskiego, a to z niejakim Porajem, który przybył do Polski z Dąbrówką małżonką Mieczysława I. We-

dląg kronikarzy czeskich, Poraj syn Stawnika, a brat ś. Wojciecha męczennika, poznany od Bolesława Śmiałego w wyprawie przeciw Słowianom zaodrzańskim, a prześladowany od swoich ziomków, przeniósł się do Polski, gdzie od tego monarchy został uposażony w Wielkiej Polsce. Trzech braci Poraitów podzieliwszy się ziemią między sobą, poczeli się pisać od Wybranowa Wybranowskiemi, od Chlebowa Chlebowskiemi, a od Świniar Świniarskiemi.

Do Poraitów podciągają kronikarze wielu biskupów (zaczawszy od św. Wojciecha) Wrocławskich, Poznańskich i Krakowskich aż do Wincentego Kadłubka (1228), którzy zarówno wszyscy pracowali w rozszerzaniu wiary chrze-

ściańskiej. Kadłubek Ziccus, także Poraita albo Różyc, uczestniczył z pułkiem w wojnie Witolda z Moskwą. Mikołaj Poraj, starosta Halicki, walcząc z Wołoszą pod Krasnem r. 1450, poległ razem z Piotrem Odrowążem w boju nierównym z dziecą najezdniczą.

Tym herbem pieczętują się: Alantowicz, Biernacki, Biligin, Bilimin, Boryszewski, Bukowski, Bużeński, Chlebowski, Chmielicki z Chodcza, Chomiński, Chotecki, Chrzanowski, Czesławski, Dąmbrowski, Dębicki, Dobroszowski, Dobrzelewski, Garmuchowski, Garnysz, Garnkowski, Gazuba, Gedrojc, Gidzielski, Gniewiecki, Golemowski, Gorecki, Gorski, Goryński, Grochowicki, Gruszczyński, Grzybowski, Jaktorowski, Jakubowski, Jankowski, Jaroszkowski, Jasiński, Jelec, Jemiołowski, Jeżowski, Juracha, Izbieński, Kadłubek, Kalski, Kaszliński, Kęsowski z tą odmianą, że na hełmie pawi róża, a na nim róża; Kobielski, Kodreński, Konarzewski, Koszyc, Kozmiński, Krępski, Królikowski, Krzepicki, Kuczewski, Kunczewicz z Kurozwęk, Kurzewski, Lipnicki, Lubański, Łagiewnicki, Łatkowski, Łyskowski z trzema różami w tarczy, Małdrzyk, Męciński, Melchendeiner, Michałowski, Mickiewicz, Mierucki, Mikorski, Mniszek, Niechmirowski, Nieciecki, Niemsta, Niesiecki, Nowicki, Pałuski, Pisiński, Plemiecki, Płaskowicki, Podleski, Poraj, Porajowski, Potocki, Prątnicki, Prązowski, Przedborowski, Przyłupski, Pstrokoński, Raczkowski, Radziński, Rosemberg, Rosen, Rożański, Rożek, Rożycki, Ruczowski, Rudnicki, Rumel, Rusiecki, Rużycki, Samproch, Skotnicki, Sobie-kurski, Sobiesierski, Strzałkowski, Suchecki, Swiżyński, Swiniarski, Szadliński, Trebnie, Trzebiński, Tyniecki, Węgierski, Wielowiejski, Wieszcyciorowski, Wilczek, Wilczyński, Wilkowski, Witkowski, Wodzianowski, Wybranowski, Zakrzeński, Zaliński, Zamojski, Zbrożek, Zdzarowski, Zdżenicki, Złobnicki.

Porajowski, herbu Poraj. M.*

Porazyński Piotr i Stanisław, podpisali elekcyę Jana Kazimierza.

Porczyński, herbu Jastrzębiec. Piotr, uposażył zakon Dominikanów funduszem 10 tysięcy złp., które zabezpieczył na dobrach Bratyszów. Sumę tę spłacił atoli zakonowi St. Jabłonowski wojewoda ruski. M.

Poręba, herbu Jastrzębiec.

Porębiński Stanisław, od sejmu r. 1613 obrany do lustracji starostwa Chmielnickiego. — Sebastyan, filozofii doktor i nauczyciel gimnazjum Podolskiego, z niezmierną pracowitością i zapomnieniem siebie samego, oddawał się swemu powołaniu — kształceniu uczącej się młodzieży — przezco zjednał sobie niezmyślone poważanie obywatelstwa i chlubne przywiązanie uczniów; † 1821. M.

Porębny, herbu Bogorya z tą odmianną, że między końcami dwóch strzał, we środku kładą krzyż naksztalt litery X.

Porębski albo **Poremski**, herbu Kornic.

Porębski, herbu Nabram, pisze się z Żegociny Poremy. Przodek domu tego obdarzony przywilejami Janusza księcia Zatorskiego (1426), osiadł w Kossowy w księstwie Zatorskiem. P. f.

Porębski, herbu Śreniawa.

Porębski Melchior, kanonik ś. Floryana, profesor akademii Zamojskiej i Krakowskiej, słynął z biegłości w naukach filozoficznych; † 1639. M.

Poreski Kasper, surrogator Ostrzeszewski za Zygmunta I.

Porkus, herbu Świnka. M.*

Portanty, herbu Wręby.

Porudeński, herbu Bylina w ziemi Przemyskiej. Jan, dworzanin Stefana Batorego, wstąpił się z mężstwa w wojnach tego króla.

Poruszewski albo **Paruszewski**, herbu Rogala.

Poronia.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest lilja biała, przy której związaniu po obu dwu bokach są dwie róże białe, a na helmie w koronie trzy piór strusich. Tym herbem szczycą się domy Jasięskich i Mucharskich.

Porwaniecki, herbu Korczak. Jeden z tego domu poległ w bitwie z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.

Porycki książę, tegoż herbu co Wiśniowieccy i Zbarazcy; Fiedor albowiem książę Zbarazki spłodził trzech synów, z których Aleksander wzięwszy działem Porycko na Wołyniu, przezwiał się Poryckim.

Poryez, nobilitowany r. 1673. M.*

Porywaj, nobilitowany r. 1659. M.*

Poryzna był starostą Wałęckim roku 1664.

Porzecki, herbu Dąbrowa. Tomasz, rządca kolegium Pułtuskiego, wydał kilka dzieł historycznych, między temi pochwały królów polskich z domu Jagiellonów; życie zakończył r. 1653 w usłudze zapowietrzonych.

Porzecki, herbu Doliwa. M.*

Porządkowski z Rawskiego, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Posadowski Karol, pisał i wydał w Warszawie dzieła religijne w języku łacińskim. M.

Posmajer Marcin, konsul Lwowski, r. 1634 przyjmował kosztem miasta Władysława IV. w swoim domu, na którego przybycie wyprawił świetną ucztę. M.

Postenicki, herbu Prawdzic.

Posachowski, dziedziczył na Rusi.

Postękański, herbu Jelita. — Maryan, Bernadyn na początku XVII. wieku, w Krakowie wydał kilka wybornych ksiąg modlitewnych. M.

Postel, nobilitowany r. 1683. M.*

Postepski, dziedziczył na Wołyniu. M.*

P o s t o i s k i.

Opis herbu.

W tarczy jest lilja jakby z korzeniem wyrwana, na hełmie zaś w koronie są trzy pióra strusie, a między niemi ręka zbrojna wzniesiona z mieczem do cięcia. Piotr, przyszedł pierwszy z Szlązka do Polski, gdzie odznaczywszy się na dworze Ste-

fana Batorego z meztwa, otrzymał od tego monarchy indygenat i dobra na Litwie.

Postrowski, w ziemi Rożańskiej. M.*

Postrumiński, herbu Lis.

Postruski, herbu Bończa, pierwotnie w ziemi Czerniechowskiej, gdzie Piotr piastował godność starosty. Stefan, walczył z zaszczytem w bitwie pod Beresteczkiem. M.

Postupolski, niegdy w Pińskim województwie. M.*

Posudziejowski Kazimierz, podpisał elekcyę Jana III.

poświanecki Jan, w wojnie domowej z Kozakami na Ukrainie r. 1638, odniósł rany zaszczytne. M.

poświński, herbu Ciołek. M.*

Poszakowski Jan, Jezuita, napisał między innymi chronologią wierszem. J.

Poszylski Ławrynowicz, herbu Białynia. M.*

Potarzycki, herbu Bełty.

Potemkin, herbu Pogonia. Jerzy, za Zygmunta III. przeniósł się z Moskwy do Litwy.

Potemski, herbu Odrowąż,

Potocki, herbu Janina w Lubelskiem.

Potocki, herbu Lubicz w województwie Braclawskiem. Seweryn, stawiony jako dobroczyńca klasztoru XX. Karmelitów Berdyczowskich. Jędrzej, starosta Winnicki i Franciszek starosta Owrucki, z chwałą wywiązali się z czynności komisarskich na sejmach.

Potocki, herbu Ostoja w Wielkiej Polsce.

Potocki, herbu Pilawa, dóm starożytny w Polsce, którego gniazdo jest Potok pod Jędrzejowem niegdy w województwie Krakowskiem, z kąd Sulista w pierwszy się piął z Potoka. Od tego Sulistawa, kasztelana Sandomiskiego wyliczają dawni pisarze liczny szereg mężów znakomitych z godności w Koronie. Bernard, wślawił się z głośnego zwycięstwa nad Tatarami pod Wiśniowcem r. 1512; natarłszy bowiem z hucem swoim na dziec pogańską, i przebiwszy się aż do środka taboru (w którym znajdowała się wielka liczba jeńców powiązanych), rozgromił całą potęgę nieprzyjacielską, przyczem poległo 25 tysięcy wrogów, a zabrano 10 tysięcy koni. Wojciech, przepędził całe życie w obozach, rotmistrzując z chwałą w różnych ekspedycjach aż do 80-letniego roku życia swego. Zwłoki jego spoczywają w Jezupolu w kościele OO. Dominikanów. Jakób, poświęciwszy część fortuny swojej na cele dobroczynne, a drugą ustąpiwszy braciom swoim stryjeczny, oddał się cały na posługę ojczyzny, w której tak się w sławił z umie

jętności wojennych, że król Zygmunt I. jako najgodniejszemu poruczył mu w opiekę syna swego Zygmunta Augusta dla wprawienia do dzieł rycerskich. Za krwawe zasługi nadał mu potem i successorom jego dobra Zahajpol i Sokołów na Pokuciu. Od niego wziął też Potok nad Dniestrem swoje początki. Jan, syn jego, starosta Tłumacki podobnie zasłużony ojczyźnie z czynów wojennych. Jan Karol, podczaszy Podolski, uczestniczył z swoją chorągwią w bitwie pod Zbarazem. Jakób, podkomorzy Halicki wstawił się z mężstwa mianowicie w bitwie pod Newlem. Jędrzej, chorąży Podolski, przetrwał lat 40 z orężem w ręku w usługach kraju; † 1572. Mikołaj, generał Podolski, starosta Chmielnicki sławiony wojownik za czasów Zygmunta I. i Zygmunta Augusta, którego ostrze szabli doznała dziec Tatarska i Wołoska. — Jan, wojewoda Braclawski, a oraz pisarz polny koronny i generał Podolski, syn Mikołaja, jaśniał z nieporównanej odwagi i biegłości w sztuce wojennej. Wziąwszy początki pod sławnym Konstantym Ostrogskim w zapasach z Moskwą, wkrótce stał się podporą hetmana Zamojskiego, który widząc go niczem nieustraszonego, zapragnął go mieć chwały swojej uczestnikiem. Zostawiony od tegoż hetmana na Wołoszczyźnie dla ubezpieczenia świeżo osadzonych na tronie hospodarskim Mohylów, w cztery tylko tysiący wojska zgromił na głowę partyę przeciwną, przytłumił butą kozacką Nalewajki i rozproszył potęgę Siedmiogrodzan pod Rozwanem, którego pojماwszy dla przykładu na pal wbić kazał. W rozprawie pod Guzowem, odpierając mężnie natarczywość partyi przeciwniej, uratował tem upadającą powagę kłólewską. Powtórnie pospieszywszy na Wołoszczyznę, gdzie nowe bunty zawrzały, zbił na głowę skupione siły Turckie, Tatarskie i Wołoskie, i utwierdził Konstantego Mohylę na tronie hołdującemu koronie Polskiej. Powróciwszy z tak świetnej wyprawy, utwierdził zachwiany pokój w ojczyźnie mocą oręża i sławy imienia swego, co zawdzięczając Zygmunt III, odtąd na radzie

jego zupełnie polegał. W tem zawrzała wojna z Moskwą; Jan Potocki pod niebytność Żółkiewskiego jako pierwszy po hetmanie rozpoczął kampanię oblężeniem Smoleńska, gdzie nie tak wiekiem jak trudami wojennymi zdrowie stargawszy, w 56 roku życia swego, żyć przestał r. 1611. Elżbieta, małżonka jego z domu Kamieniecka, fundowała klasztorz OO. Dominikanów w Kamieńcu i Latyczowie, na które tenże wojewoda hojne dary szafował. Jędrzej, kasztelan Kamieniecki, starosta Białokamieński;— i jego szabli ciężce poczuli nieraz wrodzy narodu polskiego, których trupów pokrywają mnogie mogiły na Multanach aż po Dzurdzewo. Ze zlecenia sejmu r. 1601. rozdawał on przez najazdy Turckie wyludnione puste pola na Rusi i Podolu pomiędzy zasłużonych ojczyźnie wojowników, nagradzając tem w imieniu Korony ich czerw i poświęcenie. Mikołaj, rotmistrzując pod Smoleńskiem, gdzie z rozkazu królewskiego lustrował podkopy tej twierdzy, trafiony z wałów kulą armatnią, krwią swoją zapieczętował chęci dla ojczyzny. Stanisław Rewera, wojewoda Krakowski, hetman wielki Koronny aż do sędziwej starości, bo do lat 88 wieku swego, nieprzestannie wojował z nieprzyjaciółmi kraju, narażając życie w 46 bitwach na hazard losu. Nierozdzielny towarzyszył stryjów swoich, brał czynny udział w bitwach pod Guzowem, Smoleńskiem, Chocimem, Cecorą, Buszą, Barem, Górnem, Borowicą, Chmielnikiem, Zbarazem, Wiszniowcem, Zborowem, Starczem, Studziennicą i indziej jako rotmistrz, pułkownik i regimentarz. Ostatecznie przeprowadziwszy się przez Dniestr, pobił hordy powracających z łupami Tatarów, przyczem oswobodził 15 tysięcy zabranych w jasyr rodaków. Po tem zwycięztwie 60-letni wojownik pożegnawszy waleczne wojsko, ruszył w drogę ku domowi, zamysłając odpocząć po trudach wojennych; w tej podróży spotkał atoli kmiotka orzącego rolę przy drodze, któren wykopałszy buławę żelazną, przyniósł ją przejeżdżającemu właśnie tamtędy Potockiemu z prośbą przyjęcia onej.

Stanisław najmniej się spodziewał otrzymania innej, przyjął przeto mile od chłopka wyoraną jako osobliwość starożytną; a stanawszy we Lwowie, nad nadzieję swoją zastał hetmańską, przysłałą mu od króla Jana Kazimierza. Choć już podeszłego wieku, przyjął buławę hetmańską do czerstwej jeszcze ręki, i stanął w obronie gnębnego tyłu nie-szczęśliwościami kraju. Zebrawszy niedobitki z Batowskiej kłęski, zastonił najprzód zagrożone granice, i odwrócił skutecznie wymierzone przez Chmielnickiego na ojczyznę ciosy. Wyprowadziwszy potem Jana Kazimierza z niebezpiecznego stanowiska pod Zborowem, rzucił się na Bazylego Szeremetę wodza Moskiewskiego, a po zбиciu onego pod Cudnowem, obrócił oręż na dumnego Szweda, potem na łupieżnego Rakoczego, i obudwom dostatecznie rogów przytarłszy, ocalił kraj gnębiony przez licznych nieprzyjaciół. Życie wstawione tyłu czynami, zakończył w r. 1667, i złożony w grobie w Podhajcach. Pomiedzy innemi zostawił po sobie pamiątki: ufortyfikowanie swoim kosztem Kamiénica Podolskiego, założenie miasta Stanisławowa na Pokuciu i fundacyę kaplicy OO. Karmelitów w Podhajcach, na którą 30.000 złotych pol. zapisał. Niemniej był hojnym dla zasłużonych w boju żołnierzy swoich, którym chętnie dawał chleb łaskawy i opatrzenie na królewskich nadanych mu w posiadanie od wdzięcznego monarchy. Mając w zwyczaj używać w mowie potocznej przysłowia *revera*, przewali go też wojskowi ludzie *Reverą*. Jędrzej na Stanisławowie, kasztelan Krakowski, hetman polny koronny, towarzysząc w młodym wieku we wszystkich ojca swego okazyach, zaprawił wcześniej rękę na karkach nieprzyjaciół ojczyzny, czego dał później dowody w rozprawie Chocimskiej i Żorawieńskiej; jakoż Jan Sobieski będąc mężem jego świadkiem, podczas wyprawy pod Wiedeń poruczył mu bezpieczeństwo państwa. Pięknie wywiązał się kasztelan z położonego w nim zaufania; bo gdy król bohater zwyciężał wroga chrześcijaństwa w Au-

T. II. Nr. 33.

stryi, Potocki ścigał go na Rusi; i wkrótce wyparł Turków z Jazłowca, Czortkowa, Jagielnicy i Husiatyna, Tatarów zaś plądrujących pobit na głowę na Wołyniu. Baczny i przeczorny, podczas pokoju ufortyfikował miasto Stanisławów według najzupełniejszej sztuki, erygując oraz tamże kolegiatę, którą hojnie opatrzył. Prócz tego zbudował klasztor Dominikanów w Haliezu, a Trynitarzy w Stanisławowie i Józefowie; Sniatyński zaś szczodrobliwie uposażył. Nadto ustanowił fundusz na trzech kanoników przy szkołach Stanisławowskich z obowiązkiem udzielania nauk uczącej się młodzieży. Życie zakończył w roku 1691, i pogrzebiony w Stanisławowie. Syn jego Stanisław, starosta Halicki, młodzian 20 letni towarzyszący Sobieskiemu pod Wiedeń, skoczywszy z chorągwią swoją na pierwszy ogień w celu wyprowadzenia Turków z obozu, poległ chlubną śmiercią, trafiony kulą w pierś waleczną. Zwłoki zabrane od przyjaciół, sprowadzone zostały do Stanisławowa i złożone obok ojcowskich. Józef, wojewoda Kijowski, hetman wielki koronny drugi syn Jędrzeja, podobnie mąż wojenny, najprzód dał się we znaki Szwedom pod Krakowem, gdzie tylko w 300 ludzi swoich stawił im czoło nieustraszone; ztamtąd przeniósł się na Ukrainę, gdzie tak długo pozostawał, dopóki bunty Kozackie nie uśmierzył. W wojnie rosyjsko-tureckiej stojąc na straży granic Polski, potrafił odeprzeć walczących między sobą napastników, ubezpieczając kraj od napaści i zniszczenia. Niemniej i on zajmował się obwarowaniem Stanisławowa, sprowadził bowiem działa i założył porządną arsenal; między innemi zbudował tamże dzisiejszy ratusz z kształtną wieżą, klasztor XX. Bernardynów w Zbarażu, a XX. Dominikanów w Tarnopolu i we Lwowie, XX. Trynitarzów w Krotoszynie i w Tomaszowie; na utrzymanie kapeli przy kościele Podkaminieckim zaś darował na wieczne czasy wieś Ponikowice. Stanisław, wojewoda Smoleński, potem Poznański, jako nieodrodny syn wielkiego hetmana, stawał w obronie praw i

wolności narodu, w zamieszaniach zaś wojennych przewodził z chwałą wojsku koronemu. Klasztor OO. Reformatorów w Krzemieńcu jest jego fundacyi. Feliks Kazimierz, kasztelan Krakowski hetman wielki koronny, brał czynny udział we wszystkich wojnach czasów swoich; tak pod Cudnowem w szeregu prostych żołnierzy walczył z Moskwą, następnie z Lubomirskim, Czarneckim i Sobieskim gromił Węgrów, Szwedów, Turków i Tatarów. Za to powodzenie przenikniony wdzięcznością hojnie sypał też na chwałę Bożą, fundował kościół XX. Dominikanom w Rubieszowie, XX. Bernardynów w Krystyampolu i Panny Brygitki w Sokalu. Michał, wojewoda Wołyński, w młodym jeszcze wieku wprawiwszy się pod wodzą ojca swego Feliksa, kasztelana Krakowskiego w bitwie z Tatarami pod Podhajcami w rzemiośle rycerskiem, wojował potem szczęśliwie z nieprzyjaciołymi kraju. Podobnie podczas generalnej konfederacyi, gdy inni ręce opuścili, on jeden z Leduchowskim marszałkiem stanął w obronie wolności nadwężonej. Gorliwy o wiarę katolicką, z mocy urzędu swego stawał surowo w jej obronie przeciw innowiercom, przyczem także hojnie szafował na chwałę Bożą. Z jego szczerobliwości wzniosło się kilka świątyń: w Wojstawicach i w Sędziszowie, dokąd też OO. Kapucynów sprowadził. Podobnie klasztor Sokalski zawdzięcza mu swoją ozdobę, na który przy koronacji obrazu Maryi Panny wielkie koszta wyłożył; † 1749. Józef, strażnik koronny, starosta Bełski i Ropczycki, brat poprzedzającego, pełen zaparcia się pracował szczerze nad dobrem ojczyzny, jakoż zawarł pokój pożądany r. 1717. Wczesna śmierć położyła koniec jego zabiegom; umarł bowiem r. 1723 i pochowany w kościele w Krystyampolu. Franciszek, krajczy koronny, starosta Bełzki, fundował OO. Trynitarzów w Brahitowie, klasztorowi XX. Bernardynów we Lwowie zaś legował 6000 złp. Stanisław, wojewoda Bełzki, w bitwie ze Sasami pod Kowalowem dał się poznać z nieustraszonej odwagi, trzy razy przebił się z swo-

jemi ludźmi przez szyki nieprzyjacielskie. Jako opiekun zakonu Trynitarzów, fundował klasztor w Braclawiu, Lwowskiemu zaś legował 40.000 złp. Jerzy, starosta Grabowiecki i Tłumacki, posłując na różne sejmy, nieprzyjął ofiarowanych sobie godności senatorskich. Jędrzej, wojewoda Braclawski, dostawszy się w Barze w niewolę Kozacką, przeszedł w ręce Tatarskie, z kąd wyszedłszy na wolność, następnie we wszystkich okazjach dzielności swojej dał dowody. Umierając bezdzietnym (1664), część fortuny swojej poświęcił na fundacyę OO. Dominikanów w Tuliszkach, drugą zlał na Aleksandra, synowca swego. Wspominając o nim Jan Sobieski, mawiał nieraz: „że cokolwiek ma biegłości w rycerskiem rzemiośle, tego nabył nie od nikogo innego, tylko od Jędrzeja.“ Jerzy, w 18tym roku życia swego pułkownikiem pod Samuelem Koreckim na Wołoszczyźnie, poległ w bitwie pod Sasowym Rogiem. Krzysztof, podczaszy Litewski, przy umowie z Chmielnickim pod Białocerkwią był z Markiem Sobieskim zakładnikiem umówionego pokoju. Jan Teodor, podkomorzy Halicki, jako mąż uczony na sejmach i trybunałach wielkiego rozsądku dał dowody. Krzysztof Sędziwoj, starosta Jabłonowski, zasłużony ojczyźnie z wojen Moskiewskich i Tatarskich. Jakób, wojewoda Braclawski generał Podolski wstawił się z odwagi rycerskiej w wojnach z Wołoszą, Szwedami i Moskwą. Przy zdobywaniu Smoleńska był on pierwszym, który skoczył na wały, gdzie podniosłszy szablę, wołał na rycerstwo: „za mną bracia!“ Jakoż jemu należy przypisać zdobycie tej twierdzy. Zostawiony tamże na straży, umarł r. 1613. Klasztor Dominikanów w Jezupolu zawdzięcza mu swoją fundacyę. Stanisław, oboźny koronny z wielką zaletą stawał w wojnie przeciwko Szwedom w Prusiech, a Tatarów na Podolu. Jakób, brat jego obrawszy sobie zakonne życie pod regułą ś. Dominika, rządził prowincją Ruską r. 1640. Jan, wyszedłszy zdrowo z kłęski Cecorskiej, w Tyśmienicy od Tatarów plądrujących do-

padnięty i zabrany w niewolę, tamże padł bezpotomnie. Mikołaj, kasztelan Krakowski, hetman w. koronny, jeden z najcenniejszych ludzi w Polsce i najlepiej pojmujący potrzebę ojczyzny. Pierwszy zawód rozpoczął w 16tym roku życia swego pod Smoleńskiem, gdzie sprowadzony od ojca swego, rotmistrzował z chwałą chorągwi ussarskiej. W nieszczęśliwej pod Cecorą przygodzie brniąc się z Żółkiewskim do ostateczności, dostał się w niewolę Tatarską, z której dopiero w rok za wielkim okupem wyszedł na wolność. Z rozżarzonem męstwem uderzył teraz na wroga; pod Jezupolem dopadł go obuczony łupami, natarł i rozproszył, i całą zdobycz odebrał. Podobnie sprawił się pod Barem i Tarnopolem. Następnie walczył pod Koniecpolskim ze Szwedami i wzburzonym Kozactwem, które w wielu bitwach fortunnie pokonał, a w ostatku do opamiętania i poddania się przyprowadził. Tak zażegnawszy domową wojnę, obrócił swój oręż przeciw Tatarom, po których skutecznem spłoszeniu objął po Koniecpolskim huławę hetmańską. W tem nastąpiły nowe kłopoty; Bogdan Chmielnicki stanął na czele Kozactwa i targnął się na zgubę Polski. Jakoż pod Żółtymi Wodami zniósł on szczupły zastęp Polaków opasawszy go dookoła, a pod Korsuniem przetrząwszy się przez tabor, zabrał samego hetmana, którego oddał Tatarom w niewolę. Po dwóch latach dopiero wyszedł Mikołaj na wolność, dawszy własnego syna w zastaw za siebie; poczem skupiwszy wojsko, w pamiętnej bitwie pod Beresteczkiem odwetował Chmielnickiemu swoją klęskę pod Korsuniem. Ztargawszy siły w usługach ojczyzny, zakończył życie r. 1651 i pochowany w Jezupolu w kościele OO. Dominikanów przez siebie wystawionym. Podobnie i klasztor tego zakonu w Tyśmienicy jest jego fundacyi, któremu wieś Markowice i 10.000 złp. zapisał. Piotr, wojewoda Braclawski, syn Mikołaja, ojcowskich trudów, szczęścia i nieszczęścia nierozdzielny towarzysz, po klęsce zadanej przez Chmielnickiego pod Korsuniem, nieu-

łęczony stanął w obronie granic kraju, odpierając cisnącą się nawałę nieprzyjaciół. Poraziwszy pod Jagielnicą Tatarów, zwycięzko uitorował sobie drogę pod Kamieniec, czem udaremnił zdobycie tej twierdzy, w której też życie zakończył. Zakon OO. Karmelitów borysych tamże, zawdzięcza mu swą fundacyę. Stefan, starosta Niziński, w bitwie pod Żółtymi Wodami zwałony ranami, dostał się w więzy Tatarów, od których pędzony do Krymu, w drodze uległ z wycieńczenia sił i krwi upływu. Jakób, pisarz polny koronny, wstawił się z odwagi w wojnie z Moskwą pod Kijowem i Cudnowem, następnie przez wprowadzenie prowiantu do wygłodzonej Białocerkwi, trzymanej w ścisłym oblężeniu. Zwłoki jego spoczywają podobnie w Jezupolu. Dominik, podskarbi nadworny, w pogoni za Turkami z pod Wiednia na Węgry r. 1683, poległ w bitwie pod Strzygoniem. Stefan, wojewoda Braclawski za panowania Zygmunta III. wstawił się z czynów wojennych na Wołoszczyźnie i w Inflantach; w tem gdy szwagra swego Konstantego Mohyłę na gospodarstwo wołoskie wprowadził, dostał się w niewolę Turecką i zapędzony został do Konstantynopola. Uszedłszy z tej szczęśliwie, po powrocie do ojczyzny niez mordowanie pracował dla jej dobra, w czem go śmierć zaskoczyła r. 1634. On to fundował Złoty Potok na Czerwonej Rusi na pamiątkę Potoku w Krakowskiem, z którego dóm Potockich ma swój początek, zaprowadzając oraz tam zakon ś. Dominika, któremu zapisał wieś Piotrów i Siekierzyn. Jak kochał ludzi rycerskich i nagradzał ich waleczność, dowodzi, że Krzysztofowi Strzemeskiemu porucznikowi swemu darował dobra Horodenkę za pobicie Tatarów i pojmanie dwóch znacznych murzów. Mikołaj, wojewoda Belzki, fundował klasztor Missyonarzów w Horodence razem z domem ubogich, na odbudowanie zaś kościoła ormiańskiego w Tyśmienicy r. 1764, wyliczył 19.000 złp. M. Piotr, starosta Sniatyński, podobnie czynny udział miał w wojnach z Szwedami, Kozakami i Tatarami. Kon-

went Dominikanów w Sniatynie był przezeń fundowanym. Paweł, kasztelan Kamieniec-ki, dziejopis i mowca za Jana Kazimierza, w czasie wojny Moskiewskiej pojmany pod Cudnowem, przetrwał blisko lat 13 w niewoli, w której niemogąc ojczyźnie swojej służyć orężem, przynajmniej radą był użytecznym. Wypuszczony z więzów, odbył podróż poselską do Stolicy apostolskiej, gdzie wspa-niałością i głęboką nauką szczególne względy pozyskał. Aleksander, wojewoda Smoleński, uczestniczył z chwałą we wszystkich wyprawach Jana III. Józef, starosta Szczerzecki i Czorsztyński, potem wojewoda Kijowski, wierny sprawie Stanisława Leszczyńskiego i Karola XII., mężnie ścierał się z Sasami. Przygody jego życia pełne poświęcenia, należą do dziejów kraju. Jako żarliwy stróż i obrońca praw narodowych, w roku 1734 wzbraniał wstępu wojskom Rosyjskim do Warszawy idącym na poparcie elekcji Augusta III., jakoż nieprzyjął od tegoż ofiarowanych mu później honorów i godności. Antoni, wojewoda Bełzki, podobnie słynął z zdrowych rad i gładkiej wymowy, nadto skromny w obyczajach, według uczynionego testamentu kazał się po zgonie pochować bez wszelkiego przepychu w trumnie całkiem pojedynczej, którą od wielu lat z sobą woził; jakoż według tej woli uczyniono, składając szanowne zwłoki w kościele Panny Maryi w Krakowie r. 1766. Teodor, arcybiskup Gnieźnieński i prymas Korony, oddając się z niespracowaną gorliwością swoim obowiązkom, surowo czuwał nad utrzymaniem pawagi wiary. Z jego szczodroblewości powstało też niemało świątyń Pańskich, które rad był budować, rozszerzać i upiększać. Prócz wielu fundacyi, hojnie szafował na poratowanie ubogich, których codziennie po 30tu ze swego stołu żywik i przyodziewał, podczas powszechnego głodu zaś po kilkaset na dobrach swoich sustentował. Przy wrodzonej ludzkości posiadał nadto dar jednania rozdrażnionych serc braterskich, czem zjednał sobie miłość narodu i imię Wielkiego Prymasa. Za sprzyja-

nie sprawie Leszczyńskiego, poniosłszy wiele przeciwności, a nawet i niewolę, przestał żyć r. 1738. Stefan, starosta Lwowski, marszałek nadw. koronny, jako mąż nieporównanej ludzkości, pozyskał taką miłość i poważanie w narodzie, że obrady sejmowe pod łaską jego zawsze do pożądanego skutku dochodziły, w czem mu dopomagały gładkość wymowy i umiarkowanie przekonujące. Życie zakończył we Lwowie r. 1730, i pochowany w kościele OO. Dominikanów. Mikołaj, starosta Kaniowski i Bohusławski, kawaler Maltański, pan na Buczaczu i obszer-nych włości, aczkolwiek burzliwego charakteru i słynący z dziwactw, był wszelako wielce miłosiernym dla ubogich, a szczególnie dla opuszczonych sierót; między innymi fundował szkoły u XX. Dominikanów we Lwowie i u XX. Bazylianów w Buczaczu, Kaniowie i Poczajowie. Z rzadkiem i pięknem do śmierci przygotowaniem, przestał żyć r. 1782. Zwłoki jego spoczywają w świątyni Poczajowskiej przez niego zbudowanej. M. Dominik, dziedzic Tyśmienicy starosta Sokolnicki, godzien pamięci z sprawiedliwości i staranności około dobra swoich sług i poddanych, † 1803. M. Ignacy, marszałek wielki kś. Litewskiego, powróciwszy w czasie skutecznego podziału kraju z Rzymu do ojczyzny, wśród powszechnego zepsucia obyczajów znalazł w naukach i cnotach domowych jedyną pociechę, gdzie też zbadał i wykończył pomysł utworzenia komisji edukacyjnej, czuwającej nad publicznym wychowaniem młodzieży krajowej. Jako członek tejże, zarządzał i dozierał szkoły wydziałowe przeszło lat 15, zajmując się podczas tego tłumaczeniem i przejrzaniem książek naukowych. Mając jedynie przedmiot podniesienia nauk na celu, nieprzyjął ofiarowanego mu od Stanisława Augusta krzesła w senacie; aż dopiery w roku 1788 przyłożył się z innymi do ustanowienia rządu trwałego, który miał przywrócić naród do dawnej godności i potęgi. Silny czystością sumienia i przekonany, że dla dobra kraju pracował, cierpliwie znosił obmowy i przy-

kości wychodzące od niechętnych. Gdy w tem zawrzał bój z Rosyanami, na wezwanie Kościuszki uorganizował rząd tymczasowy, na którego czele załatwiał sprawy dyplomatyczne z rzadką godnością. Po nieszczęśliwej bitwie pod Maciejowicami i opanowaniu przez Rosyan przedmieścia Pragi, wśród powszechnego zamieszania on sam jeden zachowałszy spokój umysłu, udał się do dumnego zwycięzcy generała Suwarowa z prośbą: „aby jego własna osoba stała się ofiarą zemsty i kary, a miasto nieszczęśliwe aby dostało przebaczenie.“ Na widok męża szlachetnego w poróżeniu, pociągnięty niewidomą mocą Suwarów, oświadczył przyjaźń i zażądał, aby odtąd urazy nawzajem były zapomnianymi. Otrzymałszy Potocki dla współziomków swoich bezpieczeństwo życia i majątków, kiedy ufnym w przeliczenia zwycięzcy zostaje w Warszawie, nadszedł rozkaz wywiezienia go do Petersburga, gdzie razem z Kościuszką wtrącony został do więzienia, z którego dopiero po dwóch latach wydzwignęła go ręka cesarza Pawła. Przebywając odtąd w zaciszu domowym, otrzymał od rządu centralnego zlecenie, udania się do Wiednia dla oddania hołdu Napoleonowi tam właśnie będącemu, gdzie dotknięty słabością śmiertelną, życie przestał 20. sierpnia 1809 roku. M. — Jan, mąż uczony i znany światu z podróży odbytych po Europie, Azji i Afryce, a opisanych i wydanych przez niego, tudzież badań co do pierwotnych dziejów narodów słowiańskich. Życie zakończył w Sewerynowce pod Berdyczowem r. 1815. M. — Stanisław, prezes senatu królestwa Polskiego, minister wyznań religijnych i publicznego oświecenia, śmiało powstawał przeciw wadom rządu, podnosząc na obradach publicznych głos wymowny za prawami włościan i przypuszczeniu deputowanych miejskich do izby poselskiej. Mając sobie poruczony ważny urząd ministra oświecenia, dał na nim dowód niezmiernie gorliwości o wzrost nauk i podniesienie dobrego smaku w literaturze. Dla głębokich nauk i pięknej wymowy pozyskał chlubną nazwę

książęcia polskich mowców; † 1821. M. — Po między wielu jeszcze innych, których czyny nie doszły do pamięci, albo zostały pominięte, zajmuje znakomite miejsce jako wspólny opiekun sztuk pięknych i cierpiącej ludzkości: Artur Potocki, zmarły w Wiedniu r. 1832. Między wielu dobroczynności jego uczynkami, które tajemną ręką rad był szafować, zostawił po sobie piękną pamiątkę: fundację szpitalu w Krzeszowicach. Zwłoki sprowadzone do Krakowa, złożono na wieczny spoczynek w katedrze na zamku. M. Wiktorya z Leszczyńskich (siostra króla Stanisława) małżonka Józefa Potockiego wojewody Kijowskiego, uposażyła kościół Jezuicki w Stanisławowie. M.

Potocki, herbu Śreniawa. Wacław podczaszy Krakowski, jeden z celniejszych pisarzy satyrycznych za Jana III. z niepojętą łatwością pisał wiersze. Wydał także poczet herbów szlachty Korony polskiej i W. ks. Lit., dodając do każdego prawie herbu opis historyczny wierszami; † 1693. M.

Potocki, herbu Szeliga. Trzech z Sieradzkiego podpisało elekcyę Władysława IV.

Potocki, herbu Poraj. M.*

Potocki Włodzimierz, pułkownik artylerji, poległ w boju r. 1812. M.

Potrykowski, herbu Drogomir na Mazowszu, gdzie służył z męstwem w bojach z poganami.

Potrykowski, herbu Odrowąż. Jan, archydiakon Chełmiński, fundował szpital w Lubawie, Chełmży i Grudziążu; † 1682.

Potrykowski, herbu Paprzyca. Przodek domu tego przybywszy ze Szlązka, gdy w wojnach z Prusakami naówczas jeszcze poganami, waleczności swojej dał dowody, udarowany został od książąt Mazowieckich dobrami w ziemi Czerskiej. Derszław, jeździł w legacji do Rzeczypospolitej Genueskiej r. 1460. Kilku późniejszych odznaczyło się z męstwem w bojach z Turkami i Wołochami. Bronisław, zginął w Moskwie. Aleksan-

der zaś na Podolu. Hieronim, w bitwie pod Chocimem z chorągwią Marcina Kąckiego pierwszy uderzył na obóz Turecki.

Potrykowski, herbu Półkozic.

Potrykowski Paweł, proboszcz Drohiczycki, praw obojga doktor, rozpoczął budowę kościoła w Drohiczyźnie. Jako mąż umiarkowany i gorliwy o dobro publiczne, na życzenie szlachty Podlaskiej ustąpił swoją parafię Jezuitom w celu utworzenia szkół, których niebyło na całą okolicę. M.

Potulicki, herbu Grzymała (bez męża zbrojnego), dóm zasłużony z urzędów w Wielkiej Polsce, gdzie Stanisław z Potulic był kasztelanem Międzyrzeckim roku 1504. Jan Jakób, wojewoda Brzesko-Kujawski wydał historię rewolucji królestwa Szwedzkiego i Duńskiego r. 1701. Zofia, z domu Zbąska, podkomorzyna Poznańska, fundowała klasztor PP. Benedyktynek w Sierpcu.

Potworowski, herbu Dębno. Dobrogost, poseł z Kaliskiego na sejm Lubelski r. 1569, podpisał uniją Litwy z Koroną.

Potz Jerzy, nobilit. r. 1790. *Wiel.*

Poupart, nobilitowany r. 1790. M.*

Powalski, herbu Rogala. Franciszek, poseł ziemi Pruskiej na sejmie roku 1661, przedkładał z innemi królowi Janowi Kazimierzowi niestosowność obrania następcy tronu za swego życia. Jeden tego nazwiska odznaczył się z odwagi w bitwie pod Chocimem r. 1673. M.

Powała czyli **Ogończyk**, obacz Ogończyk. Mikołaj i Sasin Powalowie, w bitwie Władysława Jagiełły z Krzyżakami pod Grunwaldem, walczyli zaszczytnie; drugi Mikołaj z Słupowa Powala, mężnie się odznaczył pod Koronowem. Paweł, uczestnicząc w wojnie Władysława Warneńczyka z Turkami, w nieszczęśliwej bitwie pod Warną dostał się w niewolę Turecką, z której wyszedłszy dziwnym sposobem dostał się po

wielu przygodach do ojczyzny, gdzie od króla Kazimierza mile przyjęty, gdy sobie stan duchowny obrał, na biskupstwo Chełmskie został wywyższony r. 1464. Mikołaj, walczył z Piotrem Odrowążem na Wołoszczyźnie, gdzie też poległ w boju.

Powczowski, herbu Jastrzębiec.

Powęski albo **Pawęski**, niegdy na Mazowszu. Jan, uskarżając się nieustannie o krzywdy sobie poczynione, spowodował tem księcia Janusza do zartobliwego wyrzeczenia: „Nietrzebaby cię zwać Powęskim, ale Skargą;“ jakoż usłyszawszy to dworscy książęcy, przezwali go odtąd Skargą, która to nazwa i na potomków jego przeszła. Jan, burgrabia Krakowski, nowicyatowi Krakowskiemu zapisał 6000 złp. r. 1638. Piotr, uczeń akademii Krakowskiej dawszy bystrogo dowcipu dowody, wstąpił do stanu duchownego; Paweł Tarło arcybiskup Lwowski postrzegłszy w nim dar kaznodziejstwa, rad widział go opowiadającego słowo Boże. W nagrodę żarliwości swojej otrzymał też wkrótce probostwo Rohatyńskie, a potem kanonię katedralną Lwowską. By atoli swemu powołaniu godnie odpowiedzieć, złożył beneficjum Rohatyńskie, i z całym poświęceniem oddał się obowiązkom kaznodziejskim, gorącą wymową zapalając słuchaczy do opamiętania i zamilowania cnót. Zostawszy Jezuitą, tem chętniej przyłożył się do wzmocnienia wiary, że miał ku temu sobie przychylnych kardynała księcia Radziwiłła i króla Stefana Batorego. Podczas bytności swojej w Krakowie, gdzie przez cztery lata słowo Boże kazał, założył bractwo miłosierdzia; toż samo w Wilnie, Lublinie i w Warszawie, którym ustawy przepisał. Za jego staraniem szpital ś. Łazarza na zbieranie i opatrywanie tułających się po ulicach ubogich, został zbudowany i w potrzebne dochody opatrzony. Wezwany na kaznodzieję królewskiego od Zygmunta III., sprawował ten urząd z wielką chwałą przez lat 24. Kazania jego tchnęły gruntownem dowodami, przyczem wytykał w pow- chno-

ści panujące występki i z nich wynikające skutki tak wymownie, że lud tłumnie się dla słuchania go gromadził. Lata i pracą zwątlony, wyprosił się od dworu lubo nie bez trudności w r. 1612; w sam dzień wielkanocny pożegnał na kazaniu mianem króla, senat i wszystkie stany, i usunąwszy się do kolegium ś. Piotra w Krakowie, tego samego roku przeniósł się do wieczności w 76 r. życia swego. Prócz swego powołania napisał ten mąż pracowity wiele ksiąg, które dotąd znakomitą mają wartość: między innymi Żywoty świętych Pańskich. (Obacz P a w ę s k i.)

Ponierski, niegdy w Krakowskim województwie.

Powodowski, herbu Łodzia. Jan, scholastyk Poznański, kanonik Gnieźnieński, chwalony z zasług dla kościoła i ojczyzny; † 1587. Hieronim, archiprezbiter Krakowski u Panny Maryi, pamiętny z odprawienia poselstwa do króla Stefana r. 1577., przyczem odwiózł oraz i kontrybucją duchowieństwa na potrzeby wojenne, na synodzie Piotrkowskim uchwaloną. Jako osobliwy dobroczyńca kolegium Poznańskiego, utrzymywał także swoim kosztem czterech z młodzieży polskiej ćwiczącej się w naukach, a XX. Karmelitom hojnym darem dopomógł do budowy kościoła ś. Michała. Uczony i wymowny, wydał kilkanaście dzieł teologicznych i nabożnych w języku polskim i łacińskim. Przesłał żyć r. 1613. — Piotr, dziedzic Wolsztyna w Poznańskim, ujęty losem wygnanców z Wielkiej Polski, przyjął znaczną liczbę najbiedniejszych do dóbr swoich, osobliwie rzemieślników, którym nadał swobody i przywileje r. 1557. M.

Powski, herbu Ciołek, pisał się z Powsin na Mazowszu, gdzie też Jędrzej był wojewodą Mazowieckim. Bartłomiej, wychowany na dworze Klemensa VIII. papieża, gdy był jeszcze w Polsce legatem apostolskim, poświęcił się do stanu duchownego, w którym postąpił na kanonikę Krakowską, a potem na opactwo Jędrzejowskie.

Z niemałą pochwałą odprawił kilka ważnych poselstw w interesach państwa i chrześcijaństwa, t. j. do Francji, do Rzymu i Neapolu, z kąd powracając r. 1622, przestał żyć w 54 r. wieku swego.

Powyrski, dziedziczył w Żytomierskiem. M.*

Pozarzycki, niegdy w województwie Mściwawskim, wywodzi swoje pochodzenie od książąt Siewierskich, idących od Włodzimierza W. — Jan, był cześnikiem Mściwawskim r. 1674. Elias, chwalony z dzielności pod hetmanem Pawłem Sapiehą.

Poziomkowski, konstytucją z roku 1764 nobilitowany exneofita. M.*

Poziomski, dziedziczył na Podolu. M.*

Poznańczyk Piotr, Dominikanin, kaznodzieja w pierwszej połowie XVI. wieku, dla żarliwości w nawracaniu apostołem Szlązka przezwany, przetłumaczył psalterz wierszem polskim i inne pieśni pobożne. M.†

Poznański, herbu Poźniak. M.*

P o ź n i a k.

Opis herbu.

W polu czerwonym, powinien być mąż w połowie ciała strzałą prześzyty, na hełmie zaś trzy pióra strusie. Jan Franciszek Poźniak, podwojewodzy Wileński, zabity w r. 1666. Piotr, wstawił się z czynów wojennych szczególnie pod Czarnieckim w wyprawie do Danii. Tym herbem pieczętuje się Poznański, Poźniak i Pozorzycki.

Pozorzycki, herbu Poźniak. M.*

Pozowski, herbu Dębno w Sandomierskiem.

Pracki w ziemi Warszawskiej, z kąd jeden od sejmu r. 1676 był naznaczonym komisarzem w sprawach krajowych. M.*

Prahl Henryk, nobilitowany r. 1790. M.*

Prakowski, herbu Radwan. M.*

Prandke Marcin, nobilitowany roku 1790. M.*

Prandota, herbu Rawicz. M.*

Praski, herbu Nieczuja.

Pratkowski, pisze się z Rakowic. M.*

P r a w d z i c e.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego, jest lew złoty z muru czerwonego w lewą stronę niby wyskakujący i trzymający w łapach koło żelazne albo Prawdę; na hełmie jest podobnie taki lew, wystający atoli z korony cało. Prodek domu tego, Jędrzej hrabia Dinheim

przybył z nad Renu do Polski za panowania Bolesława Krzywoustego; gdzie pojawiwszy jedynaczkę Jana Prawdy, sędziego Gostyńskiego, połączył swój znak herbowy z herbem swojej żony, jak go dziś widzimy. Potomkowie jego od dóbr swoich przyjęli różne nazwiska, z których też kilku walczyło w pamiętnej bitwie z Edygą nad Kalką.

Herbem Prawdzicem pieczętują się: Arciszewski, Baranowski, Bereza, Beski, Bętkowski, Biedkowski, Biegański, Bielski, Bogacki, Bratoszewski, Bratkowski, Brochowski, Brudziński, Brzeski, Bałakowski, Chrybski, Ciemniwski, Cybulski, Czeczotka, Dębołęcki, Dębski, Dmiechowski, Działowski, Dzwono-

wski, Gałęski, Giedziński, Gielbutowski, Gockowski, Gołębiowski, Gołyński, Gorazdowski, Gorzuchowski, Goski, Gostomski, Gradowski, Gratta, Grok, Gromnicki, Gruja, Gulczewski, Hunowski, Iłowski, Izbiński, Kinicki, Kobylnicki, Konojacki, Kruszyński, Kryski, Kucharski, Kukalski, Kukliński, Kurski, Latański, Leszkowski, Lutomski, Łabiszewski, Łaszcz, Łayczewski, Łazniwski, Łukomski, Makosiej, Mańkowski, Micowski, Misiewski, Młocki, Molski, Mukański, Narolski, Nieborowski, Nieborski, Nieledewski, Niemiński, Niszczyci, Nosielski, Obalkowski, Obrociwor, Orszowski, Pakostawski, Pakosz, Pałucki, Parstein, Parys, Piwo, Płocki, Poczernicki, Policki, Posienicki, Pruski, Radzanowski, Rokitnicki, Rudzki, Rynaczewski, Sarbiewski, Sękowski, Siciński, Sierakowski, Sierpski, Smarzewski, Smijkowski, Smitkowski, Smitrowski, Sokołowski, Sołohub, Stepankowski, Stroszewski, Strozewski, Strzałkowski, Szczawiński, Szubski, Szymakowski, Tarzecki, Tomistawski, Trąbski, Tuczampski, Wierzbowski, Witostawski, Włodek, Wołczek, Żabicki, Zajączkowski, Żeleński, Zubczewski.

Prądzeński, herbu Grzymała, w Wielkiej Polsce.

P r a t n i c k i.

Opis herbu.

W tarczy pola niebieskiego, jest przez środek rzeka, nad którą u góry są trzy srebrne róże podle siebie, z których środkowa nieco wyżej położona, pod rzeką zaś dwa takie krzyże, a na hełmie trzy pióra strusie. Dóm Prątnickich kwitnął

niegdy w księstwie Litewskim.

Prawecki, herbu Kościeszka, jednej linii z Zdychowskiemi, przyjął tę nazwę od dóbr Praweczyce w województwie Łęczyckiem. Jan, sprawował według aktów Bieckich (prot. Nr. 144, pag. 652) urząd *Cohortis loricati-Commiles*, posiadając według świadectwa tychże aktów (Nr. 87 pag. 688) w r. 1723 we wsi Harkowie w powiecie Bieckim prawem dziedzictwa przez królów polskich zatwierdzone wójtostwo. Michał, za czasów księstwa Warszawskiego sprawował urząd komisarza ekonomicznego w dobrach narodowych w województwie Siedleckim. *Akt. Bern. M.*

Prawiński Krzysztof, umiejętny muzyk na dworze Zygmunta III. *M.*

Prażmowski, herbu Belina, dóm starożytny na Mazowszu, gdzie Wawrzyniec był wojewodą r. 1532. Mikołaj, arcybiskup Gnieźnieński i prymas królestwa, pomiędzy wielu czynnościami wspierał zdrową radą upadającego pod brzemieniem nieszczęść Jana Kazimierza, jakoż zawarł pokój z Moskwą, następnie ze Szwecją w Oliwie. Pod pozorem atoli gorliwości o powodzenie ojczyzny, sprowadził później niepokój w kraju, który się zakończył dopiero złożeniem jego z urzędu r. 1673. Franciszek, biskup Łucki wielbiony z osobliwszej łaskawości dla ubogich i życia przykładnego, umarł r. 1701.

Prądyński, herbu Grzymała.

Prązowski, herbu Poraj.

Preczkowski, herbu Prus II.

Preis, herbu Jastrzębiec. *M.**

Preis, herbu Nabram, niegdy w województwie Bełzkiem, dokąd przybył z ziemi Pruskiej.

Prek, herbu Borek. Dóm pierwotnie zwany Preuk, z którego Jerzy, starosta generalny biskupa Warmińskiego, w wojnie z Prusakami r. 1520 bronił pomyślnie miasto Heilsberg. Stanisław, dziedzic Przemysłowa i podsędek Buski († 1777), pierwszy począł się pisać Prekiem. Drugi Stanisław, kapitan wojsk księstwa Warszawskiego ozdo-

T. II. Nr. 34.

biony orderami polskimi i legii honorowej, odbył kampanię Napoleona do Moskwy, w której w stanowczych chwilach pod Mozajskiem i nad Berezyną dał dowody nieuleknionej przytomności. *M.*

Pretlcz, herbu Wczele. Bernard, starosta Barski i Trembowelski, rodem z Szlązka, wstąpił się w bojach z Tatarami i Wołochami, z którymi przeszło 70 potyczek stoczył szczęśliwie. W nagrodę też swoich heroiczných czynów, nadał mu Zygmunt I. te dwa starostwa. Przestał żyć roku 1561. Jakób, syn jego z Zawadzkiej, wojewoda Podolski starosta Trembowelski, zaprawiony przykładem ojca, równie walczył z najezdniczą dżiczą Tatarską, którą poraził pod Zbarażem, Turobciem i Rastawicą. Uchwałą sejmu z r. 1578 otrzymał za położone zasługi wojenne miasteczko Szarawka w posiadanie, gdzie fundował klasztor z kościołem OO. Dominikanów, w którym ciało jego złożono na wieczny spoczynek r. 1613.

Primus, herbu Łabędź.

Principatti, nobilit. r. 1768. *M.**

Probulewicz Jakób, podpisał z Smoleńskiego elekcyę Władysława IV.

Prochański, herbu Gryf, z domu Cedrów, przyjął tę nazwę od dóbr swoich Prochni na Podgórzu. Jan, chwalony z czynów rycerskich w drugiej połowie XVI wieku.

Prochnicki, herbu Korczak. Gniazdo domu tego Pruchnik w ziemi Przemyńskiej. Mikołaj, był kasztelanem Przemyńskim r. 1451. W tymże samym stuleciu zasiadali dwaj Prochnicy, Mikołaj i Jan na biskupstwie Kamienieckim. Pierwszy odprowadził Władysława Jagiellończyka do Pragi. Piotr, w wojnie Wołoskiej ratując Tęczyńskiego podaniem mu konia swego, dostał się do niewoli Tureckiej. Jan Jędrzej, kanonik Krakowski, sprawował przez lat ośm poselstwo przy dworze Hiszpańskim, z kąd powróciwszy otrzymał od Zygmunta III. biskupstwo Kamienieckie, a później arcybiskupstwo Lwowskie, gdzie fundował szpital s. Łazarza,

uposażywszy go hojnie w fundusze dostateczne. On to najbardziej przyczynił się do tego, że Ormianie na Rusi będący, do jedności z kościołem Rzymskim przystąpili; † 1633.

Proczyński Kazimierz, akademik Krakowski w XVII. wieku. M.

Prokopowicz, herbu Groty. — Mikołaj, astronom i akademii Krakowskiej rektor, zostawił po sobie w rękopismach wiele prac astrologicznych. Gorliwy o utrzymanie czystości wiary katolickiej, śmiało powstawał na rozsiewaczów gorszących nauk, nie dając się powstrzymać od tego żadnymi względami; † 1564. Kazimierz, nauczyciel szkół Nowodworskich, pisał wiersze łacińskie. M.

Prokopowicz Teofan, arcybiskup Nowogrodzki rodem z Kijowa, po odbyciu nauk w Rzymie za powrotem do ojczyzny wezwany od Piotra W., odbył z nim kilka ważnych podróży za granicę; następnie przykładem przyczyniał się do rozszerzenia nauk między duchowieństwem ruskiem; † 1736. M.

Prokopowicz Maksymilian, rodem z Wołynia, po skończeniu nauk w Podolincu na Spizu, przyjąwszy habit zakonu XX. Pijarów, sprawował nauczycielstwo razem z kaznodziejstwem w Radomiu, Rzeszowie, Złoczowie i w Krakowie, gdzie pozyskał taką wziętość, iż najpierwsze osoby ubiegały się o jego przyjaźń. Za indultem apostolskim r. 1790 otrzymawszy plebanję w Kętach, przy dopełnianiu ścisłym swoich obowiązków pasterskich, utrzymywał przy sobie kilku szlacheckiej młodzieży, której edukacją się zajmował. Życie przykładne zakończył r. 1809. Z pomiędzy licznych prac jego zasługuje na osobliwszą uwagę *Kronika ówczesna*, w której zapisywał wszelkie wypadki i zdarzenia w kraju i za granicą zaszłe. M.

Prokowski, herbu Radwan.

Proksza w województwie Wileńskim, zkład trzech podpisał elekcyę Władysława IV.

Prokulbicki, herbu Łabędź. Jan, głosował na elekcyi Władysława IV.

Promieński, herbu Jelita. Paweł, odbywszy wojny w randze rotmistrza, obrał naostatek stan duchowny, w którym zakończył życie r. 1633 jako proboszcz Skarżuchowski, zostawiając po sobie pamiątkę kilku fundacyi dobroczynnych.

Promnicki Jan, towarzysz Strusia starosty Bractawskiego, przy szturmie Pleszkowa r. 1582 odznaczył się z odwagi.

Proniewicz Załamaj, herbu Radwan. Paweł, podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Prościewicz, herbu Pelikan. M.*

Prosiński Jan, podpisał z ziemi Łomżyńskiej elekcyę Władysława IV.

Proski, herbu Samson, pierwotnie w Wielkiej Polsce, gdzie od dóbr Prochy przyjął tę nazwę. Samuel, kawaler Maltański rezydując u Porty Otomańskiej lat 9, a we Włoszech 10, nabył wielkiej biegłości w obcych językach, jakoż go potem Jan III. mianował swoim ablegatem u dworu Wiedeńskiego, a w krótkce u dworu Neuburskiego dla umówienia małżeństwa królewicza Jakóba z księżniczką Neuburską. Po zgonie Sobieskiego przeszedłszy w służbę Szwedzką, podczas wojny Karola XII. z Augustem II. wielce się ujmował za ziomkami swojemi, łagodząc przytem umysły rozhukanego żołdactwa.

Proskura, herbu Krzyżostrzał w województwie Kijowskiem. Iwan, w wojnie z Moskwą r. 1568. walczył pod wodzą Kmity starosty Orszańskiego. Fiedor, pisarz ziemski Kijowski z poleceń sejmowych sprawował z zaszczytem różne urzędy.

Prosowiecki Andrzej, bitny ataman Kozaków Lisowczyków, wstawił się z nieustraszoną odwagą w wojnie Moskiewskiej za Zygmunta III. M.

Prosowski, herbu Przyjaciel. M.*

Prostek, herbu Lubicz.

Proszczewicz, herbu Lis. M.*

Proszczewicz, herbu Polikan.

Proszczycki Jerzy, chorąży Żytomierski, r. 1705 podpisał konfederację Krakowską.

Proszewski, w Rawskim wojewódz:

Proszkowski, herbu Łada. Jan, podstarości Sąddecki, roku 1661 sprawował urząd komisarza w sporze pogranicznym z Węgrami.

Proszowianin Szymon, przełożony szkoły ś. Floryana, a potem zamkowej w Krakowie w pierwszej połowie XVI wieku, jaśniał tak z nauk jak i życia przykładnego. M.

Proszowski Jan, Krakowianin, ceniony w XVII wieku z biegłości w sztuce malarzkiej. M.

Proszyński, herbu Ogończyk.

Protasowicz, niegdy w Nowogrodzkiem. M.* — Jan Benedyktynowicz, wydał w Wilnie kilka dzieł ascetycznych. M.

Protaszewicz, herbu Drzewica. Waleryan, biskup Łucki a potem Wileński, zasłużył się ojczyźnie z doprowadzenia unii Litwy z Koroną, następnie z utworzenia szkoły w Wilnie, przy której fundował bursę dla ubogich studentów *Valerianum* nazwaną; † 1579.

Protaszewicz, herbu Jastrzębiec. Iwan, porucznik chorągwi księcia Romana Sanguski, sławiony z mężstwa i odwagi roku 1567. Jonasz, metropolita Kijowski r. 1568. Jan Benedykt, dziedzic na Mohylnej, wydał kilka dzieł moralno-politycznych; Władysław, syn jego, sędzia ziemski Piński znakomity poeta; † 1659. Jerzy, pisarz ziemski Nowogrodzki, uczestniczył jako rotmistrz i pułkownik z chwałą imienia swego w wojnach Tureckiej, Pruskiej i Moskiewskiej; † 1673.

P r o w a n a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego jest orzeł biały bez korony, trzymający na piersiach tarczę

na cztery części podzieloną, na której po prawej ręce tarczy w polu czerwonym jest kolumna żółta, po lewej ręce w polu białym winna latorośl z trzema gronami, w spodniej części też same znaki, tylko że przewrotnie, na hełmie zaś w koronie kolumna. Dóm

Prowanów przybył do Polski za panowania Zygmunta Augusta z Sabaudyi, gdzie nabywszy dobra, za promocyą królowej Bony otrzymał indygenat z dodaniem do dawnego herbu swego kolumny orła polskiego. Proser Prowana, starosta Będziński, żup Wielickich i Bocheńskich administrator, zasłużył się z podniesienia tych kopalń, a przeto i dochodów Rzeczypospolitej; † 1584.

Prowani, herbu Władysławski. M*

Prozor, dziedziczył w Trockiem województwie.

Pruchnicki, obacz Prochnicki.

Pruchyński na Wołyniu.

Prumieński, herbu Szeliga.

Pruński, herbu Pogonia I., dóm książęcy pochodzący od Włodzimierza W. Między innymi książęty Jerzy, widząc się być uciśnionym od kniazia Moskiewskiego, wezwał ku pomocy Tatarów perekopskich, którzy po zgonie hana swego powracając z niefortunnej wyprawy, zabrali w niewolę księcia Jerzego. W tejsze przepędził on lat 11, i aż za wstawieniem się Władysława Jagielly wyszedł na wolność r. 1434; a obawiając się dalszego najścia swoich nieprzyjaciół, osiadł w granicach Polski, gdzie otrzymał od Kazimierza Jagiellończyka obszerne włości i dwór w Brześciu. Syn jego Chleb, za panowania Jana Olbrachta i Aleksandra sławiony z czynów rycerskich, walcząc z Tatarami pod

Mińskiem r. 1513, poległ na polu bitwy, gdzie też pogrzebionym został z zalem całego wojska. Mogiła usypana tamże na zwłokach jego, przechowała w długie czasy pamiątkę tego zdarzenia. Fryderyk, wojewoda Kijowski, w celu pokrośmienia najazdów Tatarskich, założył fortecę w Białejcerkwi. Aleksander, kasztelan Trocki w wojnie Stefana Batorego z Moskwą, przystawił do obozu królewskiego znaczny poczet ludzi uzbrojonych. Na nim wygasł też ród książąt Pruńskich.

Prus I.

Opis herbu.

W czerwonym polu tarczy jest półtora krzyża białego, a na hełmie ręka zbrojna po ramie z korony wystająca z mieczem do góry w prawą stronę zaniesioną. Początek tego herbu wywodzą od przyjęcia jakiegoś księcia Pruskiego do Polski, gdzie przyjąwszy wiarę chrześcijańską, otrzymał go od monarchy Polskiego. Zowią ten herb także Turzymą. Pieczętują się nim: Andrzejewski, Biestrzykowski, Bogusławski, Borowski, Bystram, Chomętowski, Chwałkowski, Cygański, Długojewski, Dobrodziejski, Drozdowski, Druszkowski, Dymitrowski, Frycowski, Garlicki, Gawłowicki, Głowacki, Gniewiewski, Goworowski, Grzymisławski, Isajkowski z tą odmianą, że na hełmie zamiast ręki zbrojnej kładą skrzydło sępie strzałą przeszyte, Jeżowski, Juchnowski, Julewski, Jurecki, Kaczkowski, Klicki, Kliczkowski, Korycki, Krzywokulski, Krzyżakowski, Łącki, Łątkiewicz, Łososiński, Michalczewski, Mroczek, Nielepiec, Niemczynowski, Niewiadomski, Obrzycki, Ormieński, Orzeł, Ossowski, Otocki, Petryczyn, Piszczaniński, Płoński, Podleski, Polikowski, Przechowski, Przeddziecki, Raczko-

wski, Rokotowski, Rożanka, Rudowski, Ruwowski, Rywocki, Slepczyce, Stubicki, Spinek, Stradomski, Studziński, Szamowski, Szczepanowski, Swarocki, Tobaszowski, Trembecki, Więckowski, Wiśniewski, Woliński, Wolowski, Zajączkowski, Załęski.

Prus II.

Opis herbu.

W polu tarczy czerwonym są dwie kossy białe do siebie złożone tak, że końce ich w górze po za siebie zachodzą, u dołu zaś związane złotą związką, na wierzchu między końcami kos jest półtora krzyża; na hełmie zaś także ręka zbrojna

z mieczem wzniesionym, jak w herbie Prus I. Zowią ten herb także Wilcze kossy, a to dla tego, że w takie kossy niegdy wilków łowiono. — Początek jego podają autorowie od tej okoliczności: za Kazimierza Mnicha hetmana wojsku polskiemu mąż odważny herbu Prus I., który gdy po dwakroć zwyciężył Masława, uprosił sobie od króla polskiego pozostałą córkę jedynaczkę zwalzonego nieprzyjaciela; jakoż Kazimierz nagradzając jego zasługi, nie tylko mu ją zaślubić pozwolił, ale nadto i w znaczne dobra opatrzył, a że ów Masław dwie kossy nosił w herbie, on do nich przydał swój ojczysty: półtora krzyża.

Tym herbem pieczętują się: Baworowski, Daniecki, Dębowski, Faszczewski, Głuchowski, Grzybowski, Jezierski, Kobyliński, Łazniewski, Małachowski, Misiewski, Mitarnowski, Mysłlecki, Nakwaski, Niewierski, Nowomiejski, Olszewski, Preczkowski, Pruski, Radomiński, Wołowski, Zaborowski, Zgliński.

Prus III.**Opis herbu.**

W polu czerwonym tarczy powinna być po prawej stronie kosa końcem na dół skierowana, po lewej stronie zaś pół podkowy z kosą u góry niby złączona, na których wierzchu jest półtora krzyża złotego, a na hełmie nad koroną zbrojna noga z ostrogą. Zowie się ten herb także Nagodą, a to od gód czyli wesela, na ktoem odmiana jego nastąpiła; bo gdy potomek owego Prusa II., który córkę Masława zaślubił, w boju nogę utracił, to przydał mu Bolesław w nagrodę okazanej dzielności złotą, którą on zamiast zbrojnej ręki zaczął używać.

Tym herbem pieczętują się: Beldycki, Bogdański, Byszyński, Czarnecki, Dawidowski, Dłużniewski, Dobrzyński, Glaznoki, Jabłonowski, Jaruntowski, Karniski, Korewicki, Kowalewski, Łosowski, Miński, Młacki, Młocki, Mroczkowski, Mrozowiecki, Napierkowski, Nogatski, Opacki, Osowiński, Pisanka, Pruszkowski, Radomski, Rosochacki, Rudziński, Rzeczkowski, Skowroński, Słucki, Wichulski, Wietwiński, Zieleński, Zuchorski, Zulkowski.

Oprócz tu wymienionych familii, według późniejszych autorów (Kuropatnickiego, Małachowskiego i Wielądka) należą do herbu Prus w ogólności następujące jeszcze familie: Brzoziński, Chładkowski, Faściszewski, Gniewiński, Hussarzewski, Kadłubek, Karminski, Latyński, Niedzielski, Pokutyński, Potocki, Rosołowski, Rudawski, Rzeszek, Sobor, Szymańczowski, Szymańczewski, Trembicki, Urbanowski, Zaleski.

Prusiecki, niegdy na Podgórzu Krakowskim.

Prusimski, herbu Nałęcz, z, się z Kolny w Wielkiej Polsce. — Stefane paroch Ziatkowiecki na Ukrainie, protestował z innymi przeciw uciskom Gonty r. 1768. M.

Prusinowski, herbu Topora. Adam, podkomorzy Włodzimierski i rotmistrz zawołanego męztwa, w nagrodę swoich czynów otrzymał wieś Radomyśl w ziemi Łuckiej w posiadanie r. 1607. Jan, zakonu Jezuitów, służąc z pełnem poświęceniem bliźnim swoim, podczas grasującego powietrza w Warszawie r. 1625 uległ zarazie morowej. Janusz, podkomorzy Bełzki, między innymi zajmował się czynnie dostawianiem prowiantów dla wojska polskiego na Ukrainie, dokąd został mianowany komisarzem r. 1638.

Prusiński albo Pruszyński, herbu Rawicz, pierwotnie w Sandomierskiem województwie. Bernard, wstąpił się z wyciętwa odniesionego nad Tatarami pod Radoryszem. Franciszek, zostawił synów jedenastu, i każdemu majątku na dzisiejszą monetę po 400.000 złp. Krzysztof, brat jego, chwalony z dzieł rycerskich.

Pruski herbu Leliwa. Krzysztof, zginął pod Nowym miastem. Kasper, przeżywał przeszło lat 20 w obozie.

Pruski, herbu Prawdzic. Mojżesz, stargawszy zdrowie w obozach, zakończył życie r. 1651, uczyniwszy pierw fundacyę na dwóch konwiktów w seminarium Rawskim.

Pruski, herbu Prus II. — Jeden tego nazwiska z chorągwi Kozackiej, zginął na Ukrainie r. 1638. M.

Pruszak, herbu Leliwa w ziemi Pomorskiej. Jan, zginął w wojnie Moskiewskiej

Pruszak, herbu Pielesz.

Prusakiewicz, herbu Pielesz. M.*

Pruszanowski Justynian, podpisał z Mińskiego elekcyę Jana Kazimierza.

Pruszcz Jacek, pracowity pisarz i biograf Krakowski w XVII wieku, wydał kilka dzieł historycznych, między którymi zasługują na szczególną uwagę: Klejnoty stołecz-

nego miasta Krakowa i Forteca monarchów polskich. M.

Pruszkowski, herbu Łzawa, według Paprockiego na Szlązku, gdzie za heroiczne czyny otrzymał jako przydatek jelenia do Łzawy. Łukasz, walcząc w wojsku cesarza Karola V z Francuzami, poległ na polu bitwy; Piotr, zginął pod Wiedniem; Henryk zaś w wojnie z Turkami postrzelony w ramie na Węgrzech, umarł z rany odniesionej i pogrzebiony w Komornie.

Pruszkowski, herbu Brochwicz II. M*

Pruszkowski, herbu Odrowąż.

Pruszkowski, herbu Ogończyk.

Pruszkowski, herbu Prus III.

Pruszkowski, herbu Roch. III.

Jeden tego nazwiska, ale niewiadomo z którego domu, (Jan) w rozruchach Dorozenki r. 1671 mianowany od hetmanów namiestnikiem, w ośm chorągwi wysłanym został na Ukrainę dla powściągnięcia szerzącego się buntu. M.

Pruszycki w Krakowskim wojewódz:

Pruszyński, herbu Ogończyk. — Franciszek, Jezuita, pisał w Lublinie wierszem rymowym, przetłumaczył oraz z francuzkiego *Tymokleję*. J. — Adam z Pruszyn, roku 1786 zapisał klasztorowi ś. Katarzyny w Krakowie 11.000 złp. na dobrach Waganowice. M.

Pruszyński, herbu Rawicz.

Prądzeński, herbu Grzymała. M.*

Prądzewski, herbu Nowina.

Prądzewski, herbu Grzymała.

Przanowski, herbu Nowina.

Przebendowski.

Opis herbu.

W tarczy ma być kuna w prawą stronę wspięta i przednimi łapami jabłko królewskie z krzyżem u góry trzymająca; podobnie

takąż kuna ma się znajdować i na hełmie w koronie. Przodek domu tego przybyły do ziemi Pruskiej za czasów jeszcze Krzyżackich, dał początek domowi, który się później w sprawie kraju wielce zasłużył. Z tego Jan Jerzy około lat 30 przetrwał w wojsku polskim, i

za odznaczenie się pod Chocimem i Stawiskami, otrzymał od Jana III kasztelanią Chełmińską i starostwo Mirachowskie. August II. zawdzięczając mu nadto swoje wyniesienie na tron polski (gdyż przy elekcyi potrafił rozdwojone zdania synów Korony na obiór jego skierować), konferował mu województwo Malborskie, z którego postąpił na podskarbiestwo koronne, a r. 1728 na generalstwo Wielkopolskie. Joachim, brat jego zakończył życie w obozie z odebranych w boju postrzelców. — Przebendowski, kasztelan Elbląski, uposażył klasztor Trynitarzów we Lwowie funduszem 40.000 złp. M.

Przebołowski, nobilit. r. 1775. M.*

Przebera, herbu Nałęcz.

Przeborowski, herbu Abdank.

Adam, Jezuita i kapelan Jana Sobieskiego, którego we wszystkich ekspedycjach był nierozdzielny aż do śmierci swojej towarzyszem. Po owej sławnej odsieczy Wiednia trudami obozowemi strawiony, przestał żyć 30 września r. 1683 w Posoniu na Węgrzech, gdzie też w kościele katedralnym został pochowanym. Jak wielkie w nim było serce, widzieć z tego, że w morderczych bitwach z Turkami li tylko krucyfiksem uzbrojony, w śród gradu kul i pocisków zapalał wojowników polskich do mężstwa, błogosławiąc do batalii idących, a dysponując rannych na śmierć, zkąd zjednał sobie u rycerstwa niezwykłą mi-

łość i poważanie, do czego mu jeszcze więcej pomogło wstawianie się u króla bohatera za przyciśnionami jaką niedolą lub nieszczęściem, w czym Jan III. nie zwykł był odmawiać jego prośbom.

Przechowski, herbu Prus.

Przeciszewski, herbu Grzymała. Jan, rotmistrz w wojsku Litewskim, w wojnie Chodkiewicza ze Szwedami roku 1609., chcąc się przedrzeć do Parnawy oblezionej przez najezdzców, wśród męznego natarcia poległ na polu sławy.

Przeciszewski, herbu Rogala.

Przeclawowicz Jan, teologii i prawa doktor, profesor w akademii Krakowskiej, pamiętny z pism w obronie tej akademii przeciw Jezuitom, duchem wieszczym przepowiedział upadek tego zakonu; nadto zapisał fundusz na wsparcie uczącej się młodzieży polskiej; † 1635. M.

Przeclawski, herbu Glaubicz.

Przeclawski, herbu Krupka.

Przeclawski, herbu Płomieńczyk. M.*

Przeclawski, herbu Zadora.

Przekowski, herbu Szeliga.

Przeczytański Patrycy, zakonu XX. Pijarów, przytem filozof i mowca kościelny, za położone zasługi w nauczycielstwie mianowany członkiem Towarzystwa warsz. przyjaciół nauk, wydał kazania wzorowe i logikę czyli sztukę rozumowania, dzieło, nad które nie było lepszego w tym rodzaju; † 1817. M.

Przedborowski, herbu Poraj.

Przedborski, herbu Gozdawa.

Przedpełski, herbu Jastrzębiec.

Przedpolski, herbu Jastrzębiec. M.*

Przedrzemirski Piotr, poległ w boju z Kozakami na Ukrainie r. 1638. M.

Przedwojewski, herbu Odrowąż.

Aleksander, kasztelan Lubaczowski, od sejmu r. 1641 był wyznaczony do korektury prawa polskiego, a w roku 1645 do rachunków z cel.

Przedworski, herbu Odrowąż.

Przędzowski, herbu Junosza.

Przedzyński, herbu Jastrzębiec. Piotr, misyyonarz i sławny kaznodzieja, którego mowy rozrzewniające wielu do poprawy życia skłoniły. M.

Przegoliński na Podlasiu, z kąd podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

P r z e g o n i a.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego są dwa księżycy niepełne barkami do siebie obrócone, a między nimi miecz ostrzem na dół położony, na hełmie z korony wystaje smok do połowy ciała, z którego paszczy płomień wybucha, w pośród którego widać taki miecz i księżycy, jak na tarczy. Początek tego herbu, opisują nasi heraldycy: W wojnie z Morawczykami, hetman polski wysłał przed sobą jednego Ostojczyka (kawalera herbu Ostoja), który z małą garstką swoich natrafiwszy na daleko większą liczbę nieprzyjaciół, najmniej się tem nie strwożył, lecz wystawszy posłańca do hetmana, wytrzymał tak długo nacisk Morawczyków, aż mu sukurs przyszedł, z którym natarłszy teraz na zwyciężających, poraził ich na głowę. Za tę odwagę przeformowano herb jego rodzimy, Ostoję w ten kształt, że miecz cały między księżycy, a smoka na hełm dodano; Przegonią zaś od tego ów klejnot nazwano, że lubo ów Ostojczyk w tej utarcze od Morawianów dla szczupłych sił

swoich po wiele razy był przeganiany, wszelako z placu nieustąpił.

Tym herbem pieczętują się: Bratkowski, Dulski, Dzwonkowski, Głodowski, Gołuski, Hryniewiecki, Kowalkowski, Kryski, Lisowski, Niewieściński, Wietrzyński, Zakobielski, Żołczyński, Zwiartowski.

Przemieniecki, nobilit. r. 1790. M.*

Przemyski, nobilitowany r. 1768. M.*

Przepałkowski, w Wielkiej-Polsce.

Przeradowski, herbu Półkozic. Kazimierz, rotmistrz Kozackiej chorągwi, poległ na harcu pod Malborgiem; Paweł, także rotmistrz i Piotr, poległi w bitwach z Tatarami, Władysław zaś pod Mohylowem.

Przeradzki, herbu Jasieńczyk.

Przeradzki, herbu Jastrzębiec.

Przerębski, herbu Nowina, dóm starożytny i zasłużony w narodzie, z którego Wincenty, biskup Kujawski jaśniał z nauk niepospolitych, umysłu wspaniałego i szczodrobliwości niezmierniej. Dla oddawania się li tylko swoim czynnościom pasterskim, wyrzucił się z obowiązków świeckich w piastowaniu pieczęci koronnej. Życie cnotliwe zakończył r. 1503. Jan, arcybiskup Gnieźnieński, mąż znakomitych przymiotów i nauki niepospolitej, odprawiał wszystkie ważniejsze poselstwa do obcych mocarstw, u których miał niemałą powagę. Dbały o rozszerzanie nauk, założył szkołę w Skierniewicach dla młodzieży szlacheckiej, dokąd sprowadził sławnego Herbsta nauczyciela z akademii Krakowskiej; † 1562. Z pomiędzy wielu innych, wysokiemi dostojeństwami w Koronie przewodniczących, dwóch z tego domu traktując wojskowo, odnieśli szwank na wojnach: jeden popadł w niewolę Tatarską pod Zółtymi Wodami, a drugi w bitwie pod Starczem odniósł ciężkie rany. — Maksymilian, kasztelan Sieradzki posłował od Rzeczypospolitej do Węgier roku 1620, gdzie od Betlen Gabora sromotnie był skrzywdzony. Władysław, proboszcz kapituły Krakowskiej, przyłożył się wielce do budowy kollegiaty ś. Anny w Krakowie. M.

Przerowa.

Opis herbu.

W tarczy pola czerwonego znajduje się kopia z proporcem złotem w prawy bok nachylonym, a na hełmie trzy pióra strusie. Początek tego znaku podaje Paproccki: W bitwie pod Wrocławiem, gdy piechotę niemiecką jak mur stojącą nie prze-

łamać niemogło, niejaki Mirosław dowódzca Szlązaków złożywszy kopię i spartłszy konia ostrogami, z taką natarczywością uderzył na ową piechotę niemiecką, że bez powstrzymania wdarł się w ich szyki, a za nim hufiec jego klinem uszykowany, czem rozerwawszy siłę nieprzyjaciela, najwięcej przyczynił się do głośnego po dziś dzień zwycięstwa. Bolesław Krzywousty nagradzając czyn tak waleczny, prócz bogatych darów i dóbr obszernych, nadał temu Mirosławowi ów znak herbowy nazwawszy, go Przerową od przerwania jak mur nieprzyjaciela.

Tym herbem pieczętują się: Cetner, Drogon, Drwalewski, Głoskowski, Gośliński, Grotowski, Jarochoowski, Pielski, Uleniecki, Zawisza.

Przerowniecki, herbu Junosza.

Przesiecki, głosował na elekcyi Jana Kazimierza. M.*

Przesmiński, herbu Paprzyca.

Przesmycki Jan, wstawił się z odwagi na wojnach za Władysława IV.

Przespolewski, herbu Topor.

Przestrzała.

Opis herbu.

W polu czerwonym tarczy jest miecz obojeczny końcem do góry położony, który prze-

szywa strzała u wierzchu z ukosa od lewej ku prawej stronie, a na hełmie trzy lub pięć piór strusich. Herb ów nadał Maciej, król Węgierski r. 1482 niejakiemu Stefanowi Janczowi z Unichowa, o czym świadczy przywilej Zygmunta Augusta. Syn tegoż Teodor,

zginął w nieszczęśliwej wyprawie Jana Olbrachta w lasach Bukowińskich. Iwonia, brat jego w nagrodę zasług swoich i poległego brata, otrzymał przywileja na pewne daniny w ziemi Przemyskiej r. 1509. Kunasza Unichowskiego synowie Jacko Terlecki, Jan Bereżański, Paweł Ustrzycki, i Damian Stobnicki przyjęli te nazwy od dóbr działem im przypadłych, i pieczętują się dotąd herbem Przestrzał.

Przestrzelski, herbu Słepowron, pierwotnie w ziemi Wizkiej.

Przetocki, herbu Nałęcz. Jacek, dziekan Radomski, kollegium Rawskie udarował pięknym księgozbiorem. Pomiedzy wielu pracami, zostawił opis chronologiczny szczególniejszych zdarzeń miasta Gdańska.

Przetocki, herbu Szaszor.

Przewłocki pierwotnie na Podlasiu.

Przewodowski Andrzej z Brzan, pisał w przedmiocie historycznym w roku 1639. M.

Przewoski.

Opis herbu.

W tarczy pola modrego są trzy krzaki ruty zielonej, na hełmie podobnie trzy, według innych zaś jeden tylko taki krzak ruty.

T. II. Nr. 35.

Przedziecki, herbu Prus I. Marcin, towarzysz Koniecpolskiego, odznaczył się z odwagi przy szturmie Pleszkowa. Jan, jezuita, w czasie zarazy morowej r. 1624, służąc zapowietrzonym w Pułtusk, padł ofiarą miłości bliźniego.—Jan, pisał się na elekcji Augusta II. z ziemi Nurskiej. M.

Przedziecki, herbu Roch II. Mikołaj Władysław, kasztelan Nowogrodzki, godny pamięci z nadzwyczajnej czynności na sejmach i trybunałach, † 1685. M.

Przezwicki, herbu Abdank.

Przezwocki, herbu Junosza.

Przosa.

Opis herbu.

W polu błękitnem jest lew złoty w prawą stronę idący z paszczą otwartą, a ogonem po między nogi spuszczone, na którego grzbiecie są trzy wieże, na hełmie zaś w koronie pięć piór strusich. Początek tego herbu podaje Paprocki: Gdy

zamek Przemęcki, w którym przodek domu tego miał komendę, oblegli Czechowie, prze-

to ten dla niedostatecznych sił swoich, miał bowiem tylko 300 ludzi, niewidząc żadnego sposobu wydołać natarczywości nieprzyjaciela, wdał się na pozór w układy, podczas których wyszedłszy z fortecy przez kanały, kazał na drodze położyć trupa ludzkiego z listem w zanadrzu niby od króla pisany, w którym mu donosi o prędkiej odsieczy; nazajutrz Czesi znalazłszy tego trupa i przeczytawszy ów list, spiesznie od fortecy odstąpili, za którymi wypadłszy ów junak polski, jeszcze się ich nabił do woli. Za ten czyn udarowany hojnie od wdzięcznego monarchy, otrzymał ów herb; a że to się działo nad rzeką Przosną, oblewającą twierdzę Przemęt, nazwano go też Przosną. Tym herbem pieczętują się: Baliński, Stopanowski, i Wilzeński.

Przybora, herbu Nałęcz. M.*

Przyborowski, herbu Sulima.

Przybylski Jacek Idzi, sztuk wywolonych i filozofii doktor, profesor starożytności i języka greckiego przy akademii Krakowskiej, przetłumaczył celniejszych pisarzy francuzkich, łacińskich i preckich, ogółem wydał dzieł około 80. Życie czynne wśród ogólnego poważania zakończył w Warszawie r. 1819. M.

Przybyłowski Kazimierz, akademik Krakowski, pisał wiersze łacińskie. M.

Przybyśławski, w Wielkiej Polsce, pisze się z Mierzyna. Jan, fundował penitencjarza przy kościele Zdieszowskim.

Przybyszewski, herbu Grzymała.

Przygodzki, herbu Radwan.

Przygodzki, herbu Sulima. M.*

P r z y j a c i e l.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest serce ludzkie na misie, z lewego boku z góry na dół strzałą przeszyte, a na hełmie pięć piór stru-

sich. Początek tego herbu wywodzą z tej okazji: Gdy Henryk książę Sandomierski w r. 1164 ucierał się z Prusakami natenczas jeszcze poganami, w jednej bitwie zabity został Mirosław stojący w obronie osoby swego księcia, który ten znowu chcąc ciało poległego z placu upro-

wadzić, przedał się przez zastęp nieprzyjaciela, lecz w tem raniony śmiertelnie, i sam padł ofiarą poświęcenia. Na pamiątkę tego czynu, Bolesław Kędzierzawy nadał ów znak herbowy potomkom owego Mirosława. Z czasem uległ on różnym odmianom i kształtom. Pieczętują się nim: Akszak, Bogusław z tą odmianą, że dwa serca bez misy używają, między którymi sterczą dwie strzały ostrzami do góry, a na hełmie trzy pióra strusie; Dawbar, Daudor, Dragbieński, Drąkieński, Drakiewski, Hryniewicz, Jurowski, Legiecki z tą odmianą, że między dwiema sercami kładą jedną strzałę; Łukański, Muśnicki z odmianą, że dwa serca są podle siebie bez misy przeszyte strzałą przez środek, a na hełmie trzy pióra strusie; Nowaczyński, Prosowski, Pawłowicz z odmianą, że dwa serca na misie każde z osobna jest strzałą przebite; Skirmunt-Strawiński z odmianą jak Bogusław; Szembel z tą odmianą, że serce jest bez misy i strzałą do góry przeszyte, a na hełmie trzy pióra strusie; Tomkowicz, Wojna.

Przyjemski, herbu Rawicz, początkowo w Wielkiej Polsce, gdzie Stanisław wstawiony z mężstwa na wojnach, otrzymał w zasługach od Stefana Batorego starostwo Kamińskie. Ceniony od ziomeków z głębokich rad i gładkiej wymowy, okazał się nadto w wierze ojców swoich statecznym; † 1595. Krzysztof, głośny z waleczności i rozwagi w bojach, pod Zbarażem roku 1649

zajmował się wymiarem obozu. Zygmunt, brat jego, na czele własnego pułku pieszego stawał w każdej potrzebie ojczyzny. Rozporządzeniom jego artylerji przypisują też zwycięstwo odniesione pod Beresteczkiem. Wysłany na Wołyń, zdobył szturmem ważną warownię nieprzyjacielską, niestraciwszy przytem tylko 70 ludzi, gdy nieprzyjaciela 3000 legło. Niedługo cieszyła się atoli Rzeczpospolita tą podporą, zginął bowiem pod Batowem r. 1652, gdzie dostawszy się w niewolę, zamordowanym został haniebnie. Piotr, kasztelan Szremski, stanąwszy na czele popolitego ruszenia, odniósł głośne zwycięstwo nad Szwedami pod Leszmem i Sielną. Niemniej był też wielce pobożnym; przy hojnym szafowaniu na chwałę Bożą, zwykł był codziennie słuchać nabożeństwa, przyczem rad służył do mszy ś.; † 1673. Adam, kasztelan Gnieźnieński wróciwszy szczęśliwie z wyprawy Chocimskiej, fundował OO. Reformatorów w Górcie i w Osieczny. Krzysztof, bawiąc wojskuwo w wojsku francuzkiem pod sławnym Kondeuszem, odznaczył się przy zdobywaniu Dunkierki; po powrocie do ojczyzny objął jeneralstwo nad artylerją, lecz w nieśczęśliwej bitwie pod Korsuniem popadł z innemi w niewolę Kozacką, a z tej do Tatarskiej. Po wyjściu z takowej spełnił z polecenia Jana Kazimierza poselstwo do Szwecyi r. 1655. Władysław, wojewoda Kaliski, nabywszy w młodym wieku wiadomości wojennych w wojsku francuzkiem, przysłużył się niemi krajowi własnemu; iakoż w bitwach pod Zbarażem, Komarnem, Kałuszem, Chocimem, Wiedniem i Strzygoniem dał wojennej dzielności dowody. Niemniej jak był walecznym w boju, tak rozsądnym i przezornym w radzie, w której dla dobra popolitego usuwał wszelkie prywaty i interesa. Życie zakończył r. 1699, nosząc do śmierci szwank z postrzału w nogę. — Aleksander, podkomorzy Kaliski, dziedzic Koźmina, słynął z dobroczynności dla swych poddanych, których uważał niejako za własną rodzinę. Przy zgonie jego r. 1694 płacz nieutulony ludu zgromadzo-

nego przegłuszał jęk dzwonów, co było najpiękniejszym dowodem niezmyślonego przywiązania ku niemu. M.

Przykucki Stanisław, podpisał elekcyę Władysława IV.

Przyłęcki, herbu Śreniawa, pierwotnie w województwie Krakowskim, gdzie przodek domu tego piastował urząd burgrabiiego grodu królewskiego; Marcyan, najprzód sędzia Zatorski, potem kasztelan Oświęcimski, zajmował się korekturą praw koronnych. Hieronim, brat tegoż kasztelan Sądecki, pamiętny z poselstw na różne sejmy. Achacy, kasztelan Oświęcimski deputował na trybunał koronny r. 1662.

Przyłupski, herbu Poraj.

Przyłupski, herbu Wręby.

Jeden tego nazwiska, w wojnie Moskiewskiej za Zygmunta III. odznaczył się czynami waleczności. M.

Przyłuski, herbu Lubicz. Mikołaj, w bitwie pod Korsuniem dostał się do niewoli Tatarskiej; Jan, zginął w batalii pod Beresteczkiem.

Przyłuski, herbu Słepowron. M.*

Przyłuski, herbu Sulima, pierwotnie w powiecie Bieckim

Przyłuski, herbu Jeż. Jakób, pleban w Mościskach opuściwszy stan duchowny, sprawował najprzód urząd pisarza grodzkiego Przemyskiego, a później ziemskiego Krakowskiego. Osiadłszy w Szczucinie nad Wisłą, zebrał i uporządkował wszystkie prawa polskie i wydał takowe drukiem r. 1553, które później Herbut przerobił. M.

Przypkowski, herbu Radwan. Bogusław, waleczny pułkownik poległ w bitwie pod Kownem r. 1658. Sukcesorom jego zapłaciła wdzięczna Rzeczpospolita 1200 złp. — Samuel, uczony w XVII wieku, pisał dzieje Socynianów polskich. M.

Przysiecki, herbu Nowina. Jerzy, mąż waleczny, pierwszy osiadł na Litwie.

Bronisław, fundował konwent OO. Dominikanów w Ule pod Płockiem roku 1677. — Stefan, poległ pod Smoleńskiem. M.

Przystałowski, herbu Łabędź.

Przystanowski, herbu Pomian.

Przyszowski, herbu Łabędź.

Przyszychowski w Brześcińskim.

Przytycki Stanisław, w zasługach mężstwa i odwagi w bojach, nobilitowany roku 1613.

Przywarski Trofan, paroch Stepkowski na Ukrainie, podpisał manifest przeciw prześladowaniom Kozactwa osławionego okrucieństwa Gonty. M.

Przywidzki, herbu Leliwa.

Przywieczerzyński, niegdy w Kujawach.

Psarski, herbu Abdank. Wojciech, kanonik Gnieźnieński, słynął z wielkich nauk, osobliwszej roztropności i szczodrości dla ubogich; † 1567.

Psarski, herbu Jastrzębiec. Stanisław, odniósł sławne zwycięstwo nad Tatarami w bitwie pod Skowrodkami.

Psarski, herbu Pomian.

Pstrąg, w województwie Rawskim.

Pstrokoński, herbu Poraj. Jan, poległ w bitwie z Węgrami za panowania Kazimierza III. Maciej, biskup Przemyski potem Kujawski, jako mąż wielkich zdolności piastując kanclerstwo koronne, załatwiał różne interesa kraju z prawdziwym poświęceniem. Czystych obyczajów, wolny był od namiętności, dla ubogich zaś unosił się taką szczodrobliwością, że im nawet suknie z siebie oddawał; † 1609. Stanisław, Jezuita i spowiednik Władysława IV, potem biskup Chełmski i administrator opactwa Tynieckiego, wielbiony z szczodrości dla zakonów; z powodów zaburzeń wojennych uchyliwszy się do Węgier, zakończył życie r. 1657 —

Jan, kasztelan Brzeski, zginął przy odsieczy Wiednia r. 1683. M.

Pstrokoński, herbu Paparona. Stanisław, podstarości Lwowski, jeździł do Siedmiogrodu w celu zaproszenia na tron Stefana Batorego. Anna, córka jego zapisała dobra swoje na kościół Maryi Magdaleny u XX. Dominikanów we Lwowie.

Psucki, herbu Grabie.

Pszczeliński, nobilitowany r. 1683. M.*

Pszczolecki Jakób, podpisał elekcyę Władysława IV.

Pszczółkowski, w Płockiem województwie.

Pszczyński, herbu Leszczyc.

Pszczyński, herbu Rawicz. M.*

Pszonka, herbu Jelita. Stanisław, sędzia Lubelski szanowany z nauk i dowcipu, kreował w Babinie majętności swojej towarzystwo jowialne pod nazwą rzeczypospolitej Babińskiej, którego członkami liczyli się nawet znakomitsi mężowie stanu. Adam, podkomorzy Lubelski, sławiony z wojen Moskiewskich i Szwedzkich, umarł r. 1668.

Pszonka, herbu Trąby.

Ptaczek, herbu Amadej.

Ptaczek, herbu Rownia.

Ptaczyński, herbu Orła. M.*

Ptak Kazimierz, pisarz grodzki Starodubowski, podpisał elekcyę Augusta II. M.

Ptaszewicz, herbu Łopot. M.*

Ptaszkowski, dziedziczył w ziemi Bieckiej r. 1619. M.

Ptaszycki, w ziemi Chełmskiej. M.*

Ptaszyński, herbu Leliwa.

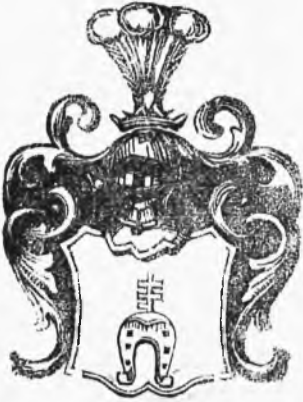
Ptaszyński, herbu Odrowąż. M.*

Pucek, herbu Godziemba.

Pucek, herbu Rola.

Puchalski, herbu Słepowron. Kazimierz, wojski Grodzieński, fundował OO. Dominikanów w Bukowicach pod Kobryniem r. 1689. — Jan, w bitwie z Kozakami na Ukrainie r. 1638. odniósł ciężki postrzał. M.

P u c h a ł a.

Opis herbu.

W tarczy pola błękitnego jest podkowa barkiem do góry ułożona, na której ma być półtrzecia krzyża, a na hełmie trzy pióra strusie. Pochodzenie tego herbu odnosi się do znamienia tego czynu któregoś z Pobożaninów pod hetmanem Pilawitą, których klejnoty wje-

dno są połączone. Pieczętują się niem: Cywiński, Kotomirski, Myskowski, Puchala i Swiniarski z tą atoli odmianą, że na podkowie kładą tylko półtora krzyża, a we środku podkowy trzeci.

Puchala, herbu Wieniawa. Dobiesław, znakomity rycerz polski na dworze króla węgierskiego Zygmunta, od którego otrzymał w zasługach znaczne dobra; na odgłos wojny Władysława Jagiełły z Krzyżakami, pospieszył atoli do Polski, ofiarując swe ramie przeciw wrogowi; jakoż małemi siłami przez zasadzki gromił skutecznie napastników.

Puchala, oficer legii polskiej, poległ przy szturmie baterji Faereze we Włoszech r. 1795. M.

Puciata, herbu Massalski. M.*

Puciata, herbu Syrokomla. Jeden z tego domu wstąpił się z zwycięstwa odniesionego nad Dawidem, księciem Wołyńskim, oblegającym z przeważną siłą miasto Włodzimierz.

Puczajewski Jeremiasz, przy szturmie Pleszkowa r. 1582. odznaczył się z głośnej odwagi.

Puczowski, niegdy w Kujawskim.

Puczniwski, herbu Abdank.

Pudlinski, herbu Kościeszka. M.*

Pudłowski, herbu Kościeszka. Jan, wojski Sochaczewski, odznaczywszy się dzielnością w wojnach Moskiewskich, osobliwie w bitwie pod Pskowem, otrzymał od króla Stefana Batorego w nagrodę tego męstwa przydatek do herbu swego dwie palmy między trzy pióra strusie na hełmie, po bokach zaś tychże piór po jednym krzyżu kawalerskim, z którego każdego rogu wystają pomniejsze krzyżyki. — Melchior, sekretarz Zygmunta Augusta, posiadający poważanie ludzi uczonych swoich czasów, gorliwie przestrzegał prawa religii katolickiej. — Stanisław, doktor prawa i profesor w akademii Krakowskiej, jaśniał z nauk matematycznych i chemicznych; † 1645. — Ignacy, podczaszy Drohicki, podpisał elekcyę Stanisława Augusta. M.

Pudwels, w ziemi Pomorskiej, z kąd Jan walczył z Moskwą za panowania Zygmunta III. Piotr, pułkownik i dowódzca ludzi zbrojnych na morzu, odbył z chwałą kilka wypraw przeciw Turkom.

Pukarzewski, herbu Sreniawa.

Pukinicki, w Wielkiej-Polsce.

Pukiński w Rawskim województwie, z których jeden darował Jezuitom dwór swój na kollegium r. 1619.

Pukiatecki, herbu Pomian. Maciej, wstąpił się z męstwa w bitwie pod Ułą.

Pukszta, herbu Kościeszka z tą odmianą, że na strzale kładą nie jeden, ale dwa krzyże. Jan, chorąży Wołkowyski, w wojnie Chocimskiej urzędował z ramienia sejm przy hetmanie jako *consil: bellica*.

Pulikowski, herbu Junosza. M.*

Pułaski, herbu Słepowron, pierwotnie w ziemi Bielskiej, z kąd Rafał stolnik w pamiętnej bitwie pod Chocimem r. 1621 rotmistrzował ussaryi polskiej, przywiodszy z sobą do obozu dziewięciu synów swoich uzbrojonych po ussarsku. Z tych Wojciech, odznaczył się później w wojnie Duńskiej pod sławnym Czarnieckim; drugi Paweł poległ w bitwie pod Kaliszem. Franciszek był pisarzem wojskowym u czterech hetmanów: Jabłonowskiego, Potockiego, Lubomirskiego i Sieniawskiego. Franciszek, podczaszy Podlaski, pisał dzieje sejmowe, ciekawy zasób materiałów historycznych od czasów saskich. Józef, starosta Warecki, pisarz nadworny koronny, marszałek, a potem regimentarz konfederacji Barskiej, zginął pod Włodawą na Szlązku.—Franciszek Ksawery marszałek konfederacji Przemyskiej, poległ w bitwie pod Łomazami r. 1769. Kazimierz, brat jego starosta Zuzelnicki na Podolu, regimentarz wszech sił konfederacji, prawdziwy typ dawnych rycerzy polskich: waleczny, poświęcający się, a przytem wszystkiem pobożny i prawdziwy *Sodalis Marianus*, po upadku sprawy wyszedłszy za granicę, po długiej wędrówce po Europie popłynął do Ameryki, gdzie wstąpił w służbę Stanów Zjednoczonych w randze jenerała jazdy. W wojnie z Anglikami na czele legii cudzoziemskiej uderzył na linię nieprzyjacielską pod Savanach, i poległ śmiercią bohaterską (11 października 1779). Kula armatnia urwała mu nogę, a kula karabinowa przeszła mu pierś w tej chwili, gdy przesadziwszy wał, wpadł w środek reduty angielskiej. Jezus, Marya, Józef! były ostatnie słowa jego; żołnierze wydobyli go atoli wśród gradu kul ze zgiełku bitwy i przenieśli na pokład okrętu, na którym żył jeszcze dwie godziny. Stany Zjednoczone Ameryki uwieczniając pamiętkę walecznego Pułaskiego, wystawili mu w Savanach trwałą pomnik, który dnia 5 stycznia 1855 wśród ognia działowego i oświetlenia miasta został odkryty, przyczem oraz postanowiono dzień ten zawsze obchodzić jako święto narodowe.

Pomnik ten jest z włoskiego marmuru (kolumna w doryckim stylu 55 stóp wysoka), na której na tablicy znajduje się rzeźba przedstawiająca Pułaskiego na koniu w chwili, kiedy odbiera śmiertelną ranę; powyżej na gzymsie napis i herb polski. Na wierzchu statua wolności trzymająca wieniec nieśmiertelny. Koszta wystawy tego pomnika, pod którym zwłoki ziomka naszego złożono, wynoszą 17.000 dolarów (35.000 zł.). M.

Punikiewski, herbu Rogala.

Punikowski, herbu Gozdawa, przyjął tą nazwę od dóbr Ponikwy na Rusi.

Punikowski, herbu Lubicz w ziemi Nurskiej.

Pupkowski, w walce z Kozakami na Ukrainie r. 1638, odniósł ciężki postrzał. M.

Puryszka, w województwie Mińskim, z kąd podpisał elekcyę Jana Kazimierza.

Pustulski Maciej, zostawił kilka prac poetycznych. M.

Puszet, nobilitowany r. 1726. M.*

Puszyński Jan, podpisał z Krakowskiego elekcyę Jana Kazimierza.

Putanowicz Józef, biegły matematyk, wydawał w Krakowie kalendarz astronomiczny od 1757 do 1760. r. M.

Putkamer, herbu Bradacice. M.*

Putkowski, na Podlasiu.

Putowski Jan, nauczyciel szkoły archikatedry Lwowskiej, celował pilnością w nauczaniu młodzieży polskiej; † 1586. M.

Puzłowski, herbu Szeliga z tą odmianą, że księżyc u dołu tarczy jest rogami do góry ułożony, na którym stoi strzała potamana, na niej zaś założona litera X, a na helmie trzy pióra strusie.

Puzowski, dziedziczył na Wołyniu. Jan, w bitwie pod Zbarażem r. 1649 pułkownikował z chwałą pod wodzą Mikołaja Ostroroga, podczaszego koronnego. M.

Puzyna, herbu Ogiński, dóm starożytny pochodzący od Światosława, księcia na Czerniechowie i Nowogrodzie Siewierskim, jednego z 12stu synów Włodzimierza W. jednowładcy Rusi. Jerzy, z porządku 11ty książę na Kozielsku, pierwszy przyjął obrządek rzymsko-katolicki, a zamieszkawszy w Wilnie przy dworze carownej Heleny zaślubił r. 1495 Aleksandrowi, W. księciu Litewskiemu, później królowi polskiemu, otrzymał różne przywileja od tego i późniejszych monarchów polskich. Miał dwóch synów: Grzegorza i Władysława; pierwszy będąc nader żywego (ognistego) temperamentu, nazwany został Ogińskim, a drugi będąc ociężałym i zbyt powolnym, a szczególnie dla małości wzrostu od ojca swego Puzyr przewzany, dał początek Puzynom. Z pomiędzy wielu piastujących wysokie godności i urzęda, a biorących udział w ważnych sprawach kraju, są szczególnie wymienieni: Bohdan, książę na Kozielsku wnuk Władysława, odbył podróż poselską do Moskwy r. 1553. Paweł, wnuk tegoż, episkop Łucki r. g., będąc jeszcze w stanie świeckim, podpisał *pacta conventa* Władysława IV.—Jan, marszałek głównego trybunału W. księstwa Litewskiego, podpisał z swoim synem Władysławem, stolnikiem Upitskim elekcję Jana III. Paweł, po odwdowieniu obrał stan duchowny, a przechodząc różne godności kapłańskie, umarł jako nominat na biskupstwo Żmudzkie. Hieronim, brat jego marszałek Upitski, sławiony z odwagi w bojach, w bitwie pod Chocimem dał dowody niezwykłego męstwa, w której też syn jego Piotr poległ na polu sławy, a drugi Ludwik, dostał się w niewolę Turecką i w Stambule życie zakończył. Jędrzej, kasztelan Miński brał czynny udział w wojnach Szwedzkiej i Moskiewskiej. Michał, syn powyższego kasztelana, chorąży nadworny, starosta Stęgwilski podpisał elekcję Augusta II., od którego też w r. 1712 posłował do Moskwy. Z żoną swoją z domu Potockich, fundował klasztor OO. Bernardynów w Gwozdcu w powiecie Koło-

myjskim r. 1718. Elżbieta z Ogińskich, kasztelanowa Mściławska, w szlachetnym do nauk zapale przeznaczyła 6000 czerwonych złotych na utworzenie obserwatorium astronomicznego przy akademii Wileńskiej; fundowała oraz sufraganię Inflancką, biskupstwo Eworieńskie i Jezuitów w Łuczaju w powiecie Oszmiańskim, gdzie też życie zakończyła r. 1767. Hieronim, podkomorzy potem starosta Upitski, w wojnie z Moskwą erygował własnym kosztem chorągiew stukonną. Krzysztof, wojewoda Mściławski w Wysztyniu zbudował kościół wspaniały. Andrzej, porucznik lekkiej jazdy polskiej gwardyi Napoleona I., po bitwie pod Eylau r. 1809 miał sobie powierzone ważne depesze do przewiezienia do Talleyranda, których skutkiem był pokój zawarty w Tylży. Józef, biskup Inflancki; Tadeusz, starosta Filipowski, generał-major W. księstwa Litewskiego, podpisał elekcję Stanisława Augusta. Stanisław, starosta Wysztyniecki, sekretarz gabinetowy Stanisława Augusta, podpisał akt abdykacyi tego króla dnia 25 listopada 1795. Michał, kasztelan Mściławski sławny mowca, od czego pozyskał słusznie nazwę Pliniusza polskiego. Anna z domu Bełzeckich żona jego, fundowała w Rachaniach województwie Bełzkim szpital dla siedmiu ubogich, któremu później zapisała 18.000 złp. Stefan, Jezuita i doktor teologii, wydał między innymi „Opisanie czterech części świata i Suplement ekonomiczny.“ Piotr, także Jezuita i znakomity poeta, urządził w Rewlu i Nieświeżu kolegia Radziwiłłowskie. — Któryś z Puzynów naostatek zapisał na kościół OO. Bernardynów we Lwowie 10.000 złp. M.

Pycholski, podpisał elekcję Jana Kazimierza. M.*

Pyliński, herbu Bełty, dziedziczył w księstwie Litewskim.

P y p k a.**Opis herbu.**

W tarczy pola niebieskiego są dwa listki lilii schodzące się w jeden korzonek, w środku ich u góry znajduje się krzyż, a drugi u dołu, po

którego obu stronach są gwiazdy, a na hełmie trzy piór strusich. Lilija, krzyże i gwiazdy są koloru srebrnego. — Jan, podpisał z Witebskiego elekcję Jana Kazimierza.

Koniec Tomu II.